

School of Theology at Claremont

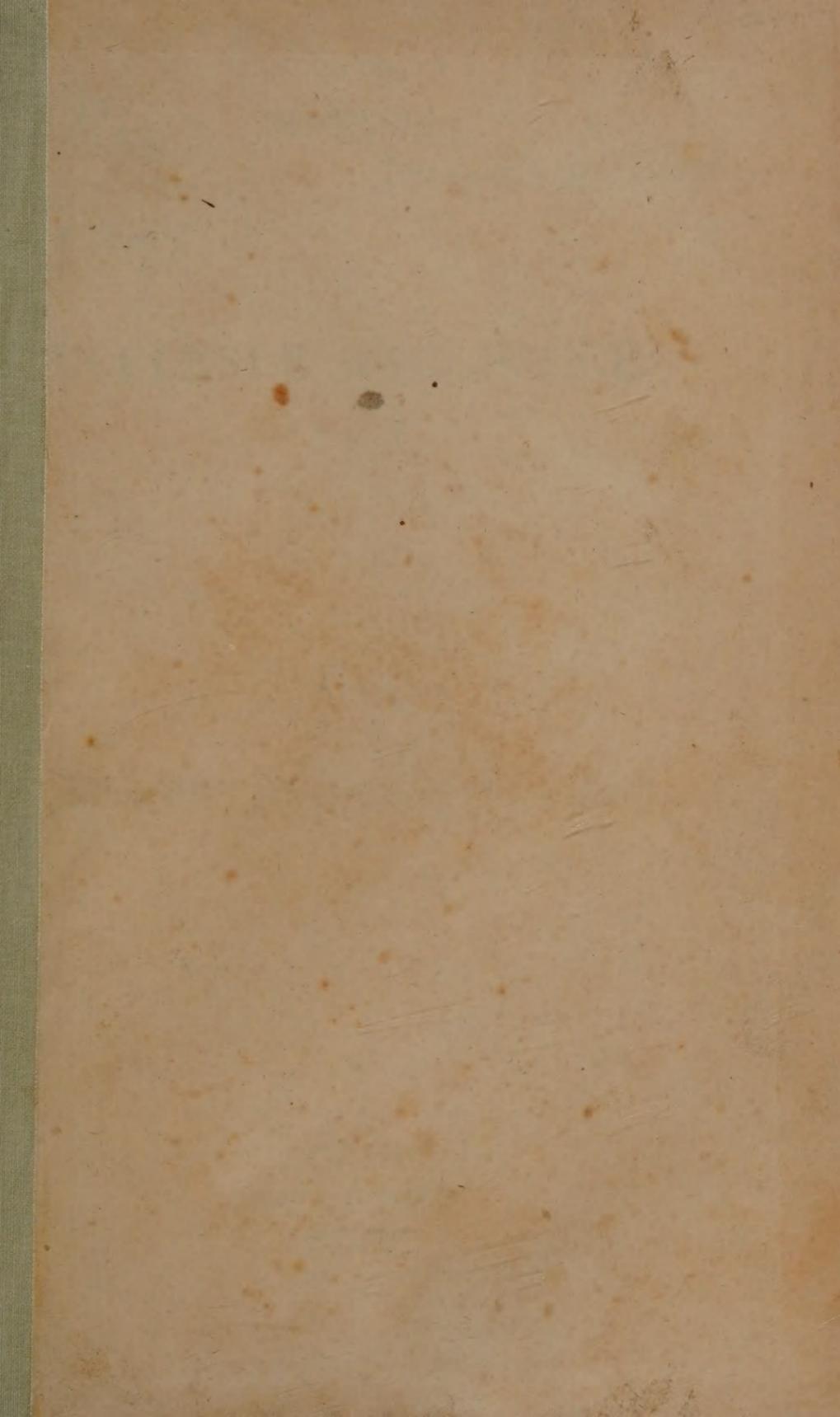


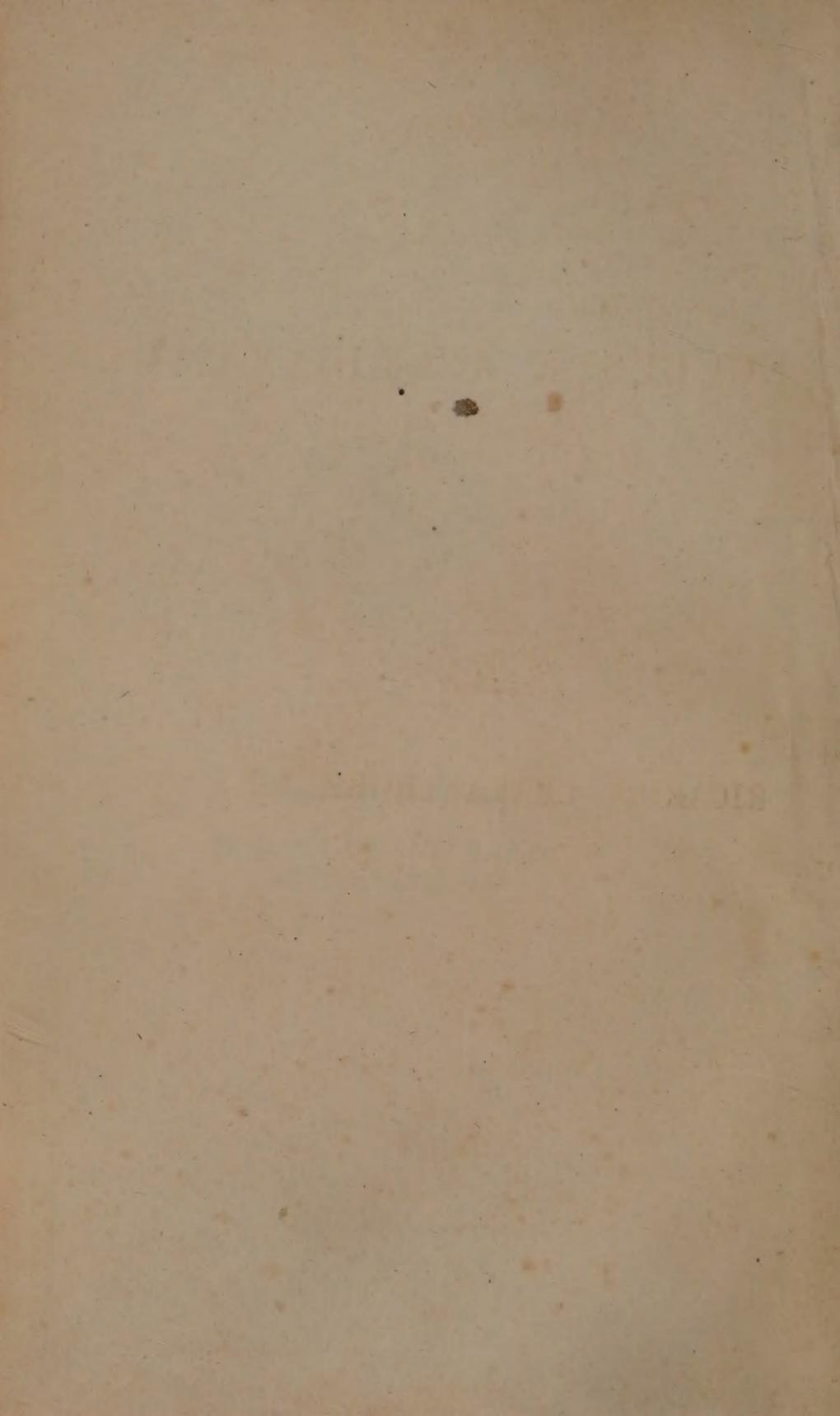
1001 1398714



Theology Library

SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California





Library of Anglo-Catholic theology
v. 39

BX
5136
C7
1847

DEFENSIO

" Crakanthorpe, Richard.

ECCLESIAE ANGLICANÆ.

AUCTORE

RICARDO CRAKANTHORP S.T.P.

OXONII:

APUD J. H. PARKER.

MDCCCXLVII.

LONDINI

TYPIS EXCUDEBAT G. BARCLAY, CASTLE STREET, LEICESTER SQUARE.

MONITUM.

RICARDI CRAKANTHORPII *Defensionem Ecclesiae Anglicanæ*, contra *Marcum Antonium de Dominis Archiepiscopum Spalatensem*, librum reconditâ eruditione refertum, et doctorum virorum præconiis celebratum,* et insigni jam raritate pretiosum, Tibi, LECTOR BENEVOLE, quâ potuimus fide et diligentia typis recusum damus. Editionem tamen hanc nostram nævis immunem esse minimè præstamus. Opus enim ipsum,— quod sanè mireris, si egregias ejus dotes respexeris,— ab erudito auctore, cum gravissimis corporis ærumnis conflictante, et pænè extremum spiritum exhalante elucubra-

* Duos tantum citabimus; Antonius Woodius, cæteroquin in nostrum infensor, de hâc Crakanthorpii Defensione ita scribit (Athenæ Oxon. ii. 362, ed. Bliss.), “This book was held for the most exact book of controversy since the Reformation.” Barlovius, Episcopus Lincolnensis (in Reliquiis, p. 86), “No book I have yet seen has so rational and short an account of almost all popish controversies.”

20750

tum, non emendatricem ejus manum expertum est, neque ullius satis gnavi correctoris, ita, ut cum primum lucem aspexit, innumeris ferè mendis scateret. Quod ideo monemus, non ut ab ejus laude detrahamus, quem primum nactum est editorem, qui, ut ait ipse, serus ad opus accessit, sed ut nostro qualicunque labori indulgentiam tuam conciliemus.

Sed hæc hactenus. De *Marcus Antonio de Dominis* omnia ferè in vulgus nota sunt. Natus est is A.C. MDLXVI. Arbæ, Dalmatiæ urbe; ingenuâ prosapiâ oriundus, Laureti apud Jesuitas, deinde Patavii, literis elegantioribus et disciplinis physicis institutus, incredibilem eruditionis famam excitavit, quâ, ut videtur, nimis elatus, gloriam avidiùs quam par erat aucupari cœpit. Claustralî vitæ impatiens Episcopalem dignitatem in Signinâ urbe adeptus est, mox Archiepiscopalem Spalati. In Pontificem Romanum Paulum V. audacter invectus, Venetorum propugnator acerrimus, suis suspectus, primò Venetias se recepit, deinde in Angliam trajecit, ubi à Rege serenissimo JACOBO prolixissimâ cum benevolentia exceptus, anno MDCXV. Decanatu Vindesoriensi, aliisque beneficiis Ecclesiasticis ornatus est. Hic libros De Republicâ Ecclesiasticâ, subtilitate et doctrinâ præclaros, in lucem edidit. Sed, ut erat partorum profusus, ita inquietus, gloriosus et majorum appetens, et blandis pollicitationibus novi Pontificis Gregorii XV., συμφοιτητοῦ olim sui, allectus, Angliæ valedixit, et redditum in Italiam adornavit. Vix autem Romam appulit, et palinodiam cecinit, quum ob voces quasdam temerè effutitas, in carcerem Pontificium, qui Romæ est in Castello S. Angelii, conjectus

fuit, ubi animam efflavit A.D. MDCXXIV. non sine veneni suspicione. Post mortem, hæreticæ pravitatis ab Inquisitoribus damnatus est; libri a carnifice usti, corpus exhumatum, et in campo Floræ igni crematum est.

De vitâ et exitu tam memorabili viri per Europam olim celeberrimi, Amice Lector, ipse tecum meditabere. Restat tantùm ut te moneamus, numeros, quos in orâ paginarum nostrarum vides uncinis inclusos, paginas primæ editionis repræsentare. Vale.

Scripsi Prid. Kal. Jun. MDCCXLVII.

C. W.

DEFENSIO
ECCLESIAE
ANGLICANÆ,

CONTRA
M. ANTONII DE
DOMINIS, D. ARCHIEPISCOPI
Spalatensis Iniurias :

*Viri omni virtute, doctrináque Spectatissimi,
D. RICH. CRAKANTHORP, S.T.D.
& Regiae M. nuper Sacellani, Opus
Posthumum.*

A. D. IOHANNE BARKHAM, S.T.D.
in Lucem editum.

APOC. 14. 13.
Opera eorum sequentur eos.



LONDINI,
Ex Typographia Bibliopolarum.
M. DC. XXV.

POTENTISSIMO MONARCHÆ,

JACOBO,

MAGNÆ BRITANNIÆ REGI,

SAPIENTISSIMO, DOCTISSIMO, OPTIMO, FIDEI DEFENSORI.

EULOGIUM *Verecundiae* verè aureum semper censui,
Augustissime Rex, pruriginique scripturientis ævi salu-
tare, quod olim præscripsit, Exemplo etiam suo, Magnus Hieron. ep.
ad Paulin.
Author, Malens aliena verecundè dicere, quām sua
impudenter ingerere. Cujus præclarè Moniti partem
alteram dum verecundè præstare satago, hanc alieni
ingenii Minervam, in Lucem usumque Ecclesiæ publicum
educens, vereor, ne in alteram minus pudenter peccem,
dum assumentum hoc meum ingeram, etiam in Lucem
fulgentissimi conspectū Vestri, Cui dedit indulgens Nu-
men, quantū reliquos mortales splendore, potentia, im-
perio anteire, tantū et cæteris ipsis Regibus, Sapientia,
Eruditione, Judicio, prælucere. Veruntamen in celsissimo
præcellentium laudum Vestrarum Orbe, non modò conspi-
ciuntur fulgentes Illæ, et quasi fulgura, quæ terrent arcent-
que, sed et amabiles Istæ, quæ, ut Solis radii, attrahunt,
foventque, Fietas, et Clementia; omnium apices Diade-
matum, et gemmæ gemellæ: Quarum altera, Tibi ad
Deum Tuum, altera Tuis ad Te, quasi Angelum Dei,
placidos semper aditus dat. Quò fidentior sacras ad

istas Aras, sed venerabundus, advolvor; et ad tanti Tutelaris genua, Orphanam hanc, posthumamque prolem voveo, Parentis modestissimè pii, solidissimè docti, non dissimilem, quam Beata Animula, ad Cœlites migratura, extremis, mihiique nunquam obliviscendis votis, apud Pientiss. M. V. superesse voluit, ut Testem constantis fidei erga Christum Dominum, ita Tesseram fidelis constantiæ, observantiæque erga Christum Domini ne in ipsa morte morituræ. Atque vel hinc in Regiâ supellectile censendam esse facile constabit, quòd M. V. justissimi Domini Characterem fronti impressum gestet.

* Defensio Ecclesiæ.

* 1 Sam. 6.
8, 12, 14.

Cujus enim hæc* inscriptio et imago, nisi Cæsaris Britannici? Itaque suâpte sponte, Defensio Ecclesiæ Fideique ad Defensorem Ecclesiæ Fideique properat; ut illa veteris Arca foederis, *sacris** monilibus referta, ad fundos Jehoshuæ, ita et hæc, pretiosa gestans Novi foederis monumenta, quibus ut nullus locus satis tutus à Philistæorum Romanensium impetu, afflatuque contagioso, ita nec ullus satis aut dignus, aut idoneus, nisi in sacro Jacobi fundo. Nam, quum cuiusvis non sit Trapezitæ, de moniliu[m] horum pretio, virtute, puritate, rectè judicare, sed Gemmarium peritum, perspicacemque desideret: M. V. præ reliquis visa est, quæ hæc Fidei nostræ Arcana (dolo malo suppressa diu, et quasi è Terrâ incognitâ postliminio jam recepta) cùm propter mirabile acumen penitissimè intueri possit, tûm propter summam potentiam unâ ac bonitatem, et strenuè valeat, et piè soleat tueri: dum interim aliorum acumen, in machinam fallendi, potentia, in piorum oppressionem, bonitas, in materiam prædæ Pontificiæ degeneret. Ita fit, licet non sine gravi molestiâ, summâ tamen cum gloriâ M. Tuæ, Orbisque Christiani commodo, ut gravissima Ecclesiæ Reique publicæ Christianæ momenta, ad Judicij tui Trutinam discutienda, Tuæque Authoritatis Asylum sublevanda confugiant, et Æquitatis Tuæ spectatissimo

æquilibrio acquiescant. Scilicet, hoc est Regem Regiæ præstare. Quùm enim summus è Cœlis Deus, oppressæ sit Ecclesiæ suæ, suorumque Fidei, Defensor, Vos, Reges in terris adsciscit sibi in consortium, ut Nominis istius glorioissimi, (quid enim sublimius, quàm ab Immortalí Deo,† Sponsæ dilectæ suæ Defensores cooptari?) Ita et Muneris, operisque omnium maximi: quia suscipientibus, sollicitudinis immensæ; negligentibus, infiniti periculi; præstantibus, incomparabilis híc gloriæ, illuc præmii.*

Hæc enim divini quasi Characteris societas, non ad ambitionis Pompam, sed ad Religionis Tutelam, à^a Deo Regibus omnibus impressa, expressa in^b optimis, (hoc est) Jacobi simillimis; adeoque emicuit in primævū Dei Ecclesiā inter^c Judæos, ut supremam tum in Regibus curam protegendæ Religionis consedisse, ipsi^d hostes Regum, Pontificum Pugiles, agnoscant vel inviti; et Regibus postea Christianis, Navis Ecclesiasticæ gubernacula esse commissa, Ecclesia Christiana non invita^e agnoscat.

Quorum et exemplo et jure, gloriam istam longa serie à^f Lucio,^g Constantino, cæteris derivatam, sic Majores híc Tui, sibi ferè peculiarem exceperunt, ut se à Deo constitutos^h Fidei Defensores, talesque, et dici, et esse, et esse debere, Regiis olim Rescriptis meminerint. Itaque Hen. VIII. quod antea àⁱ Deo Regnorum Authore acceperat, non modò à nupero^k Vice-deo, Regum eversore, oblatum prudens^l respuit (obtulerat enim non^m aliter quàm Diabolus regnum gloriam Christo, omnis Regni, gloriæque justo antea hæredi) sed porro ad Defensoris, id est, Brachii, firmitatem,ⁿ Capitis etiam honorem jure apposuit, quo Ipse Successoresque, et fortiter opere, et sapienter consiliis, Religionis causam protegere monerentur. Nec Titulo tantum, sed et Exemplo heroicè præivit; adeo ut mihi^a Leo X. eo Titulo indulto, de splendidis Henrici, ejusque Successorum ausis pro Fide,^b tanquam Pontifex Maximus

* Deus Defensor aman-
tium eum.
Ps. 145. 20.
Rex Sanctorum.
Apoc. 15. 3.

† Creator
tuus, Sponsus
tuus, Isa. 54.
5. Desponsata
Christi unico
viro, 2 Cor.
11. 2.

^a Dei Minis-
ter est, gla-
dium gestans,
Ro. 13. 1, 4,
hæc est
voluntas Dei,
1 Pet. 2. 15.

^b In terrorem
malis,
laudem
bonis, Rom.
13. 3, 1 Pet.
2. 14.

^c In Davide,
Josaphato,
Ezechia,
Josia, &c.

^d Salmeron,
Abulensis,
Soto, et alii.
^e Concilium
Generale VIII. de
Basil. Imp.
et Tertul. à
Deo secun-
dus.

^f Vicario Dei
in Regno.
Eleuth.
Epist.

^g Theodor.
Socrat.
Euseb.

^h Vide Chart.
Rich. II. Uni-
vers. Oxon.
et Jurament.
Reg. Angl. et
prima verba
Magnæ
Chartæ, etc.

ⁱ Caput Tri-
buum Israel,
I Sam. 15.
17. Regi ut
supremo, 1
Pet. 2. 13.

^k Papa sic
hodiè dictus,
à Maria
Carafa, à
Bened. de
Benedictis,
a aliisque.

^l Quum illud,
non donò
Papæ, sed
jure Coronae,
ut suum ven-
dicaret, vide

Stat. An. 24, Regni. c. 12. ^m Luke 4. 7. Si procides et adorabis. ⁿ Anno Reg. 26, In Stat. Parl. c. 1.
Leonis Bulla Anno 1521, 5^o. Id. Octob. ^b Joh. 11. 51.

illius anni prophetásse visus sit. Nam quum ab Ecclesiá híc fundatá, Britanniam tuam Beatam semper censuerim, quòd primò Regnorum omnium dederit Christo nomen, primum Regum omnium Christianum habuerit^a Lucium, primum Imp. Constant.^e genuerit, primumque Regem^f Martyrio coronatum, Edmundum: eadem jam multò beatissima censenda est, quòd in Ecclesiam hoc Regno omnium primo Reformatam, ejusdem gloriæ seriem propagárit. Henricum enim habuit, Antichristi primum extirpatorem, primum Religionis puræ Restitutorem Edwardum, primam, quæ eandem terra, marique armis tutata est, Elizabetham; primum, et verè primum, Jacobum Magnum, qui Antichristum, Divinissimis Scriptis, personá palam exuit, Hæreticos omne genus authoritate, calamoque coërcuit, Ecclesiæ pomæria amplissimo Regnorum accessu dilatavit, Schismaticos argumentis, Sacilegos legibus, Piorum apud exteror Invasores, potentia, gratia, consiliis compescuit, à fide denique alienos, ab amplexu scorti Babylonici in castissimum Ecclesiæ veræ sinum reduxit, exemplo, doctrina, medullā suadæ. Quo in numero si unus Spalatensis suo scelere et infortunio, non nostro, resilierit; si Regis clementissimi munificentias, Archipræsulis, Antistitumque Optimorum largitiones rependerit, calumniis, Ecclesiæ, Hospitis sanctissimæ, disciplinam contumeliis onerárit; Quid aliud M. Tuæ et Ecclesiæ contigit, quàm Servatori? Quid aliud isti, quàm Judæ, qui redeuns ad lucrum suum, abiit ad locum suum? Homo, si homo, præ cæteris mortalibus miser, nec miserabilis, quia quàm insanus, tam insanibilis. Quid enim est, si hoc non est, mundatas ædes dæmoniis septem onare, dum adesset híc, Avaritiá, Ambitione, hypocrisi; quum abiret, Apostasiá, perjurio; cùm abasset, ingratitudine, calumniá. Atqui non impunè; Totidem ei, non à Tergo, sed à Corde, flagella. Dei irascentis, Dæmonis torquentis, mordentis Conscientiæ, Mundi execrantis,

^a Gild. Sap. de excid. Brit. Polyd. Virg. lib. 2, Hist.

^b Beda Hist. Eccl. lib. I, c. 4, Antiq. Martyr. ap. Baron. Anno 183.

^c Paneg. in Constant.

^d Vide Speedi Hist. lib. 7, c. 15.

*Ecclesiæ veræ designantis, Falsæ ulciscentis, et Authoris
hujus nostri, lenissimi alioquin hominum, nunc tamen ita
strenuè vindicem agentis, ut non septemplex híc clypeus,
at ne septem quidem Babylonis montes sustinendo sint.
Et certè meritò ; sic enim hoc ævo, Romani est, et agere
et pati pro supremo* Vice-deo suo omnipotenti ; cuius
causā fædissimè lacesunt eos, qui verè supremas Dei in
terris vices obeunt ; dum Ignis et Fulmen, Odium et
Calumnia, quatuor Pugiles Bestiæ, omnibus imminent,
qui Bestiam non adorant ; eoque nomine novitatis, im-
pietatisque, schismatis, hæreseos, deformationis, ab emis-
sariis ejus, Ecclesia Dei arcessitur. Sed quod Josephus
fratribus infidis suis, id illis nos,* Vos hæc in malum * Gen. 50. 20.
nobis cogitastis, sed Deus vertit in bonum. Quòd ex
hisce irritamentis præcellenti hoc Opere, Dei causa, Fidei
Puritas, Ecclesiæ nostræ innocentia, Sanctaque antiquitas,
gloriosius emerserit. Quòd Bestiæ Romanæ furor igneus,
vanitas fumosa, hæresis nefanda, horrenda impietas, sper-
nenda Novitas, omnium oculis patuerit. Quòd denique
M. V. cui non jam primò Jesuitica ostentatio innotescit,
hinc facile internoscat, cùm inter castissimam Fidei sim-
plicitatem, et meretricios istorum fucos ; tum inter fida
tuorum obsequia, et eorum Pyro-pulvrea blandimenta ;
quorum indiès sub Fidei velo, Perfidiae molitiones aver-
runcet Deus.*

*Faxitque Æternus Ille fidelium è cælis Defensor, ut
M. V. Veræ Fidei Defensorem híc longævum agat,
unaque cum sobole verè Regiâ, hujus, futuræque vitæ
felicitate, æternum fruatur.*

Calend. Jan.

Sacratissimæ M. Vræ.

humillimus Subditus,

Johannes Barkham.

* Vide Cha-
racterem
sequentem.

AD LECTOREM BENEVOLUM, ETIAM PONTIFICIUM.

ERUDITE Lector, sive noster sis, sive is, quem nostrum esse sanctè cupio, monendus h̄c mihi es, et rogandus, sed illàc à me, h̄c à Typographo. Uterque aut Lectores aut in iis affectus varios optamus. Ego h̄c ad veritatis indaginem ingenuos, sed severos, et perspicaces : Ille ad præli lapsus faciles et conniventes ; nam vel ita facilè cernent, ad quæ faciles conniveant, difficiles offendant. De Authore ausim dicere, neminem majori diligentia, leniori animo, meliori fide, scripsisse : sed eo ex diuturno morbo decumbente, Opus, ab Authore benè scriptum, à Scribâ malè pictum, dum etiam inter operas Latinè minimè callentes sub prælo sudans ultra umbilicum produceretur, contraxit nævos, ex punctionis, numeris, notulis, etiam solæcismos. Quæ nec Author, qui aberat nimis citus, nedum ego, qui accessi nimis serus, præstanto sumus. Quisquis verò hæc evolverit, vel ad veritatem amplectendam, vel ad errorem, si quis sit, refellendum, moneo, ut non alium se gerat adversùs Authorem, quām ille adversùs suum Adversarium ; et sincerè internoscens inter vitia calami, et præli, discat à nostro dicere, quoties occurrant,* Typographi erratum arbitror, non tuum. Quod reliquum est, Lucem tibi det Deus, ut cernas, mentem, ut colas, conscientiam, ut agnoscas, Veritatem ; et Valeas.

* Vide. p.
385, § 12,
hujus libri,
et p. 408,
§ 13.

Tuus in Christo,
si Tu in Christo :

I. B.

ARGUMENTA

SINGULORUM HUJUS LIBRI CAPITUM,

QUÆ LOCUM SUPPLEANT INDICIS RERUM OMNIUM,
QUÆ EODEM LIBRO COMPREHENDUNTUR.

CAP. I.

<i>Profectionem suam in Angliam iniquè nunc damnat D. Archiep. Spalatensis ; et quæ illius Causa</i>	^{Pag.} 1
--	----------------------

CAP. II.

<i>Romana Ecclesia, Ecclesia est, sed non Sancta Ecclesia</i>	8
---	---

CAP. III.

<i>Romana Ecclesia, non est Ecclesia Catholica.</i>	14
---	----

CAP. IV.

<i>Romana Ecclesia, an sit Columna et Firmamentum Veritatis</i>	17
---	----

CAP. V.

<i>Romana Ecclesia non est Mater omnium Catholicorum, nec omnium Ecclesiarum. Non Britannicæ, nec Anglicanæ Ecclesiæ</i>	20
--	----

CAP. VI.

<i>Romana Ecclesia non est Magistra Ecclesiarum. Qualia illius Documenta: de S. Scripturis ; de Rebellione in Principes ; de Æquivocatione ; de Castitate</i>	25
---	----

CAP. VII.

<i>Prætextus Inscitiae suæ, quòd causas Fidei non satis discusserat D. Archiepisc. Spalatensis, vanus esse ostenditur</i>	28
---	----

CAP. VIII.

<i>Veræ Causæ cur ad Romanam Ecclesiam redierit D. Archiepisc. Spalatensis</i>	Pag. 30
--	------------

CAP. IX.

<i>Quod ejectus sit ex Anglicanâ Ecclesiâ Archiep. Spalatensis; quòd- que invitus inde abierit</i>	36
--	----

CAP. X.

<i>Prætextus D. Archiepisc. Spalatensis, cur quæ orthodoxè scrip- serat, nunc damnet, quia non bonâ conscientiâ ea scripsisset, examinatur</i>	38
--	----

CAP. XI.

<i>Romana Ecclesia non nunc tenet, quod olim tenuit; et varia de hoc Exempla</i>	39
--	----

CAP. XII.

<i>De Curiâ Romanâ, ejusque Corruptissimis Moribus</i>	42
--	----

CAP. XIII.

<i>De Librorum Prohibitione, et Expurgatione</i>	48
--	----

CAP. XIV.

<i>Fides Protestantium Fidei Priscae Ecclesiæ consona est. De Libris Apocryphis, et Traditionibus non scriptis</i>	67
--	----

CAP. XV.

<i>Dogmata Ecclesiæ Romanæ sunt Novi Articuli Fidei. De For- mulâ Fidei à Pio IV., promulgatâ; Provocatio ad primos sexcentos annos: Explicando Fidem, novam Fidem cudent • Romanenses</i>	71
--	----

CAP. XVI.

<i>Ecclesiæ Heretica, ipsaque Romana, Ecclesiæ sunt, et Membra Universalis Ecclesiæ</i>	77
---	----

CAP. XVII.

<i>Fides antiqua sæpius ab Ecclesiâ Romanâ interrupta. Quatuor insigniores Rupturæ Fidei ab illâ factæ; in Hæresi Univer- salistarum, Iconolatrarum, Hildebrandinorum, et Papistarum</i>	79
--	----

CAP. XVIII.

<i>De Duratione et Amplitudine Romanæ Ecclesiæ: quòdque illius Fides, nec respectu Temporis, nec respectu Locorum, Catholica sit</i>	Pag. 83
--	------------

CAP. XIX.

<i>De Romanæ Curiæ Sanctitate</i>	99
-----------------------------------	----

CAP. XX.

<i>Episcopi sub Papatu, quomodo Episcopi æquivocè dici possint</i>	101
--	-----

CAP. XXI.

<i>Ecclesia Romana, ut aliaæ Hæreticæ, est Ecclesia, sed morbida</i>	103
--	-----

CAP. XXII.

<i>De Papæ Suprematu: eum et à Scripturis, et à Conciliis, et à Patribus damnari</i>	104
--	-----

CAP. XXIII.

<i>Librum suum Scopulorum temerè damnat D. Archiepiscopus Spalatensis</i>	142
---	-----

CAP. XXIV.

<i>De Conciliis post annum millesimum habitis: De Tridentino Concilio, et Historia illius Concilii</i>	145
--	-----

CAP. XXV.

<i>Tenebras in Angliâ, Lucem in solâ Romanâ Ecclesiâ, falsò prædicat Arch. Spalat</i>	151
---	-----

CAP. XXVI.

<i>Petrum fuisse Romæ è Scripturis non constat</i>	152
--	-----

CAP. XXVII.

<i>Episcopi omnes jure divino cum æquali potestate Apostolis succidunt. Quæ fuerit Apostolorum ordinaria, quæ item extra-ordinaria Potestas</i>	154
---	-----

CAP. XXVIII.

<i>Episcopi omnes æque sunt Pastores Universalis Ecclesiæ, ac est Romanus Pontifex</i>	158
--	-----

CAP. XXIX.

<i>Aqua Lustralis, Grana Benedicta, Cordulæ, et similia, Nugæ sunt, et Characteres Antichristi</i>	165
--	-----

CAP. XXX.

<i>Duo solum sunt, non septem propriè dicta Sacra menta</i>	166
---	-----

CAP. XXXI.

<i>De Suprematu, et Canonibus aliquot Concilii Chalcedonensis</i>	172
---	-----

CAP. XXXII.

<i>De Inquisitione Hæreticæ Pravitatis: et an Charitas atque In- structio sint arma Inquisitorum</i>	178
--	-----

CAP. XXXIII.

<i>Sectas complures, scilicet, Anabaptistas, Arianos, Photinianos, Puritanos, in Angliâ permitti calumniatur Archiepisc. Spalat.</i>	182
--	-----

CAP. XXXIV.

<i>Anabaptistas liberè conventus in Angliâ celebrare, calumniatur Arch. Spalat.</i>	194
---	-----

CAP. XXXV.

<i>De Primâ notoriâ Hæresi, quam Puritanis objicit Arch. Spalat. Liberum Arbitrium non dari</i>	199
---	-----

CAP. XXXVI.

<i>De Secunda notoria Hæresi, quam Puritanis objicit Arch. Spalat. Deum esse Authorem Peccati</i>	202
---	-----

CAP. XXXVII.

<i>De Tertia notoria Hæresi, quam Puritanis objicit Archiepisc. Spalatens. Deum ex solo beneplacito multos sine causâ damnare</i>	206
---	-----

CAP. XXXVIII.

<i>De Quarta notoria Hæresi, quam Puritanis objicit Archiepisc. Spalatens. Christum pro omnibus non esse mortuum</i>	210
--	-----

CAP. XXXIX.

<i>De Quinta Hæresi, quam Puritanis objicit Arch. Spalat. Christum Pœnam Damnatorum subiisse</i>	211
--	-----

CAP. XL.

<i>De Sexta Hæresi, quam Puritanis objicit Archiepisc. Spalatens.</i>	<i>Pag.</i>
quòd Infantes cum Baptismo morientes possint damnari	223

CAP. XLI.

<i>Ecclesiam Anglicanam Hæreticam esse, quia cum Anabaptistis et Puritanis perpetuò communicat, calumniatur Arch. Spalat.</i>	
<i>Deque Aerii et Puritanorum Hæresi</i>	225

CAP. XLII.

<i>Ecclesiam Anglicanam Hæreticam esse ob Communionem perpetuam cum Hæreticis, calumniatur Arch. Spalat. et exemplo Acatii ac Petri Moggi futiliter confirmare conatur</i>	231
--	-----

CAP. XLIII.

<i>Ecclesiam Anglicanam Hæreticam esse, quia communicat cum Reformatis Ecclesiis Ultramarinis calumniatur Arch. Spal.</i>	
<i>Deque Lutheranorum et Calvinistarum Dissidiis</i>	237

CAP. XLIV.

<i>Ecclesiam Anglicanam Schismaticam esse calumniatur Arch. Spalat. Quodque Ecclesia Romana verè sit Babylon Apocalyptic</i>	
<i>refellitur</i>	242

CAP. XLV.

<i>Romanam Ecclesiam esse solam Ecclesiam, et non esse Schismatcam, falsò gloriatur Arch. Spalat.</i>	251
---	-----

CAP. XLVI.

<i>Prima probatio Arch. Spalat. quòd Romana Ecclesia Hæretica non sit, quia Angli aliqui illius Hæreses non nominarent, refellitur</i>	254
--	-----

CAP. XLVII.

<i>Secunda probatio Arch. Spalat. quòd Romana Ecclesia Hæretica non sit, quia Sereniss. Rex aliique dixerunt, eam in Fundamentali non Fide errare, refellitur. Deque Fundamentalibus Articulis, et Fundamento Fidei</i>	257
---	-----

CAP. XLVIII.

<i>Tertia probatio Arch. Spalat. quòd Romana Ecclesia non sit Hæretica, quia dogma Transubstantiationis Panis in Corpus Christi non sit Hæresis, refellitur</i>	275
---	-----

CAP. XLIX.

<i>Primo Ratio Archiepisc. Spalatens. quod Papistæ non sint Idololatræ, quia Deum unum esse profitentur, refellitur</i>	Pag. 291
---	-------------

CAP. L.

<i>Secunda ratio Archiepisc. Spalatens. quod Papistæ non sint Idololatræ, quia divinum cultum nulli puræ creaturæ competere prædicant, refutatur</i>	296
--	-----

CAP. LI.

<i>Prætextus Arch. Spalat. quod Papistæ non sint Idololatræ, in cultu Sanctorum Defunctorum, et Angelorum, quia non dicunt eos cultu divino colendos esse, refellitur</i>	299
---	-----

CAP. LII.

<i>De Vigilantio. Eum negasse cultum Sanctorum calumniantur Pontificii: deque dupli cultu errore, tum calumniæ Vigilantii</i>	304
---	-----

CAP. LIII.

<i>Patres, quos citat Archiepisc. Spalatens. ut probet Papistas non colere Sanctos cultu divino, examinantur: ii sunt Origenes, Epiphanius, Augustinus, Cyrillus Alexand. et Theodoreetus</i>	309
---	-----

CAP. LIV.

<i>De Festis Sanctorum, ubi Nugamenta aliquot et Calumniæ Arch. Spalat. declarantur</i>	316
---	-----

CAP. LV.

<i>Sanctos in particulari scire preces nostras, eaque quæ hic aguntur, non est de Fide. Et quinque, de Modo quo cognoscant ista, opinione examinantur</i>	317
---	-----

CAP. LVI.

<i>Non cogimur è Scripturis fateri, Sanctos defunctos scire in particulari preces nostras, aut pro nobis in particulari intercedere, ubi xii. loca è Scripturis ab Arch. Spalat. allata examinantur</i>	323
---	-----

CAP. LVII.

<i>Duo loca ex Chrysostomo, et Augustino, pro intercessione Sanctorum, allata ab Archiepisc. Spalatens. examinantur</i>	335
---	-----

CAP. LVIII.

<i>Angelos, etsi præsentes adessent, religiosè invocandos non esse. Deque Angelo Custode; an unumquemque talem Angelum habere certum sit, et de Fide</i>	Pag. 344
--	-------------

CAP. LIX.

<i>Sanctos defunctos in particuli pro viventibus intercedere, ex Cypriano, Hieronymo, Augustino, Leone, et aliis frustrà conatur probare Arch. Spalat.</i>	354
--	-----

CAP. LX.

<i>De Invocatione Sanctorum, quodque multis modis in ea peccant Pontificii</i>	369
--	-----

CAP. LXI.

<i>De Beatae Virginis Invocatione, pro quâ, Irenæum, Athanasium, Nazianzenum, Augustinum, et alios Patres futiliter citat Arch. Spalat.</i>	374
---	-----

CAP. LXII.

<i>Invocationem Sanctorum defunctorum, esse Traditionem Apos- tolicam, et ab antiquis Patribus receptam, falsò gloriatur Arch. Spalat.</i>	383
--	-----

CAP. LXIII.

<i>Prima, ac secunda ratio, quibus Pontificios ab Idololatria in cultu imaginum excusare conatur Arch. Spalat. quòd eas Latriâ non colunt, et hoc profitentur</i>	394
---	-----

CAP. LXIV.

<i>Tertia Arch. Spalat. ratio, quâ Pontificios ab Idololatriâ in cultu imaginum excusare conatur; quia Imaginum cultus ab Uni- versali et Catholicâ Ecclesiâ approbatus sit, refellitur</i>	399
---	-----

CAP. LXV.

<i>Quarta ratio, ab authoritate Damasceni; et quinta, ab authoritate Secundi Nicæni Concilii, quibus ab Idololatriâ in cultu ima- ginum, Pontificios excusare conatur Arch. Spalat. refutantur: Concilium illud Nicænum, neque Generale esse, neque legi- timum ostenditur</i>	415
--	-----

CAP. LXVI.

- Sexta ratio, quā Romanenses ab Idololatriā in Cultu Imaginum excusare nititur Arch. Spalat. quòd Deus frequentibus Miraculis eum Cultum confirmavit, examinatur* 435

CAP. LXVII.

- Calumnia Arch. Spalat. quòd Cultum Imaginum ideo rejicimus, quia Deus vetat ullaes Imagines formari, diluitur. Tria, in secundo decalogi præcepto prohiberi, in quibus singulis Pontificis graviter peccare, declaratur* 444

CAP. LXVIII.

- Quatuor rationibus Arch. Spalat. pro Cultu Imaginum respondeatur. Quodque secundum Decalogi præceptum sit juris naturalis, et non positivi aut ceremonialis, ostenditur: Quæ fuerit Iconoclastarum Hæresis* 448

CAP. LXIX.

- Calumniæ Archiepisc. Spalatens. in Doct. Joh. Rainoldum diluntur: et vana Arch. jactantia de confutando librum Rainoldi de Idololatriâ* 458

CAP. LXX.

- Responsiones tres Arch. Spalat. ad Argumentum nostrum de Vitulo, diluuntur: prima, quòd Israelitæ vitulum ipsum aureum Deum putarent. Secunda, quòd Deum colere in imagine non sit Idololatria. Tertia, quòd Honor imaginis credit ad Prototypum* 464

CAP. LXXI.

- De Cultu Eucharistiae; ubi vanitas Arch. Spalat. demonstratur, cùm dicat, in Cultu quem Eucharistiae exhibent, ne suspicionem quidem esse Idololatriæ* 473

CAP. LXXII.

- Transubstantiatio non probatur vel ex cap. vi. Johannis, vel ex verbis Christi, Matt. xxvi. Hoc est Corpus meum, Sed ex utrisque locis refellitur* 476

CAP. LXXIII.

- Transubstantiationem Panis in Corpus Christi, à Patribus et Conciliis damnari ostenditur, deque Concilio Lateranensi Quarto* 501

Pag.

CAP. LXXIV.

- Ex iis quæ de Transubstantiatione dicta sunt, duo consequi declaratur: prius, Non esse in Missa verum et proprium Sacrificium. Secundum, Eucharistiam adorandam non esse, et Pontificios, quia eam adorant, Idololatras esse* 536

CAP. LXXV.

- De Fiduciâ, Magiâ, et Antichristianismo, apud Pontificios, in usu Aquæ Benedicti, Crucis, Agni cerei, in Habitellis, et similibus* 540

CAP. LXXVI.

- Ecclesiam Anglicanam separasse se à Romanâ, antequam causæ pro quibus se separabant, judicatæ erant, ineptè deflet Arch. Spalat.* 548

CAP. LXXVII.

- Hæresin nostram hanc esse, quòd in Fide solâ sic salutem repomimus, ut Operum necessitatem excludamus, calumniatur Archiep. Spalat.* 552

CAP. LXXVIII.

- Hæresin nostram hanc esse, quòd Justorum gratia sit inammissible, et ipsi impeccabiles, calumniatur Arch. Spalat.* 554

CAP. LXXIX.

- Ecclesiam Romanam verè Schismaticam esse, et imperitè ab Arch. Spalat. à Schismate excusari, declaratur* 557

CAP. LXXX.

- Mores apud nos corruptissimos esse; itemque Confessionem privatam, Jejunia, et Pœnitentiam, apud nos abolita esse, calumniatur Archiepisc. Spalatens. Corruptissimos Romanensium mores falsò excusat* 560

CAP. LXXXI.

- Ratio Arch. Spalat. quòd Ecclesia Romana non sit Schismatica, quia Ecclesia est Una; eaque est Romana, et quia Christum pro fundamento retinet, refellitur* 570

CAP. LXXXII.

Præter alias Arch. Spalat. Calumnias, de Regulâ apud nos Fidei, de Synodo Dordracenâ, de Separatione nostrâ, duæ sibi invicem contraria refelluntur: una, quod parati sumus cum Romanâ Ecclesiâ communicare; altera, quod conjungi cum eis nolumus. Deque Communione cum hæreticis non habenda

Pag. 573

CAP. LXXXIII.

De eo quod Arch. Spalat. ait, quosdam dixisse, malle se cum Turcis, quam cum Papistis societatem inire; De Æquivocatione et Fide hæreticis non servanda

580

CAP. LXXXIV.

Calumniæ variæ ab Arch. Spalat. in Henricum VIII. Edwardum VI. et Elizabetham, ob Separationem à Romanâ Ecclesiâ conjectæ, diluuntur: Deque Disputatione habitâ cum Papistis, sub initiis Regni Elizabethæ

589

CAP. LXXXV.

Quam pueriliter de Reformatione nugatur Arch. Spalat. per Reformationem non institui Religionem novam, sed antiquam restitui, et solum deformationes purgari declaratur. Responsio ad Epilogum Arch. et illustre illius de Orthodoxia Ecclesiæ Anglicanæ elogium

600

DEFENSIO ECCLESIAE ANGLICANÆ,

CONTRA

M. ANTONII DE DOMINIS,

D. ARCHIEPISCOPI SPALATENSIS,

INJURIAS.

LIBELLI tui, M. Antoni, Domine Spalatensis, duo capita sunt, unum *Condemnationis*, alterum *Calumniæ*: In illo, *Te, profec-*
tionem huc tuam, tuaque scripta damnas. In hoc, insignem
Orthodoxis omnibus, nostræ inprimis sanctissimæ, ac florentis-
simæ Anglicanæ Ecclesiae injuriam facis: In illo, *væcordiam* tuam,
in hoc, *Impietatem* prodis ac *Inscitiam*.

CAP. I.

PROFECTIONEM SUAM IN ANGLIAM, INIQUÈ NUNC DAMNAT

D. ARCHIEP. SPALATENSIS; ET QUÆ ILLIUS CAUSA.

Ac *Tu* quidem meritò damnatus. Αὐτονατάχριτος primùm, judicio tuo, scriptis tuis, ex ore tuo, à *teipso* damnatus. Quod si cor tuum te condemnet, major est *Deus* corde et Conscientiâ tuâ, et novit omnia. Utinam verò sic vitam tuam instituere voluisses, ut non et *homines* quoque testes tuorum scelerum haberetis. Sed profectò incurruunt in oculos omnium flagitia tua, quæ nullo nitro elüi unquam possunt. Ut tuo, ita merito tuo maximo, judicio bonorum omnium damnandus es.

2. Nec damnandus tamen eâ quam tu obtendis causâ, scilicet,

[2] ad ætatem benè provectam *Antichristo* servieras : ac duram sanè

^a Consil. Prof. et p. 14. sub illius tyrannide servieras servitutem : *ipse aliique tui coepiscopi pro pecudibus ab illo habiti.* Pertæsus tandem miserrimæ istius conditionis, subduxisti te ab Antichristi jugo ;

ad Christum, et hanc Orthodoxam Christi Anglicanam Ecclesiæ ultero te contulisti ; Exceptus^b hîc non benignè solùm es, sed et honorificè, à plebe, à Proceribus, à Prælatis, ab ipso

Supremo fidei fideliumque Defensore ; nec supra merita solùm, sed et vota ; magnis opibus, amplissimis muneribus ; ecclesiasticis, eisque opimis beneficiis, etiam et dignitatibus ornatus :

ipsa pinguedine olivæ nostræ satiatus tu ac saginatus es ; et si ad cumulum aliquid defuisset, munificâ Regis manu suppleri

potuisset. Quinquennium plus minùs sic transegeras, liberè, tranquillè, et nisi miser esse voluisses, beatè : in sincero, ac

vero, veri Dei cultu, in Orthodoxæ fidei professione, etiam et in summâ bonorum omnium, quæ à viro bono optari possent,

affluentia ; unicum hoc opinor in omni vitâ rectè abs te factum,

quòd Orthodoxis te Ecclesiis conjunxeras : unicum jam hoc

^c Cons. Prof. p. 3, 4, et seq. factum molestè te habet animumque excruciat : ideoque et factum

hoc, et propter hoc, ipsum te condemnas.

3. Verùm bono animo sis, mi Domine ; ne te discrucies.

Si ab hâc culpâ pistrinum metuis, ego pro te molam. Non est, mihi, crede flagitium, ex Ægypto in Terram sanctam, ex Babylone

in Hierosolymam : è Sodomâ in Zoar, è Romanâ qualis nunc

est, Hæreticâ, Schismaticâ, Idololatricâ, Apostaticâ, et Antichristianâ, in sanctam, sinceram et Orthodoxam Anglicanam Ecclesiæ

venisse. Nunquid hîc aliud facis, quâm quod fecit Abrahamus,

Lotus, Moses, ipseque populus Dei ? Numquid aliud, quâm

quod monet, imo jubet Christus ipse, Exite è Babylone, popule

mi ? Quod si rem rectè reputes, exeundum inde tibi sine morâ,

longeque ante fuerat, nec ad sexagesimum ferè annum procrasti-

nanda discessio. Finge te vel lucri causâ abiisse, aut com-

modi ; nec Boni, sed Bonorum intuitu exiisse. Ipsa tamen è

Babylone discessio, ex se, factum bonum : bonum, inquam, ex

substantiâ operis. Tu verò conscientiam, et in ea testes mille, et

^d Cons. Prof. p. 2, 4. quid dico conscientiam ? Deum^d ipsum testem invocas, testem

^e Ib. p. 3. habes, te nunquam^e in tuo ab illis abitu, mentem ad humana et

^f Ib. p. 4. temporalia consilia direxisse : nullius^f unquam hominis suasiones te

[3] g. abduxisse ; vocationem^g tuam, non aliam fuisse quam divinam, et

^g Ib. p. 3, 26.

Sancti Spiritus motionem, atque impulsu[m]: mansisse te porrò apud eos, reluctante tuâ perpetuâ atque reclamante conscientiâ, avocante te i[n]dies et evocante Spiritu[b] Sancto, cui diu admodum ^{b Cons. Prof.} resistebas. Tenebat te in Romanâ ecclesiâ, neque amor Dei, neque fidei veritas aut sinceritas, sed tuaⁱ Agar (scis quid dico) ^{i Ib. p. 25.} te tenebat, tenebant meretricis Babylonicæ amplexus, philtrea, et poculum aureum mulso plenum: tenebant rationes et suasiones solum humanæ, quæ nil nisi mundum saperent et Carnem. Quare quod ab eis discesseris, Factum bonum; quod vocante Deo, quod conscientiâ tuâ te monente et movente, quod veritatis, ipsiusque Christi amore discesseris, Benè quoque à te factum: Nec quia discesseris, reprehendendus, sed nisi discessisses, ab omnibus merito damnandus essemus.

4. At morbus, inquis,^k animi atque ægritudo, Impatientia,^l et ^{1 Cons. Red.} Iracundia, quædam phrenesis, te ut hue fugeres adegit. Camillus ^{p. 4, 5.} Burghesius tum pontifex tibi infensus; Simultas etiam tibi cum Episcopo Traguriensi, Suffraganeo tuo. Tu cui ingenium asperum, ferox, immite, et paris impatiens, et superioris; exandescis hinc in Pontificem, Consilium de profectione ad nos inis, ipsamque illam infaustam,^m infelicem,ⁿ irrationabilem,^o pestiferam,^p pessimam,^q imò verò diabolicam^r profectionem suscipis.

5. Quasi verò tu ita imprudens vereque amens sis, ut quia Camillus, tibi, vel Andreutius paulò infensor, ideo te ipsum statim Archiepiscopatu tuo, bonis omnibus ac fortunis, exuas: amicos, cognatos, nepotes, neptemque charissimam deseras. Quasi non tibi cognitæ mille artes, quibus placare Romanum Jovem, et vel ipsi, vel Suffraganeo tuo caput demulcere posses. Quæ verò illa, cur Camillus tibi, aut tu illi succenseas causa? Ex redditibus^s nimirum Ecclesiæ Spalatensis, cum ab Episcopatu Segniensi ad eam translatus essemus, annuam quandam exiguum pensionem Andreutio, rivali tunc tuo, reservavit Pontifex; quingentos nempe ex tribus opinor millibus coronatorum. Pensionem istam, quia injusta, quia tu ei nunquam consenseris, quia tibi inscio imposta, solvere detrectas. Lis statim orta; Romam ad Rotam decidenda defertur. Quanta verò h[ic], quamque digna tuæ fugæ, aut exilii causa? Cur succenseat Paulus, si tibi cum Andreutio lis? præsertim cùm et justam causam tu haberet, et ille homo esset nullius meriti, nullius, si ad te conferatur, pretii: à ligone et stivâ ad Episcopatum erectus, et planè nihil ad Permenonis suem. Quod si hæc, aut phrenesis tuæ in Paulum Quintum,

aut *profectionis ad nos* causa; cur non furere cœpisti, cur non etiam proficisci, ante annum à suscepto Spalatensi* Archiepiscopatu *decimum quartum?* Quo tamen tempore et lis et bilis tua maximè fervebat.

6. Sed mitte fucos. Detraxit tibi jamdudum istam larvam, *Lohetus, Amanuensis tuus*, qui te ut scis, intùs et in cute novit. Scimus et nos eum non à manu solùm tibi fuisse, sed à mente.

* Archiepiscopatus ei concessus, an. 1602, profectio suscep-ta an. 1616. Sor. Prim. p. 192, 193.

^t Epist. Episc. Tragur. in Sor. Prim. p. 170.

Scripterat nimirùm Andreutius^t te ex dolore litis amissæ, odio jam plenum in Pontificem Rom. maledicta evomere, ejus authoritati derogare: Ecclesiam clerumque Romanum allatrare. Hinc tibi lachrimæ, hinc luctus et dolor. Hæc tu paucis, et uno ferè verbo innuis, *Phrenesin*^u vocans iracundiæ tuæ, et stimulum exulcerati^x animi. Quid ad hæc Amanuensis tuus? Dicat is, an hoc vel

^u Cons. Red. p. 5. ^x Ib. p. 6. ^y Sor. Prim. p. 193. ^z Ib. p. 163. ^y Ib. p. 193. ^z Ib. p. 193. ^y Ib. p. 169. ^z Ib. p. 193. ^a Ib. p. 170. ^b Ib. p. 169. ^c Ib. p. 193. ^d Ib. p. 170.

phrenesis tuæ, vel *profractionis* causa. Palàm verò ille testatur et clamat, etiam et demonstrat, *stultum^y esse hoc propudiosi Episcopi* (Te'ne intelligit?) *mendacium: Te causâ^z non omnino cecidisse*, nec litem amisisse: Ut ideò, non posses vel *odio*, vel *phrenesi* in Pontificem flagrare. Toto etiam illo tempore à causâ tuâ agitata, ad discessum ab eis (anni illi undecim sunt) *te^a nihil unquam publicè in Romanum Pontificem loquutum*: ut non posset ideò Pontifex tibi esse infensus. Andreutium insuper, qui *odium* hoc et *iracundiam*, seu ut tu vocas, *phrenesin*, fuisse abitus tui causam confinxerat (quòd tu nunc ipse post Andreutium quoque fingis) vocat ille, *hominem^b scelestissimum, impostorem impudentissimum, obtrectatorem^c pessimum, calumniarum artificem, maledicuum infamem, et bipedum^d omnium mendacissimum nebulonem.* Illud etiam quod de Mario addit Amanuensis, vide annon in te aptissimè quadret; Tu enim eandem hanc *iram*, ut Marius, *profractionis ad nos* tuæ causam nobis narras, et quasi illius vomitum resorbes. *Ex tam cœnoso, inquit,^e fonte, fætidissimâ cloacâ gutturis Andreuecciani, tu Mari* (legendum nunc, Tu Marce) *sus κοπροφάγε alvum reples tuam, ac inde mendacia eructas, evomisque, olida, fœda, stercorea.* Sic te dictante, *Lohetus tuus*: tua enim sunt omnia quæ ille profert. I nunc, et dic tu, ut ante te Marius, imò mentire, et finge *iracundiam tuam et phrenesin in Pontificem* fuisse *profractionis ad nos* tuæ causam: vides ob figmentum hoc *stultum*, quām splendidis, quamque honestis, sed te dignissimis titulis, decoravit te Amanuensis tuus: Tu interim præ Mario, cæterisque omnibus miser es, et infœlicissimo sidere natus. Illos alii: Te non alii solùm, sed tute ipse, tua-

que scripta refellunt. Neque à te quidquam, pro te tuâque quam nunc agis causâ dici, vel propè fingi potest, in quo, non et ab aliis, et à teipso mendaci convictus es.

7. Nec nego tamen, *odium tibi* in Pontificem fuisse, et illi quoque in te: etiam causa justa tibi cur Pontifici succenseret, cur *irâ* adversus illum, non tamen *phrenesi* excandesceret. Sciebas *innumerabiles^f* *novitates, perniciosissimos errores* *grassari in Româ Ecclesiâ*: sciebas *jus et honorem Universalis Ecclesiae ad solam Romanam Curiam, imò ad solum Pontificem per vim et summam injuriam pertrahi*. Sciebas *innumeros fidei articulos* *nusquam à Christo institutos, cudi apud ipsos, et protrudi*. Sciebas *cæcas apud eos animas, simul cum suis cæcis doctoribus, in Barathrum perditionis ruere et præcipitari*. Sciebas Ecclesiam istam *Babylonem^g* esse: *Sodomam^h* esse: *Sectamⁱ* esse, quæ gregem *Christi lacerabat, et vastabat*. Pontificem sciebas esse *Romanum^k* *Nimrodum, Tyrannum,^l oppressorem, hæreticum,^m Schismaticum, ipsum denique Antichristum;ⁿ Cujus cœteri, qui, in eâ sectâ, *mancipia sunt sordidissima*. Annon ad hæc excandescere te oportuit? Annon Antichristo bellum indicere, et hæreses illius abjurare? Annon è *Babylone* et *Sodomâ* exire? Coëgit te ut hæc faceres, *Charitas^o Dei, Zelus^p veritatis*: detestatio hæresum te coëgit. Ira hæc tua, Zelus, et abjuratio laudabilis tibi ac gloria. Sicut^q Mahumetanam superstitionem (tua verba agnosce) sic et abjurare profana Romanæ Curiæ contra *Evangelium, contra Ecclesiam Catholicam inventa, non vitio vertendum, sed pietati religionique deputandum*.*

8. Vera hæc Pontificis in te *odii*, vera etiam hæc, et unica tuæ ad nos profectionis causa. Scis fuisse in Lutherô, erant in te quoque duo peccata vel maxima, quòd *Monachorum ventres, coronam Papæ attingere auderetis*. Utrumque horum morbus est, leni planè ac molli manu attructandus; imò ne attingendus quidem: utrius nomen est, *Noli me tangere*. Scelus^s Sor. p. 158. Romæ est vel maximum, *Tricorone Caput temerare*: unica hæc ibi hæresis, *Non^t esse Papicolam*. Ut ad alios illi conniveant, in te ista ferre quâ poterant? Tu etiam fili? Frendere igitur illi, et planè furere, quòd amitterent Antonium, virum tantum apud eos, doctrinâ celebrem, prudentiâ ac rerum usu expertum, nobili prosapiâ, ex ipsis Comitibus^u Palatinis oriundum: in Jesuitarum^x scholis enutritum, atque institutum, ad Episcopatum primò, tum etiam Archiepiscopatum, duorum^y illustrium regnorum^z Ib. p. 4.

^g Ib. p. 34.
^h Sor. p. 76.
ⁱ Cons. Prof. p. 30.
^k Sor. p. 20.
^l Ib. p. 19.
^m Ib. p. 31.
ⁿ Ib. et p. 76.

^o Cons. Prof. p. 2.
^p Ib. p. 21.

^q Sor. p. 167.

^r Chron. Ca-
ron. auct. à
Mel. lib. 5.

^s Sor. p. 158.

^t Ib. p. 194.

^u Ib. p. 186.

^v Cons. Prof. p. 7.

^w Ib. p. 4.

Dalmatiæ et Croatiae enectum, qui jam ad sexagesimum ferè

* Cons. Prof. annum Romanæ Ecclesiæ non *addictus^a* solùm, sed *devotus pro
edque etiam mori paratus*, qui signifer inter omnes fueris, et *pro-
pugnator* Romanæ fidei præ cæteris strenuus; et tantùm non

* Ib. p. 22. Goliah Philistæorum. *Subolfecerant^b illi jam tuos in scribendo
contra Pontificem labores.* Ideò *odium in te conceperant, fovebant.* Nec id tibi incognitum. Semel, iterum, dum *Venetiis esses, per
Nuncium Apostolicum de hoc crimine monitus tu, atque correptus.*

^b Ib. Prospiciebas (et vel cæcutiens cerneres) *procellas^b et tempestatum
turbines in caput tuum, è Capitolio jamjam ingruere atque irruere.*

^c Resp. Arch. Sciebas^c *Coloniae inque arcibus Hispanicis Reno adjacentibus esse,
qui præstolarentur adventum tuum, ut te interciperent ac vincirent.*

Si deprehensus; sciebas equuleos tibi paratos, fidiculas, furcas, faces. Sciebas nullâ placentâ, nullâ hostiâ, nisi tuo sanguine expiari tam grande flagitium. Annon meritò hic tibi metuendum erat? annon tonante Jove trepidandum? Annon prospiciendum ut procul ab Jove esses et fulmine? Annon te fugâ

^d Cons. Prof. eriperes ab istis, (ut ipse^d vocas) *tortoribus, sicariis, Carnificibus,
et sanguinariis parricidis?* Fugisti igitur, teque in hunc tranquillum et beatum Britanniae nostræ portum opportunè recepisti. Quid enim faceres? An cervices tuas carnificum ensibus ultrò objiceres? Habes verò tuæ fugæ non comites modò, sed patronos, Mosen, Eliam, Sanctum Athanasium, Santos Apo-

^e Matt. 10.13. stolos, ipsum Christum: etiam præceptum illius habes, *Cùm
persequentur vos in und^e civitate, fugite in aliam.* Nulla fuit, nulla omnino est in profectione hâc tuâ culpa; condemnatio nulla; In laudibus tuis vel summis hoc reponendum est.

[7] 9. Vide nunc quâm sis in Ecclesiam Dei, quâm in Deum, inque ipsum Spiritum Sanctum blasphemus; qui profectionem hanc et Consilium hoc profectionis tuæ, ut *pestiferum, infelix,
pessimum*: adeòque *Diabolicam vocationem* ore maledico ac blasphemо, toties et nuncupare audes, et damnare. Quenquamne unquam Diabolus è Sodomâ, è Babylone, ab Antichristi tyrannde, ex ipso sordium ac flagitorum omnium barathro, ad cœlestem lucem et libertatem, ad sanctissimam fidei professionem, adque ipsum Christum vocavit? An Satanas Satanam ejicere potest? An regnum ejus contra se divisum est, ut diutiùs stare

^f Cons. Prof. non possit? *Testem^f tu habes, et Deum, et Conscientiam tuam,*

^g Ib. p. 7. *quòd non^g humana ulla consilia, non effrænis ulla affectio;* (non igitur Impatientia, aut ista quam nunc fingis, Iracundia phre-

nesis), non casus ullus acerbus: (non igitur odium ullum aut injuria à Paulo Burghesio tibi unquam illata) te ut ab eis discederes, impulerunt. Sed quòd in simplicitate^h cordis, in sinceritate^h Cons. Prof. Dei, et non in sapientiā carnali, locum commutásti: quòd vehe- p. 2. mentiⁱ Spiritus Sancti impulsu, et ejus efficaci vocatione profec- Ib. p. 26. tionem huc tuam susceperis. Vocavit ille te voce^k forti, et^k Ib. efficaci, dicens, Egredere, Antoni, de terrā tuā, et de cognatione tuā, et de domo patris tui, et veni in terram quam monstrabo tibi; vides^l et perspicis hos qui sunt in Pontificum Romanorum^l Ib. p. 21. ecclesiis, sive doctrinam species, sive disciplinam, à recto tramite plurimū deviare. Quid tu^m hīc moras nectis, in medio nationis^m Ib. p. 22. pravæ ac perversæ? Noli cum istis cooperatorⁿ esse, noli par- Ib. p. 24. ticeps esse delictorum, ne sis et particeps plagarum. Linque^o Ib. p. 25. patriam tuam, amicos, nepotes: Linque dignitates tuas, quantumvis amplas: Archiepiscopatum tuum, commoda, et emolu- mента tua. Sume^p pennas columbae, et fuge ad solitudinem: Ib. p. 22. Tolle crucem meam et sequere me. Exhibe^q te ministrum Dei, q Ib. p. 3. in multā patientiā, in tribulationibus, in angustiis, in laboribus, per gloriam et ignobilitatem, per bonam famam et infamiam: Colaphos, maledicta, persequitiones patere, fias stultus, purga- Ib. p. 2. mentum mundi, et peripsema, imò et Anathema propter Christum. Amplectere lubens meā causā, convitia, calumnias; odium; dig- Ib. p. 2, 25. nitatum et opum, famae simul ac fortunarum omnium detrimenta, et Sor. Prim. p. 191. nudus tu nudum Christum sequere. Hisce tu hortamentis exci- [8] tatus, hanc vocem sequutus, hāc vocatione animatus et permotus, Cons. Prof. p. 27, 28. profectionem hūc tuam promptissimè et fœlicissimè suscepisti. Suasiones has nisi jam plenus diabolo, diabolicas nunquam dixisses. Cave verò, ne dæmonium illud quod ex te per Spiritus Sancti digitum, ejectum scis, contra tuam scientiam simul et conscientiam, à Beelzebub expulsum dicas. Aut si blasphemus esse pergis, et diabolicum id vocare, quod scis esse divinum, exhorresce, et contremisce ad illam quam nunquam effugies, Christi vocem,^u Peccata omnia et blasphemiae remittentur homi- Marc. 3. 28, nibus; Sed quicunque blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus est æterni judicii.^{29.}

10. Benè verò hic accidit, nec certè sine numine vocationem huc tuam, verbo solùm diabolicam dicis. Juratus verò tu, et testem Deum invocans, divinam esse asseveras. Dicis diabolicam, sed sub ferulâ jam et flagello tyranni, cuius districtum ensem tenui filo, et quavis setâ equinâ fragiliori cervici tuæ im-

pendentem, tremulis oculis aspiciebas : *Asseverâsti* verò Divinam esse, ab omni tum metu immunis ac liber, impellente te nemine, sed nec vel hortante aut invitante, sponte tuâ, arbitrio tuo liberimo, addito insuper sanctissimo Jurisjurandi vinculo asseverâsti. Si Antonio fides ulla habenda, ea sine omni dubio, non Antonio asserenti solùm, et trepidante ad lictoris vultum linguâ asserenti : sed Antonio sponte suâ ac sine omni metu non asserenti solùm, sed sanctissimè juranti, et sub juramenti religione asseveranti debetur.

CAP. II.

ROMANA ECCLESIA, ECCLESIA EST, SED NON SANCTA ECCLESIA.

[9]

FELICEM verò te, O terque, quaterque beatum, si ut accedere ad Ecclesiam hanc, ita permanere in eâ, et rectam quam hic calcabas veritatis viam, ad calcem vitæ decurrere voluisses. Corona tibi reposta erat : sed accipiet nunc alius coronam tuam. Tu verò Luciferi instar, in coelo, in cœlestibus ac beatis sedibus stare nescis : stare non vis. Ut Scarabeum enecat Rosa, Stercus oblectat ; sic Antonius Romano stercore ac fimo vesci amat, suaviolentia Orthodoxæ fidei fastidio illi est, planeque enecat, vertendum igitur tibi solum ; vertendum cœlum ; vertenda fides, et ut Vertumnus scias, vertenda omnia. Vide verò ac serìo perpende, à quo te vertis ad quos fugeris, et quare.

2. Non dicam, nec verè tibi dici potest, Nescis temerarie nescis, Quid fugias, ideoque fugis. Certè enim sciens tu vidensque, dictante id tibi *conscientiâ tuâ*, testante id tibi *Spiritu Sancto*, veram ac sinceram fidem, sanctissimam fidei professionem, Orthodoxam et Catholicam ipsam Ecclesiam, ideoque *Deum ipsum* deseris. Tua hæc vox est et *protestatio^x coram Deo et Christo Jesu Redemptore nostro, te semper ex animo agnosciturum, et palam professurum, Ecclesiam Anglicanam esse veram, et Orthodoxam Christi Ecclesiam*. Ita miser tu, sciens vidensque peris,

^x Protest. Arch. Spal. in Colloq. cum Episc. Lon. Dunel. et De- can. Winton. Jan. 21, 1621.
^y 2 Par. 15. 2. *Jehova^y fuit vobiscum, dum fuistis cum eo ; si derelinquetis eum, derelinquet et vos.*

3. Quò verò fugias, rejectâ fide, nisi ad *Hæresin* et *Perfidiam*? deserto Christo, nisi ad *Antichristum*? relicto Deo, nisi

ad *Diabolum*? Pessimè verò in hoc et famæ tuæ consultum et saluti. Te errores, hæreses et abominationes Romanæ Ecclesiæ sponte tuā, *exque animo* condemnasse sciunt multi; scient nunc omnes, scriptis hoc tuis, et *Syngraphi tui Subscriptione* testatus es. Ipsum verò *Caput*, ac verè *fundamentum* Romanæ fidei, addito insuper sancto, et solenni sacramento, semel, iterum, sæpiùs abnegâsti, *abjurâsti*. Non pigebat te fæces illas ac sordes, quas dudum evomueras, resorbere, et deglutire? Nihil te spontanea tua professio; nihil Jurisjurandi religio; nihil diræ illæ quibus caput tuum, et animam toties devovisti, si fidem falleres; nihil sordium istarum fætor et fastidium; nihil te hæc omnia commoverunt? Non terrebant te illa Apostoli verba,^z *O insensati, quis vos fascinavit, ut veritati non obediatis?* Itanè stultus es, ut cum Spiritu inceperis, carne consumeris? Adeonè pecus esse vis, et verè sus, ut, oblatis frugibus, siliquis et glandibus vesci malis? Æquumnè putas, sic te contrastare, imò affligere Spiritum Sanctum, ut spreto ac repudiato cœlesti pabulo et Mannâ in Ægyptum reverti velis, [10] cumque impiis^a illis Deo sic obgannias, *Contabescit anima mea*^b *fastidiens hoc Manna: Languesco desiderio cucumerum, et peporum, et cæparum, et porrorum, et alliorum Ægypti?* Verè tu brevibus Gyaris, et carcere dignus es; dignus qui pro suavissimo Christi, quo te dignatus erat jugo, durum istud, ferreum, et non ferendum Antichristi jugum, et compedes omnes ac manicas perpetuò gestes. Verè enim Canis ad vomitum rediisti, et Sus ad volutabrum.

4. *Blandiris* verò hîc tibi, teque ad *Sanctam^b Ecclesiam^c* ^b*Cons. Red.* ^{p. 4, et seq.} *Catholicam Romanam rediisse clamitas: et multus in hoc es:* Instar Batti, ingeminas usque ad nauseam. Semel hîc responsum habe. Romanam tuam istam, *Ecclesiam esse* do tibi non invitus: Ecclesiam illam ipsam, quam magnus inter vos athleta Gasp. Scioppius ita definit,^c *Ecclesia est Mandra sive grex aut multitudo jumentorum, sive Asinorum:* De te, de seipso aliquisque ^c*In Eccles. in Summ. c. 147.* hoc addens,^d *Nos Dei jumenta sumus, sive pecora subjugalia,*^d*lb.* *tanquam Equi, aut Muli, sive Asini clitellarii, veterini, dossuarii, sarcinarii, aut sagmarii.* Dic nunc sodes (ne fortè insecii in tuum honorem aut titulum impingamus:) ex quô in Mandram istam rediisti, in quo Asinorum ordine, tui te Muliones et Agasones collocârunt? An primæ classis jumentum es, et capitalis Asinus? An quâ es mole corporis, Dossuarius? An

verò imi subsellii Assellus? An inter Muliones te et Agasones fortè numeremus? de quibus idem vester,^e *Illi nos frænant, nos loro alligant, nos stimulant, nobis jugum et onus imponunt.* Cur verò te à Pontifice *Pecudem* vocari, molestè feras, cum ille, qui sub eodem jugo, et se, et Te, aliosque tuæ Ecclesiæ, inter *Asinos recenseat*, totamque vestram Ecclesiam *Mandram esse seu caulam Asinorum magnopere glorietur?* Sed nihil mea nunc refert, quomodo vel voces, vel definias Ecclesiam tuam

^f Apoc. 18. 2. Romanam. Sive cum S. Johanne,^f *Domicilium dæmoniorum, et custodiam omnis volucris immundæ atque exosæ:* sive cum

^g De Cor. Eccl. Stat. c. 9. Nicolao^g de Clemangis, *Speluncam latronum:* sive cum Dul-

ⁱ Geneb. Chr. ad an. 1297. cino,ⁱ *Meretricem Babyloniam:* sive cum Petrarcha,^k *Sedem*

^k Sic cum vocasse ait Bel- lar. in Ap- pend. ad lib.

de Pont. c. 21. [11] ^m In Clau. Prophet.c.19. sive cum Scioppio tuo, *Asinorum Mandram:* Tu quomodo vis voca illam, et defini: eam ego *Ecclesiam esse*, libens tibi largior.

5. *Sanctam* verò esse istam, quam dicis Ecclesiam, cave credas, cave sentias. Fuit olim in priscâ ac primævâ ætate, virgo intacta, fide et sanctitate illustris, celebris apud omnes, ipsiusque Apostoli encomiis meritò celebrata. *Fuit* inquam: Sed à multis retrò sæculis deflexit ab illâ fidei et sanctitatis semitâ; aurum ejus in scoriam, vinum omne in venenum versum. Virgineum omnem pudorem, ipsumque habitum virginis jamdiu abjecit, meretrix facta, retexit nuditatem suam et libidini omnium prostituta, scortata est cum omnibus gentibus, nec sic quidem satiata; Samariam, ipsamque Sodomam justificavit: amplificavit abominationes suas præ istis; ad dimidium peccatorum illius, illæ non peccârunt.

6. Audi quæ de *sanctitate* tuorum testetur Espenæusⁿ vester; *ubi sub sole major malorum omnium licentia, clamor, impunitas, ne dicam infamia, et impudentia?* Talis certè ac tanta, ut nemo credat, nisi qui viderit, neget nemo, nisi qui non

^o In Vitâ Mar- cellin. viderit. Audi vestram Platinam,^o *Vitia nostra eò crevere, ut vix apud Deum misericordiae locum nobis reliquerint.* Quanta sit avaritia sacerdotum, eorum maximè qui rerum potiuntur, quanta libido, quanta ambitio et pompa, quanta ignoratio tum sui ipsius, tum doctrinæ Christianæ, quâm parva religio, eaque simulata potius quâm vera, quâm corrupti mores, vel in profanis etiam hominibus (quos sœculares vocant) detestandi, non attinet dicere,

cum ipsi ita palam ac apertè peccent, ac si inde laudem quererent.

Audi vestrum Monachum Mantuanum,^p vivere qui cupitis sanctè
(Audi'n sanctè) discedite Romā; omnia cum liceant, non licet^p Citarit ab
Espenc. in
c. 1. ad Tit.
esse bonum.

7. Visne Exemplis, velut in speculo, sanctitatem vestrorum hominum intueri? Pontifices adi, illi apud vos Sanctissimi, ipsaque Sanctitas, audiunt. Sanctissimus igitur, ipsaque Sanctitas vobis, Johannes XII., qui (ut apud Luitprandum^q leges) sacros^s Lib. 6, c. 7. Ordines in equorum stabulo (Mandræ ordines agnosce) contulit, multiplici adulterio et incestu se polluit: in aleæ ludo Jovis, Veneris, et Dæmonum auxilium imploravit: vinum in Diaboli amorem bibit: qui denique in ipso meretricis suæ amplexu, à Diabolo percussus interiit. Sanctissimus item Johannes XXIII., qui vulgo^r Diabolus incarnatus dictus est: qui publicè asseruit [12] et dogmatizavit, vitam aeternam non esse: animas hominum instar^t Conc. Const. Sess. 11. brutorum, cum corporibus mori et extingui, et mortuorum non esse resurrectionem. Sanctissimus Gregorius VII., qui moriens^s con-^b Matt. Paris, fessus est Deo et toti Ecclesiae, se suadente Diabolo, contra^a an. 1086, et Sigebr. an. 1085. humanum genus iram et odium concitasse. Sanctissimi quoque Bonifacius VIII. hoc Epitaphio ornatus,^t Intravit ut Vulpes, ^t Mar. de Schis. part. 2. regnavit ut Leo, mortuus est ut Canis: Alexander VI., de quo c. 18. extat Epigramma,^u Lucretia nomine, sed re Thais, Alexandri filia, sponsa, nurus. Paulus II., ille virtutis^x ac literarum osor; qui^v Sannaz. Ep. bonarum artium studiosos, imò eos qui nomen ipsum Academiae^w Plat. in Vit. Paul. II. vel seriò, vel joco nominassent hæreticos pronunciavit. Leo X., qui^y Valer. in Leon. X. fabulam illam de Christo, sibi suisque lucrosam admodum fuisse familiari suo Bembo ridens gloriabatur. Sergius IV., qui asseruit^z Occam. lib. 2, par. 1, c. 25. (an ex cathedrâ tu videris) Papam non posse damnari: sed quod quicquid faceret salvaretur. Sanctissimi etiam et illi, quos monstra, teterrima monstra, Baronius^a tuus, et Platina^b vocant; et^a An. 931, quinquaginta illi, quos Apotacticos et Apostaticos vocat Gene- num. 1. brardus.^c Mitto alias, ne in immensum excrescat oratio. Horum^b In Vit. Greg. VI. similiusque sanctitatem, si rectè perpendas, senties non sine^c An. 901. causa à Marcello II.,^d dictum (et dictum scias in cathedrâ), Non^d Onuph. in video quomodo qui locum hunc altissimum tenent, salvari possunt. Mar. 2. Quod si superstiti ei esse licuisset, dixisset fortè et alia, quæ^e Genebr. an. 1555. parum tuis arridenter. Cautum verò ab eis, ne diceret. Nam^e die 22 sui Pontificatus obiit, non sine veneni suspitione, quod^f Genebr. an. 1555. nimium rectus quibusdam futurus videretur. Non amat verò

tua Roma nimium bonos, nimium rectos ; ostracismo ejicit omnes.

8. Quantum verò putas, quamque eximiam esse reliquorum in tuâ Ecclesiâ sanctitatem, cùm hi in eâ non sancti modò, sed sanctissimi ipsaque *Sanctitas*? Quid de monachis vestris dices, et eorum claustris? quæ non aliud verè, quâm prostibula voces, et cloacas omnium vitiorum. Quid de vestris lupanaribus? de

^f Mant. in
Nichol. Tol.
lib. 2.

^e Stan. Ori-
cho. lib. de
lege Calibat.

quibus sic cecinit Poëta et Italus, et Monachus,^f *Roma ipsa lupanar redditu, fæmineo Petri domus oblita fluxu, ad stygios olet usque lares, incestat Olympum nidore hoc, facta est toto execrabilis orbe.* De quibus Stanislaus,^g *Hic quæstus Romæ est uberrimus.* Scorta enim Romæ, ut scitis, ex censu quotannis tributa

[13] conferunt. Non est locus in orbe terrarum ullus, unde meretrix Romæ non sit. Quarum censem, cum anno abhinc sexto ageret *Præfectus Lictorum Urbis*, censa sunt capitum quadraginta quinque millia. Continentia ibi fornicationi cessit, Matrimonium adulterio. Exterminato ex Ecclesiâ matrimonio, sublato etiam uxorum usu casto atque legitimo, pecudum ritu in fœdâ scortatione vivimus.

^h Bell. lib. 2, de Amiss.

Grat. c. 18,

§ Dicet.

De quibus Cardinalis tuus,^h *Magistratus non peccat, si meretriciibus certum locum urbis incolendum attribuit, quamvis certò sciat eo loco eas non bene usuras : potest enim permettere minus malum, ut majora impedianter.* Non nemo etiam in tuâ Sanctâ Ecclesiâ lupanaria ista vestra sic tueri non erubescit, necessaria esse

ⁱ Jesuitam
hoc docuisse
testatur Wat.
quodl. 2, art.
4, p. 31.

dicens,ⁱ licita, nec minus quâm magistratus apud vos ullus, quâm vel ipse Pontifex, licita. Nec es nescius, censem adhuc alium (*Concubinariu[m] vocant*) quotannis à Clero vestro pendi solitum.

^k Lib. Centum
Gravam.
grav. 6, 91.

^l Lib. de Va-
nit. Scient.
c. 64.

^m In c. 1, ad
Tit.

ⁿ Esp. loc. cit.

Eum tibi non Germani^k solùm, sed Agrippa^l vester, et Espen-
cæus^m memorant. *Turpissimum est, inquit, quod et clericos* cum Concubinis, pellicibus et meritriculis cohabitare, liberosque procreare sinunt, accepto ab eis atque adeo alicubi à Continentibus, certo quotannis censu ; *Habeat concubinam, sive non habeat, aureum solvat, et habeat si velit.* Ut non immeritò Patres Concilii Tri-

^o In suâ orat.
habit. in
Conc. Trid.

dentini Aug. Pangertnerus Orator pro Duce Bayariæ hortatus^c sit, tum ut Clerum reformare vellent, quia omnes ferè erant Concubinarii, tum ut conjugatos ad sacros Ordines admittant : addens insuper, *Concubinatum sacerdotum, Prohibitionem matrimonii, et Communionem sub unicâ specie, causas esse præcipuas quare tam multi ad hæreticos resilunt.* Taceo interim hîc, illud flagitium

^p Lib. 3, de
Calam.
Temp.

de quo gravissimè omnino conqueritur Mantuanus^p vester,

Sanctus ager scurris, venerabilis ara Cinædis seruit, honorandæ divûm Ganymedibus ædes. Nihil dico de Johanne Casâ, Archi-
episcopo vestro Beneventano, quem^q Sodomam justificâsse, opinor ^{a Sleid. Com-}
non negabis. ^{mem. lib. 21.}

9. Obruerem planè te, et mole, et multitudine sordium
vestrarum, nisi Lectoris faverem et otio, et auribus. Habe
tamen unum aliud, de Sanctitate vestrâ, vatis vestræ S. Bri-
gittæ testimonium, exque eo libro,^r qui ut titulus præ se fert, ^{r Lib. Revel.}
^{à Deo immediatè inspiratus est et divinitus revelatus.} Deum ibi ^{St. Brig. lib.}
^{1, c. 41.} Ecclesiam tuam Romanam sic alloquentem habes: *Conqueror*
super te Caput Ecclesiæ meæ. Tu es pejor Lucifero, injustior
Pilato, immittior Judâ, abominabilior Judæis: Ideò merito con-
queror super te; Sedes tua demergetur quasi lapis ponderosus,
qui non subsistit, antequâm venerit in novissimum profundi:
Digiti, id est, assessores tui, ardebunt in igne sulphureo et inextin-
guibili; Brachia, id est, Vicarii tui, æternam confusione hæreditabunt;
et sicut per honorem, et superbiam super alios
ascenderunt, sic in inferno præ aliis demergentur. Membra, id
est, omnes sequaces eorum et fautores, abscondentur ab eis, et
disjungentur sicut murus destruendus, nec veniet super eos miseri-
cordia, sed sine fine cum capitibus suis cruciabuntur. Accipe ad
extremum tui ipsius, id est, oculati testis, de sanctitate tuorum
hominum testimonium. Si^s mores degeneres arguant corruptam ^{b Spalat. lib.}
fidem, comparet Suarez vitam papæ et Cardinalium ac plurimorum ^{con. Suar. c.}
^{1, num. 8.} Episcoporum nostratum cum vitâ Christi, cum vitâ Petri et
Apostolorum; et indè colligat doctrinæ quoque et fidei Apostolicæ
in ipsis, ne pilum quidem superesse.

Noli deinceps si sapis, de Sanctitate vestrâ gloriari, sed nec
vel mutire. Mandra illa Romana verè est Augiæ stabulum,
quod non sexcenti Hercules expurgent, nedum tu possis:
Sanctam dicas Ecclesiam tuam: sed sanctam ut Neronem, aut
Diocletianum, Sanctissimos -dici posse docet Baronius,^t ut Hilde-
brandum sanctum, sed sanctum Satanam, vocat Damianus; sic ^{t An. 260,}
^{num. 22.} tu Pontifices tuos,^u qui Neronianâ pietate Neronem ipsum ante-
cedunt, Sanctissimos: ex reliquis, quot tuorum, et quos vis,
Sanctos dicito: sanctos Cinædos, sanctos adulteros; sanctos
proditores et parricidas; sanctos Apostatas, sanctos Atheos,
sanctos Diabolos.

10. Sed est et aliud quod te hîc nescire nolim. Ubi fides
(quæ est sanctitatis omnis ac bonorum operum fundamentum)

vera non est, ubi non verus ac sincerus Dei cultus; ibi vera

^x Aug. lib. 13. sanctitas, opera verè bona nulla omnino sunt. *Virtutes ipsæ*
de Trinit. c. 20, et lib. 14. *quibus prudenter, fortiter, temperanter, justeque vivitur, nisi ad fidem;* (fidem illam quæ ad aeterna perducit) referantur, verè virtutes non sunt.

^y De Vocab. Gent. lib. 1, c. 7. *Rectè Prosper, Sine vero cultu Dei, etiam quod virtus esse videtur, peccatum est; nec placere ullus Deo sine Deo potest.*

Qui vero Deo non placet, cui nisi sibi et Diabolo placet? Auream hic habes *Sanctitatis* normam; Appende nunc ad hanc

lancem sanctitatem Ecclesiæ tuæ. Fides apud vos, vera non est,

[15] ^z 1 Tim. 4. 1. sincera non est. Quod prædixit olim Apostolus, *Apostatavit à fide* Ecclesia vestra; Discessit à verâ fidei doctrinâ ad doctrinas

dæmoniorum. Pro ipso fidei fundamento et Petrâ, quæ Christus est, Papam vobis, id est, ventilegium, seu arenam et paleam, quovis vento circumactam, pro imo ædificii vestri et angulari lapide posuistis. Quare etsi vobis ut *sanctis*, ut *sanctissimis*, vos ipsi blandiri, et in corde vestro benedicere soletis, certè tamen non credentibus vobis, non *rectè* inquam, *credentibus*, nihil est purum, nihil sanctum. Ipsa mens vobis, et conscientia, quantò magis opera omnia polluta sunt, et inquinata: ipsæ virtutes

^a Lib. 6, Inst. c. 9. *vestræ abeunt in vitia; et ut ait Lactantius, in illâ mortiferâ viâ reperiuntur quæ est tota tenebrarum.*

CAP. III.

ROMANA ECCLESIA, NON EST ECCLESIA CATHOLICA.

^b Cons. Red. p. 4. QUOD proximo loco, Ecclesiam *Catholicam Romanam* vocas, ^b ineptis opinor aut planè despis. Non cohaerent ista, nec alio glutine aut ligamento connecti possunt, quàm quo ille mortua jungebat corpora vivis. *Catholica Universalis* est, *tota* est, per orbem omnem diffusa ac disseminata est; *Romanæ pars* solum est, *particularis* est, et *Romæ pomærii* circumscripta. Cùm *Catholicam Romanam* dicis, idem dicis ac *universalem particularem, totam partem*, id est, *Catholicam non Catholicam*. Extra *Catholicam* salus omnino nulla; Extra *Romanam*, et servati multi, et servandi. Ante prima *Romanæ* incunabula, defuncti et martyrio coronati S. Stephanus, S. Jacobus, innumeri alii in Ecclesiâ Hierosolymitanâ, in Antiochenâ, in aliis; Omnes in *Catholicâ*

defuncti et servati; in Romanâ, quæ adhuc nulla erat, nemo eorum omnium. Romam (quæ Babylon vobis est) ante alterum Christi adventum igne cremandam, et funditus destruendam prædictit Johannes;^c et nos, inquit Jesuita,^d adeo perspicuè cognoscimus, ut ne stultissimus quidem negare possit. An tu dannandos post id, omnes dices? Non dices: nam et post id^e erit Catholica, in quâ solâ salus; et non erit Romana, in quâ tum nulla salus.

2. Sed dic clariùs, cur Catholicæ Romanam addis? si Romana idem quod Catholicæ, nugatio est; perinde ac si Catholicam, Catholicam dicas. Si Catholicæ addita Romana, restringit, et distinguit Catholicam; erit et alia Catholicæ, quæ non Romana: et nostra erit simpliciter Catholicæ, licet non Romana; tua verò, non simpliciter Catholicæ, sed Catholicæ Romana. Quod si Catholicam dicas quæ est orthodoxa, quo sensu et Alexandrina à Constantino^f Magno, et civitates Africanæ^g multæ ab Augustino,^h et Constantinopolitana, et Antiochena, Iconiensis, ab aliis Catholicæ olim dictæ; Nos Romanam antiquam ut Catholicam sic agnoscimus, quæ verò nunc est Romana, quia non orthodoxa, ne sic quidem Catholicæ. Verbo tibi dico et verè, Catholicæ nullo modo est Romana. Tua verò Romana, nec orthodoxa est, nec Catholicæ.

3. Sed Commentator hic esse vis. Videamus verò quam sis bellus interpres. Ecclesia, inquis,^h dicitur Catholicæ Romana, non illa solum specialis quæ Romæ est, sed illæ omnes quæ unitate fidei et subjectione ad Rom. Pontificem illi sunt conjunctæ. Catholicæ verò nec sic etiam Romana est. Quæ sic Romana est, Papisticam dicas non Catholicam. Pars est Ecclesiæ, non Tota Ecclesia. Quare et Catholicæ hoc sensu duæ etiam tibi partes; Papistica, quæ Pontifici ut Capiti; Christiana, quæ Christo, non Pontifici, subest. Nec refert quomodo Ecclesiæ pars sit, utrum uni loco astricta, an uni personæ, aut sedi. Donatistarum pars, illa quæ uni Africæ aut Cartennæ; Papistarum pars, illa quæ uni sedi aut Pontifici Romano alligatur; sed nec Donatistarum, quæ uni loco, nec Papistarum, quæ uni sedi adhæret, Catholicæ dicenda est. Quæ verè Catholicæ, ut nulli loco, ita nulli sedi, aut Pontifici astringitur; ut illi Catholicæ, qui in quâvis provinciâ orthodoxi, æquè ac qui in Romanâ: Ita et illi Catholicæ, qui cujusvis provinciæ Episcopo subsunt, æquè ac qui Romano.

4. Quod si Catholicæ non sit, quæ Pontifici Romano ut

^c Apoc. 14. 8.
et c. 18. 2.
^d Riber. in c.
14. Apoc.
num. 44.
^e Ib. num. 48.

^f Apud Socr.
lib. 1, c. 6.

^g Epist. 48.

^h Cons. Red.

p. 11.

summo in terris Judici non subest, delendæ omnes ubique Ecclesiæ non ante sexcentesimum solum, sed ante millesimum planè et quingentesimum annum. Earum nulla Papæ sic subjecta; nulla per id omne tempus tuo sensu vel Romana vel Catholica.

[17] Lege Concilii Constantiensis et Basiliensis decreta. Definitum in utrisque, quod Concilium generale sit supra Papam, quod Concilio generali ut superiori in terris Judici sic subsit, ut corrigi ab eo possit, et, si opus sit, deponi. Credita est hæc veritas, et pro fidei dogmate in Ecclesiâ Catholicâ, ita unanimi consensu credita, ad tempus usque Lateranensis vestri sub Leone X. Con-

ⁱIn Decr. 5, cilii, ut Basilienseⁱ Concl. p. 96. Concilium non vereatur disertè asserere,

nullum unquam peritorum de eo dubitâsse.

5. Tu quis es? aut quæ tua ista Romana, nupera et hæretica Ecclesia, ut adversus tam unanimem et constantem Catholicorum omnium ipsiusque Catholicæ Ecclesiæ sensum simul atque consensum, *Catholicam dicas eam, eamque solam, quæ Romana est, id est, quæ Papæ ut capiti et supremo Judicio subest.* Quasi nulla in orbe terrarum ante Lateranensem istum Conventum Catholicæ; quasi Ecclesia Catholicæ genita, et in Laterano heri aut nudiustertius edita. Ista verò *Romana*, Catholicæ non est, *factio solùm est Papistica*; pars est, atque audi, pars Ecclesiæ pessima, corruptissima, et tantum non insanabilis. Si hæc satis non sint; at obstruet tibi os Amanuensis tuus, qui contra Marium, quod Ecclesiam Catholicam Romanam diceret, sic te dictante, debacchatur.^k *O insanum caput, centies poto elleboro purgandum; numquid tota Ecclesia Universalis, est Romana!*

^{Spalat.}
^{Arch. sub}
^{nomine Lo-}
^{heti in Sor.}
Prim. p. 16. Hoc nemo unquam, quamvis corruptissimus papicola dixit. Fides 17.

Romana quatenus putatur esse vera fides, potest dici fides Catholicæ, at totam Ecclesiam Universalem, vocare Romanam, non est nisi Insani. Vide nunc tu, quem te annuente *Insanum* vocat tuus Amanuensis, è quâ Ecclesiâ, et ad quam fugeris. Fugisti ex *orthodoxâ*, in hæreticam: è *Reformatâ*, in *Deformatam*: ex *sanctissimâ*, in corruptissimam: è *Christianissimâ*, in *Antichristianam*: ex *Universalî*, in *Particularē*: ex *Catholicâ*, in *Romanam*: ex *Catholicâ reali*, in *Catholicam nominalem*: ex *Catholicâ Christianâ*, in *Catholicam Papisticam*: ex *Catholicâ simpliciter*, in *Catholicam Romanam*: id est, uno verbo, ex *verè Catholicâ*, in *verè non Catholicam*.

CAP. IV.

[18]

ROMANA ECCLESIA, AN SIT COLUMNA ET FIRMAMENTUM
VERITATIS.

SATIN' de Ecclesiâ tuâ? An quid adhuc habes quod ad illius laudem ebuccines? Habes verò: et Elogia sanè illustria valdè. *Romana tua, inquis,¹ sola est, et unica veritatis columnam,*¹ Cons. Red. et firmamentum. Siste hic paulisper. Sola non est, aut unica columnam. Etiam Ephesina, teste Apostolo,^m *Columna veritatis*^{m 1 Tim. 3. 15.} est: etiam Hierosolymitana, et Antiochena, et Alexandrina: etiam particularis quævis Ecclesia, *Columna*, æquè ac Romana. *Officio* quidem columnæ omnes; sic esse debent: *Effectu et actu complures* non sunt: quia quod debent, actu sæpè non præstant. Nec insolens tibi videatur hæc loquendi forma: *Sacerdos estⁿ Angelus seu nuncius Domini*: qui tamen sæpè, ut ⁿ Malac. 2. 7. Caiaphas, figura sua enunciat, non eloquia Domini. *Episcopus est^o pastor gregis*, est *lumen^p Ecclesiæ*: quorum tamen multi (tuos Romanos vide) non pascunt, sed laniant, et mactant gregem, et tam spissis tenebris Ecclesiam obnubilant, ut in eos quadret Hieronymianum illud,^q *Non omnes Episcopi, Episcopi sunt.* Orator, definiente Catone, *est^r vir bonus dicendi peritus*: et tamen Oratores multi, qualis Curio,^s *ingeniosissimi nequam, et facundi malo publico.* Sit igitur tua Romana, *Columna*, sed officio sit, ut aliæ omnes particulares: omnes æquè ac tua, columnæ. Neque solus Petrus Columna; *Sunt^t et Johannes et Jacobus columnæ.* Nec solus Petrus Fundamentum: Sed duodecim Apostoli; duodecim fundamenta. Satis est Romanæ tuæ, ut sit una: *unica certè non est, non sola Columna.*

2. Sed parum tibi, ut Romana tua sit *Officio* columnam, nisi et *Actu* veritatis columnam eam prædices, actum planè de te:^u Peristi: furca tibi statim ferenda, aut fascis. *Actu* vero neque sola nunc est; neque omnino columnam est. Quæ actu, columnam est, firma est et stabilis, seu ut Waldensis^x ait, *indefectibilis in fide.* Talis Ecclesia nulla (ut ille^y rectissimè docet) nisi *Symbolica seu Universalis à baptismo Christi inchoata, ad illius adventum usque propaganda.* Aliæ omnes, etiam ipsa Romana [19] errare potest et deficere. Annon titubavit Romana tua Columna tempore Liberii? quando ipse Sirmiano symbolo (*impio^z illi*

^x Doct. Fid.
tom. I, lib. 2.
^y Ib.
^z Impia pro-
fessioni sub-
scripsit, Bin-
not. in Conc.
Sirm. p. 474a.

^a Ep. 7, Libe-
rii.
hæretico et Ariano symbolo) libenti^a animo in nullo contradicens
subscripsit: et dogmaticam insuper Epistolam addidit, in quâ
Arianam istam professionem pro fide Catholicâ omnibus promul-
gavit: quando non Liberius solum, sed tota ferè Occidentalis
Ecclesia, in Arianam perfidiam sic consensit, ut ex quadrin-
gentis Arimini coactis Episcopis, vix viginti in fide starcent; nec
perstarent tamen. Quo tempore nisi beatus Athanasius verè
tum *Columna fidei*, labenti Ecclesiæ suos humeros supposuisset,
per Atlantem tum Romanum non stetit, quo minùs de Catho-
licâ fide tum conclamatum esset. Vacillavit iterum *columna*

^b Apud Bar.
an. 553, à nu-
mero 50 ad
210.
tua, et quidem faidissimè tempore Vigilii. Extat^b Apostolicum
illius decretum, cui Occidentalis consensit Ecclesia, pro *Tribus*

Capitulis, in quo virus omne Nestorianarum hæresum dogmaticè,
definitivè, ex *Romanâ Cathedrâ*, non definitur modò, sed defen-
ditur. Actum tum quoque de Ecclesiâ fuisset, si Vigilio ad
votum successisset Decretum. Sed enim Sanctissimus Imperator
Justinianus, et sanctissimum quintum Concilium, fœliciter se
Catholicæ fidei *columnas* tum præstiterunt. De quo toto Con-
cilio conscriptum scias à me Librum integrum, in quo innume-
rables Baronii fraudes, mendacia, et hæreses palam detectæ.
Ex eo, si evulgari unquam contigerit, et ad manus tuas perve-
nire, intelliges atque perspicies, quâ Romana tua fragilis sit, et
verè arundinea columna. Titubavit denuo columna ista, in

^c Conc. Gen.
^d Act. 13, 14.
Honorio, qui^c scriptis suis eisque dogmaticis, Monothelitarum
hæresin confirmavit: In Cælestino III. ejus hæresin indicabit

^e Alp. à Cast.
de Iler. lib. 1.
e. 4.
tibi pro me Alphonsus. *Etiam Papa*, inquit,^d in fide errare
potest. Nam Cælestinum Papam errasse circa matrimonium

^f Cap. Quan-
to de Divor-
tiis, lib. 4, de-
cret. tit. 19.
(ejus vinculum,* si conjugum alter in hæresin labatur, solvi
docebat) res est omnibus manifesta. Neque hic Cælestini error

*talis fuit, ut illum errasse dicamus velut privatam personam, et
non ut Papam, quoniam Cælestini definitio habebatur in antiquis
Decretalibus, quam ego ipse vidi, et legi. Sed cautum nunc à
vobis, ne alii hæreticam illam definitionem, vel legant, vel vi-
deant. Titubavit iterum in Johanne XXII., qui^e in tribus Constitu-*

^g Occam, in
Compend.
Err. Job 22.
[20]
*tionibus definitivè ab ipso promulgatis, contra veritatem Catho-
licam intrepidè scripsit. Ex tribus istis, triginta novem errores
aut hæreses enumerat tibi Occamus. Quartam deinde addidit,
in quâ plures alios, numero triginta duos errores aut hæreses
adinvenit, quas in ipsâ constitutione definiendo scripsit, docuit,
et pertinaciter defensitavit, ac in suâ Bullâ, mundo tradidit,*

tanquam Catholicas veritates. Inter alias, et istam,^f quæ per Gerf. Serm. Theologos Parisienses damnata fuit, coram rege Philippo cum Fest. Pasc. sono buccinarum, *Quòd Animæ beatæ non rident Deum, nisi post resurrectionem.* Tu'ne illam veritatis Columnam dices et firmamentum, quæ tam sæpè, tam turpiter in hæreses lapsa?

3. Demus verò, *Columnam* eam fuisse in priscâ illâ ac primævâ ætate. At Romana hæc tua, jamdudum deflexit à rectâ viâ; apostatavit à fide, nec aliud nunc est quām hæresum asylum, et Domicilium Antichristi. Docebo enim hîc te, id quod opinor nescis. Te verò Episcopum decebat esse, qualis Cyprianus,^g non doctum modò, sed et docibilem. Hora hæc, hora ^{¶ Aug. lib. 4,} de Baptis. c. Antichristi est: et fuit ab anno post Christum natum propè^{5.} sexcentesimo. Ecclesiam tuam Romanam, id est, *Factionem Papæ* ab eo tempore adhærentem, non solùm *Mandram asinorum*, sed et *Vitulum* esse docet tuus Scioppius,^h *vitulo* eam assimulat, ^{b In Ecclesiast. c. 38.} *vitulum* vocat. Vitulus iste Romanus, natus ac in lucem editus sub Bonifacio III., quando is *Universalis Episcopi* titulum ac nomen, Sancto Gregorioⁱ profanum, blasphemum, et Anti-^{i Lib. 4, epist. 32, 36, 37.} christianum, sibi suisque successoribus vendicavit. Lascivire mox cœpit iste *vitulus*, et cornua gestare: Eorum robur primò inter Episcopos, et contra Episcopos experiri voluit, in Concilio Nicæno secundo. Postquam adeo robusta vidiit, ut Episcopos pulsare ad libitum, et quò vellet, pellere posset ac depellere, cum Regibus deinceps ac Imperatoribus certamen inire gestit. Et quia *Vitulus* jam in *Taurum* excreverat, ferox ac ferociens in Hildebrando bestia, prostrerit sub pedibus Imperatores, sceptra ac diademata vel pede solum et ungula dat eis, adimitque: cervicibus eorum inculcat: eosque pro libito proculcat instar luti: Regem se Regum, Mundi Monarcham, *unicum^k in spiritualibus simul ac temporalibus Dominum* promulgavit. Quid supererat, nisi ut cum Lucifero in Thronum Altissimi ascenderet? Factum ^{App. ad Mart. Polon.} et id quoque cùm in conventu Lateranensi sub Leone X., se ^{an. 1301.} ^{Decrevit hoc Bonifacius VIII. ut dicatur in} *supra Concilia omnia Generalia, supra Universalem Ecclesiam* [21] evexit. Verè tum Caput ille Ecclesiæ factus est, et *Judex in fide summus, Petra fidei, Fundamentum ipsum et Lapis Angularis*, cui, quod Christi solius est proprium,^l scis tu à Gnathone tributum, qui *vitulum* istum digito demonstrans, ita occinit,^m ^{in lib. de Pont. § Quæ.} *Ecce vobis lapidem in fundamentis Sion, lapidem probatum, angularem pretiosum.* Ecce vobis etiam *Hominem illum peccati*, filium perditionis, qui sedet in Templo Dei quasi Deus, et

extollit se super omne quod vocatur Deus. Aëtates vides Anti-christi, nascentis sub Bonifacio III., exultantis et lascivientis sub Hadriano I., Regnantis in Hildebrando, Triumphantis in Leone X. Exinde verò consenuit atque decoxit Ecclesia tua, jamque diutina tabe marcescens ad funus festinat, quod cum hymnis Angelorum simul atque hominum, sub adventu Christi celebrandum manet. Tu'ne istam Ecclesiam, in quâ et *incunabula* Antichristi, et *incrementa*, et *imperium*, et *Triumphus* agitur. Tu'ne istam, *Veritatis columnam* censes? Ne senseris. Quin audi verum verbum, et disce sapere. Ex quo Ecclesia vestra in *Asinorum Mandram*, et Pontifex vester in *Vitulum* transubstantiatus est; etiam et *Columna* vestra in *arundinem* quassatam, firmamentum vestrum in *fumum*, Petra in *arenam*, et Templum, quod erat *Christi*, in sedem et solium *Antichristi* mutatum est et transformatum.

CAP. V.

ROMANA ECCLESIA NON EST MATER OMNIUM CATHOLICORUM,
NEC OMNIUM ECCLESIARUM. NON BRITANNICÆ, NEC ANGLICANÆ ECCLESIE.

^a Cons. Red.
^b p. 9.

^c Heb. 5. 12.

[22]

^d Matt. 10. 37.

At Romanam istam, *tuam matrem dicis*:ⁿ Colenda igitur tibi, et visenda. Quare verò non visas? Quare non ad mammam redeas? Sexagenario tibi, fasciis adhuc opus et incunabulis; pappare minutum poscis, aut lallare. Nihil ad te Archiepiscopum, illud Apostoli,^o *Oportuit vos pro temporis ratione Doctores esse; sed lacte nunc opus est non solidō cibo.* Pudeat verò te istius matris; Mater illa, mater fornicationum est: Mater Idolatriæ; quodque tu non nescis, meretrix est; libidini omnium gentium prostituta; et quia meretrix illa, Tu quoque adulterinus es, et filius populi. Quòd si ex Deo esses, et ab illo genitus, fugisses omnino, imò odisses cane pejus et angue, mores, et meretricios amplexus istius matris: Nec, dum matri obsequens esse vis, Patrem deseruisses: non cum *Patrem*, qui præcipit, *Honora patrem, et matrem.* Sed immemor tu illius moniti,^p Qui amat patrem aut matrem supra me, non est me dignus.

^q Cons. Red. 2. Quod verò addis,^q *Romanam istam, non tuam solum, sed*
^b 4.

et Catholicorum omnium matrem esse : erras toto cœlo. Non est Catholicorum omnium : nec ut patres Tridentini sæpè^r gloriantur, *Ecclesiarum omnium Mater.* Certè enim non Apostolorum mater ; qui tamen opinor Catholici : Non Ecclesiæ Hierosolymitanæ, non Samaritanæ, non Antiochenæ, non aliarum in Judæâ ; non ullius earum omnium (quas fuisse quamplurimas nulli dubium) quæ ante quadragesimum quartum à nato Christo annum ab Apostolis fundatæ ; non earum, millies mille myriadum, qui in his Ecclesiis Catholicorum. Nisi forte matrem tuam tam miraculosè fæcundam credas, ut antè gigneret filias, quam ipsa in lucem edita esset, vel genita. Non mater etiam ullius Ecclesiarum omnium quæ vel^s à Thomâ in Indiâ, vel ab Andreâ in Epiro, vel à Johanne in Asiâ Minore, vel à Paulo in universitate gentium, vel ab aliis à Petro Apostolis fundatae. Apostoli omnes authoritate sibi à Christo* immediatè donatâ, Ecclesiæ fundabant. Non Petrus magis illarum parens, quas illi, quâm illi parentes Romanæ, aut aliarum quas Petrus fundavit. Quòd verò unus hanc potius provinciam alias alii obirent, non id factum est, vel *sorte*, ut putavit Socrates^t et Nicephorus, vel *jussione* ullâ aut *missione* à Petro quasi ipsius legati, ut tui fortè somniant, sed *nutu*, *instinctu*, et, ut loquitur Didymus,^y *Dispensatione speciali Spiritus Sancti* : qui dixit,^z *Segregate mihi Barnabam et Paulum* : qui Philippo dixit,^a *Surge et vade meridiem versus* : de quo Paulus ait,^b *Certi facti sumus, quòd vocasset nos Deus evangelizare eis qui in Macedonia.* Idem in aliis omnibus Apostolis factum, ne dubites. Singuli in eas regiones profecti, non quòd vel *casus* illos tulit, vel *Petrus amandabat*, sed quòd divinitus eos *Spiritus Sanctus* suo nutu vocabat ; ut si rectè rem reputes, duodecima solùm omnium per universum orbem ecclesiarum portio, à Petro plantata ; nedum ab Ecclesiâ Romanâ omnes. Etiam et à Petro ipso complures ante Romanam fundatæ. Nec *Antiochena* solùm, sed ut te Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus docet, ea quæ in *Beritho*, *Tripoli*, *Laodiced*, *Cappadociâ*, *Ancyrâ*, *Nicæâ*, *Nicomediâ*, et *Syracusis*, quibus Cardinalis^d tuus *Byzantium* addit, ut scias Constantino- politanam privilegiis paret, ortu priorem Romanâ.

3. At *Occidentalium*, inquires, *omnium Romana est mater.* Imò non omnium. Non *ecclesiæ Gallicanæ*. Quòd, proximo post ascensionem Domini anno, (is erat Tiberii decimus nonus) *Josephum*, nobilem illum ab Arimathæâ discipulum, cùmque

* Sess. 7, can.
3, de Baptis.
et sess. 22,
c. 8.

* Hier. Epist.
ad Marcell. et
Greg. Nazianz. orat. 24.

* Matt. 28. 19.

^u Lib. 1, c. 15.
^v Lib. 3, c. 1.
^x Cajet. de Author. Papæ et Conc. c. 3.
^y Lib. 1, de Spirit.

^z Act. 15. 2.
^a Act. 8. 26.

^b Act. 16. 10.

[23]

^c Lib. de Cer-
tam. et Pereg.
Petriet Pauli,
tom. 7, BB.
p. 127.

^d Bar. an. 44
num. 11, 12.

ipso Mariam Magdalenam, Martham atque alios navi absque remigio impositos, venisse et Divinâ providentiâ Massiliam rece-

^e Ap. Bar. an. 35, num. 5. pisce, docebit te antiquus manuscriptus Codex Vaticanus.^e De

Britannicâ verò nostrâ, tam liquidum est fuisse eam aliquot ante Romanam annis fundatam, ut ineptire planè vestri videantur, cùm vel Romanam hujus matrem, vel Romanum Pontificem, Patriarcham illius aut ullam in hâc Ecclesiâ patriarchalem autoritatem antiquitùs habuisse, tanto boatu, tanto fastu et supercelio clamitent. Indicabit tibi hoc testis fide dignissimus, Gildas, ipse Britannus, Sanctus quoque; etiam et Sapiens cognominatus. Primùm verò te ex *Gildâ* doceat Polydorus,^f

^f Pol. Virg. lib. 2, Hist.

ab initio orti *Evangelii*, Britanniam fidem recepisse; Ab initio verò Romam recepisse nunquam quisquam ex tuis probabit. Sed ipsius Gildæ verba habe, quæ à vobis, ut veritatem hanc offuscare possitis, in editione Parisiensi miserè corrupta: *Gla-*

^g Gild. lib. de Excid. Britan. in initio. *ciali*, inquit,^g frigore rigenti *Insulae* (de Britanniâ agit) *Christus*

suos radios, id est, sua precepta indulget, tempore ut scimus, summo Tiberii Cæsaris. Ecce, non opinatur, non ex conjecturis divinat hîc Sapiens, sed *Scimus*, inquit, *Scimus Britanniam tunc fidem imbibisse.* Supremum Tiberii tempus, tres quatuorve illius novissimos annos rectè dicas. Imperavit autem viginti duobus.

^h Suet. in Ti- ber. c. 73. Sed tu vel extremum diem intellige. Incidit is^h in 17 Kalen-

ⁱ Bar. an. 39, num. 1. das Aprilis, annoⁱ Christi trigesimo nono. Natalitia^k verò

^k Ib. an. 45, num. 1. Romanæ Ecclesiæ in 15 Kalendas Februarii anno Christi quadra-

gesimo quinto. Disce jam hinc sapere; Disce Romanam Ecclesiæ Britannicæ nostræ non *Matrem esse*, sed *sororem*: atque audi, *sororem integro quinquennio minorem.* Disce Ecclesiæ hanc Britannicam, nec à *Petro*, ut futilem nimis Jesuita^l opina-

tur: nec à *Simone Zelota*, ut *Nicephorus*,^m et *Græcum Meno-*

ⁿ In diem 10 Maii. ^m Lib. 2, c. 40. logium, ⁿ nec ab *Aristobulo*, ut *Dorotheus*:^o sed à *Josepho Arimathensi*,

fundatam esse et constitutam, ut non solùm *Capgravius*,^p *S. Patritius*,^q *Gulielmus Malmsburiensis*,^r et post hos *Papir. Massovius*,^s et *Bozius*,^t sed ipsa *Glasconiensis Ecclesiæ* à *Josepho* fundatæ antiquissima et fidissima monumenta^u tes-

tantur.

4. Quòd si Britannicæ Romana mater, quî factum ut aliter hanc quâm cæteras omnes filias suas instituerit? unde tam *dispares in Baptismo*^x *ritus*? unde tam diversa planeque adversa *Paschatis*^y *aliorumque multorum observatio*? Orthodoxam hanc fuisse, ideoque bene satis moratam, nemo vestrum om-

^l Pars. in Tripl. Cun.

part. 1, c. 1.

^m Lib. 2, c. 40.

ⁿ In diem 10

Maii.

^o In Synops.

^p In. Sanct.

Brit. Catal.

^q Ap. Cam.

in Com. So-

mer.

^r Ap. Cam.

ib.

^s Lib. 2, de

Vita Caroli

Simpl.

^t Lib. 4, de

Sig. Eccl. c. 1.

^u Ap. Cam.

loc. cit.

^x Bed. Hist.

lib. 2, c. 2.

^y Ib.

nium negare audet. Dein, si Pontifex Romanus Britannicæ vel Monarcha, vel Patriarcha, quî factum ut Innocentius, peten-tibus id Augustino et aliis, Pelagium Britannum non ad suum tribunal sistendum, sed ad *vicinorum^z* aliquem *Episcopum vocan-*^z *Innoc. Epist.*
dum censuerit? Quî denique factum, ut Aug. Monacho à matre ^{inter Aug.}
epist. 95, 96. suâ, à Patriarchâ suo, ad eos misso, tam constanter se oppone-rent, ut *nec^a in leviculis ritibus illi cedere vellent?* Visne horum ^{Bed. loc. cit.}
omnium veram causam audire? Sciebant *Orthodoxi* illi et
Sancti^b Episcopi Martyrio^c etiam non diu pòst coronati, suum ^{b Bern. in Vitâ}
esse, inter ipsos, cui illis parendum erat, Patriarcham.^d ^{Malac. § Et}
Sciebant Ecclesiam Romanam sororem ipsis esse, non matrem. ^{c Martires}
Sciebant æquum non esse (nec erat sanè) ut vel Romana, sorori ^{tus Bas. in}
majori jugum imponeret, vel ut ipsi à minore sorore, velut im- ^{Hist. Britan.}
periosâ Dominâ, sibi imponi sinerent, eique servirent. ^{lib. 8, p. 55.} ^{d Bert. Diatr.}
^{2, c. 4.}

5. Nec te latere híc volo, Romanam tuam, ne *Saxonice* quidem, seu *Anglicanæ* nostræ Ecclesiæ, matrem esse. Certè enim ecclesiam apud Anglos non fundavit Augustinus ille à Gregorio missus, ut vestri insolenter, et frequenter, sed falsò gloriantur. Ante Augustini huc adventum *erat^e inter Anglos* ^{Bed. Hist.}
prope Cantuariensem civitatem Ecclesia. In eâ *Ethelberti Re-* ^{lib. 1, c. 25, 26.}
gina, ipsa tum Christiana piè atque assiduè Christum colere, ^[25]
fidem Christi inviolatam servare ac profiteri solita. *Episcopus*
etiam ei aderat Luidhardus, qui Christi Evangelium ac fidem
publicè annunciatbat. *Et Regina Bertha, et Episcopus ille, ambo*
à Galliâ erant, et fidem Christianam è Galliâ, ad Anglos fœlici
omine adduxerunt. E Galliâ dico; ubi non à Petro, sed à
Josepho Arimathensi, postquam illuc appulerat, Ecclesiâ fundatâ;
quæ in unitate ejusdem fidei, alios atque diversos à Romanâ
ritus, alias consuetudines (sicut etiam nostra Britannica) observa-
bat, ut testantur^f tibi Augustinus ipse, et Gregorius. Ecclesiæ^{ib.}
sic apud Anglos fundatae et inchoatae superstruxit solùm Augus-
tinus: fundamento illi, quod posuerat Luidhardus, superædifi-
cavit auri multum et argenti, sed et fœni aliquid ac stipulæ.
Amplificavit inter Anglos Ecclesiam, non fundavit. Funda-
*mentum ut *Gallicanæ*, ita *Anglicanæ* Ecclesiæ, nobili Arima-
 thensi per Luidhardum debetur. |
Romana, ut Gallicanæ et Bri-
ttanicæ, sic et Anglicanæ soror solum est, non mater. Om-
nium verò ipsius etiam Romanæ, mater est Hierosolymitana, quæ
verissimè rectissimeque ἀπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν μήτη appellatur à
*sanctissimo secundo Generali Concilio,^g in ipsâ Synodali totius**

^g In Epist.
 Synod. Conc.
 2, ap. Theo-
 dor. lib. 5, c. 9.

Concilii Epistolâ, ad Damasum Pontificem et Romanam synodum missâ. Cede nunc tu; Cedat etiam factio tua Tridentina, tam antiquo tam ample Concilii et cœcumenici et sanctissimi, id est, *totius Catholicæ Ecclesiæ* judicio: Tantâque nube testium convictus, concede Titulum hunc et Honorem, *Matrem dici omnium Ecclesiarum*, non Romanæ, sed *soli Hierosolymitanæ Ecclesiæ* tribuendum. Ex eâ ut Petrus, ita Josephus, et quidem ante Petrum, imperante adhuc Tiberio, in Occidentem venit:

^h Codex Va-
tic. suprà cit.

nec ille vel in Galliam, vel in Britanniam à Petro missus, sed^h *persequentium furore in exilium pulsus, divinâ providentiâ navem sine remigiis dirigente, in Galliam primùm, tum in Britan- niam advectus est.*

[26]

6. Quia verò Gregorii operâ et consilio factum, ut fides ac religio jam antè fundata, valdè inter Anglos propagata sit et disseminata: ideo Romanam illam quæ tum fuit, *matrem* hujus vocare licet: matrem dico, non *Parentem*, sed *Nutriciam*, non à quâ genita aut nata, sed à quâ enutrita solùm sit hæc ecclesia et educata: Illam verò Romanam *Anglicanæ matrem* dici, sicut tuæ et hodiernæ Romanæ honori non est, sic neque nobis rubori esse debet. Quin talem se nunc præstet tua Romana, qualis tum sub Gregorio fuerat: et nos eam ut matronam, ut *matrem nutriciam*, non inviti colemus. Doceat cum Gregorio

ⁱ Greg. lib. 2, epist. 62.
^k Ib. lib. 7, epist. 111.

Regiam i potestatem cælitus esse Imperatori super omnes homines datam: populum^k ab Imaginum adoratione prohibeat, et zelum eorum laudet, qui nihil manufactum adorari volunt. Doceat

^l Ib. in Psal. 7, in ea verba, Auditam fac mihi misericordiam tu- districte judicetur, et justitiam nostram succumbere discussam,

^m Ib. lib. 9, in sola judicis pietate convalescere. Doceat librosⁿ Macchabeorum Job, c. 14.

ⁿ Ib. lib. 19, esse non Canonicos, sed ad ædificationem ecclesiæ editos. Doceat in Job, c. 17.

^o Ib. lib. 1, in in volumine sacro^o scripta esse, et contineri omnia quæ erudiunt, Eze. Hom. 9;

ib. lib. 18, in cuncta quæ ædificant. Et necesse esse prædicatori, ut causarum Job, c. 14.

origines à sacris paginis sumat, ut omne quod loquitur, ad divinæ authoritatis fundamentum revocet: quia hæretici, dum sua studeant perversa astruere, ea proferunt quæ in sacrorum librorum paginis non tenentur. Doceat Episcopi universalis titulum, quem appetivit Constantinopolitanus, sed sibi suisque successoribus

^p Lib. 4, epist. 32, 36, 38.

obtinuit, et adhuc usurpat Romanus episcopus, nomen^p esse novum, superbum, temerarium, stultum, scelestum, perversum, nefandum, vanum, prophanum, blasphemum, Antichristianum, et

Diabolicum. Dicat tua Romana, et doceat hæc intrepidè, quæ et pater Gregorius et illius conjux ecclesia Romana illius ætatis, et credidit, et constanter docuit, et vide an nos aut quis ex verè Catholicis aversi ab eâ futuri simus. Sed enim Romana tua jamdiu facta est ex matronâ *meretrix*, et ex matre *noverca*: pascit jam gregem non lacte, sed *felle*, non verbo, sed *gladio*; Pastores ejus in *vitulos*, imò *Lupos*; oves in *asinos* Clitellarios, pedum in *mucronem*, imò in serpentem, Circæo poculo transformavit. Antiquam Romanam, matrem multarum ecclesiarum fuisse libenter agnoscimus: Tua verò ista, nullius Ecclesiæ Catholicæ, nullius verè Catholicæ, nedum *Ecclesiarum et Catholicorum omnium* mater aut est, aut dici debet.

CAP. VI.

[27]

ROMANA ECCLESIA NON EST MAGISTRA ECCLESIARUM. QUALIA
ILLIUS DOCUMENTA; DE S. SCRIPTURIS: DE REBELLIONE IN
PRINCIPES: DE ÆQUIVOCATIONE: DE CASTITATE.

RESTAT nunc ultimum, quo Romanam tuam ornas, encomium.
Magistrum^q eam *Ecclesiarum omnium* prædicas. Scilicet; sic^q Cons. Red.
enim eam Tridentina^r factio celebravit. Tuum verò est, cum^{p. 7.} Sess. 22, c. 8.
Gnathone, Ait, aio succinere. Atenim Magistram tuam rarissimè nunc docentem audimus. Obmutuit opinor sexaginta his novissimis annis. Oportuisset verò eam juxta salubre Martini quinti Decretum,^s decennio saltem quovis scholam ingredi, et^t Conc. Constant. sess. 39.
magistraliter prælegere aliquid eis qui in tuâ Mandrâ. Sed nimurum Scholam ipsam malè metuit nunc ipse tuus Ludimagister, ferulam credo timet, aut quod ferulâ deterius. Johannes, Gregorius, Eugenius illi ante oculos. Ne Basilienses patres reviviscant extimescit. Scis à quo^t dictum, *Papam non*^t Georg. Hemburg. in
secus Concilium atque Iliacam passionem horrere. Obmutescente suâ Appell.
jam tuo Ludimagistro, spes vobis omnis discendi in paedagogis sita est et Hypodidascalis. Scholas illi magistræ tuæ et vice et nomine, in omnibus pene angulis et angiportis aperiunt; Nec Romæ solùm, sed Ingoldstadii, Salamancae, Duaci, ultra Garamantas etiam et Indos. Insusurravit illis in aurem Magistra tua, aut insufflavit eorum mentibus quæ illi doceant, quæ cum

usus erit, sua dicet. Ea quām sancta sint et salubria documenta, vide paucis et perpende.

^u Gloss. in Extr. Johan. in c. Cum inter. De verbis signific. ^x Greg. de Val. lib. 3, de Idol. c. 7. ^y Aquin. par. 3, q. 25, art. 3, 4. ^z Stapl. Rele. cont. 4, q. 5. [#] Pigh. lib. 3, Ecles. Hier. c. 3. ^b Ib. lib. 1, c. 2. [28] ^c Cusan. Epis. 2, ad Bohem. ^d Ib. ^e Ecc. Enchir. c. de Eccles. ^f Hosius, lib. 3, de Author. Sac. Scrip. § Fingamus. ^g Gloss. in c. Sicut noxius, lib. 2, Decret. tit. de Præsumpt. ^h Mart. lib. 1, c. 18, in Summar. ⁱ Innocentii IV. verba ap. Matth. Paris. an. 1253, p. 1162. ^k Lib. 1, Sacr. Cærem. sect. 3, fol. 43. ^l Ib. fol. 45. ^m Ib. fol. 38, 61. ⁿ Ib. fol. 38. ^o Ut Friderici collum conculcavit Alexand. III, Nauci. ad an. 1177. ^p Bell. Apol. subditis quoties Romano Jovi fulminare libitum est, violatis c. 4. ^q Orichov. in omnibus obedientiæ, fidei, et sacrosanti jurisjurandi vinculis, 97. contra reges suos, unctiones Domini, arma capessere, eosdem non regnis^r solū et diadematæ, sed et vitâ exuere. Nec licere solū hæc subditis, sed et secus non licere discas. Non^s licet eis tolerare regem hæreticum: id est, qui Papicola non sit. ^t Bell. lib. 3, 7, § probatur, et § tertio. Talis consensu (tuorum) omnium potest, imò debet privari suo dominio. Si hoc priscis temporibus minus factum sit, causa est, quia deerant vires. Si vires adsint, et quām primū adsunt, intonabit mox Pontifex, ^t Præcipimus, singulis subditis ne Elizabethæ obediare audeant.

2. Discas ab his Papam Dominum^u Deum tuum salutare: esse aliquam^x Idolatriam licitam. Latriam^y (id est, cultum soli Deo debitum) quibusdam Imaginibus exhibendam. Scripturas^z non esse simpliciter nec semper verbum Dei: esse nasum^a Cereum, qui se horsum illorū, et in quam volueris partem trahi, retrahi, fingique facile permittit. Esse regulam^b Lesbiam et plumbeam, quam ad quid volueris facilè accommodes: Eas scriptas^c esse, non ut præcessent fidei ac religioni nostræ, sed ut subessent potius. Eas nonplus^d Authoritatis vel ligandi vel solvendi habere, quām ipsa Ecclesia voluerit: cùm nec habeat aliud Authoritatis quām uti per Ecclesiam dictatur. Discas Scripturas^e non esse authenticas sine authoritate Ecclesiæ; etiam et pio^f sensu, pieque dici posse (quod dixit Wolfgangus vester) Scripturas si destituantur Ecclesiæ authoritate, non plus valere quām Æsopi Fabulas. Discas textum^g illum Scripturæ, Prov. 26, esse Salomonis non Papæ, sed quia est canonizatus à Papâ, fidem facere, et inducere necessitatem, sicut si esset editus à Papâ.

3. Discas ab aliis, quām in reges officiosi sitis, et morigeri. Docebunt te Imperatores ac Reges esse vasallos^h Papæ, etiam et mancipiaⁱ quod servire debeant huic domino, non ad pelvum^k solum et fercula,^l sed ad Caballos^m et Stapedam: humerisⁿ quoque eum gestare; etiam et cervices^o suas illius pedibus conculcandas substernere. Discas reges^p omnes non Papæ solū et Cardinalibus, sed et cuivis sacrificulo etiam et Diacono postponendos. Sacerdotes^q tantum regibus præstare, quantum homo bestiæ, et si id parum, quantum homini Deus. Discas licere subditis quoties Romano Jovi fulminare libitum est, violatis c. 4. ^q Orichov. in omnibus obedientiæ, fidei, et sacrosanti jurisjurandi vinculis, contra reges suos, unctiones Domini, arma capessere, eosdem non regnis^r solū et diadematæ, sed et vitâ exuere. Nec licere solū hæc subditis, sed et secus non licere discas. Non^s licet eis tolerare regem hæreticum: id est, qui Papicola non sit. ^t Bull. pii V. adv. Eliz. Talis consensu (tuorum) omnium potest, imò debet privari suo dominio. Si hoc priscis temporibus minus factum sit, causa est, quia deerant vires. Si vires adsint, et quām primū adsunt, intonabit mox Pontifex, ^t Præcipimus, singulis subditis ne Elizabethæ obediare audeant.

4. Fidei verò quanta et quam sancta apud tuos religio?

Discas ab illis,* etiam et ab ipso Archididascalu^o in tuâ scholâ.
Fidem non esse hæreticis servandam, sed peccare te mortaliter si servabis. Etiam et quare non sit servanda discas : *Quia indigni x illi quibus præstetur.* *Frangenti fidem fides frangatur eidem.* Nec fidem solùm violare tibi fas, sed et *juramenta quævis :* mendaci tibi esse et perjuro per eorum documenta licet. Tua apud Amanuensem^y tuum, verba ista, *Nonne vestra Romanen-*
sium doctrina est, licere in loco jusjurandum per mentales reserva-
tiones et æquivocationes intervertere ? Addis, pestiferum, ex-
erstrandum, et planè tartareum esse hoc eorum æquivocationis dogma. [29]
Et iterum, *vestra arbitraria et ludicra æquivocatio, rationi primum bellum infert, deinde etiam religioni.* Unicum illud religiosum vinculum ; quo omnis veritas fidelitasque stabilitur, penitus ex humanâ societate tollit. Hác pestiferâ doctrinâ semel admissâ, licebit, apposita æquivocatione, omnia tyrannorum, et fidei persecutorum tormenta diffugere : in ipsorum verba jurare : *Idolatriam profiteri : Christum abnegare.* Quærenti an sacerdos sis ? dicere ; etiam et jurare tibi licebit, *non esse, non quidem Apollinis sacerdotem* ; ut ex tuis non nemo^z hâc arte respondit. Discas ex his etiam et uxor tua discat (nam conjugatum te esse suspicatur Fidelis)^a postquam^b scortata sæpius sit, tamen licere ipsi se adulteram non esse, etiam et juramento adhibito, marito asseverare : tacitè apud se hoc intelligens, *Non ut tibi confitear aut revelem.* Non sic opinor, nec in vestrâ scholâ Augustinus^c institutus, cùm dixit, *Qui jurat tanquam verum sit, quod scit esse falsum, videtis quām ista bellua detestanda sit, et de humanis rebus exterminanda.* Nesciebat vir sanctus et simplex, Jesu-
ticum^d illud dogma, Omnia pro tempore, nihil pro veritate. Discas ab illis (et te probè hæc didicisse memorant) *Adulterium*^e *inter minora crimina censendum : esse aliquam^f honestam forni- cationem : Secundam^g uxorem accipere, secundūm Apostoli præceptum licitum esse, secundūm veritatis autem rationem esse verē fornicationem.* Gravius^h peccare sacerdotem si uxorem ducat, quām si domi concubinam, imò concubinasⁱ plurimas foveat. Quòd mulieres accipientes pretium pro actu illicito carnis, non obligantur ad restitutionem, quia actio ista non est mala contra justitiam, sive virgines sint, sive conjugatæ.

5. Hæc et infinita similia documenta sunt, quibus suffar-
 cinati eorum libri, qui è vestrîs scholis velut ex equo Trojano prodierunt : qui ad pedes Magistræ tuæ ab unguiculis instituti

* Simanch.
 Inst. Cathol.
 tit. 46, num.
 52, 53.

^x Mart. 5, in
 Epis. ad Alex.
 ducem Li-
 tuan. ap. Ce-
 cleum, lib. 5,
 Hussit.

^y Bœcan. cont.
 Ang. c. 3, p. 3.

^y Spalat. in
 Sor. Prim. lib.
 5, p. 167, 168.

z Conf. Doct.
 de Æquiv. per
 Epi. Covent.
 p. 92.

^a Lib. de Hy-
 poocr. M. An-
 ton. Spal. p.
 38.

^b Tolet. lib. 4,
 Inst. Sacer.
 c. 21.

^c Serm. 28, de
 Verb. Apost.

^d Discur.
 Compen. de
 Jesuit. Engl.
 p. 15.

^e De Judiciis,
 lib. 2, decr.

^f C. S. clericis.
 Cans. 31, q.

^g I. c. Hac ra-

tionem.

^h Ib.
 Coster. En-
 chir. c. 15,

ⁱ prop. 9.

^j Dictum
 Card. Cam-
 peggi in Con-
 vent. Nurim-
 bur. ap. Sleid.

^k Com. lib. 4.
 Tolet. Inst.
 Sacerd. lib. 5,
 c. 15.

sunt: quibus ut Archimandritis te tuosque condiscipulos in istâ Mandrâ instituendos tradit. Plaude verò tibi in his eorum tam sanctis, tam salubribus, tamque te dignis præceptis. Nos Magistram talem nullam habemus, nec optamus quidem. Præstat indoctissimos esse, quâm doctrinâ vestrâ vel instructis-

^m Matt. 23. 8, ⁿ Unus nobis Doctor, ^m unus Magister est, is de quo cœlitùs

^{10.} [30] dictum, ⁿ Ipsum audite, Tibi tuisque, qui unico hoc Magistro

ⁿ Matt. 17. 5. non contenti, à Magistrâ quoque istâ doceri amatis: qui istis aliisque documentis, præter et ultra Magistri Regulam sapere

^o Ap. Sacr. vultis, dicimus ut olim Acesio hæretico Sanctus Constantinus,^o

^{lib. 1, c. 7.} Quære tibi scalam, Antoni, et istis gradibus ad cœlum solus ascendito.

CAP. VII.

PRÆTEXTUS INSCITIÆ SUÆ, QUÒD CAUSAS FIDEI NON SATIS
DISCUSSEMERAT D. ARCHIEPISC. SPALATENSIS, VANUS ESSE
OSTENDITUR.

VIDES nunc à Quibus fugeris, et ad Quos. Quæ verò Reditus tui ac Palinodiæ causa fuerit operæ pretium est videre. Hic tu inscitiam tuam incusas, quasi per eam abreptus à rectâ quam olim tenebas viâ, et ad nos abductus fueris. Nondum,

^p Cons. Red. inquis, ^p dogmata controversa ad veræ Theologie lapidem Parium admoveram, nec ea perfectè discusseram. Quid audio? Te

Magistrum in Israel principia fidei nescire? Te impingere in Hieronymianum ^q illud, Disce quod possis docere, ne miles antequam tyro, ne priùs Magister sis quâm discipulus? Te, virum

^r Cons. Prof. propè sexagenarium^r in scholis Jesuitarum^s enutritum, eorum p. 4. Cratippos non annum, sed triginta plus minùs annos audientem,

^t Ib. p. 7. ^t Ib. p. 11. in omni doctrinarum^t genere, cum summâ apud tuos laude versatum, in Mathematicis, in Logicis, in Philosophiæ studiis instructum; helluonem librorum, præsentim Conciliorum,^u et

^x Resp. Arch. Spalat. ad art. 12. Patrum, qui in studiis^x immersus, in Museo quasi sepultus, annos

^y Cons. Prof. p. 10. in Episcopatu viginti,^y in Archiepiscopatu sexdecim^z agentem.

^z Fit. Arch. an. 1602, Sor. Prim. p. 192. Te infantiam nunc et ignorantiam prætexere? Ubi igitur illa quæ ut vobis propria decantare soletis encomia? In Ecclesiâ

^{1.} Brist. Quæs. Romanâ, Magistri^a in suis scholis omnem veritatem docent,

discipuli omnem veritatem discunt. Apud nos^b integrum Theologiae corpus, uno quadriennio, et quidem accuratè prælegitur et absolvitur. Præter alias sola Scholasticæ Theologiæ lectio (in quâ integrum perfectè Theologiæ corpus continetur) omnia fidei Catholicæ capita sic docet, ut intelligant seduli illius auditores, non modò quæ in sacris literis ad fidem spectant, sed et quæcunque in tomis Conciliorum, in scriptis Patrum, et in ecclesiasticae historiæ voluminibus traduntur. Cùm hæc omnia strepant in vestris scholis; cùm sint omnibus obvia, cùm uno Quadriennio hæc omnia accuratè et docentur apud vos, et discuntur, quem te facis, mi Antoni? stipitemne et truncum, an verè asinum dossuarium, qui ferè sexagenarius, decurso omnium artium et studiorum curriculo, Episcopus, etiam et Archiepiscopus, ista nescis?

2. Quem deinde lapidem Parium nobis commemoras? An non in controversiis fidei Concilium Florentinum, Lateranense, Tridentinum, Lapidem tibi Parii videntur? An post decreta in illis fidei dogmata, *Lapis alius Parius* tibi querendus est, aut admovendus? Tu verò quis es, qui discutias quæ in tot Conciliis, iisque Æcumenicis, non ventilata solùm, sed definita habes? An post tot Pontificum et Conciliorum ventilabra, quidquam adhuc furfuris aut paleæ superest, quod tuo cribro discutiendum sit? An ad tuam limam et lapidem revocanda quæ illi polierunt? An ad tuam lancem examinanda, quæ ab illis appensa sunt et consignata?

3. Non patiar te, tantum vel ingenii, vel industriæ tuæ laudibus detrahere, ut ad nugamenta ista et pueriles excusationes, ne sub ferulâ quidem, nedum sub togâ et *pallio Archiepiscopali* admittendas, te demittas. Prætextus hic, sicut libelli tui maxima pars, scio nec à mente tuâ est, nec ad mentem. Non dictavit hæc mens tua; non vel sensit: sed torvum te intuente Inquisitoris Lictore, quæ illius virga aut securis suggestit, tu volens, nolens exarabas. Certè enim ubi libera tibi vox, ubi nullus fascium, aut Lictoris metus, longè aliam canis cantilenam. Sic enim narras. Priusquam è Babylone^c exires, diurna^d tibi rerum omnium pensatio: non præceps ruebas in amplexum doctrinæ nostræ: ^e Integro decennio, ^f eoque amplius, discussa tibi hæc: ^g Ib. p. 2. maturo concilio, exquisitâ deliberatione usus es. Et quia sciebas^g ^f Ib. p. 1, 4. spiritus probando esse, si ex Deo sint, probâsti doctrinam nostram ad Lapidem Lydium, (nam *Parius* tuus sculpturæ aptior

[31]

^b Narrat de Seminar. Angl. Romæ, cit. à Joh. Rainold Colloq. cum Hart. c. 1, divis. 1.

^c Cons. Prof. p. 34.
^d Ib. p. 1.

^e Ib. p. 2.
^f Ib. p. 1, 4.

^g Ib. p. 3, 4.

^h Cons. Prof. quām examini) ad Sacras Scripturas, ^h ad scripta sanctorum patrum, examināsti et probāsti doctrinam nostram. Decennalis hæc tibi probatio, exhibito eo omni tempore frequentiⁱ ad Patrem luminum accessu. Post hanc tam diuturnam, tam exquisitam,

ⁱ Ib. p. 4. tam sedulam, et sanctam probationem, Vidi, inquis,^k vidi aper-

^k Ib. p. 15. [32] tissimè, penitusque perspexi Romæ novos fidei articulos cudi, et obtrudi, eos etiam qui manifestam in se continent falsitatem.

Scis tu, scit et Amanuensis tuus, vera esse hæc quæ dico.

^l Spalat. Sor. Certè, inquit,^l de discessu non cogitavit, nisi postquam jam plenè errores sectæ vestræ agnoverat. Hoc jam plenè cognito, Planeque

^m Cons. Prof. perspecto, Soli^m sancti Patres, præter Spiritum Sanctum, profec-
p. 5. tionis ad nos tuæ, et renunciandi Romanam fidem, tibi duces et authores extiterunt.

4. Fidem nunc tuam, utra ex tuis verior professio? Illanè quæ tuâ sponte, quæ post serium et decennale examen facta? an illa quæ sesquimense, quæ sub lictoris flagello extorta? utra sanior et sanctior profectio illanè quæ conscientiæ tuæ testimonio, sanctos patres, Spiritumque ipsum Sanctum authores habet,

ⁿ Cons. Red. an illa quæ ad novam sub initioⁿ Pontificatus Gregorii affulgen-
p. 23, 24. tem tibi Romæ facem, repentina motu suscepta?

CAP. VIII.

VERÆ CAUSÆ CUR AD ROMANAM ECCLESIAM REDIERIT

D. ARCHIEPISC. SPALATENSIS.

VERUM age, mentire fortiter ac strenuè: Dic tibi dogmata fidei non fuisse plenè discussa: Dic hanc tuæ ad nos profectionis, tuique nunc ad eos reditus fuisse causam. Et quia mentiendi atque fingendi te artificem profiteris,^o spera te posse hisce fucis ac ficalneis foliis, his pigmentis et pigmentis tuos fallere et demulcere: Non tamen unquam falles Scrutatorem

^o Ib. p. 5. cordium ac renum: oculi Ejus videbunt te fraudesque tuas omnes. Non falles tuam ipsius Conscientiam, quæ noctes ac dies, surdis verberibus pulsabit tibi mentem, et Carnificis instar torquebit. Sed nec diu mihi crede, homines ipsos falles. Scient et illi quæ sit illa fax, quodnam illud præfulgidum sidus, quod Româ tibi sub Gregorio XV. illuxit, teque verè fatuum, igne suo fatuo ex

Hierosolymis in Sodomam illexit. Horoscopum hīc tuum habemus: Sciunt apud nos complures veram redditus tui et Palinodiæ causam. Dignum quoque, quod et tui sciant, ut quām sanctum tuum fuerit in eo consilium, quantique te æstimare debeat intelligent.

2. Visne verò me apertè eloqui, et ex Horoscopo tuo judicium ferre? Arrige igitur aures. Non te, ut ab hāc Ecclesiā sanctā atque orthodoxā exires, commovit vel hæresis vel schismatis labes in éa ulla. Caligabant solū tibi oculi, et qui verè Christus erat, spectrum tibi videbatur; ideoque infelix tu, refugisti eum, et aversatus es. Non te, ut ad Romanam redires, commovit vel veritatis apud eos amor, vel vitæ sanctitas, vel fidei ac religionis sinceritas. Non nascitur, neque invenire est, in jumentorum et Asinorum Mandrā vitæ arbor, non Aeizoon, et Vitalis. Quærendi hi vitæ fructus in hortis Edenis, non in pomæriis Romanis. Absinthium ibi, Cicuta et Carduus, Hyoscyamus, et Paliurus, infelix lolium, et steriles dominantur avenæ. Quid igitur tandem te commovit? Causa duplex: Prior plus æquo carnem sapit. Visenda tibi *patria, p inque éa amici, cognati, nepotes, neptesque.* Tua verba agnoscis. Sciunt verò omnes, qui vestro idiomate *Nepotes, Neptesque.* Tu illis parentis loco es. Prospiciendum omnibus erat, et in primis tuæ Nepti, quæ—sed reproto me. Non te ego accusatus sum, qui præter aliorum scripta, et famam nihil habeo. Sunt ex tuis qui accusant. Scis quid tibi jamdudum exprobavit non nemo. Nec *Marius* solū, licet ille tibi *Catholicus*, sed et es qui *Catholicus* simul et *Fidelis* audit, etiam et *Verementanus*. Crimen ipsum ob modestiam et verecundiam silentio tegit. Tegam et ego. Pessimè verò ab Amanuensi tuo factum: qui cum in aliis quæ minuta sunt, et levicula incalesceat plus satis, hīc in re omnium calidissimā planè friget: ^q tuamque causam sic agit, ac si vinci velit. Tu si quid habes lixivii, si quid saponis aut smegmatis, admove tuam manum, aut ei quo te mundet, porrige. Saltem velamentum aliquod adinveni, ne latiùs evagetur, et sit in ore omni populo, ea quæ fertur mala fabula de te. Pudeat interim istud à *Fideli* dici potuisse, et à te non potuisse refelli. Una jam hæc tui redditus causa; in quā non veniam modò, sed quā es in tuos tuasque charitate laudem expectes. Quare enim tuos non inviseres? Quare tuis non prospiceres? Quare vel illæ tui, vel tu illarum desiderio diutiùs flagres, et languescas? Quare

[33]

^p Resp. Arch.
Spal. ad art.
2. Feb. 18. an.
1622.

^q Sor. Prim.
p. 196.

non hâc tam justâ sanctâque causâ, è Sione redeas ad tuam Sodomam ?

[34]

3. Causa altera mundum redolet et Plutonem. *Erant tibi*

^r Resp. Arch. quod nos (sic tu^r ais) ex redditibus Ecclesiasticis, non multum Spal. ad 2, art. Feb. 18, supra quadringentas libras annuas. Sit ita. Annon quadringentæ an. 1622.

annui census libræ redditus tibi satis ampli videntur ? Tibi, in-

^s Cons. Prof. quam, hospiti hîc ac peregrino ; qui huc solùm ut *in portum*
p. 28.

^t In lectio, confugeras : cui non aliud in votis quâm ut in otio et literis^t meditatione, et scriptio, consernesceres : qui *depositueras^u affectum omnem, gustumque terre-*

pene marcesco, Resp. Arch. Spal. 11 Febr. ad art. 3, an. 1622.

^u Arch. Spal. qui cum Christo pauper est. *Qui^z non tua quærebas, sed quæ*

præf. ad 1 lib. de Republ. Eccl. num. 6. *Jesu Christi : qui exul^a et penè nudus, nudum Christum seque-*

^x Epist. ad Paul. *baris (Talem te nobis tuis scriptis exhibuisti) annon census iste*

^y Epist. ad Helio. *annuus mille et sexcentorum Coronatorum, homini tali satis erat ?*

^z Cons. Prof. p. 3. *Scis verò tu, præter annum istum censem, tantam indies in te*

^a Sor. Prim. p. 191. *fuisse Regiam munificentiam, tantam Reverendiss. Archiepiscopi*

Cantuariensis, et aliorum Episcoporum, Procerum etiam et magnatum nostrorum (ut alios taceam) tantam erga te fuisse beneficentiam : scis hîc omnia velut ex Amaltheæ cornu tam affluenter, etiam dormitanti tibi atque oscitanti fuisse suppeditata, ut nisi ingratus, id est, homo omnium pessimus esses, numerum istum plus quâm duplicâsses. Tu certè egenus non fuisti, qui cùm unam domum Windesoræ, alteram Londini, amplam satis splen-didamque haberet, volebas tamen senex, ac peregrinus tertiam struere ; quod te mente agitâsse, crebroque sermone usurpâsse tum plures cognoscunt, tum tu ipse negare non potes. An tu Hirudo es et insatiabilis ? At enim avaro nimium sæpe datur, numquâm satis.

4. Persentiscere hîc jam cæperant pulsum tuum ex Catholicis tuis nonnulli, quibus prudentiâ ac rerum usu, pusio tu et verè vappa es. Sentiunt spiritum tibi ad honores, ad aurum et opes vehementiùs anhelare ; vident quâ tu decipulâ facile capi, quo hamo inescari posses, et Romam abduci. Vident Judæ mentem quasi metempyschosi quâdam in te transmigrâsse : dicturum te et facturum quidvis, vel Dominum Deum tuum proditurum, si aurei numerentur, et postulato tuo, *quid vultis mihi dare ? fiat satis.* Ethnicum Prætextatum, aut quid deterius, in te vident,

^b Hier. Epist. ad Fammach. tom. 2, p. 166.

[35]

Ille, Facite me Romanæ urbis Episcopum, et ero Christianus. Tu longè deterius, Facite me vel Salernitanum solùm Episcopum, et

ero *Antichristianus*. Ipsum tuum nomen, omen illis erat : *A Dominis* vocâris, et à *Dominis* es : sed sensu alio, quâm alius quivis è tuâ prosapiâ. Solus tu ex omnibus, Dominis multis servire didicisti, *Deo simul ac Mammonæ* : Domino *Christo* et Domino *Antichristo*.

5. Postquam te talem senserunt, agunt illi (clàm te an sciente tu videris :) sed agunt cum Gregorio XV. de re revocando, et ad Episcopatum evehendo, *Oblata mox tibi Ecclesia, eaque* (tua^c verba agnosce) *valdè opima, valdè!* sed quam valdè ? ^{o Resp. Feb. 18, ad art. 2,}

^{1622.}

Hæret enim semper tibi in mente, *Quid quantumque vultis dare?*

Responsum habes, *Annum d illius Censum esse duodecim millia Coronatorum* : id est, juxta calculum tuum, *Octuplicis stipendiis summam*, si ad hanc nostram conferatur. Conjicitis nunc opinor,

^{d Ut Rev. De- cano Winton ipse fassus, Jan. 22, 1622.}

quare tam profusus sit in laudibus Gregorii : quâm etiam salutifera illa fax sit, quâmq[ue] aureum jubar, quod Româ ei affulgebat, sub initiis Pontificatus Gregorii. Nihil jam ad redditum supererat, nisi *Breve Apostolicum*, quo et venia tibi, et Ecclesia promissa obsignaretur. Literæ igitur Româ ad te missæ ⁶ Nonarum Januarii, anno 1622, in quibus à Cardinale Millino, et de *Brevi* (*quod Bruxellis te expectabat*), et de *propenso in te Pontificis animo*, et de *Ecclesiæ valore annuo* (nam in eum oculi tibi semper) certior factus es. Quid nunc faceres ? Annon Babylonem tanto stipendio conductus redires ? vix tam opulentâ mercede persuasus Balaamus ut Israeli malediceret : et non faceret idem Balaamus Antonius ? An Judas tam vili summulâ, *triginta solū argenteis* (id est, quindecim^e solū coronatis) ^{e Argenteus idem fuit quod Siclus seu stater; ut liquet ex Eusebio, qui lib. 4, demonst.} Christum traderet ? Et non Judas hic Spalatensis, *duodecim millium coronatorum* stipendio conductus, fidem Christi abnegaret, proderetque ? Quid censem facturum, si dæmon ei aliquis dixisset, *Omnia hæc tibi dabo* ? Non opus est, inquis, dari omnia : Da vel dimidium, bone dæmon ; da vel *duodecim millia coronatorum*, et eris mihi semper Deus ; procumbam ad pedes tuos ; adorabo te et deosculabor, dæmonis aram sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.

6. At tibi profectò parum id videbatur, esse te Apostamat, Atheum, et mancipium Satanæ, nisi *Patronum quoque te Atheismo* præstares : nisi aliis omnibus, instar Samosatensis illius scurræ, scholam Atheismo aperires, et quo Apostasias suas tueri possent, patrocinium offerres. Agnosce enim hæc tui syngraphi verba : ^f *Non eodem perpetuo flante vento navigamus; sed prudens* ^{g Resp. ad Art. 3, Feb. 18, 1622.}

nauta variis flatibus, variis velorum obversionibus, clavique flexionibus ad designatum portum dirigit. Portum tibi sciunt omnes esse *Plutonium*, et insulas auriferas: vela tibi fides, probitas, aestimatio, fama, et quodvis tuorum vitiorum velamentum. Tu qui præ cæteris Nauticæ artis peritus es, Æolo ubique obsequendum (nam et is opinor unus tibi de Dominis) et vela hæc cum omni vento vertenda doces: et ipse vertis. Si in occasu apud Orthodoxos, et in beatissimis his Britanniae Insulis lucris sit, et *quadrincentarum librarum*, arripis statim vela orthodoxa, et cum Euro, imò ocius Euro, è *Babylone* hùc adnavigas. Si rursus fulgor auri et *fax duodecim millium coronatorum Româ* tibi affulgeat, flante mox Favonio, vertis te cum vento: pandite socii vela Romana Catholica, solvite citi navem, impellite remis; lacus et mare sentit amorem festinantis heri: quo me cunque rapit Mammon Deus afferor hospes. Annon satis erat probri, fecisse te hoc, nisi insuper facto tam sacrilego patrocineris? Nescis majori impietate defendi scelus, quām patrari? et causam non bonam, patrocinio pejorem reddi? An obsurduisti ad

^s Rom. 1. 32. illam Apostoli^g vocem, *Non tantūm faciunt ista, sed et facientibus applaudunt?*

7. Recognosce præterea Apologiam tuam, tuâ manu conscriptam, consignatam. Cùm veniam discedendi à Serenissimo nostro Rege humiliter peteres, Regiaque Majestas magnam sibi abs te injuriam fieri significâasset, sic tu Apologiam instituîs, indignam non Archiepiscopo solûm, sed vel homine Christiano, Te verò et Atheo dignissimam. *Non possum, inquis,*^b *percipere quomodo sit serenissimo Domino Regi injuria, si exterus homo, vel amore patriæ, vel pretio octuplicis stipendii, à suo vel alieno Principe illectus, humiliter bonam discedendi veniam peteret, et cum bonâ veniâ ad alium Principem se transferret.* Itane ergo unus aliquis ex medicis exteris suæ Majestati inserviens (ut hoc etiam exemplo mihi apposito utar), injuriam fecisse eidem Majestati reputaretur, si à Rege alio invitatus, et multo majori stipendio auctus, à suâ Majestate veniam peteret discedendi? Quid faciunt quotidie duces militares? annon ab uno Principe ad alium citra infamiam, citra injuriam commeant ad altiorem militarem gradum, et ad ampliora stipendia evecti? Agnoscis scio hanc tuam Apologiam hæcque in eâ ipsissima tua verba. Et hic quidem tui ad Romanam Ecclesiam redditus causam, animo sincero, severo, ac vero vultu, depositâ omni larvâ ac fuco, omnibus patefacis. Es

^b Resp. ad
Art. 2, Feb.
18, 1622.

tu scilicet *Episcopus mercenarius*, Conductitius Theologus, cui non alia Religio quām quae aurifera, nec pietas alia quām lucrum. Miles tu stipendarius es: Quicunque conduxerit, illius pugnam tu pugnabis: pro illo plus quām pro aris et focis dimicas. Modò in orthodoxâ meres, modò in Romanâ ecclesiâ, modò sub Christo, mox sub Antichristo. Ubicunque verò et sub quoconque meres, si alibi uspiam, vel sub Mahumete, vel sub ipso Beelzebubo, stipendum amplius et opulentius, si octuplicis stipendiū pretium numeretur, statim te transfugam fore profiteris: et violato sanctissimo illo militiæ, quo obstrictus es, Sacramento, rejecto fidei scuto, abjectâ militari tesserâ, profugus à Christo, transfers te in Antichristi, in Mahumetis, in Moloci aut Baalis, in cujusvis Dæmonii, imò in Dæmoniorum omnium servitium et castra. O hominem vilissimum, Apostamat, Atheum, Omnifidium, Nullifidium, bipedium omnium miserrimum, cuius cordi ac fibris plus fraudis et fellis inest, quām Magi Simonis: qui fidem ac religionem non aliter quām marsupio tuo metiris: cui non lingua solūm, et stylus, et manus, et mens, sed religio, fides, etiam et Deus ipse venalis est. Vident verò nunc omnes, quid te in Romanam reduxit Ecclesiā, non ulla fidei sinceritas, non religionis ullus amor, non ulla vitæ sanctitas, non denique Deus alius, nisi Deus venter et Deus Lucro; nec Diva alia, nisi Diva Volupia, et Diva Moneta.

8. Perge verò, et tuâ ito viâ; adimple mensuram iniquitatum tuarum, vende animam lucro. Sed memineris tamen uxoris Lot. Respxit illa solūm Sodomam, tu in eam rediisti. Illa in statuam salis conversa, ut te aliosque condiret, Tu quia illius exemplo sapere non vis, factus es sal infatuatus, omni jam usui ineptus, foras et in sterquilinium abjiciendus. Memineris Jacobi Latomi,ⁱ Guaraci Lovaniensis,^k Francisci Spieræ,^l Cardinalis Crescentii,^m qui in Tridentinâ vestrâ factione dominabatur. Horum miserabilis et desperabundus exitus atque exitium sapere te quoque monent. Eorum omnium sepulchris insculptum habes, quod olim Sethonis,ⁿ In me intuens, pius esto. Memineris Balaami, et Judæ, qui conducti pari ferè octuplicis stipendiū pretio, abierunt ad loca sua, et mercedem, quæ te quoque nisi resipiscas, manet, reportarunt. Aut si ad hæc connivere potes et surdescere,

[38]

ⁱ Epist. Se-
narc. ante
Hist. de Mor-
te Joh. Dia-
zii, cit. in Act.
et Monu. Joh.
Foxi.

^k Ib.
^l Sleid. Com.
lib. 23.

^m Ib. lib. 22.
ⁿ Herod. lib.
2.

<sup>o Matt. 16.
25, 26.</sup> audies velis nolis illam Omnipotentis vocem,° *Quicunque voluerit* (per terrena hæc et mundana), *animam servare, perdet eam; quid verò prodest, si totum mundum lucratus fuerit, animæ verò jacturam patiatur, aut quam dabit compensacionem pro animâ suâ?*

CAP. IX.

QUOD EJECTUS SIT ANGLICANA ECCLESIA ARCHIEP. SPALATENSIS: QUÒDQUE INVITUS INDE ABIERIT.

SED est quoque de *Abitu* tuo, quod te postremo monendum censeo. Abiisse te ais: Sed nec libero pede, nec mente liberâ abiisti: verè enim ejectus ex hoc Regno eras, teque ut Apostatam exspuit sanctissima hæc Dei Ecclesia. Scis regiam sententiam quæ in Curiâ illâ amplissimâ, in præsentîa multorum reverendissimorum Episcoporum, aliorumque Honoratissimorum Judicium, non multis ante abitum tuum diebus,* Lambethæ tibi denunciata est. Postulaveras tu sæpe ac suppliciter à Sereniss. Majestate *discedendi veniam*. *Veniam ille negavit*. Sed quod Regem piissimum decuit, *mandavit ut intra viginti dies regno hoc sic exires, ut in nullam unquam Sereniss. Regis ditionem post id reverterere*. Ita *Apostata* simul et *Exul* hinc existi: Imposuit Jehova Caino signum; et egressus est Cain in terram Noddi Orientem versus.

[39] 2. Nec libera tibi valdè ad abeundum mens. Possem tibi Reverendos illos viros nominare, quibuscum clanculùm tu, sed seriò, post literas à Card. Millino missas, post Breve Apostolicum Bruxellis allatum, post octuplicis stipendii pretium oblatum et promissum, etiam post Sententiam de *Exilio tuo latam, agebas, ut Serenissimus Rex Abitum tuum nihilominus prohibere dignaretur*: quò sic in sincero hîc Dei cultu, in hâc florentissimâ Ecclesiâ, inque his beatis Insulis, commorandi tibi potestas esset ac degendi. Cùm hoc frustrà tentatum esset, volens, sed nolente animo, abiisti, quia perfidum et Apostatam diutiùs ferre et fovere non potuit vel Respublica hæc vel Ecclesia.

* Mart. 30,
an. 1622.

3. Et sanè jam tum malè tibi ominari cœpit tua ipsius mala mens et conscientia. Sciebas quid meritus essem; teque juxta merita tractandum malè metuebas. Sciebas Romanam fidem in Punicam jamdiu degenerâsse. Sciebas te Sinonem egisse, ideoque sæpissimè tuo animo obversabatur Simonis illud, Heu, quæ nunc tellus, quæ me æquora possunt accipere? aut quid jam misero mihi denique restat? Cui neque apud Danaos usquam locus, et super ipsi Dardanidæ infensi pœnas cum sanguine poscunt. Et erant tibi præter antiqua, recentiora aliqua (quorum adhuc crux calet) tuorumque familiarium ante oculos posita exempla. Non scripserat *Scopulos*, non *Rempublicam Ecclesiasticam* Pater Paulus, vir doctrinâ et integritate valdè spectabilis. Stabat solùm pro antiquo Venetorum jure, et pro Ecclesiæ libertate in Causâ Interdicti. Pontificis tamen iram homo prudens et catus non vitavit, Capite pugiunculo confossus et gravissimè vulneratus est. Fulgentium quoque Minoritam vide seriò, et perpende. Eum blanditiis multis, et pollicitationibus, Venetiis, Romam pelleixerunt. *Salvum Conductum*, cuius exemplar nunc in manibus habeo, consignavit Fulgentio Berlinerius Gessius Episcopus Ariminensis et Apostolicus, apud Venetos tum Nuncius. Non obstante tamen vel Pontificis *fide* et promisso, vel Apostolico *Salvo conductu*, vel aliis amoris ac favoris *indiciis*, postquam aliquandiu gratulationibus et festivis epulis hominem lusissent, fasci tandem et foco adjudicârunt, et in Campo Floræ Vulcano sacrificârunt. Sapito tu alienis nunc malis. Primus tibi adhuc agitur fabellæ Actus. Læta in eo ac lauta omnia. Cardinalatus, fortè etiam *Pontificatus* (nam eo te aspirare et inhiare narrat Fidelis^p) spe illudunt: Dapibus saginant torquentque culullo. Seiunt in te Calumniarum esse, quem adhuc exhauire non possunt, puteum et Abyssum. Prædico tibi, et me vatem veracem metue. Ut in uno Cæsare multos olim Marios, sic in uno Antonio multos Fulgentios vident Romani Lyncei. Actus te postremus, et serus vesper manet. Debes eis ob tuos Scopulos, saxum Tarpeium, debes ob Rempublicam tuam *pontificia reipublicæ Flagellum*, infaustum et funestum quod setâ equinâ cervici tuo impendet exitium. Cogita apud te, et indica nobis an promissam tibi duodecim millium Coronatorum Ecclesiam, an auream quam captabas prædam obtinueris? Æsopi canis dum umbram grandiorem persequitur, carnem amittit. Infatuato et credulo pauca pro desiderio, paucissima pro

[40]

^p Papatum votis omnibus expedit; illi olim certâ spe inhiaveras. Cogitaverais Papatum familiæ tuae aligare; Ecclesiæque Monarchs relinqueret nepotulos tuos in infinitum. Fid. Anon, in Hypocris. M. Anton. Spal. detect. p. 145.

expectatione cadunt. Palpa interim tu Pontificem, blandire Inquisitoribus, et quo hos promereri possis, despuma virus tuum in orthodoxas Ecclesias. Quod facis, fac citò, ut sic tandem in locum tuum cum Judâ, sicca si fas sit morte, nisi cum Petro seriò resipiscas, descendas.

CAP. X.

PRÆTEXTUS D. ARCHIEPISC. SPALATENSIS, CUR QUÆ ORTHODOXÈ SCRIPSERAT, NUNC DAMNET, QUIA NON BONÂ CONSCIENTIÂ EA SCRIPSISSET, EXAMINATUR.

[41]

HACTENUS *te* damnâsti : et damnatus es. *Scripta* nunc tua damnare vis, detestari, abominari. Nos quoque eadem damnamus ; nec vel flocci pendimus. Ecquid in eis nisi quod nostrum est, et ex nostris, solidæ doctrinæ, et maturo judicio elaboratum ? quod vel Pluteum cœdit, vel demorsos sapit unguis ? Quam multa verò in eis enervia, elumbia, et planè plumbea ? adeò insipida, ut non à ratione solùm, sed et à sensu abhorreant ? Veritates illæ ipsæ quas hîc illic errorum sordibus admisces, quæque nobis, quâ Dei sunt et à Deo, gratissima sunt ; quâ apud te, et abs te, ingratae fiunt : tam inconcinnæ, et incomptæ produdent, tam pingui Minervâ, tam crasso stylo et filo contextæ sunt, ut culinam potiùs oleant quâ lucernam, et Bacchum magis sapiant quâ Apollinem. Audias in compitis et triviis. *Quis leget haec ?* Miser certè tu, qui cùm omnia ad gratiam facias, nulli tamen gratus es : cuius scripta ab amicis simul, ac inimicis damnantur. Apud tuos prohibentur legi, Vulcano adjudicantur. Apud Orthodoxos, sic indigna legi censetur, ut scombros metuant et thus.

^a Cons. Red.
p. 8.

2. Quare verò tu illa damnas ? Quia scilicet ? *Non^a ex cordis simplicitate, non ex bonâ conscientiâ scripta.* Quid tibi ergo sonant illa verba ? *Deponite^b mecum obsecro affectum omnem gustumque terrenorum ; Simus omnes tabulæ cedrinæ, et odoratæ.*

Non res ulla terrena, non fulgor purpuræ, non pondus auri, non mundi vanitas, non odium, non cupiditas, non amor

^c Cons. Prof.
p. 5.

turbet, aut nos transversos agat. Quid et illa, fateor^c coram Deo, *qui corda et renes scrutatur, me mentem in meâ deliberatione ad*

^b Praef. in lib.

1, de Repub.

num. 6.

humana consilia nunquam direxisse? Et iterum hæc, *Gloria^d* Cons. Prof. p. 2. *nostra est testimonium conscientiæ nostriæ, quòd in simplicitate cordis, in sinceritate Dei, et non in sapientiâ carnali, locum mutem.* Quid demum et ista? *Deum^e immortalem testem, Judicem, vindicem invoco, me non gloriolæ cupiditate delinitum, non novitatis studio addictum; non sectæ cuiusquam spe captum, curvam mihi pravamque ex ingenio meo regulam confinuisse, sed antiquissimam, certissimam, Deo hominibusque probatam, sequutum esse.* Cui unquam mortalium fides habenda, si *Sacerdoti*, si *Archiepiscopo*, eique *juranti*, et *Deum Judicem simul ac vindicem* invocanti, habenda non sit? Vides interea, mendacii istius quod nunc condemnationi scriptorum tuorum prætexis, testem te habere, et *cor ac conscientiam tuam*, et qui corde tuo potentior est, *Deum*. Cui insuper fidem unquam facies, hæc quæ nunc dicis, et trepidans sub lictoris secure dicis, à *corde tuo et animo* potius proficiisci, quàm ea, quæ cùm libera esset tibi et mens et manus, cùm affectus omnes liberos haberet sponte tuâ, et liberrimo arbitrio, etiam juramento obstrictus professus es? Rectissimè Athanasius,^f *Quæ per tormenta contra priorem sententiam extorta sunt, ea jam non metuentum, sed ita cogentium voluntates habendæ sunt.* Quòd tua scripta probas, à mente tuâ est: quod eadem nunc condemnas, non est tuum, sed lictoris et flagelli judicium.

CAP. XI.

[42]

ROMANA ECCLESIA NON NUNC TENET, QUOD OLIM TENUIT: ET
VARIA DE HOC EXEMPLA.

AT *hæreses^g* apertas in se continent. Sanè: Et eas nos cum authore damnamus et execramur. Sed eas hæreses, Tu nullâ liturâ deles, nullo obelisco transfigis. Sed nec pro hæresibus censes. Quid enim tibi hæresis? *Quod contrarium est,* inquis,^h Epist. ad Solit. Vit. Agent. p. 230. *ei doctrinæ quam tenuit et tenet Ecclesia Romana.* Ineptè. In ipso limine impingis; et quod dici solet, *in portu naufragium.* Certè enim non cohærent hæc duo, *Quod tenuit et quod tenet:* nullâ catenâ, ne adamantinâ quidem, colligari unquam possunt. Quod olim tenuit Romana, nunc anathematizat. Quod nunc

¹ Rom. 3. 28. tenet, olim hæreticum censebat. Tenuit olim, *hominemⁱ justificari per fidem absque operibus legis.* Nunc justificationem illam

^k Fevard. in c. 2, Jacob. per solam fidem ut fictitiam^k deridet et imaginariam. *Fidem solam justificare, pestilentissimum dogma** vocat. Et^l si quis

* Stapl. qu. quod. lib. 3, § cum itaque, 594. dixerit, *sola fide impium justificari, Anathema sit.* Tenuit olim, ei

^l Cone. Trid. sess. 6, can. 9. qui justus et sanctus est, *ipso etiam Abrahamo^m fidem imputari ad*

^m Rom. 4. 3. *justitiam: nam credidit Abraham Deo, et imputatum est ad justi-*

^{5. 9.} *tiam: id est, Abraham licet is justus jam esset et sanctus, propter fidem tamen, non propter opera, justitia dicitur esse imputata.*

ⁿ Cone. Trid. sess. 6, c. 11. Si quis verò nunc dixerit, *justificari homines solá imputatione*

^p Rom. 6. 23. *justitiae Christi, Anathema sit.* Tenuit olim, *vitam^p æternam*

^q Eph. 2. 9. *gratiam esse: et gratiā^q nos servari, non ex operibus; nam si*

^r Rom. 11. 6. *per^r gratiam, non jam ex operibus; alioquin gratia non esset*

gratia: et si ex operibus, non jam ex gratiā, alioquin opera non

^s Con. Trid. sess. 6, can. 16. *essent opera. Si^s quis verò nunc dixerit, bona opera non verè*

promereret, non esse verè^t et propriè merita, et merita non cuius-

^t Bell. lib. 5. de Just. c. 1, cunque præmii, sed vitæ æternæ: id est, non esse ita merita,

^{§ Nos.}

^u Rhem. in c. 3, epist. 1, ad Cor. num. 2. *ut sint^u pretio, valore, pondere et dignitate æqualia, etiam*

quoad pondus et mensuram æqualia, præmio vitæ æternæ, Ana-

thema sit.

^x Rom. 8. 1. 2. Tenuit olim, *nullam^x condemnationem esse iis qui sunt in*

^y Ib. ver. 17. *Jesu Christo, sed qui filii^y sunt, eos esse hæredes, hæredes quidem*

^z Cone. Trid. sess. 6, c. 15. *Dei, cohæredes autem Christi. Tenet nunc et fidem^z et gratiam*

[43] *justificationis ita penitus totaliter simul ac finaliter amitti, ut*

^a Bell. lib. de qui verè^a filii Dei veritate essentiæ fuerint, à Christo æternum se-

Eccl. Mil. c. 7, § Altera. parentur, et fiant in æternum filii diaboli: et qui^b vera ac vivæ

Ad illud. membra Christi, in inferno æternum torqueantur. Et iis^c qui

^c Cone. Trid. sess. 6, can. 15, 16, 27. fidem et gratiam sic amitti negant, *Anathema denunciat.* Tenuit

^d Rom. 5. 12. olim, omnes^d homines in Adamo peccâsse: omnes^e deflexisse à

12. viâ, non esse justum quenquam, non esse qui faciat bonum, non

^f Rom. 11. 32, usque ad unum: sed conclusisse^f Deum omnes in peccato, ut ob-

et c. 3, 19. struatur omne os, et obnoxius fiat totus mundus condemnationi.

^g Bell. lib. 4, de Amis. Tenet nunc omnes non peccâsse, sed rectè^g ac piè existimari,

Grat. c. 15, § beatam Virginem ab omni omnino peccato fuisse immunem; im-

Quod attinet.

^h Cone. Basil. munem^h semper fuisse ab omni originali simul et actuali culpâ:

sess. 36. ⁱ Per. in c. 3, etiam Chrysostomi sententiamⁱ (quæ fuit et aliorum patrum)

ad Rom. disp. 6. ubi illa verba Apostoli, *Non est qui faciat bonum, non usque ad*

unum, ad beatam Virginem extendit, nec probam esse dicunt, nec

probabilem: Chrysostomus in hoc et veritatis et pietatis terminos

excessit, cùm sit indubitatum et certum in Ecclesiâ Romanâ,

beatam Virginem, omnis peccati etiam levissimi ac minimi, per omnem vitam fuisse expertem. Tenuit olim, æternam mortem ^k Rom. 6. 23. esse stipendium peccati; peccati inquam omnis, nam maledictus ^l Gal. 3. 10. omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Tenet nunc esse multa^m peccata venialia; ^m Conc. Trid. sess. 6, c. 11. venialia nempe exⁿ naturâ suâ, sic ut suâ naturâ non mereantur ullâ ratione mortem æternam: etiam aliqua^o peccata esse, de quibus non constat, an mereantur aliquam pœnam, an nullam.

3. Tenuit olim omnem^p animam subdi debere potestatibus sublimioribus, id est, Imperatoribus ac Regibus, quos^q solo intelligi, Augustinus, Chrysostomus, atque omnes ferè veteres docent, et ipse textus ac series verborum Apostoli per se indicat. Et cùm omnem animam dicit, nullos eximit: *Non monachi, r non Episcopi, non Prophetæ, non Apostoli,* non ipse Petrus, nedum illius successores, ab istâ universalitate excepti: *si quis^s tentat excipere, conatur decipere.* Tenet nunc vice versâ, Reges omnes ac Imperatores esse, ac debere esse Papæ subjectos, etiam et vasallos: *Subesse^t Romano Pontifici omni humanæ creaturæ de necessitate salutis esse definit:* Nec solùm Pontifex jam exemptus, sed et Cardinales, et Episcopi, et Clerici apud vos omnes. *Non^u possunt Clerici à Judice sacerulari judicari, etiamsi leges civiles non servent.* *Lex^x canonica simpliciter eos eximit, in omnibus causis tum civilibus, tum criminalibus.* *Respectu^y Clericorum Principes* non sunt superiores potestate, nec tenentur Principibus parere, neque jure humano, neque jure Divino. Tenuit olim eos^z qui resistunt et se opponunt potestati Principum, Dei ordinationi resistere, et damnationem sibi acquirere. Tenet nunc non licere solùm subditis, suis Dominis, et unctis Domini resistere, sed et debere in eos si Papicolæ non sint, insurgere ac arma capessere.

Non^a licet eis tolerare talem Principem: Tenentur^b non pati super se talem Regem; Debent^c talem regnisi, dominio, diadema^d privare. Quin et laudem, et mercedem, etiam coronam gloriae huic tam immanni et sacrilego sceleri pollicentur. *Meritorium^e esse vitæ æternae prædicant.* Eos insuper, qui ob capitale hoc læsæ Majestatis crimen, æquissimo judicio in crucem acti, ut sanctos illi et martyres colunt ac venerantur: Hinc apud eos colluvies illa sanctorum, Sanctus Feltonus,^g Sanctus Storeus, Sanctus Garnettus,^h Sanctus Oldcornus, quibus (ut alios taceam) ab Hildebrandi sæculo flagitosos magis perduelliones non vidit Styx, aut Phlegethon: quos nil aliud dicas quam faces rebellionum,

^m Bell. lib. 1,
de Amiss.
Grat. c. 9, §
Nunc, et §
Rursus.

^o Ib. § Est
aliud, et §
Ex his.
^p Rom. 13. 1.
^q Perer. in c.
13, ad Rom.
disp. 1.

^r Chrys. in 13.
ad Rom.

^s Bern. Epist.
42.

^t Bonif. VIII.
in c. unam
sanctam, Ex-
trav. Com. de
Major. et
Obed.

^u Bell. de Ex-
emp. Cler. c.
1, § tercia.

^v Ib. § secun-
dō.

^w Ib. § Re-
spondeo
nihil.

^x Rom. 13. 2,
3.

[44]

^y Ib. § Re-
spondeo

nihil.

^z Rom. 13. 2,
3.

^a Bell. lib. 5,
de Pont. c. 7,
§ tercia.

^b Ib. § proba-
tur.

^c Bulla Pauli
III. cont. Hen.
VIII.

^f Lit. Card.
Comens. ad
Parrem.

^g Brist. Moti,
15.

^h Apol. pro
Gar. p. 169.

Signiferos perfidiæ, et qualis Hildebrandus eorum pater, *sanctos Satanás*.

6. Possem hoc idem in aliis omnibus doctrinæ vestræ capitibus demonstrare: sed non h̄ic opus. Quod *Tenuit* olim Romana, Nostrum est, Orthodoxum est, Apostolicum est. Quod nunc *Tenet* Romana tua, Papisticum est, Hæreticum est, et Antichristianum. Noli sic deinceps desipere, ut quod *Tenuit*, dicas et *Tenet*. Non Cœlum magis à Tartaro distat, quam quod Romana *Tenuit*, ab eo quod *Tenet*. Mitte quod *Tenuit*: Quid ad te, quid vel ad Pontificem tuum, quod olim *Tenuit*? Tene quod nunc *Tenet*; gratum opus hoc Pontifici, Rex eris, ait. Hæresis igitur tibi, quod adversatur doctrinæ quam nunc *Tenet tua Romana*. Id verò *Hæresin* esse, licet ad ravim vocifereris, nunquam cordato ulli probabis, ni priùs efficias Candida de nigris, et de candardibus atra.

[45]

CAP. XII.

DE CURIÀ ROMANÀ, EJUSQUE CORRUPTISSIMIS MORIBUS.

DISCENDIS pòst, ad eorum enumerationem, quæ in tuis scriptis ut *hæretica* damnas, vel ut tibi *ingrata*. Dispicet primum in tuo profectionis consilio, quod *Romanæ¹ Curiæ mores à te reprehensi*. An igitur Curiæ istius mores ulcera tibi videntur, ut eos attrectari vel attingi nefas sit? An consuendi pulvilli aut cervicalia, quæ axillis pontificum substernas, quo peccatis suis securiùs indormiscant? Connive verò tu ad ista, oculos tibi erue, simul et linguam, ne fraudes et imposturas, ne abusus, et abominationes illius Curiæ eloqui possis aut videre. Habet Romana Curia, semperque habebit etiam ex tuis, qui inter vos doctrinâ sunt ac pietate celeberrimi, suæ laudis idoneos præcones. Lege centum illa Germanicæ nationis gravamina: Lege Arrestum Parliamenti Parisiensis: Lege Nicolai de Clemangis planetum Ecclesiæ: eundem de corrupto Ecclesiæ statu; de Præsulibus Simoniacis; de Annatis non solvendis: Lege Cardinalem Alliacensem de Reformatione Ecclesiæ: Lege Parisiensis Curiæ pro libertate Ecclesiæ Gallicanæ adversus Romanam aulam defensionem: Lege vel Monachi Mantuani

¹ Cons. Red. p. 9.

poemata, in quibus fundit pro vestris sanctis moribus, gemitus, lamenta, dolores : vel Matthæi Parisiensis historiam : vel Claudii Espencæi libros, ferè quos vis : vel Sarisburiensis Polycraticon, vel Blesensis epistolas : vel denique Adriani VI. ad Principes Germaniae rescriptum : et luce clariùs perspicies, tot esse illius Curiæ, tamque intolerabiles et detestabiles abusus, *ut nulla^k* prorsus ad hæc verba sufficient, *nullum ingenium, nulla facundia.*

^k Nic. Clem.
de Corrup.
Eccel. st. c.
10.

2. Visne me ex his nonnulla delibare ? Quanquam animus meminisse horret, et Camerinam istam movere molestissimum sit, pauca tamen, et paucis accipe. Videas illic,^l esse in Romanâ^l [Ib. c. 9.] *Curiâ velut in abyso, innumeræ fraudes, dolos, calumnias contra innocentium jura : videas judicia venalia : novas regulas et Constitutiones per unumquemque pontificem edi, quæ nil sunt aliud, quam captiosi laquei et uberrima litium materia, quibus contra jus et veritatem mille nocendi artibus abutuntur : videas Jurisdictionem^m in istâ curiâ tam violenter et tyrannicè exerceri, ut homines^m [Ib. c. 14.] magis eligant tyrannorum immanissimorum quam Ecclesiæ judicia subire.* Videas Cardinalesⁿ qui Papæ assident, esse Superbiaeⁿ [Ib. c. 10.] simulachra, qui se non Episcopis solùm (quos per ludibrium Episcopellos passim vocant) sed Archiepiscopis et Primatibus anteponere : etiam et Regibus se æquiparare volunt. Videas eos Avaritiâ tam insatiabili esse, ut unus^o ex eis beneficia possideat, non quidem^o [Ib. c. 11.] tria, decem, aut viginti, sed centena, etiam ducenta, quandoque etiam quadringenta, vel quingenta : nec ea tenuia, sed omnium pinguissima et optima. Nec tamen tantâ beneficiorum undâ extinguitur eorum sitis, sed vehementius ardet ; et arentes eorum fauces magis ascenduntur : novas è Curiâ gratias, novas concessiones, novas vacantias exposcunt : omnia rapiunt, omnia auferunt, nihil omnino, saltem quod fructuosum sit, aliis partiendum relinquitur, non fructibus omnium toto orbe Ecclesiarum, non totâ auri mole quam Tagus voluit aut Pactolus, eorum animi satiari possunt aut expleri. Nec enumerare, inquit,^p volo adulteria, stupra, fornicationes, quibus Romanam Curiam etiam nunc incestant.

3. Videas illic,^q Theologiam habere paucos sectatores propter abusum Romanæ Curiæ, quæ Theologos contempsit, et in omni Ecclesiastico gradu lucrativarum scientiarum studiosos præposuit : videas Ecclesiam quam primitivi Theologi ædificaverunt, per barritatores illos (Canonistas intelligit) destrui, et nunc quasi ad extremam ruinam deduci : adeò ut in proverbium abierit, *Ad hunc statum venisse Ecclesiam, ut non sit digna regi nisi per reprobos.* Videas

^q Card. de
Aliac. lib. de
Refor. Eccl.
c. de Refor.
Religionum.

^x Cent. Gra- per illicitar legum ac constitutionum humanarum reticula, im-
vam. grav. 1.
[•] Matt. Paris. mensam nummorum copiam à Germanis, ab Anglis, etiam et
in Hen. III.
[•] Defens. Li- Gallis^t expiscatam: videoas importabile^u indulgentiarum onus,
bert. Gall. c.
4, 5, 7 9, &c.
^o Lib. Cen.
Grav. grav. 3. exuxerunt pecuniarum medullam: videoas quæstuarios, Stationa-
^{* Ib. grav. 7.} rios et Terminarios prædicatores, pauperum ac simplicium san-
^{y Ib. grav. 18.} guinem vorare. Videas non^y ferenda onera à Curtisanis imponi,
^{21.} cogentibus ad annuas et gravissimas pensiones, per Gratias, Reser-
vationes, Ingressus, Regressus, Accessus, Incorporationes, et alia
ad emungendas crumenas, excogitata vocum incantamenta, technas
atque decipulas: Istos etiam nebulones Curtisanos, hæc facere
[47] : authoritate Romanorum Pontificum et Regularum Cancellariae:
quæ omnes quotidie pro libidine Curtisanorum figuntur ac refi-
guntur: priores non admodum æquas abolent, et ferunt iniquiores.
^{• Peror. Gra-} Videas Germanos hæc^z aliaque innumera, penitusque non ferenda
vam.
^{• Duar. de} onera, diutiùs neque perferre velle, neque tolerare posse. Audias
Sacr. Eccl. alium cum stupore conquerentem, Quis^a est adeo imperitus rerum,
Minist. lib. 1, ut Romanae Curiæ artes non norit, et quantum ea Hirudo Gallici
c. 6. exorbeat sanguinis? Dicam, quamquam incredibile videtur, quod
à viris peritissimis accepi; quotannis variorum diplomatum à
pontifice obtentorum nomine, ad septuaginta, aut eò amplius aure-
orum millia Romam hinc exportari. In proverbium jamdudum
abiit Romana permutatio, plumbi videlicet cum auro. Accipit
aurum, verba dat.

4. Dispensationes adi, vide: In eis triumphat Plutonium
^{b Extra. de} istius Curiæ regnum. Scis qui dixit, Bene^b dispensat Dominus
Renunc. c. post transla- Papa contra Apostolum; Benè^c itidem in Henrico nostro, contra
tionem.
^{c Sand. de} legem^d et mandata Dei. Lege Taxam Cameræ Apostolicæ:
Schis. Ang. Taxam^e illam, inquam, multis meritò maledictis multorum taxa-
lib. 1, p. 3, 4. tam, et nihil minus quam Apostolicam; Libellus est te dignus,
^{d Levit. 18.} habes illic scelerum tuorum antidotum. Ex eo etiam plus sce-
16; Matt. 14. lerum discas, quam in omnibus omnium vitiorum Summisiis et
^{3.} Espenc. in Summariis. Et plurimis quidem licentia, omnibus autem empturi-
c. 1, ad Ti- entibus absolutio proponitur. Liberi non vulgo solum concepti, sed
tum. ex damnato coitu inconcessisque Hymenæis pecuniæ vi non solùm
legitimantur, sed ad omnium dignitatum capacitatem idonei red-
duntur: cum adulteris, perjuris, simoniacis, falsariis, usurariis, et
schismaticis ita benignè dispensatur, ut ad sacros ordines, ad
honores et dignitates, ad beneficia quæcunque, quotcunque, et qua-
liacunque promoveri liceat. Numeratā etiam pecuniā, dispensa-

tionem indulget parricidis, presbytericidis, fratricidis, infanticidis, uxoricidis, beneficis, incantatricibus; incestis cum affinibus, cum consanguineis, denique contra naturam, cum brutis. Annon meritò hīc exclamat? Habeat jam Roma pudorem; et tam nullius frontis criminum omne genus, Catalogum prostituere desinat. Annon meritò Aeneas Sylvius^f queritur? *Nihil est quod absque argento Ro-* ^{Epist. 66.}
mana Curia dedit. Ipsa manum impositio, et Spiritus Sancti dona venduntur, nec peccatorum venia nisi nummatis impenditur.

Omnis^g noxa, omnis error, omnia maleficia per pecuniam laxantur ^{s Nicol. Clem.}
ac delentur: Ille maximè reus est, qui rerum maximè inops est: ^{lib. cit. c. 14.} [48]
qui^h nihil numerat indispensatus, perpetuò manet: Scilicet, in ^{h Espenc. in}
Romanā Curiā, Nullum majus est peccatum, quam carere nummis, ^{c. 1, ad Ti-}
creditur ingens pauperies vitium, et est barbaries grandis habere
nihil.

5. Videas harum omnium abominationum fontem ac scaturiginem non aliud esse, quam Romanos Pontifices et Romanam Curiam. Audi monachum vestrum deflentem hoc, et deplorantem: *Romanāⁱ gravi maculata veneno Curia, quæ terras spargit* ^{i Mant. ad}
contagia in omnes; postremum est oppressa fides. ^{Leo. X. lib. 4, Fasto.} Audi Papam ipsum Adrianum liberè hoc atque ingenuè agnoscentem. *Scimus,* inquit,^k *Scimus in hāc sanctā sede multa abominanda fuisse;* ^{k Epist. Hadr.}
abusus in spiritualibus, excessus in mandatis, et omnia in perversum ^{6, ad Princ.}
Germ. mutata. *Ægritudo hæc à Capite in membra, à summis pontificibus in alios descendit.* Omnes nos Prælati declinavimus, nec fuit jam diu qui faceret bonum, non fuit usque ad unum. Addit etiam, *Omne hoc malum à Romanā Curiā processisse, inde corruptionem in inferiores omnes emanâsse.*

6. Videas^l universum mundum sub his tot, *tam inveteratis,* ^{l Hadr. ib., et Cent. Grav., et Esp.} tamque non ferendis abominationibus ingemiscere, et Reformationem avidiūs desiderare. Atenim insanabilis est hæc et Curiæ et Ecclesiæ tuæ Romanae plaga. *Tot^m annis, et annorum Centenariis* ^{m Espenc. in c. 1, ad Ti-}
nihil in eā emendatur: Imò, Tridentinæ factionis mirâ fraude ^{tum.} factum est, ut nihil deinceps in eā emendari unquam possit. Adeo illaⁿ Romanam Curiam repurgari non permisit, ut quæcumque ^{n Ib.} vel de inferiorum reformatione præscripsit, in his omnibus salvam semper sedis Apostolicæ (quæ reformationem nullam audire amat) authoritatem et esse, et intelligi declarârit. Ita reformationi apud vos via omnino omnis est obstructa: et quod miserrimum est, Reformandi vel Ecclesiam istam, vel Curiam *spes^o omnis abrupta,* ^{o Ib.} et species ablata est; cum ipsi Pontifices, qui ante omnes, et

^p Espene, in
c. 1, ad Ti-
tum.

^a Dist. 40, c.
Si papa.

[49]

^r Gloss. in c.
Non nos, dist.
40.

maximè omnium in ordinem cogendi sunt, tam ab omni emendatione abhorreant, ut non^p vel Rex, vel Cæsar, non populus, non Clerus, non generalis Synodus, non tota denique Ecclesia Papæ dicere possit vel audeat, Domine, cur ita facis? Imò in Decreta^q relatum est, quôd si Papa vel negligens fratnæ salutis, vel inutilis in suis operibus, vel à bono taciturnus, innumerabiles populos catervatim secum ducat in gehennam, hujus tamen culpam redar- guere præsumit mortalium nullus. Sacrilegii^r enim instar est, vel disputare de facto Papæ.

7. Hi sunt Romanæ Curiæ mores, quos vel attingere, religio tibi nunc est et piaculum. Ubi igitur ille Marcus Antonius, qui

^s Cons. Prof. magno animo, et ardente zelo nuper dixerat, *Audio^s vocem illam in aures meas perpetuò intonantem, Clama, ne cesses. Eam vocem*

^t Ib. p. 33. *sequor. Clamores^t vocis Dei, Sanctorum patrum et Conciliorum*

^u Ib. p. 28. *ingeminabo. Clamores^u meos audiet Ecclesia; loquar ad cor*

^v Ib. p. 31. *Hierusalem: Audiet^v et illa Spalatensis Eccles. quæ sub jugo papæ cum reliquis gemit: Audiet illa quæ ruinas à Romanâ Curiâ*

^y Spal. lib. 9, patitur, *Radix^y omnium malorum est Romana Curia. Non^z est de Repub. Ecl. c. 11, num. 11.*

^x Cons. Prof. dormimus? Frater noster (Pontifex Rom.) perit, et secum Eccle- p. 32, 33. *sias in perditionem trahit, et nos non occurremus? Taceant omnes, quiescant omnes; Ego tamen Catellus qualicunque latratu meo excitabo acres molossos, à papatu mirâ arte sopitos, qui lupum arceant, et ovile Christi, ut par est, tueantur. Macte Antoni.*

Non Catellus hîc tu es, sed verè Molossus. Tune verò, qui nunc ad Papæ et papalis Curiæ nomen trepidas; Tune idem ille Marcus Antonius? Hei mihi, quàm dispar? quantum mutatus ab illo Hectore, qui venit spoliis oneratus Achivûm? At non offam opinor, aut frustulum, sed prægrandem aliquem et præpinguem bolum, *duodecim millium Coronatorum*, in os tibi aut guttur injectit Pontifex? hinc tu non Cynanchem pateris, sed Argyranchem; suffocavit bolus iste Molossi vocem, ut latrare diutiùs non possit. Quod si vir esses; si vel mica ulla, aut semisextula bonæ mentis tibi inesset, etiam Romæ jam, ad portarum fores in summo turbarum, in ipso Capitolio, aut Laterensi basilicâ attolleret instar tubæ aut buccinæ vocem tuam, et tuo Pontifici, ac purpuratæ isti Catervæ non tam coco, quàm

* Esai. 1. 10. cruore rubenti inclamares. Audite verbum Domini,* vos prin- cipes Sodomorum, percipite auribus, vos populus Gomorrhæ. Contentio est Domino vobiscum, quia pejerando, et mentiendo,

et occidendo, et furando, et adulterando effringitis legem, et cædes aliæ aliis sunt contiguæ. Aut si ad eloquendum ista cordatus satis et animosus non sis, literas saltem ad eos transmette, illas in primis poëtæ vestri et monachi: *Ite, a Ita lares Italos, et fundamenta malorum, Romuleas arces et pontificalia tecta, Colluviem scelerum, temerate faventibus auris.* Sin et manus tibi ad hæc trepidat, et vox faucibus hæret, Scias tamen ipse et discas ab aliis, iisque Romano-Catholicis, *Curiam istam papalem, esse immensam, b et inextricabilem voraginem, esse c Charybdim : esse Barathrum d avaritie : esse Augiæ e stabulum : esse Lernam f et Hydram vitiorum, in quâ regnant sævus Aper, Tigres rapidæ, truculenta Leonum semina, multicolor Pardus, Gryphs, Panther, et Ursæ.*

8. *Vide insuper quâm tu pulchrè et argutè Romanæ hujus Curiæ mores defendis. Non deerant, inquis, g Romæ, nec desunt hodiè pietatis et omnium virtutum Christianarum plurima exempla conspicua, quæ religiosos animos delectare possunt et allicere.* Quid verò si Romæ non desint? An tibi *Curia* idem quod *urbs?* Sit igitur et *Pontifex* idem, qui *Prætor.* Putemus deinde (et verè quidem putamus) esse nonnullos Romæ eo candore animi, et ingenii simplicitate, ut artes Romanas et inexplicabiles papalis Curiæ fraudes, aut omnino nesciant, aut si scient, detestentur. Quid hoc ad *Curiam?* Quid ad *Papam?* ad *Cardinales,* ad *Papalis Curiæ* vel *Judices,* vel *Barritatores,* ut *Cardinalis* vester vocat, vel *Actuarios* in eâ et *Pragmaticos?* De Curiæ moribus tu agebas; currente rotâ, cur, urceus exit?

9. Suntne verò Romæ *plurima*, eaque *conspicua* exempla, nec in unâ solùm, sed in *omni virtute ac pietate?* Cur non ex *plurimis* aliquos, cur non *unum* saltem ex *omnibus nominis*, ut ad Phœnicem talem visendum Romam, ubi rarissima hæc avis, nos omnes accurramus? Audi, mi Domine, Indica mihi vel unum talem, non dico, ex *plurimis* illis et *conspicuis*, sed vel ex *omnibus* qui Romæ sunt papicolis, Indica, inquam, et digito sic demonstra, ut possit dicier, *Hic est:* et ego statim Romam advolo, tenebo eum, et amabo eum plus quâm animæ dimidium meæ: etiam si ferreus essem, attrahet ad se, imò rapiet talis Adamas. At enim mihi crede, vivitur Romæ non cum perfectis, qui cumulo omnium virtutum instructi sunt, sed cum ipsâ fæce Romuli, quibuscum præclarè agitur, si insint simulachra virtutis.

^a Mant. lib. 2,
de Calam.
Temp.

[50]

^b Nic. Clem.
loc. cit. c. 10.
^c Pet. Bles.
ep. 39.

^d Bar. Ang.
ap. Matt.
Paris, an.

1216, p. 373.

^e Espenç. loc.

cit. p. 90.

^f Mant. lib. 3,

de Cal. Temp.

^g Cons. Red.

p. 9.

Divæ Lavernæ Romæ litatis, et metuentes audiri preces illas funditis; *Pulchra Laverna, Da mihi fallere, da justum sanctum que videri: Noctem peccatis, et fraudibus objice nubem.* Tua* hæc verba: *Nobis Romanis alia sanctitas non est, nisi tota externa, et ut plurimùm hypocritica.* Dico iterum tibi, nam vel invitum cogis. Fides vobis vera non est, non sincera, non Orthodoxa. *Ubi autem fides ipsa (si Augustino^b fidem habes) facta est, et qui eā simulatè utitur, fallit, et qui veram existimat, fallitur, nec potest ex eā bona vita existere.* Dicimus vobis et quidem aptissimè, omnino enim dicendum est, quod olim Manichæis idem Augustinus,ⁱ *Quid vos tanquam de mandatorum Dei perfectione jactatis? Quid illa prodessent, ubi non est fides vera, etiamsi verè implerentur à vobis?* Non desunt Romæ qui pietatis et virtutum simulachris conspicui sunt: Qui verâ pietate, aut ullâ verâ virtute prædictus sit, non est Romæ è papicolis quisquam; non est qui opus verè bonum facit, non usque ad unum.

CAP. XIII.

DE LIBRORUM PROHIBITIONE, ET EXPURGATIONE.

* Cons. Red.
p. 9.

SECUNDÒ, te molestè habet, quòd pontificiam librorum^k prohibitionem culpaveras. An verò non culpanda, per quam Pii IV.

^l Bull. Pii IV. decreeo,^l *excommunicationem ipso facto, seu latâ à jure sententiâ antè Ind. Lib. Prohib.* incurrit, qui (vel te Judice^m) bonos et pios libros ad sinceritatem

^m De Rep. Ecl. lib. 5, c. 9, num. 24. fidei ediscendam, ad papales abusus detegendos, ad veram salutis viam ostendendam, ad dolos et insidias Religiosorum aperiendas,

ad falsitates averruncandas conscriptos legerit; non aliunde malos, nec damnatos, nisi quia Papa sibi cavens suisque Ecclesiis turpiter illudens, talia scripta nondum lectaⁿ damnat, ac ne legantur, interdicit?

Annon ea culpanda quæ interdicunt talium librorum lectionem? Et interdicit non solùm idiotis vestris, et semi-doctis, sed et benè literatis,^o etiam post peracta Theologiæ studia, etiam post assumptos gradus in Theologiâ, etiam post promotionem ad Episcopatus. At enim Hieronymus, Dionysius Alexandrinus, et Theophilus, quosvis hæreticorum libros sibi evolvendos censuerunt. Nec factum hoc sine visione divinâ; vox ad aures

^p Dionys. ap. Euseb. lib. 7, c. 6. meas ait Dionysius,^p cælitus demissa est, quæ sic præcepit, Omnes

ⁿ Scripta hæreticorum non solùm edita, sed et edenda prohibentur. Ind. Lib. Prohib. in Præf. § In prima. ^o Spal. in Cons. Prof. p. 9.

libros quos sumis in manus, evolve sedulò. Hieronymus^q ctiam suum factum tuerit, et è sacris literis ac Apostoli præcepto : Omnia probate, quod bonum est tenete, et Christi mandato (traditione opinor accepto) quodque Apostolicum vocat Dionysius,^r [52] Loc. cit. Estote boni trapezitæ, boni nummularii, qui res divinas ut monetam trutinent, et libros bonos à reprobis ac adulterinis secernant. Theophilus^s quoque reprehensus quòd libros Originis legeret, quos ipse damnaverat, respondit, Se ideo legere, ut velut in prato omnibus florum generibus referto, quod bonum est inde exasperet, quod malum et aculeis pungens, respueret. Concilium etiam Carthaginense,^t licet Gentilium libros ab Episcopis legi vetuit, hæreticorum tamen pro necessitate et tempore legendos docet. Quo spectat illud Hormisdæ^u de Fausti hæretici libris agentis : Non improbabatur diligentia per multa discurrens, sed animus à veritate declinans. Nec vitio dari potest, nosse quod fugias. Atque ideo, non legentes incongrua in culpam veniunt, sed sequentes. Quin et Cardinalis^x tuus, Hieronymo, aliisque doctis viris, suo jure licuisse libros omnes legere fatetur. Quare igitur nunc Episcopi vestri, aliquie docti viri, veterani Ecclesiæ pugiles, quare illi suo quoque jure similes libros non legant ? Quare licentiam ab Inquisitoribus expectent, aut à Pontifice ? Cur non eis suo jure uti datur ? An non tibi bilem et meritò moverat, quòd isto suo jure, in tuâ Republicâ legendâ viris inter vos doctis, imò ipsis Episcopis uti non licuerit ? quòd Pontifex^y per suos^z Spal. lib. 7, Inquisitores, per Nuncios Apostolicos, per Episcopos, per Principes etiam ac Magistratus caverat, ne vel ad Episcopos ipsos^z Præf. in lib. 1, de Repub. c. 20, num. 22. Respublica tua accessum haberet ? Et tamen Deum^z testem tu invocaveras, etiam cùm Ecclesiam Romanam pro Catholicâ, Papam pro sanctissimo et beatissimo Patre, ac Prælato tuo habueras, te et examen librorum tuorum à sanctitate suâ humilimis precibus expetere, et si erroris convictus esses, paratum corrigi, et ad sensum Catholicum ultimâ manu redacturum omnia ; nec scripta solùm tua, sed et omnes cogitationes, Ecclesiæ Catholicæ te planè subjicere. Sed profectò surdo canebas, et saxo. Vota hæc omnia, et vanas voces vacuas jactabas in auras. Nihil obtestationes illæ et supplices tuæ preces, nihil humillima tua submissio, nihil in matrem tuam Catholicam zelus et obedientia, nihil illæ amoenissimæ blanditiæ, quibus Patrem tuum Sanctissimum, Beatissimum filius tu obsequens blandiensque palpabas et titillabas, nihil hæc omnia inexorabilem illum, et illachrima-

[53] bilem Romanum Rhadamanthum flectere potuerunt, vel movere. Scilicet Tricorone tu illius caput attingere, et papales aliquot abusus velut *sacra Cereris*, vulgare ausus: sacer ergo eris et intestabilis; ergo ibit in ignem decennale tuum, quo Trojam expugnâsti, volumen: tuaque Respublica ex Rebus publicis omnibus, ex ipsâ Catholicâ Ecclesiâ, perque ipsam Catholicam Ecclesiam, et beatissimum tuum Patrem, proscribenda est, eliminanda, Vulcano et Orco devovenda.

2. An non hanc tam severam, et ut tu vocas, *rigorosam* in libris prohibendis curam ac vigilantiam, videant tecum omnes,

^a Spal. lib. 7. de Repub. c. 7, num. 22. *Nihil^a aliud esse nisi Pontificem et ipsius pugiles conscius sese prodere suæ imbecillitatis, ac optimè nosse se malam causam fovere, nos nostrosque bonam? ideoque congressum vitare, in quo succumbendum sibi esse non dubitent?* Annon verè tecum sentiant

^b Ib. num. 23. *videantque omnes, exactam^b illam atque exquisitam librorum prohibitionem, et expurgationem huc spectare, ne in miserâ cæcitate tot næniarum Romanarum jacentibus lux ulla veritatis possit ne per rimulas quidem angustas oboriri?* Annon tecum jure optimo dicant omnes, *Vis^c hæc ingens, ne dicam tyrannica, in libris et novis suppressimendis, et veteribus sub prætextu expurgandi, corrumpendis, mirum profectò, (mirum, inquam, et ad stuporem planè mirandum), quòd oculos multorum non aperiat, satisque significet, arte, non veritate, vi, non doctrinâ, dolis, non argumentis, papatum et papismum sustentari?*

^c Ib. 3. Est insuper in istâ Pii IV. prohibitione, quod ex te ego te monendum censeo. Hortari alias, monere, minari etiam, ne libros hæreticorum legant; et cum legisse eos constat, tum demum censuris et excommunicationibus uti in eos Episcopi possunt. Horum utrumque liberum eis est, et licitum. At

^d Ib. num. 15. *prohibitionem^d aliam jurisdictionalem Ecclesia facere non potest: Sub excommunicatione ipso facto incurriendâ, prohibere librorum lectionem non potest.* Et rationem das,^e quia *Excommunicatio quæ Juris dicitur, sive latæ sententiae, aut ipso facto, pro crimine non commisso, sed committendo, nihil prorsus valet, nihil efficit:*

^f Ib. lib. 5, c. 9, num. 23,24. *nihil^f in animâ operatur, neminem laedit; neminem ligat, etiamsi factum illud committat, propter quod excommunicatio facta est; imò Nulla penitus est.* Hoc postquam rationibus variis pro-

^g Ib. num. 24. *baveras, sic ais,^g Rationes meæ non video quidni habeantur demonstratiæ; quibus fretus, contra torrentem Canonistarum, Summistarum, Scholasticorum intrepidus milito: idque eò, animosiùs*

quòd consultissimum et maximum virum Gersonem cum suo præceptore in eādem mecum sententiā invenio. His aliisque demonstrationibus tu nixus, confidenter sic doces^b et constanter ; Decretales omnes, quæ statuunt latæ sententiae excommunicationes, quia id quod est irrationalis et impossibile astruunt, nihil penitus quoad effectum actualis excommunicationis sunt timendæ. Etiam talis sententiaⁱ est notoriè vel Nulla, vel injusta, vel utrumque, ideoⁱ Ib. num. 25. penitus contempnenda est, non curanda est. Contemptus clavium Ecclesiae magis invenitur in Prælato taliter abutente suā potestate, quam in non-obediente. Imò meritorum est atque honorificativum Ecclesiae, tali Prælato in faciem resistere. Ita te Judice prohibito illa Pii IV. non solùm impia est, et injusta, sed et in sese Nulla : neminem, etsi omnes legat Lutheri et Calvini libros, ligat ; neminem lædit. Monitoria solùm est, aut Minatoria, Jurisdictionalis, aut Ligatoria non est.

4. Sit verò valida : Nullitas in eâ nulla sit : liget quantum vis. At *Pontificios* tantum ligat, non alios. Papæ fulmina quem feriunt ? quem nisi papicolum ? Excommunicatio vestra non transit mare, non attingit Protestantes. Culpanda tamen ea, quia vos ligat ; eoque magis culpanda, quò magis valida est, magisve ligat. Vide enim quantæ hic nassæ, quamque execrabilis, quibus vestri ligantur, animarum laquei. Per illam Pii prohibitionem, nefas vobis legere non nostra solùm, sed et ex Catholicis vestris quamplurima scripta : Si legitis, excommunicationem *ipso facto* incurritis. Non legenda^k vobis *Æneæ Sylvii*, quæ inter illius scripta optima : non *Steph. Gardineri liber de verâ obedientiâ* : non *Theodorici de Niem de Schismate* : non *Ambrosii Catharini quæstiones de Eucharistiâ* : non *Jacobi Fabri commentaria in Evangelia*, aut *Epistolas* : non aliorum quàm plurimorum, nisi expurgentur, id est, mutilentur, mutentur, et vestra fiant, non authorum, scripta : non *And. Masii Commentaria in Joshuam* : non *August. Eugubini Cosmopœa* : non *Franc. Zabarella liber de Schismate* : non *Hieronymi Savanarolæ Conciones* : non *Polydorus Virgilius de Inventoribus rerum* : non *Nicol. Clemangis opera* : non *Suidæ* : non *Alberti Krantii* : non *Alberti Argentinensis* : non *Guiccardini historiæ Reliquos mitto* ; innumeri sunt ; Eos Indices vestri tibi indicent.

^b Spal. lib. 7,
de Rep. c. 7,
n. 24.

^k Ind. Lib.
Prohib. Au-
thor. Pii IV.
edit.

[55]

5. An Ecclesiam illam veritatis vel alumnam dicas, vel amicam, quæ tam immaniter in testes veritatis sœvit ? quæ tot Catholicorum scripta explodit ; mutilat addendo, detrahendo

mutat? Quæ sic ab eis falsata, castrata et adulterata scripta, ut non authorum, sed sua sint, pro *veris et genuinis authorum scriptis* obtrudit, et haberi mandat? Ubi nunc illa duodecim tabularum lex, quā¹ *falsi testes* è *saxo Tarpeio* dejiciantur? Ubi illæ Imperatorum leges, quæ^m *bonis omnibus, exilio, etiam et suppicio capitali falsarios multari mandant?* An *Testamentarii*, et in causis pecuniariis *falsarii*, aut *monetæ adulteratores*, fortunis, et capite luent, et in causis fidei *falsarium agere et impostorem*ⁿ laudi ducetur, et ut *misericordiæ*^p *opus celebrabitur?* At hæc meretricis^o est, et vestra via; adulteratis, et perfictâ paulum fronde, mox dicitis, non sumus operati malum. Est verò, qui olim *disceptaturus*^r est tecum, eò quod dicas, *Non peccavi.*

6. Quare interim *Testes* fidei nostræ per singula sæcula nominari, et in lucem produci postulatis? *Perfidia* ipsa vestra, fidei nostræ *testis* est vel locupletissimus. Cavistis sedulò et à multis retrò sæculis, ne nominentur, ne vel extent. Adverte quid doceat vir apud vos Catholicus, qui doctrinâ nec tibi cedet, nec Cardinali. De uno ille dogmate agit: Sed quod in illo uno, idem in aliis omnibus à vobis factitatum esse, ne dubita. *Tam*

^a Rog. Withring. Apol. Bell. num. 450. *Pontifex ipse*, inquit,^a *quam locorum Ordinarii atque Inquisitores satis sunt solliciti, ne libri aliqui qui potestati Pontificiæ ullo modo derogare videntur, in publicum prodeant; et si prodierint, ut vel omnino supprimantur, vel expurgentur. Atque ita difficillimum est hisce præsentim temporibus, aut in libris Catholicorum clausulam ullam reperire, quæ temporelam Pontificis potestatem in controversiam vocandi vel tantillam speciem habet, aut certò cognoscere, quid librorum authores circa hujusmodi potestatem senserint: sed potius quam opinionem librorum censores sequuti fuerint: cum illi non semper propriis, sed istorum verbis loqui, illorumque sententiam proferre, quamvis initi sœpissimè compellantur.* Reddite verò nobis scripta authorum, qui jam extant integra, incorrupta, et minimè per Carnifices vestros castrata, minimè mutilata et mutata: Reddite insuper nobis myriadas scriptorum, quæ quia vobis ad palatum non erant, flammis unà cum authoribus devorâstis, et ad Romani Pharaonis mandatum extinxistis, nec ab Hildebrandi solùm, sed à Zósimi, et Bonifacii ævo, qui tum quoque vestram hanc falsandi artem exercuerunt; Hæc, inquam, redite, et tum provocate nos ad *Testes*, ad *Numerum et Nomina* testium: Certè ut dignitate ac pondere, sic et numero testium per singula sæcula facile vinceremus.

7. Recentiores, inquies, sunt hi quos nominavi, et *scripta recentiorum, fas vobis vel prohibere, vel purgare, vel mutare in eis aliquid vel addere, aut demere*: *Antiqui autem minimè prohibitentur à vobis, nihil in eis purgatur, nihil mutatur*: Imo, et *Antiqui à vobis prohibitentur, et fas vobis illos quoque prohibere defenditis*. *Quo^s jure Gelasius scripta quorundam olim vetuit, eodem hâc ætate vetat Ecclesia lectionem eorum, qui exitium creare possunt, sive libri illi sint veterum, sive recentiorum authorum*. Ecce, *veteres et Antiquos prohibendi vobis nunc Jus*. Sed et actu quoque prohibetis. Carolus Magnus nonne *Antiquus vobis Author?* vixit, et in Regem unctus est anno 754. Is libros illos quatuor suo nomine, suáque autoritate edi ac evulgari voluit, qui ab ipso *Carolini* vocantur. Eorum partem aliquam ipsum conscripsisse liquet. *Hoc opus, inquit, aggressi sumus in Regno à nobis concessum: et quatuor omnes eum scripsisse docet Eckius^u vester, et Bernardus Luzenburgus; Librum illum Caroli Imperatoris in Indice Pii IV. prohibitum^y negare non potes. Et cur non prohibeat, non damnet?* Ni faciat, actum planè de Nicæno vestro Conciliabulo. Nam illud in eo libro Concilium vel *generale*, vel *legitimum* vocari prohibetur.^z

8. Bertramus item Carolo ferè contemporaneus, nonne *Antiquus vobis Author?* Ille quoque à Clemente omnino prohibetur,^a et *de ejus prohibitione per varios Catalogos constat*. Quare verò exurendus non sit, indicant in Belgico Indice Censores Duacenses. Et dignum certè est quod sciant omnes; quod postibus templorum omnium ac ædium vestrarum, etiam aris, literis aureis inscribatur, ut fraudes vestrarum, mendacia atque imposturas in causis fidei tractandis non videant solùm, sed et [57] palpent. Sic enim dicitis:^c *Bertramus, Catholicus presbyter ac monachus Carolo carus ac venerabilis, juvat historiam ejus ætatis. Cumque in Catholicis veteribus aliisque plurimos feramus errores, et extenuemus, excusemus ex cogitato commento, persæpè negemus, et commodum eis sensum affingamus, dum opponuntur in disputationibus, aut in conflictionibus cum adversariis; non videmus cur non eandem æquitatem et diligentem recognitionem mereatur Bertramus: ne hæretici obganniant, nos antiquitatem pro ipsis facientem exurere et prohibere.* Revolve ista, et perpende. Quod in Bertramo, asserente in^d *Eucharistia esse panis et vini substantiam, figuram verò Corporis Christi*: idem in aliorum omnium antiquorum scriptis strenuè præstatis. Ut Bertramus, sic illi

^t *Præf. in lib. 1, p. 97.*
^u *In Ench. tit. de Imag. Crucif. p. 160.*
^x *In Catal. Hæret. lib. 1, c. 14.*
^y *Indic. Lib. Prohib. p. 36.*

^z *Lib. Carol. p. 96.*

^a *Ind. Lib. Prohib. fol. 5, Possev. in Appar. in Bertram.*
^b *Ind. Ex-purg. Belg. in Bert. p. 12.*

^c *Lib. de Corp. et Sang. Domini, p. 182, et seq.*

quoque à nobis stant, pro nobis sententiam ferunt. Vos quo estis acumine, excogitato commento *affingitis* eis, et quidem mendacissimè, alium et ab ipsorum mente alienissimum sensum. Verùm dic clarè et apertè. Si Bertramus verè vester sit, cur à Clemente et Pio *omnino prohibetur*? Cur ab aliis^e inter *haereticos* numeratur? Si verè vester non sit, cur *Catholicum* disertè in Indice Belgico vocatis? Cur illius verba excogitato commento eludenda docetis? *Hæret*, scio, hīc clepsydra. Certè enim Bertrum Catholicum fuisse negare non audetis, et nostrum verè fuisse, nisi excogitato mendacio, negare non potestis.

9. Ain' Antiquos à vobis non prohiberi? Atenim ex eis multi prohibentur, quorum ullum *legere* vobis, aut *habere* nefas. Cassi-^m Prohib. à Gelas. in Rom. Conc. 1. " In Chron. an. 436. p. Praef. in Lib. Damasc. s. Tab. Chron. sicc. 5. " Greg. lib. 6, anus^m unus est, Chrysostomi discipulus, quem *insignem et facun-*
dum scriptorem Prosper,ⁿ pium *Antistitem*, magno zelo, pietate et *cælestis sapientiae profunditate insignem*, Marc. Hooperus;^p et sacrum Scriptorem Gaulterius^q vocat. Prohibetur legi Sozo-^r menus,^r qui Gaulterio^s vestro inter *sacros*, Cano^t *inter probatae fidei Scriptores*, et Cardinali^u tuo inter *antiquos Patres* numera-^v tur: nec legendus Victorinus^x Episcopus Pictaviensis, non *sanctus* solūm et *antiquus Pater*, sed et *Martyr*:^y Nec vel Lactantius,^a quem *flumen eloquentiae* vocat Hieronymus,^b nec illius præceptor Arnobius,^c qui præstantes illos libros tanquam obsides fidei suæ, cùm ad baptismum admitteretur, dedit: qui ambo Gaulterio^d vestro *sacri Scriptores*. Nec Julius Africanus,^e eruditus et anti-^f quus scriptor, qui etiam inter *sacros*:^f nec Clemens Alexandrinus^g *beatus*^h presbyter, vir illustris ac *probatus*, ac omni doctrinæⁱ genere *instructissimus*: cuius *insignia*^k feruntur *volumina plena et erudi-*
tionis et eloquentiae. Non historia^l Eusebii Cæsariensis, quamvis et ipse non Episcopus solūm et Confessor, sed *in sanctorum*^m quoque numerum relatus sit; et Historia ejus tanti facienda, ut de èa sic interpresⁿ vester, *Eusebius sic historiam texuit*, ut *D. Hieronymus cum primis approbet*: sic veritati adhæsit, ut nihil omnino^o erroris in eo reperiatur: quare cum tot utilitates complec-^p tatur, quisque se in ejus quasi familiaritatem crebrā lectione insinuet. Nec legenda vel Tertulliani, vel Originis scripta,^o qui ambo Cardinali^p tuo *veteres Patres*, ambo tuo Gaulterio^q *Scriptores sacri*, licet eorum neuter Episcopus, uterque verò *Hæresiarcha* fuerit. Nec liber Hermetis^r qui Pastor dicitur, licet ei (si Pio^s tuo, illius fratri fides) *Angelus de Cœlo in habitu pastoris*, qui eum *institueret apparuit*, licet de eo^t libro antiquitus dubitatum sit,

[58]

^rGault. Sicc. 3.^sGelas. loc. cit.^hHier. in Catal.ⁱJac. Bill. ap.^jPossev. in Clement.^kPossev. in Clement.^lGelas. sup.^mUsuard. in Mart. Jun. 21.ⁿJoh. Christ.^oPref. in Euseb. Hist.^oGelas. ubi sup.^pBell. lib. 2,^{de Euch. in}^{Præfat. et}^{lib. eod. c. 15,}^{et lib. 1, de}^{Miss. c. 14, et}^{alibi.}^oSæc. 2, 3.^rGelas. ubi sup.^sPius I.^{epist. 1.}^tPossev. in^{Herma.}

*an inter Canonicos esset numerandus : talisque sit, ut hodieque^u Staplet.
in Canonem, cùm vobis visum, referri possit : non denique le- Doct. Princ.
gendi habendive Apostolorum Canones :^x illos dico octoginta lib. 9, c. 14.
quinque, quos omnes ut genuinum Apostolorum fætum sic am-^x Gelas. loc. cit.
plectitur et tuetur Jesuita^y vester et pugil, ut ne illum quidem^y Turr. lib. 1,
extremum excipiat, in quo tertius liber Maccabeorum, et Epistolæ^{pro Canon.}
duæ Clementis, ejusdemque Constitutiones (quæ mole suâ novum
ferè Testamentum æquant) pro Canonicis, eodem, quo Evangelia^{Apost. c. 11,}
ipsa, modo numerantur. Scripta hæc omnia (ut alia omittam)
sic à Pio IV. et Clemente VIII. etiam sub excommunicationis
poena prohibentur, quomodo olim à Gelasio. A Gelasio^a autem<sup>* Gelas. cum
Synod. Rom.</sup> ita rejiciuntur, ut non solùm repudiata, sed ab omni Romanâ^{1.}
*Ecclesiâ eliminata sint ; et quod de sanctis, quales (exceptis
duobus illis hæresiarchis, vestris patribus) priores omnes, de
sanctis inquam audire horrescas, Scripta hæc unâ cum Authoribus
suis, authorumque sequacibus sub Anathematis indissolubili vinculo
in æternum damnantur.* Ubi jam locus ullus licentiæ, quò ista
legatis, vel obtinendi, vel dandi ? ut sit ; quis ferè vestrum
omnium, qui vel sciolus sit in Theologiâ, aut ullâ doctrinâ
tinctus, qui non scripta hæc ante licentiam ullam quæsitam aut
obtentam legat ? Quis satis dignè miserias vestras deploret,
quorum vix ullus, qui non *ipso facto*, et Pii. IV. excommunica-
tione, et Gelasiani illius indissolubili anathematis vinculo in
æternum ligatus sit ?*

10. Nec fas solùm vobis Antiquos et Patres prohibere, fas
quoque est eorum quosvis pro vestrâ erga eos misericordiâ ex-
purgare, corriger atque emendare. Sic enim vester in hac
causâ athleta,^b de antiquis agens, ait, *Si integrum librum pro-*^b Gretz. lib. 2,
scribere fas est, fas etiam erit proscribere partem libri, seu mag-^{de Jure Pro-}
nam, seu parvam eum exscindendo, delendo, obliterando, vel sim-^{hib. Lib. c. 10,}
pliciter omittendo, idque ob lectoris utilitatem. Fas hoc vobis :
et quia fas est, facitis. Ut in filios, ita et in Patres Ecclesiæ
vos admodum misericordes. Chrysostomum vide, vel Authorem
Operis imperfecti in Matthæum, opus communis^m consensu Ec-^{m Six. Se-}
clesiæ approbatum ; quod subº Chrysostomi nomine, inter divinas^{nth. lib. 4, p.}
laudes, publicè et authoritate Romanæ Ecclesiæ legitur. Ex unâ^{266.}
illius libri Homiliâ,^p supra septuaginta lineas expurgâstis, ^p Ex Hom. 49.
Magnum certè hoc misericordiae Opus. Utile omnino Lectori,
ne sciat, ne Chrysostomum vel Authorem tam antiquum sensisse
sciat, in rebus fidei ad nullam rem nisi ad Scripturas confugien-

dum, veramque Ecclesiam non aliunde nunc cognosci, nisi tantummodo per Scripturas. Ne hoc sciat Lector, expungatur, ex-

^q In Edit. Antwerp. an. 1527, in 8, et deletum hunc totum locum fatetur. Bell. lib. 4, de Verb. Dei, c. II, § Sexto. ^r Cyril. Com. in Isaï. cc. 1, 51.

de leantur illa verba Index Hispanic. Gasp. Quirog. in Cyril. ^t Cypri. Tract. de Unit. Ecl. vel Simplic. Praelat. ^u Adduntur in edit. Pamel, p. 254.

purgetur, et contra fidem antiquorum codicum, deleatur: et^q in editionibus aliquibus verè deletum est. Sic in Cyrillo; ob lectoris utilitatem, expurganda ea Cyrilli^r verba,^s quibus fidei gratiam satis ad emundationem peccatorum valere; et Christum per fidem in cordibus habitare docuit. Utile scilicet lectori, nescire istam fidei gratiam ac dignitatem, nescire Cyrillum tantis

fidei encomiis ornâsse. Ob eandem lectoris utilitatem Cypriani^t textum foedissimè, et contra plurimorum, simulac optimorum, fidissimorumque codicum fidem, corrupstis: Cypriani verbis, vestrum, non falsum modò, sed et ineptum, et Cypriano repugnans assumentum intexüistis, haec aliaque verba addendo,^u *Petro primatus datur*; etiam eo ipso in loco addendo, ubi disertissimè Primatum illum evertit Cyprianus, et parem omnibus Apostolis potestatem tribuit. O falsarios execrando! qui nec fortunis, nec deportatione, nec vel capitibus vestris, haec tam immania flagitia, unquam expietis. Vides interim non recentiorum modò, sed et Antiquorum, etiam et sanctorum Patrum scripta, à vobis purgari simul atque prohiberi.

[60] 11. Utinam verò in nostris, in Antiquorum etiam, et Patrum scriptis Prohibitionis vestræ meta, nec plus ultrà auderetis! Ipsa verò sacra Dei Biblia populo Dei interdici: eorum in vulgares linguis versiones damnari: Illorum, in quibus animarum pharmaca, et omnes sapientiae thesauri expositi sunt, horum, inquam, lectionem sub anathemate *ipso facto* incurrendo, prohiberi, nimis impium est et execrabile, nec cujusquam lachrymis, aut lamentis satis unquam deplorandum. Hebræas ante omnia et Græcas Scripturas, quæ immediatè Amanuensibus Dei per Spiritum Sanctum dictatæ, quæ Dei ipsius digito illorum mentes, manus, et calamis dirigente exaratæ, in quibus non Iota unum, non apex ullus erroris est, esseve potest, quæ versionum omnium unica norma, et lapis Lydius, ad quem explorandæ omnes et ex-

^x Conc. Trid. Sess. 4, et Bell. lib. 2, de Verb. Dei, c. 7, § Jam vero. ^y Conc. Trid. loc. cit. Bell. lib. cit. c. 10, § Tert. ubi Latina editio authentica vocatur.

aminandæ, has, inquam, vos pro authenticis, id est, purum putum Verbum Dei, pro Verbo Dei haberi prohibitis.^x Obstupescite Cœli, et exhorrescite: Dereliquerunt fontem vitæ et veritatis, ipsam scaturiginem aquarum perennium, et effoderunt sibi Cisternam,^y cisternam fractam, et humani ingenii facibus oppletam lacunam. Inauditum à sæculo scelus. Pro Authentico Testamento, et sacrosancto Dei Autographo, vilem, vitiosum, et adul-

terinum Codicillum, quod nemo Falsariorum aut Testamentariorum ante Tridentinos unquam ausus, supposuerunt. Lex Cornelia, quoisque dormis? Evigila.

12. Ut *Lucem ac Fontem*, Lucem aut Fontem dici prohibetis, ita ne *versionum* radii aut rivi populum Dei illustrent, rigentve, seriò vetatis, et cavitis sedulò. Postulârat à Gregorio VII. Bohemorum Dux Uratisslaus, ut sacra Scriptura et officium divinum in vulgarem ipsis linguam verteretur: Respondit Apollo^a vester, *Imprudenter id exposci, ideoque ne fiat, authoritate Beati Petri inhibemus, teque huic vanæ temeritati totis viribus resistere præcipimus*. Pius quartus,^b ne quis, sine *licentia Episcopi* aut *Inquisitoris* Biblia etiam à *Catholicis* in vulgarem linguam versa legat, aut habeat sub *excommunicationis*^c pænd^d interdicit. Malè omnino factum quod interdixit: in eo tamen Pius, quòd *licentiam Biblia Catholica* legendi indulxit. Vide verò quid post Pium Clemens octavus, parùm certè clementer decrevit. Ille^d prohibitionem priorem corroborans, *illam ipsam facultatem, licentiam quibusdam dandi, à Pio concessam penitus sustulit*. Ut jam Clementis Decreto, sub *excommunicatione ipso facto* incurrendâ, sine spe *licentiam* ullam obtainendi, prohibitum vestris omnibus sit (quod vidit, agnovitque vester Azorius^e) *sacra Biblia*, aut *ullas Veteris*, aut *Novi Testamenti partes*, ^e *vulgari linguâ*, etiam à *Catholicis* *editas, vel legere, vel habere;* et quidem inviolatè hoc *præcipitur observandum*: Legat quis; fulmine illico et *ipso facto* ictus occumbit. In *Indice quoque Hispanico*, verba sunt Azorii,^f *Prohibentur Biblia vulgari linguâ* ^f *Ib. cum omnibus suis partibus.*

13. Scitis etiam, qui *edicto suo* (*meritò* ut ait Alphonsus^g laudando) *sub gravissimis pœnis prohibuerit, ne quis sacras literas in vulgarem linguam transferret, aut ab alio translatas, quoquo pacto retineret*. Scitis etiam à quo^h dictum, *Scripturam divinam Dalmaticè vertit Hieronymus; At hodie piaculum existimant sacras literas vulgari linguâ legi*. Scelus hoc vobis capitale, famâ, fortunis, ipsoque capite vix expiandum. Senserunt id Patrum nostrorum ævo innumeri ex nostris: etiam non multis ab hinc annis sensit idem Johannes Moravius,ⁱ Mercator Aberdonensis. Habebat secum in navi *Testamentum Novum*, delatus illico et raptus ad *Inquisitorum* tribunal, et rem amisit, et vitam. Et quis ferè è vestris, qui non hunc lapidem movet? qui non in *Scripturarum versionem*, et *lectionem* similiter debacchatur?

^a Greg. VII., lib. 7, epist. 11.

^b Ind. Lib. Prohib. Reg 4.

^c Bull. Pii IV. ib.

[61]

^d Ind. Lib. Prohib. à Clemente re-

cognitus, in observ. circa Reg. quar-tam.

^e Instit. Mor. lib. 8, c. 26, § Quæres.

^f Ib.

^g Alp. à Castro, lib. 1, cont. Hæres. c. 13.

^h Eras. in Ind. Oper. Hieron.

ⁱ Epis. Eliens in Resp. ad Apol. Bell. c. 11.

Petra hæc, vobis Petra offenditio est, et Petra contradictionis. Hinc illa axiomata et emblemata, quibus vestrorum scripta velut tesserulis vermiculantur. Hæresin* esse, si quis dicit, Necesarium esse, ut Scripturæ in vulgares linguas convertantur. *Diabolij inventum esse, ut populus Biblia legere permitteretur : Curiositas^k ista legendi Scripturas non modò non necessaria populo, sed et exitiosa est : Babylonem^l potius inde extrui, quam Hierosolymam : Scripturarum^m versio nec absolutè necessaria est, nec utilis : Exⁿ istâ Scripturas transferendi, et promiscuæ multitudini prostituendi, (audi) prostitundi licentiâ, pestes hæfluunt, et velut ex equo Trojano profiscuntur. Religioni consultius esset, ut hæc facultas populo penitus adimeretur.*

* Sand. Vi-sib. Monar. hær. 191.

^j Peres. de Trad. part. 1, asser. 3, p. 30.

^k Staphil.

Apol. de Bib. Ver. p. 68.

^l Hos. de Sa-criis Vernac. Legend.

^m Rhemens. præf. in Nov. Test. n. 2.

ⁿ Gul. Regi-nal in suo Calvino-Tur-cis. lib. 4, c.

7, p. 824.

[62]

^o Staph. loc. cit.

^p Act. et Mo-num. in Thoma Fo-retto, p. 1153.

^q Ib. p. 1574.

^r Guil. Rai-nold. loc. cit. p. 825.

14. Annon vester ille, qui dixit, *Totam Scripturam divinam, etiamsi ea probè sit translata, (nota mihi, probè translata) populo permettere, res est plena periculi, et multarum esse potest occasio malarum cogitationum, si faeminis, virginibus, et adolescentibus historia Lot, et filiarum ejus, Judæ quoque et Thamar, pleraque alia exempla et historiæ proponantur.* Annon Treichtonus^p ille Episcopus vester, qui Forettum presbyterum, quod Scripturas populo diebus singulis Dominicis explanaret, graviter increpuit, suoque exemplo à Scripturis ipsi abstinendum esse monuit? *Ego, inquit, Deo gratias habeo; quid vel Vetus, vel Novum Testamentum sit ignoro; nihil ultra Missale aut Portiforium scio, aut scire volo.* Disce puer virtutem ex me. Disce Theologiam ab Episcopo tuo. In Missali, et Portiforio duæ Herculis columnæ. In his illud “non ultra” figendum. Non ultra has metas, quidquam Theologo, ne Episcopo quidem investigandum. Non ille item Bucnehamus^q vester, qui *Biblia nec vertenda, nec vulgo legenda, è suggesto docuit?* Ne fortè agricolæ agriculturam, Pistores panificium relinquant, ne alii oculos sibi eruant, et Cyclopibus orbem impleant: Cùm vel hi legant, audiantve illud, Si oculus facit ut offendas, erue eum; vel illi, Pauli illud, Modicum fermenti totam massam fermentat. *Vel isti, illud Christi, Nemo admovens manum aratro, et retrò respiciens, aptus est Regno Cælorum.* Lepidum sanè hominem. Scilicet genio vobis prospiciendum est, et ventri. Sacra Biblia neque vertenda, neque legenda populo Dei, ne quid Monachorum ventres, et Epicureorum Respublica detrimenti capiat. Annon ille^r quoque pugil vester qui dixit, et dictum ejus observatu certè dignum? *Hæc profana mysteriorum divinorum patefactio,*

*ab ipsâ mysteriorum naturâ, et Dei naturâ abhorrere mihi videtur.
Ubi enim erit reverentia sacris literis debita, si tanquam Æsopi
Fabulæ, omnium manibus et sermonibus conterantur?*

15. Sed et alia vobis argumenta fortia valdè et festiva. Scripturae populo non vulgandæ, *Quia non debent Margaritæ mitti ante Porcos.* Sic Staphilus,^s populus nempe Dei vobis *porci*^{s Lib. cit. p. 68.} sunt. Etiam et *Canes Scioppio*,^t *Sanctum autem canibus non est projiciendum.* *Quia Jobi primo dicitur; Boves arabant, et asinæ pascebantur juxta eos.* Sic Aquinas.^u Angelica nimirum ratio. [63] Vulgus et minores *Asinæ*, illi sunt; sunt itidem et Gratianot^{v 2 Secundæ, q. 2, art. 6.} *Asinæ*, Prælati verò *Balaami*. In eis, quæ credenda sunt, *Majoribus suis*, nempe Balaamis, asini isti *adhærere debent*, non quæ credenda sunt, suis aratris, quod Boves et Balaami faciunt, investigare atque eruere. *Quia denique statutum est in Lege, ut Bestia, quæ tetigerit montem, lapidetur.* Sic Innocentius III.,^{u Extr. de Hæret. c. Cum ex juncto.} qui hinc cathedraliter admodum, utque Pontificem decet, concludit, *non debere simplices et indoctos ad subtilitatem Sacrae Scripturæ pertingere.* Bestias verè, *Porcos et Asinos esse oportet*, qui inventis frugibus, vestris glandibus vesci amant: qui vobis tam insigniter eos palpum obtrudere, et naso vos suspendere æquè ferant et patienter.

16. Nolite deinceps causari Bibliorum, quas prohibetis versiones, quasi *pravæ sint, distortæ, aut hæreticæ*. Non hoc est, quod in eis vos mordet. Etiam quæ *probè translatæ*, etiam quæ à vestris, quæ calculo Inquisitorum approbatem, hæ ipsæ à Clemente prohibentur. Putemus esse aliquos in versionibus Protestantium nœvos; aliquos humani ingenii lapsus. Humanum sciat omnes esse, errare et labi. In tam arduo, tam spiso, tamque opere in longo, fas est obrepere somnum. At quid censem, si Bibliorum in vulgares linguas versiones, sine omni mendâ, sine omni labe ac lapsu, coelitus vobis, ipsiusque sancti Petri dextrâ porrigerentur? An vel *eas* populo Dei liberum per vos erit et legere, et nocturnâ versare manu, versare diurnâ? Nihil minus. Audite enim stupenda planè athletæ^x vestri verba, ^{* Guil. Raignold. loc. cit. p. 931.} ad quæ non erubescere vos, sed horrere et contremiscere decet. *Multitudo, inquit, et magnitudo malorum, quæ ex his Scripturarum translationibus mandarunt, satis magnam vim habere debet ad istas translationes penitus suppressandas, etiamsi divinâ et Apostolicâ authoritate niterentur.* At quæ demum illa mala? Omnibus scilicet unum crimen, cuius etiam hæc, quæ *divinâ et Apostolicâ*

[64]

authoritate niteretur, rea esset. Omnes populo Dei oculos apriunt, ut errores, hæreses, Idololatrias, et abominationes Romani Antichristi, et illius satellitum conspiciant. Omnes verè Buccinæ arietinæ: Dum hisce buccinis clangunt Sacerdotes; et vociferantur voce magnâ populus Dei, corruunt ad clangorem buccinarum muri Jerechuntis, et ruit alto à culmine Roma. Unum hoc in omnibus crimen: unum hoc in omnibus vos tangit et angit.

17. Vim hanc et virtutem harum buccinarum didicerant à Deo sancti patres et Duces Israelis; ideoque ad clangendum his buccinis clamabant strenuè, clamabant assiduè. Audi clamantem Hieronymum.^y Sæculares ille, etiam mulieres sic instituit: *Pro gemmis et serico divinos codices amet, discat primò Psalterium; in Proverbiis Salomonis erudiatur: in Ecclesiaste consuescat quæ mundi sunt calcare: In Job, pietatis et patientiæ exempla sectetur. Ad Evangelia transeat, nunquam ea positura de manibus: Apostolorum Acta, Epistolas totā cordis imbibat voluntate: mandet memoriæ Prophetas: Reddat tibi pensum quotidie de Scripturarum floribus carptum. Caveat omnia Apocrypha, et sciat multa his admixta vitiosa: et grandis esse prudentiæ, aurum in luto querere: Audin' obiter hoc de vestris Apocryphis, id est, de luto? Viden' lectionem Scripturarum esse pensum puellarum? et pensum quotidianum? Et ad Gaudentium de educatione Pacatulæ, Cùm, inquit, virgunculam septimus ætatis annus exceperit, discat memoreriter Psalterium, et ad annos pubertatis libros Salomonis: Evangelia, Apostolos, et Prophetas sui cordis thesaurum faciat.*

^x Hier. in Vit. Hilar. ^z In Epita. Paul.

^b Hom. 9, ad Coloss. ^c Ib.

Celebrat quoque summis laudibus Hilarionem,^z et Paulam,^a quòd Scripturas sanctas memoriter tenerent: Eustochium quoque et sorores, quòd manè horâ tertiâ, sextâ, nonâ, vespere et noctis medio per ordinem Psalterium cantabant. Nec licebat cuiquam sororum ignorare Psalmos, et non de Scripturis sanctis quotidie aliquid discere. Audi Chrysostomum;^b Audite quotquot estis sæculares, et uxoribus præestis ac liberis, quomodo et vobis potissimum præcipiat Scripturas legere, idque non simpliciter atque obiter, sed magnâ diligentia. Sermo Christi, inquit, inhabitet in vobis opulenter. Audite^c obsecro, sæculares omnes: Comparete vobis Biblia animæ pharmaca. Si nihil aliud vultis, vel Novum Testamentum acquirite: Apostolum, Acta, Evangelia, continuos doctores. Hoc malorum omnium causa est, quòd Scripturæ ignorantur. Hoc^d est quòd omnia quasi unâ peste corruptitis, quoniam lectionem Scripturarum divinarum ad solos putatis mo-

^d Ib. Hom. 2, in Matt.

nachos pertinere ; quum multò magis vobis, sit quàm illis necessaria.

Audi Augustinum,^e qui plebem sic alloquitur ; *Non vobis sufficiat, quod in Ecclesiâ divinas lectiones auditîs, sed etiam in domibus vestris, aut ipsi legite aut alios legentes requirite ac libenter audite.* [65] *Si Scripturas divinas, aut ipsi non legimus, aut legentes alios non libenter audimus, ipsa nobis medicamenta convertuntur in vulnera, et inde habebimus judicium, unde potuimus habere remedium.* Ut alios qui innumeri sunt omittam, Audi Nicænos patres, de quibus Agrippa vester, Lutheri hostis, quem *hæresum Germanicarum ducem* vocat.^f *Nicæna,* inquit,^g *Synodus decretis suis cavit, ne quis è numero Christianorum sacris Bibliorum libris careret.*

^e Serm. 55, de Temp.

^f Agrip. de Vanit. Scient. c. 6.

^g Ib. c. 100.

18. Pudeat jam, si pudori locus apud vos ullus reliquus sit, Scripturarum lectione populum Dei interdicere, ad quam tam vehementer, tantoque consensu, patres hortantur. Pudeat *Patribus*, pudeat ipsis *Scripturis* bellum indicere. Sed profectò metuendum vobis ac regno vestro, et metuere vos sciunt omnes à Scripturis et earum lectione. Scitis ex earum lectione et auditione concussa jamdiu, et ruinam expectare Jerechuntis vestræ mœnia. Manet altâ mente repostum, quid aliis innumeris, quid Admiratio Galliæ acciderit. Febr^h gravi laborabat, ^h Meter.lib. 1. revalescens paulùm dum curas ac sollicitudines *sacrorum Bibliorum lectione fallere conatur, eâ permotus, Reformatæ religioni constanter adhæsit.* Ut non immertò ab Episcopo Italo dictum sit, *Conterraneosⁱ suos à studio Theologicæ et divinarum Scriptururum* ⁱ Espen. in c. 1, ad Titum. deterri, ne sic fiant hæretici.

Inveneras, inquis,^k in scriptis nostris quæ prohibentur, doctrinam falsam, hæreticam, scandalosam, pestiferam : atque ideo ab eorum lectione, velut à venenato pabulo, populus arcendus. Imò non inveneras. Et si quæ fortè in eis inveniri possent, vos non ea prohibetis, non deletis ; sed doctrinas veras, orthodoxas, sanas, ac salutares ; illas quæ sacris literis, et sanctorum Patrum scriptis consonæ sunt vel maximè. Cape ex infinitis unum alterumve exemplum, et vide seriò annon ipsius Scripturæ, et sanctissima Patrum dogmata per latera eorum, quæ vos deletis ac damnatis, jugulentur. Habetur in Indice operum Augustini, *Fides sola justificat* : deleatur.^l *Opera etsi non justificant, sunt tamen ad salutem necessaria* : deleatur.^m Habetur in Indice operum Chrysostomi, *Fide solâ hominem justificari* : deleatur.ⁿ *Salutem esse ex solâ gratiâ, non ex operibus neque ex lege* : deleatur.^o [66] Annon hoc ipso, et hâc unâ ardeliâ, hæc eadem in sacris literis,

^k Cons. Red. p. 10.

^l Ind. Ex-purg. Belg. in Aug.

^m Ib.

ⁿ Ib. in Chrys.

^o Ib.

in patribus delenda? non et in illis prohibenda docetis? Certè enim hæc in illis totidem ferè verbis, sensu planè eodem habentur, quo in Indicibus. Damnate igitur et dispungite è Sancto

^p Rom. 3. 28.

^q Eph. 2. 8.

^r Can. 8, in

Matt.

^s In c. 4, ad

Rom.

^t In c. 3, 4 ad

Rom.

^u Hom. 12, in

Matt.

^x Conc. de

Humil.

^{*} Stapl. in

Specul. Prae-

vi. Hæret.

Quodlib. q. 3,

Cum itaque,

p. 594.

Paulo, *Fide^p justificari hominem absque operibus legis: Gratiâ^q estis servati per fidem, non ex operibus.* Delete ex Hilario,^r *Fides sola justificat;* quæ sunt ipsissima verba à vobis deleta ac damnata: ex Ambrosio,^s *Impius per solam fidem justificatur apud Deum: Abraham non ex operibus legis, sed solâ fide justificatum vident.* *De beatis hoc sanxit Deus, ut solâ fide justificantur apud Deum.* Ex Hieronymo,^t *Impiam per solam fidem justificat Deus: ad Christum veniens solâ, cùm primùm credit, fide salvatur: Abrahæ fides sola præ omni justitiâ docetur accepta: ut Abrahæ, ita omnibus qui ex Gentibus credunt, sola fides ad justitiam reputatur.*

Ex Chrysostomo,^u *Nobis pro cunctis sola fides sufficit: Ex Basilio,^x Hæc est perfecta gloriatio apud Deum, quando non ob justitiam suam quis se jactat, sed novit quidem seipsum veræ justitiae indignum esse, Solâ autem fide in Christum justificatum. Sola fides, quid tanti meruisti? ut in nostris scriptis pestilentissimum dogma* voceris; pro Hæreticâ damneris, ac delearis? cùm in Pauli et Patrum scriptis orthodoxa perstes, et censearis? Aut dicite Paulum, Hilarium, Ambrosium, Hieronymum, Chrysostomum et Basilium hæreticos, aut agnoscite nos unâ cum ipsis et ipsorum *Solâ fide*, esse Catholicos.*

19. In glossa^a Juris Canonici deletis^b ac damnatis verba hæc: *Atque inter Apocrypha, id est, sine certo authore deputantur: ut Sapientia Salomonis, liber Jesu Filii Sirach, qui dicitur Ecclesiasticus, et liber Judith, et Tobiæ, et liber Macchabæorum: Hi Apocryphi dicuntur, et tamen leguntur, sed fortè non generaliter.* Cur non damnatis quoque et deletis hoc idem in Hieronymo? Is certè multò quām Glossator luculentius libros istos omnes è Canone expungit, nec pro auro habet, sed luto. *Sicut^c Judith, et Tobiæ, et Macchabæorum libros, legit quidem Ecclesia, sed eos inter Canonicas Scripturas non recipit, sic et hæc duo volumina (Sapientiam Salomonis et Ecclesiasticum) legat ad edificationem plebis, non ad authoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.* Vide, de Canone agit Ecclesiæ non Judæorum, ut quidam è vestris somniant. Ecclesia, inquit, legit: Ecclesia non recipit inter Canonicos: non inter Canonicos qui ad fidem confirmandam Canonici. Itidem in Prologo Galeato, enumeratis illis ipsis viginti duabus libris, quos nos pro Canonicis

^a Hier. Præf. in Proverb.

amplectimur, hæc addit: *Quicquid extra hos est, inter Apocrypha est ponendum: Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, et liber Jesu Filii Sirach, et Judith, et Tobias, et Pastor, non sunt in Canone.* Non in Canone *Ecclesiæ*, quod rectè vidit tuus Cardinalis: ^d nam extra Canonem Judæorum Pastorem posuisse, perridiculum fuisset. Reliqui igitur *extra eundem Canonem Ecclesiæ*, extra quem et Pastor. Quare et hîc quoque aut sit Hieronymus cum glossa hæreticus, aut cum Hieronymo sit et glossa, quam damnatis, orthodoxa.

20. Mitto innumera his similia. Roberti Stephani Biblia ægrè admodum omittam. E marginalibus ibi notis et Indicibus ista deletis^e et damnatis, quæ nisi me mens fallit, textus ipse Bibliorum clarè exprimit. *Abraham fide justus: Christus justitia nostra. Omnes homines peccatores. Deus non habitat in Templis manu factis. Fide purificantur corda. Nemo coram Deo justus. Justificamur fide in Christum.* Deleantur, deleanunt hæc omnia. Quæ tamen qui in sacro textu haberi nescit, aut negat, impudens sit oportet, aut imperitissimus. Si hæc, certè cum his, ipse textus Bibliorum damnandus, et delendus. Et quis novit, quo hoc Expurgandi malum evadat? Quis scit, annon olim in ipsum sacrum Bibliorum textum irruant, involent et ungues violentos injiciant isti Harpyiæ, qui contactu omnia fœdant immundo? Pessimum certè omen, quod non nemo è vestris ausus dicere, et auditus* dicere, *Sanctum quidem Petrum Catholicum fuisse. Paulum verò nisi cautè exponatur, hæresin olere: cerebrosum^f hominem fuisse, qui in suis scriptis zeli et fervoris vehementiâ supra modum abripi sit solitus: illius assertiones non magni aestimandas: periculosem esse eum legere, ut qui hæresin alicubi sapiat: fortè etiam præstitisset nihil unquam ab eo scriptum fuisse.* Inaudivit etiam testis fide dignissimus,^g *Quosdam è vestris qui dicerent, serio apud vos deliberatum, quo pacto censuris vestris castigari possent sancti Pauli Epistolæ.*

21. O nos beatos, qui tecum, beatissime Paule, hæretici censemur, qui cum Apostolis et Prophetis hæreseos damnamur, et comburimur! Sævite interim vos: Prohibete, non nostra solùm, sed Prophetarum et Apostolorum scripta. Pugnate non Indicibus solùm vestris, sed quod facere soletis, facibus, ferro, furialibus flammis, et tartareâ omni vi ac fraude. Factitârunt hoc majores vestri, Antiochus,^h Herodes,ⁱ Diocletianus.^k Nec

^d Bell. lib. 1,
de Verb. Dei,
c. 10.

^e In Ind. Ex-
purg. Hisp. et
Roman.

^{*} Audivi, in-
quit, Leon.
Sharp, Epist.
præfix. Spe-
culo Papali.
^f D. Edw.
Sand. in Re-
lat. de Relig.
num. 34.

^g Ib.

[68]

^h 1 Maccab. 1.
59.
ⁱ Euseb. lib.
1. c. 8.
^k Ib. lib. 8,
c. 3.

nobis rubori est, pati quod patiuntur Apostoli, nec vobis honori est facere, quod fecerunt tyrauni. Veritatem Dei et veros illius cultores premere potestis, non opprimere. Quo magis haec extinguere pedibus, manibusque laboratis, et veritas ipsa eō clariū vestris flammis purgata clucescet, et Israelitæ, quō magis premuntur, magis erumpent in multitudinem. *Auge-*

¹ Laet. lib. 5, tur¹ religio Dei quō magis premitur : *Plures^m efficimur quoties c. 20.*
^m Tert. Apol. metimur à vobis : semen est sanguis Christianorum : Ex eorum c. 50.
ⁿ Lib. 22, de Civit. Dei, c. 6. nos stirpe, de quibus Augustinus,ⁿ *Ligabantur, includebantur, cedebantur, torquebantur, urebantur, laniabantur, trucidabantur, et multiplicabantur.*

^o Cons. Red. p. 10. 22. At, inquis,^o ad Pastores spectat de rebus fidei judicium, non ad privatos, non ad ores. Illorum est, et de pascuis, quæ salubria sunt judicare, et à venenatis ores arcere. Audi ; Pastorum sanè judicium est : sed Pastorum, non Luporum : Qui vobis pastores vocantur, Lupi rapaces sunt, et immites tigrides : nec pascunt oves Christi, sed vorant : et pabuli loco, cicūtam ovibus et venena toxica propinant. Si paseere illis in animo sit, cum pastore^p optimo inclament, *Scrutamini Scripturas :* deducant oviculas ad has caulas herbidas, et fluenta aquarum salientium ad vitam æternam. Ab his pascuis, vos arte omni ac Marte longissimè gregem Domini abigitis, ad stagna verè Stygia, et de mari mortuo deductos canales, in quibus certa est et præsentanea animarum mors, adigitis, et cogitis. *Absurda vobis^q et stolida, imo stolidissima planè quæstio ; Ubi scriptum est ?* At Pastori optimo, ipsi etiam Sapientiæ, non alia frequentior in ore vox, quām *Quid^r scriptum est in lege ? Quomodo legis ? Non^s legistis in lege ? Nunquam^t legistis in Scripturis ?* ^s Matt. 12. 5. ^t Matt. 21. 42. ^u Matt. 22. 29. ^[69] *stolidissima* scilicet vobis, quæ pastori bono sapientissima sunt.

Vobis nescire Scripturas, nescire cum Treichtono Vetus et Novum Testamentum, in lucro est, etiam et laudi ducitis, et quasi de singulari beneficio Deo gratias habetis : Canendum id vobis, docet magnus inter vos magister,^x *Ut jumentum factus sum : id est, gessi me humiliiter, tanquam rerum divinarum non plus intelligerem, quām asinus ille clitellasrehens.* Ad veros Pastores, ad illum in primis Pastorem optimum nos ultrò provocamus. Horum judicio, ad oreum et inferos damnata jamdiu vestra dogmata. Episcopi verò vestri, non ovium Pastores, sed quod Scioppios tuus te docet, jumentorum sunt, et Asinorum Aga-

^q Sciop. lib. cit. c. 78.

sones. Quid Agasoni cum ovibus? frænum ille et flagellum tractet, non pedum. Frænet^y suos Asinos, loro alliget, stimulet,^{y Scop. c. 147.} jugum et onera imponat, in Mandra sua se contineat, illic regnet, illâ se jactet in aulâ.

23. Nullumne dein privatis, nullum ovibus judicium? At et illis opinor dictum: *Estote^z boni Trapezitæ: Probate^a spiritus an ex Deo sint: Omnia^b probate, quod bonum est tenete: Oves^c meæ vocem meam audiunt, et sequuntur me.* Qui verè Oves, sciunt illi vocem Christi, et quia sciunt, à stridore Anti-christi eandem discernunt: ideoque sequuntur *Pastoris vocem*, non Lupi ululatum. *Spiritualis^d discernit omnia.* Qui nescit,^{d 1 Cor. 2. 15.} qui non dijudicat quid distent æra lupinis, quid pabulo intersit et fimo, non ovis ille Christi censendus est, sed Asinus aliquis Clitellarius, aut dossuarius, cui palatum et labra sic occalluerunt, ut carduis vesci malit, quam lactucis: et aconito ineibriari potius, quam nectare satiari et ambrosiâ. Sic nimirum se res habet. Judicant oves, et privati omnes *judicio Discretivo*: Judicant Episcopi et pastores, *judicio Directivo*, et *Clavum potestate Coactivo*, sed judicant sæpè errante clave; quo casu videntur solùm ligare, non ligant: Judicat Christus solus *judicio Infalibili*, nec unquam errante clave. Non sic vel Pontifex vester è suo tripode, vel Concilium, vel Ecclesia tota judicat.

24. Ad extremum addis,^e *Nihil in scriptis nostris, quæ pro-*^{• Cons. Red.}
hibetis, contineri, quo doctrina vestra convelli possit. Argumenta^{p. 10.}
nostra fallacia sunt, sophistica, et facillimas habent solutiones.
 Satis sanus es? Nonne vides, te hîc, non nobiscum, sed tecum ipso pugnare? Si tam levia sint, et enervia, si nihil in eis periculi, si tam facile ac nullo negotio solvi possint, quare vos timetis, ubi non est timor? Cur quasi vinci metuentes, vetatis? Sed profectò typhum hæc ingenii tui sapiunt, non nos quidquam pungunt. Experire vires tuas; tenta vel tu, vel quivis ex tuâ mandrâ illa solvere; erumpent in nervum conatus omnes vestri; verè Gordios ibi nodos reperietis. Dissecare fortassis, vi et gladio discindere, et nos poteritis, et illa: Dissuere verò, et quod Theologos decet dissolvere, aut enodare nunquam poteritis. Hydram ibi esse et Herculem sciunt, qui è vestris cordati. Ne verò pusillanimi suis videantur, ne quæstûs, quem ex magnâ Dianæ templo percipiunt eorum artifices, jactura fiat, ne alias si verum fateantur, planè exanimis reddant, pellem solùm in eis, aut inanimem clavum subesse fingunt. Solenne hoc vestris est;

ut viri videantur et plausum apud suos excipient, deterere primùm atque elumbare argumenta nostra, nec eorum vim ac robur vel tenere vel exprimere: tum deinde cum figmentis suis inani sciomachiâ strenuè, velut ad palum pugnare. Et postquam, instar Ajacis mastigophori, in vervecem aliquandiu debacchati sint, victoriam statim et triumphum quasi prostrato hoste canere: cum nos intereâ, vulnere nullo sauciati, sed ne icti quidem, amentiam istam atque fatuitatem, instar invicti Ulyssis videmus securi, ac ridemus. At dum sic elati et jactabundi inceditis, meminisse vos oportuit* Hieronymianum^f illud,

Imperitia Confidentiam, Scientia timorem creat. Te verò, qui sic scripta nostra et argumenta elevas, meminisse oportuit, quid tuo Suarezio à te ipso, et verissimè scriptum sit:[†] *Número sapientum videtur Suarez gloriari.* At verò Reformati à suis habent partibus totam patrum antiquorum cohortem; nullos verò Ecclesia Romana pro suis additamentis. Et nostrâ ætate, Protestantes (quid quod clarum est asserere dubitemus?) sapientia vera et Theologica, hoc est genuinâ sacrarum literarum cognitione, sanctorum Patrum, et Ecclesiasticæ antiquitatis dexterâ dijudicatione, necnon et reliquâ literaturâ longè superant Pontificios. Quid enim hactenus majoris momenti scripserunt Pontificii in controversiis, quod non fuerit penitus à Protestantibus dilutum, ac diflatum? Multi autem et insignes libri scripti sunt à Protestantibus contra doctrinam Pontificiam, quâ Pontificia est, quibus nemo Pontificiorum (quantum hactenus vidi), aut scivit, aut potuit respondere. Jam enim contra eos duo duntaxat eximii Pontificis pugiles insurgunt; ignis et fulmen. In his solis ei tota spes victoriae.

[71]

Claudam nunc locum istum de Prohibitione, osque tibi tuis^g ipsius verbis, verbis quæ virum et verè Theologum decent, occcludam. Si Romanus pontifex impedierit scripta nostra, si de more igni addixerit, aut Ecclesiis sibi subjectis exterminari curaverit; non potest orbis universus Christianus non advertere et agnoscerre, ipsum non ratione, sed vi suas tueri velle usurpationes, ecclesiamque oppressam falsitatibus detinere: adeoque causæ sua diffisum, cùm clypeum nullum habeat, loricam nullam, nullum adversus tela intorta honestum munimentum, ignavâ declinatione, imò fugâ uti turpissimâ: ac sedulò cavere, non quidem ne vincatur, sed ne victus suis appareat asseclis: à quorum conspectu, propereâ et tela nostra, et vulnera sua abscondit. Si debilis, si inanis

* Respexisse
videtur ad
Thucydidis
illud, Ἀμα-
ρία μὲν θεά-
στος, λογισμὸς
δύονον φέρει,
lib. 2.

^f Epist. ad
Evagr. t. 3.
[†] Spalat
Resp. ad
Suar. c. 1, n.
30.

^g Spal. in
prefat. lib. 1,
de Repub.
Eccl. n. 11.

impetus noster sit, si ipse fidei Clypeum gestet, quid timeat? Cur refugiat? Cur quibus impetratur, tela abscondat? Verte te, et vade quo vis; at hærebit in æternum hæc tui pontificis lateri letalis arundo.

CAP. XIV.

FIDES PROTESTANTUM, FIDEI PRISCÆ ECCLESIAE CONSONA EST.

DE LIBRIS APOCRYPHIS: ET TRADITIONIBUS NON SCRIPTIS.

DIXERAS, et verè dixeras, fidem nostram esse puræ ac priscæ Ecclesiæ consonam. Hoc te dixisse nunc malè habet. Dogmata, inquis,^b omnia in quibus à vobis discrepamus, priscæ Ecclesiæ dog-^b Cons. Red. matibus sunt prorsus contraria. Non omnia, mi Domine, sine dubio, non dogma illud, quòd libri vestri Apocryphi è numero Canonorum rejiciuntur. Docet te hoc clarissimè et certissimè Hieronymus nuper citatus. Docet antiquissimus omnium qui Canonem recenset, Melito:ⁱ apud quem ne unus quidem ex vestris Apocryphis in Canone habetur. Nam quod Cardinali^k tuo scrupulum movit, Sapientiæ liber apud Melitonem, idem planè est qui Proverbiorum. Titulus apud eum libri, παροιμία ή σοφία, vel ut nonnulli^l legunt, et multò significantius ή και σοφία, Parabolæ, quæ etiam Sapientia vocatur. Docet idem Athanasius,^m qui recensisit Canonis addit, Præter istos sunt adhuc alii libri non Canonici, qui Catechumenis tantùm leguntur. Illi sunt Sapientia Salomonis, Sapientia Jesu Filii Syrach (qui est Ecclesiasticus). Ester (intelligit ut ipse explicat, adjectiones illas post caput nonum), Judith et Tobias: Isti, inquit, sunt libri veteris instrumenti non Canonici. Maccabeorum libros in nullo numero habet, ne vel inter Apocryphos quidem Veteris Testamenti libros enumerandos censem, nedum inter Canonicos. Docet idem Hilarius,ⁿ qui duos solùm et viginti pro Canonis numerat: quo in numero nulli ex vestris Apocryphis. Docet idem Epiphanius,^o qui ne unum quidem ex vestris illis in Canonem recipit, sed eos dubiæ fidei, Apocryphos, et non^p Canonicos vocat. Docet idem Ruffinus,^q qui patrum monumenta, et majorum traditionem se in suo Catalogo sequi profitetur, ut in ejus testimonio judicium Patrum et priscæ Ecclesiæ consensum clarissimè conspicias. In Canone Bibliorum utriusque Testamenti, eosdem omnino nobis-

ⁱ Melito ap. Euseb. l. 4, c. 25.
^k Bel. lib. I. de Verb. Dei, c. 13.
^l Denique.

[72]

^l Ut notatur in margine ad Euseb. in edit. Greco-lat. Christ.^m In Synops.ⁿ Praef. in Ps.^o Hæres. 8.^p Lib. de Mens. et Ponder.
^q Expos. in Symbolum.

cum enumerat, non plures, non pauciores: additque, *Hæc sunt quæ Patres intra Canonem concluserunt, ex quibus fidei nostræ assertiones constare voluerunt.* Sciendum tamen est, quod et alii libri sunt, qui non Canonici, sed Ecclesiastici à majoribus appellati sunt; ut sunt Sapientia Salomonis, et alia Sapientia quæ dicitur Filii Sirach, qui Ecclesiasticus appellatur, libellus Tobiæ et Judith, et Maccabeorum libri. In Novo Testamento liber Pastoris. Quæ omnia legi quidem in Ecclesiis voluerunt, non tamen proferri ad authoritatem fidei ex his confirmandam. *Hæc nobis à patribus tradita sunt.*

^r Ap. Euseb. lib. 4, c. 24.

^s Cat. 4.

^t Ap. Turrian.

lib. 6, Defens.

Decret. Epis.

c. 11.

^u Ib.

^x In Carmin.

^y Lib. 19, in

Tob. c. 5, 6.

^z Lib. 4, c. 18.

2. Possem idem ex Origene,^r ex Cyrillo^s Hierosolymitano, ex

Eusebio,^t ex Amphilochio,^u ex Gregorio^x Nazianzeno, ex Gre-

gorio^y Magno, ex Damasceno,^z ex Isidoro,^a ex Leontio,^b ex Ra-

bano,^c ex Nich. Lyrano,^d Johanne Driedone,^e Abulensi,^f An-

tonino,^g aliisque quamplurimis demonstrare. Sed quid opus?

Tam perspicuum est, libros istos, quos si ad Canonicos conferan-

[73]

^a Lib. 1, de Offic. Eccl. c. positos, ut Cardinalis vester Cajetanus^h pedibus in nostram eat

11, 12.

^b Lib. de Sec. sententiam. Reliqui, inquit, videlicet, Judith, Tobiæ, Macca-

beorum libri, cum Sapientiâ et Ecclesiastico, à divo Hieronymo

inter Apocrypha locantur. Nec turberis novitie, si alicubi re-

perieras libros istos inter Canonicos supputari, vel in sacris conciliis,

vel in sacris doctoribus. Nam ad Hieronymi limam reducenda

sunt tam verba Conciliariorum, quæ Doctorum, sic ut libri isti non

sint Canonici, id est, regulares ad firmandum ea quæ sunt fidei,

possunt tamen dici Canonici, id est, regulares ad ædificationem

fidelium. Vecordiam nunc tuam agnosee, qui dogmata nostra

omnia, in quibus à Tridentinis dissidemus, Contraria prorsus

priscae Ecclesiæ dogmatibus, tam futileiter pronuncias. Doce tu

si potes, vel quivis ex vestris, ante annum à Christo sexcentesimu-

mum, libros istos omnes, quos nos consensu priscae Ecclesiæ

Apocryphos vocamus, sic in Canonem receptos, ut essent ad

firmandam fidem, ad fidei dogmata infallibiliter inde stabienda

Canonici. Laterem laves.

3. Visne aliud exemplum? Dogma nostrum est Contrarium Tridentino decreto, *Sacram Scripturam esse integrum et absolutam credendorum Regulam*, ideoque *Traditiones vestras non scriptas*, quas sacrilego Decretoⁱ *Scripturis æquarunt Tridentini*,

inutiles esse, atque in fidei causis rejiciendas. Conspirat hic

mirificè nobiscum prisca Ecclesia. Quam illustria illa Augus-

ⁱ Conc. Trid. sess. 4.

tini^k verba, *In iis quæ apertè in Scripturis posita sunt, inven-*^{k Lib. 2, de Doct. Chr. c.}
iuntur illa omnia, quæ continent fidem moresque vivendi. Viden'^{9.}
omnia? viden' apertè omnia? Quàm clara illa Chrysostomi,^{1 Hom. 3, in 2 ad Thess.}
In Scripturis divinis quæcunque necessaria sunt, manifesta sunt.
Habemus^m *omnium exactissimam trutinam, gnomonem ac regulam,*^{m Chr. Hom. 13, in 2 ad Cor.}
divinarum legum assertionem. Siⁿ quid dicitur absque Scripturâ,^{n Chr. in Ps. 95}
auditorum cogitatio claudicat, nunc annuens, nunc hæsitans: verùm
ubi è Scripturâ divinæ vocis prodiit testimonium, et loquentis Ser-
monem, et audientis animum confirmat. Quàm et illa Hierony-
mi. Ut hæc quæ scripta sunt non negamus, ita ea quæ non sunt^{o Cont. Helvid.}
scripta, renuimus. Christum natum de Virgine credimus, quia
legimus, Mariam nupsisse post partum non credimus, quia non
legimus. Hoc^p quia de Scripturis non habet autoritatem, eâdem^{p In Matt. c. 23.}
facilitate contemnitur, quâ probatur. Quàm illud Tertulliani,^q Adoro^[74]
Scripturæ plenitudinem: Doceat Hermogenis officina, scriptum esse:^{q Cont. Her-}
Si non est scriptum, timeat vœ illud adjicientibus aut detrahenti-
bus destinatum. Et illud Origenis,^r Necesse est nobis Scrip-^{r Hom. 1, in Jerem.}
turas sanctas in testimonium vocare: Sensus quippe nostri et enar-
rationes, sine iis testibus non habeant fidem. Et illud Hilarii,^s Quæ^{s In Ps. 132.}
in libro legis non continentur, ea nec nôsse debemus, non ut fidei
dogmata nôsse. Et illud Basilii,^t Manifesta est elapsio à fide et^{t Ser. de Fidei Confess.}
superbiæ crimen, aut reprobare quid ex his quæ scripta sunt, aut
superinducere quid ex non scriptis. Et illud Cyrilli,^u Non omnia^{u Cyril. Alex. in Johan. lib. 12, c. 68.}
quæ Dominus fecit conscripta sunt, sed ea quæ scribentes tam ad
mores quàm ad dogmata putabant sufficere: (audi sufficere) ut
rectâ fide ac operibus rutilantes, ad Regnum cœlorum perveniamus.
Et ut alios omittam, illud Bedæ,^x Nobis in sacris literis unica est^{x Citatur in Caus. 8, q. 1, c. Nec sufficere.}
credendi simul, ac vivendi regula præscripta. Vides Scripturam
unicam ideòque totalem esse fidei Regulam, non ut tui sentiunt
multilam, mancam, aut partiale. Vides in honoris hujus so-
cietatem non admitti Traditiones non scriptas, nedum delira-
menta vestra. Annon hic tantus in hoc dogmate Antiquorum
consensus te in stuporem vertit? Non vos puden tam densâ
testium antiquorum nube circumfusos, et planè victos de Traditionibus
vestris, de Patribus, de Antiquitate adhuc garrire?

4. Percommode verò hîc accedit, quod Coryphæus^y vester,^{y Bell. lib. 4, de Verb. Dei, c. 11, § Nota secunda.}
 veritatis vi coactus, *omnia quæ populo Dei necessariò vel credenda*
sunt vel facienda, omnia quæ Apostoli palam omnibus prædicabant
scripta esse agnoscit. Certè enim Apostoli omne^z Consilium Dei^{z Act. 20. 26, 27, 31.}
palam annunciaabant, ideòque mundi à sanguine omnium. Fide-

* Matt. 28.19, liter illi præstiterunt, quod mandârat Christus, ^a *Prædictare Evangelium omnibus gentibus, omni creaturæ, docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis.* Quod ^b dico vobis in tenebris, dicite in luce, quod in aurem auditis, prædictate in solariis. Non ex hoc opinor genere Traditiones vestræ: Non ex eis quæ vel Christus mandavit, vel Apostoli populo Dei annunciatabant. Sicut

^c Pet. Galat. Cathol. Ver. lib. 1, c. 6. *Judæi^c Cabalam se habere gloriabantur, inque eâ doctrinam quandam occultiorem ac mysticam, non omnibus evulgandam, sed quibusdam ex senioribus et perfectioribus per manus sibi à Mose sine Scripturâ traditam:* Itidem planè et vos Cabalam habetis Traditionum ves-

[75]

^d Bell. lib. 4, de Verb. Dei, c. 11, § Nota secunda, et § His notatis. trarum, occultior^d vobis in eâ *mysticâ* et verè *Cabalisticâ* Theologia, non omnibus, non populo Dei vel necessaria, vel evulganda, sed senioribus et *Electis* solùm vestris per manus sine scripturâ tradita. Cur igitur Traditionibus vestris, quæ minimè populo Dei necessariæ, molesti sitis? Cur Cabalisticam vestram doctrinam velut Cereris sacra evulgatis? Cur populo obtruditis, et aures omnium, imò orbem ferè omnem Traditionum vestrarum strepitum obtunditis? cùm neque populo eas annunciare vobis fas sit, neque populo Dei easdem scire necesse sit. Sic nimirum se res habet, ut olim hæretici, sic ad *istam Cabalam*, velut ad sacram

* Lib. 3, c. 2. anchoram vos hodie confugitis. Hæretici, ut ait Irenæus,* *cùm ex Scripturis arguuntur, accusant Scripturas, quasi variè aut ambiguè sint dictæ: quasi ex his sine Traditionibus veritas inveniri non possit, quasi veritas per literam tradita non sit, sed per vivam vocem, unde et Paulus dixit, Sapientiam loquimur inter perfectos.* Hæc inter alia illorum subterfugia. Annon vides in

^f Bell. lib. 3, his tuorum hominum effigiem, et vivum doctrinæ vestræ Cabala- de Verb. Dei, c. 1, § Siverò, listicæ specimen? ^g *Scripturæ vobis ambiguæ sunt, horsum,* ^e et lib. 4, c. 4, § sept. *illorum in quam volueris partem trahi, retrahiri, fingique possunt.*

ⁱ Pigh. lib. 3, c. 3. ^j *Scripturæ sine traditione non sunt sufficietes: earum sensus* de Verb. Dei, plurimis in locis, nisi accedat Traditio, certò haberi non potest: stravimus.

^k Bell. lib. eod. non^h è Scripturâ, sed ex Traditione habetur: veritatesⁱ quâm c. 5. § Demon. c. 4. § Sept. multæ seorsim fidelibus ac perfectis commendatae sunt, quomodo et

^l Lib. eod. c. 7, § Kemenisius. *Paulus dixit, Sapientiam loquimur inter perfectos.* Pari hîc ut

^l Lib. eod. c. 11, § Nota se- vides passu cum hæreticis inceditis: sic eorum premitis vestigia, cunda.

^k Joh. 16. 12. ut ne textum quidem illum, *Sapientiam loquimur*, ab illis usur-

^l Ex his verbis probare vult patum, omittere velitis. Sed neque locum illum alium^k præ-

Traditiones non Scriptas, teritis, qui verè latebra hæreticorum omnium, *Multa^l habeo* Bell. lib. 4,

de Verb. Dei, *vobis dicere, sed non potestis portare modò: de quo sic Augu-* c. 5, § Ac pri-

mmum. ^m *stinus, Omnes vel insipientissimi hæretici, audacias figmentorum*

^m Tract. 97,

in Joh.

suorum hāc occasione Evangelicæ sententiæ colorare conantur : quasi hāc ipsa (quæ illi docent) ea sint, quæ tunc Discipuli portare non poterant.

5. Sed advertite Irenæum hāc in antiquis illis, hāc eadem in vobis subterfugia gravissimè reprehendentem. Audite etiam Augustinum,ⁿ cujus verba non vos minùs arguunt, quàm Manicheos, aliosque hæreticos, qui *secretam*, nec *scriptam*, sed fidelibus, et sapientioribus vivā solūm voce traditam doctrinam præse ferebant. Nulla videtur esse necessitas, ut aliquæ secretæ doctrinæ taceantur, et abscondantur fidelibus parvulis, seorsim dicendæ majoribus, hoc est sapientioribus. Quæ una Augustini sententia Cabalam vestram, et Traditiones omnes non scriptas jugulat. Denique Hieronymi illud de Jejuniis, humi dormitionibus, et aliis non scriptis traditionibus, in vestras omnes verissimè apertissimè quadrat. Quæ^o absque authoritate et testimonio ^{in Tract. 98,} ^{in Joh.} ^[76] Scripturarum, quasi traditione Apostolicâ, sponte reperiunt atque configunt, percutit gladius Dei.

6. Possem idem in reliquis fidei nostræ Capitibus facilè demonstrare : Sed specimen solūm in his dare volui. Quæcunque antiqua sunt in fide, omnia nostra sunt : nec nostrum quidquam, nisi sit et antiquum.

CAP. XV.

DOGMA ECCLESIAE RÖMANÆ, SUNT NOVI ARTICULI FIDEI. DE FORMULÀ FIDEI A PIO IV., PROMULGATA ; PROVOCATIO AD PRIMOS SEXCENTOS ANNOS : EXPLICANDO FIDEM, NOVAM FIDEM CUDUNT ROMANENSES.

DISPLICET quarto loco, quòd *Novos fidei articulos Romæ cudi et promulgari dixeras.*^p Dogmata fidei Romanæ nova nulla sunt : ^{p Cons. Red. p. 11.} Antiqua omnia, et antiquis consona. Quid igitur ? An tibi antiquum videtur, quòd *Reges omnes ac Imperatores Papæ subjecti sint* ? At certè ignotum hoc dogma, Tertulliani ævo. Fuit hæc tunc Christianorum omnium professio. *Colimusq; Imperatorem ut hominem à Deo secundum, et solo Deo minorem.* ^{a Tert. ad Scap. c. 2.} *Ipse omnibus major est, dum solo Deo minor est.* Ignotum S. Optati ævo, cuius illa vox, *Super Imperatorem non est nisi solus Deus, qui fecit Imperatorem.* Ignotum Cyrilli ævo, cuius ^{b Opt. lib. 3.} ^{s. Cyr. de rect. fide in Principiis.}

illa ad Imperatorem oratio, vos omni terreno fastigio superiores estis: dignitatum fontes, humanæ fælicitatis origines. Quicquid usquam est gentium hoc totum Regni vestri soliis subjectum est.

¹ Chrys. hom. 2, ad Pop. Antioch.

[77] ² Ign. Chrysostomi ævo, qui Imperatorem vocat,^t Summitatem et Caput omnium super terram hominum: qui non habet parem

³ Greg. lib. 2, epis. 62. ⁴ Id. lib. 4, epis. 34. ⁵ Ign. Gregorii Magni ævo, qui sic Imperatorem alloquitur,^u Potestas Dominorum meorum pietati cælitùs data est super omnes homines. Deus^v pietatem vestram universo mundo præesse constituit. Ign. Agathonis Papæ

⁶ Agath. epis. 6, Act. 4. ⁷ Ign. Basilii in Conc. quod vocatur 8. Act. 1. ⁸ Ign. Basilii

⁹ Epag. Basilii in Conc. quod vocatur 8. Act. 1. ¹⁰ Ign. Basilii prætoris ævo, qui^z gubernacula Ecclesiasticae navis (id est, summum Ecclesiæ regimen) sibi à Deo commissa, in Concilio, quod vobis est generale octavum, assentientibus omnibus illius Concilii Episcopis, professus est. An tu hoc dogma vestrum, quod octingentis et plus eo annis in Ecclesiâ ignotum, imò ab Ecclesiâ damnatum vides, an tu hoc antiquum dices?

2. An et illud quoque antiquum dogma, quòd *sacra publica, lingua vulgo incognitâ celebrentur?* Totius certè antiquæ Ecclesiæ praxi contrarium testantur Justinus,^a Ambrosius,^b Hieronymus,^c Chrysostomus,^d Augustinus,^e et ut alios omittam, Basilius,^f

^a Just. orat. ad Anton. Imp. ^b Hexam. lib. 3, c. 5. ^c Pref. in lib. 2, ad Galat. ^d Hom. 18, in 2 ad Cor. et hom. 35 in 1 ad Corinth. ^e Lib. 2, cont. epist. Parm. c. 7. ^f Epis. 63.

^g Basil. Hexam. hom. 4. ^h Gretz. Def. c. 16, lib. 2, de Verb. Dei, p. 927.

ⁱ Cajet. Com. in c. 14, ad 1 Cor. ^j Hinc, inquit, illæ Patrum cohortationes, ut omnes simul psallant, idque faciant attentè et intelligenter, vocemque suam cum Sacerdotum vocibus conjungant; quandoquidem linguâ auditoribus non ignotâ omnia peragebantur: et consuetudo ita ferebat, ut tota Ecclesia simul psalleret. Etiam

et Cardinalisⁱ vester, non solùm hoc in prisca Ecclesiâ observatum agnoscit, sed et perpetuò in Ecclesiis omnibus observandum docet: Ex hâc, inquit, Pauli doctrinâ habetur, quòd melius est ad Ecclesiæ edificationem, orationes publicas, quæ audiente

populo dicuntur, dici lingua communi clericis et populo, quam dici Latinè.

3. An etiam antiquam dices vestram *Eucharistiae sub unâ specie communionem?* Novum omnino est, et illius novitatem luce clarius demonstrant tibi verba Cassandi vestri, qui Lutheranos^k omnes et Calvinianos pro Anticatholicis habet. *Com-*

[78]

^k Cass. de
Offic. Viri Pii.
§ Extat.
Cass. Con-
sult. art. 22.

pertum est, inquit, universalem Christi Ecclesiam in hunc usque diem, occidentalem verò, seu Romanam mille amplius à Christo annis, in solenni et ordinariâ hujus sacramenti dispensatione, utramque panis et vini speciem omnibus Christi membris exhibuisse: id quod ex innumeris veterum Scriptorum, tam Græcorum quam Latinorum testimoniis manifestum est.

4. Non est mihi in animo alia fidei vestræ dogmata hîc persequi. Perlege et perpende sedulò Bullam Pii IV. super formam juramenti. Habes in eâ solennem fidei professionem, cui omnes apud vos, qui Ecclesiis ullis præficiuntur, sive Cathedralibus et superioribus, sive parochianis aut inferioribus, non consentiunt modò, sed *eandem se integrum et inviolatam constantissimè ad extremum spiritum retenturos et docturos jurant;* Istam, inquam, illâ Formulâ præscriptam fidem, esse *veram et Catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, juramento interposito profitentur.* In illâ fidei formulâ, quam *Symbolum hodiernæ Romanæ fidei* verissimè dicas, habes post *Symbolum Constantinopolitanum* ibi recitatum alios fidei articulos (vestri illi articuli) qui neque in *Symbolo Apostolorum*, neque in Niceno, neque in Constantinopolitano, nec ullo omnino *Symbolo*, quod Ecclesia, aut orbis vidit ante sexcentos post Christum annos, reperiuntur. Audi enim quid hîc constanter dicam. Demonstra vel tu, vel quis ex vestris, non dico Ecclesiam Catholicam, sed vel particularem ullam Ecclesiam, etiam ex tot mille millibus myriadum, qui fidem Christi professi sunt, vel unum aliquem ante sexcentesimum à Christo annum, qui fidem istam Tridentinam, (quam vos *Catholicam, extra quam nemo salvari potest dicitis*) docuit, tenuit, ac professus sit, et herbam dabo: Viceris; Ego me statim antiquitatis fidei vestræ præconem libentissimè profitebor. Nunquamne de Juello nostro audisti? Verè gemma Juellus erat, cui non Amiantus, aut inextinguibilis Asbestus, non Jaspides aut Topazii, non Chaledonii, et Chrysolithi omnes conferendi. Fuit hæc illius^m ad primævam Ecclesiam et *sexcentorum annorum Patres*, publica olim ad Crucem

^m Conc. Jucl.
habita 1560.

[79]

S. Pauli *justissima provocatio*. Et quidem Juellus ille immortalitate dignus Juellus, obiit: Abiit ad sanctos omnes patres sanctus hic Pater, currus Israëlis et auriga ejus. Sed Elishas complures post se reliquit, nec deērunt unquam in castris Domini exercituum multi fortissimis Davidis persimiles, qui ad hoc certamen Philistæos omnes et Goliathos vestros, sint quantumvis gloriabundi, intrepidè provocent. At enim nemo unquam ex vestris, licet sæculis omnibus illustrem ac conspicuam fuisse vestram Ecclesiam gloriari soletis, nemo, inquam, vel unum per tot annorum centenarios proferre poterit, qui in fide istâ Tridentinâ, quam solùm *antiquam vos et Catholicam* dicitis, vobiscum conspiret. Nec verò audax valdè sit aut temerarius, qui numerum istum plusquam duplicet. Nam ut in aliis fortè dogmatibus, phaleratis verbis et distortis antiquorum sententiis fucum (et verè fucus tantùm est) vestris faciatis; certè in suprematu Papæ, quod caput vobis est et Fundamentum fidei, nihil unquam efficietis. Tam novum hoc est et nuperum fidei dogma, ut Papam non *fallibilem* solùm esse, sed *generali Concilio ita subesse*, ut ab eo tanquam à superiori Judice coērceri possit, corrigi, ac, si opus sit, deponi; hoc, inquam, à Catholicis omnibus, et ab ipsâ Catholicâ Ecclesiâ tam constanter, tamque unanimi consensu creditum semper est et defensitatum, post etiam annum quadringentesimum supra millesimum, ut à Generali vestro Basiliensi Concilio dictum sit, *nullum unquam peritorum de eo dubitasse*.

5. Fave híc paulisper tuâ linguâ, et paucis quod res est dicam. Sparsa quidem erant et pullulârant in Ecclesiâ priscâ errorum et hæresum quædam semina. Sed pastorum vigilantiâ et Imperatorum pietate simul ac autoritate factum est, ut vel radicitùs extirparentur, vel fluctuarent solùm in paucorum mentibus, radices altas sæculis illis nunquam egerunt; nunquam ut Ecclesiæ dogmata ante annum sexcentesimum recepta sunt. Post annum sexcentesimum, natus mox est Romanus vester, quem Scioppius depingit, vitulus: et cum nato vitulo, fides quoque vituli, et aliquot illius dogmata unâ nata sunt. Defectio omnium prima, quæ in Romanâ Ecclesiâ prævaluit, et per quam Ecclesia illa in Mandram, et Pontifices ejus in vitulos versi sunt, accidit sub Bonifacio III., anno à nato Christo sexcentesimo sexto (natalem hunc vituli annum dixeris) quum titulum illum *universalis Episcopi*, Titulum, teste Gre-

gorio, *superbum*, *vanum*, *profanum*, *diabolicum*, et *Antichristianum* multis precibus ille à Phoca obtinuit. Prout viribus et cornuum robore crevit vitulus, accrebit unà nova vestra et Romana fides. Quamprimum enim adolevisset vitulus, cœpit supra modum picturis, pupis, et imagunculis oblectari. Diù igitur cum Episcopis lucta fuit pro earum cultu ac veneratione. Vicit tandem, sed non sine multo sudore ac sanguine in Concilio vestro Niceno: Excedunt mox ubique spirantia simulachra, et vivos ducunt de marmore vultus, vix angulus in Mandrâ ullus, qui non dives pietai vestis et auri. Elatus hâc victoriâ vitulus, cœpit non diu post in Hildebrando Regibus bellum indicere, et quia jam in taurum robustum excreverat, Reges ille quosvis pro libito prosternit, proculcat, calcibus ferit atque unguis, sic rempublicam cædibus, perjuriis, seditionibus, proditionibus, Ecclesiam hæresibus implet. Subjugatis in hunc modum singulis, *Episcopis* primò, tum *Imperatoribus*, restabat solùm *universalis Ecclesia*, quæ cum bestiâ certamen jam iniret. Et hæc strenuè quidem ac viriliter ferocienti bestiæ se diù opposuit, nuper in Conciliis Constantiensi ac Basiliensi rationis septo eam coërcuit, et in ordinem coëgit. Bestia, omnis tum jugi ac fræni impatiens, furit, frendit, tumultuantur, nec placidam membris dat cura quietem, donec tandem in Lateranensi conventu *universalis id Ecclesiæ jugum excuteret*, seque *Judicem supra omnia Concilia*, supra universam ipsam Ecclesiam, *Judicem in terris supremum*, *Judicem infallibilem* esse decerneret. Nulla deinceps Bestiæ lex alia, quàm illa Donatistarum,ⁿ *Quod volumus sanctum est*: Non aliis tum fidei Canon, quàm ille Tyranni,^o *Quod ego volo pro Canone sit*: Nemo qui ei vel obstrepere tum auderet, non Episcopi, non Imperatores, non ipsa universalis Ecclesia ei dicat,^p *Domine, cur ita facis?* Didicerat ille è Tragoediâ,^q *Quod cunque libuit facere, victori licet*. Sic sensim, ut vides, ac pauperrim, accrebit vitulus, et sensim cum eo accrebit nova vestra et vitulina fides. Accrebit ille in tam immensam molem, ut tandem evaderet in Romanum hoc monstrum, horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum; lumen illud dico cœlesti, quo gregem suum omnem illuminat Deus. Accrebit illa in Tridentinos illos tam numerosos fidei articulos, ut jam arthritide laboret, siveque intumuit vitulina ista et Tridentina fides, ut nescias utrum magis horrendum et informe monstrum sit, vitulus

ⁿ Aug. lib. 2, cont. Epis.
^o Parm. c. 13.
^o Constantii
Vox apud Atha. epist.
ad Solit.
vitam agent.
^p Espenc. in c. 1, ad Tit.
^q Sen. in Troade, act. 2.

ipse, an fides vituli. Tantæ molis erat Paparum hoc condere regnum, Romanamque fidem.

^a Cons. Red.
p. 11.

6. At novi, inquis,^r non ceduntur à vobis Articuli, sed declarationes et explicationes articulorum apponuntur. Imo et novum

^s Extrav. Joh.
22. de Verb.
Signif. c. Quia
quorundam.

posse articulum Papam inducere discas è glossâ,^s etiam et *Declaratione rando potest multa Papa*: ut eadem ait glossa. Et quidem

^t Gloss. in
Dist. 4. c.
Statuimus.

declarando novum sæpè cuditis fidei articulum. Explications vestræ tam Scripturæ, quām patrum, quales sint et quām bellæ, probè scimus. Non aliæ quām illa Glossæ,^t *Statuimus, id est, abrogamus*.

^u Conc. Trid.
sess. 21. c. 1.

Bibite ex hoc omnes; Explicate nunc hoc, et fieri statim, non omnes ex hoc bibere necesse est. Ecclesia enim declarat^u nullo divino præcepto Laicos, aut Clericos non confitentes ad bibendum obligari.

Explicatione vestrâ fecistis ex Mandato non mandatum. *Deo soli λατρεύεις*, illi soli Latriam exhibebis. Explicate hoc, et sensus erit ex diametro planè

^x Aquin. p. 3.
q. 24, 25.

contrarius. Deo soli non exhibebis Latriam, sed et *Cruci^x et Imagini Crucifixi Latriam exhibebis*. *Non facies tibi sculptile, non quidem Dei, Cui^y enim similem facietis Deum, aut quam imaginem ponetis ei, et Nefas est*, ut ait Augustinus,^z *Deo simulachra in Templis collocare*.

^y Isa. 40. 18.

Explicate vos hæc, et nefas

^z De Fid. et
Symb. c. 7.

^a Bell. lib. 2, non erit, sed licebit^a Deo simulachra collocare, quia Ecclesia^b de Imagin. c.

8. § Ego.
^b Ib. § uit.

^c Can. 8, in Matt.

^d Cone. Trid. sess. 6. c. 9.

^d Rom. 13. 1. *fide impium justificari, anathema sit*. *Omnis^e anima subdita sit*

^f Perer. disp. 1, in c. 13, ad Rom.

^f potestatibus superioribus, id est, sacerdotalibus: *Regibus^f ac Imperatoribus*, ut Augustinus, Chrysostomus, et omnes ferè veteres

^g Bell. de Ex-empt. Cler. c. 1.

intellexerunt, utque ipse contextus per se indicat. Explicate vos ista, et fieri novus, imò contrarius fidei articulus, quòd omnis anima istis potestatibus non est, ne de jure quidem, subdita;

^g Bell. de Ex-empt. Cler. c. 1.

^g *non^g anima Pontificis vestri, non anima ullius Episcopi, Presbyteri, aut Clerici*. Explicate hoc paulò adhuc clariùs, et tum

[82]

propter hoc ipsum Apostoli mandatum, et ex his ipsis verbis, *Omnes^h Reges ac Principes Papæ potestati tanquam sublimiori subditi erunt*:

^h Scop. Eccl. c. 141.

Potestates illæ superiores apud Apostolum, *Papalis fieri potestas*; nec ille cuiquam, sed illi omnis anima subdita erit. *Reges brachia erunt, Papa Caput*; et *Insania est dicere, Capitis in brachia, Papæ in Reges non esse imperium*: Sic explicatione vestrâ, antiquo fidei articulo, aut Apostoli

verbis credere, non fides est, sed *mera Insania*. Sic nimis rūm Scripturas, sic et Patres tractatis, quomodo Bertramum; Si quid in eis palato vestro non sapiat, excogitato commento explicatis, et sensum eis affingitis. Commentum illud quia vestrum est, et Papæ arridet, fiet illicè fidei articulus: Quid vobis aliâ ad fabricandos fidei articulos incude opus. *Declarare* solū hunc esse illius in Scripturâ textûs sensum; affingite quem lubet, illicè tam certus erit ille, tamque antiquus fidei articulus, quam si in Apostolorum Symbolo expressum haberetis. Verba Papæ operatoria hîc sunt, Dixit, et factum est. Sit hoc fidei articulus, est vel antiquissimus. Declarando fidem, fidem antiquam aboletis, explicando fidem, novos quoties visum est, fidei articulos cuditis.

CAP. XVI.

ECCLESIAE HERETICÆ, IPSAQUE ROMANA, ECCLESIAE SUNT, ET
MEMBRA UNIVERSALIS ECCLESIAE.

QUINTO loeoⁱ tuam Cramben sæpiùs hî recoctam de *Catholicæ Romanæ Ecclesiæ* reponis, illius laudes ad nauseam ingeminas. Responsum à me priùs habueras: illud repete. Nam morus sit, qui Battum hunc in suis tautologiis vel sequi velit, vel persecui.

Cons. Red.
p. 11.

2. Philosopharis deinde de Ecclesiâ. Dixeras Ecclesias hæreticas, ut Ecclesiæ Catholicæ sana membra censendas esse. Emendas nunc hoc, sed emendas ut illi de quibus Poeta, Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. *Ecclesiæ hæreticas, ne* Cons. Red.
p. 12. *Ecclesiæ quidem omnino* esse nunc vis. Ecclesia tibi nunc nulla, nisi solū Romana. Quasi non sit modus in rebus: quasi inter avarum et vappam nihil intersit, tu ut Scyllam vites, in Charybdis te præcipitas. *Ecclesiæ hæreticas sana membra sunt Ecclesiæ Catholicæ: Ecclesiæ hæreticas non omnino sunt Ecclesiæ, nec Ecclesiæ membra;* utrumque ineptè: et pharmacum tuum ipso morbo læthale magis est, ac mortiferum. Ecclesias hæreticas sana esse Ecclesiæ membra qui sentit, malesanus sit oportet: Si sana membra sint, quare hæreticas, id est, *non sanas* dicis? Si et sanæ illæ sint, et non sanæ, tu quoque simul et sanus sis et

insanus. Quòd si omnino Ecclesiæ membra non sint, quid ad forum vestrum qui foris sunt? Cur vos de iis, qui foris sunt judicatis? Cur Alphonsus¹ vester tam confidenter asserit, *Fateor, et meo iudicio negari non potest, hæreticum esse partem Ecclesiæ, et membrum esse illius, et non esse omnino ab illâ separatum.* Verissimè; non omnino. Nam quoad professionem fidei Christianæ et Verbi Dei, quoad Sacramentorum administrationem, quoad aliqua fidei dogmata ab eis recepta (in quibus ipsa essentia visibilis Ecclesia posita est) non separantur. Sed quoad integratatem tamen fidei, quoad internas virtutes, quoad sanam Doctrinam, ab Ecclesiâ Catholica separantur: ut Sacra menta apud eos vera sunt, sed ipsis non prosunt: sic et ipsi in Ecclesiâ verè sunt, sed quia per fidem et charitatem Christo Capiti verè connexi non sunt, ideo salubriter in Ecclesiâ non sunt. Esse verò in Ecclesiâ, et non salubriter in eâ esse, nec illis, nee Catholico cuiquam prodesse potest. Si hæretici omnino in Ecclesiâ non sint, quomodo de illis ait Ambrosius,^m *Apostolus domum magnam, non mundum dixit, sed Ecclesiam, in qua omnes (Hæretici simul ac Catholici) sub unius Domini sunt nomine. Uno enim sui Domini nomine censentur omnes,* id est, Christiani.

^m Com. in e.
2, epist. 2 ad
Timoth.

^o Bell. lib. de
Ecccl. Milit.
c. 4, § Resp.
varias.
^c Lib. 4, de
Bap. c. 12.

[84]

Quare etiam Cardinalisⁿ tuus ex Augustino^o docet, *Hæreticos etiam postquam exierunt, esse in Ecclesiâ propter Sacramentorum administrationem, id est, in Ecclesiâ esse secundum aliquid, licet non simpliciter.* Quòd si hæreticas Ecclesiæ, expungis penitus ex albo Ecclesiæ, actum planè de tuâ Romanâ, quæ non hæretica solùm est, sed et Idololatrica, et quod in se omne continet haeresum atque impietatum virus ac venenum, Antichristiana. Hæc tamen ipsa tua Romana, in Ecclesiâ est, et Ecclesia censenda: non quidem simpliciter, non secundum integratatem fidei, non secundum ullam virtutem internam, non salubriter, sic ut ad salutem cuiquam prosit in eâ esse, sed Ecclesia tamen est secundum quid, secundum externam fidei, et Verbi Dei professionem, secundum administrationem Sacramentorum, secundum aliqua veræ fidei dogmata; quibus velut externis quibusdam ligamentis orthodoxis ac Catholicis Ecclesiis adhuc connectitur, ut alias omnes hæreticas, sic et tuam hanc Romanam, Ecclesiam esse non negamus: sed Ecclesia tamen est, non quomodo reliquæ omnes hæreticæ. Uno illæ, alterone errore aut hæresi, velut intemperie quâdam laborant? Romana tua, haeresum earumque maximè læthaliū, et mole et multitudine opprimitur. Pesti-

¹ Lib. 2, de
Just. Hæret.
Punit. c. 24.

fera hæresum gangrena, totum illius corpus, omnes venas, artus, arterias, omnes fidei articulos sic pervagatur, imò sedem ac solium sūm in eis collocavit, ut Ecclesia illa non solū de vitā periclitetur, sed jam planè proxima morti, ægrè admodum vitalem spiritum ducat, et tantū non animam suam tenues profundat in auras.

CAP. XVII.

FIDES ANTIQUA SÆPIUS AB ECCLESIA ROMANA INTERRUPTA.

QUATUOR INSIGNIORES RUPTURÆ FIDEI AB ILLÂ FACTÆ: IN
HÆRESI UNIVERSALISTARUM, ICONOLATRARUM, HILDEBRAN-
DINORUM, ET PAPISTARUM.

PRORUMPIS hīc iterum in *laudes Romanæ tuæ Ecclesiæ*, et quidem contra ordinis et methodi leges omnes in illas proruis. Ordinem tu hīc nullum vel sciebas, vel sectabar, nisi quem lictoris virga dictabat, aut securis. Ignoscite Aristotelici, silent inter plagarum et fascium strepitus ordinis leges. Quid verò nunc in istâ Ecclesiâ dilaudas? *Perpetua*, inquis,^P nunquam ^{P Cons. Red.}
^{p. 13.} *interrupta*, *nunquam interruptenda fidei duratio*, et *firmitas in*
ead consistit. Tace de *interruptendâ*. Waldensis^q tuus hīc tibi ^{q Fid. Doct.}
^{tom. 1, lib. 2,} aurem vellit: *Ecclesia nulla indefectibilis, nisi Symbolica: Aliæ* ^{art. 2, c. 19.}
omnes, etiam ipsa Romana errare potest, et deficere. Etiam et actu in Romanâ fidem *interruptam* docet Alphonsus^r in Cæle-
stino: et sæpiùs *interruptam* didiceras ex Liberio, Virgilio, ^{r Alp. à Cast.}
^{de Hær. lib.} Honorio, Johanne XXII. Sed rupturæ illæ mox coaluérunt;
curâ atque arte Chirurgorum convaluit ab illis Ecclesia vestra. Videbant hæreses istas ab aliis inventas, et ab Ecclesiâ ante
damnatas, extruendæ Babylonice, quam moliebantur, turri in-
utiles esse, aut non satis commidas. Novas suas, sibique pro-
prias, et in Ecclesiâ priùs inauditas hæreses excogitârunt archi-
tecti vestri; homines vafri, ac ingeniosissimè nequam. Ma-
chinis illis suis, mirâ ut supra quām dici potest inexplicabili
astutiâ ac fraude, antiquam fidem oppugnare, nec eam uno ictu
pessundare, (qui poterant?) sed eandem sensim ac sine sensu
enervare, per cuniculos subruere, ac demum funditùs evertere
moliebantur: sub ipso fidei velamine perfidiam stabilire, et sub

[85]

Christi nomine Antichristianismum paulatim erigere laborabant. Vide enim quantà versutià, quibusque gradibus rupta primùm sit à vestris, post etiam eversa fides.

2. Sexcentis annis, ipsa Gregorii ætate *Universalis Episcopi*

^{* Greg. lib. 4, epist. 32, 34,} *titulus et authoritas, ut superbū, vanū profanū, et Antichristianū nomen dāmmatum est.* Biennio post Gregorii mortem

anno nimirum sexcentesimo sexto, nomen hoc sibi suisque successoribus obtinuit Bonifacius. Primus hic est, et quasi angularis *Antichristiani Regni lapis*: primus hic, quo fidem anti-

quam concusserunt Pontifices vestri, aries. Audi enim quæ de

^{* Greg. lib. 4, epist. 39.} *hoc Titulo, Gregorius. In isto^t scelesto vocabulo consentire, nihil est aliud quād fidem perdere.* Consensit Bonifacius, et Ecclesia vestra in hoc vocabulo. Consensu hoc vestro fidem perdidistis,

^{* Greg. lib. 7, epist. 70.} hæretici facti estis. Iterum; *Hortor^u et suadeo, ut nullus restrum*

hoc nomen aliquando recipiat, nullus consentiat, nullus scribat, nullus, ubi fuerit scriptum, admittat, sed integrum se ab hujusmodi venenatā infectione custodiat: quoniam hoc in totius Ecclesiae injuriam ac dissencionem fit. Consensit cum Bonifacio Ecclesia vestra in hoc vocabulum. Consensu hoc vestro venenatā infectione Rupturam, Schisma, et dissencionem fecistis totius Ecclesiae.

^{* Greg. lib. 6, epist. 30.} Iterum; *Ego^x fidenter dico, Quisquis se universalem sacerdotem*

vocat, vel vocari desiderat, in elatione suā Antichristum præcurrit; quia superbiendo se cæteris præponit. Desideravit Cyriacus; Bonifacius non desideravit solùm sic vocari, sed ipse et successores ejus omnes sic vocati. Antichristum vides et in Bonifacio, quem in desiderio hujus vocabuli præcurrit Cyriacus: et in omnibus Bonifacii successoribus, quos in hoc Superbiæ, quo

[86]

vocantur omnes titulo, præcurrit Bonifacius. Rupturam hic vides; et rupturam primam; per quam, Ecclesia tua Romana, et quia fidem in hac perdidit, facta est hæretica, et quia venenatā contagione ac dissessione se ab Ecclesiâ orthodoxâ ac sanâ separavit, facta est *Schismatica*; et quia hoc superbiæ Titulo, quo Pontifex vester vocari voluit, *se cunctis^y præposuit, solusque omnibus præesse, omnesque sibi subesse voluit, facta est Antichristiana.*

3. Plusquam sexcentis annis pro fidei dogmate per Catholican et totam Ecclesiam habitum est: *Imagines non esse colendas.*

^{* Greg. lib. 9, epist. 9.} Testis hujus Catholici dogmatis vester Gregorius, qui sic Sereno Massiliensi Episcopo, *Quòd adorari retuisses, omnìnō laudamus.*

Imagines sanctorum in Ecclesiis non ad adorandum, sed instituen-

dum, collocantur. Abruptum à vobis hoc fidei dogma anno septingentesimo, sexagesimo septimo, quando in Concilio vestro Nicæno, *Imagines adorandas esse decrevit Hadrianus et illius factio.* Ruptura hæc secunda antiquæ fidei, quæ nunquam coaluit; et quia grandis per vos iterum hîc facta Ecclesiæ scissura, bis jam hæretica, bis quoque schismatica est Romana tua Ecclesia, et ad *Antichristianum suum regnum viam latam munivit.*

4. Octingentis et plus eo annis, pro fidei dogmate in Ecclesiâ Catholicâ creditum est, *Imperatores ac Reges esse à Deo secundos;* *Papam eis subesse debere,* ut ex Tertulliano, Cyrillo, Chrysostomo, Gregorio Magno, Agathone, et Basilio Imperatore, qui an. 886 obiit, superiùs demonstravi. Creditum hâc eâdem de causâ, *subditos teneri fidem illis ac obedientiam præstare, nec juramentum fidelitatis, quo regibus sunt obstricti, violare.* Abrupit hoc sanctissimum fidei dogma anno 1076^a ille fax seditionum, flagitiosorum signifer, pestis et hostis humani generis Hildebrandus, quando in Concilio Romano,^b *consentientibus sua factionis Episcopis,* Henricum Imperatorem regno privavit, et *Christians omnes à juramenti, quo Regi obstricti erant, vinculo absolvit,* atque ita perjuriis, seditionibus, fandis omnibus ac nefandis flagitiis Ecclesiam simul atque orbem implevit. De hâc Rupturâ audi Sigebertum:^c *Hæc sola novitas, ne dicam hæresis, necdum in mundo emerserat, ut Sacerdotes illius, qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant populum quod malis Regibus nullam debeant subjectionem, et licet ei fidelitatis Sacramentum fecerint, nullam tamen debent fidelitatem, nec perjuri dicantur, qui contra Regem senserint; imò qui Regi paruerit, pro excommunicato habeatur, qui contra Regem fecerit, à noxâ injustitiae ac perjurii absolvatur.* Nullius^d hæresis tempore, sancta Ecclesia graviori schismate scissa fuit, his (Imperialibus) pro justitiâ: illis (Hildebrandinis) contra justitiam agentibus. Audi de hâc eâdem Hildebrandinâ hæresi, alterius et sanioris Concilii,^e Romæ non diu^f pôst habitu, judicium: *Nolumus ignorare prudentiam vestram* (omnes Deum timentes alloquuntur) *quod ad destruendas hæreses noviter ab Hildebrando inventas, et ad defensionem fidei Catholicæ, et ad exterminandam impietatem eorum, qui noviter ipsam fidem Catholicam, quantum in ipsis erat, scindere non timuerunt, Deo authore convenimus.* Testes invocamus contra eos, Cælum et terram, quod nullum consensum adhibemus illorum perversitati: et in testimonium illius, in medio Ecclesiæ in con-

* Lamb.
Scaffn. an.
1076.
Bar. an. eod.
n. 26.
† Hab. an.
1076. Bin. to.
3,con. p.1282.

[87]

^a Ad an. 1088.

^b Sigeb. a.

1074.

^c Extant Acta
Conc. in lib.
Imper. Constitut. tom. 3,
p. 315.
^d Habitum
est an. 1098.

7. Per quatuor has insignes et insanabiles, quæ nunquam coaluerunt *Rupturas*, verè et *hæretica*, et *schismatica*, et *Antichristiana* facta est Ecclesia vestra: sed non æquè per omnes vel *hæretica*, vel *Antichristiana*. A malo semper in deterius profecisti. Per harum primam, vagiente tum in eunis Romano Antichristo, facti vos et Ecclesia vestra ex Catholicis, *hæretici Universalistæ*, seu *Bonifaciani*: per secundam, tripudiante tum vestro Antichristo, facti estis præter Universalistas, *Iconolatræ*: per tertiam, regnante tum in Ecclesiâ Romano Antichristo, præter Universalistas, et *Iconolatras*, facti estis, *Hildebrandini*: per quartam quæ est omnium planè maxima et Suprema, Triumphantे tum in Ecclesiâ Romano Antichristo, facti estis *Suprematistæ*, seu *Papistæ*. Hoc uno nomine et priores omnes hæreses, et Transubstantiariorum, et Purgatorianorum, et aliorum omnium hæreticorum dogmatum, quibus suum patrocinium vel jam dat Papa, vel deinceps dare illi libuerit, continentur. Sieut nos à *Christo*, qui nobis est unicum fidei et Orthodoxæ doctrinæ *fundamentum*, *Christiani et Orthodoxi*: sic quia omnium omnino vestræ fidei dogmatum Papa, seu *Antichristus* vobis *fundamentum* est, ideò ab illo jure optimo *Papistæ*, seu, quod idem valet, *Antichristiani* summo in gradu, dicendi estis. Sed de Rupturis satis.

[89]

CAP. XVIII.

DE DURATIONE ET AMPLITUDINE ROMANÆ ECCLESIAE: QUÒDQUE
ILLIUS FIDES, NEC RESPECTU TEMPORIS, NEC RESPECTU
LOCORUM, CATHOLICA SIT.

LAUDAS post hæcⁿ Romanam tuam Ecclesiam, quòd ipsius ⁿ Cons. Red.
fides ad omnia loca, ad omnes nationes sit dilatata: ut meritò
nunc Catholica dicenda sit, quia illa eadem quæ et olim ejus fides,
ab ortu solis ad occasum, et ad ultimos terræ fines sit propagata.
Quid tanto tibi hiatu opus? Quis nescit quantâ insolentia
plumas hic vestras expanditis? Quàm magnificè plusquam
admirandam Ecclesiæ vestræ Amplitudinem, et Durationem or-
natis, et supra sidera fertis. Ecclesia vestra^o omnia tempora ^o Bell. lib. de
complectitur, omnia loca, omnes Nationes, omnia hominum genera. Notis Eccl.
Vos illi Catholici, quos depingit Lirinensis: Tenetis id quod c. 7, § quarta.

^p Stapl. lib. 1, *semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est. Ecclesiæ p de Mag. Eccl.*
^{Roman. c. 3.} *vestræ fines amplissimi, et latissimè propagati, universum terrarum orbem occupârunt. De illâ jactatis illud, et canitis;*

^q Ib. c. 5.

*Roma^q fuit quondam terræ Regina marisque ;
Nunc mare, nunc terras, amplius illa regit :*

^r Ib.

^s Tho. Boz.
de Sig. Eccl.
lib. 3, c. 3,
§ Abeant.
^t Epist. Apo-
logica, præ-
missa Resolu-
tione, § 10, p.
118.

^u Brist. post.
40.

Unus scilicet vobis non sufficit orbis. *Eadem^r per sedecim jam sæcula statque floretque gloriosa. Vobis^s nulla fides, nisi quæ per orbem totum diffusa, constanter et perenni præconio ad vestra deducta est tempora. Authoritates^t omnes, tempora omnia, loca omnia, fidem vestram propugnant; nostram omnino nihil. Nobis nullus in orbe locus, nullum tempus, nulla authoritas, planè nulla; Nullo^u unquam, ante hoc nostrum, tempore fides nostra in orbe audita.*

[90]

2. Ponite paulisper typhum hunc et phaleras: deponite Typhœa et sequipedalia verba. Spectate verum et nativum Ecclesiæ vestræ vultum: habeant Orthodoxi suas, quibus vos exornâstis, plumas: tum profectò omnibus Romana illa tua moveat cornicula risum, *Furtivis nudata coloribus.* Tria sunt omnino Ecclesiæ tempora, et quasi Periodi, distinguenda accuratè singula, et sedulò perpendenda. Primum, quod *Antichristum præcedit*: Alterum, quo sensim ac paulatim ad *culmen Anti-christianismi* ascendit: Tertium, quo *inclinare cœpit* ac ruere.

3. Ex his tribus primum, quod ad *sexcentesimum* annum pertingit, totum *nostrum* est: Ecclesia illius temporis *tota nostra*: Nihil omnino ab eâ vel decretum, vel receptum pro fidei dogmate, quod non et *nostrum*. Totis illis *sexcentis annis*, non ulla per orbem omnem Ecclesia, non ulla provincia, non ulla civitas, non pagus ullus aut vicus, non ex omnibus Christianis vel unus aliquis, qui *Romanam vestram à Pio Quarto promulgatam fidem, et illos Tridentinæ fidei articulos professus* est. Torque et fatiga te tuosque quoad vis, non vel unum istius fidei vestræ comitem reperies unquam, aut demonstrabis. *Nostra illa fides, quæ sæculis illis per orbem totum propagata est.* Nostra fides,

^x Rom. 10. 18. *de quâ Apostolus; x In omnem terram exiit sonus, et in fines orbis*

^y Rom. 16. 26. *terrarum verba eorum. Manifestum^y factum est Evangelium,*

^z Colos. 1. 6. *gentibus declaratum omnibus. Evangelium^z prædicatum est vobis*

^a Isa. 2. 2. *et universo mundo; de quâ et Esaias; a Confluent ad eum omnes gentes.* De quâ et Psalmista,^b *Dominabitur à mari usque ad*

^b Ps. 72. 8. *mare. Fides illa nostra est, ad quam per tot sæcula conversæ*

gentes; illa, quam prædicavit, ut vos^c docetis, *Petrus in Italâ*; ^{c Stapl. lib. 1,}
Paulus in Græciâ; *Andreas in Achaiâ*; *Johannes in Asiâ*; *Philippus in Phrygiâ*; *Bartholomæus in Scythiâ*, in utrâque *Indiâ* ^{de Mag. Eccl.}
tam Orientali quâm Occidentalî^d *Thomas*; in *Æthiopid Mattheus*; ^{Rom. c. 4.}
in Persiâ Simon; in *Mesopotamiâ Thaddæus*; in *Hispaniâ Jacobus*; ^{Tho. Boz. lib.}
in Britanniâ Josephus Arimathensis. Ut si ulla verè ^{Eccl. c. 1.}
Catholica sit, et omnibus gentibus prædicata, nostra certè ea est, ^{d Ib. c. 3.}
nec ad Romanam tuam vel hilum spectat. *Aureum* hoc planè Ecclesiæ tempus: quod quia totum nostrum est, videte an non millies poto elleboro purgandi sint, qui^e ante *Lutherum natum*, ^{*Champ. Rat.}
nec natam Ecclesiam nostram, nec conspectam in orbe stultissimè ^{3, Brist. post.} ^{40.}
blaterant.

4. Proximum Ecclesiæ tempus, quod *Chrysochalcheon* dicas et *Mixtum*, per nongentos annos, à sexcentesimo, ad *millesimum quingentesimum decimum sextum* porrigitur. Dogmata tunc nova, *aërea* primùm, mox *ferrea*, ad extremum verè *plumbea* et lutea in Ecclesiâ, et ab Ecclesiâ recepta sint. De hoc omni tempore verissimè dicendum, *Nec meum, nec tuum, sed dividatur*. Alii tum pro *Christo*, pro *auro*, ad sanguinem usque et extremum spiritum dimicabant: Alii *Antichristo* militabant, pro *aere, plumbō ac luto* pugnantes. In aliis aurum eminebat, licet viliori sæpè metallo admixtum. In aliis, prædominabatur quidem *æs, plumbum, aut lutum*, sed et auri aliquid adhuc supererat. Paucos opinor, postremis præsertim sæculis invenias, quos sic æquus amavit Jupiter, et queis tali tamque purâ materiâ finxit præcordia Titan, ut nulla prorsus in eis fuerit *aeris, plumbi, aut luti* mistura. Omnes hi in *Ecclesiâ*. Omnes illius tum *mixtæ Ecclesiæ* membra. Ex his verò omnibus sive à Christi parte stabant, sive ab Antichristi; sive plus eis auri, sive minus inerat; Quicunque *aurum ullum* retinebant, et aurum illud omne nostrum est, et illi eatenus nostri; quicquid in ullo omnium *luti, plumbi, aut aeris* inerat, in illud, nec aliud quidquam in eis vestrum; et illi ipsi eatenus vestri. Quatenus *aurum*, quod Christi est, tueruntur, et pro *aureo ullo dogmate* dimicant, eatenus nostri sunt, Christi sunt, Antichristi hostes sunt. Quatenus ex his quisquam Antichristi *lutum, æs, aut ferrum* amplectitur, pro eoque pugnat, eatenus vester est, Antichristi est. Quare si rectè vis, quinam et quot illis sæculis nostri, qui item quotque vestri, discernere causam, quam vel propugnant, vel oppugnant, discernere ante omnia necesse est: an pro *aureo ullo fidei dogmate*

[91]

pugnant, an pro *ferreo, aut plumbeo*. Certè enim nec amplitudo, nec numerus, nec opes, nec splendor, nec dignitas, nec authoritas pugnantium, sed *Causa sola* pro quâ pugnant, Christianum facit, aut Antichristianum.

5. Demonstravi tibi nuper *quatuor aurea fidei dogmata*. Quatuor illa dogmata abrupisse Ecclesiam tuam Romanam, et juxta proverbium, *χειρόςα χαλκείων*, pro illo Christi *auro, æs, ferrum, plumbum, ac lutum* Antichristi substituisse demonstravi. Vide, an illis sæculis, dogmata ista vestra *plumbea* Catholica fuerint? An *omni loco*, an ab *omnibus* defensitata? An non sæculis singulis, prout vel irreperent, vel irrumperent in Ecclesiam illæ hæreses, fuerint non pauci, qui pro *auro, et aureis Christi dogmatibus* dimicabant?

6. Irrepsit primò in Ecclesiam *Universalistarum hæresis*,

^f Plat. in Vit.
Bonif. III.

[92]

magnâ astutiâ, blanditiis multis et *obtestationibus*,^f si non et aliis quoquè artibus, obtinuit id ab impio parricidâ et Regicidâ Bonifacius. Nulline tum, qui antiquum et *aureum* dogma tuerentur? An uno biennio extincta Gregorii fides?^g Ipsa Catholica fides? Nulline, qui *Primum illum Papæ* supra omnes Episcopos oppugnarent? At fuerunt certè innumeri. Orientem adi, et Græcas Ecclesias. Illæ omnes hîc *nostræ* sunt. Dimicant omnes contra *Universalistas* pro antiquo et Catholico dogmate. Lege ex omnibus Nili Archiepiscopi Thessalonicensis libellum,^g *Primum ille Universalis vestri Episcopi*, validis et solidis rationibus non oppugnat solùm, sed evertit.

^f Nil. de Pri-
matu Papæ.

^h Lib. de
Hær. tit.
Papa.
ⁱ Lib. de
Hær. voce
Græci.

^k Conc. Later.
4, c. 4.

Lege Alphonsum^h tuum, aut Prateolum;ⁱ utrique *Græcos, non minùs, quàm Lutherum Papæ primatui adversatos* testantur; eo usque etiam abominati, ut non modò *summum Pontificem, omnesque Latinos ei adhærentes pro excommunicatis haberent*, sed *si^k quando Sacerdotes Latini super eorum celebrâssent altaria, non priùs in eis sacrificare volebant, quàm ea quasi per Latinos inquinata lavissent*, ut Concilium te Lateranense docet. Tanto

^l Eneas Silv.
in epist. de-
cad. Blundi,
lib. 9.

insuper in *Papæ primatum odio flagrârunt*, ut *Imperatorem^l suum Palæologum sepulturâ sacrâ prohibuerint, eò quod Occidentalî Ecclesiæ Græcam subjicere in Lugdunensi Concilio consisset*. Tentatum quidem in Florentino Concilio, ut ad subjectionem Latinæ pertraheretur Græca Ecclesia, sed tentatum

^m Conc. Flor.
sess. ult.
p. 476.

ⁿ Leon. Chal-
chond. de
Reb. Turc. 6

frustrâ, nam *nec^m iis, qui à Græcis missi erant, de eâ re tractandi authoritas ulla data est*; et qui ex omnibus doctissimus erat, *Scholarius, ut et Marcus Ephesius nunquamⁿ consenserunt, et qui*

assenserunt, domum reversi his quæ in Concilio acta fuerant, stare noluerunt. Unde factum est, ut Græci in hoc, ut in compluribus aliis fidei dogmatibus, etiamnum à Romana Ecclesiâ dissentiant. ^{o Ib. lib. 1.} Aut si tuis verbis hoc audire malis, Papatui Oriens nunquam est assensus, sed vehementissimè restitit, et etiamnum resistit. Quomodo etiam Moscovitarum Ecclesia, quæ Græcis in hoc consentit? Nam cùm Isidorus ^p Metropolitanus kioriensis, qui in Concilio Florentino Papæ consenserat, domum reversus, obedientiam Romanæ Ecclesiæ popularibus suis prædicaret, non solum bonis eum ac fortunis spoliárunt, sed in necem extremam (crucem opinor aut restem) impulerunt.

7. Orientalem, seu Græcam Ecclesiam nostram hic esse vides. Sed nec Occidentalis quidem tota vestra. Non Ecclesia Gallicana: In quâ Rothaldum ^q Episcopum Suessionessem etiamsi ad Pontificem appellaret, Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis, et Concilium Sylvanectense depositus. Hocque jure ab illis factum, neque licuisse ipsi per antiquos canones ^r ad Pontificem appellare declarat idem Hincmarus: etiam licet semel, saepius restitui eum mandaret Nicolaus, tamen Apostolica ^s monita vilipendit, et sprevit idem Hincmarus, vir^t et scientiâ Canonum eruditissimus, et in Theologicis facultatibus excultissimus. Nec, opinor, Guntharius Agrippinæ Coloniensis Archiepiscopus, et Theutgaudus Archiep. Treverensis, in Primum Papæ nimis propensi. Hos ^u sine Synodo, sine Canonicō examine, nullo accusante, nullo testificante, suo solius arbitrio, et tyrannico furore damnavit Nicolaus: Quid illi Nicolao respondeant, audi: Sententiam ^x tuam pravam, injustam, et irrationalabilem, canonicis legibus contrariam, nequaquam recipimus; imò cum omni cœtu fraterno (audi, cum omni cœtu) quasi nefas et maledictum contemnimus, atque abjicimus, Tibique anathematizatorum, et religionis sacræ contemptorum fautori, et communicatori, communicare nolumus; contenti totius Ecclesiæ (audi iterum totius Ecclesiæ) communione. Nihil tibi tuæque sententiæ cedimus: sciesque nos non tuos esse, ut tu jactas, clericos, quos ut fratres, et coëpiscopos recognoscere, si elatio pateretur, debueras. Et hæc tibi respondemus, nostri ordinis non nescii, non quasi ad illatam nobis contumeliam provocati, sed contra tuam iniquitatem, Ecclesiastico zelo accensi. Nec in Primum propensiùs Concilium Rhemense ^y sub Johanne XV. habitum. Papæ decretis se non obviaturos dicunt illius Concilii Episcopi, sed salvâ tamen ^z Ap. Baron. ap. 992, n. 15, 20, 22.

^p Matt. à Michon. de Sarm. Europ. lib. 2, c. 1.
^q Spal. contra Suar. c. 1, n. 19.

^q Epist. Rothal. ad Nichol. ap. Bar. an. 863, n. 70, et seq. et Nicæ 1, epist. 28, et [93]

³², et Bin. in Not.ad Conc. Sylvan. ^r Hinc epist. ad Nicol. ap. Bar. an. 865, n. 47. ^s Nich. epist. 37. ^t Bar. an. 882 n. 15.

^u Epist. Gunthar. et Theutg. ad Nich. in An. Franc. à Pithæo ed. ^x Ib.

authoritate Nicæni Concilii; Si Nicænis canonibus Papa contradicat, illi obviabunt. Pontifices etiam Romanos non solùm Monstra hominum ignominiæ plena, scientiæ vacua, sed et Idola, et Antichristos vocant.

8. Non Ecclesia nostra Anglicana. ^a Licentiam petiit An-

^{a Matt. Paris. in Gul. Ru-fum, an. 1094.} selmus^a à Rege Gulielmo, ut *Papam, ab eo pallium suscepturus,* adiret. ^b *Rex, Papā nominato, vehementer excanduit.* Quid

credis in isto Pallio Regi displicuisse? An pannus laneus illi aut cuiquam tam exosus? Imò, sub ovinâ pelle et lanâ latebat lupus. Pallium istud non Christi pallium est, sed Antichristi;

Pallio hoc perfidiam suam, seditionem, Rebellionem, flagitia

[94]

^b Distinct. 100, c. Novit.

^c Cap. Ego N. de Jurejur. et Sign. de Regno Ital.

lib. 2, an. 708.

^d Gloss. in c. Novit. dist. 100.

^e Matt. Paris. loc. citat.

Pallio, b suscipiebant Juramentum: se Papæ, et illius decretis obtemperaturos: papatum^c Romanæ Ecclesiæ se contra omnes homines defensuros: Qui pallium accipit, obedientiam jurat.^d

Juramento isto, fit ex libero servus, ex subdito Regis Papæ mancipium. Hoc regibus, regnisque omnibus exitiale, et meritò exosum. Pallium hoc Anselmum recipere aut induere noluit

Gulielmus: ideò pallium hoc suscepturo respondit, ^e *Neque Archiepiscopum neque Episcopum quenquam sui Regni, Curiæ Romanæ, aut Papæ subesse.* Recepit verò pallium istud Anselmus; cùmque iterum à Rege peteret, ut, juxta Pallii legem, Papam visitaret, respondit Rex, ^f *Quòd si cœptis his desisteret, si juramento suscepto promitteret, se neque Apostolorum limina visitaturum, nec pro quovis negotio (adverte quovis) Romanæ sedis audientiam appellaturum, tum rebus suis cum omni tranquillitate frueretur.* *Si secus faciat, exilium perpetuum ei denunciat.*

9. De investituris quantæ apud nos, ut et in Imperio, tragœdiæ? Bolum hunc præpinguem Regibus et Laicis semper invidebat Papa; et eripere eis contendit. Regnante Henrico primo,

^g Epist. Ansel. in Act. et Mon. Jo. Foxi in Hen. I. p. 178, et Hist. Jorn. et Covent. ap. Antiq. Brit. in Anselm.

luctatur in hâc causâ Anselmus. *Decretum^g Apostolicum Regi Proceribusque profert, proponit; ne quis manu Regis aut Laici Ecclesiæ cuiusvis (diöcesana sit seu parochialis) investituram accipiat.* Rex, regnique Proceres, etiam et Episcopi, hoc præter Regni hujus consuetudinem fieri asserebant, addunt insuper, se nunquam tam iniquo Papæ decreto assensuros; sed potius Anselmum exterminaturos, et ab Ecclesiâ Romanâ penitus discessuros, priùs quam hanc Papæ sententiam à jure Regio regnique consuetudine prorsus alienam ratam haberent. Regnante eodem Henrico, Thurstanus, electus Eboracensis Archiepiscopus, Con-

secrationem^b à Calixto Papá obtinuit. Rex, ut primùm ei innovuit, omnem locum suæ dominationis Episcopo interdixit. Possem singulis ferè nostrorum Regum temporibus idem demonstrare, et libro alioⁱ ex parte à me demonstratum est. Hoc unum nunc satis erit, quod consensu totius Regni, Clericorum simul ac Laicorum, regnante Henrico VIII., testatum sit,^k *Exactiones, Provisiones, Bullas Papales, Appellationes ad Papam, aliasque Papæ usurpationes, non solùm Juri ac æquitati, sed et Imperiali Regum Angliae diademati, et antiquis Regni juribus penitus repugnare.*

10. Nec Germanis gratus admodum hic Papæ primatus. [95]

Celebrabat^l aliquando Moguntiæ divina officia Luitpoldus Archiepisc. Moguntinus, præsente Henr. III. Imperatore, et Leone IX. Papá. Ob festi venerationem, præter Romanæ ecclesiæ morem, Lectionem decantabat Diaconus. Decantationem illam semel, iterumque Diacono interdicit Pontifex. Interdictum Papæ contemnit Diaconus. Quare finitá lectione, Papa honoris sui zelo accensus, Diaconum degradavit. Aegrè se continuuit Moguntinus. Cùm igitur, peracto Offertorio, ad sacrificium perventum esset, recedit Archiepiscopus, et in suâ sede resedit: Palam omnibus contestans, nec se, nec alium quenquam (ne Papam quidem ipsum) completurum illud officium, nisi ministrum suum recipiat. Papa constantiam hanc Moguntini conspiciens, Diaconum statim restituit, Moguntino cessit, et ut ait Urspergensis, in Moguntinā diaœcesi cedendum ipsi perpendit. Pessimum certè Primatū tui indicium, si Papa in Diaœcesi aut provinciâ Moguntinâ primus non sit. Nec Bremensi Ecclesiæ gratior: in quâ^m Greg. VII. lib. 2, et Legatis Gregorii VII. constanter restitit Liemarius illius sedis Archiepisc. nec eos in suâ provinciâ Concilium habere, vel quidquam in eâ corrigere passus est: Et Papæ insuper ipsius mandatum, quo eum Romam accersivit, pro nihil habuit.

11. Ludovico Imperatoriⁿ diras dixit Johannes XXII., sacra publicè privatimque fieri vetuit. Vide quomodo Primum hunc excipiunt Germani. Renoburgi Concilium habet Ludovicus; adfuere in eo Principes et Episcopi Germaniæ. Ex Concilii decreto declaratum est,^o *Vana esse Pontificis acta, omnesque qui ea tuerentur, hostes esse reipublicæ. Pontificem non modo Hæresiarcham, sed et Antichristum, qui spiritum Satanæ sibi sumit, vocant.* Concilium adhuc aliud Francofurti celebrat idem Ludovicus. In eo^p à Papá ad Concilium generale provocat. Quòd si

^b Matt. Paris.
in Hen. I. an.
1119.

ⁱ De temporo-
rali Papæ
Monarch. c.
12.

^k Statut. Par.
an. 24 Hen.
VIII. c. 12,
et an. 25, c.
21.

^l Abb. Urs-
perg. ad an.
1053.

^m Greg. VII.
lib. 2,
epist. 28, et
Bar. an. 1074,
n. 4, 5.

ⁿ Avent. lib.
7, Annal. p.
610.

^o Ib. Ubi eti-
am Edictum
Ludov. extat,
p. 613.

^p Decret.
Conc. Fran-
cofurt. ap.
Naucler. an.
1338, et Zovia.
an. eodem,
n. 7.

dicatur, Papam non habere superiorem, ad quem appellari possit, hoc (ut in decreto dicitur) non obstat, quia manifestum est secundum doctrinam Catholicam, quod Papa, ubi de fide agitur, subest Conciliis. De consensu insuper et Consilio Prælatorum omnium, et Principum Alemaniæ, decretum est, processus Pontificis nullos esse, nullius roboris aut momenti. Universis etiam et singulis sub Imperio degentibus; cujuscunque statutis aut conditionis fuerint, districtè præcipitur, ne dictas Papæ sententias execrationis et interdicti observare præsumant. Quicunque autem contrà fecerint, eos omnibus feudis, quæ ab Imperio tenent, omnibus gratiis, privilegiis, libertatibus et immunitatibus privant.

[96] 12. In Italianam jam tandem redi. In eâ opinor, si usquam, primatum invenias. Nec in Italiâ tamen fuit hoc istis sæculis catholicum dogma. Mediolanensem Ecclesiam vide, missus erat ad eam ordinandam legatus Leonis IX. Petrus Damianus.

^q Sigon. lib. 9,
de Regn. Ital.
an. 1059.

Rumor^q mox inter Mediolanenses increbuit, Ambrosianam Ecclesiam antiquis patrum institutis liberam; nec Romanis legibus obnoxiam esse: neque pontificem Romanum jus ullum in suâ Ecclesiâ ordinandâ atque constituendâ habere. Eandem Ecclesiam ducentis annis obedientiam Romanæ tuæ denegasse docet te

^r Lib. 5, de
Reg. Ital. an.
845.

^s In Vit.

Steph. IX.

^t Paul. Diac.
de Longob.
lib. 2, c. 12.

^u Bin. Not.
in Conc.

Aquil. habi-
tum an. 553.

^x Edict. Lud.
4, ap. Avent.
lib. 7, p. 613.

^y Valer. in
Joh. XXII.

tuus Sigonius^r et Platina.^s Aquileiensem Ecclesiam, et illius Episcopos specta; ut Romani, sic et illi Patriarchæ^t et beati Patriarchæ vocati: Ecclesia hæc Patriarchalis centum^u et plus eo annis ad Sergii primi tempora à Romanæ tuæ communione se separavit: sine dubio non factura, si Primum Romanum, cui alios Episcopos omnes subesse, eique parere oportet, agnovisset. Perusiæ quid factum sit attende. Franciscanos^x fratres, quia Christum et Apostolos nihil proprium habuisse docebant, sententiâ suâ ut hæreticos^y condemnavit Johannes XXII. Stolidas eos pecudes vocavit, et perniciosas vulpeculas, qui simulatâ religione mundo imponerent. Franciscani non diu post celebrem habent Perusiæ conventum. Ibi universis suffragantibus Theologis, à Papâ ad universale Concilium provocant. Papam autem ipsum Antichristum esse, aut illius Ante-ambulonem asserunt. Eundem vocant simulachrorum cultorem, et insatiabile avaritiæ barathrum. Nec certè immeritò. Sic ille Christianum orbem expilaverat, ut moriens inestimabilem auri thesaurum post se reliquerit, videlicet decies^a septies centena florenorum aureorum millia, seu ut apud Pinedam,* aliqui dicunt, viginti quinque ducatorum millions. Sed ex omnibus Ravennatem Ecclesiam mihi vide; Hanc à

^a Papir. Mass.
in Vit. Joh.

XXII.

* Lib. 22, de
Monarc.

Eccl. c. 1, § 4.

Primatu tuo aversam, eique adversam senties. Maurum ^b illius sedis Episcopum, cùm se Romano opponeret, Romam ad se accersit Papa Vitalianus. Quia venire contempsit, fulminat in eum Romanus Jupiter, *eumque excommunicat*. Maurus Papæ authoritatem tam nihili fecit, ut sicut tui^c loquuntur, *Romano fulmini oppedere ausus sit, eandemque Anathematis sententiam in* [97] ^c In Ind. Sigan.

Vitalianum tuum reciprocárit, ac retorserit. Etiam Romano primatui ita ille infensus, ut^d moriens clericis suis *præceperit*, ne quando Romano pontifici parerent. Successit non diu pòst in eâdem sede Fœlix: *Romam^f ut à Papâ consecrationem acciperet* ^d Sig. lib. 2, ^f Ib. an. 708. *se contulit.* Moris tunc erat, ut Episcopi antequam consecrentur rationem non fidei solùm (antiquitùs hoc factum) sed et obsequii sui in Papam ederent, eamque in pontificum Tabularium referrent, quod Cautionem^g in Scrinio facere dicebant. Non tunc satis erat Literis, Formatis, aut communicatoriis, unitatem fidei, et cum aliis communionem testari: non satis eis Primum honoris (quis hunc ei invidisset?) Papæ deferre: Potestatis primum super alios Episcopos exigebat tum Papa: *Universalis hæc Romani Episcopi tessera tunc erat hæc professio.* Cautionem istam à Fœlice exigit. *Cautionem^h istam facere detrectat Fœlix.* ^h Anast. loc. cit. Domumⁱ etiam reversus, Ravennâtes ab obedientiâ Romani Episcopi, propositâ antiquâ sedis suæ libertate ac dignitate, avertit. Nec Papæ suasiones, nec Justiniani Rhinotmetis (quem in suas partes attraxerat tum Pontifex) tyrannis, Fœlicem ad istam obedientiam pertrahere potuit. Candenti^k laminâ se luminibus^k Ib. orbari, exilium ferre, quidvis facere, quidvis pati voluit Fœlix potius quam in universalis tui Episcopi obedientiam consentire. Eâdem constantiâ Nicolao^l primo se opposuit Johannes: et ^l Anast. in Vit. Nicol. I. Hildebrando Guibertus, quo^m nemo vehementius Romani tui pontificis superbiæ adversatus est. Sic quadringentis post Maurum annis jugum hoc universalis tui Episcopi ferre nesciebant Ravennates.

13. Neque solùm singularibus his in Italia Ecclesiis hoc onus exosum, sed et ipsis ibidem habitis Conciliis. Lege ex omnibus Romanum illud sub Othono, an. 963. Adfueruntⁿ in eo, præter exterios è Franciâ, et Saxonâ, Cardinales quatuordecim, Rodulphus Patriarchæ Aquileiensis locum tenens, Walbertus Mediolanensis, Petrus Ravennas, et alii ex Italiâ Episcopi triginta, *Communi^o totius sancti Concilii consensu depositus est* ^o Ib. c. 11. *Johannes Apostata* (duodecimi Johannis id cognomen) inque

^a Ut ex Ast. patet ap. Luitpr. lib. 6, c. 6, et seq.

[98]

illius locum electus ac constitutus Leo octavus. Illosne credis primatum tuum agnovisse, qui Primum illum (cui omnes subesse ac parere oportuit) deponendi sibi jus esse demonstrârunt?

14. Calculos nunc sume: Computa: Confer cum tuis *Universalistis* eos, qui pro antiquo et verè Catholico dogmate dimicant. Vide primum, an non Orientalis Occidentali Ecclesiâ sit longè major? Vide dein quanta Occidentalium quoque pars nostra hîc sit; et quò hæc rectiùs discernas, vide quæ in Concilio Rhemensi dicta sunt: *Urbem p omnium gentium dominam humanis ac divinis destitutam subsidiis videmus, ut enim planiūs dicamus, palamque fateamur, post Imperii occasum, hæc urbs Alexandrinam Ecclesiam perdidit: Antiochenam amisit, et ut de Africâ taceamus et Asid, ipsa jam Europa discedit: Nam Constantinopolitana Ecclesia se subduxit; Interiora Hispaniæ ejus judicia nesciunt.* Hæc omnia amissa; et dogma primatûs tui, dogma hoc *Universalistarum*, Catholicum tu vocabis?

15. Proximum erat de *Imaginibus* certamen. Earum cultum Conciliabulum Nicænum pro Antichristo dimicans decrevit.^q Nulline tum erant, qui pro antiquo et aureo dogmate pugnarent? Erant certè. Opponit se forti et invicto animo Carolus^r Magnus Imperator. Opponit se unà cum Carolo Concilium illud *Plenarium*,^s *Magnum*,^t *Generale*,^u seu *Universale*, Francofurtense; in quo ex^x *Italiâ*, *Galliâ*, *Germaniâ*, ex *omnibus*^y *Caroli Regnis* convenerunt *Episcopi trecenti*,^z et totus^a *Catholicæ pacis clerus*. Consensu omnium *Imaginum adoratio*, ut *impudentissima*^b *traditio*, et *Synodus illa Nicæna*, ut *purgamentum*^c *despicitur, rejicitur, damnatur*. Decretum insuper, ut Conciliabulum istud è numero^d *universalium Conciliorum penitus deleatur*, neque vel *septima*,^e vel *universalis habeatur*, aut *dicatur*: sed vel *secunda*,^f vel *tertia post Ariminense*, inque eodem cum *Ariminensi ordine collocetur*. Opponit se Ludovicus Imperator, et cum eo *Synodus Parisiensis*, in quâ docetur,^g *Hadrianum indiscretè jussisse imagines adorari*, cùm eas adorare nefas sit; ipseque^h *Ludovicus longè acriori libro insectatus est imaginum cultum*, quâm *Carolus*. Opponit se Ecclesia nostra Anglicana. Missis enim in Britanniam Nicænæ *Synodi*, *decretis*, *scripsit*ⁱ *Episcoporum ac Principum nomine Albinus*, seu *Alcuinus nostras, magnus ille, Caroli Magni magister*: et dogma istud de *Imaginibus adorandis*, quod omnino execratur *Ecclesia Dei*, *authoritate Scripturarum mirabiliter refutavit*. Dimicârunt in hâc causâ, etiam ad mar-

^p Verb. Conc.
Rhem. apud
Bar. an. 992,
n. 31.

^q Conc. Nic.
2, Act. 7.

^r In Praef. ad
lib. Carol.

^s Verb. Conc.
Francof. in
libel. suo sa-
crosoy. p. 418.

^t Sic vocatur
à Regin.
ad an. 794.

^u Sic vocatur
ab Hinem. in
lib. contra
Hinem. Lan-
dun. c. 20,
p. 93.

^x Egolis. Mo-
nac. in *Vitâ*
Karoli, ap.
Pithæum ad
an. 794.

^y Swarsab.
monac. in
continuat.

Abb. Ursper.
^z Laur. Sur.
in Admonit.
ante Conc.
Franc.

^a Act. Conc.
Francof. in
epist. Synod.

^b Hispan.
^c Praef. in lib.

1. Carol. p.
96.

^d Ib.

^e Ib. p. 97.

^f Athel. in
Annal. Franc.
an. 794.

^g Pref. in lib.
Carol. p. 97.

^h Synod.
Paris. in
initio.

ⁱ Hinem.
Rhem. cont.
Hinem. Land.
c. 20.

[99]
^j Roger
Hoved.
Annal. part.
priori, an.
792.

tyrium usque; dimicârunt innumerabiles Waldensium^k atque ^bClaud. Cons. confut. erro-
Albigensium catervæ: ut nullo unquam ævo Iconolatrarum rum Wald.
dogma *Catholicum* fuisse, quivis perspiciat. c. 34.

16. Sequitur *Hildebrandina hæresis*; dogma verè ferreum: Regiam ille dignitatem ac authoritatem, subditorum obsequium ac fidelitatem infregit. Soluto jam in Hildebrando, qui per mille annos vinctus fuerat, Satanâ, irrupit, ac turbinis instar irriguit in ecclesiam hæresum turma, Transubstantiatio, Adoratio, Purgatorium, Indulgentiæ, et quodvis Bestiæ placitum: et robustior simul ac truculentior jam factus Antichristus, sævire supra modum cœpit ac furere. Non deerant tamen ferreis his sæculis, qui constanter se et intrepidè bestiæ opponerent. Insurgunt pro antiquâ et Orthodoxâ fide, Ecclesia Leodiensis,^l et Laurishamensis,^m Concilium Wormatiense,ⁿ Papiense,^o Gerstaganense,^p Moguntinum,^q Brixiene,^r et Romanum, cujus antè memini. Episcopi complures in Germaniâ, Galliâ, et Italiâ, Venerius Vercellensis,^s Conradus Trajectensis,^t Osbertus Leodiensis,^u Episcopus Trierensis,^x Episcopus Virduvensis,^y Waltherus Medeburgensis,^z Gualterus Naumbergensis,^a *Plerique omnes boni, aperti, justi ac simplices, qui Antichristi tum Imperium cœpisse, Hildebrandum Antichristum esse, in Babyloniam, in Templo Dei sedere prædicabant.* Recense ad unum *Hildebrandinos* tuos; Ausim dicere, *Imperiales*, illius sæculi et pietate illis, et virtute ac probitate, et doctrinâ, et numero fuisse longè superiores.

17. Omitto reliquos, de quibus fusiùs est à me libro alio disputatum. Perpende seriò vel illos solùm, qui à vobis Albigenses, Waldenses, Pauperes de Lugduno, Leonistæ, vel alio non dissimili nomine per ludibrium vocantur. Vide quanto illi numero, quantâ animi magnitudine et constantiâ non solùm factionis istius superbiæ ac tyrannidi, sed et vestris Iconolatrarum, Hildebrandinorum, Transubstantiariorum, Purgatoriorum, et aliorum, qui pro *Antichristo* tum stabant, hæresibus sese opponerent. Audi imprimis quid de his, de eorum pietate, [100] numero, duratione, ac amplitudine testetur tuus Rainerius capitalis eorum hostis.

18. *Inter omnes, inquit, sectas, quæ sunt vel fuerunt, non est perniciosior ulla ecclesiæ Dei (Dei Papæ) quam Pauperum de Lugduno: tribus de causis. Prima, quia diuturnior; eam alii à Silvestri, alii ab Apostolorum tempore durasse dicunt. Secunda,*

^dRainer. Bonhem. Script.

quia Generalior, Ferè enim nulla terra est in quā hæc secta non serpit. Tertia, quòd omnes aliæ cum immanitate blasphemiarum in Deum, horrorem inducant ; hæc Leonistarum magnam habet speciem pietatis : eo quòd coram hominibus justè vivant, et benè omnia de Deo credant, et omnes Articulos, qui in symbolo continentur. Solam Romanam ecclesiam blasphemant, et oderunt. Unicum hoc in eis crimen ; unica hæc Romæ hæresis, non esse papicolum. Sit Leonista quis, sit vel dæmon, vel Satanus, si procumbere sciat ad pedes Romani vituli, et Bestiam coccineam adorare, sanctus mox audiet, et clara deūm soboles, magni Jovis incrementum, etiam et Divorum inscribitur albo.

^a Lib. de
Hæres. in
voce Albigen-

^b Ad an. 1199,
n. 33.

^b Bar. eo an.
n. 7.

ⁱ Guliel. Ar-

mor. Phil. lib. 8, truci-

dant millia

bis triplicata

decem. Et

Bzou. falso

ait fuisse so-

lum 17000, ad

an. 1209, n. 1.

^k Bzou. an.

1209, n. 1.

^l Ib. an. 1211,

n. 10.

^m Ib.

ⁿ Ib. n. 9.

^o Ib. an. 1213,

n. 7.

^p Prat. de

Hæres. in

Albigen. p.

18.

^q Guiliel. Ar-

mor. in Chro-

MS. 5 de

reb. a Philip.

gestis quod

est in nobili

Biblioth.

Dom. Rob.

Cottoni.

[101]

^r Matt. Paris.

an. 1236, p.

574.

^s Vignier.

Hist. Eccl.

an. 1242.

^t Quorum

summa est

142,990.

19. Audi de his Prateolum^e tuum, et Bzovium^g Albigenium^h hæresis (factionis hoc vestræ idioma) tempore Innocentii III. circa annum 1216, tam valde cœpit pullulare et excrescere in brevi temporis intervallo infecerit mille propemodum civitates : Adeo quidem, ut si gladiis (ferrea hæc sunt, et vestra argumenta) repressus non fuisset, brevi temporum interstitio universam Europam corrupisset. Atenim gladiis illi repressi ; tanta, tamque infanda strages eorum facta, ut anno^h 1183, uno die, in unâ urbe Bituricensi, septem millia eorum trucidata sint. Iterumⁱ an. 1209, in eâdem urbe sexaginta millia imperfecta : Iterum^k eodem anno in Castro Minervæ, centum et octoginta vivi cremati : Iterum^l anno 1211, ad Pulchram vallem quadringenti combusti : Iterum^m eodem an. Lavauro, octoginta in furcas acti : Iterumⁿ eodem anno in Vauro octoginta nobiles securi percussi, nec à mulieribus ibi temperatum : Iterum^o anno 1213, ad Mirellum, multi gladio, plures flumine absumpti, viginti, aut ut Prateolus^p ait, septuaginta millia imperfecta. Iterum^q an. 1219, Miromandæ, quinque millia occisa. Iterum^r anno 1236, circiter quinquaginta combusti, aut vivi sepulti. Iterum^s anno 1242, in arce quâdam Tolossanæ diocæsis circiter ducenti cremati. Et hi^t quidem omnes in uno, ut opinor, Galliæ regno, et infra sexaginta annorum spatium, trucidati. Quis verò non dico enumerare, sed vel mente concipere potest, quot myriadum myriadas per omnes Europæ ditiones, per omnes illos quadringtonos, et plus eo, ab Hildebrandi papatu annos flammâ et ferro devoravit truculenta hæc cæde ac sanctorum sanguine inebriata bestia ? aut quis talia fando, temperet à lachrymis ? Sed sic profectò, Bestiam, sic et

Bestiæ satellites pro suis hæresibus pugnare decuit. Quivis interim facilè ex his perspiciat, *Hildebrandinas* vestras, quas ferreis hisce argumentis fovistis, hæreses, ne sæculis quidem illis, quibus *regnavit Antichristus*, fuisse Catholicas: Non aliter Catholicas, quâm fuerunt Neronis, aut Diocletiani dogmata Catholicæ.

20. Superest jam quartum illud *aureum* fidei dogma, *Quòd Papa judicio universalis Concilii tam in eis, quæ ad fidem spectant, quâm ad mores, subjectus sit.* Utri verò illis sæculis in hoc Catholici, non est tibi, opinor, dubium. Certè enim Ecclesiæ, quæ illis sæculis ubique per orbem erant omnes, in hoc, *nostræ* sunt. Docti etiam omnes, sive pro Christo dimicabant, sive pro Antichristo in hoc omnino nostri; imò Christi sunt. *Peritorum nemo*, ut te docet Concilium Basiliense, *de hoc dubitavit*. Per id omne tempus ipsa vestra Romana, quæ in multis Antichristiana tunc erat, in hoc tamen et nostra erat, et Christiana. Quandiu aureum hoc et Catholicum, Catholicæ fidei dogma incolumē in Ecclesiâ vestrâ stetit, *lascivire, regnare, grassari, et furere* in eâ potuit Papa, ad thronum tamen et culmen Antichristianismi, quòd aspirabat, ascendere nunquam potuit. Concilium ei in morâ erat et obstaculo, velut habenâ et camo frænabat hominem peccati, ne vel facere, vel in fide quicquid luberet, statuere posset. Abrogatum est et *reprobatum* à vobis hoc fidei dogma in conventu vestro Lateranensi sub Leone X. 14^o die Kalend. Januarii, anno millesimo quingentesimo decimo sexto. Die illo,^u *Papam esse Conciliis omnibus superiorem, ideòque, supremum atque infallibilem* in terris *Judicem* decrevistis. Die illo, factus est Papa vobis *fundamentum fidei*, et lapis ille^x *angularis, pretiosus et probatus, quem prædixit Isaias*. Dies ille, verè *Natalis* [102] ^{“Bulla Leonis X. quâd hoc decernitur, eo die Roma data est. Concil. Lateran. sub Leon. X. sess. 11, p. 640.”} est *Ecclesiæ vestræ*, qui quotannis vobis celebrandus est dies. Die illo et *nova* vobis nata fides, et *Novum fidei fundamentum*, et novum etiam *Nomen* inditum, ut à *Papâ*, qui vobis fidei fundamentum, et *Papistæ* vocemini, et Ecclesia vestra *Papistica*, id est, *summo in gradu Antichristiana* dici mereatur.

21. Scit bene tuus Cardinalis proprium esse hoc vobis nomen, et tantùm non in eo gloriatur;^y attestari enim veritati, quam tenetis asserit. At profectò errat toto cœlo, cum vos *Papistas* à ^{y Lib. de Not. Eccl. c. 4, § At.} Papâ Christo, aut Papâ Petro vocari ariolatur. Non ita est: nec ex tam illustri familiâ, nec tam antiquâ et nobili prosapiâ natum hoc nomen: Majores hos nescit, et illi istam prolem.

^{x Bell. præf. in lib. de Pontif.}

Verè tibi dico, Non à Papâ Christo, non à Papâ Petro, non vel à Papâ Bonifacio, non à Papâ Hildebrando, non à Papâ Innocentio, non ab ullo tam antiquo vel patre, vel Papâ, sed à Papâ *solum Lateranensi et Leonino* inditum hoc vobis cognomen. A Leone geniti, in Laterano nudiustertius editi vos, vestraque, qualis nunc est, Ecclesia. Eratis quidem olim, Evandri prope sæculo, à Christo Christiani, à Petro Orthodoxi, et Apostolici. Humilis nimis hæc vobis familia, et fortasse fumosi nimis hi majores. Transistis igitur jamdudum ab his in magis florentem ac splendentem in hoc orbe, magisque orbi gratam et gratiosam familiam, unde prædia et hæredia multò certè ampliora, quæ à piscatore, aut fabro expectare, nec injuriâ, possitis. A Bonifacio in *Universalistarum* : ab Hadriano in *Iconolatrarum* : à Gregorio VII. in *Hildebrandinorum* : ab Innocentio III. in *Transubstantiariorum* : denique à Leone X. in novissimam sed ditissimam planè Antichristi familiam, quæque reliquis omnibus est ex asse hæres, ascripti estis : ut deinceps non nisi à *Papali hoc fidei vestræ fundamento*, Papistæ vocandi sitis. Vedit hoc, agnovitque Cassander^z vester. Sunt, inquit, alii, qui *Pontificem Offic. Viri Boni, § Sunt Romanum, quem Papam dicimus, tantùm non Deum faciunt: alii.*

[103] ejusque *authoritatem non modò supra totam Ecclesiam, sed supra ipsam Scripturam divinam efferunt, et sententiam ejus infallibilem fidei Regulam constituunt, hos non video, cur minus Pseudocatholicos, et Papistas appellare possis.*

22. Vides nunc quæminimè ante annum 1500, Catholica sit illa vestra Ecclesia, et fides, quam vos per *omnia sæcula*, per *omnia loca* diffusam in orbe jactatis. Nuper ea, et Lutheri *solum tempore sub Leone nata*. Nec ab eo tamen ad umbilicum perducta : Lambenda erat hæc recens nata Leonis proles, et à Pio IV. ac Tridentinis Patribus, *novis aliquot fidei Articulis*, velut armillis et bracteolis ornanda simul et ditanda. Nam si quis *non integrè, non integrum Tridentinam fidem, et singulos illos viginti quatuor fidei à Pio IV. promulgatos articulos amplectitur* : nec ille vobis verè nunc *Catholicus*, nec ille nobis *Papista*, nec vel nobis vel vobis pro *membro Ecclesiæ vestræ*, ille habendus est.

23. Pervenimus jam ad tertiam illam et postremam Ecclesiæ *periodum*; quando separatione ab Ecclesiâ Antichristianâ factâ, labi ille indies, et declinare cœpit. Et quidem ante Lateranense Conciliabulum, quandiu in Ecclesiâ vestrâ auri adhuc aliquid, et aureum illud fidei *fundamentum*, licet multis luti ac scoriæ sor-

dibus deturpatum remanserat, discessio hæc insignis facta non est : florebat adhuc et indies amplificata est Ecclesia illa, quæ tum Romana. Opinor enim (nec vana fides) etiam propter pauxillum illud, quod in eâ supererat *nostri tritici*, in ipsâ Zizaniâ vestrâ : propter *botrum unum* alterumve in totam vestram vineam : propter unum *Lotum*, in totam Sodomam benedictiones non paucas à Deo effusas. Postquam verò Conciliabuli istius decreto *fundamentum aureum* penitus eversum est, et illius loco Lateranense illud, luteum planè et latericum fundamentum est à vobis positum, discessio statim facta, inchoata fœliciter à Luthero *ipso*, proximo post Lateranense decretum anno.^b Exin,

^a Cœpit Lutherus Papæ se opponere an. 1517.

Orthodoxi ab hæreticis : *Catholici* à Papistis, *Christiani* ab Antichristianis, sicut Abrahamus à Chaldæis, sicut Lotus à Sodomitis, sicut Israelitæ ab Egyptiis et Babylonii segregati sunt. Ex illo ruere res vestra, et retro sublapsa referri. Vide enim mecum, et perpende paulisper, quantilla ea orbis pars sit quam tenetis : quàm verè punctulum sit, et instar nihil, quod vos *Catholicum* vocatis, quod tu et Thrasones vestri tanto ihatu jactitant, ac si fidei et Ecclesiæ vestræ amplitudo universum planè orbem, *Orientem simul et Occidentem*, regna omnia, et regiones impleret ac possideret.

24. Scripsit de hâc re verè aureum libellum, vir ingenio admirabili, ac omni doctrinæ genere instructissimus, amicus olim ac familiaris meus Ed. Breirwooddus,^c cuius ego bonis literis, ac bonis omnibus immaturum obitum sæpissimè, nec unquam tamen satis deplorare soleo. Peragratur ille, ac velut manu te ducit per singulas orbis cogniti partes ac regiones. Quantum spatii in Europâ primùm, tum in Africâ, pòst in Asiâ, postremò in Americâ, et Insulis cuique adjacentibus, vel *Christiani* occupent, vel *Mahumetani*, vel *Pagani*, seu *Idololatræ*, accuratè et velut in speculo tibi demonstrat. Tu illum consule : nolo ego actum agere : Summa huc reddit. Divide^d in triginta æquales partes orbem universum jam cognitum : Ex triginta his, novemdecim à *Paganis* occupari ; à *Mahumetanis* sex ; à *Christianis* quinque partes declarat. Ut si amplitudo, quod vos docetis, veritatis vera Nota sit, Christiana ipsa religio, nonnihil à *Mahumitanâ sectâ*, longissimè verò à *Paganismo* superetur.

^e Lib. de Inquisit. lin-guarum et religionum diversarum per orbis partes præci-puas.

25. Ex *Christianis*, præter Protestantes et Papistas undecim omnino sectæ^e numerantur : Inter eas, tres eminent, ad quas ^f Ib. c. 15. reliquæ ferè reducuntur. *Græci*, ad quos revocantur *Syriani*,

Georgiani, Moscovitæ seu Russiani. Nestoriani, quibus adjicias Indianos, seu Christianos S. Thomæ, Jacobitæ, ad quos spectant Cophthitæ, sive Ægyptii, Armeni, Habassini, et Maronite. Ex his, si vel Græcos solos, eosque qui illorum sectæ adhærent, species, et numero^f illi, et locorum amplitudine, Romanam vestram longè superant, si demas quæ apud Indos à vobis finguntur. Quantula verò, quāmque exigua vobis portio linquetur, si Romanam vestram ad undecim illas omnes sectas conferas, quæ in Asiâ et Africâ latè diffunduntur! In Europâ etiam Christianos^g ferè omnes complectuntur, qui in Græciâ, Macedoniâ, Epiro, Thraciâ, Bulgariâ, Serviâ, Bosniâ, Walachiâ, Moldaviâ, Poloniâ, et Moscoviâ, et bene magnâ Dalmatiæ tuæ et Croatiae parte. Si rectè calculum subducas, invenies, opinor, nostram, vestramque conjunctim religionem, non nisi duas, aut ad summum tres, ex quinque Christiani orbis partibus possidere: reliquum verò undecim illis sectis relinquendum esse.

26. De duabus ergo aut tribus ex *triginta orbis partibus*, certamen vobis nobiscum est: cumque partes duædetriginta ad neutros spectent, de duabus solùm tribusve particulis dimicatis nobiscum. Et de Amplitudine interim vestrâ, quasi *orbis universus* vester esset, plusquām Thrasonicè gloriari soletis. Mittamus híc Indos; licet illic^h et olim, hodieque, annunciata sit et fructificet nostra fides; eademque nostro ævo, *prima omnium fœlicissimis auspiciis* orbem totum circumnavigavit,^k et ab utroque axe, ab ortu etiam et occasu, orbem lustravit, salutavit, beavit. Sed mittamus tamen. Scimus quām bellè à vobis Indi conversi sint: nec tam Indianos ad fidem, quām Indianum aurum et opes in vestram fidem recepta. Scimus etiam quām in fingendo audaces sitis. De his eorumque ad fidem vestram conversione non aliud híc addam, quām tua ipsius, eaque vera verba: *Egregiam, inquis,^l gentium conversionem, imò eversionem, quæ in Indiis exantlata est. Multa misellorum virorum, fœminarum, puerorum millia devoravit et Orco misit gladius ferreus; gladio autem ancipiiti Verbi Dei vix pauci, credo, homunciones ad salutem suā spirituali nostri glorientur. Qui penitus hæc intrò spexerunt, nostri etiam Patres Societatis, viderunt in paucis et exiguis illis locis, ubi Christi nomen auditum est et religio Christiana jam vigore jactitatur, vix Christianismi corticem manere, aut certè plantatum fuisse: salutarem Christi cognitionem haud imbiberunt,*

^f Edw. Breirw. lib. cit. c. 18.

^g Ib. c. 15.

^h Dracus erat

primus totum

qui circuit

orbem: Et

victor felix

itque reddit-

que domum,

Jac. Daltoni

epig.

Spalat. cont. Suar. c. 1, n. 31.

quia fortè vix unquam audierunt. Ut aurum, aliaque eorum bona miseris, non ut eorum animas Diabolo eripiant, properant eò classes, milites, religiosi. Longinquas igitur istas mittamus oras, de quibus incerta hīc fama, incerta penè omnia. Dispiciamus in bene noto hoc orbe, ex duabus illis partibus quid nostrum, et quantillum vestrum sit. Audi quid de Lutherō scribat Cardinalis^m tuus; Occupavit Lutherus brevi non solùm multa Regna in partibus Septentrionalibus, sed etiam usque ad Indos excurrere ausus est. Quæ verò illa Regna? Nostris, inquit,ⁿ temporibus tam prosperè illi omnia successerunt, ut Romana sedes magnam Germaniæ partem amiserit, Suetiam, Gothiam, Norvegiā, Daniam universam, bonam Angliæ, Galliæ, Helvetiæ, Poloniæ, Bohemiæ, et Pannoniæ partem. Adeò ut si prosperè agere nota sit Antichristi, non Papa, qui tot provinciis exutus est, sed Lutherus pro Antichristo habendus est. Enumera tu, si potes, ex Europæis tot Regna ac provincias, quæ vestræ, aut Papæ factioni adhærent. Vix alias, opinor, quām Italianam nominabis et Hispaniam. Sunt^o verò et in Italiâ non pauci regionis Pedemontanæ, Salustanæ, Luccæ, et Venetiarum, qui Lutheroplus favere, quām Pontifici dicuntur. In Hispaniâ quoque, in unâ Sevillâ,^p supra viginti millia nostræ fidei addicti perhibentur. Ac nisi per Inquisitionem staret, brevi tota Regio regnumque nuncium Pontifici missura creditur. Reduc nunc omnia ad calculum. Perpende sæculorum omnium seriem; Regiones omnes perlustra: Dic deinde seriò, an Papistica tua fides et Ecclesia, vel tempore, vel loco, Catholica sit, aut sit dicenda, quæ nec ante annum quingentesimum supra millesimum nata, nec unquam adhuc trigesimam, id est, vel unam integrum ex triginta noti orbis partibus occupavit?

^m Bell. lib. 3,
de Pontif. c.
23, § Similitudo.

ⁿ Lib. eod. c.
21, § At postea.

[106]

^o D. Ed. Sand.
in Relat. Re-
ligionum, n.
43.

^p Ib. n. 44.

CAP. XIX.

DE ROMANÆ CURIÆ SANCTITATE.

ITERUM me hīc^r revocas ad Romanam Curiam, Veniam ab eâ^r Cons. Red.
supplex deprecaris, quod novitates illius, et errores reprehenderis.
Redeam? non si me obsecres. Tibi illa sæpiùs placanda;
sæpiùs illi blandiendum fuit. Metuebas à virgis, aut securi.

^{p. 14.}

Sciebas in eam verè quadrare quod habet Romanum tuum Con-

^a Cons. Rom.
2, sub Silvest.
c. 16.
^b Cons. Red.
p. 14.

cilium, ^cCuriam à cruro dici. Quia verò tu sic nunc cæcutis, ut nullos^d in eâ errores, novitates nullas, scandalosum nihil, nihil quod animabus mortiferum sit aut letale in eâ conspicere possis; etsi mihi quoque contrà asserere satis esset, nihil in eâ non novum, non mortiferum, non letale: quò tamen errores aliquos et letale in eâ aliquid clariùs intuearis, perspicilla tibi ex

^e Lib. Epist.
sine titulo,
epist. 7.

Petrarchâ vestro suppeditabo. Sic enim ille^f de Aulâ istâ Romanâ. Quicquid de Assyriâ, vel Ægyptiâ Babylone, quicquid de quatuor labyrinthis, de Averni limine, de Tartareis sylvis sulphureisque paludibus legisti, huic Tartaro admotum, fabula est. Hic turris simus ac terrificus Nimroth, hic pharetrata Semiramis, hic inexorabilis Minos, hic Radamanthus, hic Cerberus universa consumens, hic tauro supposita Pasiphaë, mixtumque genus prolesque biformis, Veneris monumenta nefandæ. Hic quicquid confusum, quicquid atrum, quicquid horribile usquam est

^g Ib. epist. 15. aut fingitur, aspicias. Quicquid^h usquam perfidiæ et doli, quicquid inclemencie superbicæque, quicquid impudicitiae effrænatæque libidinis, quicquid impietatis, et morum pessimorum sparsim habet,

ⁱ Ib. epist. 9. aut habuit orbis terræ, totum istic cumulatim videas, acervatimque reperias. Nullay ibi pietas, nulla charitas, nulla fides habitat. Tumor, livor, luxus, avaritia regnant, pessimus quisque provehitur, justus opprimitur: Simplicitas amentiæ, malitia sapientiæ nomen habet: ibi Deus spernitur, nummus adoratur, calcantur leges, irridentur boni, ut jam ferè nullus, qui irrideri possit, appareat!

Tu nunc cæcutiens, videre ista non vis, ideòque in istum Tar-
^j Cantic. 92. tarum ruis: vidit ille, et vitavit, ideòque lætabundus canit,^k

Ego aufugi ex impiâ Babylone, à quâ exulat omnis pudor, in quâ nullum bonum reperitur, quæ est hospitium doloris, domicilium^l irarum, officina fraudum, mater et schola errorum, templum hæreseon. Nec addam plura, de Romanâ Curiâ. Tu vide, an plura, aut magnifica magis encomia desiderari debeant. Nisi et illud Coronidis fortè loco hîc addi vis, quod emblematis vice Corollæ, aut Cathedræ tui Pontificis ex eodem Petrarchâ^m inscribatur, Nullum cuiquam majus malum optari posse, quam ut fiat Papa.

^b Citat. in
Catal. Test.
in Petrar.

CAP. XX.

EPISCOPI SUB PAPATU, QUOMODO EPISCOPI ÆQUIVOCÈ
DICI POSSINT.

DIXERAS *Episcopos sub Papatu esse æquivocè Episcopos.*

Revocas nunc^e hoc. Et sensu aliquo merito certè revocas.^{c Cons. Red p. 14.}
 Sunt enim verè et univocè Episcopi, si *Ordinationem* spectes, et
Characterem: Sin *Authoritatem administrandi* munera Episcopalia et *Jurisdictionem* exercendi spectes, non injuriâ alios à Papâ omnes æquivocè Episcopos dicas. Ut Pharaonis macilentæ vaccæ pinguiores; itidem eorum omnem authoritatem devoravit vitulus ille Romanus: In illius *universalis Jurisdictione*; et incircumscripçā supra omnes autoritate, absorpta planè est aliorum omnium *Jurisdictio et authoritas*: Omnis ab eo uno, velut à fonte promanat; omnis ab eo, illiusque unius arbitrio dependet.
 Hinc vester August. *Triumphus*,^d *Quantum*, inquit, ad *Jurisdictionem*,^{d Quæst. 19. art. 3.} *Papa est immediatè Episcopus cuiuslibet Ecclesiæ, quia Jurisdictio omnium Episcoporum derivatur à Papâ: Respectu verò administrationis, non est Episcopus immediatè cuiuslibet Ecclesiæ*, quia alii, licet sub ipso et ab ipso, munera illa administrant. Hinc et Marta^e vester, Papam *unicum in orbe Pontificem* vocat. Si ille *unicus*, alii certè non nisi æquivocè Episcopi. Docent illi, ordinant, Sacraenta administrant, ligant, et solvunt: respectu *actus et exercitii* hujus, verè *Episcopi* sunt: sed quia faciunt hæc omnia non nisi ad nutum et arbitrium Papæ, idèò respectu *authoritatis exercendi* ista, non nisi æquivocè *Episcopi* sunt. Sensu hoc, nec alio à Gregorio^f dictum, *Si unus universalis est, restat ut vos Episcopi non sitis.* Et, *Qui^g universalis appellari vult, solus conatur appellari Episcopus*; et iterum,^b *Despectis fratribus, Episcopus appetit solus vocari.* Solus quidem, qui *universalis*, solus respectu *authoritatis à nullo alio dependentis*, solus qui *nulli alteri subjectus*, solus qui *aliis omnibus*, ut Episcopalia munera pro illius solius arbitrio præstant, *licentiam dat*: At respectu *Characteris*, respectu *essentialiæ Episcopalis*, respectu *actus exequendi*, aut præstandi Episcopalia munera, nec Constantinopolitanus unquam sic *solus* esse desideravit, nec Romanus vester *solus* est, nec quisquam sic *solus* esse potest. *Summus* hoc sensu est, non *solus*: neque alii non *omnino* Epi-

^e Præfat. ad Paul. V. ant. lib. de Jurisdict.

^f Lib. 7, epist. 70.

^g Lib. 4, epist. 34.

^b Lib. 4, epist. 38.

scopi, sed non *quales esse debent* Episcopi sunt: Ad universalis illius nutum, voluntatem, et arbitrium Episcopi sunt. Episcopi tamen sunt, licet sub impio, tyrannico et Antichristiano univer-

ⁱ Greg. lib. 4, salis vestri Episcopi Dominio, Imperio, et jugo. ⁱ Sacerdotum omnium honor adimitur, dum ab uno universalis super omnes authoritas arrogatur.

^k Ib. authoritas, non Episcopalis *essentia*, non Episcopale *nomen* adimitur. Privantur honore debito universi, dum quod aliis commune est, ut privatum uni tribuitur. Coercendus^l ille qui corde tumet, et honori imperii cæterorum se per privatum vocabulum superponit. Superbiendo

[109]

^m Ib. lib. 4, superponit se Episcopis omnibus, ut ita præ aliis solus sit; non tollit alios, ut ita solus ille Episcopus sit. Qui^m cupid se vocabulo elationis aliis præponere, eorum nomen sui comparatione cupid calcare. Calcare vult Episcoporum nomen, dignitatem, autoritatem: Calcare, inquam, non abolere, non extinguere. Episcopi quidem sunt: sed comparatione illius, Episcopi non sunt: Absolutè sunt, ideo verè et univocè sunt; comparatè non sunt, ideo comparatè non nisi æquivocè sunt. Si essentiam spectes, univocè sunt; si Jurisdictionem ab illo derivatam, ab illo dependentem, non nisi æquivocè sunt.

2. Discas hoc ab ipso Episcoporum juramento. Lege Caput,

ⁿ Form. jura. in Bull. Pii IV.

Ego N: (lege formulam à Pio IV. præscriptam.) Romanoⁿ Pontifici veram obedientiam spondeo, ac juro. Obedientia autem non alia illi vera, nisi quæ sic cæca, ut nec aliud docere audeat in causis fidei, quam ille præscribit, nec alios, quam pro illius libito, vel solvere, vel ligare, nec aliam vel dicendi, vel tacandi, vel ligandi, vel solvendi rationem scire, quam Sic volo, sic jubeo. Juramento hoc fiunt Episcopi omnes ex Patribus, Filii; ex Pastoribus, Oves; ex Episcopis, Papæ vasalli. Ab ejus nutu sic pendent, ut nec aliud, nec aliter quam ille mandat, vel docere audeant, vel facere. Quòd si fortè rupto hoc sacrilegi juramenti vinculo, quidquam contra illius votum et voluntatem doceant aut decernant, licet in eo omnes per orbem omnem Episcopi consentiant, instar nihil habendum est. Illi in Conciliis et causis fidei definiendis, Assessores illi solum sunt aut Consiliarii,

^o Bell. lib. 1, non Judices. Nam^o si Judices, standum esset eorum sententiæ, de Con. c. 18, § Est ergo. quia isti ita statuerunt. Ferant jam in Concilio sententiam Episcopi per orbem omnes, damnent, anathema denuncient in aliquod dogma quod hæreticum judicant, dissentiente solo Romano Pontifice; putasne Episcoporum omnium sententiæ

standum esse, non *Papæ*? Erras turpiter. *Papa*,^p ut *Princeps*<sup>p Bell. lib. 1,
de Con. 3.18, *Ecclesiæ*, *judicium eorum retractare potest et irritare*. *Uni*^q § Dico.
Petro atque ejus Cathedræ, *non Sacerdotali quantocunque Concilio*<sup>q Pigh. lib. 6,
Hier. Eccl.
c. 9, § Et
quanquam.</sup>
imperatum est Christi oratione, indefectibilis fidei Privilegium.
Longè certius est unius Apostolicæ sedis cum Concilio domestico^{r Ib.}
corum Sacerdotum judicium, quām sine Pontifice judicium universalis Concilii totius orbis Sacerdotum. *Causæ*^s in *Conciliis non*<sup>• Canus.lib.5,
loc. Theol. c.</sup>
numero judicantur, sed pondere. *Pondus autem Conciliis dat*<sup>5, § Non
itaque.</sup>
summi Pontificis gravitas et authoritas, quæ si adsit, centum Patres satis sunt; sin desit, [non] centum millia Patrum, imò nulli [110]
satis sunt, sint quamlibet plurimi. *Papæ*^t *sententia totius orbis*<sup>• Radul.
Cupers. in c.
Oportebat, p.
11, n. 18.</sup>
placito præfertur; et Hostiensem docere notat Alvarus,^u *quòd si totus mundus sentiret in aliquo negotio contra Papam, Papæ*<sup>• De Planct.
Eccl. lib. 1,
c. 6.</sup>
tamen sententiæ standum esset. Vide jam an dictum tuum de *Æquivoci* vestris Episcopis revocandum tibi fuerit, an potius explicandum, aut distinguendum.</sup>

CAP. XXI.

ECCLESIA ROMANA, UT ALIÆ HÆRETICÆ, EST ECCLESIA,
SED MORBIDA.

DAMNAS deinde^x quod dixeras sub Romano Episcopo Ecclesiam non esse. Quid verò opus tibi hoc damnare? Satis erat et hoc quoque explicuisse. Lapsus hic non mentis tuæ erat, aut judicii, sed incuriæ. Poteras facile uno adjecto verbulo rem totam expedire. Quæ subest Romano Pontifici, verè quidem Ecclesia est, sed languida, morbida, et moribunda Ecclesia. Orthodoxa non est, non vel Catholica, vel sanum membrum Ecclesiæ Catholicae. Doceat te hoc Cassander^y vester. Romanam Ecclesiam, ait, *Multis morbis ac vitiis deformatam esse*, et nonnunquam gubernatorum tyrannide miserabiliter pressam. Eam tamen, inquit, ut veram Ecclesiam magnaue illius, et Catholicae Ecclesiæ non contemnendum membrum amplector, et veneror. Idem planè de Ecclesiâ qualis nunc est Græcorum, de Nestorianorum item, et Jacobitarum Ecclesiis dicendum. Hæreticæ omnes, ut et tua Romana; Ecclesiæ tamen: morbidæ et corruptæ omnes, sic et tua Romana; Hoc uno latum inter vos

^x Lib. de Officio Viri Pii, § Cum igitur. Hoc item strenue probat D. Rainold. Thes. 5, disput. Oxon.

discrimen. Illæ febre quasi, aut uno alterove morbo; Romana tua, peste et leprâ insanabili, et quod in se hæresum omnium colluviem continet, *Antichristianismo*, eoque ad vestigium jam evecto laborat. Malè omnino factum, quòd negaveras hanc esse Ecclesiam, sed emendas pessimè cùm hanc *solum esse Ecclesiam* contendis.

[111]

CAP. XXII.

DE PAPÆ SUPREMATU: EUM ET À SCRIPTURIS, ET À CONCILIIS,
ET À PATRIBUS DAMNARI.

^a Cons. Red.
p. 15, 16.

ACCEDIS nunc^z ad id quod est in tuo libello palmarc,
Suprematum Papæ. Damnas quæ adversus eum à te in *Consilio tuae profectionis* scripta sunt. Nî facias, fascem jamdudum sensisses aut securim: ut ab illis te eriperes, *Primatum*, parum id est, nec nobis de eo lis, *Suprematum Papæ* plenis buccis prædictas. Ille totius Ecclesiæ Caput: Ille singulare fidei oraculum: Ille Orientis simul ac Occidentis Magister; et ut te Antichristi satellitem ex Bestiæ Charactere sciant omnes, *Ille unus*, *Ille solus supremum visibile Ecclesiæ Caput*: Solus ille totum Christi Spiritum pro decernendis et judicandis fidei dogmatibus obtinet: In illo solo totus Christi Spiritus residet.

2. Atenim per mille et quingentos annos non in illo *solo*, non in *illo omnino* Supremus ille Judicandi Spiritus residebat. Totis illis quatuordecim sæculis Judicem ille *Superiorem*, et in fide et in moribus, habebat. Concilium generale per id omne tempus, sic supra Papam, Papa sic Concilio suberat, ut et judicari à Concilio posset, et corrigi, et deponi. Hocque per tot sæculorum curricula fidei Catholicæ dogma, creditum à Catholicâ Ecclesiâ, à Catholicis omnibus, à doctis ac peritis omnibus, tam unanimi consensu, ut *Nemo a unquam Peritorum in Decret. quinq. Concl. de eâ dubitârit*. Anno verò abhinc centesimo septimo, Ecclesia vestra in *Lateranensi* seu *Babylonica* arce, inebriata phialâ aureâ, somno vinoque sepulta, dum altum dormiret, Dæmonem incubum, seu Ephialtem passa, Deum esse mendacissimè finxit. Exin Bestia, quasi in cœlum tertium raptâ esset, et colesti numine afflata, quoties Tripodem ascendit, suis canit, *Est Deus in nobis, agitante calescimus illo*. At certè Bestiam à Cacodæ-

^a Cons. Basil.
in Decret.
quinq. Concl.

mone deceptam fuisse docent, imò demonstrant tibi Theologi Parisienses. Sic enim illi^b quarto post Lateranense illud et ^{bAppell. Univ.}
 Leoninum decretum mense: *Leo decimus in quodam cœtu, in* ^{Parisien. an.}
Romanâ civitate, nescimus qualiter, non tamen in spiritu Domini
congregato, præmissa tam salutaria statuta, abroganda esse censuit,
contra fidem Catholicam, et autoritatem sacrorum generalium [112]
Conciliorum veniendo, sacrum Basiliense Concilium damnavit.
 Viden' Conventum istum Lateranensem, in quo *Suprematus Papæ* decernitur, *cœtum* vocari, non *Concilium*; nedum sanctum, nedum *Œcumenicum Concilium?* Viden' *cœtum* istum, *non in nomine Domini* congregatum fuisse? In cujus ergo, nisi *Cacodæmonis* nomine? Viden' decreta istius *cœtus fidei Catholicæ, fidei* *sacrorum generalium Conciliorum contravenire?* Dic nunc an *cœtui* isti, aut Leoni, insederit *totus Christi*, an *totus maligni dæmonis spiritus*. Vix cuiquam fidem unquam facies, *Spiritum Christi*, fidem Catholicam, fidem *sacerorum*, et generalium Conciliorum immutabili decreto *oppugnaturum* atque *eversurum*. *Spiritus Antichristi* hoc opus est, non *Spiritus Christi*.

3. At è Scripturis, ex ipsâ Evangelicâ institutione habetur *Papæ Suprematus: A Christo^c Domino immediatè ille institutus est.* Rideat profectò quivis, quoties Scripturas à vobis in hanc rem vel nominari audiat. In eis de *Suprematu Papæ*, nec vola, ut aiunt, nec vestigium, nec mentio ulla est, nec intentio. Etiam de *Papâ vestro* in Scripturis, ne gry quidem, nisi ad Thessalonicenses, et in Apocalypsi. Luculenter verò illic de illius ortu, incremento, apostasiâ, fastu, tyrannide, etiam et exitio vaticinia. Scis verò quàm ægrè ista vel attractari feratis. Scis quàm oculi vobis doleant, quàm trepidetis ad conspectum, etiam vel ad strepitum eorum, quæ de *homine peccati* illic dicuntur de *septicollî Babylone*, de *Meretrice purpuratâ*, de *Bestiâ coccineâ*, de *Bestiâ* *habente duo Cornua similia Agni*: de *decem Regibus qui meretricem comedent*, et Romam *incendio tradent*, eamque in cineres vertent et favillas. *Apocalypticum* hunc vestrum *Papam* novimus, inde et ipsum, et illius *suprematum* facilè demonstres: *Evangelicum* alium *Papam* nusquam, nec ante Græcas Calendas unquam reperies.

4. Ubi verò Evangelica illa *Papæ vestri*, aut *Papalis suprematus Institutio?* Ubi ille *immediatè à Christo*, uti jactas, *institutus?* Ubi ulla in Evangelio illius vel mentio? In *Petro scio*, dices, et illius *Primatu*. Hui, Quid *Primatus* ad *Suprema-*

^c Cons. Red.
p. 15.

tum? Quid Apostolicus ad Papalem? Quid ad Papam Petrus?

[113] *Quid pedum et baculus ad Sceptrum et Diadema? Curta nimis est et angusta Petri et Apostolorum omnium potestas: Longè infra papalem vestram subsistit. Vix Calcaneum, aut imum pedis digitulum, nedum *os illius grandia* loquens et blasphema, nedum *Diadema triplex*, quo Petrus, opinor, vix unquam usus,*

^aPaulo V. Omnipotentias Pontificiae propagnatori D. Marta. Consecratori acerim. Th. Mar. Carafa. ^bOrat. Steph. Patracens. in Conc. Lateran. sub Leo. X. sess. 10. ^cSac. Cœrem. lib. 1, tit. de Ense dando, p. 85. ^dD. Mart. prefat. ad Paul. V. ante libros de Jurisd. ^eAlu. Pelag. de plant. Eccl. c. 13. ^fBonif. VIII. decret. ap. Mart. Polon. an. 1301.

nedum Omnipotentiam Pontificis (qui titulus et *datus^d* Papæ est, et gratus) attingit. Citiùs oceanum urceolâ contineas; Citiùs Davidis calcem Goliatho, quām *Primum Petri* tuo Papæ induas. Vide enim quām illi dispares. Cui unquam Apostolorum dictum est quod tuo Papæ, *Potestas tua est supra omnes potestates, tam cœli quām terræ?* Quis Apostolorum omnium unquam dixit, quod de se solet Papa, *Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terrâ?* Cui Apostolorum unquam dictum, quod dudum Papæ, *Unicus in orbe Pontifex, Imperator, et Rex?* Ubi unquam de Primum Petri dictum est, ut de Papatu, *Est Principatus tam in spiritualibus, quām in temporalibus?* Quando unquam de se dixit Petrus, ut de se Papâ, *Dominum se esse in spiritualibus et temporalibus in universo mundo?* Si Petro Papam æquare vis, torvum te Procrusten facias oportet, et vel Petrum ad necem usque distendere, vel pontifici tuo Papalia omnia, nec solū caput, sed et pectus, et crura, et suras, imò talos et malleolos amputare, eumque non cothurnis, sed socco induere. Cùm de *Suprematu* agas et *Papâ*, tace omnino de *Primatu* et *Petro*, nisi culicem Elephanti, aut Pygmæum Herculi æquare vis.

5. Sed et ubi in Evangelio datus iste Petro, quem jactatis,

^kMatt. 16.18. *Primatus?* Non certè in verbis illis, ^k*Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* ^jPetra illa Christus est, non Petrus. Super illam Petram et ipse Petrus ædificatus est. Nec dixit Dominus, Tu es Petrus, et super *hunc Petrum*, quod oportuisset, si Petrus Petra illa fuisset: sed tu es Petrus, et *super hanc Petram*. *Tu Petrus;* *Ego Petra:* *Tu lapis es, ædificandus es;* *Ego Petra sum, super me ædificandus es.* Quòd si Petrus, illa Petra sit, super Petram illam Petrus ipse ædificatus non est: Ipse sibi Petra, sibi fundamentum esse non potuit. Clarissimè Augustinus,^l cuius verba torqueas licet, et te et ipsa nullo unquam astu eludes: *Tu es, inquit, Petrus, et super hanc Petram, quam confessus es, super hanc Petram quam cognovisti dicens, Tu es Filius Dei vivi, ædificabo Ecclesiam*

^lSerm. 13, de Verbis Domini. [114]

meam : id est, super me ipsum Filium Dei vivi ædificabo Ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non me super te : et iterum :^m ^{m Lib. I, Re-}
Non dictum est ; Tu es Petra, sed, Tu es Petrus ; Petra autem erat Christus, quem confessus est Simon. Eadem ferè Beda,ⁿ ^{n In Joh. 21.}
Super hanc Petram quam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam ; Petrus enim erat Christus, super quod fundamentum etiam ipse Petrus ædificatus est. Eadem Anselmus,^o ^{o Matt. 16.} *Super hanc Petram, et Liranus,^p* ^{p Ib.}
Petram quam confessus es, id est, Super Christum ædificabo Ecclesiam meam. Sit igitur illa Petra, Christus. Super Petram Christum ædificatur Petrus, ædificantur Apostoli omnes, et Ecclesia tota Christi. Nihil hīc omnino Petro singulare. Primatus hic omnino nullus. Non super Petrum ædificatur Johannes, ut nec super Johannem, Petrus. Unus quidem ex proximis, qui huic Petrae immediatè innituntur, Lapidibus Petrus : Unus item ex proximis, qui eidem Petro innituntur lapidibus, Johannes, cæterique omnes Apostoli ; Nec Petrus solus fundamentum, et super Petrum fundati alii Apostoli, sed duodecim Apostoli, duodecim fundamenta, omnes eidem Petræ, eadem omnes vicinitate illi Petræ innitentes.

6. Nec in verbis illis^q Primatus ullus, *Tibi dabo claves*, et, ^{q Matt. 16. 19.}
Quicquid ligaveris et solveris, erit ligatum et solutum. Promissæ solùm hīc Petro claves, non datæ. Et ut hīc Petro, sic Matt. 18.^r ^{r v. 18.} *Promissa omnibus eadem clavium, eadem ligandi et solvendi potestas. Quæcunque ligaveritis in terrâ, erunt ligata in Cælo : et quæcunque solveritis in terrâ, erunt soluta in cælo. Utrobique eadem clavium potestas omnibus promissa. Ubi etiam dantur claves, dantur eadem omnibus. Dantur autem, cùm non Petro soli, sed omnibus, ut Petro, dictum^s est : *Sicut misit me Pater, ita et ego mitto vos : Accipite Spiritum Sanctum : Quorum remiseritis peccata, remittentur eis ; Quorum retinueritis peccata, retenta erunt.* Rectè hīc tuus Cardinalis,^t *Omnino* ^{t Bell. lib. I, de Pont. c.}
*inquit idem est solvere et aperire, claudere et ligare. Quicquid ergo per claves, quæ claudunt et aperiunt, Petro promissum, idem omnino per solvere, et ligare, quod omnibus dictum est, omnibus datur : Docet hoc Hieronymus,ⁿ *Cuncti Apostoli claves regni cælorum accipiunt : Docet Ambrosius,* Quod Petro dicitur, cæteris dicitur, Tibi dabo claves. Docet Origenes,^x *An soli Petro dantur à Christo claves regni cælorum ? et id inter omnes commune docens, quod dicitur, tibi dabo claves, addit, Apud Johan-****

[115]

^u Lib. I, cont. Jovin.^{*} In Ps. 38.^x Hom. I, in Matt.

nem dans Spiritum Sanctum Jesus discipulis suis, dicit, Accipite Spiritum Sanctum, quasi omnibus talibus constitutis, qualis erat et

^y In Matt. 16. *Petrus. Similiter Theophylactus^y Quamvis soli Petro dictum sit, Dabo tibi claves, omnibus tamen Apostolis concessæ sunt.*

Quando? Cum dixit, Quorumcunque remiseritis peccata, remittuntur. Et Anselmus^z Notandum est, inquit, quod hæc potestas clavium non solum Petro data est, sed in Petro omnibus hanc potestatem dedit: undè post passionem dictum est, Quorum

^x Ib. ^{* Lib. de Sac. c. 26.} *remiseritis peccata, remittuntur. Et Hugo^a Ne autem hoc, Tibi dabo claves, soli Petro datum esse putas, audi quod omnibus Apostolis, et per hos omnibus Apostolorum successoribus dicat.*

Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, et quorum retinueritis, retenta erunt. Docet hoc idem

^b Lib. de Unit. Eccl. ^c Lib. 6, de Trin. ^d Tract. 50 in Joh. ^e Serm. 3, de Assump. ^f Matt. c. 16. ^g Ib. ⁱ Ib. ^k Habit. an. 1549, c. de sexto medio ad Reform. ^l Lib. 1, de Repub. Eccl. c. 7, n. 30. ^m Joh. 21, 15, 16, 17. *Cyprianus^b Hilarius^c Augustinus^d Leo^e Euthymius^f Beda^g Lyranusⁱ et Concilium Coloniense^k ut meritò et verè à te^l ipso dictum sit, Monstri planè simile esse hanc clavium promissionem, ipsiusque executionem ad Petrum solum arctare.*

7. Spes nunc omnis in Triariis vestris, Tribus nempe illis vocabulis, *Pasce^m oves meas.* Verba hæc vobis *mystica* sunt, imò verè *Magica*, quibus simplices incantare soletis, eosque dementare. In hâc *Triade Ecclesiæ Caput, Rector, Pastor, Rex, Grex: Pedum simul et sceptrum, duo gladii: Triplex diadema: Imperialis simul et Pontificalis, Spiritualis, et Temporalis potestas, ipsaque plenitudo Papalitatis.* Hoc vobis *Promptuarium fidei*, è quo Transubstantiationem, Purgatorium, Indulgencias, quævis fidei mysteria, quicquid ubique est, eritve *salutaris pabuli*, quoties lubet, depromatis.

8. At certè, si rem rectè putetis, non est hic *Primatus omnino ullus, nedum Papatus.* Quid enim? An *pascere oves Christi*, solius Petri munus? Annon et Johannes, et Paulus, et Apostoli omnes *Pastores ovium Christi?* Sine dubio omnes.

ⁿ De Agon. Christ. c. 30. [116] ^o Tract. 47, in Joh. ^p Hom. 2, de laud. Pauli. *Hoc clarissimè te docet Augustinus: ⁿ Cùm dicitur Petro, ad omnes dicitur, Pasce oves meas. Iterum^o et Petrus Pastor, et Paulus Pastor, et cæteri Apostoli Pastores. Chrysostomus^p paulò clariùs de Paulo, quem universi orbis gubernatorem, seu pastorem vocat, cui terræ ac maria, atque universi orbis habitatio commissa erat. Hocque ita clarum est, ut veritatis hîc vi victus,*

^q Bell. lib. 1, agnoscat tuus Cardinalis: ^q Apostoli, inquit, omnes dicuntur de Pont. c. 11, [§] Tertio. *fundamenta, respectu gubernationis, Omnes enim erant Capita, Rectores et Pastores Ecclesiæ Universæ. Nihil igitur hîc Petro*

singulare: Ille Gubernator, Rector, et Pastor omnium ovium: *Apostoli item omnes*, fatente Cardinale, Gubernatores, Rectores, et Pastores universæ Ecclesiæ, id est, ovium omnino omnium Christi.

9. Est verò adhuc aliud, idque majoris longè momenti, quod te hīc monendum censeo; hīc enim sāpissimè, adeòque fēdissimè tu, tuique impingitis. Sentiunt nimirum illi^r *Protestatem Clavium*, *quas antea Petro Christus promiserat, Potestatem pastoralem, eamque amplissimam Petro his verbis, Pasce oves meas, datam*; Dico tibi paucis, et verè. Nulla omnino potestas, neque ampla, neque angusta, est vel Petro, vel cuiquam Apostolorum illis verbis data aut concessa. Neque Petrus illis verbis, neque quisquam Apostolorum, *Rector* aut *Pastor* vel universæ Ecclesiæ, vel ullius particularis in Ecclesiā provinciæ, institutus tunc est, aut ordinatus. Monet solùm Christus et hortatur Petrum (qui, quoniā præ omnibus Dominum abnegaverat, præ omnibus hortandus erat) Monet, inquam, Petrum, et in Petro cæteros omnes, ut *Pastoralis illius officii*, ad quod eos antea vocāsset, memores essent; ut strenuè, sedulò, ac fideliter munus id *Pascendi*, quo eos ante ornaverat, exequantur. Verba illa *Præceptiva* tantùm sunt, non *Ordinativa*: *Hortantis* solùm sunt, non *Instituentis*. Sicut et postea, cum dixit^s Petro et reliquis ^{Marc. 16. 15.} omnibus, *Prædicate Evangelium omni creaturæ, et Docete^t omnes gentes*, non tum eos *instituit* aut *ordinat* vel *Præcones*, vel *Doctores*, vel *Apostolos* suæ Ecclesiæ, sed *monet* tantùm, ut quod est officii illius, ad quod eos vocāsset, sedulò præstent, Docendo et Evangelizando.

10. Quando igitur inquires, Pastor Ecclesiæ factus est Petrus? ubi, et quando institutus est orbis Magister, ovium omnium Pastor? Sine dubio, et eodem loco, et eodem tempore, et eisdem verbis, quibus reliqui omnes Apostoli. Ter Christum post Resurrectionem se Apostolis manifestasse, narrat S. Johannes. Primò^u *Hierosolymis*, illo ipso quo resurrexit die, Diem ^{Joh. 20. 19, et seq.} inchoando, quomodo occidentales solemus, à mediâ nocte. Iterum^x *Hierosolymis* etiam, et die etiam Dominico, octo nempe post primam manifestationem diebus, præsente tum, qui priùs abfuerat, Thomâ. Tertiò,^y postquam Hierosolymis in Galilæam ^{Ib. 21. 1, 14.} ad propria remeassent Apostoli, ad littus maris Tiberiadis, piscantibus ibi tunc Apostolis. De die quidem hīc non constat: sed ex itineris longitudine, non ante decimum sextum, fortè

^r Bell. lib. 1,
de Pont. c. 12.
[§] Ut autem,
et c. 13, per
totum, et c.
14, et Jansen.
Conc. Evang.
147, 148.

[117]

non ante vigesimum sextum factam istam manifestationem verisimilimum est. Distat enim Hierosolyma à Bethsaidâ (quæ

* Joh. 1. 45.

^a Hier. distat ab Acone leucis 36. Broc. descrip. Terra Sanct. in descrip. civitatis Hier. p. 512. Bethsaidâ autem seu Ptolemais plus quam Acon ab Hier. distat, ut videre licet ex Tab. gen. Adri. et in Tab. Zabul.

^b Joh. 21. 14.

^c Ib. 20. 21.

Petri, Andreæ, et Philippi natale^z solum) plus quam triginta sex leucis, id est, centum et octo miliaribus, ut ex Brocardo^a colligas. Tertiâ^b jam hâc manifestatione dictum est Petro, et in ipso omnibus, *Pasce oves meas.* Petrum vero, et Apostolos omnes, sexdecim minimum antè diebus Pastores totius Ecclesiæ instituerat Christus, quando Hierosolymis, eo ipso Dominico quo surrexit die, dixit^c eis, *Sicut misit me Pater, ita et ego mitto vos,* et in signum potestatis illius tum omnibus datæ, *afflavit omnibus,* et dixit, *Accipite Spiritum Sanctum:* et qualis illa potestas esset, quidve per claves antè promissas, nunc datas præstarent, explicuit, dicens, *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, quorum retinueritis, retenta erunt.* Hoc loco, hoc sancto, et *Christi exemplo sanctificando deinceps die,* his ipsis verbis, et Petrus, et cum Petro Apostoli omnes *Pastores ovium omnium, Rectores universæ Ecclesiæ, Magistri, et Doctores orbis terrarum instituti sunt.* Idem æquè omnibus dictum, eadem omnino potestas æquè omnibus, iisdem omnino verbis donata, sic enim sonant Christi verba: *Sicut ego Spiritu Sancto plenus, ut Doctor et Rector totius Ecclesiæ, ut Pastor totius gregis Domini à Patre missus sum: Ita et mitto vos, et Spiritu Sancto, id est, Spirituali autoritate instruo, et cum eadem Ecclesiasticâ Potestate mitto vos ut Doctores, Rectores, et Pastores Ecclesiæ totius, et ovium omnium mearum.* Sicut ego missus cum clavibus regni cœlorum, utque mihi data est clavum plenaria potestas, aperiendi, claudendi, ligandi, solvendi, remittendi, retinendi, *Ita et ego mitto vos cum eisdem meis clavibus regni cœlorum, et do vobis plenariam potestatem earundem clavum, sic ut quæcumque his meis clavibus, vel ligatis vel solvitis, vel clauditis, vel aperitis, vel remiseritis vel retinueritis, eadem et ego rata habebo, eadem ligo, claudio, retineo; eadem solvo, aperio et remitto.* Sicut ego missus à Patre cum potestate, et autoritate mittendi alios, et dandi illis *Spiritum Sanctum,* seu potestatem hanc meam spiritualem: *Ita et ego mitto vos, cum potestate mittendi alios, et dandi aliis Spiritum Sanctum, seu autoritatem^d hanc eandem spiritualem,* sic ut illi quoque aliis eandem dent, usque ad consummationem sæculi. *Sicut ego missus à Patre, Ita et mitto vos.* Clara hæc et consona omnia. *Instituit,* et ut Cyrillus^e disertè loquitur, *Ordinavit* his verbis orbis Doctores, qui universum terrarum orbem illuminati.

^d Donum Spiritus Sancti, vocari Spiritum, declarat abundat.

Chrysostomus hom. de Sancto Spiritu.

^e Lib. 12, in Joh. c. 55.

nent: *Ordinavit* tunc Petrum, et alios omnes Apostolos, *Pastores omnium suarum oviūm*. Nec facilè cuiquam persuadeas, Christum per verba illa, *Pasce oves meas*, Petrum reordinâsse, aut deditis Petro pastoralem ullam potestatem, quam omnem et Petro priùs dederat, et Petrus jam ante acceperat, habueratque.

11. Nec sanè opus erat iterum dari vel Petro, vel cuiquam Apostolorum aliam ullam potestatem: Suprema omnino Ecclesiastica potestas jam antè data erat Petro, data omnibus Apostolis. Certè enim *potestas^f* clavium, *potestas est suprema in universam Ecclesiam*. Potestas verò clavium antè promissa Petro, et ipsi et omnibus data est, uti jam docui, cùm dixit Christus, *Sicut misit me Pater, ita et mitto vos*. An potuit Petro *Supremā potestate* ampliorem dare? Vedit hoc Cardinalis tuus, ideòque *summam potestatem collatam omnibus Apostolis agnovit*. Vedit tuus Victoria,^h *Apostoli*, inquit, *omnes habuerunt aequalē potestatē cum Petro*. *Quilibet eorum habuit potestatē Ecclesiasticā in toto orbe, et ad omnes actus, ad quos Petrus habuit*. Vedit et demonstravit idem Card. Cusanus,ⁱ *Scimus*, inquit, *quòd Petrus nihil plus potestatis à Christo recepit aliis Apostolis*. *Nihil enim est dictum ad Petrum, quod etiam aliis dictum non est*. Et postquam hoc probâsset, Ideò, inquit, rectè dicimus, *omnes Apostolos esse aequales cum Petro in potestate*. Suprema nimurum potestas data et Petro; Suprema eadem potestas data et omnibus. Suprema inquam, non *Positivē*, sic ut ullius eorum potestas sit supra cæteros: sed suprema *Negativē* sic, ut nullius eorum omnium potestas sit supra ipsos.

12. Intelligis hinc, opinor, quàm insipidè Cardinalis^k tuus aliquie in tuâ sectâ argutentur, *Apostoli alii omnes erant oves Christi: Petrum igitur, cui dictum est, Pasce oves meas, illorum esse Pastorem necesse est*. Illi Petro ut oves *Pastori subesse debent*. Dicas pari argutiâ, Petrus fuit unus ex creaturis, unus ex populo qui in gentibus omnibus: Apostoli igitur omnes, quibus dictum est, *Prædicare omni creaturæ, et docete omnes gentes*. Petri esse Doctores et Magistros necesse est. Petrus illis omnibus ut *Discipulus*, suis Magistris subesse debet. Sic Petrus illos *pedo pastorali*, illi vicissim Petrum *virgâ Apostolicâ* regent, corrigentque. Eòque validius hîc arguas, quia non est generaliter dictum Petro, *Pasce omnes oves meas*: sed dictum est generaliter Apostolis, *Docete omnes gentes, et prædicate omni*

^f Bell. lib. 1,
de Pont. c. 13,
^g At nos.

^h Select. 2,
de Potest.
Eccl. conc.
lib. 4.

ⁱ Lib. 2, de
Concord.
Cath. c. 13.

[119]

^k Bell. lib. 1,
de Pont. c. 10,
^l Nobis.

creaturæ. Etiam et sic arguas, Johannes, Jacobus, aliquie omnes

¹Bell. lib. 1, Apostoli erant (fatente et quidem verè tuo Cardinale)¹ *Capita,*
de Pont. c.
11, § Tertio. *Rectores et Pastores universæ Ecclesiae.* Quare cùm Petrus sit

sine dubio *pars universæ Ecclesiae*, Apostoli alii omnes erant Petri *Capita, Rectores et Pastores*: Petrus eorum singulis, ut suo *Capiti*, à quo dirigatur; ut suo *Rectori*, à quo castigetur; ut suo *Pastori*, à quo gubernetur, subjectus erit. Aut si adhuc argutior videri vis, sic quoque argutari licet. Petrus verè est (et sic esse nos libenter concedimus) *Caput, Rector, et Pastor universæ Ecclesiae.* Quare cùm ipse sit universæ Ecclesiae pars, ipse etiam erit sibi ipsi *Caput, Rector et Pastor*: Ipse ut *Caput*, seipsum ut *Pedem* dirigit: Ipse ut *Rector*, seipsum ut *subjectum* corriget, Ipse ut *Pastor*, seipsum ut *ovem* pascet, sibi ipsi ut ovi praeerit. Nobis non licet esse tam argutis. Nec libet sanè. Nos *Pastores* ab ovibus, *Capita* à membris, *Magistros* à discipulis, sicut Christus ipse, distinguimus. Petro et Apostolis omnibus, ut *Pastoribus Ecclesiae supremis*, oves omnes quæ [120] *tantùm oves sunt*, pari jure à Christo commissæ sunt. Ipsiis verò Pabulum, *ut eorum Pastor*, non aliis quisquam præbet, nisi Christus ipse. Sed pabulum tamen, quoties opus est, eorum quisque cuique præbet, ab unoquoque vicissim quisque accipit: sed accipit non ut à *superiore pastore*, sed ut à *Pari conservo*. Nec docentur alii à *Magistro Petro*, sicut nec docetur Petrus à *Magistro Johanne*, aut Paulo; sed docent singuli et docentur à singulis, ut à *Condiscipulo* docetur *Condiscipulus*. Unumquemque instruit, monet, arguit, dirigit etiam et corrigit eorum unusquisque: sed hæc omnia præstant per *fraternam in alios charitatem*, nemo omnium per *paternam in eorum ullos authoritatem*. Par est in omnibus *potestas*, sed est in omnibus etiam fraterna in quemvis *charitas*, in nullo omnium supra eorum quemvis est *ulla authoritas*.

13. Primum adhuc vides in Petro nullum. Nec tamen *Primum* nos illi negamus. Sit ob *aetatem*, ob *morum gravitatem*, ob *zelum* aut *pietatem*, inter omnes *Primus*. At certè ex Christi institutione, ex verbis Evangelicis, *primus* non est. Sed de *Primo* non contendimus. *Suprematum* illum Petro datum, quem Papa nunc arrogat, et ex Evangelii verbis arrogat, hoc seriò pernegas: hoc ex omnibus Papæ assedlis nemo unquam probare valuit, aut valebit. Vide enim paucis quantæ hīc salebræ, quot scalæ, et climaces ascendendæ sunt, priusquam à

Petro, ad Pium IV. aut Gregorium tuum, *Suprematum* deducere possis aut derivare. Sic nimirūm fidem vestram ædificatis super Petram Papam. Credisne dogmata Tridentina, et Symbolum illud fidei à Pio IV. promulgatum? Tenesne hæc *certitudine fidei, cui falsum subesse non potest?* Credo firmiter, inquis, et fide divinā ac infallibili teneo. Unde verò tibi hæc divina, hæc tam firma ac infallibilis fidei certitudo? Quia *Petri suprema et plenaria regendi universam Ecclesiam potestas, alicui post ipsius obitum reicta est et commendata.* Quare autem credis Romano potiùs quàm ulli alteri per orbem Pontifici relictam esse? Quia *Petrus Romæ jubente Domino obiit, suoque facto sedem suam ibi fixit et successoribus suis commendavit.* Quare verò credis, *Pium IV. aut Gregorium XV. esse Petri successores?* Quia ritè et legitimè ordinati sunt et electi in Romanos Pontifices. Tres hi sunt vestræ scalæ gradus: quorum si ullus fallax, periit omnino omnis vobis fidei certitudo. At quis eorum omnium, tibi aut cuiquam, fide divinā et infallibili constat? Omnipotens nullus: De nullo eorum per Verbum ullum Dei, neque *scriptum neque traditum,* liquet. Fides horum omnium *humana solùm est, moralis et conjecturalis.*

14. Primus, *ratione solùm humana* nititur, nec aliud illius fulcrum vel invenire vel excogitare potuerunt tui Cardinales:^m *Christus suæ Ecclesiæ sic prospexit, ut esset in eâ perpetuò, universalis aliquis et infallibilis Judex.* Ratio solùm *humana* hoc dictat; nec legitur hoc, nec traditur. Ratio verò *humana* in rebus fidei fallax est, et hic certè fallit. Prospexit Ecclesiæ suæ Christus, non per *ullum unum universalem* visibilem et *infallibilem* Judicem, sed per *verbum suum*, quod infallibiliter, quicquid ad fidem spectat, docet, per Episcopos omnes, qui ut Christi vicarii, ex Verbo Dei, regant et dirigant Ecclesiam; per Spiritum Sanctum præcipue, per quem præstò semper est Ecclesiæ, ut ipse promisit,ⁿ *Ego vobiscum sum in consummationem*^o *sæculi.* Fides hic vestra non alia omnino quàm *humana.*

15. Alter gradus totus lubricus est, et ab *humana* solùm fide et conjecturis pendet. *Jus successionis Pontificum Romanorum in eo fundatur, quod Petrus Romæ sedem suam jubente Domino collocaverit, atque ibidem usque ad mortem sederit.* Ratio^p successionis ex facto Petri initium habuit. Deus^q ipse jussit Romæ figi Apostolicam sedem. Incerta hic omnia. Verbum Dei, *Verbum fidei* omnino nullum. Non constat fide divinā,

[121]

^m Bell. lib. 2,
de Pont. c. 12,
§ Nos et
Bar. an. 34,
n. 208.

^o Bell. lib. 2,
de Pont. c. 1,
§ Constitutis.

^p Bell. lib.
eod. 2, c. 12,
§ Ut autem.
^q Ib. lib. 4, de
Pont. c. 4, §
Secundo.

vel Christum Petro Româ exeunti *apparuisse*, vel Christum, ut in urbem rediret Petrus, imperâsse: vel Petro *prædixisse*, eum Romæ crucifigendum: vel Petri sedem illuc ubi moreretur esse *figendam*: vel Deum jussisse, ut ibi *figeretur*: vel plenariam ipsius potestatem successoribus quibuscumque *relinqui*: vel *relinqui ulti uni*, non pluribus, non omnibus Episcopis, *ordinariam Petri potestatem*. Nutant hîc planè omnia: et præclarè vobiscum ageretur, si horum vel moralem certitudinem habere possetis. *Conjecturis* nituntur ista, non ullo Verbo Dei. Audi enim qualis Cardinali tuo, qui in his sudavit, de his fides sit.

Non^r est improbabile Dominum apertè jussisse, ut Petrus sedem suam Romæ figeret. Fortè^s non est de jure divino, Romanum

[122] Pontificem Petro succedere. Romanum^t Pontificem succedere Petro non habetur expressè in Scripturis. Non^u est de fide,

*divino et immutabili præcepto Romæ sedem Petri esse constitutam; est tamen probabilissimum, et piè credendum. Hæccine fides divina? Hæc fidei certitudo, cui falsum nullo modo subesse potest? Quæ fide divinâ, et fidei certitudine tenentur, ita necessaria sunt omnia, ut aliter se habere, quâm quomodo creduntur, non possint. Vestra hæc *Probabilia* sunt; aut probari possunt, aut improbari; et quasi audaciùs dictum sit *Probabilia*, sunt non *Improbabilia*. Fortè ita sunt, fortè etiam ita non sunt. Quæ fide divinâ et Verbo Dei vel scripto vel tradito nituntur, ea omnibus necessariò credenda sunt: Hæc vestra, non credenda necessariò, sed piè credi possunt. Non ex debito tenetur quis ea credere, sed ex pietate solùm et devotione: Credere licet si libet: etiam et non credere licet, si libet. Ubi jam fides vestra Catholica et divina? ubi vestra fidei certitudo? Si *successio hæc certa vobis non sit*, si non certâ certitudine fidei, nec certum vobis est, aut esse potest ullum omnino fidei dogma. A successione, id est, à tenui et fragili *Probabilitatis* filo pendent omnia: Nullius dogmatis *fides* vobis est, sed *opinio*: nec *certitudo fidei* de ullo dogmate, sed *certitudo solùm moralis aut conjecturalis*. Et vos tamen Catholici?*

16. Nec in tertio gradu *certitudo major*. Quis mortalium omnium, Pium quartum, aut Gregorium XV. verè *Episcopos* esse, imò vel *sacerdotes*, vel *baptizatos*, vel ullum unquam Sacramentum aut *recepisse*, aut aliis *ministrâsse* certus est, aut esse potest? Nescis Sacraenta apud vos *omnia ab intentione ministri pendere*, nec *ullum^x confici*, nisi ille intendat facere quod

^x Conc. Flor. in Decret. Eugen.

facit Ecclesia? De Intentione Ministri conjectare, bene opinari, piè credere potes, de èa certus, certitudine infallibili esse nunquam potes. Crede híc Dominico^y tuo, Quòd nullus vel infans ^{y Dom. Sot.}
 vel adultus fidem habeat se esse baptizatum, firmorem quàm quæ ^{Apol. adver.}
 est moralis, evidentissimum est; quia illis non certissimè constat ^{Cathar. c. 5.}
 baptizantis intentio. Crede And. Vegae,^z Nemini potest per ^{Lib. 9, de}
 fidem constare, se recepisse vel minimum Sacramentum. Estque ^{Justif. c. 17.}
 hoc ita certum ex fide, ac clarum est nos vivere. Nulla siquidem ^{a Bell. lib. 3,}
 est via, quâ, citra revelationem, nosse possumus intentionem mi- ^{de Justific. c.}
 nistrantis vel evidenter, vel certò ex fide. Crede Cardinali^a tuo, ^{8, § Dicent.}
 Non potest quis esse certus certitudine fidei, se percipere verum ^[123]
 Sacramentum, cùm Sacramentum sine intentione ministri non confi-
 ciatur, et intentionem alterius nemo videre potest. Ita vel Paulum
 quartum, vel ullum in Tridentino cœtu, fuisse Episcopum aut
 Sacerdotem vel baptizatum, et sic membrum Ecclesiæ, certus
 neque es, neque esse potes. Quis præterea mortalium, fide
 aut certitudine infallibili sciat vel Pium quartum, vel Leonem
 decimum, vel Gregorium XV., vel quemvis ex vestris pontifi-
 cibus verè esse Episcopum Romanum, rite et legitimè electum in
 Rom. Pontificem? Non audisti unquam de Bullâ Julii II., qui
 Leonem X. proximè antecessit, quam Cardinales omnes, quam-
 primùm Conclave ingrediuntur, se observaturos jurant? Con-
 stitutum ibi,^b ut si contingat (quod contingit sæpissimè) Simon- ^{b Bulla Jul.}
 iacè quenquam ad Pontificatum promoveri, electio ipsius seu ^{11. in lib.}
 assumptio ad Pontificatum, eo ipso nulla existat, nec ullam electo ^{Constit.}
 seu assumpto administrandi facultatem vel in spiritualibus vel in ^{Pont. Constit.}
 temporalibus tribuat; utque à nullo pro pontifice Romano habeatur. ^{1.}
 Utque ejusmodi Simoniaca electio, nec per subsequentem electi
 inthronizationem, nec per temporis cursum, nec per omnium Cardi-
 nalium adorationem seu obedientiam, ulla unquam tempore con-
 valescat: sed ut liceat omnibus electum talem ut Magum, Ethni-
 cum, Publicanum, et Hæresiarcham evitare. An tu aut quispiam
 è vestris sciat certitudine fidei aut infallibili, Leonem X.,
 Paulum III., Pium IV., aut Gregorium XV. Simoniacè non
 fuisse promotos? Annon híc saltim hæsites, præsertim in èa
 urbe, ubi Templa,^c sacerdotes, altaria, sacra, coronaæ, Ignes, thura,
 preces, cœlum est venale, Deusque? Cautior híc et prudentior
 Alphonsus,^d Quamvis, inquit, credere teneamur ex fide, verum ^{c Mant. lib. 3,}
 Petri successorem esse supremum totius Ecclesiæ Pastorem, non ^{de Calum.}
 tamen tenemur eādem fide credere Leonem, aut Clementem esse ^{Temp.}
^{d Lib. 1, cont.}
^{Hær. c. 9.}

verum Petri successorem; quoniam non tenemur ex fide Catholicâ credere eorum quemlibet ritè et canonice fuisse electum. Vides hîc iterum evanuisse certitudinem vestram omnem, et in Opinionem solùm aut incertam Conjecturam abiisse. Nulla vobis omnino de Pauli IV. aut Pii IV. successione, infallibilis certitudo: Nulla igitur de ullo Tridentino dogmate, nulla de Pii IV. Symbolo infallibilis certitudo: Opinio vobis hîc; piè creditis;

[124] Certitudo fidei non est, nec necessariò ea credenda sunt. Nisi fortè sequatur juxta Regulas illas Prudentiæ, quas dudum

^{a Bell. lib. 1, de Purg. c. 4,} Cardinalis^e tuus erudit, quòd juxta Logicæ-Regulas sequi im-
^{§ Respondeo, Non.} possibile est, ut Conclusio firmior vobis sit quàm præmissæ, aut

ut Conclusio sit certa de fide, et infallibilis, cùm præmissarum una aut ambæ incertæ sint et fallibiles. Nutant jam in Suprematu tuo omnia. Nec Petro in Scripturis Primatus ullus datur: nec à Petro illiusve Primatu, nisi per gradus lubricos nimis et incertos Suprematus ad Pontifices tuos unquam deduci potest.

^{f Cons. Red.}
p. 15.

17. Scripturis Traditionem addis.^f Ex è quoque Suprematum Papæ patere ait. Ineptè. Si Suprematus iste scriptus sit in Libro Dei, certè Traditio esse non potest, aut pars Verbi non scripti: Nisi idem tibi et scriptum sit, et non scriptum. Si scriptus, quomodo sine scripto traditur? Id enim vobis^g Traditio. Si sine scripto traditur, quomodo scriptus? Deserenda omnino tibi Scriptura, quoties Traditione dogma ullum stabilire vis. Agnosce primò Suprematum istum è Scripturis non posse concludi, non in Verbo Dei vel expressè, vel per firmam consequentiam scriptum: mitte illa verba, Super hanc Petram, et Quodcunque ligaveris: dimitte Triarios tuos, Pasce oves meas; nos deinde an sit Traditio non scripta, an in Cabalâ reperiatur, non inviti inquiremus. Nî facitis, aut si pergitis, idem et scriptum esse et non scriptum esse, asserere, omnibus ludibrium debetis.

18. Lapidem dehinc omnem pro Suprematu moves. Concilia; Pontificum decreta; Patres; Historicos; et universam Ecclesiam. Sed ut Sisyphus, saxum volvis, et nitendo sudas, neque proficis hilum. Ait^h in Synodis et Conciliis generalibus Suprematum Papæ definitum esse, et hoc quoque patere ait. Ego contrà et constanter assero, in nullâ unquam sanctâ Synodo, in nullo generali et legitimo Concilio unquam definitum. In utrisque, generalibus simul et non generalibus, damnatur.

^{h Cons. Red.}
p. 15.

^g Peres. de
Tradit. p. 1,
Tit. quid sit
Traditio? Est
doctrina in
libris authen-
ticis minimè
contenta. Et
Bell. lib. 4, de
Verb. Dei, c.
2. Traditio
significat
doctrinam
nonscriptam,
et sic nos è
voce utimur.

19. Damnatur anno 258, in Concilio Carthaginensiⁱ sub Cypriano, in quo decretum, *Ne quisquam se Episcopum Episcoporum constituat, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigat: quando habeat omnis Episcopus pro licentiâ libertatis et potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cùm nec ipse possit alterum judicare.* In quo Stephani Papæ fastum factumque taxari, eò quòd se Episcopum Episcoporum scripsisset, et aliter sentientibus excommunicationem comminatus esset, et res ex se clara est, et agnoscit tuus Cardinalis.^k

ⁱ Exstat ap. Cypr. tom. 2,
Oper. Cypr.

20. Damnatur anno 325, in Concilio sanctissimo Nicæno, et bis damnatur. Nam et *limites Jurisdictionis Romano Episcopo* haud secus ac Alexandrino et Antiocheno præscribuntur,^l et decretum^m insuper, ne qui ab *Episcopis in unâ provinciâ à communione segregantur, ab aliis ullis, ne Romano quidem aut judicentur, aut in communionem recipiantur.* Sed si appellare visum sit, ad Conciliumⁿ suæ provinciæ, aut universale provocent.

^k Bar. an. 258,
n. 42.

21. Damnatur anno 341, in Concilio Antiocheno, ubi itidem decretum,^o ut *damnatus ab omnibus Episcopis suæ provinciæ, apud alios nullo modo judicetur, sed provinciæ Episcoporum firma maneat sententia: nisi fortè ad^p Concilium majus, seu universale provocandum esse reo videatur.*

ⁿ Ut declar.
sensum Ni-
cæni Canonis
Patreis in
Conc. Afric.
c. 105.

^o Can. 15.

22. Damnatur anno 381, in Concilio generali secundo, in quo decretum,^q ut *Episcopi qui extra diæcesim sunt, ad Ecclesias quæ extra terminos eorum sunt, non accedant, neque confundant aut permisceant Ecclesias secundum regulas constitutas, nempe in Nicæno Concilio.* Nec certè limites istos et lapides terminales, contra tot, tantorumque conciliorum decreta, unquam movisset Pontifex Romanus, nisi ruptis omnibus divini simul et humani juris repagulis, nec Deum metuens nec homines, vœ illud flocci fecisset, *Maledictus qui movit lapidem limitaneum proximi sui, et dicet omnis populus, Amen.*

^q Ib. 2.
^r Deut. 27. 17.
^s Act. Concil.
hujus extant
inter Afric.
Conc. ap. Bin.
p. 641.
^t Cap. 72.

23. Damnatur anno 407, in Concilio Carthaginensi,^s in quo decretum,^t ut *quicunque non communicant seu è communione ejiciuntur in Africâ, si in transmarinis (Romanam potissimum Ecclesiam intelligunt) ad communicandum obrepserint, jacturam clericatûs accipiunt.* Suprematum omnino tollit, qui vel *appellations ad Pontificem, vel illius de appellantibus judicium rejicit, vel ad eum appellantes tam severè castigat.* Sed huic morbo,

quem tum fovere videbant Pontifices Romanos, medicina mordens et acerba erat adhibenda.

[126] 24. Damnatur anno 416, in Concilio Milevitano secundo,

^u Cap. 22.

cui interfuit Augustinus, in quo similiter decretum,^u *ut si qui presbyteri aut diaconi ab Episcopis Africanis judicati, à sententiâ illorum provocandum censeant, non provocent, nisi ad Africana Concilia, vel Primate suarum provinciarum. Ad transmarina autem (id est, Romanam^x sedem, ad quam perdit homines appellare consueverunt) qui putaverit appellandum, à nullo intra Africam in communionem recipiatur.*

Quod idem de Episcopis censuerunt patres Africani, idque ex Decreto ipso Concilii Nicæni.

^x Ut rectè notat Bin. ad illum, c. p. 604.

^y Ep. Afric. Conc. ad Cœlest. c. 105.

Nam si de inferioribus, inquiunt,^y Clericis, vel Laicis, in Concilio Nicæno hoc præcaverunt (ne ipsi ad Romanum Pontificem appellant) quantò magis de Episcopis voluit observari? Atque hic idem Concilii Milevitani Canon à Concilio Carthaginensi,^z cui interfuit etiam Augustinus anno 418, *repetitur^a atque confirmatur.*

25. Damnatur anno 424, in Concilio alio Africano tempore Cœlestini, in quo per literas suas ad Cœlestinum missas graviter omnino, sed et vehementer atque acriter, Pontifices Romanos increpat,^b quod Apiarium *presbyterum flagitosum*, et ob multa ipsius sclera ab Africanis, à *communione exclusum* atque ejjectum, non modò in *communionem suam receperant* Rom. Pontifices, sed ut restitueretur etiam pristinæ dignitati laborarent. Violatos in hoc à Pontificibus Nicænos Canones demonstrant. Etiam per eos Canones, tam *Presbyterorum quām Episcoporum, causas illic finiendas esse, ubi ortæ sunt, declarant*, nec ad alium quenquam *Appellationem permitti*, nisi vel ad *Concilium suæ provinciæ, vel universale.* In eo insuper fastum Romanorum Pontificum arguunt, quod *Legatos à latere ad ipsos misissent*: monentque ne *deinceps quibuscumque potentibus executores suos vel mittere velint, vel concedere, ne fumosum typhum sœculi in Ecclesiam Christi inducere videantur.*

^b Conc. Afric. c. 105.

26. Damnatur anno 431, in Concilio Ephesino, quod est tertium generale. In eo^c decretum, *Ab omnibus provinciis ac diœcesibus observandum proponitur, ut nullus Episcoporum aliam provinciam, quæ non anteà et ab initio fuit sua, sub suam manum trahat: ne sic Patrum Canones prætereant aut transgrediantur: ne sub Sacerdotii prætextu mundanæ potestatis fastum subintroducant, ne paulatim et clam libertas amittatur.* Visum igitur

^c In Act. Conc. Ephes. tom. 2, Act. in Ap. prima, c. 4, p. 768.

[127]

Sanctæ et universali Synodo, servare unamquamque provinciam puram, et nullam tyrannidem pati jus vetus et consuetudinem. Vel ut alii^d vertunt, ut singulis provinciis pura et inviolata quæ ab initio habent, sua jura serventur, ut unusquisque Metropolita, secundum priscum morem, æqualiter facultatem obtineat, propriumque jus firmum possideat. Quo decreto, ut rectè notat Jesuita,^e ^{d Caranz. in suum Cone.} ^{e Pelt. in summâ illius capitisi.} cavitur, ne ullus omnino Episcopus alterius diæcesin quovis modo interturbet. At profectò ruptis his sanctissimis sanctissimi Concilii repagulis, Romanus Davus interturbavit jamdiu omnia: nec diœceses solùm et provincias, sed cœlum terræ jam miscuit et mare cœlo.

27. Damnatur anno 451, à Concilio Chalcedonensi, quod est quartum generale. In quo,^f judicio universalis Concilii, Constantinopolitanam Ecclesiam in secundam Patriarchalem sedem evecta fuisse declaratur, reclamantibus licet et pertinacissimè reluctantibus Leone illiusque legatis: Definitum^g insuper, quòd Suprematûs tui jugulum petit, illum ipsum, qui datur Episcopo Romano, Primum, nec ob ullum Petri primatum, nec ab Apostolico ullo aut Evangelico præcepto, nec jure divino, sed propter Imperiale ibi sedem, quia urbs illa imperaret, id est, jure humano et positivo ei concessum esse. Quâ eâdem de causâ Patres secundi generalis Concilii, quorum sententiam laudant approbantque Chalcedonenses, sanctissimo novæ Romæ, id est, Constantinopolis, throno æqualia cum Romano privilegia tribuerunt, quòd urbs illa Imperatrix tunc esset. Quare aut utrisque aut neutrīs, judicio sancti et Æcumenici Concilii, Suprematus tribuendus est.

28. Damnatur anno 553, in Concilio generali quinto, quod tantum abfuit, ut Suprematum tui Papæ agnosceret, ut non modò Vigilium ipsum, sed et Apostolicum illius pro Tribus Capitulis editum decretum, ut hæreticum damnent^h et anathematizent, quod alio libro est à me abundè contra omnes Baronii tergiversationes et effugia demonstratum.

29. Damnatur circa annum 608, in Concilio Anglicano.* ^{* Bed. Hist. lib. 2, c. 2.} Missus erat à Pontifice in Angliam Augustinus Monachus, ut Britannis Episcopos præcesset, eosque ad ritus Ecclesiæ Romanæ [128] reduceret. Catholici illi Britanniæ Episcopi, se nullam Augustino obedientiam debere, nec velle vel ipsi, vel Pontifici in rebus illis leviculis cedere constanter in Synodo sunt professi.

Pessimum certè Suprematûs Pontificii indicium, cum Apostolo Pontificis (sic Augustinum vocatis) et subjectionem et obedientiam denegent Catholici illi, et, ut ante ostendi, Sancti Britannorum Episcopi.

30. Damnatur anno 681, in Concilio generali sexto, in quo

ⁱ Act. 13, p. 67, a.

^k Ib. p. 71, b.

^l Ib. p. 67, a.

Honorium Pontificem tuum infallibilem, *dogmaticisⁱ suis Epistolis, ad instruendam^k ambigentium notitiam Scriptis, Hæretica^l et impia dogmata confirmâsse demonstrant illius Concilii Patres: ipsumque Honorium et hæreticum, et hæreticam doctrinam dogmatizantem anathematizant et execrantur; Honorio hæretico Anathema exclamant^m universi. Etiam in Canonibus illis, quos ut hujus sexti Concilii genuinos Canones recipit non Tharasiusⁿ solùm, sed et Papa vester Hadrianus,^o doctrina^p Romanæ Ecclesiæ de cælibatu Sacerdotum, ut *sacris literis, et Apostolicis Canonibus ac doctrinæ repugnans,* rejicitur, omnesque qui Romanæ tuæ in hoc consentiunt deponendi hâc ipsâ de causâ judicantur.*

31. Damnatur anno 787, in Concilio Nicæno secundo, quod

^q In suâ Ep. quæ extat in Conc. Nic. 2. Act. 3.

^o In suâ Ep. ad Tharas. Act. 2, illius Nic. Conc.

^p Can. 13, Conc. quod Quinisex. per Iudicrium vocant Bar. et Bin.

^q Epist. Syn. 1, ad August.

^r Can. 1.

vobis est generale septimum, in quo, ^q ut antè in sexto, *Honorius ut hæreticus, et hæretica dogmatizans* anathematizatur, Canones etiam illi ipsi, Concilii sexti, in quibus Romanæ Ecclesiæ doctrina damnatur, ab eodem Concilio^r approbantur.

32. Damnatur anno 794, in Concilio Francofurdensi (quod

^s Athelm. in An. Franc. ad an. 794, et præf. ad lib. Carol.

veriùs rectiùsque septimum generale cendum est). In eo,^s Nicæna vestra, ab Hadriano confirmata Synodus, non respuitur solùm ac damnatur, sed decretum insuper, ne *Synodus omnino* vocetur, nec alio quâm Ariminense Concilium ordine à quoquam habeatur.

33. Damnatur anno 868, in Concilio Romano^t sub Hadriano II. habito. In eo, non solùm *sexti Synodi de Honorio judicium approbatur;* sed et in *causâ Hæreseyos posse Romanum quemvis Pontificem judicari,* definitur. Qui verò ullâ in causâ judicio aliorum subest, *Supremus* certè non est.

34. Damnatur anno 870, in Concilio Constantinopolitano

[129] [

quarto, quod vos octavum generale, sed falsò, vocare soletis. In eo non solùm Acta Concilii Romani sub Hadriano II. disertè approbantur,^u sed in eodem^x quoque, nemine omnium Patrum dissentiente, *Ecclesiastice navis gubernacula Basilio Imperatori à Deo commissa esse* dicuntur. Si Basilius Rector, et Thalassi-

^u Act. 10, c. 2.

^x Act. 1.

archa, Pontifex certè tuus in Ecclesiasticâ hâc navi non nisi Subrector est, Celestes aliquis, aut Hyponauclerus : Nec clavum ille tenet, sed buccinam, quâ possit

Ære ciere viros, Martemque accendere cantu.

35. Damnatur anno 879, in Concilio alio Constantinopolitano. Hoc, si ullum, pro octavo generali censendum est. In eo^y 383 *Episcopi*, inter quos Johannis Papæ Legati, qui^z eidem subscripterunt. *Octavum^a hoc vocant Graeci. Vulgo^b Octavum^c* habetur et nominatur. In hoc Nicolai, et Hadriani *judicia multisynodis contra Photium declarata, rescissa penitus atque abrogata*, et ut Turrianus tuus, qui acta Concilii vidit, ait^c Canone 4, Synodos illas omnes, Nicolai et Hadriani temporibus contra Photium habitas, explodit et rejicit, imò ut de Synodorum numero tollantur jubet. Canone item primo decretum,^d ut^e Ib. p. 93. qui à Photio depositi essent vel excommunicati, illi à Romano Pontifice non restituerentur, vel absolverentur: sicut nec qui à Romano Pontifice excommunicati essent aut depositi, à Photio restituerentur, vel absolverentur. Suprematus hîc aut tui Papæ nullus, aut idem omnino, est Constantinopolitani Patriarchæ; aut uterque supremus est, aut neuter.

36. Damnatur anno 963, in Concilio Romano sub Othonе, in quo^e monstrum illud humani generis Johannes XII. homicida, perjurus, sacrilegus, incestuosus, apostata, judicio totius Concilii depositus; Judicem superiorem tum sensit Supremus tuus Juxex.

37. Damnatur anno 1046, in Concilio Sutriño. Erat^f tum^g Otho Frisin. pudenda Romanæ Ecclesiæ confusio, tribus invasoribus sedem simul occupantibus. Primus horum, verus^g quoque vobis et genuinus Papa, est Benedictus IX., qui puer^h duodecim circiter annorum Papa creatur. In sedeⁱ Petri monstrum erigitur, et statuitur portentum. Romani^k illius turpitudinem diutiū ferre non valentes, ejiciunt ipsum, ac Sylvestrum in illius sede constituunt. Sylvestrum paulò post deturbat idem Benedictus: qui jam sedi suæ restitutus, eandem^l sex coronatorum millibus Gratiano cuidam, qui Gregorius vobis sextus dicitur, divendit. Triceps tum Romæ, ut verè ait Cardinalis,^m ab inferis emergens bestia, triceps Cerberus. Audiens ista, venit Sutrium Henricus III. Imperator, ibique Convocatoⁿ ex Italiâ, exterisque gentibus universalis^o Synodo, tricipitem hunc Romanum Cerberum confudit, novus

^y Tur. lib. de sexta, sept. et octav. Synod.

^z Bar. an. 879, n. 70.

^a Tur. loc. cit. et Bar. an. 879, n. 19.

^b Tur. loc. cit. p. 100.

^c Ib. p. 95.

^d Ib. p. 93.

^e Acta Conc. extant ap. Litpr. lib. 6, c. 6, 7, &c.

^f Ben. in Vit. Ben. IX. et Gaul. sec. 11.

^g Glab. lib. 4, c. 5, cit. à Bar.

^h Bar. an. 1033, n. 3.

ⁱ Herm. cont. an. 1044, et Bar. an. 1044, n. 2.

^j Valer. in Bened. IX.

^k Bar. an. 1044, n. 5.

^l Naucl. an. 1046.

^m Leo Ost. in Chron. Cass. lib. 2, c. 80.

ⁿ Bar. an. 1044, n. 5.

^o Bar. an. 1044, n. 2.

^p Bar. an. 1044, n. 5.

^q Bar. an. 1044, n. 2.

^r Bar. an. 1044, n. 2.

^s Bar. an. 1044, n. 2.

^t Bar. an. 1044, n. 2.

^u Bar. an. 1044, n. 2.

^v Bar. an. 1044, n. 2.

^w Bar. an. 1044, n. 2.

^x Bar. an. 1044, n. 2.

^y Bar. an. 1044, n. 2.

^z Bar. an. 1044, n. 2.

^p Leo Ost. in Chron. Cass. lib. 2, c. 80.
^q Ad an. 1046.
^r Ib.
^s In Vit. Greg. VI.
^t Ab. Ursperg. an. 1076.
^u Lamb. Scof. an. 1076.
^x Mar. Scot. an. 1077.

ille et *cælitus*^p orbi dimissus Hercules. Nam, ut inquit Sigebertus,^q uno contra duos, et duobus contra unum de papatu contenditibus, Rex contra eos vadit, eosque canonicā et Imperiali censorū deponit. In eâ Synodo, ait Nauclerus,^r Benedictus IX. Sylvester III. et Gregorius VI. fuerunt condemnati : et ut Platinus^s vester, Henricus, habitâ Synodo, tria ista tetricima monstra abdicare se magistratu, id est, papatu coëgit.

38. Damnatur anno 1076, in Concilio Wormatiensi. *In eo*

^t Ab. Ursperg. præsentes universitè Teutonici Episcopi Hildebrandum Papam an. 1076.
^u Lamb. Scof. abdicarunt, sententiam^u promulgârunt, quòd Papa esse non possit, an. 1076.
^x Mar. Scot. utque^x bannum Hildebrandi nullus curaret, decreverunt. an. 1077.

39. Damnatur anno eodem 1076, in Concilio Papiensi. *In eo* Episcopi^y Anathema in se prolatum in Hildebrandum Pontificem retorserunt : Eosque excommunicatos esse decreverunt, qui Pontificem à nemine judicari, aut excommunicari posse docerent.

^y Bin. not. in Conc. Papien.
^z Ap. Ab. Ursp. an. 1080.

40. Damnatur anno 1080, à Concilio Brixiensi, in quo sic Episcopi, *Nos^z Deo authore congregati in unum, Hildebrandum procacissimum, sacrilegia et incendia prædicantem, perjuria et homicidia defendantem, Catholicam et Apostolicam fidem in quaestione ponentem, divinationum ac somniorum cultorem, manifestum necromanticum, pythonico spiritu laborantem, à verâ fide exorbitantem judicamus canonice deponendum et expellendum, et nisi ab ipsâ sede his auditis descenderit, in perpetuum condamnamus.*

^z Ap. Alb. Stad. an. 1085.

41. Damnatur anno 1085, in Concilio Moguntino, in quo omnes^a qui Papæ Gregorio, quem Traditorem, et Ecclesiasticæ pacis perturbatorem nominat Synodus, adhærent, anathemate condannantur.

^b Cujus acta habentur tom. 3, Imp. Constit. p. 317.
[131]

42. Damnatur anno 1089, in Concilio Romano^b quod ad destruendas hæresis noviter ab Hildebrando inventas, et ad exterminandam impietatem eorum, qui noviter ipsam fidem Catholicam, quantum in eis est, scindere non timuerunt, congregatum est, in quo etiam incendio tradita hæretica Hildebrandinorum, quibus orbem terræ perverterunt, decreta.

^c Matt. Paris. an. 1164.

43. Damnatur anno 1164, in Concilio Anglicano Clarendonensi, in quo^c decretum est, juxta antiquas Regni consuetudines, non licere, vel Archiepiscopis, vel Episcopis, vel aliis personis exire Regnum absque licentiâ Regis. De Appellationibus etiam decretum, Ultimò pervenientum ad Regem, ita quòd non debet ulterius procedi absque assensu Domini Regis. Cùmque Thomas

Cantuariensis contra hoc decretum *ad Papam appellâisset*, proditor habitus est, *clamatibus^d post eum omnibus*, *Quo progrederis, proditor?* De his etiam decretis seu consuetudinibus conqueritur Thomas in suis ad Papam literis, ex quo, quæ mens eorum sit et sensus, clariùs perspicias. *Hæc, inquit,^e sunt quæ in illo scripto specialiter condemnavi.* *Quod non appetletur ad sedem Apostolicam qualicunque de causâ (non de Ecclesiasticâ quidem) sine assensu Regis.* *Quòd non liceat Archiepiscopo aut Episcopo exire Regno, et venire ad vocationem Domini Papæ sine licentiâ Regis.*

44. Damnatur anno 1240, in Concilio^f Reginoburgi habito. Sollicitabat et rogabat Albertus Romanum Flaminem, ut pacem, quam inibant Germani, suo jure interturbet. In eo Concilio declaratur ab Eberherdo, cui reliqui assentiebantur, *Sub Pontificis maximis Titulo, et Pastoris pelle, lupum sævissimum sentiri.* *Romanos Flamines arma in omnes Christianos habere: eosdem audendo, fallendo, et bella ex bellis serendo, oves trucidare, concordiam terris depellere, intestina bella, domesticas seditiones ab inferis elicere, indies magis ac magis vires omnium debilitare, ut capitibus omnium insultent, et universos in servitutem redigant.* Hildebrandus, ait, ante annos centum et septuaginta, primus specie religionis, Antichristi imperii fundamenta jecit. *Hoc bellum nefandum primus auspicatus est, quod per successores hucusque continuatur;* Credite experto, non cessabunt, donec Imperatore in ordinem redacto, Romani imperii honore soluto, pastoribus veris, qui pascant, oppressis, canibus, qui latrare queant, sublatis, omnia extinguant. *Flamines illi Babyloniae soli regnare cupiunt, ferre parem non possunt; non desistent donec omnia pedibus suis conculcaverint, atque in Templo Dei sedeant, et extollantur supra omne id quod colitur.* Qui servus servorum est, Dominus Dominorum, perinde ac si Deus foret, esse cupit. Nova Concilia sub pectore volutat, ut proprium sibi constituat Imperium. Contaminat, diripit, spoliat, fraudat, occidit perditus ille homo quem Antichristum vocare solent; in cuius fronte Contumeliæ nomen scriptum est, Deus sum, errare non possum. His dictis, Senatus decretum fit, sicut ille censuerat.

45. Damnatur anno 1300, in Concilio Parisiensi^g Execravera Philippum Franciæ Regem Bonifacius VIII. Ille Prælatos omnes Franciæ, et Barones in Concilio Parisiis congregat. A Pontificis sententiâ appellavit, et ad futurum Concilium provocat

^d Rog. Hoved.
in Hen. II.
fol. 283.

^e Epist. Tho.
Cant ap. Rog.
Hoved. fol.
289.

[132]

^g Nauc. an.
1300, et Papir.
Masson in
Vit. Bonif.
VIII.

adversus Bonifacium. Etiam Bonifacium, ut reum hæresis Simoniae, homicidii, et aliorum scelerum de jure à Papatu deponendum esse declarat.

46. Damnatur anno 1409, in Concilio Pisano, in quo non

^h Bin. Not. in
Conc. Const.
voce Con-
cilium.

ⁱ Anton. III.
p. hist. c. 5,
§ 3, et Bin. in
Conc. Pisan.
^k Gobel.
Pader. de hoc
Conc. et ex
eo Bin.

^l Bin. Notis
in Conc.
Constant. in
voce Œcu-
menicum, et
Gault.sæc.15.
^m Sess. 4.

^o Ib. 2.
^p Ib. 33.
^q Decret. 5,
conclus. post
sect. 45.
^r Œcumeni-
cum fuisse
(Constanti-
ense) nulli
dubium esse
debet. Bin.
Notis ad id
Conc. voce
Œcumeni-
cum. Et de
Basiensiisait,
Œcumeni-
cum fuisse
nemo negav-
erit. Not. in
id Conc.

[133]

^s Bell. lib. 1,
de Concil.
c. 7.

^t Epist. Jul.
Cadin. ad
Eugen. inter
Opera Æneæ
Silv. p. 79.

^u Bin. Not. in
Concil. Con-
stant. voc.
Concil. et §
Not. in Conc.
Basil. voce
Œcumeni-
cum.

^x Joh. Act.
Concili. con-
firm. sess. 11,
p. 1585, et
seq. Deponi-
tur, sess. 12.

^y Sess. 14, p.

1590, et 1591,
et 1595.

^z In Epist.
Synod. ad
omnes Ch.
fideles, p. 143.

^a In Epist. ad
Eug. ante cit.

p. 76.

Benedictus solùm, sed et Gregorius XII. Qui verus^h erat ac legitimus Pontifex, ut hæreticiⁱ ac schismatici deponuntur. Cùmque Gregorius, Cardinalibus^k ne id tentarent, mandaret, illi, supremum suum Judicem nescientes, à Papâ ad Concilium generale appellârunt.

47. Damnatur anno 1414, in Concilio Constantiensi, quod vobis^l Œcumenicum. In eo, non solùm triceps tum Ecclesiæ Caput (Cerberum, ut illud priùs diceret Cardinalis) amputatur, sed et Papam Concilio generali, tam in eis quæ ad fidem spectant, quâm ad mores subesse, definitur.^m

48. Damnatur anno 1431, in Concilio Basiliensi. In eo^o non solùm Constantiense prius decretum roboratur, sed definitur^p insuper, esse Dogma et veritas Catholicae fidei, cui quicunque pertinaciter resistit (quod vos nunc omnes facitis) hæreticus censendus est. Etiam in Decreto^q Concilii additur, Neminem unquam peritorum de hâc veritate dubitâsse. Est verò horum Conciliorum Constantiense dico, et Basiliense, longè majus quâm tu fortasse suspicaris, pondus et authoritas. Utrumque vobis^r generale est et Œcumenicum: utrumque Ecclesiam universam repræsentat. In priori Patres^s ferè mille. In altero non multò fortassè pauciores: vix unquam (inquit Julianus^t) legitur aliquod Concilium tot authoritatibus innixum, sicut hoc Basiliense. Utrumque^u à Pontifice convocatum: utrumque etiam quoad hoc ipsum Decretum à Pontifice confirmatum. Decretum Constantiense confirmat^x nondum adhuc Pontificatu exutus Johannes. Johanne deposito, Decretum idem per suos procuratores^y confirmat Gregorius. Horum verò unus sine dubio verus erat et legitimus Pontifex. Confirmavit etiam hoc decretum Constantiense Martinus V. Eum docuisse, de necessitate salutis esse, credere Concilium generale habere supremam autoritatem in Ecclesiâ, testantur Patres Basilienses^z adduntque, eundem Martinum, ea quæ circa principium Constantiensis Concilii definita sunt, approbâsse. Hoc verò decretum sessione 4, factum. Quod nisi validum fuisse, et depositio Johannis ac Gregorii, et ipsius Martini electio fuisse invalida, ut rectè monet Cardinalis Julianus.^a Concilium quoque Basiliense, hocque ipsum in eo

decretum, approbatum ab Eugenio, ex suâ Dissolutionis Revocatione liquet. *Sacrum, inquit,^b generale Concilium Basiliense* ^{b Lit. Eug. ad Conc. Basil. sess. 16.} *purè, simpliciter, cum effectu, ac omni devotione, ac favore prosequimur.* Hâc suâ adhæsione (*adhæsionem maximam vocat Concilium^c*) Eugenium decreta hæc Concilii authoritate suâ firmasse, et intellexerunt Basilienses^d Patres, et demonstrârunt. Sic enim de his Decretis, aiunt,^e *Quæ decreta ipsius Eugenii subsequenti adhæsione corroborata sunt, ac per suos Oratores præsidentes, saltem nominibus propriis jurata.* Etiam et Nicolaum quintum eadem illa *Basiliensis Concilii decreta approbâsse et ratificâsse*, ex ipsius Bullâ^f de approbatione actorum in Concilio Basiliensi perspicias.

49. Damnatur anno 1438, in Concilio Bituricensi,^g in Pragmaticâ illâ sanctione ibi editâ, quam cane pejus et angue exosi semper sunt Pontifices vestri. In eo sic sancitum, *Basiliensis^h Concilii authoritas, et decretorum ipsius constantia, perpetua esto, quæ nemo unquam, ne ipse Romanus Pontifex, tollere aut infirmare præsumito.*

50. Damnatur anno 1549, in Concilio Coloniensi, quod habitum est quadriennio post inchoatum Tridenti Conciliabulum. In eo declaraturⁱ *Promissiones illas Christi, Tibi dabo claves, et quodcunque ligaveris* (in quibus plenitudo est Ecclesiasticæ protestatis) non ad unum Petrum pertinere, sed in omnes Apostolos transmissas.

51. Et quid hîc plura commemorem? Nulla Synodus, nullum unquam fuit in Ecclesiâ Concilium, in quo vel mica ulla restabat, aut scintilla fidei orthodoxæ, quod non *Suprematum Papæ* damnavit. Ad unum omnia post annum sexcentesimum, quinque prima et sanctissima Ecumenica Concilia amplexa sunt, et eorum fidem confirmârunt. Eorum autem omnium, præsertim Quinti Concilii hæc fides erat, *Romanum Pontificem in decernendis fidei dogmatibus fallibilem esse, et nonnunquam hæreticum.* Damnant itaque Concilia omnia *Suprematum* tuum. Atque ab hâc generalitate, ne Lateranensem quidem tuum conventum, et Tridentinum excipio. In istis quoque *quinque illa sanctissima Concilia* approbantur: et in hâc eorum Approbatione, damnatur ille ipse, quem docent et definiunt, *Papæ Suprematus.* Suprematum hunc *Implicitè* damnant, *Explicitè* probant: Sed verè tamen in eis et probatur Suprematus iste, et damnatur. Contradictoria nimirùm definiunt ista duo Conciliabula, et credenda

^c In Decr. 5, Conclus.
^d In Epist. Synod. de Auth. Conc. p. 105.
^e Sess. 29.

^f Extat Bulla Nicol. post Conc. Basil.

p. 97.

^g Gagnin. in Vit. Car. VII.

p. 97.

^h Ib.

[134]

ⁱ In Medio sexto de Re. form. p. 761.

omnibus proponunt. Contradictoria omnino sibique repugnans est jam fides, religio, et professio vestra. Et *Implicita* quidem vestra veritatis professio valet ad convictionem, sed ad salutem est prorsus invalida : *Explicita* verò hæresis hujus professio, quæ *Implicitam* evertit, ad condemnationem est, eritque validissima.

52. *Decreta illa plurima Pontificum tuorum*, quæ proximo

^k Cons. Red. loco^k jactas, non moramur. Domestici illi testes sunt, quibus p. 15.

in suâ causâ fides debetur omnino nulla. Rei ipsi sunt, Judicis personam sustinere non possunt. Inimici nobis capitales sunt,

^l Apol. 2. an eos æquum in nos judicium ferre ? Si urgeas ; Opponimus Athanasii^l illud, *Lex Dei inimicum, neque testem neque Judicem esse vult.*

^m Epist. ad Innocentium. Opponimus illud Chrysostomi,^m *Vocavit nos ad judicium, nondum dilutis quæ adversus se erant causis ; id quod contra omnes Canones est et Leges. Neque enim congruum est, ut judicet, qui ipse reus est, inimicus et hostis.* Opponimus juris

ⁿ Dig. lib. 22. Axioma,ⁿ *Nullus idoneus testis in re suâ intelligitur.* Opponimus tit. 5, c. 10.

^o Nic. I. epist. 8, § Igitur. Papam ipsum vestrum Nicolaum,^o *Quod suspecti et inimici, Judices esse non debeant, ipsa ratio dictat. An judicium potest apud ipsos agitari ? ut iidem sint Inimici, Testes, et Judices ? Tali*

[135] *judicio nec humana debent committi negotia ; quantò minus divina, et Ecclesiastica ?*

Quid quod illi testes parum fidi ? Eorum operâ ac nutu confictæ olim *Decretales Epistolæ* complures, quæ tritis saccis et calceamentis induitæ, cùm verè Canaanitæ sint, se è longinquo et antiquo ævo venisse mentiuntur. Nota dein omnibus Pontificum vestrorum fraus in Nicænis canonibus falsandis. Detecta ea jamdiu luce clariùs in Apiarii causâ, à patribus Africanis : nec istam labem ulla ætas, nec vos ullo nitro unquam eluetis. Tales nos neque testes, nedum Judices in hâc causâ esse volumus.

53. Sed et illud quoque te verbo moneo : Eorum nullus *Suprematum Leoninum*, ante Lateranense Conciliabulum docuit. Nec *Hildebrandinum* quidem Suprematum, ante millesimum à

^p Barth. Flor. Christo annum habuit eorum quisquam. Scis trecentis^p post an. 1350, Ge- Hildebrandum annis, dictum et scriptum, ab eo, qui juris neb. et alii.

^q Ib. lib. Hostes tit. de Captivis. omnino peritissimus, *Si quis diceret Imperatorem non esse Dominum, et Monarcham totius orbis, esset Hæreticus : quia diceret contra determinationem Ecclesiæ, et contra textum sacri*

^r Phil. Achil. in Som. Virid. lib. 1, c. 163. *Evangelii. Scis et ab alio eodem sæculo dictum, Papa, si vult retinere temporalia quæ Imperatores ipsi dederunt, tenetur jurare*

tanquam vassallus Imperatori. Scis quadringentis post Hildebrandum annis, à Concilio generali definitum, *Hæreticum^s eum^s* ^{Conc. Basil. sess. 33.} esse, qui Papam supra Concilium esse, pertinaciter asserit. Sed nec Bonifacianum quidem Suprematum ante annos sexcentos habuerunt Pontifices tui. Notum omnibus illud Gregorii,^{t Lib. 4, epist. 36.} (Episcopi universalis) uti consensit. Scriptum hoc à Gregorio anno sextoⁿ ante sexcentesimum. Ut si Pontifices ipsos Ju-^{u Ind. nempe 13, qui est Chris. 594.} dices hīc admittamus, ne ex illis tamen Suprematum tuum evincas.

54. At ex *Patribus*, inquis,^s liquet *Suprematus ille*, quem ^{Cons. Red. p. 15.} Papæ tribuis. Imò liquet hinc te mendosum esse, ac mendacem. Qui suprematum tuum doceant, Patres ante *sexcentos annos* nulli sunt: Nec verò *Peritorum ullus*, ut Basiliense te Concilium docet, ante mille et quadringentos annos, *Suprematum Lateranensem* agnovit. Non agnovit eum Pater Clemens Romanus, *Ille^t non Petrum solùm, sed Johannem quoque et Jacobum summum dignitatis gradum à Domino adeptos docet.* Non Pater et Martyr Cyprianus,^u cujus hæc sunt verba quæ nunquam eludes, *Apostolis omnibus post Resurrectionem æqualem potestatem tribuit Christus.* *Hoc erant utique et cæteri Apostoli, quod fuit Petrus: pari consortio prædicti et honoris et potestatis.* Omnes etiam, qui Basilidem et Martialem in communionem reciperent (inter quos Stephanus Papa) *fidem^x conturbare, et deificam disciplinam negligere asseverat.* Non Pater Firmilianus, qui Stephanum Papam ait,^y *Se abscindere à charitatis unitate; contra sacramentum et fidem contumaci discordiæ furore rebellare;* ^{x Cypr. lib. 1, Ep. 4.} *per stultitiam de Episcopatū sui loco gloriari, quòd se successionem Petri tenere contendere.* Stephanum quoque arguens, quòd *Cyprianum pseudochristum, pseudoapostolum, et dolosum operarium vocasset, addit, eum alteri per mendacium objicere, quæ ipse ex merito audire deberet.* Non pater Polycrates,^z nec patres illi antiqui Ecclesiæ Orientalis et Asiaticæ: *Hos^z omnes, quia authore Johanne Evangelistā, quartâ decimâ lunâ Pascha celebrabant, excommunicavit Victor.* An obtemperant illi supremo tuo Judici? supremo Domino? Nihil minùs. *Illi omnes non solùm Victori manus non præbuerunt, verùm etiam pertinaciæ redarguunt.* Et meritò certè redargendus tum Victor; qui propter dissonantiam rituum solveret consonantiam fidei. Certè enim à Blasti et Quartodecimanorum hæresi, qui diem istum 14, neces-

^z Nicol. I.
Epist. 9, § Verum.

^y Epist.
Firmil. ad
Cyprian.

^t Ap. Euseb.
lib. 2, c. 1,
vers. Chris.
[136]

^u Tract. de
Unit. Eccl.

sariò, et vi legis Mosaicæ observandum putabant, quique Judais-
mum sic introducere volebant, longissimè aberant Asiatici. Non
Pater Augustinus, qui de causâ Cæciliani jam à Miltiade,

^a Epist. 162. mandato Imperatoris judicatâ, ait,^a *Restabat adhuc plenarium Ecclesiæ concilium, ubi etiam cum ipsis Judicibus (cum ipso Miltiade) causa posset agitari, ut si malè judicâsse convicti essent, eorum sententiæ solverentur.*

Non pater Hieronymus,^b cuius illa vox in ore omnium volitat, *Si authoritas queritur, orbis major est urbe;* et illa,^c *Super omnes Apostolos Ecclesia fundatur; Cuncti claves Regni cælorum accipiunt, et ex aequo (audin' ex æquo?) super eos Ecclesiæ fortitudo solidatur.*

Non pater Gregorius, cui Bonifacianus primatus sub universalis nomine latens, sic exosus, ut duobus Patriarchis ita diceret,^d *Obtestor vos ut constanter servetis Ecclesias, et nihil sibi in vobis hæc tentatio diabolica usurpationis adscribat.* *State fortes, scriptaque cum universalis nominis falsitate, nec dare unquam, nec suspicere præsumatis.*

^e Lib. de Prim. Papæ, p. 71. Non pater et Archiepiscopus Nilus, qui sic ait,^e *Quòd Papa omnes judicet, ipse verò à nemine judiciter, falsum est, et ab Apostolicis institutis dissentaneum.* *Petrus patitur se à Paulo increpari quo pacto igitur Papa Romanus instar tyranni nullam admittit vitæ suæ censorem?* Etiam et Romanum Pontificem, eo ipso, quem olim jure obtinuerat, primatu, suprematum sibi

^f Lib. eod. p. 28. arrogando, amisisse docet. *Conturbatâ, inquit,^f per eum Ecclesiæ pace, ipse quoque iis quæ illi debentur, excidit; et quatuor Patriarchalium sedium primatu privatus est.* Nec hoc opinor

^g Leo. I. Ep. 54. immeritò dictum: Nam Leone^g vestro Judice, *Propria perdit, qui indebita concupiscit.* Huic si vis, adde Barlaamum; is rec-tissimè successionis vestræ rationem explicans,^h Papas vestros (*Bonifacianos*), Petro quidem succedere agnoscit, sed *ut morbum sanitati, ut tempestatem serenitati, ut tenebras luci succedere.*

55. Sed inter patres omnes Chrysostomum unum mihi vide: quo arbitro, malè metuo ne primatum Petro abjudices. Sic enim illeⁱ de Paulo, *Beato Paulo nullus major est, aut etiam æqualis: Ille^k Angelis ipsis atque Archangelis in nullo inferior:*

Ille^l alter Michael Christianorum Dux; alter Gabriel, qui Christi ortum cunctis gentibus nunciavit; alter Moses, qui gentes omnes à tyrannide Diaboli reduxit, orbemque^m convertit universum; alter Aaronⁿ totius mundi populis inunctus sacerdos. Ille^o Ecclesiæ columna, saxo seu petrâ et ferro firmior: Cui^p omnis prædicatio, res orbis, mysteria cuncta universa dispensatio est à Deo concre-

ⁱ Chrys. lib. 1, de Provid.

Dei.

^k Ib. lib. 1,

adv. Vitup.

Vit. Monast.

^l Ib. Hom. 8,

de Laud. Paul.

^m Ib. Hom. 2,

ad Tit.

ⁿ Ib. hom. 8,

de Laud. Paul.

^o Ib. hom. 2,

ad Rom.

^p Ib. hom. 18,

ad Rom.

dita : *Ipse^q Paulus se cæteris Apostolis honore parem ostendit, nec se reliquis illis, sed ipsi summo comparat, declarans quòd horum unusquisque parem sortitus sit dignitatem.* Et quod è Chrysostomo præcipuè observes velim, *Paulus^r quasi unam domum, vel navem unam, totum orbem gubernat.* Quia verò in hac navi unicus vobis^s est *Nauclerus*, vide, annon ad mentem hujus patris, Paulus solus ut *Gubernator* ad clavum sedeat ? annon Petrus ad remos, et transtra ablegandus jam sit ? Aut quia re verâ *Gubernatores* hujus navis sunt à Christo instituti multi, omnesque æquali peritiâ, æquali potestate ac dignitate imbuti, vide an non Ambrosius hîc meritò audiendus, qui eleganter hunc nodum solvit, etiam et Chrysostomo lucem affert. *Navem, inquit,^t debemus accipere Ecclesiam in salo mundi istius constitutam, quæ, etsi crebris ventorum flatibus et undarum fluctibus vexetur, nunquam tamen naufragium sustinere potest :* quia in arbore ejus, seu carinâ, *Christus ut fundamentum ponitur, in puppi pater residet gubernator : proram paracletus servat Spiritus : duodecim Apostoli, velut duodecim remiges, eam in portum ducunt.* Videsne quàm hîc quadrent omnia ? Ut singulis suum et peculiare in hac nave munus ? Certè enim propriè nec Petrus nec Paulus, nec quisquam Apostolorum, vel Fundamentum hujus navis, vel *Nauclerus*, vel qui ad proram dirigat *Vicarius*. Relinquant quod Christi est, Christo, ut *Is Fundamentum* sit : Patri quod suum est, ut *Is Nauclerus* sit : Spiritui Sancto quod suum est, ut Christi *Vicarius* Ille sit. *Remiges* agant Apostoli, remos tractare discant : Hæ illis erunt artes, hæc in illâ Navi ipsorum munera. Quòd si, post Deum, *gubernatores* etiam illos vocare libet (et sic certè vocare licet) gubernent tamen *Remis*, non *Sceptris* : nec ut *Navarchæ*, sed ut *Remiges* : ut Remiges etiam *ex æquo* omnes : Splendidiori forsitan eminentiori unus alio sede aut sellâ, sed in eisdem omnes paribusque transtris, pari omnes potestate, paribusque remis. Consilio, auxilio, præconio, velut *mutuo celestis* mate quisque aliis opem ferat, nullus cuiquam authoritate vel potestate imperet, aut dominetur.

56. Poteram integras Patrum phalanges per singula sæcula agglomerare ; qui omnes, velut agmine facto, *Suprematum tuum* oppugnent. Sed quid opus ? De orthodoxis ad unum omnibus eo ipso quod Conciliis quinque primis consensisse eos non est dubium, liquet etiam ab omnibus *Suprematum istum tuum*, qui in eis damnatur, anathematizari. Ex his quæ jam adduxi, per-

pende, an singulare quidquam in Petro, quod non in aliis Apostolis, vel in Papâ, quod non in aliis Episcopis, invenire possis. Usque adeò profectò nihil, ut ipsa nomina ac tituli honoris communia sint. Ecclesiæ *Caput* Petrus? Etiam Ecclesiæ uni-

^u Bell. lib. 1, versæ *capita*,^u sunt Apostoli omnes. Pontifex Ecclesiæ Petrus?

de Pont. c. 11,

§ Tertio.

χ Chrys. hom.

2, in Tit.

γ Bell. lib. 1,

de Pont. c. 11.

Pontifex etiam et *Sacerdos*^x totius orbis Paulus?

Pastor et Rector Ecclesiæ Petrus?

Pastores^y etiam et *Rectores* universæ Ecclesiæ Apostoli omnes.

Gubernator Ecclesiæ Petrus?

Etiam et Paulus orbem universum ut *unam navem gubernabat*.^z

Fundamentum Ecclesiæ Petrus?

Fundamenta^a etiam Ecclesiæ ex

æquo Apostoli omnes.

Columna Ecclesiæ Petrus?

Est et Ecclesiæ *Columna*^b Paulus, non Petro solùm (qui quandoque

nutavit) sed saxo et *petrā* firmior.

Curam totius Ecclesiæ

suscepit Petrus?

Curam totius^c orbis suscepit Paulus, et *uni-*

versum^d *orbem studuit offerre Deo*.

Summam et amplissimam

potestatem habuit Petrus?

Summam^e et *amplissimam potestatem*

in universam Ecclesiam habuerunt Apostoli omnes.

Princeps

Apostolorum Petrus?

Princeps^f *Apostolorum* etiam et Paulus:

et *Principes*^g *Apostolorum* Petrus et Paulus.

Petra vocatur Petrus?

Sunt quoque et *Petræ*^h *omnes Apostoli*.

Ut non immē-

ritò de se dixerit Paulus,ⁱ *Nulld in re inferior sum summis Apostolis.*

^j 2 Cor. 12. 11.

57. Nec etiam Romano ullus honoris titulus olim datus, qui non et Episcopis aliis tributus. Ille Papaæ vocatur: vocatus sic ab Hieronymo^k *Augustinus, imo antiquitùs, Papæ nomen omnibus commune erat Episcopis*. Sed ut^l *Tyranni* nomen olim regibus omnibus commune, posteà iis solùm, qui ad insolentiam et libidinem suam authoritate Regiâ abutebantur, accommodatum: Sic et *Papæ* nomen, olim honestum, modestum, et gratiosum erat, omnibusque Episcopis commune, posteà cùm Romani Episcopi hoc specioso et grato nomine suas usurpationes palliabant, *Romano Tyranno* peculiare factum est et proprium. Ille^m *pater Patrum*, et *Episcopus*ⁿ *Episcoporum* dictus. Sic et *Pater Patrum*, et *Episcopus Episcoporum* apud Sidonium^o dictus *Lupus Galliæ* Episcopus: et de Magnerico Treverensi Episcopo cecinit Venantius,^p *Culmen honorificum, Patrum pater Archisacerdos*: et in Concilio^q generali sub Mennâ, Johannes Hierosolymitanus, à Concilio Constantinopolitano; et in Concilio^r Generali VI. Sergius Constantinopolitanus; et à Theodoro Bal samone,^s Marcus Episcopus Alexandrinus, *Pater Patrum* vocantur: et verè omnes non *Patriarchæ* solùm, sed *Archiepiscopi*

^k Epist. ad August. quæ est 13, inter Ep. Aug.

^l Onuph. not. in Vit. Bon. III. et Bell. lib. 2, de Pont. c. 31.

§ Quamvis.

^m Sic Agap.

dictus in Conc. sub Men. Act. 1.

ⁿ Pap. Rom. sic se vocasse stomachatur Tert. lib. de Pudic. c. 1.

^o Sid. lib. 6, Epist. 1.

^p Lib. 3, c. 11.

^q Act. 5, p. 451.

^r Act. 13, p. 68.

^s Lib. 5, Resp. p. 362.

seu *Metropolitani*, quia Episcopis multis præsunt, *Patres patrum*, et *Episcopi Episcorum* vocari possunt.

58. Ille non Patriarcha solùm, sed et *Patriarcharum Episcopus* dictus. Sic et rectè vocari possunt *Patriarchæ* alii, et *Primates Patriarchales* omnes. Nam eorum singulis Metropolitani, seu Archiepiscopi aliqui subsunt. Metropolitani verò [140] seu Archiepiscopi omnes, quia Episcopis, id est, Patribus multis præsunt, ideo *Patriarchæ* et vocari possunt, et *olim uocati* sunt. Sic *Metropolitanos omnes Patriarchas* nominat Evagrius: ^x Etiam et eo ipso loco, ab Athalarico Italiæ Rege vocantur, ubi Romanum tuum *Patriarcharum Episcopum* vocat. *Alios*, inquit, ^y in Comitatu nostro *Patriarchas jubemus*. At certum est, in ditione Athalarici, præter Romanum non fuisse alias *Patriarchas*, nisi *Metropolitanos*, seu *Archiepiscopos*. Tales erant Aquileiensis, Venetiarum, Foro-Julienensis, et Gradensis Patriarchæ. Alexandrinus igitur, Antiochenus et Constantinopolitanus Patriarcha, etiam et *Episcopus Carthaginensis*, et quilibet *Primas* (qualis is erat) *Patriarchalis*, tam verè, et eodem planè sensu, *Patriarcharum Episcopus* diei debet, quām ab Italiæ Rege dictus est Romanus tuus, *Patriarcharum Episcopus*.

59. Ille *summus Sacerdos*: *Pontifex Maximus et Princeps*^a sacerdotum dictus. Sic Nazianzenus^b Athanasium vocat orbis oculum, et Ἀρχιερέα τῶν ἀρχιερέων, id est, *Principem Episcorum*, seu Archisacerdotem Sacerdotum. Sic Felicem Episcopum Comensem, *Summi Sacerdotii gubernacula suscepisse*, ait Ambrosius.^c Sic literas suas inscribit Tharasius,^d *Ad summos Sacerdotes Antiochiae, Alexandriae, et Sanctæ urbis*. Sic in Concilio quoque Aurelianensi,^e Episcopi illic congregati vocantur *Summi Antistites*: Et in Concilio Agathensi^f Episcopi omnes nominantur, *Pontifices in summo Sacerdotio constituti*: Et in Concilio Toletano^g sexto, *Convenientibus*, inquiunt Episcopi, *nobis Hispaniarum Galliciæque Pontificibus summis*. Sic apud Rabanum^h *Episcopus Antiochenus et Alexandrinus, Summus Episcopus, Princeps Episcorum, et Pontifex maximus nuncupatur*. Etiam apud Gelasium,ⁱ Episcopus quivis *Summus sacerdos* vocatur. Fuitque hoc olim tam frequens et usitatum, ut Episcopi omnes, *Summi Pontifices*, et *Summi Sacerdotes*, utque Metropolitani *Principes Sacerdotum*, appellarentur, ut in Carthaginensi Concilio^k III. cautum sit, ne quis deinceps vel *Princeps Sacerdotum*, vel *summus Sacerdos*, sed tantum primæ sedis

^t Papa sic vocatur ab Athalarico ap. Cassiod. lib. 9, Ep. 15.

^u Archiepisc. in Occidente Patriarchæ vocari ceperunt. Bar. an. 533, n. 36, et Bert. Diat. 2, c. 4, p. 183.

^x Lib. 4, c. 11, et sic eum rectè exponit Bert. loc. cit.

^y Edic. Athal. ap. Cass. loc. cit.

^a Sic Damasum vocat Hier. Praef. in Evang.

^b Utroq. hoc nomine se Papam vocassæ, indignatur, Tert. lib. de Pudic. c. 1.

^c Orat. 22,

que est ad Heron.

^d Lib. 1,

Epist. 5.

^e In Cone.

Nic. II. Act. 3.

^f Conc. Aurel.

I. c. 3.

^g Can. 6.

^h In initio.

ⁱ Epist. 9.

^b Lib. 1, de Inst. Cler.

^c 5.

^k Can. 26.

[141] *Episcopus vocaretur.* Atenim jam Papæ non est satis, ut sit *Pontifex maximus*, major ille *Maximo*, et superior *Summo* esse vult.

¹ Ber. lib. 2,
do Cons.
^m Hom. 17,
in Matt. Oper.
Imper.

ⁿ Orat. 18.

^o Eus. Pap.

ep. 3.

^p Bell. lib. 4,

de Pont. c. 3,

^q Contra.

^r Lib. 19, in

Joh. c. 10.

^s Con. Chalc.

in relat. ad

Leon.

^t Ep. 52.

^u Orat. 18.

^v Lib. 3, c. 9.

^w Prosp. lib.

de ingr.

^y In Verb.

Isa. hom. 4,

tom. 1, fol.

439.

^x Nic. David

in Vit. Ignat.

p. 81.

^a Instit. lib. 4,

de Satisfat.

^b § 7.

^c Amb. Ep. 81.

^d Lib. 3, Ep.

13.

^d Amb. in 1

ad Tim. c. 3.

^e Orat. 18.

^f Conc. Flor.

sess. 16.

^g Spalat. lib.

2, de Repub.

Ecccl. c. 7, n.

6.

^h Petri et

Pauli, qui

ambo Rom.

fundabant

Ecccl. Iren.

lib. 3, c. 3.

ⁱ Rab. lib. 1,

de Inst. Cler.

c. 5.

^j Ib. c. 4.

^k Conc. Lugd.

sub Greg. X.

in c. Ubi Pe-

riiculum, tit.

de Electione,

in Sext. dec.

^m Evarist.

Ep. 2.

ⁿ Ap. Durant.

lib. 2, de Rit.

Ecccl. c. 9, n. 37.

^o Lib. 1, Myster. miss. c. 61.

Sophronii vocatur Leo in

Cone. Chald. Act. 3,

et Agapetus à

Monachis, in Conc. sub. Menna. Act. 1.

^q Ib. Act. 5, p. 451.

60. Ille *Christi Vicarius*¹ dictus. Sunt quoque, et sic vocantur à Chrysostomo^m Episcopi omnes, *Christi Vicarii*: qui injuriant, inquit, aut laedunt *Sacerdotes*, sordidi sunt et insensati, nec considerant *Christi Sacerdotes esse Christi Vicarios*. Ille *Columna Ecclesiæ* dictus. Sic et Athanasius *Ecclesiæ Columna* à Nazianzeno,ⁿ *Episcopi omnes Columnæ Ecclesiæ* ab Eusebio^o vestro Papâ vocantur. Ille *Fundamentum Ecclesiæ*.^p Sic et *Episcopi omnes et prædicatores* dicuntur à Gregorio,^q *Fundamenta et Bases, quibus Columnæ nituntur*. Ille *Caput Ecclesiæ*. Dictus quoque est à Basilio,^s Athanasius οὐρανοφέρη τῶν ὄλων, *universorum apex*, seu *Caput omnium*: quem et orbi leges tulisse ait Nazianzenus,^t et de Nicetio Treverensi Episcopo canit Venantius,^u *Splendor, apex fidei, Pontificumque Caput*. Dicta quoque Constantinopolis à Chrysostomo,^y *Totius orbis Metropolis*, à Nicetâ,^z *Civitatum regina*. A Justiniano,^a *Caput omnium civitatum*.

Ille *Pastor*^b *Ovilis Domini* dictus. Etiam et omnes *Episcopi Pastores ejusdem*^c *Ovilis* à Cypriano vocantur. *Pastores*, inquit, *multi sumus, unum tamen gregem et oves Christi universas pascimus*. Ille *Rector*^d *domus Dei*. Rector quoque ejusdem domûs Athanasius, de quo sic Nazianzenus,^e *Universi orbis præfectura illi concredita est*. Ille *Doctor*^f *Christianorum*. Etiam et Cyprianus Doctor omnium Christianorum, quem tu ex antiquorum judicio, *Universalis Ecclesiæ Oraculum*,^g et rectè nominas. Dictus ille *Apostolorum*^h *successor*. Etiam *Episcopi omnes Apostolorum successores: omnes*ⁱ *Apostolorum vicem in Ecclesiâ tenent; et decadentibus*^k *Apostolis, successerunt Episcopi, qui sunt constituti per totum mundum in sedibus Apostolorum*. Ille *Sponsus* (non opinor *Principalis* sed *Ministerialis*) *Sponsus*^l *tamen Ecclesiæ* vocatur. Dicuntur itidem et *omnes Episcopi*^m *Ecclesiæ Sponsi*: sic eos disertè vocat Demetriusⁿ Bulgariæ Archiepiscopus, etiam *Episcopali annulo, suam eis Sponsam*, ut loquitur Innocentius,^o *subarrhat Christus*. Ille denique *universalis*^p seu *Ecumenicus Patriarcha* dictus. Dicitur quoque similiter Johannes Hierosolymitanus à totâ *Synodo Constantinopolitanâ*^q

[142]

lib. 2, de Rit.

Ecccl. c. 9, n. 37.

^o Lib. 1, Myster. miss. c. 61.

Sic in supplicibus libellis Theodori, Ischyronis, et

Sophronii vocatur Leo in

Cone. Chald. Act. 3,

et Agapetus à

Monachis, in Conc. sub. Menna. Act. 1.

^q Ib. Act. 5, p. 451.

Ecumenicus Patriarcha: et Mennas s̄epissimè *Ecumenicus Patriarcha* à Generali Concilio^r vocatur: à sanctissimo quoque Imperatore Justiniano,^s idem Mennas eodem *Universalis Patriarchæ* nomine appellatur. Sic Sergius Episcopus Constantiopolitanus in Concilio^t Generali sexto: sic Tharasius in Concilio^u Nicæno II. *Universalis Patriarcha* dicitur; nec solùm ab ^u Ib. 3. Episcopis Orientis, sed et ab ipso Hadriano^x Romano Pontifice. Quin et Episcopos omnes universales Episcopos, et esse, et dicendos esse discas à tuo Cardinale. Docet ille,^y *Idem esse omnino dicere totius Ecclesiæ curam alicui commissam à Domino;* ac dicere, *eundem esse Episcopum universalē à Christo constitutum.* Omnibus verò Episcopis Ecclesiæ universalis est à Christo commissa cura, ut non solùm Eleutherius^z vester sed et ^x In suā Ep. ad Tharas. in Conc. Nic. II. Act. 2. Johannes^a primus clarè judicat. Sensu hoc Eleutheriano, et ^z Ep. ad Galilæi Epis. ^a Ep. 1. Orthodoxo, *Universalis Episcopus* est quilibet Episcopus, ut et tuus Romanus: *universalē* dico sic, ut *curam habeat universalis Ecclesiæ.* Universalis verò sensu Gregoriano, Bonifaciano, seu Antichristiano, sic ut *unus omnibus præsit, et super omnes potestatem habeat, nullus eorum omnium, ne Romanus quidem tuus est, aut esse debet universalis Episcopus.* Alia tibi quærenda sunt Suprematū tui fulra, eum è Scripturis, è Conciliis, è Patribus, nunquam stabiles.

61. Dilaudas post hæc tuum Papam,^b *quod is pro singulari Oraculo fidei, pro magistro Orientis simul atque Occidentis habitus sit.* Qualis verò ille magister habitus in meridie à Sancto Cypriano, cùm ab illo in causâ Rebaptizationis instrui noluit? Qualis iterum in Oriente Firmilianus, et Orientali totâ Ecclesiâ in eâdem causâ habitus, quando illum ut superbū, ut stultū, ut Pseudochristianū derident? Qualis in Oriente simul et Occidente, à S. Irenæo, S. Polycarpo, et aliis in causâ Paschatis quando eum et temeritatis arguunt et pertinaciæ? Qualis ab Africanis tempore Augustini, qui cùm per viam Appellationis in ipsorum provincias, fimbrias suas dilatare moliebatur, illi et typhum ejus, et fraudem in corrumpendis, et perfidiam in violandis Nicænis Canonibus constanter et reprehenderunt et repulerunt? Quale habitus Oraculum ab universâ Ecclesiâ, et Orthodoxis ubique omnibus vel Liberius, vel Vigilius, vel Honorius, quando ille Arianam, iste Nestorianam, hic Monothelitarum hæresin dogmaticis suis et Apostolicis scriptis confirmavit? Quale Oraculum habitus Hildebrandus in causâ depositionis

Regum, et solvendis à fidelitate subditis, quando illi tuum Papam ut divini simul ac humani juris conculcatorem, ut perfidiæ ac perjurii magistrum, etiam ut Antichristum ipsum, tyrannicè tum regnantem boni omnes, et Concilia quamplurima aver sati sunt? Quale denique Oraculum habitus Leo X. in causâ superioritatis Papæ supra Concilium, cùm hæreticum illius dogma tam unanimi Orthodoxorum omnium consensu damnatum sit, ut per annos mille et quadringentos peritorum nemo de eâ vel dubitârit? Sit Pontifex vester *præco* fidei, non *Oraculum*: *Discipulus* sit, non *Magister* Ecclesiæ. Aut si Apollinem ipsum esse vis et Oracula fundere, ea sine dubio non *divina* sunt, sed *Delphica*, Oracula ambigua, fallacia, mendacia.

62. Ad Effecta postremò Pontificum pergis, et ex illis

^{c Cons. Red.} Suprematum Papæ colligis. *Illi*, inquis,^c *Patriarchas Orientales* et *Primates monent, docent, arguunt, increpant*. Næ tu ferulâ dignus es aut crepundiis, qui ex istis *Suprematum* extrui putas?

^{d Lib. 1, Ep. 3} Cornelium Papam et Stephanum *docet Cyprianus*,^d *Uniuscujusque causam illic audiendam, ubi est crimen admissum, ubi et accusatores habere, et testes sui criminis possunt; nec oportere ipsos perditos ac desperatos homines ab Episcopis in suâ provinciad excommunicatos, qui Romam cum mendaciorum merce navigant, in suam communionem recipere*. Arguit et *increpat*, quòd in causâ Fortunati et Basilidis id fecissent. *Docent Bonifacium*

^{e Conc. Afric.} et *Cœlestinum Africani Patres, per Canones Nicænos non licere ipsis, ab Africanis judicatos, in suam Communionem recipere, aut Appellationibus eorum aures præbere*. *Increpant* acriter, quòd in Apiarii causâ hoc ab ipsis factum sit: *monent ne deinceps typho inflati* hoc faciant: *Doceant Canones Nicænos ab eis falsatos esse: increpant et meritò Paparum in hoc perfidiam*. Tu opinor,

[144] qui sic bellè arguis, *Suprematum* ob hoc Cypriano et Africanis patribus dabis. Tu ipse in literis tuis, anno post adventum tuum in Angliam, ad Cyrillum Patriarcham Alexandrinum,

^{f In Inscript.} ^{Ep. ad Cyril.} quem *Judicem Æcumenicum vocas*^f missis, *doces eum, Angliam nostram esse terram Goshen, ubi splendida veritatis lux fulget; mones eum et hortaris seriò, ut Pharaonis et Antichristi Romani*

^{g Spal. lib. 1, de Repub. Eccl. c. 3.} *tyrannidi se opponat: Doces*^g *Paulum V., et Gregorium XV., Apostolos omnes in omni potestate fuisse inter se pares et omnino*

^{h Ib. lib. 4, et seq.} *æquales: Doces*^h *Romanam Ecclesiam non magis Petri sedem*

^{i Ib. lib. 4, c. 4, et seq.} *Episcopalem fuisse, quàm multas alias: Doces*ⁱ *primatum Romanum longè majora, et immaniora monstrâ peperisse, quàm Con-*

*stantinopolitana habuit Ecclesia : Doces^k Suprematum, quem nunc
Pontifex tuus vendicat, sic nutare, ut mirum prorsus sit, quòd
quivis propriùs intuens non planè cernat patentissimam illius
vanitatem, Paparum fastum,^l spurciudem, sæpissimè
justissimèque arguis et increpas, et falsè satis, Papam, Deum
ridiculum et viceudem vocas.ⁿ Vide nunc an per hanc Arguendi,^m
atque Docendi argutiam, Caput tibi tricorone factum sit ? an
suam Cathedram tibi cesserit tuus Gregorius ? Sic te delirare
decuit, qui Antichristi causam, contra conscientiam tuam, contra
Christum ipsum propugnas ?*

63. Effectum aliud et multò quidem nobiliùs adjungis :
Pontifices, inquis,^o instituunt orientales Patriarchas, eosdem de-^{o Cons. Red.}
stituunt et restituunt, damnant, deponunt, et absolvunt. Magna
profectò hæc et magnifica encomia, si jure et suo jure faciant.
Sed et hæc quoque quàm instar nihili sunt ad Suprematum
tuum ? Supremum hinc eum inter Episcopos conjicias : At ille
Rex regum audire amat, et Dominus dominantium, Judex orbis,
Judex fidei infallibilis esse vult. Vide dein quàm et híc quoque
desipias, et te decipias. De Patriarcharum Institutione primùm
agamus.

64. Ecclesiam in sua Diœcesium et Provinciarum divisione
ac regimine, civilem formam et Regimen sequutam esse, neminem
qui antiquitatis paulò studiosior est, latere arbitror. Docet hoc
præter alias Concilium Chalcedonense.^p Hinc factum, ut sicut ^{p Can. 17, et}
Imperium Romanum in duas generales partes, seu duos *Orbes*
(sic vocari ^q solebant) divideretur ; ita Ecclesiam generaliter
primò, in *Orientalem* et *Occidentalem* partirentur. Ut in
Oriente^r septem erant Imperii *Diaœceses*, in *Occidente*,^s præter
Romanæ urbis *Præfecturam*, sex : Itidem et *quatuordecim diaœceses*
antiquitùs habuit Ecclesia. Septem Orientis tam Imperii^t
quàm Ecclesiæ^u Diaœceses hæ erant. 1. *Ægyptus*, cuius ut et
Libyæ, Thebaidis, ac Pentapolis Provinciæ, *Alexandrino* suberant
Patriarchæ. 2. *Oriens*, cuius Provinciæ *Antiocheno* Patriarchæ
subjectæ. 3. *Asiana*, cuius olim Provinciæ *Ephesino* Primiati,
pòst *Constantinopolitano* Patriarchæ subditæ. 4. *Pontica*, cuius
Metropolis *Cæsarea*. 5. *Thracia*, cuius Provinciæ Græcia, Achaia,
aliisque *Thessalonicensi* olim Episcopo, ut primati, Diœceseos,
pòst *Constantinopolitano* Patriarchæ subjectæ fuerunt. 6. *Ma-*
cedonia, et 7. *Dacia*. Septem quoque in Occidente. Prima
omnium erat Romana, cuius propria, et, ut Hinemarus^x vocat,^{x Ep. 6, c. 4.}

^k Spal. lib. 4,
de Repub.
Eccl. c. 1.

^l Ib. lib. 2, c.
6, n. 15, et
Iib. 4, c. 7, n.
40.

^m Ib. lib. 4,
c. 7, n. 34, 35.

ⁿ Ib. lib. 2, c.
6, n. 16.

^p Can. 17, et
28.

^q Conspirant
gemini fræ-
nis communi-
bus orbes.

[145]

Claud. de
Bell. Gild. et
Gemini
commerce
mundi Cor.
de Laud. Inst.
cit. à Berter.
Bert. Diatr.
1, c. 2.
Ib. c. 3.
Ib. c. 2.
Ib. Diatr. 2,
c. 2.

^t Ep. 6, c. 4.

specialis Diœcesis, erant illæ Provinciæ, quæ *Suburbicaria* dictæ sunt, quia *Vicario Imperatoris* in civilibus, in Ecclesiasticis

^y Lib. 1, S1
per obrep.
et lib. 9, de
Annon. et
Trib. Cod.
Theod. et
Ber. Diat. 1,
c. 3.

^z Ruf. lib. 1,
Hist. c. 6.

Romano Patriarchæ suberant, quæque^y ab *Italiæ Provinciis* omnino secernuntur. Quis vel certius cognoscere potuit, vel rectius explicare Romani Pontificis antiquos limites, quam Rufinus, Presbyter ipse *Romanæ Ecclesie*: in eâ *enutritus*; in his pervestigandis diligenter versatus? Is^z de industriâ quasi explicans *Nicænum Canonem* Romano Episcopo non alias quam *suburbicarias attribuit Provincias, aut Ecclesias*. Hæ in universum decem erant Provinciæ. Insulae tres, Sicilia, Corsica, et Sardinia; et septem aliae in eo Italiæ tractu, qui ad Orientem vergit et Austrum: ad Occidentem verò non ultra Maeram fluvium, qui *Hetruriæ limes*, et *Asium*^a fluvium (Esis Plinio^b et *Blondo*^c vocatur) non longè ab Anconâ protendebantur. Cujus illud certum omnino indicium, quod Piceni (in quo Ancona sita) pars una *Picenum Suburbicarium*^d dictum sit, altera *Annonarium*,^e quia in Picenâ regione *suburbicanarum provinciarum terminus*.

Si igitur Italia juxta Antonini Itinerarium in sedecim, aut rectius juxta *Notitiam*, in *septemdecim Provincias* dividatur, præter tres illas Insulas, 4. Campania, 5. Tuscia, 6. Picenum suburbicarium, 7. Apulia cum Calabriâ, 8. Brutium, 9. Samnum, et 10. Valeria, quia *Suburbicarie regiones, et Provinciæ* erant, *Romano* subjectæ Patriarchæ, illiusque *diœcesis* propria ac peculiaris fuerunt. Secunda, *Italica Diœcesis* dicta est, quæ septem^f alias Italiæ completebatur Provincias, 1. Venetias nempe, cum Istriâ, 2. Emilianam, 3. Liguriam, 4. Flaminiam cum Piceno Annonario, 5. Alpes Cottias, 6. Rhætiam primam, 7. Et Rhætiam secundam; quæ omnes Provinciæ, ut in civilibus, suo ab Imperatore illis dato Vicario, ita in Ecclesiasticis, *Mediolanensi*^g Primi ut suo Metropolitano parebant. Quare ab Athanasio,^h *Mediolanum Italæ Metropolis, sicut Romane Ditionis Metropolis Roma* nominatur. Ita in *duas Diœceses Italia*ⁱ olim divisa, una *Italæ* appellationem retinuit, altera ab *urbe et Suburbiciis Provinciis* nomen accepit. Illa *Romano*, hæc *Mediolanensi* Episcopo subjecta. Tertia, *Africana Diœcesis* erat, in quâ Episcopi olim

^a Bert. Diat. 2, c. 4, p. 177,
et seq.
^b Ep. ad Sole.
Vit. Agent. p. 228, 229.
^c Bert. Diat. 1, c. 3.

[146]
^f Not. Prov.
loc. cit.

^g Leo IX. ep. 3 et 4.
^h Ib. et Bert. Diat. 2, c. 4.
ⁱ Lib. de Sacros. Ecol. Cod. Just.

^k plusquam ducenti,^l Metropolitani etiam complures; qui omnes et ipsorum Provinciæ, Carthaginensi Episcopo^l ut *Primi totius diœcesis* suberant. Quarta *Illyrium*, quæ ut suas Provincias,^m ita suum, qui eis præerat, *Primate* olim habuit, sed post, tota ipsa Diœcesis Constantinopolitanoⁿ subjecta erat Patriarchæ.

Quinta est *Gallia*, cuius olim *Metropolis*^o fuit *Augusta Treverorum*, et totius *Dioecesis Primas Treverensis Episcopus*: sed ea dignitas ad *Arelatensem*^p postea translata. Sexta *Hispaniarum*, cuius ut *Regia*, ita *Metropolis*^q quoque *Hispalis* fuisse videtur: postea unà cum *Regiâ*, primatus quoque dignitas *Toletano* concessit Episcopo. Septima est *Britanniarum*, cuius ut olim *Regia*, ita et *Metropolis Eboracum* fuisse conjicitur: sed ista à multis retrò sæculis *Cantuariensi* Episcopo ut *Primi* aut (ut eum *Malmsburiensis*,^r et *Glossa*^t *Juris* vocant) *Patriarchæ Dioecesis* tota subjecta. Et quidem antiquitus hæc *Dioecesum* in Ecclesiâ, juxta Imperii formam facta divisio: sed ea et mutata sæpiùs à Conciliis, et ab Imperatoribus, per Pontificis verò ^{21.} Romani fastum, sic ubique conturbata est, ut non facile jam vestigia antiquarum *Dioecesum* invenire queas.

65. Nec in Divisione solùm *Dioecesum*, Imperium sequuta est Ecclesia, sed et in ipsius regimine, mirum omnino est, quā illius formam imitata sit. Nam sicut in *quatuordecim* illis *Dioecesibus* erant^u in universum *Provinciae centum*, et *octodecim*, ita et totidem Provincias numerabat Ecclesia. Ut in singulis Provinciis erant complures urbes, quibus singulis inferioris ordinis *Judices civiles*, quos *Defensores*^x *civitatum* ferè vocabant, præponebantur, ita in singulis civitatibus *Episcopos* suos, qui eas cum parœciâ totâ circumjacente gubernabant, præficiebat Ecclesia. Ut *Provinciae singulæ* suos habebant *Proconsules*, *Consulares*, aut *Provinciarum præsides*, qui in *Metropoli Provinciæ* residentes, aliis in eâ Provinciâ authoritate præbant, itidem habuit et Ecclesia *Episcopos suos Metropolitanos*, seu *Archiepiscopos*, quibus ut *Præsidi Provinciæ*, cæteri illius Provinciæ *Episcopi* subjecti erant, ut singulæ illæ *quatuordecim Dioeceses Vicarios*^z *Imperatores Augustales*, *Præfectos Prætorio*, aut alio nomine vocatos, in primariâ urbe, seu *Metropoli totius Dioecesis*, velut generales illius *Rectores* habuit, quorum tanta authoritas, ut nulla post Imperatorem major, itidem et Ecclesia in singulis suis *quatuordecim Dioecesibus*, *Primarios* quosdam et præ omnibus eminentes suos habuit *Episcopos*, qui *κατ' ἔξοχην Patriarchæ*, vel *Primates Patriarchales* dicebantur, qui in primariâ sede et totius *Dioecesis Metropoli* constituti, non *Episcopis* solùm qui *Paræcias*, sed et *Metropolitanis* qui *Provincias* regebant, præponebantur, quorum singulorum tanta est in Ecclesiâ authoritas, ut non sit in *Episcopo* ullo post Imperatorem Jesum Christum,

^o Bert. Diat. 2, c. 4, p. 184.^p Ib. p. 187, 188.^q Roder. lib. 3, c. 24. Bert. Diat. 2, c. 4, p. 192.^r Ib. p. 198.^s In Prolog. ad lib. de Gest. Angl. Pontif.^t In Cap. Cleros Dist.^u Panciroli. Com. in Not. Provinc. p. 4.

[147]

^x De quibus vid. Cod. Just. lib. I, tit. 45.^y Bert. Diat. 1, c. 4.^z Ib. c. 8.

ulla major. Ut in toto Imperio antiquitùs tres inter omnes eminebant Civitates, Prima urbes inter, diūm domus, aurea

^a Orat. 32, ad Alexandr. Roma. Secunda, *Alexandria*, quæ à Dione Chrysostomo^a per

excellentiam *Civitas*; et secunda omnium, quæ sub sole sunt, vocatur.

^b De Excid. Hieros. lib. 3, c. 5. Tertia, *Antiochia*, quæ teste Hegesippo ^b tertium omnium

in orbe civitatum locum obtinet: Itidem in Ecclesiâ, tres illarum urbium Episcopi præ aliis omnibus insignes erant et spectabiles: idèque per excellentiam *Patriarchæ* dicti: cùm reliqui undecim *Diaœcesium* Episcopi, licet *Patriarchali* omni potestate illis pares, non *Patriarchæ*, sed *Primates* dicerentur: *Primates*, inquam, *Patriarchales*, non solùm *Metropolitani*: et *Primates Diaœcesium* suarum *Patriarchalium*, non *unius Provinciæ* *Primates*. Hæc antiquitùs et Divisio et Regimen in Ecclesiis instituta. Nec certè vel ad pacem in Ecclesiâ conservandam, vel ad jurisdictionem cuique Episcopo suam sartam tuendam, aut facilior aut commodior ulla *Parœciarum*, *Provincialium*, et *Diaœcesium* distributio fieri potuit, aut inveniri.

[148]

66. Hanc tu à Pontifice tuo *institutam* censes. Ne erra. Nihil hîc Romani Episcopi proprium. *Morem antiquum* vocat Nicænum Concilium.^c *Mos* verò, nisi ex *consensu* utentium, vim habere non potest; Episcoporum consensus omnium hoc firmavit. Nec factum sanè sine *nutu et Consilio*, licet sine *mandato* Apostolorum. Si mandâssent Apostoli, nunquam *Morem* dixisset Nicænum Concilium. Etiam à *Patribus* præminentias illas sediū, respectu ad *Imperatorias urbes* habito, tributas Episcopis testatur Concilium Chalcedonense.^d *Patres*, opinor, non dicturi, si ab Apostolis *mandatum* ullum tradi cognovissent. Ita nec ex *jure divino*, neque ex Apostolico ullo *mandato*, neque ex ullâ Pontificis Romani *authoritate*, sed ex *more Ecclesiæ*, et *consensu Episcoporum*, aliorum æquè ac Romani, nata hæc, et consuetudine firmata *divisio*; sed sic firmata, ut ex pari Patrum et Ecclesiæ consensu, mutari possit quoties et quando ex usu ipsis visum sit. Ejusdem enim potestatis est solvere, cuius est ligare.

67. Ac, ut clarissimè perspicias *Orientales Patriarchas* à Romano tuo nec institui posse, nec destitui, ponam tibi ante oculos pauca, sed luculenta admodùm in hac causâ exempla. In Concilio^e Generali II. *Patriarchalis et dignitas et authoritas* Constantinopolitano Episcopo data est. Pontifices Romani arte omni ac Marte restiterunt: *Præcipuè Leo*, qui ne honor ille in

^a Can. 6.^d Ib. 28.^e Ib. 3.

Concilio Chalcedonensi ei firmaretur per *literas^r* suas, per *legatos^g* ^{*I. ep.*} ^{*53, 54.*} ^{*In Conc.*} ^{*Chalc.*} suos contendit, lapidem hīc omnem movit, pedibus manibusque laboravit, et quod de hoc Leone dici doleo, Leonis exuvias vulpinas addidit. An destituere potuit Patriarchatu suo Episcopum Constantinopolitanum? Non potuit. Res diu ac diligenter ventilata est in Concilio Chalcedonensi, et ad æternam Leonis ac Legatorum ipsius ignominiam, *inhæret^h* eorum *contradiccioⁱ* ^{*Ib. Act. 16.*} *gestis* illius Synodi. Frustrà tamen, non obnitente solūm, et reluctante, sed et *repugnante* Leone, *Patriarchalis honor judicio totius Concilii^j Constantinopolitanæ* sedi confirmatus est.

68. Habe aliud in sede Antiochenā exemplum. Meletium, ^{*I. Ib. et in ep.*} ^{*Synod. ad*} ^{*Leon.*} *admirabilem^k* illum et *Deo plenum^l* Meletium Episcopatu Antiocheno *sententiā^m* suā privaverat Damasus: eundemque Episcopatum Paulino *adjudicaverat*:ⁿ Judicium hoc Damasi, Basilic, aliisque in Oriente *Episcopis cognitum.^o* An vel *institutionem* Paulini per Damasum, vel Meletii per eundem *depositionem*, ab Ecclesiā ratum aut validum habebatur? In utroque, *judicium* Damasi planè rejectum: et id quidem judicio sancti et generalis Concilii secundi. In eo, Meletius, approbante toto Concilio, ut *Episcopus Antiochenus sedit, suffragium dedit, subscripsit.* Etiam et Flavianus, qui Meletio, dum Concilium ageretur, defuncto, et vivente tum Paulino, successit, ut verus et legitimus Antiochiae Episcopus acceptus est, illiusque electio, Damasi spreto judicio, *communi totius Concilii^p consensu approbata est.*

69. Tertium habe in sede Alexandrinā exemplum. Athanasium vide, virum doctrinā et pietate insignem, et unicum Ecclesiae suo sæculo columen. Multum ille et terris jactatus et alto vi, fraude et calumniis Arianorum. Quater ille suā sede ejectus, quater restitutus: nec vel semel à Papā restitutus. Ejectus primò temerariā Constantini Patris sententiā: Et (quod Pater intenderat) à Constantino^q filio tum restitutus est. Pulsus iterum post Concilium Antiochenum in Encæniis, quando Gregorius Cappadox in illius sedem intrusus. *Tenuit^r* *Gregorius* ^{*Theod. lib.*} ^{*2, c. 4.*} *iste per vim et tyrannidem sedem Alexandrinam sex annis.* Eo omni tempore Athanasius exul oberrat, modò Romæ, modò Mediolani, modò in Galliis, modò Naissi, modò Aquileiæ, aliisque Occidentis partibus commoratus. Ut non sine fœdissimâ labe ac lapsu, eum à Julio restitutum, et Alexandriam ad suam sedem reversum dicat Sozomenus.^t Nec enim à Julio vel Athanasius ^{*Lib. 3. c. 7.*} restitutus, vel Gregorius depositus sexennio integro post intru-

^k [149] ^{*Admirabili-lem virum vocat Basil.*}

^l ^{*Sic eum vocat Nazia.*}

^m ^{*Qualis sententia fuerit Damas. Bar.*}

ⁿ ^{*an. 372, n. 51,*}

^o ^{*in marg. et Meletius pri-*}

^p ^{*vatus sede.*}

^q ^{*Bar. ib.*}

^r ^{*Bar. an.*}

^s ^{*382, n. 18, et*}

^t ^{*Bin. Not. in Conc. Rom. 4,*}

^u ^{*sub Damaso.*}

^v ^{*o Basil. ep.*}

^w ^{*ad Terent.*}

^x ^{*Ep. Conc.*}

^y ^{*Constantin.*}

^z ^{*2, tempore*}

^{aa} ^{*Damasi.*}

^{bb} ^{*Athan.*}

^{cc} ^{*Apol. ad*}

^{dd} ^{*Constantinum*}

^{ee} ^{*in init. 10.*}

sionem Gregorii. Gregorius quoque, post omnia per Julium

^{u Ep. 1, Conc. Sard. ap. Athan. Apol. 2, et ejusdem Conc. ib.} tentata, à Concilio^u generali Sardicensi deponitur, et ad Athanasium, non ad Gregorium sedem illam jure spectare judicatur.

Quorum neutrum à Sancto Concilio judicari necesse fuisset, si jam antè à Julio vel iste depositus fuisset, vel hic restitutus. Sed nec à Concilio Sardicensi ille restitutus: restituendum quidem judicârunt; sed per vim et tyrannidem Constantii restituere non poterant. Anno integro^x post id Concilium, et defunctum Gregorio, à Constantio ille restitutus; qui tum, partim literis sui fratris, partim odio Eusebianorum (quorum tum calumnias clarè detexerat) inductus, æquior in Athanasium esse coepit. Sic enim tum Constantius,^y *Justum est, ut ille et voluntate optimi, et judicio nostro patriam et Ecclesiam recipiat, et iterum,*^z Admonemus vos, ut Episcopum nostrâ voluntate huc remissum libenter suscipiatis.

^{a Ut liquet ex Athan. ep. ad Solit. Vit. agent. p. 238.} 70. Tertiò, ejectus paulò post^a Concilium Mediolanense, persequente tum iterum Orthodoxos omnes Constantio. Intrusus tum Georgius,^b alter Cappadox. Athanasius verò in^c eremum se contulit, ibique quinquennii spatio delituit. Restitutus etiam tertìo, non per Pontificem Romanum (ille seipsum, nisi abnegando fidem, ab exilio restituere non poterat) sed per

^{d Theod. lib. 3, c. 3.} Julianum Imperatorem, qui edicto^d suo Episcopis omnibus à

^{e Sozom. lib. 5, c. 14.} Constantio ejectis, liberum fecit, ut ad suam quisque Ecclesiam rediret. Ea lege promulgata, Athanasius Alexandriam rediit. Nondum biennium transierat, cùm persequente crudeliter Episcopos omnes illo Apostatâ, Athanasius quartò tum Episcopatu^e

^{f Greg. Naz. Orat. 18.} suo ejicitur. Et quartâ hac vice, non à Pontifice, sed à Joviano, qui Juliano successerat, restitutus est. Ille, inquit Nazianzenus,^f Episcopos omnes, et ante omnes eum qui virtute superrabat omnes, Athanasium ab exilio revocavit. Nugas tu planè nectis, cùm Pontifici tuo aut instituendi aut destituendi Patriarchas Orientales jus vendicas.

71. Illud verò quod velut Colophonem addis in Pontificum tuorum laudibus, superat ipsam Thaidem. Orientales, inquis,^g Patriarchas Pontifices increpat: illi verò ab eis increpati humiliter audiunt, parent, non resistunt, aut renituntur. Mentem tibi opinor non oculos solùm eruit tuorum Pontificum vel fulgor, vel metus. Deliros audivi multos, multos legi; qui te magis deliraret, nec audivi unquam quenquam, nec legi. Increpat Stephanus Papa Cyprianum, et Firmilianum: An illi humiliter

^g Cons. Red. p. 16.

audiebant, cùm Stephanum *arrogantiæ, h stultitiæ, et ut Pseudo-*^{b Ut supra ostensum.} *christianum redarguunt?* Increpat Orientales Episcopus Julius: an et illos humiliter audivisse, an et paruisse, nec vel reniti ausos dices, cùm illiⁱ *Julium communione interdixerunt, etiam et Episcopatu Romano abdicarunt: cùm per literas suas, Episcopis omnibus significarunt, ut neque in communionem eum admitterent, neque scriberent ad eum, neque literas ab eo scriptas reciperent?* Increpat et meritò Dioscorum Alexandrinum Patriarcham Leo Romanus, an ille humiliter audivit, an paruit, qui tamen ausus^k in *Leonem sententiam ferre, eumque excommunicare?* In-^{k Conc. Chalc. Act. 3.} crepat Defensores Trium Capitulorum, in eo orthodoxus tum et Catholicus, Papa Vigilius. An illi humiliter audiunt? an parent? nec vel reniti tentarunt? Imò *Africani Episcopi* (qui tuo Cardinali^l Catholici) coacto Concilio, ut testatur Victor^m ^{1 Bar. an. 547, n. 30.} Turonensis, *Vigilium Romanum Episcopum Synodaliter à Catholica communione recludunt.* Idem iterum Vigilius cum vento (quod tu facere soles) vela vertens, increpat et *Apostolicā autho-ritatem*ⁿ damnat eorundem Trium Capitulorum damnatores; an tum Eutychius Constantinopolitanus, Apollinarius Alexandrinus, Dominus Antiochenus Patriarcha, humiliter audiverunt, an et paruerunt? Imò ab omnibus his Patriarchis, cumque ipsis à toto sancto et generali Concilio^o quinto, pro hæretico *damnatur*, ^{o Collat. 8.} et *anathematizatur* tuus Vigilius. Increpat Photium Patriarcham Constantinopolitanum Nicolaus. An et ille quoque ne obniti quidem ausus? At ausus tamen *Nicolaum^p Papam coactū Synodo damnare, anathematizare, etiam et exauthorare:* ausus ^{p Nicet. Dav. in Vit. Ignat. ap. Rader. p. 145.} quoque eundem Nicolaum ut *sexcentorum criminum reum, et à generali Concilio deponendum,* suá ad Orientales Episcopos encyclicā Epistolā^q declarare. Omitto alia; Infinita planè sunt ^{r Quæ extat ap. Bar. an. 563, n. 42.} in hoc genere: nec quidquam vel imperitiū vel stolidiū à quo quam dici potuit, quām *Orientales à Papā correptos, nec vel reniti voluisse.* Sed sic te desipere decuit, qui virgarum metu aut flagelli, fastum et tyrannidem tuorum Pontificum contra scientiam simul et conscientiam tuam propugnare non erubisti. At enim te jam senio provectum, et morti vicinum meminisse illud oportuisset, *Christianus neminem timet: Catholicus neminem formidat: Ignis ponatur et dicimus, Si homines timerentur, Martyres non essent.*

72. Dimitto nunc Pontificem tuum, de quo nec tu tam magnifica, nec ego tam multa híc dixissem, nisi sciremus uter-

^r Dictum ab Episc. Ægyp. in Cone. Chalc. Act. 1.

que, *Caput hoc, caput summum esse, et imum fidei vestræ fundamentum.* Certè enim fides omnis et religio cum hoc *Capite* statque caditque tua. Nemo^s vobis Catholicus *esse potest*, nisi qui hoc credit, hæreticus nemo, nisi qui hoc non credit.

[152]
• Greg. de
Valem. in 2,
2 Disp. 1, q.
1, punct. 7,
p. 131.

CAP. XXIII.

LIBRUM SUUM SCOPULORUM TEMERÈ DAMNAT D. ARCHI-
EPISCOPUS SPALATENSIS.

^t Cons. Red.
■ 16. ^u 1 Pet. 3. 15. ^v

DAMNAS proximo loco^t tuos *Scopulos*: Scopulos, inquam, illos, ad quos Romanam Ecclesiam naufragium pati verè dixeras. Dictum hoc nunc te angit. Ais *libellum istum sine delectu, et tumultuariè à te conscriptum*. Quid verò si tumultuariè, si stans pede in uno scripsisses? An in nonum annum premendi libri populares? In quibus non acumen ostentandum, sed fidei veritas et sinceritas omnibus patefacienda. Fides non eget verborum phaleris. Nuda conspici vult et aperta. Etiam et man-

Estote semper parati ad respondendum cuilibet petenti rationem fidei et spei vestræ. Non te pudet mandati hujus immemorem, te Archiepiscopum, te sexagenarium paratum non fuisse? Quid verò si eum post decennale examen, ut *Rempublicam tuam*, edidisses? An ideo nunc ariderent tibi illi Scopuli? An sic Gregorio tuo gratos fore opinaris? Si dixeris: actum est, illicet, peristi. Non quia tumultuariè et subito, sed quia orthodoxè tum scripti, ideo nec damnati tui Scopuli.

2. Ain', *libellum illum tumultuariè à te scriptum?* At scriptus tamen, quando libera tibi, et mens, et manus. Non sic scriptum hoc *tui Reditus Concilium*: bipennis hic tibi pro calamo, lictor manum, et has atras lineas ducebat. Et bene actum, quod atras: ne purpureas, et cruento tuo rubentes duceret, trepidabas tu, nec certè injuriā.

^x Cons. Red.
p. 16.

3. At *scripsisti*, inquis,^x *non quod verum esset, sed quod hostibus Ecclesiæ Catholicæ placeret.* O hominum omnium miserrium, mentiendi ac fallendi, simulandi ac dissimulandi callentissimum! Sinonianis, Simonianis, et artibus omnibus diabolicis instructissimum: qui non Deo, non populo Dei, sed *hostibus*

ipsis Ecclesiæ placere studies; qui aliud linguâ profers, aliud mente regis; qui in omni vitâ Hypocritam agis, et Ilistriioniam exerceas; qui larvatus in fide ubique incedis. Cùm Spalati esses, Papistam, sed sub larvâ agebas. Cùm in Angliâ Orthodoxi larvam induis, Romæ jam et Papista es, et Orthodoxus es. Et quia Romæ quoque larvatus es, idcò nec Papista nunc, nec Orthodoxus es. Utrumque es, et Neutrum es. Neutralis tu nimirùm es, qualis Metius Suffetius: dignus quoque, qui cum Metio turbatis distractus equis, et *utriusque* fias, et *neutrius*. Verè omnino tu *de Dominis es*, Domino Deo servis, et Domino diabolo, *utriusque* amanuensis es. Scribis pro Ecclesiâ; scribis etiam *pro hostibus Ecclesiæ*; scribis non quod tibi verum videatur, sed *quod hostibus Ecclesiæ placeat*. Non pensi habes si fallas hominesque Deumque, populo modo si placeant, quas fecisti fabulas. Redi verò citus ad sanam mentem. Redi non ad nostram, ea te exspuit, et ut salem infatuatum in sterquilinium projecit: sed redi tamen ad Orthodoxam et Catholicam, è quâ stultus existi, Ecclesiam. Depone nunc tandem larvam. Agitur jam tuae vitae catastrophe, peracta penè jam tua fabula: Es ut scis, in ipso limine sepulchri, utinam non et orci. Cùm exhibis (et scis brevi exeundum) velis nolis, exuenta tibi hæc larva, nec cothurnos solùm, sed et soccos pones. Exhibit tunc tua animula, vagula, blandula, et scis quæ abibit in loca, horridula, pallida, nudula, nec ut solet, dabit ludos. Alia tunc scena: actus tuae fabulæ alius, isque omnium extremus agendus tibi, nec peragendus tamen unquam. Vera illic et severa, tartarea et tragica senties, omnia horrore, ejulatu, luctu et lamentis plena. Non falles illic, nec effugies vel Æcum, vel tricipitem Cerberum, vel Stygias, per quas toties pejerásti, undas. Initium esse solùm hoc malorum scias, quod mendaciis tuis, perjuriis, fraudibus, hypocrisi, et perfidiâ factus jam sis velut sentina vitiorum, ipsumque nomen tuum sic fætere feceris in oculis omnium, ut non sine præfatâ aurium reverentiâ, vel nominandus videaris inter bonos et honestos viros. Scribe deinceps non quod *verum* credis, sed quod *hostibus Ecclesiæ placeat*; si hominibus tamen placere vis, servus Dei esse non potes.

4. Addis,^y *Te dum in Angliâ esses, librum hunc tuum detesta-* ^{x Cons. Red.} *tum esse.* Sic nimirum te dixisse scimus. An verè id dixeris; an vel jam Romæ ex animo detesteris, omnino incertum. Quin [154] et illud adde: non priùs detestatum, quàm tædere te cœpit

quadringtontarum librarum. Postquam vero *octuplicis stipendii* tu certior factus, postquam postulato tuo, *Quid vultis dare, factum satis, annon tum tempus tuos Scopulos*, fidem Catholicam, etiam et Christum ipsum abnegandi, detestandi? Vide quid faciat aurum, et *duodecim millium coronatorum* stipendum.

5. Sed quæ nam illa quæ in tuis *Scopulis* detestari te dicas?

• Cons. Red.
p. 17, et seq.

Enumeras^z octodecim fidei nostræ dogmata, quæ omnia *ut errores, ut deliramenta, ut manifestas hæreses rejicis, abominaris, detestaris, anathematizas.* Et quasi hoc ad demulcendum Pontificem satis non sit, enumeras *octodecim contraria fidei vestræ dogmata*, à Tridentino Conciliabulo definita, quæ te *ut veritatis Catholicae amplecti dicas.* In utrisque agmen dicit, supremum illud fidei *Caput, Pontificis Suprematus.* Dicis, ista *hæreses, hæc Catholicae veritates esse.* Dicis, inquam, sed non audes, quod olim in amplexu nostrorum dogmatum feceras, *Judicem et vindicem in Caput tuum Deum advocare, te veracem hic esse,* et vel ista *hæreses, vel hæc veritates Catholicae esse, et te sic sentire.*

6. *Dicis insuper ista: sed dicis tantum, non probas.* Verba das, non rationes. Presta verò te non Thrasonem, sed pugilem; aciem instrue tuarum rationum; descende in Campum hunc verè Martium, et responsum habebis: Causa cum *causâ, Ratio cum Ratione*, pugnabit viro vir. Si *Ratione* viceris, herbam do. Interea, satis esse scias, verba verbis opponere, tuis *nostra: Antichristianis, Catholica et Orthodoxa.* Antonius ait, Nos negamus: utri creditis? Marcus Spalatensis ait: Marcus Evangelista negat: utri creditis? Marcus Antonius Spalatensis tum *orthodoxus*, tum *liberâ mente, tum etiam juratus* ait: Marcus idem Antonius jam *Apostata, et Papista, jam sub flagello tremens, jam etiam injuratus*, negat: utri creditis? Nec responsum tu à me aliud expecta. Ego te, *æque lector, Hieronymi^y verbis nunc appello, Meum fuit, testes recitare, Tuum sit, de fide testium judicare.*

* Ep. ad Evag.
tom. 3.

CAP. XXIV.

[155]

DE CONCILIIS POST ANNUM MILLESIMUM HABITIS: DE TRIDEN-
TINO CONCILIO; ET HISTORIA ILLIUS CONCILII.

SCOPULOS jam tuos facili satis et felici cursu prætergressi sumus: nisi quòd ad extremum^z in *Florentinum* et *Tridentinum*^{z Cons. Red. p. 20.} Concilium, velut in Scyllam incidis et Charybdis. Quid dixi, incidis? imo ruis, et præcipitem te in ista das. Nullus te rerum ordo, nulla ratio te ad hæc duxit, nisi et ista quoque inter *Scopulos* numeranda censes. Verè enim illa *Scopuli* sunt, et *Scopuli* Ecclesiæ Dei longè periculosisissimi, quibus si quis adhæserit, aut ad ea impingat, certissimum facit et fidei et salutis naufragium. Dilaudas eorum *Decreta ut saluberrima, ut plena fide, et Catholicis omnibus amplexanda.* Vellem et *Lateranense*, quod inter ea medium fuit, hîc adjunxisses. Tria enim ista, ex Conciliis omnibus verè *vestra* dixeris: nec ferè laus ulla *Florentino* debetur aut *Tridentino*, quod non meritò, suoque jure vendicet *Lateranense*. Conspirant mirè, et adversus fidem Catholicam sic conspirant hæc tria, ut pernitiosa magis Conciliabula nusquam sint in Ecclesiâ, nec unquam habita. Cedunt ultrò tribus istis, et palmam porrigunt *Ariminense, Mediolanense, et Ephesinum*; cedunt omnia antiquorum hæreticorum latrocinia. Si ad hæc conferas, sancta fuisse dixeris et salubria Concilia: In hæc, velut in sentinam Conciliorum, hæresum omnium fæces et sedimenta confluxerunt.

2. Dispice mecum paulisper Tridentinum illud, coreulum scilicet tuum, et delitias. Si tam *sanctum* id Concilium, cur Galliæ Rex^a literas suas illuc missas sic inscripsit, *Conventui Tridentino*, frementibus Episcopis, quòd *Conventum* dixisset, non *Concilium*? Cur Rex idem^b per Jacobum Amiotum *publicè in eo Conventu protestatus*, quod et Romæ etiam notum fecit, se illud neque pro *Ecumenico*, neque pro *legitimo* habere, sed pro *privato Conventu*, in quorundam privatorum gratiam et utilitatem convocato, seque ac suos subditos nullo vinculo ad parendum eis, quæ illuc decreta fuerint, obstrictos iri? Hancque suam protestationem in *Acta Synodi* referri volebat. Cur illustrissimi Electores ac Principes, Numburgi congregati, Zachariae Delphino, et Francisco Commendonio Legatis Pontificis, qui eos Pontificis nomine

^a Innoc. Gentil. exam.
^b Conc. Trid. sess. 12, et Hist. Trid. lib. 4, p. 318.
^b Gentil. ib.

^c Ep. Rerum gest. sub Ferdinand. I. an. 1561, ap. Sled.

[156]

ad Concilium vocabant, responderunt, *Mirari se quā opinione aut spe fretus Pontifex celsitudinibus suis Concilii inductionem obtrudere, eosque Tridentum vocare ausus sit, nec fas esse, neque vel divino, vel humano juri consonum, Pontificem Judicis officio fungi, à quo destructiones et dissensiones in Ecclesiā ortae sunt?*

3. Et à quo Spiritu profectum credis cruentum et sæculis omnibus inauditum Pontificis Concilium? Quum Concilium haberet cœpisset, Pontifex^d clam cum Imperatore agit, ut *armis ac bello sacro Protestantes* internectioni daret: Auxilia^e quoque promittit, *equites quingentos, peditum millia duodecim*. In Concioione etiam coram Cæsare, classicum canit Franciscanus monachus:^f *Nimis diu, inquit, cessatum est, jam pridem oportuisset rem hanc confectam. Exere, Cæsar, vires tuas, et pestiferum illud genus hominum è medio tolle. Nefas est eos diutiū solem intueri. Neque verò te facturum dicas, Jam enim, jam, inquam, fieri debet, nec interponi moram ullam oportet.* An tu hoc Concilium, an *Latrocinium* voces? An Pacis tibi hoc videtur, an *Concilium sanguinis* et furoris, in quo non Helena solùm, sed Megæra regnabat, et furiarum maxima Erinnys?

4. Qui deinde illi in hoc tam *sancto Conventu?* Indicent tibi illi ab Apuliâ Episcopi, qui aliorum omnium Episcoporum^m nonine in Concilio vociferati sunt, *Nihil aliud sumus præterquam creaturæ et Mancipia Pontificis.* Verè. Nam ad unum omnes Juramento Papæ astricti. Nec Dioscori catenæ, fustes, et gladii, sic in obsequium cogebant, ut sacrilegum istud, quo concatenati tunc erant omnes, *Juramentum, n Papatum Romanum adjutor ero ad defendendum contra omnes homines, sic me Deus adjuvet, et sancta Evangelia.* Sed et eorum multi alio etiam nomine *Papæ mancipia.* Eorum complures, tibi omnino persimiles, ingenio levi, vili ac sordidâ mente, mercenarii milites, lingua habentes

^m Carol. Molm. Conc. super Cone. Trid. n. 21.

ⁿ Cap. 3, N. Extra de Jurejuram.

^o Hist. Conc. Trid. lib. 6, p. 543.

^p Ib. lib. 2, p. 124.

[157]
^q Gent. lib. cit. sess. 1.

^r Ib. et IIist. Trid. lib. 2, p. 140.

et manus venales, stipendio à *Pontifice conducti*, ad ejus nutum, sicut nunc tu, dicebant, faciebant omnia. Ex hoc numero præter alios, *Nobilis, r Bertinorii, et Chiosæ Episcopi, quibus à Pontifice quadraginta ducatorum pensio annua solvebatur.* Sed quid hoc ad *octuplicis tui stipendi summam?* Ex eodem numero, Olaus^q ille Magnus, titulo solùm Archiepiscopus Upsaliensis in Gothiâ, *quæ regio nec Pontificem, nec Ecclesiam Romanam tunc agnovit.* Ex eodem numero Robertus Venantius^r titulo solum Archiepiscopus Armachanus, homo nullâ doctrinæ aut virtutis, sed *viridarii laude insignitur nobilitatus.* Inopes istos, *Eleemosinarios*, et rerum

omnium egenos Episcopos Nullatenses, qui bucellâ panis, aut pari calceorum, vel in Tartara, jusseris, irent, aluerat Romæ aliquot annis Pontifex, et in Tridentinos sanctos Patres jam evexit: ac, ut scias eos Papæ *Creaturas*, Papa mirabilem in modum creavit eos *Archiepiscopos*^s sine *Archiepiscopatu*, sine *Ecclesiâ*, ^{* Gent. lib.} *sine Diæcesi*, *sine clero*, *sine ullo censu aut reditu*, nisi quòd vili summulâ Venantium, et Olaum, menstruâ quindecim aureorum pensione sustentaverat Pontifex, et hâc mercede eorum sibi et linguas et manus obstrinxerat. Ex istiusmodi mancipiis conflatum fuit tuum sanctum Concilium.

5. Quot insuper in isto *Œcumeno* Concilio Episcopi? In sessione illius quartâ, dogmata maximi omnino momenti, *de Scripturis Canonis*, *de Traditionibus*, *de Editione Scripturæ authenticâ*, *de Judice in causis fidei*, agitata sunt et definita. Quotnam putas in eâ sessione Episcopi? Non ducenti; non centum, non sexaginta: *quinquaginta^t solum et tres* tunc aderant. Cùm tamen in uno Concilio^u Romano, eoque non generali, *ex Italiâ solum* (si Cardinali^x tuo fides) convocati sunt Episcopi ducenti, ac triginta. Nobile profecto, plenarium et verè *Œcumenicum* totius orbis Concilium, in quo res omnium maximas definiunt pauci, *iisque nec docti^y satis, nec probi*, insuper et *mancipia Antichristi*: qui sic illi catenati, ut verè de istis dicas, quod olim ab Aeneâ Sylvio^z scriptum, *Etiam verum dicere contra Papam, est contra juramentum Episcoporum*.

6. Quænam porro in *isto Conventu*, vel *libertas* in loquendo, vel in audiendo ac *Judicando æquitas*? Conquesti de hoc gravissimè Hispaniarum Regis Legati, literis ad Dominum missis, *nullam^a* esse in Concilio libertatem, apertè testantes. Et verò quæ esse potuit? Cautum ante omnia, ne vel verbo laderetur Pontificis authoritas: *Ne^b quid dicatur, quo illius Majestati præ-judicium ullum fieret, si quis in hoc peccet, Concilio pellatur: Ne^c quid nisi cum reverentiâ de Apostolicâ sede loquantur: Ne^d ullo pacto illius authoritas, ne Papatus, ne Romana Curia in quæstionem vocentur: Is tamen, ante omnia, in ordinem redigendus et co-* gendus erat. Ille tum effrænis et exlex, Reges omnes et leges conculcare pro libito, per sanctos tuos Patres liberè permittitur. *Salvam in omnibus illius autoritatem*, id est, Tyrannidem Anti-christianam esse decernunt.^e Ulcera ista Pontificis non sanare non vel attingere iis permissum.

7. Quid etiam aliud istius Conventûs *Decreta*, nisi Pontificis

^{*} Gent. lib. cit. in sess. 1.

^t Hist. Trid. lib. 2, p. 163, et hoc liquet ex subscriptionibus in illa 4 sess.

^u Conc. Rom. 2, sub Silvest.

^x Bar. an.

324, n. 124.

^y Hist. Conc.

Trid. p. 163.

^z In Ep. ad Mogunt. Capitulum celsit. in lib. Gravam. opp. Conc. Trid. part 2, p. 52.

^a Hist. Conc. Trid. lib. 6, p. 55.

^b Valer. in Vit. Martel. 2.

^c [158]

^d Hist. Conc. Trid. lib. 2,

p. 135.

^e Ib. lib. 6, p.

543, et lib. 7,

p. 603.

^f Sess. 25, c. 21.

^f Espenc. in c. 1, ad Tit. ^g Sleid. Com. lib. 22. placita? An tu nescis^f Helenam quandam fuisse, quæ Tridenti nuper obtinuit? An nescis unde proverbium illud^g natum,

^h Molin. lib. cit. n. 21, et 22.

Spiritum sanctum Romā subinde Tridentum manticæ inclusum deferri? An et nescis quâ arte Decretum^h illud laudabile, in quod propendebant Patres, et quo cavere volebant, ne in eo casu vel ipse Papa dispensare possit, impeditum sit? Pontificis astu in sesquimensem causa illa ampliata est. Interea ex Apulid et Siciliâ collecti quadraginta levis armaturæ milites, tenues Episcopelli, qui mox velis remisque Tridentum advecti, Decretum optimum suo numero statim profligârunt.

ⁱ Gent. lib. cit. in Sess. 15.

8. Nostris verò in eo Conventu nec locus ullus, nec loquendi libertas concessa. Veneruntⁱ Tridentum Johannes Brentius, aliique è Protestantium numero Theologi, viri insigniter docti, pietate et modestiâ illustres. Legatum Cæsaris Montefortium adeunt, obsecrant ut apud Patres Concilii intercedat, ut illis pro causâ fidei suæ in arenam disputationis descendere liceret. Nullâ ratione impetrari potuit, ut in disputationem committerentur, licet se certamini offerebant. Nunquam admitti^k poterant, ut vel suam fidei Confessionem in publico Synodi Conventu exhiberent. Nullus^l unquam Protestantibus liber ad Concilium aditus patefactus est.

^k Idem de Nullit. Cone. Trid. Null. 2, p. 317.

^l Ib. p. 320.

9. Sed nec Pontificiis ipsis vestris impunè fuit, si quid fortè

^m Canus loc. Theol. lib. 12, c. 13, § Extat. verissimè Cornelius Bitontinus Episcopus, Christum in cœnâ non obtulisse Corpus suum et sanguinem: à Patribus Tridentinis explosus est. Dixit^m in Concilio, et quidem

ⁿ Valer. in Vit. Martel. 2.

Jacobus Nachiantes, Non posse se Decretum illud probare, quo Traditiones pari pietatis affectu, ac reverentiâ, ac Sacræ ipsæ Scripturæ suscipienda mandantur: Non impunè dixit, Concilio pulsus est. Dixitⁿ Gulielmus Venetus Dominicanus, Concilio Constantiense fuisse supra Papam, et rationem dedit, quia Concilium illud Papam depositus: acriter ille primò correptus, tum

^p Sleid. Com. ment. lib. 21.

etiam Concilio exclusus est. Accessit^p Tridentum Paulus Vergerius Episcopus Justinopolitanus: Mandat Pontifex, quia in suspicionem Lutheranæ hæresis venerat, ne locum ei in consessu illo tribuant; sed alio discedere jubeant. Ille ad hunc modum eliminatus, Venetas abiit. Monuerat^q Patres Concilii alter Episcopus, ut quoniam Deus in Scripturis Sanctus vocatur, satis esset, Papam quoque Sanctum vocare, non Sanctissimum, nec ampliorem illi titulum, quâm Deo ipso concedere. Papa de hoc certior

^q Molm. Consil. de Trid. Cone. n. 22.

factus, Episcopum Tridento *Romam vocat*, et *satellitibus suis de gradu dejiciendum*, ac *duriter tractandum propinavit*. Sed aveo ex teipso audire, quām liberum fuerit hoc et sanctum Concilium. Tute^r ais, *Concilium illud non immeritò contemni et irrideri*: ad-^r Spalat. contra
disque, *In eo, libertate amissā, et rebus ad Papæ libidinem com-*
positis, etiam ii qui aderant, fremebant, et vel pretio vel minis, si
quid bene sentirent, id intra dentes comprimere, et contra conscienciam proferre illud, Placet, cogebantur. Et iterum^s *Cumulus om-*
nium errorum et excessuum in doctrinā fidei factus est in Concilio
Tridentino; in quo inutiles, imò falsi, et perniciosi articuli veræ
fidei adjecti sunt. Et iterum^t *Tridentini patres abusum (in papa-*
libus concessionibus) viderunt, mala plurima in his agnoverunt,
de remedio etiam cogitárunt. Sed nihil actum: quia radicem
omnium malorum in Curiā Romanā fixam altissimè tangere no-
luerunt. Ubi pietas istorum Patrum? ubi Concilii libertas?

10. Accipe tu quoque à me verbum unum, sed verum de Tridentino hoc tuo, etiam *Lateranensi, Florentino*, cæterisque illis, quæ post annum millesimum, pro Conciliis Generalibus celebratis, magnique facitis. Nulla eorum omnium vel ritè ac legitimè convocata, vel ritè ac legitimè gubernata. Omnia^u *papali*, Nullum omnium *Imperiali*, quæ sola legitima est, authoritate coactum est et convocatum. In omnibus etiam *Præsedit Papa*,^x nec *Episcopali* solùm præsidentiâ (quæ etsi illi non debetur, eam tamen illi nos non invidemus) sed *coactivè, supremā*, et plusquam *Imperiali* authoritate præsedit: In nullo eorum omnium præse-derunt *Imperatores* aut *Reges*, qui soli legitimè in omnibus Conciliis Generalibus, ut Moderatores ordinis, præsidere debent et præsesse. Ita nec legitimâ authoritate convenerunt illa Concilia, nec legitimo ordine et authoritate quidquam decreverunt Illegitima omnia sunt, tum ex defectu legitimæ vocationis, tum ex defectu legitimæ Præsidentiæ. Utroque etiam hoc modo illegitima sunt eorum omnia *decreta*. Nam quia legitima non erat *Præsidentia*, ideo sine Synodali ordine, ideoque illegitimè decreta sunt, quæcumque statuisse videntur. Quia verò ab illis Episcopis statuta sunt, qui legitimâ nullâ authoritate convocati, se instar pecudum in istas mandras congregârunt, ideo nec omnino^v *Synodalia Decreta* sunt. *Authoritas, Decretum, Ordo, legitimum Decretum* facit. Quæ vos istorum Conciliorum *decreta* vocatis, nec legitima *decreta* sunt, nec omnino^w *Decreta Conciliorum*: sed Conventiculorum solummodò, et Conspirationum (in quibus nulla

^r Spalat. contra
Tra. Suar. c. 2,
n. 15.

^s Ib. c. 1, n. 1.

^t Ib. lib. 10.
de Repub.
Eccl. c. 11,
n. 11.

^u Hoc de singulis testatur Bin. in suis ad ista Concilia Notis.
^x Hoc etiam testatur, Bin. locis eisdem.

[160]

omnino est faciendi *Synodale Decretum* authoritas) Placita. Quod à me fusiùs in eo libro, quem de Concilio quinto conscripsi, declaratum. Hic solùm verbo te monere volui, ne tu jam delirus deinceps pro gemmis *lutum* et stercus, pro auro vilissimos *Carbones* vendites.

^y Cons. Red.
p. 20.

11. Elevas post hoc^y *Historiam Tridentini Concilii* à Petro *Soave*, diligentissimè atque accuratissimè conscriptam: in quo non acta modò istius Conciliabuli, sed nefandæ etiam, atque infandæ pontificum vestrorum fraudes, doli, technæ, subterfugia, in Concilio isto cogendo, in revocando, in transferendo, in instruendo, in Decretis ac Canonibus proponendis, discutiendis, definiendis, luculenter, et graphicè delineantur, ac velut in pulcherrimâ tabellâ, conspicienda depinguntur. Cur verò istam eleves? Quasi tu homo illaudatus, cuius perfidiae, ac doli, mendacia, ac perjuria omnibus in aprico posita sunt, tam *illustri historiæ* fidem ullam ex parte derogare possis. Quasi non cordati omnes, quia tibi Sycophantæ ac Apostatae displicet, non magis eam probent, ac deosculentur. Sed profectò nec encomiis tuis, quæ illa respuit, indiget; nec calumniis tuis et mendaciis, quæ meritò spernit, laedi aut de honestari potest illa *Historia*. Fides ei abundè constat, ex scriptoris probitate, integritate, fide, diligentiâ planè admirabili, tum in eruendis ex tenebris, tum in evolvendis, tum in Historiæ ordinem pulcherrimum dirigidis, tot et rerum et annorum scriptis, immensis laboribus atque impensis, ab eo conquisis simul, et in unum collectis. Ex Registris, Diariis, Hypomnematis, Commentariis, Archivis fidissimis, Autographis ipsis, et Authenticis eorum scriptis, qui Concilio isti non interfuerunt modò, sed et præfuerunt, contexta et conscripta illa *Historia*, calumnias tuas et convitia nec metuit, nec curat.

[161]

12. Sed et in hoc quoque, tu vanus, quòd *Historiam illam*

^z Cons. Red.
p. 20.

tuā operā in lucem prodiisse aīs.^z Debemus nos, debet et

Christianus omnis orbis tantum beneficium *Regi nostro serenissimo Regi Jacobo*.

^a Doct. Brent.
^b in ep. dedi-
cat. illi Hist.
Præfix.

In *illius^a* post Deum, honorem, tot tantique,

simō Regi Jacobo. In *illius^b* admirabilis doctrina, Pietas, Prudentia, et in fide Catholicâ

defendendâ Constantia, quibus ille conspicuus apud omnes, per

orbem omnem illustris et famâ super æthera notus: Hæc ani-

mus Authori dederunt *Historiam illam et contexendi et edendi*.

Historiam ille suam in quâ inexplicabiles fraudes, et machina-

menta deteguntur, quibus ad oppugnandam fidem Catholicam Tridentini Patres usi sunt, apud eum, et sub illius scuto atque alis, patrocinium habere voluit, qui justissimo suo Titulo, *Defensor fidei Catholicæ* audit, quique re ipsâ suis scriptis, aureis planè atque immortalitate dignis, Imperatoribus omnibus ac Regibus totique orbi, dignissimum se tanto Titulo esse demonstravit. Nec vanitate tuâ Regi pientissimo ac sapientissimo debitam gloriam, nec Historiæ Rege tanto dignissimæ fidem tuis mendaciis detrahere unquam, nec vel minuere poteris.

CAP. XXV.

TENEBRAS IN ANGLIÂ, LUCEM IN SOLÂ ROMANÂ ECCLESIAÂ,
FALSÒ PRÆDICAT ARCH. SPALAT.

A SCOPULIS, ad *Concionem*^b tuam progrederis. *Concionem*^b Habit. an. 1617.
illam quam Londini in solenni ac sacro cœtu in Italicâ apud nos Ecclesiâ, et Italicè habuisti: in quâ invocato prius divino numine, tu coram Deo, Angelis, et hominibus, fidei tuæ professionem edidisti: *Tibi tuisque mirificè congratulans*,^c quòd è densissimis Ecclesiæ Romanae tenebris in *Lucem*^d cœlestem *Anglicanæ*^d Ib. p. 61. Conc. p. 29. *Ecclesiæ*, et te et illos liberâasset Dominus. Destestaris^e nunc Cons. Red. p. 21. hoc: et verso cum vento et velis stilo, *Lucem veritatis in Romanâ* *Ecclesiâ*, in eâque sold fulgere, imprudens tu et talpa prædictas: extra eam, præsertim in Angliâ, nil nisi densissimas ubique tenebras esse calumniariis.

2. Atenim scotomate te, ut olim Sodomitas percussit Angelus Domini. Aciem tuæ mentis eripuit cervici tuæ impendens tyranni mucro. Nam nisi amens aut cœcus esses, eandem per Dei gratiam cœlestem fidei lucem in Angliâ, velut è Pharo gentibus circumquaque omnibus splendentem ac radiantem; tuam verò istam mandram tenebris non Cimmeriis, sed Tartareis circumfusam conspiceres, et vel invitus agnosceres. An tu tam citò oblitus, quid Cyrillo Alexandrino Patriarchæ de nostrâ Angliâ à te scriptum? *Mihi*^f *sub virgâ Romanâ nato, educato ac promoto, tenebras antiquas Aegyptiacas sub occidentali Aegypto diroque illo Pharaone diu experto ad terram Goshen* (Hæc tibi Anglia) *ubi splendida lux fulget, fuit omnino confugiendum; seriò* Ep. M. Ant Spalat. ad Cyril.

cogitate de vestrarum orientalium cum hâc nobilissimâ, et florentissimâ Ecclesiâ Anglicanæ unione. Sic contra Pharaonem imò verum Antichristum facillimè prævalebimus, et tyrannidem ipsius à Christi Ecclesiâ procul amandabimus. An et oblitus quid tuo Suario à te dictum : qui de fide Catholicâ et illius Defensore, serenissimo nostro Rege Jacobo, verba faciens, *Nisi, inquis^g* et *divinæ gratiæ resistere, et Regi solidissimè respondenti ac disputanti obfirmato animo, velles contra conscientiam reluctari, in Catholicam Regis sententiam breviter transiturum non dubito, et Papatui, Transubstantiationi, Purgatorio, Invocationi Sanctorum et similibus nugis valedicturum.* Lucem tu hanc, Noctua nunc ac Lucifer factus, animo simul et corpore cœcutiens, intueri nec vis, nec audes : sed obfirmato animo, et cauteriatâ conscientiâ, contra fidem Catholicam, contra conscientiam tuam, contra Deum ipsum onagri instar recalcitras. Annon vœ illud veritus (quod certè meritus es, et expecta) *vœ^h dicentibus de malo bonum, et ponentibus lucem pro tenebris, et tenebras pro luce?*

^b Isa. 5. 20.

^g Idem in
Præf. ad lib.
cont. Suar.

[163]

CAP. XXVI.

PETRUM FUISSE ROMÆ È SCRIPTURIS NON CONSTAT.

ⁱ Cons. Red.
p. 21.

DAMNAS deindèⁱ tanquam fœdum et inscitiae plenum mendacium, quòd in eâ Concione Petrum nunquam fuisse Romæ dixeris. At certè non dixeras : sed prurigo quædam et mentiendi atque calumniandi cacoëthes sic te dementavit, ut de ipso te tuisque scriptis mendacia configas : nec te scelerum tuorum pœnitet, pœnitet id dictum quod *non dictum*, sed novo scelere à te nunc *confictum* est. Dixisti in Concione,^k *In sacris literis nihil inveniri, unde S. Petrum Romæ fuisse constare possit.* Romæ illum fuisse, Romæ martyrium subiisse non nesciebas, et nos omnes ultrò fatemur. Testantur hoc scripta complura sanctorum Patrum. Credimus hoc *humanâ, morali*, et *fallibili* fide. In Scripturis verò nusquam hoc asseri, vel ex iis solidè hoc unquam probari posse, nobiscum verissimè dixisti. Nec est quod te hujus dicti pœniteat : nisi jam fidem divinam et infallibilem ex humanis et fallibilibus testimoniis pendere aut extrui posse sentias. Credulitatis hoc est, non *certitudinis*, opinionis, non *fidei*. Tu ipse de-

^k Ib. p. 41.

monstras,¹ ex sacris literis constare, Petrum ante annum Christi 49¹ Lib. 4, de Repub. Eccl. nunquam è Judæā egressum. Doces^m Romanam Ecclesiam à c. I, n. 20, Paulo fundatam esse, integro ferè decennio priusquam Romam ad- m Ib. n. 28, 31, et in Tab. venisset Petrus; et omnino negandum esse, Petrum Romanam venisse, Chronog. ut Ecclesiam illam fundaret, quam, cum advenit, egregiè reperit fundatam: Docesⁿ falsum esse et Scripturæ valdè repugnans, dicereⁿ Ib. n. 29. Petrum Evangelium primò Romæ annunciasse. Petrum tamen Romæ fuisse clarè doces,^o et probas: sed doces non è Scripturis,^o Ib. n. 28. non ut fidei dogma: sic enim aīs, *Est quidem probabile, Petrum tandem Romanam venisse.* Probabile, non certum, non in Scripturis traditum. Addis^p etiam quod, præ cæteris observatu^p Ib. n. 16. dignum est, *Præviderat*, inquis, ut mihi videtur, *Spiritus Sanctus, ex Petri nomine, et laboribus, si qui fuerint, Romæ exantlatis, occasionem aliquando arreptum iri, ut Romana Ecclesia ad indebitam consurgeret Monarchiam, et alias sibi Ecclesius gravissimo cum scandalo, et Schismate intolerabili subdere niteretur, ac properterea noluit, ut Canonica Scriptura quidquam de Petri Romam adventu commemoraret.*

2. Nam quòd Babylonem apud Petrum,^q Romam esse contenditis,^r leviculum nimis est ac ludierum. Cur Petrus formidet Scapham, Scapham, aut Romam, Romam nominare? Cur ille nomen Romæ metuat magis quām Paulus? Cur in Epistolis, mysticum illud et inusitatum loquendi genus usurpet? Et si locus *Tropicus* sit, et *mysticus*, quidni et Marcus, et Petrus ipse *mysticus* sit? Conjecturæ hic locus est, non fidei: nec est *Theologia hæc mystica apud Theologos argumentativa.* Papiæ, Hieronymi, et Eusebii (qui sic exponunt Babylonem) authoritas, *probabilitatem* hîc aliquam faciat; *fidem infallibilem*, qualis vestra est de Petri Romam adventu, nunquam faciet. Ex Scripturis Petrum Romæ fuisse non constat, te verò *tua ipsius scripta fædisimè mentiri* liquidò constat.

[164]

^q 1 Pet. 5.^r Bell. lib. 2, de Pont. c. 2, et Anglo Rhem. Not. in 1 Pet. 5.

CAP. XXVII.

EPISCOPI OMNES JURE DIVINO CUM AEQUALI POTESTATE APOSTOLIS SUCCEDUNT. QUÆ FUERIT APOSTOLORUM ORDINARIA, QUÆ ITEM EXTRAORDINARIA POTESTAS.

Dixeras in Concione, *Apostolos in fundandâ et gubernandâ Ecclesiâ fuisse aequales.* Hoc ut *Hæreticum et Evangelis contrarium nunc damnas.*^x Hæreticus igitur tibi Hieronymus,^t *Ex aequo, inquit, super omnes Ecclesiæ fortitudo solidatur.* Hæreticus Cyprianus^u qui omnes docet pari fuisse præditos et honore et Potestate. Hæretici Patres antiqui omnes, qui easdem claves, et eandem clavium potestatem Apostolis omnibus datam unanimi consensu docent. Præstaret longè, te Hæreticum talem esse, qualis Cyprianus, Hieronymus, et Sancti patres, quâm quales tu nunc, et Romanenses omnes estis *Antichristiani.*

2. Dixeras *Episcopos omnes Apostolis aequali potestate succedere.* Damnas^x nunc hoc, et dictum pœnitet. Ne pœnitat. Nam et hoc quoque sic à te dictum,^y *ut jure divino aequali omnes potestate succedant.* Humano autem et Ecclesiastico jure, alios

[165] allis præesse, nec tu negaveras, nec à quoquam, si cerebrum eius sanum sit, negari potest. Ut hoc clarè perspicias, *Ordinaria Apostolorum potestas ab Extraordinariâ accuratè tibi distinguenda est.* Vos, ut scis, hîc semper et libenter impingitis. Quid *Ordinarium in Apostolis fuerit, quid item Extraordinarium,* vel non omnino intelligere vultis, vel non agnoscere. Hinc fit ut Petro *Ordinariam*^z quandam configatis datam esse potestatem, quæ cæteris non est data Apostolis: et Petrum, *Ordinariam* quandam potestatem successoribus suis commendâsse, qualem cæteri Apostoli nec habebant, nec successoribus suis reliquerunt. Figmenta hæc sunt, et meræ verborum strophæ: quibus neque veritatis, neque sanæ ac solidæ Theologiæ quidquam subest: Rem ipsam ut verè est intueamur.

3. *Ordinaria potestas* est, quæ ad Ecclesiæ regimen Ordinarium, perpetuum, et sæculis omnibus duraturum, Apostolis à Christo data est; et data Apostolis omnibus per illa Christi verba, *Sicut misit Me Pater, ita et Ego mitto vos.* Complectitur autem hæc *Ordinaria potestas*, autoritatem et potestatem ubique gentium, seu in quâvis orbis regione, aut parte *Docendi*, et prædi-

^x Cons. Red.

p. 21.

^t Sup. citat.^u Ib.^x Cons. Red.

p. 21.

^y In Conc.

hab. Londini,

p. 41.

^z Bell. lib. 1,

de Pont. c. 12,

[§] Ut autem,

et c. 11,

[§] Tertio.

candi Evangelium; *Administrandi Sacra menta, pascendi et regendi Ecclesiam; Judicandi ex verbo Dei causas et controversias fidei; Jurisdictionem exercendi*, et per Ecclesiasticas censuras alios vel ligandi vel solvendi; *Instituendi ritus et ordines in Ecclesiâ idoneas ac decentes; Ordinandi denique alios qui in eâdem hâc potestate ipsis ad consummationem sæculi succedant*. Sine his Ecclesia constare nullo pacto, nullo sæculo potest: His orbata *Ecclesia, non acies ordinata, sed tumultus et turba dicenda* foret. In his, ipsa *Episcopal is essentia, et Pastoralis potestas*, quæ perpetua esse debet, sita est. Et licet nullam aliam potestatem Apostolis dedisset Christus, per hanc tamen, illi omnes vice Christi, *Ordinarii Ecclesiæ Pastores, Rectores, et propriè Episcopi* constituti sunt.

4. Quia verò Apostoli jam immediatè à Christo ad hoc munus vocati ac missi, homines alioqui rudes erant et illiterati, quo hæc illis demandata officia, rectiùs, faciliùs, atque alacriùs præstarent, et mirabile illud ac gentibus inauditum de Christo mysterium intrepidè annunciare possent, ornavit eos Christus potestate aliâ *Extraordinariâ*, ipsisque peculiari. Dedit eis tantam tamque locupletem sui Spiritûs mensuram, ut *linguis omnibus loqui*, ut morbos omnes etiam verbo aut nutu sanare: ut *miracula* quævis, quoties opus esset, edere: ut *infallibiliter docere* populos tam verbo quam scripto possent. Illis, et illis solis dictum est,^a *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri, Is est qui loquitur in vobis.* Illis, et illis solis dictum est, *Spiritus b ducet vos in omnem veritatem.* Hæc et si quæ his ^a Matt. 10. 20. ^b Joh. 16. 13. similia, *Extraordinaria* sunt, propriè *Apostolica* sunt; velut ornamenta *Episcopali potestati* superaddita, et in cumulum adjecta sunt. *Privilegia* fuerunt hæc in Apostolis *personalia*, quæ ipsi in alios transferre non poterant. Nam *privilegium c per- sonale personam sequitur, et cum personâ extinguitur.*

5. Percurre nunc et perpende omnia. Nihil omnino invenies in Petro singulare; potestatem in eo omnino nullam, sive *Ordinaria* sit, sive *extraordinaria*, quæ non et in Apostolis omnibus. Nihil etiam omnino invenies à Petro suis successoribus relictum, quod non ab Apostolis omnibus suis item successoribus pari modo, pari jure commendatum sit: *Extraordinaria Petri* potestas nulli relicta, *Ordinaria omnis*, Apostolorum omnium potestas, quæ eadem fuit et Petri, Apostolorum omnium uti et Petri successoribus, id est, *Episcopis omnibus à Christo per*

[166]

^a Matt. 10. 20.^b Joh. 16. 13.^c Reg. juris, 7.

Apostolos commendata est. Nihil omnino à Christo et Apostolis habet *Romanus*, quod non habet et *Eugubinus* Episcopus. Per sacras literas, et Christi missionem, Episcopus omnis, sive Romæ sit, sive Rhegii, sive Alexandriæ, sive Tanais, ejusdem est sacerdotii, ejusdem potestatis, eandem in causis fidei definiendis authoritatem, idem in Conciliis suffragii jus habet: Potentia divitiarum, et paupertatis humilitas; eminentia sedis, et vilitas civitatis, potestate sublimiorem, aut subjectione inferiorem *jure divino* Episcopum non facit. Cùm Apostoli omnes, ut demonstravimus, potestate pares et æquales fuerint, potestatem imparem et inæqualem successoribus suis relinquere non potuerunt: Nemo dat quod ipse non habet,^d nec potest plus juris in alium transferre, quàm sibi competere dignoscitur. Parem habuerunt, parem dederunt: potestatem super alios Apostolos nemo eorum habuit, potestatem super alios Episcopos nemo successori suo reliquit, aut relinquere potuit.

[167]

^d Reg. Juris, 79.

6. Hinc fit, ut sicut Apostoli omnes *Principes* fuerunt Ecclesiæ: ita Episcopi omnes *Principes Ecclesiæ* et sunt, et vocantur. Sic Optatus,^e *Principes ac Apices omnium*, vocat omnes. Sic et Leo^f *Principes Ecclesiæ* nominat. Sic et Hieronymus,^g *Principes Ecclesiæ, id est, Episcopi constituti sunt*. Sicut Apostoli omnes, *Columnæ Ecclesiæ*, sic et Episcopi omnes *Columnæ Ecclesiæ* à Basilio^h vocantur. Sicut Apostoli omnes Ecclesiæ *fundamenta*, sic Episcopi omnes *Fundamenta et Bases*,

ⁱ Lib. 19, in Joh. c. 9, 10.

ⁱ quibus columnæ innituntur, vocantur à Gregorio:ⁱ Sicut potestatem *Clavum* acceperunt omnes Apostoli, ita eandem *clavum* potestatem accepisse omnes Episcopos docet Leo,^k Quod dicitur Petro, Tibi dabo claves, et, Quæcunque ligaveris, erunt ligata, Transivit in omnes Apostolos vis potestatis illius, et ad omnes Ecclesiæ *Principes* (sic Episcopos vocat) decreti hujus constitutio commeavit.

^l Cujus Act, habentur in Conc. sub. Menna Act. 5, p. 456.

Docet idem Concilium^l Hierosolymitanum, Qui dedit Petro ligare et solvere, hoc communiter donavit Sacerdotio, id est, Episcopis. Sicut Apostoli omnes *Pastores ovium*, ita earundem *ovium Pastores* et omnes Episcopi. Qui Petrum, inquit Basilius,^m *Pastorem Ecclesiæ suæ constituit, Is et omnibus deinceps Pastoribus et doctoribus æqualem potestatem exhibuit*: Nota æqualem; et æqualem omnibus. Testatur idem clarissimè Ambrosius,ⁿ *Petro dictum est à Domino, Pasce oves meas. Quas oves et quem gregem non solùm tunc beatus suscepit Petrus, sed et nobiscum eas suscepit, et cum illo nos suscepimus omnes*. Sicut

^m Const. exercit. c. 21.ⁿ Lib. de Dignit. Sacer. c. 2.

Apostoli omnes vice Christi in pascendis ovibus fungebantur, Christique in hoc munere Vicarii fuerunt: Ita et Episcopi omnes in eodem pascendi munere Christi vice funguntur: nec Romanus solùm, ut vos^o pueriliter nimis somniatis, sed Episcopi omnes, Christi Vicarii et sunt et vocantur. Audisti nuper verba Chrysostomi, quibus disertè eos omnes vocat^p Vicarios Christi. Audi Eusebii^q Papæ tui verba, *Caput Ecclesiæ Christus est*: Christi autem Vicarii Sacerdotes sunt. Audi et Ambrosium, Episcopus personam habet Christi: quasi ergo ante Judicem, sic ante Episcopum, mulier subjecta esse debet, quia Vicarius Domini est. Audi Augustinum,^r *Episcopum cæteris puriore esse oportet,* [168] *Dei enim personam habere videtur, Est enim Vicarius ejus.* Audi Bernardum,^t Abbates qui Episcopis obedire noblebant, sic arguentem, *Ite nunc resistere Christi Vicario, cum nec suo adversario Christus restiterit.* Audi Blesensem,^u sic Episcopum quasi definientem, *Ordinatur Christi Vicarius, Ecclesiæ Prælatus, piscator hominum, pastor animarum.* Et iterum,^x *Christi Vicarius est homo columbinus, veritatis filius, Ecclesiæ Prælatus.* Audi patres Concilii Carissiaci,^y Ludovicum Imperatorem sic alloquentes, *Rectores et Pastores Ecclesiarum ut patres et Christi Vicarios colite, sicut Scriptura Sancta præcepit.* Audi patres Concilii Meldensis.^z *Nos^a omnes licet indigni, Christi tamen Vicarii, et Apostolorum successores: et iterum,^b Nos Dei judicio, sui ab illo Vicarii constituti.* Audi patres Concilii Compendiensis,^c *Scire omnes convenit, quale sit Episcoporum ministerium, quos constat esse Christi Vicarios, et Clavigeros regni cælorum, quibus à Christo tanta est collata potestas.* Vides omnem Apostolorum, etiam ipsius Petri ordinariam potestatem, in omnes omnino Episcopos transmitti: ut non immeritò in Concilio Carthaginensi^e sub Cypriano assentientibus omnibus dictum sit, *Dominus potestatem sibi à Patre datam, Apostolis permisit, quibus nos successimus, eadē potestate Ecclesiam Dei gubernantes.* In Ordinariâ Petri, et Apostolorum omnium potestate, succedunt omnes Episcopi æque ac tuus Romanus. In Extraordinariâ vel Petri, vel cuiusquam Apostolorum potestate, nec Episcoporum quisquam succedit, nec tuus Romanus. Extraordinariam potestatem, nemo eorum omnium habet: *Ordinariam, eandem et æqualiter omnes habent.*

^o Probatur primatus Papæ, ex eo nomine Vicarius Christi, Bell. lib. 2, de Pont. c. 31. § Sextum.

^p Hom. 17, in Oper. Imp. in Matt.

^q Ep. 3.

^r In c. 11, Ep.

^s ad Corinth.

^t Ep. 42.

^u Lib. quæst.

Vet. et Nov.

Test. q. 127.

^v Ib. 48.

^w Serm. 47.

^x Ib. 48.

^y Cujus Concilii Ep. extat ap. Bar. an. 858, n. 25.

^z Habiti tempore Serg. II.

^a In Praef.

Conc.

^b Cap. 80.

^c Habit. est

Conc. hoc an. 833.

^d In initio

Act. illius

Cone.

^e Habit. an.

258.

CAP. XXVIII.

EPISCOPI OMNES ÆQUÈ SUNT PASTORES UNIVERSALIS ECCLESIAE,
AC EST ROMANUS PONTIFEX.

DIXERAS *Episcopos omnes esse in solidum universalis Ecclesiae Episcopos seu Pastores.* Hoc idem, sensu planè eodem dixit ante te Cyprianus,^f *Episcopatus unus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur.* Sed doctrina fidesque Cypriani tibi nunc hæretica est, et sordet. Corrigis igitur nunc, et ais,^g *Alios omnes non nisi particularium Ecclesiarum Episcopos, et in solâ particulari curâ Pastores esse; Generalem verò totius Ecclesiæ Pastorem, non alium esse, quam Romanum tuum Pontificem.* Semper tu hâc oberras chordâ, ut cæterorum quivis est particularis suæ Ecclesiæ Pastor, sic omnino et suæ Romanæ pastor particularis est tuus Romanus. Ut tuus Romanus totius Ecclesiæ pastor est, sic et quivis alias totius Ecclesiæ pastor est: Utrumque de tuo Romano, utrumque de quovis Episcopo verè dici potest. Episcopi omnes, quâ *Episcopi*, universalis Ecclesiæ Pastores sunt, et *Jure divino* sic pastores sunt. Episcopus item unusquisque particularis suæ Ecclesiæ pastor est, non quâ *Episcopus*, sed quâ *Romanus est*, aut *Alexandrinus Episcopus*: nec *jure divino*, sed *humano solum et Ecclesiastico* Pastor sic est. Cura omnium ovium quâ *Episcopi* sunt ad omnes spectat: Cura hujus aut illius particularis ovilis aut paroeciæ (sic olim dicta quæ nunc diœcesis) ad hunc vel illum spectat, non quâ simpliciter Episcopus, sed quâ *Romanus est*, aut *Alexandrinus Episcopus*. Distingue hæc accuratè, prout re ipsâ distinguenda sunt, et ibit æquis passibus cum tuo Romano omnis per orbem omnem Episcopus.

2. *Universalis hæc et pastoralis Cura*, quæ omnibus Episcopis quâ *Episcopi* sunt, convenit, exerit se et eminent in Conciliis generalibus. In illis Episcopi omnes, ut *summi in terris in causis Ecclesiasticis definiendis Judices*, et ut *gubernatores universalis Ecclesiæ*, ea quæ ad fidem totius Ecclesiæ spectant, definient ac declarant: et cum *summâ authoritate* ac potestate Ecclesiasticâ, sub pœnis anathematum, aliarumque censurarum credenda docent: hæreticos damnant, et ab universali Ecclesiâ exterminant: Leges Ecclesiasticas, quæ totam obligant Ecclesiam,

^f Tract. de Unit. Eccl. seu Simpl. Prelat.

[169]

^g Cons. Red. P. 21, 22.

ferunt. Hæc omnia tum faciunt quod simpliciter *Episcopi* sunt, et quatenus cura totius Ecclesiæ ad eos spectat, non quod *Romani sunt*, aut *Alexandrini Episcopi*.

3. Etiam et singulis extra *Concilium* incumbit hæc eadem universalis Ecclesiæ cura, ut Ecclesiæ totius incolumentati, quantum in eis est, prospiciant, *consulendo*, *hortando*, *monendo*, *arguendo*, *increpando*, scriptis simul et voce alios omnes *instruendo*, et cùm vel hæresis ulla, vel schisma in Ecclesiâ grassari coeperit, velut incendium publicum illud *restriguendo*, et ne latiùs serpat *providendo*. Innumera exempla hîc in promptu sunt. Officii hujus memores, quicunque in Ecclesiâ celebres unquam fuerunt *Episcopi*. Athanasium vide, de quo sic Basilius,¹ *Tantam geris*^{Ep. 72.} omnium Ecclesiarum curam, quantam ejus quæ tibi peculiariter à Domino credita est. Quo respexit Gregorius Nazianzenus,^k cùm ^{13.} orat. 18. de eodem Athanasio dicit, *Populi illi est concredita præsidentia, hoc est dicere, Orbis universi præfectura*. In illâ scilicet Alexandrini Episcopatus, ut et cuiusvis alterius præfecturâ, *Cura orbis universi*, ut rectè sensit Nazianzenus, Episcopo commendatur. Tu si fortè apud Patrem ullum Liberio Romano, *Præfecturam universi orbis* creditam legisses (sed nusquam leges) *Primatum* mox, imò *Suprematum* tui Papæ, inde omnibus constare vociferaris; Jovem Lapidem jurares Papam *Monarcham* esse Ecclesiæ inde demonstrari. Athanasio, licet *Præfecturam universi orbis* illi creditam vides, non *Suprematum*, non *Primatum*, ne *curam quidem universalis Ecclesiæ* concedes. Homini homo quid præstat? Papa Patriarchæ, Athanasio Liberius? Alexandrino Romanus? Catholico Hæreticus? Orthodoxo Antichristianus? Stulto intelligens, quid interest?

4. Cyprianum adi. Habes in eo quoque luculentum valdè universalis hujus curæ et documentum, et exemplar. *Pastores*, inquit,¹ multi sumus, unum tamen gregem pascimus, et oves universas, quas Christus suo sanguine et passione quæsivit, colligere et fovere debemus. Et quod docuit, ipse præstitit. Basilidem et Martialem, ab Hispaniæ Episcopis, ob tetra scelera ac flagitia justissimè ab Episcopatu depositos, in communionem recepit Papa Stephanus: etiam ut *restituantur* laborat. Hispani Cyprianum hujus rei certiore faciunt. Ille pro suâ quam gerebat universalis Ecclesiæ curâ, statim se Stephano et viriliter opponit,^m ^{1 Lib. 3, Ep. 13.} quod jus Ecclesiæ violaret, quod falcem suam in alienam messem immitteret, docetque, spretis Stephani actis, Basilidem et Mar-

^m Cyp. lib. 1, ep. 4.

tialem omnino rejiciendos, standumque provincialibus actis, reluctante licet tuo Pontifice. Fecit idem in causâ Felicissimi, Fortunati, et aliorum, tantamque curam universalis Ecclesiæ habuit, ut sic nec immerit à Nazianzeno celebretur. Non soli Carthaginensium Ecclesiæ præsedid, seu Africæ, sed et Occidenti universo, et Orienti ferè ipsi ad finem usque Meridiei et Septentrionis. Profer si potes tu, ex iis qui Nazianzeni ævo vel antè floruerunt, tam clarum pro Stephani Suprematu testimonium. Et hic tamen quia *Romanus*, *Pastor universalis*, *Pastor Orbis* audit. Sanctum verò Cyprianum, qui quatuor ut vides mundi plagis quaquaversum præsedid, non nisi Carthaginensis solius Ecclesiæ curam habere vis. Universalis Ecclesiæ cura nulla ei commissa: Hæc nimirum Stephani corolla est, et *Papalis honoris* privilegium.

5. Quid deinde dices Epiphanio Cypri Episcopo? Monas-

^p Ep. Epiph.
ad Joh.
Hierosol.

terium^p Bethlemiticum pabulo spirituali penè destitutum erat. Succurrit ei, licet extra suam provinciam, Epiphanius, et pro universali quam gerebat Ecclesiæ curā, egregiè instruit, *Diacorum quoque ibi ordinat et Presbyterum*. Offensus hoc facto, Johannes Hierosolymitanus excandescit valdè, et stomachatur. Scribit ad eum Epiphanius literas increpatorias, Johannem acriter objurgat, rectèque id à se factum sic demonstrat: *Ob Dei timorem hoc facere sumus compulsi: maximè cum nulla sit diversitas in sacerdotio Dei: et ubi utilitati Ecclesiæ providetur. Nam etsi singuli Ecclesiarum Episcopi habent sub se Ecclesias, quibus curam videntur impendere, et nemo (audiat hoc tuus Papa) nemo super alienam mensuram extendatur, tamen præponitur omnibus charitas Christi*. Sensit Epiphanius et verissimè sensit, Episcopalem ordinem, *quatenus est à Deo, quatenus in se et simpliciter consideratur*, non admittere has diversitates, ut unus *hic*, alii *aliis certis ac definitis locis ministrent*, aut ordinent. *Humanum* hoc totum est, et ab humanis legibus. Charitati autem Dei, publicæ utilitati, et Ecclesiæ necessitatì cedunt omnes humanæ leges; *Charitas Dei et Ecclesiæ necessitas humanis legibus constringi nec vult, nec debet*.

^q De Laud.
S. Eustat.

6. Quid etiam Chrysostomo^q respondebis, qui Eustathium Antiochenum celebrans ait, *Edoctus probè fuerat à Spiritu gratiā, Ecclesiæ Antistitem, non de illā solū, quæ ipsi à Spiritu est commissa, curam debere gerere, verū etiam de universā quæ per orbem terrarum dedit*. Ecce Spiritus Ipse Sanctus docet,

Pastoralem totius Ecclesiae curam Episcopis omnibus incumbere ; [172] quam tu ab alio, eoque *Papali* spiritu edoctus, peculiarem esse *Pontificis tui curam*, illique soli competere contendis.

7. Quid item Augustino, qui, contra Pelagianam hæresim ^{Lib. cont. duas Ep. Pelag. in Praefat.} insurgens, ita Bonifacio Papæ scribit,^r *Communis est nobis omnibus, qui fungimur Episcopatus officio, quamvis ipse in eo celsiore fastigio præmineas, specula pastoralis?* Quid audio, Augustine? *Communis tibi et Papæ specula pastoralis?* Specula tua *particularis* est, nec ultra *Hipponensem* parœciā tibi speculandum: Bonifacii specula *universalis* est, *Orbis omnis* illius specula est. Non te tam parvis componere magna decebat, *Hipponem* orbi, Speculam tuam Papali. Quid ad *Hipponensem* Episcopum Pelagius et Ecclesia Britannica? Quid ad te si vel proximus ardet Ucalegon? Estne tibi tantudem otii abs re tuâ, aliena ut cures; eaque quæ ad te nihil pertinent? An tu custos fratrii tui Pelagii? an tu Britannorum Pastor? Spartam tu nactus es, hanc orna. Cura *Hipponensem* tuum gregem; linque Bonifacio *Curam et speculam universalis Ecclesiae*: At certè Augustino alter visum.

8. Quid Eleutherio^s tuo priùs citato? quid Johanni Papæ ^{Ep. ad Gall. Episc.} respondebis, qui Zachariam Archiepiscopum sic alloquitur,^t *Vobis et nobis sancta est commissa Ecclesia, ut pro omnibus laboremus, et cunctis opem ferre non negligamus.* Quid item Simpliciano^u Papæ, qui sic Acatio Constantinopolitano Patriarchæ scribit, *Fidelis servus ostenderis, si non tantum in Ecclesiâ cui præsides, sed ubicunque potueris pro unitate Catholicâ sudare non renuis.*

9. Dies planè me deficeret, si Irenæum, Hilarium, Cyrillum, Ambrosium, Theodoretum, Theophilum, Fulgentium commemo-
rare velim. Nemo est omnium Episcoporum cui non una eademque *Ecclesiæ universalis cura* commissa est quæ tuo Pontifici. Omnes in hoc, non minùs Pauli successores se esse sciunt, quâm est Romanus tuus Petri, *Sollicitudo^x mihi de omnibus Ecclesiis.* Sciunt omnes, tales se Episcopos constitutos esse, qualis erat Timotheus, *Ephesinus*, ut sciunt omnes, *Epi-*
scopus,^y cuius *curæ* imò *Præfecturæ* orbem terrarum commissum ait Chrysostomus:^z *Ille, inquit, sanctus, ille justus, Orbis præ-*
fecturam suscepit. Tu fortè ab hâc Timothei curâ et *Præ-*
fecturâ Linum excipias et Cletum, et Clementem, et Anacletum: tot ille Pontifices Romanos vidit.^a At ne illos quidem excipit

^y Euseb. lib. 3, c. 4.

[173]

^z Hom. 6, 8,

adversus

Judeos.

^a Timotheus

obit 109, Bar.

eo. An. n. 55.

Is est. 7,

Anacleti.

^b Ep. 20.

Chrysostomus: nec re verâ excipiendi sunt: etiam et *eorum curam* habuit Timotheus. In Episcopos omnes multò rectius quadrat illud, quod de se presbyter solùm Bernardus^b dixit, *Etsi tanti non sim ut Romæ habeam propria negotia, nulla tamen quæ Dei esse constiterit, à me aliena duco.*

10. Ut in Curâ universalis Ecclesiæ Episcopi omnes pares tuo Romano; sic et ille, eodem omnino jure parique modo quo alii omnes, *particularis suæ Ecclesiæ Episcopus est et pastor.* In eum, ^c Lib. 1, ep. 3. ut et in omnes convenit illud Cypriani, *Singulis pastoribus portio gregis est ascripta, quam regat unusquisque et gubernet.* Ascripta quidem singulis; sed à quo? Certè non à Christo: non *jure divino* ascripta. Sic enim nec transferri posset quisquam ab unâ portione aut sede in aliud: nec illæ ipsæ portiones vel ampliari possent, vel minui, vel mutari, quæ tamen omnia et legitimè et frequenter in Ecclesiâ fieri videmus. Ut ipsæ Ecclesiarum *portiones, et limites,* jure humano, *jure Ecclesiastico* constant, sic et ab Ecclesiâ est et *humano jure*, quod quis huic aut illi portioni astrictus, et *his limitibus* circumscriptus sit. Episcopus quidem unusquisque, ubicunque sors ei contigerit, parœciae illi, provinciæ, aut Dioecesi à *Spiritu Sancto* verè præponitur. Sin-

^d Act. 20. 23. gulis dicitur, quod illis Ephesini, *Attendite^d vobis et toti gregi, in quo Spiritus Sanctus vos constituit Episcopos.* Sed constituti, non *immediatè* ullâ Spiritûs Sancti vocatione; sed Ecclesiæ lege, judicio et vocatione *mediante.* Ampla sit aut angusta tua parœcia, provincia, aut Dioecesis, Romæ sit an Rhegii, Carthagine an Carassi, nihil hoc ad Spiritum Sanctum, aut jus divinum; *essentiam Episcopalem* nihil quidquam vel minuit, vel ampliat, vel mutat. Hæc omnia in arbitrio Ecclesiæ, *Spiritus ipse, qui præest Ecclesiæ, reliquit:* quamcunque portionem gregis dominici Ecclesia tibi ascribit, eandem *Spiritus ipse* tibi assignat, *illius te Episcopum* ipse constituit.

^e Lib. de po-
test. Ecccl.
Cons. 9.

[174] 11. Ac *humano jure* hæc constare docet te Gersonus,^e qui et *distinctionem* illam portionum, et *limitationem* potestatis Episcopalis, ad pacem Ecclesiæ conservandam, et confusionem vitandam, *consensu totius primitivæ Ecclesiæ factum* declarat. Docet idem Gratianus, qui complura Ecclesiastica decreta ad hanc limitationem spectantia in unum collegit. Caus. 9, Quæst. 2. Docet

^f Alp. à Cast. lib. 2. de Just. Hæret. Punit. c. 24. idem Alphonsus^f tuus, *Fateor, inquit, hanc Episcopatum diuisiōnem, quā quisque Episcopus suos habet peculiariter subditos, jure humano introductory esse: et meritō, ad evitandam confusionem.*

At quòd Episcòpus potestatem Jurisdictionis (alioruinque Episcopaliū munerū) habeat, ex solo divino pendet jure, non humano. Ex jure divino hanc habet potestatem factus Episcopus: sed jure humano fit illi hæc potestas determinata, circa has aut illas oves. Docet omnium clarissimè Concilium Nicenum,^g ubi, horum limitum mentionem faciens, sic decernit, *Mos antiquus perduret.* Moris esse antiqui, judicat, non præcepti aut juris divini. Et quia juris humani est, mutabile est: eodem humano jure, et pro ejusdem Ecclesiæ arbitrio limitatio illa mutari potest. Et sæpè quidem mutata est. In 2. Generali Concilio^b Patriarchalis et dignitas et authoritas Constantinopolitanæ data est Ecclesiæ: et eidem, multæ paræciæ ac integræ provinciæ subjiciuntur, quæ priùs Ephesino et Thracio Primiati, aut aliis subditæ erunt. In Chalcedonensi Concilioⁱ permutatio provinciarum decreta est, sic ut Hierosolymitano Episcopo tres Palestinæ; duæ Phœnices, et Arabia Antiocheno Episcopo subditæ essent. In Concilio Generali quinto^k evecta est in Patriarchalem dignitatem Ecclesia Hierosolymitana. Et quoniam habere non posset vel suffraganeos vel Diocesesim, nisi ab aliis Patriarchis aliquid detraheretur, ideò, totius Concilii decreto, subtraxerunt provincias aliquas ab Antiocheno, alias, ab Alexandrino Patriarchâ.

12. Nec nego tamen in istâ Ecclesiarum limitatione consensum suum et authoritatem Apostolos ipsos præbuisse. Hoc enim suadet aurea illa Augustini^l regula, *Quod universalis tenuit Ecclesia, quodque non à Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolicā authoritate traditum rectissimè creditur.* Traditum igitur ab Apostolis: sed traditum ut *mutable*, et pro usu ac arbitrio Ecclesiæ *mutandum*.

Nec sanè *consensu solùm Apostolorum* factum, ut Episcopi omnes suis quisque Jurisdictionis finibus circumscriberetur, sed et *suo facto* exemplar hujus regiminis dederunt Apostoli. Illi omnes verè ac propriè *Episcopi* fuerunt, totamque *Episcopalem authoritatem* Christus ipse immediatè illis commendavit; eandem in universo orbe exercere eos voluit ac mandavit. Eorum singuli verè *totius orbis Episcopi* erant: Episcopalia omnia munera in quâvis orbis parte præstare suo jure, et *jure divino* poterant: visum tamen Spiritui Sancto, quò commodiùs ubique terrarum Evangelium disseminari, et Ecclesiæ plantari possent, singulis Apostolorum singulas quasi provincias dispertiri, in quibus eorum aliqui præ cæteris Episcopalem istam authoritatem

^s Can. 6.^b Can. 2, et 3, et Conc.
Chalc. Act.
16, et Soor.
lib. 5, c. 8.ⁱ Act. 7.
^k Frag. Conc.
Gen. 5, quod extat post
acta Conc.^l Lib. 4. de
Bapt. c. 24.

[175]

exercerent. Hinc *Johannes in Asiā*, *Thomas in Indiā*, in *Occlidente ferè toto Paulus*, alii in aliis regionibus, præcipuè ac præ cæteris laborarunt. Hinc etiam factum, ut cum divinâ quâdam dispensatione, *efficacior^m esset Apostolatus Petri apud Judæos, et Pauli apud Gentes*; idè annuente Spiritu Sancto, quasi inito feedere, Petrus, Johannes, et Jacobus consenserunt, *et dextras Paulo et Barnabæ dederunt*, ut illi *inter Gentes præcipuè*, hi *in circumcisione similiter Apostolatu fungerentur*. Ita *potestas illa Episcopalis* Apostolorum, quæ in se nullis finibus terminari potuerat, consensu et feedere mutuo, nec sine Dei instinctu, ad quasdam præcipuè gentes et nationes non tam *limitata*, quâm in eis, præ cæteris, *quoad actum et exercitium conspicua* facta est. Similiter ferè sæculis omnibus factum videas. *Potestas illa Episcopalis* in Episcopis omnibus cùm ordinantur, ex se *illimitata* est, et *jure divino* indifferens ad quamcunque in orbe toto parœciam, provinciam, aut diœcesin; sed *legibus Ecclesiæ* ad Romanam Parœciam Romanus Episcopus, ad Alexandrinam Alexandrinus, ad Romanam provinciam et diœcesin Romanus Metropolitanus, et Patriarcha, ad Alexandrinam, Alexandrinus, aliquie ad alias vel parœcias, vel provincias, vel diœceses, *sic arctantur*,

^a Conc. Gen. utⁿ extra suam, 2, can. 2.

^b Conc. Antioch. tempore Julii, c. 13, et Conc. Sardic. can. 19.

^c Caus. 9, q. 2, c. Nullus et seq.

[176]

13. Utque Apostoli omnes, qui potestatem habuerunt ubivis gentium munera sua Episcopalia exercendi, idè Episcopi erant *habitu*, et *potestate* totius orbis: *Actu verò, et quoad Exercitium* illic solùm, ubi suam potestatem et Episcopalia munera actu exercebant; Romani Episcopi, cùm Romæ, Ephesini, quando Ephesi; Hierosolymitani, quando Hierosolymis; *plures actu ejusdem loci Episcopi*, quando in ullâ civitate aut parœciâ, plures *actu commorabantur Apostoli*. Ita planè et Episcopi omnes *habitu* et *potestate* Episcopi sunt, cuiusvis in orbe vel parœciæ, vel provinciæ, vel diœcesis, quia in quâvis apti sunt habiles et idonei exercere Episcopalia sua munera, quando illuc legitimè vocantur ac mittuntur; *Actu verò, et quoad legitimum exercitium*, ibi solummodò Episcopi sunt, ubi per missionem et vocationem illam *mediatam Dei*, quæ per Ecclesiæ ministerium, vice et authoritate Christi fit, huic illivè parœciæ, provinciæ, aut diœc-

cesi præficiuntur. Discriben hîc unum necessariò observandum est. Apostoli, quia à Christo *immediatè* missi sunt, et sic missi, ut ubicunque essent, *pascant*, seu regant illam Ecclesiam, ideo lege nullâ humanâ impediri poterant, quin ubicunque essent unus, pluresve, illius loci omnes *actu Episcopi essent*. Secus est in aliis omnibus Episcopis. Illi, quia non *immediatè* à Christo, sed *illius vice ab Ecclesiâ* mittuntur, et sic mittuntur, ut non alibi (nisi cogente necessitate) Episcopalia ulla munera exerceant, quâm in illâ solùm portione gregis, quâm vice Dei illis Ecclesia assignat, ideo legibus Ecclesiæ impediuntur, ne vel^q ^{Conc. Later.}
plures sint ejusdem loci Episcopi, vel ulla Episcopalia exequantur^r ^{4, sub Innoc.}
officia, nisi ubi vel in sedem aliquam vacantem ab Ecclesiâ insti-
tuantur, vel Ecclesiâ jam plenâ, ab Episcopo illius loci permit-
tuntur.

14. Sed nolo pluribus hoc persequi. Vides hinc, luce clariùs, Episcopos omnes *Jure divino* æquè Pastores et Rectores esse totius Ecclesiæ ac est tuus Romanus. Vides Romanum tuum, ad *paræciam suam Romanam* quâ est Episcopus, ad *provinciam suam Romanam*, quâ est Metropolitanus; ad *Dioecesin suam Romanam*, quâ est Patriarcha, æquè constringi ac quemvis alium in toto orbe *Episcopum, Metropolitanum, aut Patriarcham*, seu *Patriarchalem Primate*. Vides etiam eum, ut et alias, sic adstringi, ut *extra suos limites*, extra portionem illam aut mensuram ei ab Ecclesiâ assignatam (et quæ illa Portio sit priùs declaravi), *nullum omnino Pastorale aut Episcopale munus legitimè præstare possit*: sed illius censuras, excommunicationes, judicia, decreta, omnesque omnino Episcopales actus, *quos extra aut ultra istos limites præstare tentat, aut exercere, irritos planè omnes esse, et pro nullis habendos.*

[177]

CAP. XXIX.

AQUA LESTRALIS, GRANA BENEDICTA, CORDULÆ, ET SIMILIA,
 NUGÆ SUNT, ET CHARACTERES ANTICHRISTI.

DIXERAS in Concione,^s *nugas esse Aquam lustralem, Grana,* ^{P. 49.}
Cruces, Imagines, benedictas, Benedictionem Papalem et Episco-
palem, Stationes, Habitella, Cordulas, Corrigias, visitationes Ec-

clesiarum et Altarium, Rosarium, Processiones et similia. Hæc nunc^t tibi *Nugæ non sunt, sed pietatis et devotionis excitamenta.* Tu verò qui ista, *prout à vobis usurpantur, nugas esse negas,* Nugator es vel maximus. Etsi enim horum fortè aliqua *ex sese* mala non sint, fiduciam tamen (quod vos, te ipso^u teste, facere soletis) in istis ponere: credere vos, ex istis aut receptis, aut sinu gestatis Deo reconciliari, peccatorum veniam consequi, sanctioresque apud Deum esse, aut horum quidquam velut *tesseram obedientiæ* vestræ Romano Antichristo usurpare; non *superstitiosum* solùm est, sed et *impium, execrandum*, et verè *Antichristianum.* Fiunt ista omnia, quoties sic usurpantur, *Characteres Antichristi*, quos vel apertè in frontibus vestris, vel occultiùs in dextrâ manu insculpta ab illo et inusta gestatis: ut hinc magni illius Agasonis pecudes vos esse, et asinos subjugales, sarcinarios, aut dossuarios dignosci ab omnibus possit. Ita et illæ *Nugæ* sunt perniciosissimæ, et tu, qui ista ut adjuvamenta pietatis venditas, *nugigerulus* es et *nugivendulus.*

CAP. XXX.

DUO SOLUM SUNT NON SEPTEM PROPRIÈ DICTA SACRAMENTA.

DIXERAS in Concione,^x duo esse tantùm Sacraenta, *Baptismum et Eucharistiam.* Revocas nunc^y hoc, et septem esse vera

^y Conc. Red. [178] *Sacraenta prædictas.* Nimis hoc laxè; nimis inscitè, et frigidè à te dictum. Quid septem memoras? Posse septuagies septem

^x Aug. in Psal. 141. *vera Sacraenta facilè numerare. Signum^z Crucis, Exorcismi,^a*

^a Ib. lib. 4, de *Insufflationes, Panis benedictus,^b qui dari solet Catechumenis,*

^b Ib. lib. 2, de *Symb. c. 1. Pec. Merit. et Remiss. c. 26.* *Polygamia^c Patrum, Sacraenta vera Augustino^d sunt omnia.*

^c Ib. lib. de Bono Conjug. *Aqua benedicta, Sacramentum verum Alexandro^e tuo Papæ, c. 18.*

^d Ut agnoscat etiam Bell. *Lotio pedum Cypriano^f Ambrosio^g et Bernardo.^h Atque audi,*

^e Lib. 2, de Sacr. in gener. c. *de Lotione pedum multò clariùs certiùsque constat Sacramentum esse, quām de quinque vestris.* Hæc et enumera his similia vera

^f 24, § Nunc superest. *Sacraenta sunt, id est, signa et Symbola rei sacræ.ⁱ Dixisses*

^g Alex. I. ep. 1, c. 5, et Bell. loc. cit. *igitur non tam tepidè. Sacraenta vera esse, sed clarè et apertè*

^h Serm. de lot. pedum. *dixisses cum Tridentinis Patribus, et eorum asseclis, Septem esse*

ⁱ Lib. 3, de Sacram. c. 1. ^h Serm. de Cœnâ Dom. ⁱ Sic Sacramentum definit. Bell. lib. 1, de Sacr. in gen. c. 11, § Secunda, et Durand. in Rat. divin. c. 9, n. 3, et Conc. Trid. Sess. 13, c. 3.

propriè^k dicta Sacraenta : Septem ea esse, et nec plura^l nec pauciora ; Dixisses ista omnia^m fuisse in novo Testamento à Christo instituta : Dixisses omnia non significare solùm, sed et conferreⁿ ex opere operato gratiam. Gratiam^o dico justificantem, et in dignè recipientibus efficere^p sanctitatem seu sanctificationem, eosque sanctificare, et vi^q ipsius Sacramenti efficere istam sanctitatem. Sic te dixisse oportuisset, et tum dogma nostrum de duobus, ut hæresin, Tridentinam tuam de septem Sacramentis, ut Catholicum jactitâsses.

2. At enim nihil horum à te dicitur, nec à quoquam ista verè dici possunt. Ubinam, quæso, illa quinque, quæ vestra verè dicas Sacraenta,—Confirmatio, Ordo, Pœnitentia, Matrimonium, et Unctio ? Ubi ullum horum à Christo institutum ? Ubi ullius ex ipsis vel *Materia* seu sensibile signum, vel verbum Sacramentale, seu *Forma*, à Christo præscribitur ? An ille ea instituisse dicendus est, qui *nullam essentiæ partem*, qui neque *Materiam* ullius eorum, neque *Formam* indicavit ? Ne significavit quidem ? Quomodo vel Matrimonium vel Pœnitentia à Christo, ut *propriè dictum novæ legis sacramentum* instituta, cùm utraque tam verè sacra, tam *propriè*, quām nunc sunt Sacraenta, ab orbe ferè condito fuerunt ? Cui unquam persuadeas omnes omnino, qui dignè ordinantur, unguuntur, et Matrimonio junguntur, *justificatos esse et santificatos*, ideòque *vera esse ac viva Christi membra, hæredes Dei et cohæredes cum Christo* ? Cur vos^r Celibatum tam longè Conjugio anteponitis ? Cur in Sacrificis vestris Conjugium Adulterio et Concubinatu^s postponitis ? Conjugium, ut vos docetis, ex opere operato justificat, sanctificat et hæredes Dei ac Regni Cœlorum efficit. Vix opinor usquam tam magnificum encomium cœlibatūs, sine dubio Concubinatūs, nunquam invenies.

3. Quām egregium deinde hoc fidei Catholicæ dogma, quod prisca et Catholicæ Ecclesiæ ita incognitum fuit, ut Cardinalis tuus, qui in his sudavit, ante millesimum à Christo annum, neminem nominet (nominaret ne dubita, si vel unum invenire potuisset) qui *septenarium vestrum Sacramentorum numerum statuat*. *Primus^u omnium testem, quem hujus Catholici dogmatis invenire potuit, est Petrus Lombardus, homo Bonifacianus et Hildebrandinus* : *Primum^x etiam Concilium, in quo definitum hoc reperire potuit, est Florentinum, cuius tu encomia priùs audisti. Quin et Cassander^y vester disertè docet, Vix quenquam*

[179]
Bell. lib. 2,
de Monach.
c. 28, § Nunc.
Cost.
Enchir. c. 15,
propos. 9.

Bell. lib. 2,
de Sacr. in
gen. c. 25.

Ib.
§ Secundum.
y Cons. c. de
Número
Sacram.

^k Bell. lib. 2,
de Sacram.
^l in gen. c. 24.
^m Quantum.
ⁿ Conc. Trid.
Sess. 7, c. 1.
^p Conc. Trid.
Sess. 7, can. 6,
et Bell. lib. 1,
cit. c. 12,
^q Sexto.
^r Conc. Trid.
Sess. 7, can. 6,
et Bell. lib. 1,
cit. c. 12,
^s Prima.
^t Bell. lib. c. 11.
^u Quinta.

reperiiri ante Petrum istum Lombardum, qui præter duo nostra, certum aliquem et definitum Sacramentorum numerum statuerit. Nec tamen vel Lombardus, vel Florentinum Concilium, septem ista, esse propriè dicta Sacra menta docent: neque verò sic præcisè septem statuunt, ut *nec plura sint, nec pauciora.* Debetis hoc canitie suâ venerandum sanè dogma Tridentinis patribus; Natum hoc nostro ævo, et Tridenti editum; Hos, nec alios ut parentes suos veneratur. Felices omnino illi, in decrepitâ hâc mundi senectâ, tantâ sobole, et tam pulchrâ prole, parentes.

4. Sed operæ pretium profectò est videre, quâm bellis rationibus *Septenarium* istum numerum probetis. *Mysterium nimirum*, ut notat Cassander^z in *Septenario reperérunt homines acuti.* *Mysticas* hîc habetis rationes, quas *Congruentias*, et *Con-*

^x Loc. cit.
^a Bell. lib. 2, de Sacr. in gen. c. 26,
^b Catholici.
^c § Sed hæc.

formitates vocat tuus Cardinalis.^a Lepidus certè ille homo, qui novam nobis Logicam, novum arguendi genus, novos argumen-

torum locos, qui nec Demonstrativi sunt, nec Dialectici, exequit;

^b Bell. lib. 1, de Purg. c. 4,
^c q. 65, art. 1,
^d et Bell. lib. 2, de Sacr. in gen. c. 26,
^e Catholici.

^f Aquin. par. 3, q. 65, art. 1,
^g et Bell. lib. 2, de Sacr. in gen. c. 26,
^h Catholici.

[180] ⁱ Sic argue-
^j bant patres
^k aliqui in
^l Conc. Trid.
^m Hist. Trid.
ⁿ Conc. lib. 2,
^o p. 234, 235.

^p Ib.
^q Ib.
^r Ib.

^s Hæc se-
^t quentia ci-
^u tantur à Bell.
^v loc. cit.

^w Ex. 29.30,35.

^x Levit. 8. 11.

^y Ib. 13. 4.

^z Ib. 23. 7,4

^{aa} 2 Chron. 29. 21.

^{bb} 2 Reg. 5. 10.

^{cc} Job 42. 8.

^{dd} Sic probat

^{ee} 7, Sacram

^{ff} author. Com-

^{gg} pendii Theol.

^{hh} ex Schol.

ⁱⁱ Ex. 37. 23.

^{jj} Matt. 13. 36.

^{kk} Zach. 3. 7.

^{ll} Apoc. 1. 12. septem Sacra menta?

^{mm} Ib. 1. 16.

ⁿⁿ Ib. 5. 1.

^{oo} Ib. 8. 2.

^{pp} Loc. cit.

locos et *regulas*^b *prudentiæ*, locos item et *Regulas Congruentiaæ*, quibus locis in Aristotelis Organo locus omnino nullus, nisi inter locos *Sophisticos*. Audiamus verò vestras illas à *Congruentiaæ* rationes. *Septem*,^c scilicet requiruntur ad vitam corporalem.

Congruum igitur, ut septem Sacra menta ad vitam spiritualem instituantur. *Septem*^d sunt *mortalia peccata*, septem igitur et sunt *vitalia medicamenta*. *Septem*^e sunt *virtutes*, septem igitur sunt quæ *virtutes* illas ex opere operato efficiant Sacra menta.

Septem^f sunt *Planete*: *Septimo*^g die cessavit à creatione *Deus*: *Septem*^h diebusⁱ utetur *Pontifex* *reste sacrâ*; *septem* diebus *consecrabis manus eorum*. *Asperges*^k *altare septies*; *Recludes*^l *leprosum* *septem diebus*. *Septem*^m diebus *azyma comedetis*. *Obtulerunt*ⁿ *tauros septem*, et *arietes septem*, et *agnos septem*, et *hircos septem* pro *peccato*. *Naaman*^o *lavari septies* *jubetur* in Jordane. *Sumit Job*^p *septem tauros et septem arietes*. *Facit* *septem*^q *lucernas*^r *in usum tabernaculi*. *Septem*^s *panibus saturavit turbam*. *Septem*^t *oculi super lapidem*. *Septem*^u *candelabra*. *Septem*^x *stellæ in manu ejus*. *Septem*^y *sigilla libri*. *Septem*^z *tubæ septem Angelorum*. *Annon* faceta hæc simul, et fortia?

Annon jam *congruum est*, ut sint et hoc eodem tam mystico numero

conclusas, *Ex his patet septenarius Sacramentorum numerus?*

5. Atenim non sine magno errore et scelere, duo hîc omissa

quæ in Scripturis septenaria; quæ rem ipsam acu tangunt, et

ad probandum vestrum Sacramentorum numerum, præ omnibus typica sunt et mystica, et inter omnia sic eminent, velut inter viburna cupressi. *Septem^b* primò erant Pharaonis vaccæ fædæ ^{b Gen. 41. 3.} et macilentæ. Annon vides in hoc *typo* clarum præsagium, et indicium, septem vestra Sacramento *Pharaonis* esse non *Josephi*, non *Christi*? *Egyptiaca* esse, non *Hierosolymitana*? *Vituli Romani* esse, et jumentorum in istâ mandrâ, non *Agni* et eorum qui sequuntur Agnum?

6. Septenarium aliud habes in Apocalypsi, quod velim serio perpendas, verè enim mysterium, et ut Angelus ipse vocat, *Sacramentum est mulieris et bestiæ*. Scis *Babylonica^d* meretricis ^{d Ib. 17. 5.} fronti inscriptum nomen, *Mysterium*. Scias quoque ab oculato teste, ^e nomen hoc ipsum (*Mysterium*) Pontificis tui *infulæ aut diademati aliquando inscriptum*. Mysterii illius magni pars, hoc *Mysterium*, quòd *Bestia^f* coccinea, cui meretrix insidet, *habet septem capita*: et *ipsa sedet super septem montes*. Dic nunc, clarè perspicis in hoc mystico septenario septem sacramenta? Sed adverte simul, *Bestiæ* sunt, non *Agni* Sacramenta. *Septem montes*, septem mysteria: *septem Bestiæ capita*, septem Bestiæ [181] sacramenta: *Duo Agni^g* cornua, duo Agni sacramenta. ^{g Apoc. 13. 11.}

7. Quòd si et nobis fas sit, ex isto *Congruentiae* loco arguere, pro uno Septenario, septem centena *Binaria* proferre facile possemus. Fecit^h Deus in Cœlo *duo magna luminaria*. Congruum igitur ut in Ecclesiâ Dei duo sint magna *Sacramenta*. Quæ præter hæc sunt, *minuta* sunt: stellulæ sunt, eæque, infra sextam magnitudinem, obscuræ: nec vel à *Deo* pro Sacrementis facta; nec in *Cœlo*, aut Cœlesti Ecclesiâ locata, sed à *Dei æmulo* in spissâ *inferni orbis* caligine condita et collocata. Dedit homini Deus *duos oculos*, ut Duo solùm videat Sacramenta: *Duas aures*, ut de duobus solùm audiat: *Duos pedes*, ut duobus solùm Ecclesiam sustentet: *Duo brachia*, ut duo solùm porrigat: *Duas manus*, ut duo solùm recipiat: *Duos etiam pollices*, ut notetur duo hæc cæteris omnibus præpollere. Animantiaⁱ ^{i Ib. 7. 9.} omnis generis *duo et duo* in Arcam recepta, in Arcâ servata. Congruum igitur, ut duo solùm Sacramenta in Arcâ Ecclesiæ serventur, reliqua diluvio sunt et undis submergenda. *Duae gentes* in utero Rebeccæ. *Duae^l* legis divinæ tabulæ. *Duo Cherubin*: *Duo^m* lapides Sardonichi, in quibus sculpta nomina filiorum Israël. Offeresⁿ *duos arietes*: *duos^p* Agnos anniculos: *duos^q* turtures: *duos pullos* Columbarum: *duos^r* hircos: *duos^s* ^{r Ib. 16. 7.} ^{s Ib. 23. 17.}

^a Vidi, inquit,
et consider-
avi. Declar.
Franc.

Breton. Mo-
nach. publicè
facta Ven-
dom. Jan. 28,
an. 1601.

^f Apoc. 17.

^{4, 9.}

^{11.}

^g Apoc. 13.

^{11.}

ⁱ Ib. 7. 9.

^k Ib. 25. 23.

^l Exod. 24. 12.

^m Ib. 25. 8.

ⁿ Ib. 28. 9.

^o Ib. 29. 3.

^o Ib. 38.

^p Levit. 5. 7.

^r Ib. 16. 7.

^s Ib. 23. 17.

^t Num. 7. 83. *panes* primitiarum : *duos Boves*^t in hostias pacificas. Facies
^v Ib. 10. 2.
^x 1 Reg. 6. 32. *duas*^u *tubas* : *duo ostia*^x de lignis olivarum : *duas*^y *columnas* :
^y Ib.
^z Ib.
^a Ps. 62. 12.
^b Prov. 30. 7.
^c Cant. 4. 5.
^d Jer. 24. 1.
^e Zach. 4. 3.
^f Matt. 18. 16.
^g Ib. 22. 40.
^h Luke. 22. 38.
ⁱ Apoc. 13. 11.
^k Ib. 11. 4.
^l Ib. 4.
^m Ib. 10.
ⁿ Ib. 3.

mihi : *duo*^c *ubera tua*, sicut *duo hinnuli* : *duo*^d *calathi* plenificis : *duæ*^e *Olivæ* super caput ejus. In^f ore duorum testium stabit omne verbum. A *duobus*^g mandatis tota lex pendet : Ecce^h *duo gladii* h̄ic, et dixit, Satis est : *duo Agni*ⁱ cornua ; *duo Candelabra* :^k *duæ*^l *Olivæ* ; *duo*^m *Prophetæ* : *duo*ⁿ *testes* : *duo denique Dei testamentu*, in quibus *duo solūm Dei Sacra menta*. Congruentiis facilè vinceremus, si vobis in hunc campum descendere libet. Sed nobis certè non licet esse tam argutis. Satis nobis in hâc causâ, quòd antè millesimum à Christo annum, *septenarium vestrum* nemo docuerit : *duo verò nostra* ab ipsâ Christi ascensione ad hunc usque diem docuerunt omnes, semperque docebunt.

8. At duas tu majoris ponderis Rationes pro septenario

[182] ^p Cons. Red. p. 22. isto numero subnectis.^P Prior est, quia Romana Ecclesia sic decrevit, est autem certissimum Decreta Romanæ Ecclesiæ non vacare ratione. Sanè certissimum. Ratione nunquam vacat ista Ecclesia. Rationalis valde est Romana Bestia. Sed ejus Ratio est illius generis, quam brutis omnibus Franciscus Valesius,^q et ante eum Stato^r tribuit : Non ratio divina, sèpè ne humana quidem, sed bruta et bestialis Ratio. Concilant Reges, et Regum sceptra Hildebrandus, Alexander, et Bonifacius Octavus, subditos à sacrosancto fidelitatis vinculo suis decretis solvunt. An sine ratione hæc ab eis facta ? Ne cogita, avaritia, fastus, insolentia, tyrannis, odium in Henricum, Fredericum, et alios Imperatores capitale, Hæc illis Ratio erat. Ratio quidem bruta nimis, et bestialis, Sed ratio tamen : et illis ratio. Decrevit Leo Decimus, Papam Concilio generali superiorem, idèque supremum esse in terris Judicem. Quæ illi ratio ? Nimirùm, ut Pontifex, excusso Regum omnium, omnium etiam Conciliorum jugo, exlex, et nullius judicio obnoxius, dominetur in orbe universo, et sedeat in Templo Dei tanquam Deus. Non est hæc vel ratio, vel sapientia supernè descendens, sed ut docet S. Jacobus^s terrena, animalis, Diabolica. Sapientiam tamen ipse vocat. Ratione tali terrend, bestiali, et Diabolicā ab Hildebrandi et Bonifacii III. ævo nunquam vacavit tua Romana ; ut desint rationes aliæ, una ista semper ei in promptu est,

Quod volumus, sanctum est : Stat pro Ratione voluntas.

[•] Jac. 3. 15.

^q Lib. de Sacra. Philos. c. 55.
^r Ib.

9. Altera tua ratio ab authoritate Scholasticorum ducitur.

Illi septem Sacraenta docent, *Certissimum t̄ verò et hoc quoque, eorum doctrinam esse sanctorum Patrum sensui omnino consonam.*

^t Cons. Red.
p. 22.

Ain' omnino? etiam et certissimum id esse? Tam dissoni illi à sanctis Patribus, etiam in Capitibus fidei, ut δις διὰ πατῶν, ab illis discrepent. Quæstionum suarum et argutiarum tricis, ac quisquiliis, ita turbârunt sanam ac priscam doctrinam, ut non immeritò de eis dicat Erasmus,^u *Totam theologiam à capite usque ad calcem retexuerunt, et ex divinâ Sophisticam fecerunt.* Stili insuper tanta barbaries, tamque illis in deliciis, ut ab eodem Erasmo^x non minùs verè quàm lepidè dictum sit, *Græcè scire aut expolitè loqui, hæresin inter hos haberi.* Nec à patribus solùm discrepant, sed ita inter se quoque digladiantur, *Thomistæ cum Scotistis, et cum utrisque Occamistæ,* ut non Cadmea proles sic pugnet, ac inter se dimicat gens hæc clypeata virorum, Marte suoque cadunt per mutua vulnera Fratres.

^u In Pref.
ante Oper.
Hier.

^x Paralip. Ab.
Ursperg. p.
455.

[183]

10. Vide, uno exemplo, quanta ipsorum sit cum Patribus harmonia. *Matrimonii Sacramentum confici*, sive celebretur à ministro Ecclesiastico, sacris illis et solennibus verbis, *Ego vos conugo*, et benedictione Sacerdotali; sivè absque tali ministro, et benedictione, per sola verba conjugum, docet Thomas,^a Hugo^b de Sancto Victore, Petrus Paludanus,^c et ut testatur tuus Cardinalis,^d *omnis schola Theologorum.* An hoc consonum patribus, audi ex tuo Cano,^e qui contrarium acerrimè asserens, ita ait, *Patrum memoriâ matrimonium propriè Sacramentum esse, ita demum proditum est, si Sacerdotis ministerium interveniat.* Sic Calixtus, sic Nicolaus, sic Hormisda, Evaristus, Isiodorus pro-didere: Sic et Concilium Carthaginense, Concilium Lugdunense, Concilium Lateranense, Concilium Constantinense sub Martino V. Sic Clemens, et Ambrosius. Tantique facit Canus hunc consensum Patrum, licet à Scholasticorum omnium sententiâ dissonum, ut non vereatur dicere,^f *Ego si Thomistæ omnes cum* ^f Ib. 478. *Scotistis existant, si cum antiquis juniores velint contra me pugnare, tamen superior sim necesse est.* Non enim quemadmodum nonnulli (tu unus ex istis) putant, omnia sunt in Theologorum autoritate: *Est quædam ita perspicua veritas, ut eam infirmare nulla res possit.* Annon miraris hîc, planeque obstupescis ad hunc Scholasticorum cum patribus consensum?

^a In 4, Sent.
doct. 26, q.
2, ar. 1.

^b Lib. de
Sacra par.
11, c. 5.

^c In 4, Sent.
dist. 5, q. 2.

^d Bell. lib. 1,
de Matrini. c.
8, § Si de.

^e Lib. 8, loc.

Theol. c. 5,

p. 486.

11. Putemus et eos consentire Patribus, et Patres veritati, actum penitus est de septenario tuo, et Tridentino Sacramen-

torum numero. Quis Scholasticorum docet septem esse, *nec*

^s Ut testatur Cassan. Consult. cit. de numero Sacr. ^b Ib. *plura propriè dicta Sacraenta?* Non Holcottus, ille^g *Confirmationem propriè Sacramentum esse negat.* Non Petrus Lombardus,

qui *negat^h in Matrimonio gratiam conferri*, ideòque matrimoniū negat esse propriè dictum Sacramentum. Non Durandus,

ⁱ In 4. Sent. dist. 26. q. 3. qui disertè ait,ⁱ *Matrimonium non esse univocè Sacramentum, sicut sunt alia novæ legis:* nec *conferre gratiam habenti*, ideòque

non esse Sacramentum propriè et strictè dictum. Non Hugo [184] de Sancto Victore, non Bonaventura, non Alexander Halensis,

^k Suarez. tom. 4, disp. 39, § 2, n. 1. non Altisiodorus, qui omnes^k docent *Extremam Unctionem non*

fuisse à Christo institutam: Si Scholastici, ut tu ais, Patribus, Patres Scripturæ et veritati consentiant, certè Septenarius ille et Tridentinus numerus, nec *Patribus est*, nec *Scripturis*, nec *veritati* consentiens.

CAP. XXXI.

DE SUPREMATU, ET CANONIBUS ALIQUOT CONCILII
CHALCEDONENSIS.

^l Cons. Red. p. 22.

VOCAS me hîc iterum^l ad Romanam Curiam. Non sequar te: Cur enim ad istam Curiam redeam? Vetat Romani tui Concilii Canon^m vel Clericum, vel Diaconum, vel Presbyterum, propter causam suam quamlibet intrare Curiam, quia omnis Curia (sine dubio tua Romana) à Cruore dicitur, et eam intrare immolation simulacrorum est. Sis tu simulacrorum cultor, non ego. Nec crux ego mei tam prodigus sum, ut cruentam istam Curiam adire nunc velim; tua me vestigia terrent.

ⁿ Cons. Red. p. 23.

2. Iterumⁿ quoque non laudes solùm, sed et felicitatem planè Ecclesiæ tuæ ebuccinas: Credat et hanc quoque Judæus Apella; non ego. Nec tu tamen omnibus his blanditiis, et assentatoriis artibus, Episcopatum illum, et octuplicis stipendii pretium à Gregorio promissum, obtinere adhuc potes. Sensisti etiam scio, nec sine magno tuo malo, ex quo è beatis hisce Insulis abiérис, an pepones, allia et cepia Ægyptiorum, cum Mannâ, nectare, et ambrosiâ Israëlitarum; an Cardui, vilos alga, et Cynosorchides jumentorum, cum Vineis et Olivils, cum viridariis et pomariis, quæ Adonidis hortos superant, in quibus tu nec pistrinum metuens, nec fasces, oblectare te in Angliâ solebas

et saginare, sint conferenda. Sed quia desipere vis, ego te miserum jubeo esse libenter.

3. Quòd vero Pontificis tui *Suprematum* hícº iterum inge- ^{o Cons. Red.}
p. 23.
 minas, qui ut *Pastor summus, supremā sūd authoritate omnes in officio continet*, vellem libenter hunc tam foedum et crassum errorem ex animo tuo penitùs evelli. Quare iis quæ hactenus à me dicta sunt, unum aliud, et id quidem non levis momenti, híc adjiciam. Lege Canones Concilii Chalcedonensis. *Antiquum* valdè scias esse Concilium, habitum anno post Christum 451. [185] *Sanctum* etiam est, et *Œcumenicum*, quartum ex iis quæ Gregorius^P Magnus *ut quatuor Evangelia suscipit ac veneratur.* ^{P Lib. 4, ep.} Nec quisquam Catholicus, nisi qui illius Concilii Decreta exosculatur. Canone 28, decernitur, Constantinopolitano Episcopo *eundem Patriarchalem honorem, eadem omnino et aequalia privilegia* tribuenda, quæ Romano dantur: *Secundum verò post Romanum esse.* Loco et ordine secundus est, potestate et autho- ritate non secundus, sed *par penitus et aequalis.* Per hunc Canonem, sicut Romanus *Parœciæ* suæ quâ Episcopus; *Provin- ciae* suæ, quâ Metropolitanus; *Diæcesi* suæ, quâ Patriarcha præest; itidem planè, et omni *aequali jure* Constantinopolitanum et *Parœciæ* suæ, et *Provinciæ*, et *Diæcesi* præesse decernitur. Nihil quidquam poterat Romanus in suâ Diæcesi vel dirigendo alios, vel regendo, vel appellationes recipiendo, vel causas judicialiter terminando, quod non et in Diæcesi suâ pôterat Constantinopolitanus, utque Constantinopolitan', licet Patriarcha sit secundus, nullam omnino potestatem habuit in Alexandrinum, qui tertius, neque hic in Antiochenum, qui quartus: ita potestatem omnino nullam habuit Romanus in quenquam horum, licet ille omnium primus esset. Primatus ille *Ordinis* tantùm erat, non *Potestatis: Ordine* alium præcedit, primus secundum, secundus tertium, et sic deinceps, *potestate* verò pares omnes incedunt.

4. Duo verò alii Canones sunt, nonus et decimus septimus, quibus, in causâ appellationum, *Potestas* etiam datur Constantinopolitano, longè et major et amplior, quam Romano. In iis decernitur, ut si *Clericus contra Clericum negotium habeat, causam apud proprium Episcopum agat.* Quòd si *Clericus habeat causam adversus Episcopum proprium, vel adversus alterum, apud Synodus provinciæ*, seu apud Metropolitanum^q provinciæ, judi- cetur. Si quis verò adversus ejusdem provinciæ Metropolitanum

^q Ut exponit, can. 9, Conc. Chalc. Theo. Balsam. in eum can.

Episcopus vel Clericus habet querelam, petat aut Primatem Diæcesis, aut sedem Regiæ Urbis Constantinopolitanæ, et apud ipsum judicetur. Canonem vides, quem verum ac genuinum esse Concilii Chalcedonensis Canonem tam disertè testatur Nicolaus primus,^r ut dubium de hoc nulli esse possit. Canones hi sic miserè torserunt Bellarminum,^s Binium,^t Turrianum,^u Turrecrémata,^x etiam et Nicolaum^y ipsum primum, ut quò se tutò reciperent invenire non poterant. Officias tantùm aliquas, è Canonum verbis arreptas, objiciunt; ut lectores fallant, sed illi ipsi se desipiunt planè híc et foedissimè falluntur. Quænam credis illis *Diæcessis* cuius hic mentio? *Orbis scilicet universus.* Quasi verò, in toto orbe, unica tantùm *Diæcessis*; quasi non antiquitùs complures Ecclesiarum Diæcesses fuisse, omnes sciant. Quis deinde illis *Primas seu Exarchus Diæcessis?* Unicus scilicet *Papa Romanus.* Quasi Primates Diæcessum non plures fuerint quàm Romanus: An risum cohibere potes, cùm Magistros in vestro Israële sic pueriliter nugari vides, et delirare? *Provocandum est, inquiunt,*^z per hos Canones, à *Metropolitano ad Romanum Papam:* hoc *omnibus, ubicunque terrarum sint, præcipitur et jubetur in Canone.* Provocare ad Constantinopolitanum Episcopum, *Hoc iis qui vicini illius sunt, et urbi illi propinquai permittitur solum, et indulgetur.* Annon animadvertis quàm turpiter infantiam suam et fatuitatem híc omnibus patefaciant, et ludibrio exponant? Videsne quàm stultos faciant sexcentos illos sanctissimos Chalcedonenses Patres? quasi appellandum esse ad Romanum, tanquam supremum Judicem decernant, qui *aequalia privilegia Constantinopolitano Episcopo tribuunt.* Summus igitur uterque *Judex*, et ex omni orbe *ad utrumque*, non permissum solùm provocare, sed et *imperatum*: a Constantinopolitano ad Romanum: à Romano vicissim ad Constantinopolitanum, et sic in infinitum.

5. An etiam sanctos illos patres prohibuisse putemus, ne quis à *Metropolitano ad Patriarcham suæ Diæcessis* appellat?

* Lib. Sanci-
mus, de epist.
audient. n. 1. *Præsertim cùm à majoribus^a (Nicænis opinor Patribus) consti-*
tutum fuerit, ut à Metropolitano ad Patriarcham illius Diæcessis
appellatio detur. Nugæ, nugæ, et quod dici solet, germanæ
gerræ. Ego Davis vestris, qui híc stupidi planè sunt et insensati, novus Oedipus, Sphingis hoc ænigma paucis enodabo.
Diæcesses olim erant in Ecclesiâ, ut ante monui, quatuordecim.
Singulis Episcopus unus patriarchali potestate præeditus, præerat.

^r Ep. 1,
§ Red ne.

[186]

* Lib. 2, de
Pont. c. 22.

^t Not. in eum
can.

^s Lib. 3, pro
Ep. Pontif.

Decret. c. 4.

^x Super Can.
si Clericus
Caus. 11, q. 1.

^y Loc. cit.

^z Nich. I.
Bell. Bin.
Turrian. loc.
cit.

Et variis quidem ille nominibus insignitus fuit, quod multis errandi occasionem dedit. Nam praeter illud *Patriarcharum* nomen, quod primò *trium* post *quinque sedium* Episcopis datum est, vocabantur communiter omnes, et *Metropolitani*, et *Primates*, et *Principes seu Exarchi* suarum Dioecesum. In Concilii Ephesini actis^b Johannes Patriarcha Antiochenus, *Orientis Diæcesis*^{b Tom. 2,} *Metropolitanus* disertè dicitur. Sic Episcopus Carthaginensis,^{Act. Conc. ep. fin. c. 1.} qui Patriarchalem habuit in Africâ authoritatem, *totius Africæ Metropolitanus* à Leone^c IX. vocatur. Et hoc sensu capienda^{c Ep. 3.} Africani Concilii^d verba, cùm dicunt, *Nicænos patres, Clericos*^{d Cap. 105.} *omnes et Episcopos suis Metropolitanis commississe*; tam scilicet *Provinciæ*, quām *Diæcesis Metropolitanis*. *Primates* itidem dictos esse, notum omnibus. Ex Anacleto et Aniceto docebit te hoc Gratianus;^e cuius quoque ipsius verba idem demonstrant,^{e Dist. 99.} cùm ait, *Ab Archiepiscopo*^f (id est, Provinciæ cuiusvis Metro-^{f Ib. in initio.} politano) *Episcopi quoties opus est, ad Primates appellant*. *Primates* nempe non *Provinciæ*, talis enim est quilibet Archiepiscopus; sed ad *Primates Diæcesis*, qui soli *Primates Patriarchales* sunt, et in quāvis Dioecesi Archiepiscopis omnibus majores. *Principis* verò et *Exarchi* nomen idem sonat; et utrovis nomine hi *Primates* frequenter vocati. De primo, Turrianus^g hîc tuus, ^{g Turr. lib. 3,} testis sit; *Unusquisque Patriarcha Princeps est suæ Diæcesis*:^{pro Ep. Pont. c. 4.} et in Concilio Chalcedonensi,^h de Johanne Antiocheno Patriarchâ^{h Act. 1, p. 22.} legas, *Sequitutus est Johannes, Princeps Orientis*. Quod si Patriarchæ omnes, et *Primates patriarchales*, *Principes Diæcesum* sint, erunt etiam sine dubio *Diæcesum suorum Exarchi*. Et hoc clarè tibi indicat Balsamon,ⁱ *Exarchus Diæcesis non est cuiusvis*^{i In can. 9,} *provinciæ Metropolitanus, sed totius Diæcesis Metropolitanus*. Sicut igitur antiquitùs erant quatuordecim Dioeceses, ita etiam quatuordecim erant Primarii Episcopi patriarchali æquâ, et eâdem potestate prædicti omnes. Quorum, ut dixi, primò *tres*, post *quinque Patriarchæ* specialiter dicti sunt; omnes verò quatuordecim *suæ quisque Diæcesis*, et *Metropolitanus*, et *Primas*, et *Princeps*, et *Exarchus* vocabantur.

6. Sensum jam horum Canonum hinc non obscurè perspicias. In utroque *Exceptio* est ab antiquo, quod per Nicænos patres constitutum erat appellandi genere. Per hos,^k *ab Episcopo ad Provinciæ Metropolitanum*, ab hoc, ad *Primatem, Principem, Exarchum*, aut *Metropolitanum Diæcesis*, nec ad alium quemvis, nisi Concilium Generale, provocare licitum erat. Chal-

^k Ut indicat lex Imperialis, cap. Sancimus, de Ep. Audient. Cod. Justin.

cedonenses igitur patres, propter dignitatem Regiæ tum et Imperialis sedis, Constantinopolitano Episcopo hunc honorem tribuunt, ut cuivis Episcopo, in quâvis Dioecesi, licitum sit, prætermisso judicio sui Patriarchæ, aut Primatis Patriarchalis, à sententiâ Metropolitani suæ Provinciæ, aut Synodi provincialis, ad Constantinopolitanum Episcopum, si quis velit, appellare. In arbitrio eujusvis Episcopi, qui se læsum senserat, reliquerunt Chalcedonenses patres, vel ad Exarchum, seu Primatem suæ Dioecesis, vel ad Constantinopolitanum Episcopum provocare. Hoc in utroque Canone perspicuè decernitur.

7. Alia verò est in Canonibus his *exceptio*. Nam cùm ante Concilium Chalcedonense, nemini licebat à sententiâ¹ aut judicio sui Patriarchæ, aut Primatis Patriarchalis ad alterius cuiuscunque Patriarchæ, aut Episcopi judicium appellare; honorem hunc alium Imperiali sedi tribuunt Chalcedonenses patres, ut etiam cùm sententia sit lata à Patriarchâ, seu Primate alteri² eujusvis Dioecesis, ab ipsius sententiâ sic lata, ad Constantinopolitanum Episcopum illiusque judicium, si quis velit, appellare liceat. Atque hoc, licet obscurius, ipso verborum ordine significari videtur, *adeatⁿ Exarchum Dioecesis, vel Regiæ Urbis sedem seu Episcopum*; quasi post Exarchum Dioecesis, Constantinopolitanum Episcopum, læsum adire permittant. Sed *praxis*, quæ legum est interpres, et Imperatoria lex, hoc apertè indicat. Sic enim habet, *Si^o remissâ causâ ad sanctissimum Patriarcham, aut ad aliquem ex religiosissimis Metropolitanis, aut ad alium Dei amantissimum Episcopum sententia lata sit, quæ alicui parti displiceat, ac provocetur: ad Archiepiscopalem hanc sedem referatur appellatio, in quâ (ut adhuc servatum est) lis cognoscatur*: Quare quod Bellar.^p opponit, *Consuetum nunquam fuisse, ut ex aliâ, quam suâ Dioecesi ad Episcopum Constantinopolitanum appelletur*: id lex Imperatoria manifestè refellit. Consuetum enim hoc fuisse clarè indicat, cùm ait, *Sicut adhuc servatum est*. Ita è quâvis Dioecesi, et à eujusvis alterius Patriarchæ aut Primate Dioecesis sententiâ, ad Constantinopolitanam sedem *appellatio* conceditur: illiusque ut ultimi inter Episcopos singulares, Judicis sententiae standum erat; nec ulterius, nisi ad Concilium generale provocandum. Nam ad *Conciliij talis judicium*, à quibusvis Patriarchis provocare, liberum fore, decreverunt Nicæni patres;^q nec decretum illud æquissimum, ullo pacto infringere volebant Chalcedonenses.

¹ Contra horum anti-stitum sententias, non esse locum appellationis à majoribus constitutum est, ib.

ⁿ Can. 9, et 17, Conc. Chalc.

^o Lib. Sanci- mus de ep. audient. n. 2.

^p Lib. 2, de Pont. c. 22, § Secundo.

^q Ut docet Conc. Afric. c. 105.

8. Simile quiddam viderunt hi sancti patres, à Concilio Generali Sardicensi definitum. Decretum in eo, postquam Episcopos quis à Synodo provinciali judicatus sit, *Si is bonam causam se habere putet, et judicium renovari cupit, ut tum Episcopi, qui judicium tulerunt, Julio Romano scriberent: et si ille judicaverit renovandum esse judicium, renovetur, et det Judices: reservatâ hîc quoque ad Concilium Generale à Julii sententiâ provocandi libertate. Simile dixi; et simile sanè est decreto Chalcedonensi; licet in nonnullis sit valdè dissimile. Per utrumque Canonem liberum erat, *omisso Primatis sua Diæcessis judicio*, appellare ad alterius Diæcessis Episcopum. Sed neutrius Concilii Canone permissum erat, ut vel Julius, vel Episcopus Constantinopolitanus causas ex aliâ Diæcesi (nisi appellatione priùs factâ) ad se trahere possit: neutri suâ autoritate poterant judicatos à Metropolitanô *ad suum tribunal vocare*. In hoc pares sunt Conciliorum Canones. In uno verò dissimiles vel maximè. Per Sardicensem Canonem conceditur quidem potestas appellandi, sed ad *Julium Romanum*, non ad *Papam Romanum*. Per Chalcedonensem verò Canonem conceditur libertas appellandi, non ad *Anatolium*, sed ad *Episcopum Constantinopolitanum*. Privilium Sardicense Personale fuit, Julio non sedi *Romanæ* indultum, idèque cum personâ Julii extinctum est. Privilium Chalcedonense Corporale fuit, non *Anatolio*, sed *Constantinopolitanæ sedi* indultum, idèque cum sede illâ manet, et in eâdem residet: quoad, per æqualem potestatem, judicium nempè Generalis Concilii (quod hactenus nunquam factum est) abrogetur.*

9. Ita cuivis Clerico, sive Episcopo, in quâcunque Provinciâ, etiamsi in Romanâ fuerit à suo, si ab illo se læsum sentiat, Metropolitanô, etiamsi Romanus is sit, *Appellatio ad Constantinopolitanum Episcopum*, per sanctum hoc et Generale Concilium conceditur. A Constantinopolitano verò, aut quovis alio *cujusvis Diæcessis Primate*, illiusve sententiâ, ad Romanum Episcopum appellatio nulla, neque ullâ in causâ conceditur. Tu nunc vide, annon his Sancti Concilii Canonibus *Suprematus* tui Papæ penitùs juguletur. Et quia *Suprematus* iste non modò articulus fidei vobis est, sed articulorum omnium *caput*, vide annon tua^s ^{Spal. con.} verba veriora sunt quàm putâras. *O miseram fidem Catholicam,* ^{Suar. c. 1, n.} ^{27.} *cujus vertex et cardo est humanum avaritiæ et ambitionis inventum, Romanus Papatus, totus commentitius, totus usurpatus, totus Tyrannicus!*

CAP. XXXII.

DE INQUISITIONE HÆRETICÆ PRAVITATIS: ET AN CHARITAS
ATQUE INSTRUCTIO SINT ARMA INQUISITORUM.^a Cons. Red.
p. 23.

EXTREMO loco,^a *Inquisitoribus* ad blandiris. *Sanctæ Inquisitionis* benignam ac paternam curam super *Dominicum*, gregem seriò invigilare prædicas. *Illi*us arma ordinaria dicens esse *sanam doctrinam*, plenamque *charitatis Instructionem*. O hominem cordis plumbei, frontis adamantinæ, cui ferrum et æs triplex circa pectus est, duris gemuit quem cautibus horrens Caucasus, Hyrcanæque admôrunt ubera tigres, qui *Inquisitorum vestrorum arma*, plena *charitatis arma* non erubescis vocare. Quasi non sciant omnes, Tribunal illud tuum *sanctum* esse sanctorum carnificinam, et tartaream tormentorum omnis generis officinam, longèque alia esse, quàm *Instructionem*, *sanam doctrinam*, et *charitatem Inquisitorum arma*. Arma illis, secures, furcæ, funes, forcipes, cruce, cippi, numellæ, fidiculæ, scalæ, *Ignes lenti* tauro Phalaridis severiores, *Garuchæ*, seu *Trochilæ*, madidum velum gutturi immissum, evulsum, quod *Burrum* vocant et *Asellum*. Et tu hæc arma plena *charitatis arma* vocas? Quasi à doctrinâ sanâ, *Instructione*, aut *Charitate* metuissent Lusitani, cum semel,^b iterum, *Philippo Secundo* etiam et *Philippo Tertio*, octoginta millia Coronatorum ultrò obtulerunt, ut *Lusitaniam suam ab istâ sanctâ Inquisitione immunem* permitterent. Quasi non alia arma expertus sit Regis ipsius et filius et hæres Carolus, qui^c quòd hæreticis favere putaretur, neque ille in suæ ætatis flore *Inquisitorum arma* mortifera effugere, neque pater filium ex eorum sanguin-

^b Relat. de
Statu Relig.
n. 44.^c Joac. Ursin.
in praef. ad
lib. Reginal
Gonsal. de
Inquis. Hisp.

[191] olentis manibus eripere potuit. Quasi non alia arma experti sint ^d Gons. ib. c. Nicholaus Burtonus^d Anglus, Maria Bohorquia^e nobilis Hispanensis femina, Johannes Pontius^f Legionensis, Christophorus Losada^g Medicus, aliique complures quos apud Gonsalvum legas.

2. Belgas adi: unum mihi Albanum ibi vide, vel illos, vel Albanum interroga, annon sint Sancti tui Tribunalis, quod ipseⁱ in Belgia stabilivit, arma alia quàm *doctrina sana* et *Instructione*? Albanum dixi, cui truculentia, feritate, ac sævitia, nec *Phalaris*,^k nec *Pharao*, nec *Nero*, nec *Herodes*, nec quisquam alias Tyrannus ethnicus conferendus sit. In omnes ille *cujusvis or-*

ⁱ Met. Hist.
Belg. lib. 3,
p. 65.^l Ib. lib. 4,
p. 127.

dinis, cuiusvis sexūs, cuiusvis ætatis, nobilibus simul et ignobilibus, divitibus pariter et pauperibus, viduis et virginibus, detestabilibus atque hactenus inauditis tormentorum generibus, cremandis eis, suffigendis, suspendendis, capite truncandis, dissecandis, rotâ contundendis, crudelissimè debacchatus est. Tam strenuum in hæresum (ut vocabat) Zizaniis extirpandis operam navavit, ut publicè in mensâ gloriatus sit, se sex tantùm annorum spatio circiter octodecim hominum millia per exquisita supplicia tormentaque carnificibus excruciantos, trucidandosque tradidisse; præter eos quos per bella, per odia, et cædes privatas, neci dederat, quorum numerus opinor erat supra numerum. Et tamen Vargæ, sanctæ tuæ Inquisitionis illic Præsidi, numerus ille exiguis nimis videbatur: ideòque conquestus ille de Albano, nimiâ misericordiâ Belgas reddi deteriores. Feminis¹ etiam gravidis ventres disse-^{1 Lib. eod. p. 128.} cuere, factus eorum in uteris trucidantes. Maritis etiam vivis excoriatis, eorum pelles tympanis suis obduxerunt; alios ignibus exiguis ustulârunt; alios ignitis forcipibus discerpserunt; aliaque plurima belluinæ crudelitatis scelera designârunt. Nec in vivos tantùm, sed et in mortuos sævitum. Plurima^m defunctorum^{m Ib. p. 129.} corpora, licet jam dies aliquot terræ mandata fuissent, refossa, et ad patibulum rapta, suspendit aut concremavit: Causam hanc sanctam prætexens, quòd sine confessione, pœnitentiâ, et sacramenti sumptione vitâ excessissent.

Tune hæc arma plena charitatis vocas? Quantò rectius dies noctesque lugeas Sanguinariiⁿ istius Senatûs sævitiam? Cujus^{n Ib. lib. 2, p. 65, 67.} leges omnes sanguine exaratæ: Cujus enses, equulei, arma omnia, ipsæque vestes quantumvis atræ, sanguine sic rubent, ut purpuram vincant et ostrum dibaphum: cujus ædes omnes etiam [192] et aræ sanctorum sanguine madent et opplentur.

*Quid tale immanes unquam gessisse feruntur
Vel Sinis Isthmiacâ pinu, vel rupe profundâ
Sciron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sylla?
O mites Diomedis equi; Busiridis aræ
Clementes! tu Cinna pius; tu Spartace lenis,
Romanis collatus eris.*

3. Tace deinceps, si me audis, de benignâ et paternâ vestrâ curâ et affectu: de Charitate vestrâ et Armis. Scit orbis terrarum omnis Bestiam istam Romanam coccineam esse et ebriam jamdiù Sanctorum sanguine. Scit quibus artibus atque armis ab

Hildebrandi ævo fidem suam defensitavit, ac propagavit. Audi
 de Armis vestris Scioppium tuum,^o Christus manu Ecclesiæ suæ
 (nota mihi Ecclesiæ) Indianos et Americanos gladio et virgâ ferred
 pavit. O te veracem Romani Pastoris præconem! Pascit ille
 ferro et gladio. At hoc duro et ferreo pabulo nec oves nec
 agnos pavit unquam Petrus. Pabulum hoc Papæ tui pabulum
 est: Papæ proprium est: præter Romanum Pastorem, nemo
 Gladio pascit et Ferro. At quomodo pavit Ecclesia tua Ameri-
 canos suo gladio? Pavit, inquis, et contrivit. Te verò si quis
 ita pascat, ecquid erit pretii? Et dignus tu tamen, quem sic
 pascat bonus Pastor. Rectius dixisses, contrivit, non pavit.
 Tantùm enim tamque miserabilem eorum stragem edidit, ut
 teste Episcopo vestro Barthol. de Casa,^p qui oculatus ibi testis
 aderat, Intervallo quadraginta annorum, quindecim (aut verius*
 lib. Barth. de viginti) hominum milliones trucidatæ sint et extinctæ. Novum
 hoc funestum et luctuosum pascendi genus. At sic *Romanus*
Pastor, sic *Ecclesia tua* pascit.

4. Nec sanè aliter Europæos pavit, et etiamnum pascere solet
 tua Ecclesia. Testis Urbani, vel Turbani verius decretum,^q Non
 arbitramur eos Homicidas, quos zelo Catholicæ matris Ecclesiæ
 ardentes, excommunicatorum aliquos trucidatæ contigerit. Annon
 tu^r meritò hîc exclames, Vah decretum sanguinarium: vah aper-
 tam homicidiis, imò Regicidiis fenestram: idque sub zeli ac Ca-
 tholicæ Matris vexillo. Si fulmen è Capitolio vibret Romanus
 Jupiter in Imperatorem quemvis, Regem, vel populum; si in

[193] Albigenses aut Waldenses; si in Lutheranos aut Protestantes
 (qui omnes per Bullam Cœnæ excommunicati) classicum eanat;
Exurge tu Julianæ, tu Alberte, tu scelere ante alios immanior
 omnes, Albane, *surge*, inquam, *manduca*, *macta*, *satia* te istorum
 quem semper sitisti sanguine. Pasce illos gladio, in guttura
 eorum, in viscera, in ipsos feminarum uteros capulo tenus in-
 gesto: Ne metue à Regicidio, ne ab Homicidio quidem: Homi-
 cidiū et culpa, Papæ ipsius Decreto in hoc facinore nullum.
 Facies quod Romano Catholicum, quod virum zelo Ecclesiæ
 ardenter, quod opilionem magni illius Pastoris, facies quod

* Gent. Exam. Conc. Trid. sess. 3, et Sleidan. lib. 16.
 t Gent. ib. n. 6. ^s Tridentini
 et inflammavit Paulus III. Cujus^t impulsu, bellum incruentum et
 calamitosum in Germaniâ susceptum. Quin et inter magna
 Caroli V. peccata recenset Scioppius,^u quòd Protestantes ille

^o Eccl. c. 38.

^p De Indis Occid. prope initium.

^{*} Append. ad lib. Barth. de

Casa. in fine.

^q Caus. 23, q. 5, ca. Excom- municato- rum.

^r Lib. 5, de Rep. Eccl. c. 9, n. 19.

Gent. Exam. Conc. Trid. sess. 3, et Sleidan. lib. 16.

^s Gent. ib. n. 6.

^u Eccl. c. 115.

non ferro pasceret et gladio: quòd *Lutherum, Bucerum et Hedio* *non ultimo supplicio afficeret*: quòd vel *Lutheri sepulchro pepercit, nec eum exhumatum concremavit*. Ob hæc et similia peccata, *Difflentiæ in Deum atque Incredulitatis Imperatorem arguit*. At in eâdem Germaniâ,^x Henricus Zutphaniensis,^{x Joac. Urs. loc. cit.} Wolphangus Schueus, Leonardus Keiser, Georgius Carpentarius, aliique plures Inquisitorum arma non evaserunt.

5. Testis Gallia, olim Albigensium Pharsalia, in quâ multæ myriades eorum crudeliter mactati. In quâ inchoato tum Tridentino Concilio, nullâ omnino instruendi curâ habitâ, *tanta tamque miserabilis Waldensium strages in Narbonensi ac Provinciæ oppidis vicisque operâ Pontificis facta est*, ut Regem Galliæ graviter acriterque in publicis Germaniæ convitiis perstringeret Carolus V. tum Imperator, quòd *subditum^z sibi populum, nullâ sexus, nullâ ætatis ratione habitâ, vastasset*. In quâ iterum nostrâ ætate, illa nunquam satis et deflenda et detestanda Lanienæ,^a non Parisiis solùm, sed et Lugduni, Rhothomagi aliisque Galliæ urbibus facta, ut *totam Hugonotarum progeniem uno velut ictu è medio tollerent*: quo tempore tantum sanguinis effusum, ut *passim rivuli ejus in plateis fluenter, ipsaque flumina tam inutilia redditâ sunt*, ut non accolæ solùm, sed ipsi etiam pisces, Carnificinam istam sentirent et execrarentur. Utinam verò et hodiè, istis *Ecclesiæ tuæ armis*, fidem propagare, imò *sanguinem innoxium fundere*, volupe vobis non esset. [194]

6. Testis Anglia, quam vidisses Mariano illo sexennio, et Sanctorum *sanguine madentem*, et eorum rogis ac *flammis ferventem*. Testis Scotia, quam Georgius Wishertus,^b Thomas Forettus,^c Robertus Fosterus,^d Patricius Hamletonus^e regio stemmate oriundus, aliique et generis splendore et virtute clari, gloriosissimâ Martyrii sui coronâ nobilitârunt. Testis Hispania, in quâ Johannes Gonsalvius,^f Cacalla, Johanna Bohorquia Heroina, Johannes Moravius, aliique, aut mortem aut supplicia mille mortibus redimenda, Sambinetos, Garuchas, Trochilos, et Asellos senserunt. Testis Italia, quæ præter alios Hieronymum Savanarolam^g virum doctrinâ et pietate illustrem, quemque *sanctum Prophetam* vocat Comes Mirandulanus, exustum, illiusque cineres in Arnum projectos vidit.

7. Testis Bohemia, insignis *duobus Testibus*, Johanne et Hieronymo: quorum et ipsi cineres, æterni perfidiæ vestræ et crudelitatis testes, clamant è terris; et sanctæ eorum ac beatæ

^y Ib. et Hist.
Conc. Trid.

^z lib. 2, p. 119.

^x Joac. Urs.
loc. cit.

^a Met. Hist.
Belg. lib. 4,
et Joac. Urs.
loc. cit.

^b Act. et
Monum. p.

^c Ib. p. 1158.

^d Ib. p. 1153.

^e Ib. p. 887,

et seq.

^f Reg. Gons.
de Inquis.

Hisp. c. 14,

15, 16.

^g Catal. Test.

in Hier.

Savan. et

Act. ac

Monum. p.

672.

animæ, sub Altari clamant in cœlo, *Usquequo, Domine, non judicas et vindicas sanguinem nostrum, reposcendo eum à perfido et sanguinolentâ natione?* Sed nec horum crux satiata bestia.

^b *Æneas Silv.*
Hist. Bohem.
c. 48.

Ad extirpandum Hussitas missus^b in Bohemiam à Martino V. Julianus Cardinalis, exercitum dicens valde numerosum, equitum supra quadraginta millia, et totidem ferè peditum. His sacris armis multæ Hussitarum villæ incensæ, oppida direpta, in quibus (verba sunt tui Papæ) non avaritia tantum, sed et crudelitas milium grassata est: mares cum feminis, senes puerosque, passim necavere. Albertus præterea, qui in auxilium Juliano venerat, Moravium ingressus, supra quingentas villas ferro ac igne delevit, oppida multa cepit, diripuit, maximamque cædem fecit.

8. Testis Westphalia, Ducatus Juliacensis, et vicinæ regiones: Heu quanta in his, et quæm foeda immanitatis vestræ vestigia!ⁱ In viros et feminas, in senes, adolescentes et virgines, in Conjuges et cælibes, in doctos et indoctos sævitium. Mulieres gravidæ tabulato clavis affixæ, ventre dein aperto, fætus extracti, in frusta diserpti, ori parentum alligati: Patres diuturnâ fame ad propriæ sobolis carnes comedendum adacti. Infantes bimuli in apertos matrum ventres inclusi, et materno sanguine suffocati; viri, ipsis (quod dici pudet) pudendis ad perticas appensi. Ubi pudor? ubi rubor? Et quod tandem in Europâ Regnum, quæ Regio in terris nostri non plena crux? Quæ Regio in terris vestri non plena pudoris? I nunc, et arma Ecclesiæ tuæ plena charitatis arma jactita.

CAP. XXXIII.

SECTAS COMPLURES, SCILICET, ANABAPTISTAS, ARIANOS, PHOTINIANOS, PURITANOS, IN ANGLIÂ PERMITTI CALUMNIATUR ARCHIEPISC. SPALAT.

SEQUITUR nunc altera libelli tui pars: quæ tota *Calumniarum* est et *Convictorum*. Hæc ita tumultuariè, sine ordine omni, ac methodo à te tractatur, ut facilius multò sit tua refutare quæ in ordinem cogere. Premam tamen vestigia tua.

2. *Calumniæ due capitales* sunt. *Hæresin* primò objicis Ecclesiæ Anglicanæ, tum *Schisma*. In utroque audacter satis, quod calumniatorem decet; sed in utroque etiam mendaciter,

quod virum bonum non decuit, virus tuum instar aspidis aut rubetæ despumas in Ecclesiam Anglicanam. De *Hæresi* primùm audiamus, et quām argutè Ecclesiam nostram *Hæreticam* esse doces, videamus.

3. Sunt, inquis,^a in Angliâ plures sectæ : Puritani, seu rigidi^b Cons. Red. p. 24. Calvinistæ ; Protestantes, seu Reformati, qui Mitiores Calvinistæ : Sunt Anabaptistæ, sunt Ariani, sunt et Photiniani. Atenim unam tu hīc omittis Sectam, quæ Arianos, Photinianos, Anabaptistas, et omnes quæ usquam fuerunt sectas, scelere vincit et impietate ; Papistarum illa Secta est : Hanc ex omnibus omissam non oportuit. Sed age : Quid si sint in Angliâ tot sectæ ? An et propterea sunt in Ecclesiâ Anglicand ? Sunt in Italiâ, sunt et Romæ, nec procul à Vaticano, Judæi,^b sunt etiam et Athei non pauci. An quia Romæ illi sunt, tu in Romanâ Ecclesiâ Judæos et Atheos numerabis ? Si ab ipsis poteris Romanam, etiam et Anglicanam debes à Puritanis, Anabaptistis, et Papistis qui in Angliâ sunt secernere. Hæretici illi sint in Angliâ, ne sit ob istos hæretica Ecclesia Anglicana.

4. Putemus te in hoc (licet verè mendax sis) veracem esse : putemus esse in Angliâ, etiam in ipsâ Anglicanâ Ecclesiâ Anabaptistas, Arianos, Photinianos, aut sectarios alios non dissimiles, à fide devios. An ob hoc Ecclesiam Anglicanam de honestari sentias ? Erant Christi ætate in Judæorum Ecclesiâ sectæ multæ, Pharisæi, Sadducae, Esseni, et Herodiani, qui omnes Epiphanio^c Hæres. 10, 14, 16, 20. hæretici ; omnes tamen in eâ quæ tunc sola fuerat Dei Ecclesia. Erant Pauli ætate in Ecclesiâ Romanâ, sectæ eorum qui^d non^e Rom. 16. 17. Deo, sed ventri suo serviebant. Erant sectæ in Corinthiacâ, cùm^f 1 Cor. 1. 12. diceret unus : Ego sum Pauli, alius, Ego sum Cepha, alius, Ego sum Apollos, alius, Ego sum Christi. Erant in eādem^f qui^g Chrys. hom. 38, in 1 ad Cor. Simonis,^g Carpoeratis,^h et Severiⁱ hæresin sectantes, Resurrectionem negabant. Erant in Galatarum Ecclesiâ, qui^k Circumcisionem Evangelio, Mosen Christo jungabant, atque ita Evangelium penitus^l evançularunt. Erant in Ephesinâ^m Hymenæus et Alexander, qui bonam conscientiam (quod tu quoque fecisti) repellentes, blasphemabant, et fidei naufragium fecerunt : Erant in Smyrnensi,ⁿ qui dicebant se Judæos, cùm essent Synagoga Satanæ : Apoc. 2. 9. Erant in Pergamensi^o et Thyatirensi^p Ecclesiâ, qui tenebant doctrinam Nicolaitarumi, et Jesabelis, quos cum Epiphanio^q Gnosticos verè dicas, spurcissima, Deo exosa, et ne nominanda quidem dogmata docentes, et flagitia perpetrantes. Hæ tamen

^b Lib. Rat. recusand. Eccl. nostras, is Howletti putatur, et Litig. in suâ peregr. p. 9.

[196]

^f Chrys. hom. 38, in 1 ad Cor. ^g Aug. de Hæres. hær. 1. ^h Ib. hær. 7. ⁱ Ib. hæres. 24. ^k Gal. 3. 1, et seq. ^l Gal. 5. 2. ^m 1 Tim. 1. 19, 20.

ⁿ Apoc. 2. 9. ^o Ib. v. 15. ^p Ib. v. 20. ^q Hær. 25, 26.

omnes, non veræ solūm Ecclesiæ, sed lampades etiam aureæ in dextrâ Christi. Quæ unquam Ecclesia in quâ non sectæ et hæretici? In Antiochenâ Paulus Samosatenus, in Alexandrinâ Arius, Origines, et Dioscorus; in Africanâ Tertullianus, in Constantinopolitanâ Nestorius, Eutyches, et Sergius; in Romanâ Liberius, Vigilius, Honorius; in ipsâ universalî Ecclesiâ hæreses omnes et sectæ tam natæ sunt quæm propagatæ. Sola *Anglicana*, quia sectas aliquas et hæreticos in eâ te videre somnias, ea sola

^r Cons. Red. non *Catholica*, ne *Ecclesia* quidem omnino apud te erit.
p. 25.

5. At nos Ecclesiam Anglicanam scimus tales esse, quales

[197] orthodoxæ aliæ omnes: et qualem ipse Christus suam esse testatur. Esse *agrum*,^s in quo et triticum à Domino, et *Zizania* ab

inimico homine, ab *homine peccati*, et seminantur, et simul cre-

^t Cant. 4. 12. scunt: esse *hortum*^t *conclusum*, in quo vites sunt, *ficus*, et *olivæ*,

^u Matt. 13. 47. sed *vepres quoque*, *tribuli*, ac *rhamni*: esse *Sagenam*,^u quæ ex omni genere congregat, nec *pisces* solūm, sed *hydras* etiam, et

^x 1 Pet. 3. 20. *extras*: esse *Arcam*,^x in quâ animalia munda^y cum immundis

^y Gen. 7. 8.

^z Matt. 3. 12. *conclusa*: esse *Aream*,^z in quâ cum frumento palea coacervatur:

^a John 10. 16. esse *Ovile*,^a in quo cum agnis lupi; esse *Domum*^b *magnam*, in

^b 2 Tim. 2. 20. quâ vasa aurea et argentea, sed et lignea quoque ac testacea.

In Ecclesiâ, ut *in^c omni conditione*, *optimis mixta sunt pessima*:

^c Hier. ad Rust. *nec^d paucorum error aut culpa præjudicat religioni*. Oportet^e

^d Hier. adv. Vigil. *hæreses esse inter vos, ut qui probati sunt manifestifiant*. Ne-

^e 1 Cor. 11. 19. *cesser^f est ut veniant scandala; vœ autem homini illi per quem*

^g DeCat. rud. *veniunt scandala*. Cavendum est, inquit Augustinus,^g (et te hic

c. 25. cavere moneo) ne quis per eos tentetur aut decipiatur, qui *in ipsa*

Catholicâ Ecclesiâ, *velut cum tritico palea, usque ad tempus ventilationis sustinentur*. Non cujusquam sectæ aut hæretici

commistione pollui Ecclesiam Christi, rectissimè docet idem Au-

^h Lib. 2 cont. *gustinus: Ipse*, inquit, *Dominus Jesus nullâ contagione malignitatis in Judæorum gente pollutus est, neque cum prima illa*

ⁱ ep. Parm. c. *Sacramenta factus sub lege suscepit, neque postea quando cum suo traditore usque ad extremum osculum vixit*. Ejus exemplo inter

^j 17. *paleam frumenta secura sunt, etiamsi in eodem segete usque ad messem, in eodem areâ usque ad ventilationem, intra eadem retia*

^k *usque ad separationem, boni tollerent malos*.

6. Ain' deinde, in Angliâ esse complures sectas? Nullæne verò in Romanâ Ecclesiâ sectæ? An tu Lamiarum unus es qui, foris sic egregiè oculatus, domi plusquam talpa cæcutis? qui, cùm ad Angliam te vertis, oculos induis, et tam cernis acutum,

quàm aut aquila aut serpens Epidaurius; Romam verò et domum tuam reversus, exiis mox oculos, in pixidem recondis aut quassum? An et à me monendus es, quae qualesque in Romanâ tuâ sectæ? Nullane unquam apud vos interⁱ Franciscanos et Dominicanos etiam, et in fidei dogmate dissensio? quando Scotus et Dominicanus B. Virginem omnis etiam originalis peccati immunem docebant: Thomas contrà, et cum eo Franciscani, in originali conceptam ubique prædicabant? etiam contrariam sententiam tenentes, *hæreticos esse* constanter asseverabant, [198] donec Sixti IV. Constitutione sub excommunicationis gravissimâ censurâ, non vetiti solùm essent ita asserere, sed ista quoque eorum assertio, ut falsa, erronea, et à veritate aliena, autoritate Apostolicâ damnata esset et reprobata. Vobis scilicet exin non licet cum Beato Paulo^k vel dicere vel credere, *In omnes homines mors pervasit, in quo omnes peccaverunt.* Non licet vobis cum Augustino^l dicere, *Excepta Christi carne, reliquam omnem humanam carnem esse peccati.* Non licet cum vestrâ Juris glossâ^m dicere, *Festum Conceptionis non est celebrandum, quia B. Virgo in peccatis concepta fuit, sicut et cæteri sancti.* Contra patres, contra Scripturas ipsas, contra veritatem luce ipsâ splendidiorem pièⁿ dicere, piè credere, vobis licet, B. Virginem omnis etiam originalis peccati immunem esse; etiam impeccabilem prorsus fuisse. Vides interim aliquas esse apud vos sectas, imò pugnas, et bella per Italicos plusquam civilia campos. Certè enim dimicatum hîc utrinque, et diu et acriter. Vi tandem vestrâ, suppressa aliquandiu est hæc, pro quâ Franciscani strenuè depugnabant, veritas. Oppressa tamen non est. Agnosce enim hæc tua ipsius verba, *Inter Scotistas nostros et Thomistas sunt acerrimæ dissensiones. Schisma proculdubio facerent etiam nostra Romanensium sectæ, modò à me nominatae, nisi illos ignis et securis in officio contineret.*

7. Nullane etiam sectio, nulla Secta inter Jesuitas vestros, et Sæculares? At hi tamen à Principe et Coryphæo^q Jesuitarum Calumniatores,^r factiosi,^s turbulenti,^t malè sana^u cerebra invidiae stimulis turpiter agitata, seditiosi,^x scandalosæ^y doctrinæ Patroni, periculosi schismatis^z authores, qui obfirmato^a animo in contentione perseverare intendunt: rebelles^b etiam et proditores^c causæ Catholicæ passim censemur. Sæculares ex adverso, Jesuitas, et qui ipsis adhærebant, separationem et Schisma fecisse clamitant, eos Donatistas, Anabaptistas, Arianos vocant:^d sicque graphicè eos

ⁱ Plat. in Vit. Sixt. I^v. aliique.

¹ Lib. 5, cont.
Julian. c. 9.

^m Gloss. in cap. Pronunciandum dist. 3, de Consec.

^a Bell. lib. 4, de amiss. grat. c. 15,

[§] Nos, et § Quod.

^o Alp. a Cast. lib. de Hæres. in voce Peccatum.

^p Spal. contra Suar. c. 1, n. 30.

^q Rob. Pars. in Apol. Ecl. subord.

^r Ib. c. 4, p. 40, et c. 11 fol. 160.

^t Ib. c. 4, p. 29, 30, et passim faciotionem vocat.

^u Ib. c. 4, p. 40, 42, et c. 8, p. 118.

^z Ib. c. 4, p. 41.

^{118.} Ib. c. 8, p. 115, et c. 10, p. 156.

^y Ib. c. 8, p. 112.

^z Ib. c. 8, p. 118.

¹ Ib. c. 10, p. 158, 159, et c. 6, p. 66.

^b Ib. in Tab. Calum. Praef. p. 3, et c. 11, p. 169, et cap. 13, p. 206.

^c Ib. c. 4, p. 36.

^d Ib. c. 6, p. 67, et p. 74, 77.

^{e Wats. Quod.} depingunt, ut apertè testentur *Jesuitica Consilia* ac *strategemata*, esse *Ethnica*, *Tyrannica*, *Atheistica*, *Satanica*, iposque tales esse, ut *Aretinum*, *Lucianum*, *Matchiavellum* etiam et dominum tuum *Luciferum* impietate superent et *Atheismo*. Subordinationem verò illam à Clemente VIII. institutam, non

[199] ^{f Compend. Discurs. de Jesuit. Angl. p. 70.} verentur talem esse demonstrare, ut^f *Catholici omnes Anglicani dependere debeant* à *Blackwello*, *Blackwellus* à *Garnetto*, *Garnettus* à *Parsonio*, *Parsonius* à *Diabolo*. Sic à primo ad ultimum, à quo *Catholici vestri dependeant*, quāunque necessaria concatenatione ei cohæreant, et subordinantur, facile ex *Soritis legibus* concludas. Nulla tamen hīc tibi inter hos secta: *Romanenses omnes*; individua verò vobis proprietas est, *Unitas, Consensus, et Conspiratio*. Et tamen nonnulli ex vestris^g unitatem istam sic describunt, *Quotidiana hīc rixæ, jurgia, contumeliae, calumniæ, pugnæ etiam et usque ad sanguinis effusionem dimicationes, Archipresbyter^h bellum renovat*.

^{g Ep. 18, sacrificorum, ad pat. Wal- leni, apud Pars. in Apol. cit. c. 6, p. 72.}

^{h Lib. eod. c. 11, p. 169.}

8. Sed nec tu opinor in Italiâ vides Hermannum, ipsum

^{i Prat. de Hæres. in Hermanno, et Gault. Sec. 13.} Italum, quiⁱ multis post mortem annis pro Divo colebatur, cu jusque secta apud Italos, ne ipso quidem viginti post mortem annis exhumato, et combusto, exterminari potuit. *Anabaptistas*^k Italæ ejus Sectarios jure voces, ferè enim idem sentiebant. Promiscuos concubitus non docebant solùm, sed laudabant, speciosas quasque virgines ad sua nocturna sacra alliciebant, peractis de more sacris abominanda quæque flagitia, quæ apud Blondum^l legas, non perpetrabant modò, sed et imperabant. Potesne Anabaptistas aliquot in Angliâ; in Italiâ nullos videre? At tibi oculi ad hos in Capsulâ reconditi sunt.

^{m Matt. Paris. ad an. 1254,}

^{n Nauci. ad an. 1254, et Bzou. an. 1258, n. 8.}

^{o Matt. Par. loc. cit.}

^{p Nauci. loc. cit.}

^{q Id.}

^{r Prat. de Hær. in Guliel. de Sanc. Amore, et Gault. § 13.}

9. Age, ut ad hos cæcutias, at *Frates*^m illos mendicantes, *vestros* fuisse et è *vestrâ Ecclesiâ* negare non potes, qui *Evangelium quintum* quod *Æternum* vocabant, et prædicabant, et defensitabant; in quoⁿ abolenda esse hæc *Iesu Christi Evangelia*, et novum suum blasphemum *Evangelium recipiendum* docebant. Oppugnabat eos et eorum hypocriticam sanctitatem, præter alias multos, vir doctrinâ et pietate illustris *Gulielmus à Sancto Amore*. Crebrescentibus scandalis et odiis, causa ad *Alexandrum IV.* delata est. Ille, ut Fratrum istorum honori consuleret, *librum*^o istum *Evangelii Æterni secretò*, et si fieri posset sine Fratrum scandalo, comburi jussit: etiam et^p dictos *Frates exaltavit*: *Gulielmum* verò, qui se illis justissimè opposuit, depositu^q ab omni dignitate, et per *Bullam*^r suam pro hæretico

damnavit. Sectarii tamen apud vos nulli, ne Sectatores quidem illi, ut eos vocat Platina; ^x *qui Evangelium hoc æternum amplexi sunt.*

10. Nec Gulielmum Postellum Jesuitam authorem Sectæ [200] illorum, qui *Postellani*^t dicti, in Romanâ et ex Romanâ tuâ fuisse Ecclesiâ negare potes; qui^u triginta plûs minûs ab hinc annis *librum edidit, quem Victoriam feminarum vocavit.* In eo libro, horrendâ atque execribili, non haeresi solùm, sed blasphemîâ, *Jesum Christum, viros tantùm et mares redemisse; Matrem verò Joannam, quam ille comitem circumduxit, ad redimendum feminas et feminineum sexum, à Deo missam esse docuit ac defendit.* Liber ille Jesuitæ, blasphemiarum plenus, tantùm abfuit ut à vobis exustus sit, ut publicè eundem venalem fuisse testentur tui Catholici.^x

^x Ib.

11. Mirum verò, si sectas vestras circa Temporalem Papæ Monarchiam ignorare te dicas. Bellum certè de hoc et diuturnum inter vos fuit et exitiale. Prodit ex unâ parte, *quod Papa directè Monarcha non sit, nec directè ullam temporalem potestatem habeat,* Cardinalis Bellarminus,^y qui longum et in-victum planè post se agmen dicit, Henricum Gandavensem, Johannem Driedonem, Albertum Pighium, Thomam Waldensem, Petrum de Palude, Franciscum à victoriâ, Dominicum Soto, Sanderum, virum verè pugnacem, et in ipsâ acie atque armorum strepitu insanientem simul et occubentem: Cardinales etiam nonnullos, Turrcrematam, et Cajetanum. Ex alterâ parte stat quoque densa militum caterva, quam dicit secum Alexander Carerius,^z et Franciscus Bosius.^a Hi secum in aciem producunt Theologos, Canonistas, Pontifices, Divum Thomam, Sanctum Antonium, Rodericum Sancium, Alexandrum Halensem, Hugonem à Sancto Victore, Bonaventuram, Petrum de Tarantusiâ, Petrum Lombardum, Rainerium, Durandum, Capistranum, Gabrielem Bielum, Ægidium Romanum, Sanctum Bernardum, Gulielmum Cremonensem, Silvestrum Pierum, Franciscum Maironem, Franciscum Ferrariensem, Celsum Mancinum, Lælium Zecchum, Bonifacium Octavum, Gregorium VII., Nicolaum Primum et Secundum, Leonem IX., Gregorium Primum, Gelasiuum, Leonem Magnum, Sylvestrum Primum, Anacletum, Clementem Primum, et sanctos ipsos Apostolos Petrum ac Paulum. Asperum hoc et cruentum inter vos bellum dubiisque volat victoria pennis. Nulla tamen omnino tibi hîc secta: licet

^y Lib. 5, de Pont. c. 1, § Tertia.^z Lib. 2, de Potest. Pont. c. 9, 10.^a Lib. de Temp. Papæ Monarch.

[201] à posterioribus^b priores *impii politici, et hæretici vocantur*, et eorum rationes^c *ut falsæ, ut hæreticæ, ut freneticæ, ut authoritati Ecclesiæ repugnantes*, non rejiciuntur modò, sed profligantur, et ut vento paleæ diffilantur. An tot hæretici, Athei, Blasphemi in Ecclesiâ, etiam et ex Ecclesiâ Romanâ esse possunt, et tu excandescis si Puritanos aliquot aut Calvinianos in Angliâ te vidisse opineris? Festucam videre potes in Ecclesiâ Anglicanâ; in Romanâ ne trabem, ne montem quidem videre vis.

^d Lib. cont.
Suar. c. 1, n.
12.

12. Sed tibi qui tot Sectas in Angliâ non quidem conspicis, sed confingis, ego hîc tua ipsius et vera et verè aurea verba opponam. Sic tu^d Suarezio tuo, Hieronymi de antiquâ Româ encomium proferenti rescribis: *Si nunc viveret Hieronymus, ad Regem piissimum Jacobum scribebat ex urbe Romanâ, quæ ex Oriente scripsit olim ad Damasum in urbem Romanam; diceretque, profligato à sobole malâ patrimonio, apud vos solos Britannos et adhærentes incorrupta Patrum servatur hæreditas. Ibi cespite terra secundo dominici seminis puritate centeno fructu refert. Hic Romæ obruta sulcis frumenta in lolium avenasque degenerant. Nunc in Occidente sol justitiae oritur, in Oriente autem, id est, Romæ, quæ Anglia est Orientalis, Lucifer ille qui ceciderat, supra sidera, id est, supra omnes Episcopos et Principes posuit thronum suum. Vos Britanni estis lux mundi, vos sal terræ, vos aurea vasa et argentea. Hic testacea vasa vel lignea, virgam ferream et æternum operiuntur incendium. Ita profectò et meritò scribebat nunc, si alloqueretur Angliam Hieronymus.* Revolve hæc tua et vera verba, et desines sectas aut Haereses Anglicanæ Ecclesiæ objectare: in Romanam tuam regeres, quæ est loliorum et veprium, hæresum et sectarum födissima sentina.

13. Sed est et aliud quod te verbo hîc monendum censeo. Frequens tibi tuisque in ore est, sed à Dæmone injecta, et malignitate summâ à vobis ejecta calumnia, quòd per opprobrium nos *Calvinianos, Lutheranos et Puritanos passim vocitetis*. Non est hoc novum, fecerunt hoc idem *Hæretici*, majores vestri: passi sunt et olim, similem nobiscum calumniam *orthodoxi*. Sanctissimi illius Ephesini Concilii Patres, orthodoxi ad unum omnes atque Catholici: A Nestorianis tamen et ipsorum tum Ephesi collecto Conciliabulo, sanctissimus Cyrilus et Memnon (prout à vobis nunc *Lutherus et Calvinus*), *Hæresiarchæ^e* et *hæretici dogmatis authores et Principes habitu sunt et vocati*. Qui Cyrillo in sanctissimâ fide adhærebant, à Nestoriano Concilia-

[202]
^f Act. Concil. Ephes. tom. 3. act. Conc. Ephes. c. 1, p. 774, et seq.

bulo *Cyrilliani*^f (ut nos à vobis *Calviniani*), dicti sunt: Nec *Cyrilliani* solùm, sed et^g *Ariani*, *Apollinariani*, *Eunomiani* à Nestorianis frequenter vocati sunt: quos opinor tu híc imitatus, *Arianos* nos et *Photinianos* appellas. Utque à vobis Lutherani et Calviniani, sic à Nestorianis *Cyrilliani* pro *hæreticis*^h accusantur, sive plus millies vocantur, pro *hæreticis* damnantur et anathemate feriuntur. Nimirùm, nihil facilius est quàm maledicare et convitiari. Sed et nihil magis gloriosum, quàm propter Christum et sanctae fidei professionem malè audire et opprobriis vexari. *Regium esse*, dixit Antisthenes,ⁱ malè audire, ^j Diog. Laert. in Vit. *cum benè feceris*; et *beatos* pronunciavit Christus, qui *ipsius* Antisth. ^k Matt. 5. 11. ^{Ep. legat. Conciliab. Ephes. tom. 3, Acto Conc. Eph. in Append. 2, c. 10, p. 791.} ^{s Ca. 1, cit. et passim in actis illius Conciliab.} ^{b Tom. illo 3, Act. Eph. p. 775, etpassim.}

14. Lutherum nos et Calvinum, ut conservos nostros, doctrinâ, pietate et constantiâ insignes honoramus. Beata erit apud pios bonosque omnes eorum memoria, et ut unguentum odoratum diffundentur per Ecclesiam Dei ipsorum et nomina et encomia, cùm Antichristi Romani omniumque illius satellitum nomen exosum erit, et ut simus, in naribus Dei hominumque abominandum. Sed nos eos honoramus ut *servos Dei*, non ut *fidei Dominos*. Honoramus eos sicut olim Nepotem Dionysius:^l ^{Dion. Corinth. ap. Eus. lib. 7. c. 23, et just. Christ. c. 19.} *In multis Nepotem laudo et diligo: et propter fidem, sedulitatem, et exercitium in Scripturis, hominem admodum veneror, præsertim tanquam eum qui jam ad quietem præcessit. At veritas amica est, et præ omnibus honoranda. Si quid recte ab eo dicitur, laudandum est, et sine invidiâ approbandum; sin quidquam parùm sincerè et integrè dictum sit, hoc cum diligentia et disquirendum est et coarguendum.* Calvini scripta et Lutheri sic recipimus, quomodo olim Cypriani literas Augustinus:^m *Quod in eis divinarum Scripturarum authoritati congruit, cum laude ejus accipio, quod autem non congruit, cum pace ejus respuo.* Vos quia in Papæ decreta *jurati*ⁿ estis, verè *Papistæ* et estis et vocandi estis. ^{m Lib. 2, cont. Creston. c. 32.} Nos quia non sic Luthero aut Calvinio addicti, *Lutherani* aut *Calvinistæ* nec sumus, nec nisi per calumniam vocamur. Nos à *Christo*, qui nobis fundamentum est et Caput fidei, *Christiani*: vos à *Papâ*, qui vobis fundamentum est, et fidei vestræ Caput, ^[203] *Papistæ* dicendi. Nos quia fidem (quæ verè *Catholica est*) protestamur et amplectimur, verè *Catholici*; vos quia fidem *Papæ pro Catholicâ* tenetis, *Papistæ* estis. Aut si *Catholici*, quod nos sumus, audire vultis, Nos reipsâ, vos nomine solo *Catholici*. Nos simpliciter et sine additione *Catholici*, vos non simpliciter, sed

Romano-Catholici: Nos Reformati, vos, si ullo modo, Deformati Catholici vocandi estis.

15. Idem ferè de Puritanis observes. *Puritanum qui Hæreticus sit, tu, opinor, in Angliâ neminem unquam conspexisti.* Cum illis quos tu *Puritanos* vocas, non est nobis de *fide aut fidei dogmate* lis ulla. In *Ritibus illi et disciplinâ Ecclesiæ nostræ contendunt.* In *fide* consensus, in *Ritibus* solùm et *disciplinâ*, dissentimus. Nec tu hoc nescis, quin Suarezio tuo hoc et verè ipse^o testaris. *Puritani, inquis, qui vocantur, circa articulos fidei non dissentunt, sed circa ritus, et externam Ecclesiasticam disciplinam.* Cur tu hos qui in *fide* non dissentunt, pro *sectâ hæreticorum* hîc censes? Delendi omnino *Puritani nostri* ex tuo hoc Hæreticorum Catalogo.

o Lib. cont.
Suarez. c. 1,
n. 30.

p Cons. Red.
p. 25.

16. Sed leviculum tibi videbatur, dixisse *sectas* istas et *Hæreses* esse in Angliâ: Calumniam addis, quâ Calumniarum et mendaciorum ipsum parentem vincas. *Hæc, inquis, hominum farrago, licet publicè non permittantur suos errores profiteri, non ejiciuntur tamen nec puniuntur, sed, suum virus dum spargunt, tolerantur.* O hominem nullius fidei aut pudoris! Evenit aliquando in Angliâ, quod in aliis omnibus Rebuspub. et Ecclesiis contingere solet, ut homines fanatici non hæreticas solùm, sed et blasphemas opiniones, et imbibant ipsi, et aliis propinent. Talis in primævâ Ecclesiâ, ille Hæreticorum omnium parens

q Iren. lib. 1, c. 20.
r Ib. lib. 1, c. 21.
s Aug. de Hæres. par. c. 26.
t Hier. in c. 24, Matt.
u Socr. lib. 6, c. 37.

Simon Magus, qui^q *Deum se esse, Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum dicebat.* Talis Menander, qui^r *se Salvatorem mundi, Montanus, qui^s se Paracletum vocabat.* Tales, *Multi^t extremo Hierosolymitanæ obsidionis tempore, qui se Christos esse jactabant.* Talis in Cretâ Judæus ille veterator, qui^u *se Mosen esse et cœlitus à Deo missum, ut Judæos in antiquas sedes per mare ab ipso siccandum reduceret, stultis et credulis persuasit.* Talis insanus ille^x in Galliâ, cui adhærebant ex populo multi, qui *Christum se esse mentiebatur, et pro Christo se adorari jubebat.* Tales quo illi Impostores tempore nostri Hen. III., quorum^y uterque

[204] *Christum se esse dicebat, et uterque meritò in crucem actus: duæ etiam sub idem tempus feminæ, quarum^z una Mariam Magdalénam, altera beatam Virginem se esse mentiebantur.* Talis priore sæculo Gaudavensis ille nebulo David Georgius, qui^a *tertium Davidem, verum Messiam è Spiritu Sancto natum gloriebatur.* Nec miretur quis, aut (quod tui^b faciant), sacrarum Scripturarum, *vel lectioni, vel prædicationi* vitio vertant, si simile

^a Prat. de Hæres. in Dan. Georg.

^b Pars. cont.
D. Francisc.
Bast. Parlia.
1, c. 8.

quid apud nos in hâc luce Evangelii quandoque contingat. Te potius mirentur omnes, qui, si fortè Arianus quis, aut Anabaptista, aut blasphemator inter nos exoriatur, eos tolerari *apud nos*, nec *puniri* asseveras. Atenim et Reipublicæ legibus et Ecclesiæ nostræ Canonibus tales plectendos esse sciunt omnes. Etiam juxta legum ac Canonum normam, justo pro ratione delicti suppicio affectos esse, publica nostra *Acta* et *Annales* testantur.

17. Regnante Edvardo VI., Joanna Bourcheria^c Anabaptistarum simul, et Arianorum hæresi infecta, *Infantes baptizandos, Christum à Beatâ Virgine carnem suscepisse negavit.* Georgius item Parisius,^d Arianus, *Christum Patri æqualem esse* ^d Ib. *inficiebatur.* Anabaptista^e alter Colcestrensis, *Baptismum nihili* ^e Ib. *faciendum asserebat.* An impunè tulerunt? An tolerati nec puniti sunt? *Imò puniti,*^f *incendio adjudicati, et in cineres versi* ^f Ib. *omnes.* Anno 3. Elizabethæ Jeffraius^g quidam amentiâ corruptus, *Johannem Morum Christum esse aiebat publicè.* Ambo, Londini flagris cæsi, stultitiam suam agnoverunt, nec sic tamen à suppicio immunes, sed *carcere sesquianni spatio conclusi.* Anno 17 Elizabethæ Londini apprehensi et in judicium vocati Anabaptistæ^h viginti septem, *Eorum duo in Smithfeldiâ combusti: quatuor errores suos revocant, abjurant, et publicè ad crucem Sancti Pauli pænitentiam egerunt, fasces, quos nisi resipuerint, sensissent, bajulantes: reliqui igni quidem adjudicati, sed commutato suppicio, in exilium pulsi sunt.* Anno 21 Elizabethæ Hamontus quidam,ⁱ homo Arianus insolenti amentiâ, ⁱ Ib. in eum an. *Christo et Evangelio maledicebat.* *Christum Deum esse negabat.* Norwici in cineres exustus, justissimas et acerbissimas suæ blasphemiae poenas luit. *Similes planè blasphemias,* triennio post id evomere cœpit Johannes Lewisius,^k pari supplicii genere Norwici quoque *ille exustus est.* Hacketti et Copingeri freneticorum homnium insania vel lippis nota est et tonsoribus. Ille^l consentiente Copingero, *Christum se esse, et Judicem Orbis* stultus prædicabat. An illi passi *virus hoc suum impunè spargere?* Hackettus inspectante, atque execrante eum *omni populo in crucem Londini actus,* alter ne laqueo vitam finiret, fame contabescere maluit, sicque in carcere Bridewellensi obiit. Regnante Serenissimo nostro Rege Jacobo, Legattus quidam *Arianæ hæresis convictus, in Smithfeldiâ justissimo suppicio igne crematus.* est. Suppicia similia fanatico huic hominum generi apud alias

<sup>*Stow. Chron.
an. 3 Edw.</sup>

VI.

^g Ib. an. 3
Eliz. et
Holinsk. in
Eliz. an.

^h Stow, et
Holinsk.
Chron. in
eum an.

ⁱ Ib. in eum
an.

^k Stow in
anno 25 Eliz.

[205]
^l Liber de
Cons. pro
disc. reform.
et Stow anno
33 Eliz.

^m Prat. de
Hæres. in
Serv.
ⁿ Gault. in
Chr. p. 795.
^o Prat. lib.
cit. in Valen-
tino.

^p Ib. in Dio.
Ceorg.

^q Matt. Paris.
ad an. 1254.
^r Gault.
Chron. sec.
16.

etiam reformatas Ecclesias infligi quis nescit ? Michael Servetus^m natione Hispanus, perfidiâ Arianus, quiⁿ se *Orbis Prophetam esse jactitabat*, *Genevæ crematus*. Valentinus Gentilis^o natione Neapolitanus, qui *Trinitatem negabat*, nec personam ullam, præter Patrem Deum esse docebat, *Argentorati exustus*. *Cadaver^p quoque blasphemari illius Davidis Georgii Basiliae flammis donatum est et devoratum*. Sed mitto alias Ecclesias : de nostrâ nunc ago. In quâ cùm tot tamque illustria videas in *Anabaptistas*, in *Arianos*, in phreneticos *blasphematores* supplicia, quâ tu aut fide es, aut fronte, qui istos in *Ecclesiâ Anglicanâ tolerari, et impunè virus suarum hæresum in vulgus spargere calumniaris*? Doce verò tu, si potes, vel *Postellum Jesuitam*, vel *Frates vestros mendicantes*, qui æquè horrendas ac detestandas blasphemias non spargebant modò, sed voce ac scriptis publicè defensitârunt, pari à vobis suppicio affectos. Non potes : Calumniari Ecclesiam Anglicanam poteris, excusare Romanam tuam nunquam poteris. Nam *Frates^q illos exaltavit Papa; et Postellus^r centenario major Catholicus Lutetiae obiit*.

18. At in *Puritanos* nos mitiores. Certè. An tu eodem loco *Errorem* et *Hæresin*; *Contumaciam* et *Perfidiam* habendam censes ? An æquum, ut eodem suppicio afficiantur, qui fide integrâ, *Ritus solum et Disciplinam* externam spernunt ; et qui *fidem integrum*, ipsumque *Christum* abnegant ? Iniquus, imprudens, imò verè fungus es et stipes, si sentias. Sed neque illi *Contumaciam suam*, et *Pervicaciam impunè* tulerunt. Pro meritis suis severo certè, sed justo simul suppicio castigati sunt.

^s Geneb.
Chron. an.
1566.

[206]
^t Sander.
visib. Monar.
Hæres. 221,
et Gault. p.
728.

Consule vel tuos. Indicabunt illi^s *Puritanos bonorum amissione, et vinculorum perpessione à nobis multari*. Quære ab eis quid Samsoni factum ? dicent^t tibi, *Eum mille annui redditus aureos amisisse, quia Sacerdotali habitu et pileo quadrato uti renuisset*. Sed et exempla tibi alia proferre in promptu est. Cartwrightus in carcerem conjectus. Brightmannus Sacerdotio exutus et ex-auctoratus est : Wiggontonus, Culverwellus, Salsburius, Fieldus, Hildershamus, Parkerus, Stoughtonus, Smithus, Jacsonus, aliique Beneficiis, quibus gaudebant, privati, à functione etiam Sacerdotalium munerum suspensi, Udallus, et Penryus, cùm contumaciæ suæ, opprobia in Rempublicam, et Regiam Majestatem adderent, Capite alter, alter capitali sententiâ poenam luebant. Nec alios libet commemorare. Utinam verò et hi, et illi erga suam

matrem morigeri magis fuissent, et obsequentes: utinam errorem suum et cernere voluissent, et deponere. Certè enim aliòqui, eorum ferè nullus, cui quisquam inter vos pietate, et vitæ sanctimoniâ, doctrinâ etiam (vel tu quidem qui Magister es in tuo Israele) paucis eorum conferendus es. Sed illi profectò fervore nimio, et zelo, sed non secundùm scientiam abrepti, ne illa quidem quæ in se adiaphora sunt, à Christi Ecclesiâ, simul et Antichristi Synagogâ usurpari volebant. Res ipsas, errore grandi, putabant esse *Characteres Antichristi*, quæ cùm ab Ecclesiâ Christianâ et Orthodoxâ imperantur, verè tesseræ sunt obedientiæ nostræ, quam Christo ejusque Sanctæ Ecclesiæ debemus omnes; tum solùm Characteres fūnt Bestiæ, quando à Bestiâ mandatae, ad nutum et obsequium Bestiæ observantur. At horum supplicio sapere alii didicerunt, nec jam multis ab annis errore isto, vel Ecclesiæ nostre turbas, vel sibiipsis damnum creare ausi sunt. Et quidem sopita, imò extincta penitùs jandudum apud nos fuisse secta, nisi ab emissariis vestris, qui in omnibus Ecclesiis simul ac Rebuspublicis flabra sunt seditionum, hic, illic, fuisse et excitata et fota. Atenim à Macchia-vello Magistro vestro edocti, libenter *id didicistis*,^x quod ubique in ^{* Disc. Com-}
^{pen.deJesuit.}
^{Anglis, p. 17,}
^{et Wats.}
^{Quodl. 3,}
^{art. 4, p. 69.} usum actionemque quotidiè ducitis, *Divide et Impera*. Hæ vestræ artes; Hæc fundi nostri fuit calamitas.

19. Vides interim, quām tu improbus calumniator sis: vides, neque *Arianos*, neque *Anabaptistas*, sed nec eos quidem quos *Puritanos* vocas, sine supplicio, ut tu calumniaris, tolerari. Verè enim tibi dico, Ne horum quidem quisquam est, qui *vel verbo* [207] *lædit*^y *authoritatem aut dignitatem Ecclesiæ nostræ*, quin idem ^{y Can. Ecl.}
^{Decr. in}
^{Synod. Lond.}
^{an. 1603. c. 6,}
^{7, 8, 9, 27,}
^{110, 141.} culpæ convictus, dignas et meritas temeritatis suæ, irreverentiaæ aut insolentiaæ poenas luat. Non tolerantur ulli, nisi quoad convincuntur; *quamprimum convincuntur, puniuntur*; et *vel ipsi corrigitur*, et purgantur à peccato; *vel si corrigi nolunt, Ecclesia nostra per illorum exclusionem purgatur à peccante*. Nunc vos illud cum Augustino^z admoneo, *Ut aliquando Ecclesiæ nostræ Catholice maledicere desinatis, vituperando mores, quos et ipsa condemnat, et quos quotidiè tanquam malos filios corrigere studet*. *Quisquis^a verò vel quod potest, arguendo corrigit, vel quod corrigere non potest, salvo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo, excludere non potest, æquitate improbat, firmitate supportat, hic Pacificus est, et ab isto maledicto immunis, quòd Scriptura dicit, Væ qui dicunt quod malum est bonum; vel* ^{z Lib. 1, de}
^{Morb. Ecl.}
^{Cath. c. 34.} ^{a Aug. lib. 2,}
^{cont. Ep.}
^{Parm. c. 1.}

^b Lib. de
Verâ Relig.
c. 6.

quod bonum est malum. Talemque tu scias esse nostram Ecclesiam, qualem describit idem Augustinus.^b In hâc Ecclesiâ areâ, pro voluntate suâ quisque, palea sit, vel frumentum; tam diu sustinetur peccatum ejus aut error, donec aut accusatorem inveniat, aut pravam opinionem pertinaci animo defendens excludatur. Exclusi autem, aut paenitendo redeunt, aut schisma faciunt ad exercitationem nostræ patientiæ, aut hæresin gignunt ad examen et occasionem nostræ intelligentiæ. Sed quid ego te tot Augustini verbis vel instruam, vel moneam? Nec intelligere vis, ut sapias: nec silere vis, ut sapiens videaris. Imperito homine nihil quidquam est injustius, imperito simul et pervicaci, nihil quidquam est intolerabilius.

CAP. XXXIV.

ANABAPTISTAS LIBERÈ CONVENTUS IN ANGLIA CELEBRARE,
CALUMNIATUR ARCH. SPALAT.

^c Cons. Red.
p. 25.

PERGIS nunc ad eas quas enumerâsti sectas. Et quoniam in istâ de *Arianis* et *Photinianis* calumniâ, mendacem te esse, tua tibi dictabat conscientia, de illis altum deinceps silentium; et ne γενοῦ quidem. De *Anabaptistis* ais,^c eos et hæresibus scatere, et *Conventus suos in Angliâ liberè celebrare*. Annon te vanitatis tuæ pudet? An nescis quâm exosi nobis Anabaptistarum et mores et hæreses? An illi liberè apud nos conventus celebrant, [208] qui et *legibus* prohibentur, et quoties reperti fuerint, gravissimis etiam *capitalibus suppliciis* coercentur? Qui *carcere, cruce, exilio*, etiam et *flammis* puniuntur? *Liberum* tu hoc vocas? Imò liberum tibi facis, mentiri et calumniari.

^{ons. Red.}
5.

2. At Calumniam hanc aliâ eâque atroci magis calumniâ stabilire vis. Regem ipsum nostrum Serenissimum calumniae tuæ testem hîc advocas: nec veritus es homo ingratissimus Majestati ipsi Regiæ, à quâ tot tantisque beneficii ornatus eras et oneratus, injuriam insignem ac calumniam, cui satisfaciendo impar omnino es, sacrilegâ linguâ, ac manu facere atque inferre. Narravit, inquis,^d tibi Rex serenissimus, Londini in conventu quodam Anabaptistarum feminam et Concionem publicam habuisse, et ab ipsis putata Sacraenta ministrâsse. Imò non narravit tibi Regia Majestas, feminam illam putata sacramenta ministrâsse.

Nec sanè ministravit. Tua hæc est Regiae narrationi addita calumnia. *Concionem habuisse* feminam illam dixit: Et quidem (quales sæpè apud Anabaptistas) *Concionem* habuit: At non Londini (hæc tua strophe est) sed in civitate Wellensi, centum penè à Londino milliaribus. Verum dic ingenuè: An et nihil tibi de *illius feminæ supplicio* dixit tum Regia Majestas? Nihil etiam dixit, quām illi *exosa Anabaptistarum* ista *conventicula* et *Conciones*? Dixit certè, et præsentibus simul ac audientibus compluribus; aliquot etiam Reverendissimis Episcopis (à quibus ipse certior factus sum) Sacrilega ista Anabaptistarum Sacra *se ex animo detestari* dixit: Supplicia etiam pro delicti ratione infligi seriò mandavit, te et præsente tum et audiente. Et juxta Regium mandatum supplicia pro meritis sensit illa quam narras femina, Dorothea Kennalla: Id ei nomen. Vocata et adducta est Lambetham, in judicium 11 die Maii, 1620, coram Reverendiss. Archiepiscopo Cantuariensi, Reverendis Episcopis Londonensi, Eliensi, Roffensi, aliisque in amplissimâ illâ Curiâ, dignissimis atque æquissimis Judicibus. Criminis illius convicta, quòd in Conventiculo quodam *Verbum Dei exponere* auderet: De putatis (quæ tu per calumniam objicis) Sacramentis ne suspicio quidem ulla. *Carceri adjudicata* est, et decretum, ut publicè tam in Ecclesiâ Wellensi, ubi crimen admissum, quām in parochiali illâ Londonensi Ecclesiâ, ubi tum commorabatur, *conceptis ad mentem Judicum verbis*, culpam suam et crimen *humiliter supplex* et *pœnitens* agnosceret. Factum hoc ne dubita, si è carcere liberata sit. Quin potiùs tu illius exemplo tot mendaciorum et criminum convictus, pœnitentiam maturè ac seriò agere discas, qui ut calumniam veteratoriè struas, et serenissimo nostro Regi et sanctissimæ Ecclesiæ injuriam facias, de *Concione* illius crepas, et *Sacramentis*; de *suppliciis*, *Regio mandato*, et Ecclesiæ *Judicio* inflictis, omnino siles. Non hoc Archiepiscopum decuit: Calumniatorem, *Teque* maximè decuit.

3. Cur verò Anabaptistis vos ob hoc infensi sitis? Quis nescit *Feminis* apud vos^e permisum, imò *licitum esse docere*? Nec docere solùm, sed Jurisdictionem spiritualem exercere? *Abbatissa*, ait Glossa,^f *potest suspendere ab officio et beneficio Clericos suæ Jurisdictioni subjectos*: *Suspendere*^g autem et *interdicere* pertinet ad *Claves*. Nec verò *Clavem*^h seu *potestatem Ecclesiasticam delegatam* solùm habent *Abbatissæ*, *quod tueruntur* *D. Thomas, Durandus, Silvester, Dominicus Soto permultique*

^e Bell. lib. 1,
de Bapt. c. 7,
[§] Secundo, et
[§] Quarto, et
Bin. Notis in
Cone. Carth.
4.

^f In cap.
Dilecta de
Major. et
Obed.

^g Ib.
^h Step. Alvin.
Iib. de potest.
Abb. et
Abbatis. c. 2,
n. 3, et 4.

[209]

alii: sed ut Canonistæ docent, Jurisdictionem Spiritualem et Ecclesiasticam Ordinariam exercere possunt. Potest, inquit Miranda,ⁱ

ⁱ Ludov. Miran. Tract. de Monial. q. 6, art. 5, Concl. 1. *summus Pontifex Spiritualem Jurisdictionem concedere alicui feminæ, seu alicui Abbatissæ, et hoc tenet D. Thomas, Soto, Navar.*

^k In 4 Sent. Dist. 19, q. 2. *et Ugolinus. Papa, inquit Paludanus,^k potest clavem Jurisdictionis et Laico et feminæ committere. Etiam et excommunicare*

^l Ib. *feminis apud vos lictum. Papa, inquit Paludanus,^l potest sicut Laico, sic et mulieri committere quòd excommunicet: et loquens de tonsurâ clericali addit, Papa, qui est supra totum jus, potest mulierem facere capacem ita faciliter, sicut de illegitimo facere legitimum, et similiter dare ipsi potestatem excommunicandi.*

^m Step. de Alv. lib. cit. c. 3, n. 13. *Quod idem sensisse Navarrum, docet te Steph. de Alvin,^m Hoc, inquit, non obstante ob prædicta ex D. Thomâ collecta, concludit (Navarrus) feminam ex privilegio posse etiam excommunicare.*

4. Sacramenta verò feminas administrare, et frequens apud

ⁿ Bell. et Bin. loc. cit. ^o Conc. Carth. 4, can. 100. *vos, et per vosⁿ lictum esse nemo nescit. Nec tamen per antiquum Canonem id lictum. Mulier^o baptizare non præsumat.*

[210]

Præsumunt verò mulieres vestræ, et præsumptionem earum probatis vos et laudatis. Et certè cur non probetis, qui in aliquo casu non Laico solùm, sed Judæo et Pagano, baptizare lictumⁱ esse docetis? Qui baptismum ab ipso dæmonе celebratum, ratum habetis:^k qui et illum baptismum ratum esse docetis,^l cùm quis omissā ipsā formā baptismi, in Christi solius, non in Trinitatis nomine baptizatur: licet Zachariæ^m Papæ decreto et Synodali sententiâ definitum sit, Quòd si vel una de Trinitate persona in baptizando non nominetur, illud baptisma verum esse non possit:

^{q. 1.} ^l Nic. I. loc. cit. c. A quodam, et gloss. ib. ^m Ca. In Synodo, dist. 4, de Consec. ⁿ Gloss. in cap. Si non sanctificatus dist. 4, de Consec. *Etiam et non nemo è vestris,ⁿ quod pudeat dici, illum quoque baptismum validum censem ac ratum, nec formam in eo vitiari, si quis alium baptizet, In nomine Patris, Filii, Spiritus Sancti, et diaboli. Cur non ut Anabaptistis, ita et feminis vestris hic succenseris? An vobis solis Hæreticis et Pepuzianis esse licet? At nimirum Pepuza vestra Jerusalem: vestra Sodoma, Sion: vobis ut olim Donatistis lex hæc una propria est, Quod volumus, Quod dicimus, Quod facimus, sanctum est.*

5. Scias verò tu, sciant tui omnes, Anabaptistas, eorumque et mores et dogmata tam à nobis non probari, ut et ipsos tanquam phreneticos et eorum dogmata, ut hæretica, fanatica, et blasphemæ, nec Ecclesiis solùm, sed rebus publicis etiam omnibus perniciocissima detestemur atque execremur. Lege libros nostrorum, adversum eorum blasphemias accuratè conscriptos: vel

Lutherum de Ecclesiâ et Conciliis, vel Calvinus Instructionem adversus Anabaptistas, vel Instructionem aliam adversus furiosam Libertinorum sectam: vel Zwingli Ecclesiasten, vel doctissimum nostrum Whitgiftum^o Archiepiscopum olim Cantuariensem, vel Richardi Hookeri, viri ob singularem doctrinam celeberrimi, de Ecclesiasticâ politiâ libros, vel aliorum quæ innumera recenseri possent, Scripta: intelliges ex eis, et nos et bonos omnes furiosam istam hæreticorum sectam non odisse solùm, sed ad orcum damnare. Et verò quis nisi mente motus sit eorum dogmata vel probet, vel à nobis probari sentiat? Ita spirituales^p Calv. Inst. toti sunt, ut nihilo pluris faciant Sacro-sanctum Dei Verbum, adv. Anabap. § Si adversus. quām fabulas. Scripturas^q ita depravant, ut diabolicis suis^q Ib. opinionibus violenter servire cogant. Scriptores etiam sacros^r Calv. Instr. probrosis^r scommatibus incessant, atque insectantur, Paulum vas^s [211] adv. Libert. c. 3. confactum, Petrum Dei abnegatorem, Johannem adolescentem stolidulum, Matthæum feneratorem, per ludibrium vocantes. Christum^s ex Mariâ carnem accepisse negant. Baptismum Ec-^t Sleid. Com. clesiae ut rem profanam damnant. Si^t quando, Scripturæ ipsis^t Calv. Instr. objiciantur, respondent, se Literæ non esse obnoxios: Spiritum qui cont. Libert. c. 9. vivificat sequi oportere clamitant, Scripturam literam esse mortuam, et occidere dicunt. Utinam verò in hoc tam insolenti Scripturarum contemptu non et vestri Anabaptistis nimis similes essetis. Scripturam certè neutri vestrūm, pro integrâ^l fidei ac^l Bell. lib. 4, de Verb. Dei, morum regulâ habere vultis: utrique Regulam istam vobis ve- c. 12, § Respondeo Ad. stroque arbitrio subjicitis, et instar Regulæ Lesbiæ quò lubet et 3 Dico secundo. flectitis. Spiritui literam servire cogitis: Illi suo privato, vos Papæ spiritui. Illis, privatus spiritûs susurrus, vobis publicus Papæ clamor, pro Regulâ est. Utrumque maligni spiritus et vox et norma: per utrumque fidei regula vilipenditur et conculcatur: in utroque certum fidei naufragium.

6. Quis dein sobrios amentiam Anabaptistarum ferat, dum coelum terræ miscentes, docent, Non^m licere homini Christiano Magistratum gerere; non Regem esse aut Principem; non debere inter Christianos esse prætoria, leges, judicia, aut jus gladii: nonⁿ licere Christiano juramentum suscipere: Etiam et Gnosticorum flagitia sectantes, promiscuos^o concubitus, communitatemp^p bonorum, uxorum, et liberorum docebant. Nec docebant ista solùm, sed et opere præstiterunt; quasi Deo mandante, bella movent; seditionibus respuplicas implent; Reges aliosque omnes qui furori eorum non assentiebantur, extinctum eunt. Dux eorum Mun-

^m Calv. Inst. lib. 4, c. 20, n. 2, et Bell. lib. de Laic. c. 1, et Prat. de Hær. in Anabap. ⁿ Calv. Instr. cont. Libert. art. 7. ^o Prat. loc. cit. et Gault. sœc. 16. ^p Sleid. loc. cit. p. 127, 128, et lib. 5, 55, et Sand. Haeres. 198.

^g Gault. § 16, cerus homo phreneticus, *sibi à Spiritu revelatum gloriabatur*,
in Anabapt.
^r Sleid. lib. quòd gladio Gedeonis, quem se à Deo accepisse dicebat, universum
10, p. 126,
128. orbem cogere deberet ad novum Christi Regnum instituendum, id
est, ut Anabaptistæ fiant omnes, et vel rebaptizentur, vel^r ut
[212] Pagani et impii occiduntur. Unde brevi cruentis bellis, rapinis,
incendiis, homicidiis Germania sic vexata, ut^s centum quinquaginta
Gault. loc. millia hominum tunc trucidata sint. Muncerus ipse fax
cit. seditionum, in carcerem, primùm conjectus, tum capite truncatus
est. Huic in Anabaptistico furore successit Johannes Leidensis
Sleid. lib. cerdo, cui^u sicut et fanatico illius Prophetæ, revelatum et man-
10, p. 128.
[212] datum à Deo jactitabant, quòd Cerdò iste Leidensis orbis totius
imperium sibi capesseret, ut reges omnes ac Principes promiscuè
interficiat, ut sic oppressis ubique impiis soli pii, id est, Anabap-
tistæ in orbe regnent. Nec destitit blasphemias similes evo-
mtere Johannes iste, donec ignitis^x forcipibus cum Prophetis suis
discerptus, acerbissimas simul ac justissimas insaniae suæ poenæ
dedisset.

^y Ib. p. 133. 7. An tu hæc deliramenta, hocque pestiferum hominum
genus à nobis probari, aut in Ecclesiâ nostrâ tolerari, nec puniri
sentias? Cur Lutheranis illi magis probentur, quàm Pontifici?
^z Ib. p. 129. Horum^y enim, illa vox erat, *Duos esse Prophetas justos, Davidem,*
^z Spalat. *et Johannem Leidensem: Duos item injustos, Pontificem Ro-*
Resp. ad Suar. *manum ac Lutherum: et hunc quidem illo deteriorem.* At tu
c. I, n. 21. non credis, scio, hos à nobis tolerari, et non puniri. Ut alii, ut
tui sic credant, suades: fortè etiam persuadeas. Sunt enim cre-
duli hîc nimis, et mendaciis de Ecclesiâ nostrâ per vos confictis
libenter auscultant. Sic tu^z de illis ipse testaris: *Sparguntur*
certè à nostris (qui mendacia ejusmodi pietati deputant) *inter*
nostros Romano jugo subjectos populos, fabulæ, quæ risum simul
stomachumque moveant; post ejectum Papatum in Angliâ, nullum
esse publicum Dei cultum, nullam Liturgiam, nullas Ecclesias:
omnia impietate et Atheismo squalere. Hæc improbi Monachi
fingunt, cæci et stulti credunt: Sic ipse Spalatensis Archiepi-
scopus. Tale omnino tuum est hoc de Anabaptistis à nobis
toleratis, et non punitis figuratum. Improbus Monachus hoc
confinxit, cæci apud vos et stulti credunt. Improbum te, illos
cæcos et stultos à te agnosci patior libenter.

CAP. XXXV.

DE PRIMA NOTORIA HÆRESI, QUAM PURITANIS OBJICIT ARCH.
SPALAT. LIBERUM ARBITRIUM NON DARI.

AB *Anabaptistis*, progrederis ad *Puritanos*. Eorum *notorias*^a Cons. Red. p. 25.

hæreses nobis notas. Prima est, *Liberum arbitrium non dari*. O hominem insensatum, et phialâ meretricis infatuatum! An quis sanæ mentis, hoc *Puritanorum hæresin* vocat? An hoc Puritani nota, *Liberum arbitrium in primâ hominis ad Deum conversione negare?* Lutheri hoc olim dogma habitum: Lutherus verò plus quâm viginti annis^b ante obierat, quâm nota aut nata in orbe *Puritanorum* vel factio vel nomen. *Orti Purtiani*, ut te tui^c docent *an. 1566*, *cujus sectæ authorem et primum ducem*, Sampsonem illum (*cujus ante memini*) fuisse testantur. Non est hoc de libero arbitrio tam nuperum et novitium dogma. Puritanus in hoc non Calvinus solùm et Lutherus, sed ante mille et ducentos annos Augustinus. Is eodem omnino sensu, quo Calvinistæ et Lutherani, negat liberum esse ad bonum in non renatis arbitrium. *Certum est, inquit, nos velle cùm volimus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est, Præparatur voluntas à Domino.* *Certum est nos facere cùm facimus, sed ille facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, de quo dictum est, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis.* Nec^e solùm Deus, posse nostrum donavit atque adjuvat, sed etiam velle atque operari operatur in nobis. Volumus ergo nos; nec Puritanorum quisquam hoc negat: sed Deus operatur in nobis velle, Deus facit ut velimus. Quomodo verò hoc facit Deus? In hoc enim totius causæ cardo. Facit ille hoc, non solùm ut vos^f somniatis *sudendo intùs, et invitando*: sed voluntates nostras *efficaci suâ gratiâ* sic fleetendo, ad bonum inclinando, retinendo, et determinando, ut illius suasiones, positâ hâc efficaci gratiâ, rejicere aut respuere homo non possit. *Hæc gratia,* inquit Augustinus,^g *quæ occultè humanis cordibus divinâ largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur: ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitùs auferatur: ideo tribuitur, ut faciat ex nolentibus volentes.* Et iterum,ⁱ *Non est dubitandum Dei voluntati humanas voluntates non posse resistere, quo minus faciat ipse*

^b Luther. obiit an. 1544,
Geneb. ad an. 1549.

quod vult : quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cùm vult, facit. Exemplum adhibet de populo Israelitarum, voluit Deus et fecit ut se subderent Sauli. Hoc tamen,

^k Aug. lib. de Correp. et Grat. c. 14. *inquit, non fecit, nisi per ipsorum hominum voluntates, sine dubio habens humanorum cordium, quò placeret, inclinandorum omnipotentissimam potestatem. Idem et exemplo Davidis docet, de quo dictum est, Ambulabat David proficiens, et Dominus erat*

^l Ib.

[214] *cum illo : tum addit Augustinus,¹ Nam quid ille posset adversari voluntati Dei, et non potius ejus facere voluntatem, qui in ejus corde operatus est per Spiritum suum, ut hoc vellet, diceret, et faceret. Iterum et aliud affert^m exemplum, de eis qui Davidem Regem constituerunt : Sud illi voluntate, sud bond voluntate et corde pacifico, Davidem Regem constituunt : Quis hoc non videat ? Quis neget ? Et tamen Omnipotens, inquit, qui erat cum Davide, adduxit istos ut eum Regem constituerent. Et quomodo adduxit ? Nunquid corporalibus ulla vinculis alligavit ? Intus egit, corda tenuit : corda movit : eosque voluntatibus eorum quas ille in eis operatus est, traxit : magis habens in sud potestate voluntates hominum quam ipsi suas. Plenus est his et similibus Augustinus. Non Lutherus aut Calvinus, non Calvinistarum quisquam tam est in hâc causâ Puritanus, quam est ipse Augustinus.*

ⁿ Eph. 2. 1.

Puritanus etiam hîc sanctus Paulus. *Mortui, inquit,ⁿ eratis in peccatis vestris. Non languidos, non infirmos, aut ægros, sed planè Mortuos in peccatis dixit : Ad bonum quodvis opus, aut convertendum ad Deum, non plus in nobis virium habentes, quam habuit ad resurgendum ex sepulchro Lazarus. Et*

^o 2 Cor. 3. 5.

iterum,^o *Non sumus sufficientes ex nobis ipsis ut cogitemus aliquid. Heu, quam hoc minutum et exile ? et tamen sufficientes non sunius ne cogitare quidem quidquam quod bonum est : sed facultas ipsa (cogitandi bonum) ex Deo est. Ille^p ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens : ut velimus, sine nobis (nota mihi sine nobis) operatur ; cùm autem volumus, et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur : Sive ille et operante ut velimus, et cooperante cùm volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

^q Cant. 1. 4.

Quid quod et Puritana in hoc ipsa Christi Sponsa ? quæ sic Sponsum suum alloquitur,^q Trahe me, et post te curremus.

^r Joh. 6. 44.

Trahi se vult ; quia Nemo^r potest venire ad Christum, nisi Pater cœlestis traxerit eum. Et quando dicit, Nemo potest venire,

^p Aug de Grat. et lib. Arb. c. 17.

*frangit, ut ait Hieronymus, superbiem Arbitrii libertatem : Lib. 3, adv.
simul et hoc animadvertisendum, quod qui trahitur, non sponte currit, Pelagium.
sed aut retractans et tardus, aut invitus adducitur. Joh. 15. 5.*

Puritanus etiam h̄ic et ipse Christus, cuius illa ad suos vox,^t Bell. loc. cit.
Sine me nihil potestis facere. At tu Puritano huic obgannies et
dices : Imò, possum sine te aliquid facere. *Actus* quidem prior
in meā conversione, tuus est : Tu suades,^t tu invitas, tu allicias : [215]
Hoc totum, hocque solūm tuum est. *Actus* verò *alter*, et is
quidem longè dignior, totus meus est : Mihi adhuc *liberum*^u est <sup>Conc. Trid.
sess. 6, c. 5,
et can. 4, et</sup>
utrum auscultare suadenti tibi, an reniti, utrum gratiam *illam*
tuam efficacem recipere velim an respuere, amplecti an abjicere. <sup>Bell. lib. 3,
de Grat. et</sup>
Hoc meum est, inque meo libero arbitrio positum ; Hoc post
omnes tuas rationes et suasiones ex meipso et ex meo libero
arbitrio *sine te facere possum* : et cùm convertor, facio. <sup>lib. Arb. c. 5,
et lib. 6, c. 15,
§ Octavæ, et
§ At Con-
cilium.</sup>

Quin et Cardinalis tuus Puritanismum hunc valdè olet. Is
postquam sex libris pro libero tuo pugnâsset arbitrio, Calli-
cratidis instar, ad extremum evertit omnia, et sic Puritanum
agit, *Conversio*^t *hominis ad Deum ut et quodlibet aliud opus pium,* <sup>Bell. lib. 6,
de lib. Arb.
c. 15,</sup>
Quatenus Opus (nempe humanum) à libero arbitrio est tantùm : ^{§ Decima.}
quatenus pium, à solda gratiâ est ; quatenus opus pium, à libero
arbitrio est et gratiâ simul. Dextrâ hæc cape, et quid aliud
Lutherus, aut Calvinus, aut Puritanorum ullus docet ?

Sed est et h̄ic, alia in tuis verbis satis crassa sanè calumnia.
Ais hanc esse *Notoriā Puritanorum hæresin, Liberum arbitrium*
non dari. Notoria hæc est, et ab omnibus notanda tua calumnia.
Cedo, si potes vel unum ex Puritanis omnibus, qui *Liberum arbitrium*
dari negat. Scis te sine dubio insigniter h̄ic calumniari.
Nemo Lutheranorum aut Calvinistarum, nemo Puritanorum,
nemo qui vel sciolas sit aut philosophaster, *Liberum arbitrium*
dari negat. Sed nec à quoquam, modò sanæ mentis sit, negari
potest. Est in *Deo optimo maximo*, est in *bonis Angelis*, est in
hominibus, est in *Dæmonibus* omnibus liberum arbitrium. Arbitrii libertas à *Coactione* in omnibus omnino est, quibus voluntas
est. Nullius voluntas cogi potest. Si cogitur, non *Voluntas*
est, sed *Noluntas.* Est quoque in his omnibus *Libertas Contradic-*
tionis, ut hoc velle possint aut non velle : etsi *Libertas Con-*
trarietatis, ut liberè velint vel bonum vel malum, nec in *Deo*
sit, nec in *Angelis* confirmatis in *gratiâ*, nec in *Animabus*
beatis : nam hi omnes sic liberè volunt bonum, ut malum nec
velint, nec jam velle possint. Dæmones quoque et homines

non renati, quamdiu renati non sunt, ita liberè malum volunt, ut bonum nec velint, nec in eo statu velle possint. Erat etiam [216] Libertas non *Contradictionis* solùm, sed et *Contrarietatis* in Angelis omnibus ante eorum lapsum, in primis quoque parentibus antequàm peccâssent, et adhuc est eadem libertas in hominibus renatis omnibus: Angeli omnes et primi parentes poterant per naturæ vires cum concursu generalis auxilii, pro arbitrio suo, vel bonum velle, vel malum: Homines omnes renati possunt, per *specialem* quâ donantur, *gratiam* liberè velle bonum, possunt quoque per *naturæ*, quæ adhuc remanet in eis *corruptionem*, liberè velle malum. Quàm tu jam vecors, et planè delirus es, qui id esse *Notoriam Puritanorum hæresin* fingis, quod nec ab illis, nec à quoquam nisi (qualis tu es) malè sanus sit, asseritur? Ferulam, mihi crede, sensissent ipsi tyrones nostri, si vel in scholis et umbrâ, tali fatuitate causam ullam sic agerent, ut tu in sole et pulvere *Olympico* causam tui Pontificis nunc agis.

CAP. XXXVI.

DE SECUNDA NOTORIA HÆRESI QUAM PURITANIS OBJICIT ARCH.
SPALAT. DEUM ESSE AUTHOREM PECCATI.

^u Cons. Red.
^{p. 25.}

^x Dialog. 2.
^y Lib. 2, de
Amis. Gratia,
c. 3-5, et
seq.

^z Isa. 3. 20.

SECUNDA apud te^u eaque *Notoria Puritanorum Hæresis* est, *Deum esse authorem peccati*. Vetus hæc calumnia, à Fevar- dentio,^x Bellarmino,^y aliisque è vestrâ scholâ, Calvino, Bezæ, Petro Martyri, et Calvinianis mendacissimè objecta, et sæpiùs luce clariùs refutata. Quod si vel pudor, vel probitas, vel modestia, vel veritatis amor ullus vobis inesset, jamdudum sacco et silicio calumniæ tam impudentis poenitentiam egis- setis. Sed verecundiae fines jam transgressi, ita gnaviter im- pudentes facti estis, sicque callum conscientiis et frontibus, etiam chartis vestris et calamis obduxistis, ut quod Propheta^z dixit, *Peccata vestra sicut Sodoma enuncietis*, et obfirmato insuper animo, quod non fecit Sodoma, patrocinium addatis. Cramben istam toties à vestris nec sine nauseâ positam, tu hic recoquis, reponis, et Puritanis, id est, Calvino, Bezæ, et Calvinianis per insignem calumniam obtrudis. Scias verò hæresin istam, et horrendam blasphemiam et voce, et Scriptis, et rationibus re-

jectam, damnatam, sique luculenter, nervosè, ac solidè ab illis refutatam esse, ut vestri cùm hanc causam agant, pueri ad eos et planè infantuli videantur: ita sordent ad limpidissima eorum scripta vestrorum hominum næniæ, ac putidæ lacunæ. Satis hic erit calumniæ tuæ ipsorum clarissima et verissima verba opposuisse.

2. Audi Johannem Brentium:^a *Constanter sentiendum est, quòd Deus non sit peccati author, vel approbator. Nam Deus volens iniquitatem tu non es.* Audi Theodorum Bezam,^b *Absit à nobis hæc blasphemia, ut Deum authorem malorum faciamus.*

Quin et duobus libris^c se et Calvinum ab hâc calumniâ liberat, et sic scribit,^d *Non consequitur ex istis ulla istarum blasphemiarum, vel Deum esse authorem peccati, vel delectari peccato: vel Satanam aut homines malè agendo, obedire Deo, aut quatenus malè agunt, facere quod Deus vult: ac proinde esse extra culpm:*

Absint quām longissimè omnes ejusmodi blasphemiae, non tantū à linguis, sed etiam à cogitationibus nostris. Audi Franciscum Junium,^e qui integrum et accuratum de causâ peccati scripsit

libellum, *Decretum beneplaciti divini, duplex est: Unum, quo placet ei agere efficienter quicquid bonum, et hoc est Decretum efficax: Alterum, quo placet ei non agere, sed actionem suam cuique permittere, eamque sinere: atque hoc est Decretum permittens, quo creatura sibi, suæ voluntati, suisque viribus permissa, agit malè.* Utrumque Dei decretum est. *Ex priore Deo placet agere; et in re creatâ operatur efficacissimè: In decreto autem permittente, placet ei non agere, desinit ac quiescit foris, non efficiens in creaturâ efficiente, sed in deficiente sinens agere defectum, vitio creaturæ solius, non ullo Dei vitio accidentem.*

Decretum permittens non est causa peccati ullo modo. Audi Petrum Martyrem,^f qui hoc quoque luculenter tractat et copiosè.

Detestabilis est, inquit, Libertinorum opinio, qui dicunt Deum esse causam peccati, ideoque peccata omnia esse excusanda nec reprehendenda, cùm sint opera Dei. Declarat ibidem,^g *Peccatum,*

cùm sit privatio, non habere causam efficientem, sed deficientem: et Deum non efficere aliquid in peccato, sed in illius productione

solum deficere, quia non impedit, non resistit, non emollit: et tandem concludimus, inquit,^h propriè et simpliciter loquendo,

Deum non esse causam peccati: sed detestanda est opinio, quæ credit Deum cujusquam malæ actionis, aut malæ voluntatis esse authorem. Alibiⁱ quoque hoc idem tractans, docet, *Peccata duo*

[217]

^a In suo Cat. p. 105.^b Annot. in Act. 2. 23.^c Bez. Resp. ad Hesh. et Respons. ad Castal.^d Bez. Resp. ad Castal.^e Apho. 8.^f De Peccat. primo Adam. q. 2, c. 4.^g In 2 Sam. c. 16, p. 274.^h Ib. p. 278.ⁱ Pet. Mart. in c. 1, ad Rom. p. 83.

[218]

complecti, Actionem et Defectum: et si loquamur, inquit, de Actione, eam à Deo fieri non est dubitandum, Defectus autem cùm pertineat ad Privationem, non habet opus efficiente causā, satis est, ut removeatur gratia Spiritus. Ideò si in hác quæstione simpli-

citer respondendum sit, oportet dicere Deum non esse causam peccati, quā peccatum; licet sit causa actionis, quā actio. An

[¶] Bell. lib. 1, aliud docet tuus Cardinalis? [¶] In peccato, inquit, duo reperiuntur, Substantia quæ est materiale, et Ratio ipsa, quæ est formale peccati. Substantia peccati, est actio aliqua voluntaria,

vel voluntaria actionis omissio. Ratio peccati est ipsa declinatio,

[¶] Ib. lib. 2, de Amiss. Grat. seu recessio à Regulâ, in illâ actione. [¶] Actio¹ tota est à Deo, ab

ipso habet non solū esse genericum, sed etiam specificum, et singularē. Deformitas autem ipsa, ^m seu declinatio, quæ est formale peccati, Deo tribui non potest, nec tam causam habet efficientem,ⁿ quam deficiente, et Deus^o non est author peccati, ut pænæ impellendo ad peccatum, sed deserendo, permittendo, non miserendo.

3. Nec verò à reliquis in hoc dissentit Calvinus. Is calumniam hanc, quæ nunc à vobis, ei dum in vivis esset, objectam clarissimè depellit. Quo, inquit,^p pertinet iste latratus, Deum fieri peccati authorem? Monstra ipse sibi (quod et vos nunc facitis) configit, quibuscum depugnet. Et alibi,^q Cùm justâ de causā, licet nobis ignotâ, à Domino procedunt, quæ sceleratè ab hominibus maleficia perpetrantur, peccati tamen ejus Deum authorem esse nego. Etiam duobus^r ferè integris libris de industriâ refellit hanc, præter alias, Libertinorum blasphemiam:

ostenditque quod te meminisse velim, Libertinos istos, non à Calvino, aut Evangelicis, ut vos^s calumniari soletis, sed à Papistis manâsse. Eorum^t primi parentes fuerunt Coppinus et Quintinus sartor Picardus. *Papistæ^u ambo, et Papistico ritu*

sese optimum Catholicum vocabat porcus ille Quintinus^x: et cum justo atque extremo suppicio Tornaci afficeretur, à Monachis et sacrificis^y vestris edoctus, atque impulsus, bis populum ille jamjam moriturus hortatus est, ut à sacris literis diligenter caverent, asserens nihil esse pejus earum lectione simplicibus et illiteratis.

Hi sunt, qui in medio papatu hæreses istas et horrendas blasphemias primùm excitârunt, quibus se adjunxit Antonius Pocquius,^z Franciscanus, et unus ex sacrificis vestris, contra quem librum integrum scripsit Calvinus, *Boni^a ac Mali discrimen isti tollentes, nihil à quoquam perperam agi, cùm Deus omnium*

^p Calv. Resp. ad dilinendas Nebulonis calumnias, § Id.

^q Cal. lib. de æternâ Dei Prædest.

[§] Ergo,

^r Cal. lib. adv. Libert. et lib. adv. Franc.

Monachum

Libertino-

rum secta-

torem.

^s Prætol. lib.

de Heres. in

Quintino.

^t Cal. Instr.

cont. Liber.

c. 4.

^u Parr. in

Castig. lib. 2,

Bell. de

Amis. Grat.

c. 1.

^x Calv. lib.

adv. Francis.

libert. in fine.

^y Ib. p. 654.

^z Calv. Instr.

adv. Libert.

c. 4.

[219]

* Ib. c. 13.

Author sit, blasphemabant. Stertentibus tūm vestris ad hastam detestandas blasphemias, Calvinus, heroico spiritu se illis opposuit, nec solum eorum insanias insectatur liberè atque execratur, sed et libris variis omnino modam doctrinam et pictatem spirantibus, refutavit, et profligavit. Egregiam verò vos illi et gratiam et mercedem rependitis, qui eum blasphemias illas ipsas in orbem invexisse et defensitasse vociferamini, quas ab ipso, summis suis laboribus feliciter repressas, et ferè ex orbe pulsas sciunt omnes, nec vos ignorare potestis.

4. Dices scio, *Ex^b Bezae et Calvini verbis hæresin istam et blasphemiam consectaneam esse.* Imò non consequitur; sed vos diabolica quādam non arguendi, sed calumniandi arte, eorum verba contra ipsorum et mentem, et professionem, imò contra ipsum verborum sensum, invitatis ipsis, ad calumnias vestras distorquetis. Quod si fas vobis esset in Augustinum, aut sacras Scripturas debacchari, et illum, et has ejusdem cum Calvino hæresis reos brevi perageretis. Candor modò adsit in verbis interpretandis, ac dextrè capiendis, nihil omnino ex Calvini, quod non ex Augustini item verbis consequens erit. Sic enim Augustinus,^c *Cum et Pater tradiderit filium suum, et ipse Christus Ep. 48. corpus suum, et Judas Dominum suum, cur in hæc traditione Deus est pius, et homo reus? nisi quia in re undū quam fecerunt, causa non una, propter quam fecerunt.* Evidet nec alia, nec alio sensu, licet aliis verbis docet Calvinus. *Res una erat, Traditio una, quam fecerunt.* Sed diversā longè mente, diverso fine rem istam unam fecerunt. Tradidit Deus in amore et misericordiā. Tradidit Judas in furore, et nequitia. Tradidit Deus, ut sanguine sui filii mundum redimeret. Tradidit Judas, ut Domini proditione nummos sibi acquireret. Tradidit Deus, dum potens impedire, voluit permettere. Tradidit Judas, dum permisus solum à Domino, voluit efficere. Tradidit Deus, dum pessimā Judæ voluntate, sed suo optimo consilio tradi permisit. Tradidit Judas, dum pessimō suo consilio malitiæ Judæorum, et suæ avaritiæ tradendo servivit. Tradidit Deus, dum volens Judam tradere sinit, sed Judæ factum nec mandavit, nec prohibavit. Tradidit Judas, dum sinente Deo, innoxium virum et [220] Dominum suum contra cognitum sibi Dei mandatum tradere voluit. *Discamus^d in similitudine operum, discernere animos^d Ib. operantium, ne clausis oculis calumniemur, et benevolos pro nocentibus accipiamus.*

^b Bell. lib. 2
de Amiss.
Grat. c. 2, et
4, et 5.

^e Act. 2. 23. 5. Et quid aliud Calvinus, quàm illa Scripturæ verba docent? *Hunc definito Concilio et præscientiā* (seu ut interpres Syrus habet voluntate), *Dei traditum interemistis.* ^f *Conveneunt^f Herodes et Pilatus cum gentibus et populis Israel, facere quæ manus tua et Consilium tuum decreverunt fieri.* Decreverat Deus, ut ea fierent non solum quæ passus est Christus, sed quæ fecerunt Herodes, Pilatus, et Judæi. Decreverat Deus ut ea fierent; sed fierent *impiæ ac sacrilegæ* illorum voluntate, non quidem Deo infundente malitiam, sed non infundente ipsis gratiam: *permissivo Dei Decreto* fecerunt ista, non *Effectivo.* Fecerunt illi, Deo et *permittente*, et *decernente se permissurum*, ut facerent; sed fecerunt Deo neque *præcipiente*, neque *approbante* quod fecerunt: Impedire Deus potuit ne facerent, sed et voluit et *decrevit permittere*, ut facerent, quò sic, et per *justitiam*, illorum flagitia puniret, et per *misericordiam* sanguine sui Filii mundum redimeret. Ita fit, ut *miro^g ac ineffabili modo*, non fieret *præter ejus voluntatem*, quod *etiam contra ejus voluntatem factum est*; quia non fieret, si non sineret, nec utique nolens sinit, sed volens. *Neque^h* enim Deus, cùm sit et *Omnipotens*, et summè bonus, ullo modo sineret mali aliquid esse in *operibus suis*, nisi usque adeò esset et *omnipotens et bonus*, ut benefaceret etiam de malo: et nisiⁱ melius *judicaret*, et sciret magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, de malis benefacere, quàm mala nulla esse permittere. Desinite nunc tandem vos rabido ore Calvinum allatrare, eique maledicere, ni velitis, quod verendum est, non Augustino solum, sed Spiritui sancto contradicere.

^g Aug.
Enchir. c.
100.

^h Ib. c. 11.

ⁱ Lib. eod. c.
27, et lib. de
Cor. et Grat.
c. 10.

[221]

CAP. XXXVII.

DE TERTIA NOTORIA HÆRESI, QUAM PURITANIS OBJICIT ARCHI- EPISC. SPALATENS. DEUM EX SOLO BENEPLACITO MULTOS SINE CAUSA DAMNARE.

^k Cons. Red.
p. 25.

TERTIA apud te^k Puritanorum notoria Hæresis est, *Deum ex solo suo beneplacito multos sine causâ damnare.* Porridge citò Lictori tuam frontem, ut notabile aliquod Calumniatoris stigma tibi velut Caino inuratur. An ista, *Puritanorum hæresis?* imò stigmatici solum hominis calumnia est. Lege Calvini libros,

Bezae, Junii, Brentii, Zanchii: Hi tibi Puritani: Luce hâc clariùs calumniatorem te esse conspicias: videbis eos unanimi consensu et verissimè docere, Deum *dannare neminem nisi ob peccatum*, neminem *sine causâ*, neminem *ex solo beneplacito*. Quem enim obsecro damnet, nisi ob peccatum? An *Judex mundi*, *Judex æquissimus*, innoxium quenquam, peccato ac culpâ omni vacantem damnet? *An^l erit injustitia apud Deum?*^{1 Rom. 3. 5, 6.} *Absit.* Nescis quid Caino dixit,^m *Nonne si benè egeris, remissio?*^{m Gen. 4. 7.} *Sin malè egeris, peccatum, id est, poena peccati, præ foribus excubat.* Sed Puritanos pro se loquentes audi.

2. Bezan: ⁿ *Ineptè faciunt, qui reprobationis decretum cum damnatione confundunt: cùm hujus causa manifesta sit, nempe peccatum, illius verò sola Dei voluntas.* Petrum Martyrem,^o ^{o In c. 9, ad Rom. p. 94,} *Justa dicitur reproborum damnatio, quoniam propter peccata illis infligitur: et peccata causa sunt damnationis, quæ sequitur ultimo tempore; non sunt reprobationis, quæ fuit ab æterno.* Junium,^p ^{p Lib. de Nat. et Grat. Resp. ad Rat. 16.} *Causa perditionis ab hominibus interna, salutis à Deo et externa.* Amandum Polanum,^q ^{q De æter. Dei Prædest. p. 228.} *Ut electio dignos non invenit, sed fecit, ita reprobatio neminem in mortem æternam præcipitavit, sed propriâ culpâ seu peccato in illam præcipitatos, in eâ justo judicio reliquit.* Ut Deus non decrevit eligere justum, sed peccatorem ex gratia justificandum, ita non decrevit reprobare justum, sed peccatorem justo judicio propter peccatum damnandum. Johannem Knoxum,^r ^{r In Conf. Clasp. Cavill. cont. Prædest. § 10.} *Nos voce, et Scriptis constanter asserimus, hominem ante mortem ei inflictam, voluntario lapsu Satanae se muncipium fecisse: Ita nec mortem decreti divini mercedem, nec Deum Judicem injustum facimus, sed cum Apostolo dicimus, Stipendum peccati [222] mors.* Hiero. Zanchium,^s ^{s Lib. 5, de Attrib. Dei, q. 3, p. 506.} *Certum est, Deum, sicut propter peccata impios punit morte æternâ, sic etiam decrevisse illos propter hæc peccata punire.*

3. Sed præ omnibus audi Calvinum. *Quisque^t sibi propriidate incredulitate est damnationis author.* Et postquam verissimè ostendisset,^u *Deum ex perditâ massâ elegisse quos voluerat, addit, Ad justam hominis damnationem satis erat, quod cùm in vidu salutis esset collocatus, inde sponte excidisset.* Et iterum,^x *Cùm de prædestinatione sermo habetur, inde exordiendum esse constanter semper docui atque hodie doceo, jure in morte relinquí omnes reprobos, qui in Adam mortui sunt ac damnati: jure perire qui naturâ sunt iræ filii; ita nemini causam esse cur de nimio Dei rigore queratur, quando reatum in se omnes inclusum gestant.* Poter-

^t Cal. lib. de æter. Dei Prædest. contra Pighium, § Sequitur apud.

^u Ib. § Monendi.

^x Ib.

[§] Ejusdem.

asne tu: sed quid Te dieam? Potestue quisquam ex vestris, luculentius Dei iustitiam in damnandis reprobis asserere? In Adamo, in massa perditi rei omnis mortis: Eorum alios Deus ex ista massâ pro suo beneplacito per misericordiam liberat, et prædestinat ad gloriam: alios in eâdem massâ, per iustitiam, propter gravissimam suam defectionem, damnandos reliquit, et

^a Potuit et voluit Deus prædestinare quosdam ad gloriam, quosdam ad peccatum. ^b Aug. lib. 1. ad Monum. fol. 7. ^c Aug. Enchir. c. 28. ^d Ib. c. 29. ^e Ib. c. 28. ^f Ib. c. 29. ^g Ib. c. 24.

justum Dei iudicium nemo justè reprehenderet. Sola^a Dei gratia redemptos discernit à perditis: Nam in quo fit misericordia, non meritum^b ipsius est, sed Dei gratia, in quo^c non fit misericordia, non iniq[ue]itas est, sed iudicium: quia nisi^d per indebitam misericordiam nemo liberatur, et nisi per debitum iudicium, nemo damnatur.

^h Ib. c. 29. ⁱ Ib. c. 29. ^j Ib. c. 29. ^k Ib. c. 29. ^l Ib. c. 29.

Cujus^e vult miseretur, et quem vult obdurat, sed miseretur magnâ bonitate, obdurat nullâ iniq[ue]itate; ut nec liberatus de suis meritis gloriatur, nec damnatus, nisi de suis meritis conqueratur. Et quem^f prædestinavit ad gloriam, prædestinavit ad iustitiam, ex suâ gratiâ, non ipsorum merito donaudam: quem prædestinavit ad peccatum, non prædestinavit ad culpam, sed culpe et peccati merito prædestinavit justè puniendum. Eadem omnino Calvini mens, plenus ille est similibus elogiis. Sed

[223]

Dei Consilio destinari quenquam ad supplicium, nisi ob peccatum doceat. Nam cùm tam^g Angelos, quād homines futurae defectionis respectu, exitio fuisse destinatos dixisset, subjungit, Scivit enim Deus quid utrisque futurum esset, et quid ipse facturus esset, simul decrevit. Quid luculentius? Prævidit ab aeterno Deus et Angelos, et homines sponte, ac liberrimo suo arbitrio lapsuros: In Angelis decrevit omnes sine venia, justè damnare. In hominibus decrevit eorum alios per indebitam misericordiam ex morte liberare, reliquos per debitum iudicium in morte relinquere.

4. Cur verò hos potius, quam illos, Jacobum, quam Esauum, Paulum, quam Judam liberare decrevit, hoc illud est, quod ad solum Dei beneplacitum rectissime Calvinus referendum docuit.

Cujus beneplaciti rationem à nobis querendum, negat^h quidem Calvinus, ideoque à pugile vestro Alberto Pighio satis quidem salsè, sed satis quoque insulsè reprehenditur:ⁱ Se verò, aureis illis Augustini^k verbis tuerit merito Calvinus: Causas voluntatis

^a Calv. lib. de Occult. Dei Provid. Resp. ad Artic. 1.

^b Calv. lib. de

secer. Dei

Prædest.

^c Actus.

^d Ib.

^e Lib. 1. de

Gen. cont.

Manich. c. 2.

^h Calv. lib. de

secer. Dei

Prædest.

ⁱ Actus.

^j Ib.

^k Lib. 1. de

Gen. cont.

Manich. c. 2.

Dei scire querunt, cùm voluntas Dei, omnium quæ sunt, ipsa sit causa. ⁴ Si enim habet causam voluntas Dei, est aliquid quod antecedit voluntatem Dei, quod nefas est credere. Qui ergo querit, Quare hoc fecit Deus? respondendum est ei, Quia voluit. Si autem pergit, et roget, Quare voluit? majus aliquid querit, quàm est voluntas Dei: nihil autem majus inveniri potest. Compescat ergo se humana temeritas, et id quod non est, non querat: ne id quod est, non inveniat. Etsi verò Abyssi illius, Beneplaciti nempe et *decreti divini*, quo, cùm omnes pares essemus et culpà et merito, hunc liberavit è massâ perditâ, illum reliquit in eâdem massâ, hunc dilexit per misericordiam, illum odio habuit per justitiam, hunc eligere in vas honoris, illum in vas Contumeliae reprobare voluit, etsi, inquam, *decreti hujus* et voluntatis divinæ causa à nobis nulla querenda sit, ut rectè dixit Calvinus, subesse tamen Deo sanctissimam *decreti hujus* rationem minimè dubitamus. Certè enim *voluntas Dei*, ut verè, licet barbarè, loquitur Bonaventura,¹ *Est rationabilissima*, et ^{1 In 1 Sent.} *rationem habet atque ab aeterno habuit*, licet ea nobis occulta sit ^{Dist. 41, q. 2.} ^{n. 15.} et ignota. Hoc idem docet Augustinus,^m de Resurrectione ^{m In Eneh.} ^{c. 95.} agens, *Tunc non latebit, quod nunc latet, cur è duobus iste potius,* quàm ille fuerit *assumptus*, cùm causa una esset ambobus. Hoc [224] etiam et docet et profitetur Calvinus,ⁿ *Ego, inquit, clarè affirmo, Deum nihil decernere, nisi optimâ causâ, quæ si nobis incognita est, ultimo die patet.* Disce jam tu ex Calvino et nostris, de Dei prædestinatione recta sentire et dicere. Desine dein illis à quibus tam multa tamque salubria edoctus es maledicere.

5. Quantò rectius tu híc fecisses, si omissis *Puritanis* stylum tuum in vestrum Albertum Pighium acuisses, cuius híc foedissimi planè errores: *Neminem ille à Deo absolutè, aut electum esse, aut reprobatum docet, sed indistinctè omnes ad salutem creatos;* nec ex^q *Consilio Dei pendere quinam electi sint vel reprobri, sed singulos sibi utramvis fortunam suo arbitrio statuere.* Vel cum Georgio Siculo dimicâsses, qui dudum *ex Italiâ* emersit, cuiusque libris qui^s passim volitabant, multi dementati. Is Originis ferè hæresi ab inferis revocatâ, docuit,^t *Non esse hunc vel illum ad salutem prædestinatum, sed Deum statuisse tempus, quo totum mundum servaret: et quicquid^u de prædestinatione tradimus, philosophicâ tantum argutiâ niti:* vel in arenam hanc, cum vestro Ambrosio Catharino Archiep. Compsano descendisses. *Quosvis ille,^x etiam non prædestinatos salvari posse, si velint, contendit:*

^o Ejus sententiam et exprimit, et refutat Cal. lib. de aetér. Dei prædest.

^p Cæterum.

^q Ib.

^r Lib. eod.

^s In Pighio.

^t Ib. sect.

^u Jam elapsi.

^v Lib. eod.

^w § Nunc dandus.

^x Ib. Cæterum

Pighius.

^y Ib. § Pergit

deinde.

^z Amb. Cath.

lib. de Divin.

Prædest.

[§] De non

prædesti-

natis.

^y Ib. § Cum
igitur.
• Ib. § Fuit.
• Lib. 6. Bibl. Sanct. Ann.
251.

nec^y esse certum aut determinatum numerum eorum, qui salutem consequentur, in Dei providentiā constitutum: qui etiam pro hæresi censem, ^z Deum quenquam vel eligere vel reprobare, nisi ex operum suorum, meritorum vel demeritorum prævisione: Quam eandem de prævisis operibus sententiam, et docuisse, et approbasse Chrysostomum, Origenem, Ambrosium, Hieronymum, Theodoreum, Sedulium, Theophylactum, Ecumenium, et Theodotum, doces tuus Sixtus^a Senensis. Si horum quidquam vel Lutherus, vel Calvinus, vel Beza, vel ex Protestantibus quisquam doceret, diceretque, quos tu clamores, quantas tragedias dares! Quod si hoc à te impetrare non possum, ut adversus blasphemias Pighii, aut Siculi, aut Catharini, quia vestri sunt, aut adversus Chrysostomi et prisorum errorem, quia Patres sunt, velis sanctissimam Dei veritatem nobiscum propugnare; sine tamen te hoc unum exorem, ut quia sanam et sanctam vides nostram in hâc causâ doctrinam, velis deinceps à convitiis et maledictis abstinere: saltem ad Anticyras navigare [225] velis, quo epotis ibi aliquot ellebori non lagenis sed cadis ac dolis, bilem istam in Orthodoxos, quâ nunc cor tuum, et corpus intumescit, caput quoque tuum ac cerebrum hoc calumniandi atque mentiendi cacoethe purgare possis atque liberare.

CAP. XXXVIII.

DE QUARTA NOTORIA HÆRESI, QUAM PURITANIS OBJICIT ARCHIEPISC. SPALATENS. CHRISTUM PRO OMNIBUS NON ESSE MORTUUM.

^b Cons. Red.
p. 25.

QUARTA apud te^b Puritanorum Hæresis est, Christum pro omnibus non esse mortuum. Imò tu Nugator es et Cavillator. Fides non querit strophas, et verborum in quibus delitescat ambiguitates et latebras. Quis nescit tritam illam in Scholis de Sufficientiā mortis Christi, et Efficacitate distinctionem?

^c 1 Tim. 2. 6. Mortem Christi pretium^c et ἀντιλαυτρού abundè sufficiens fuisse ad omnes omnino homines redimendos, agnoscamus omnes et prædicamus. Nec tamen probamus omnes, tui Clementis^d Sexti decretum, quòd vel una modica sanguinis ipsius gutta pro redemptione totius humani generis sufficisset. Multò minùs

^d Extr. de
Pœnit. et
Remis. c.
Unigenitus.

illud athletæ vestri^e probatur; *Credo ac cunctis Christianis credendum censeo, Christi Dei ac hominis minimam corporis læsionem, minimam spinarum et clavorum compunctionem, minimam ocolorum lachrymam, minimum pectoris gemitum, minimam sanguinis guttam, minimam animæ angustiam, sufficientissimam fuisse ad totius mundi reparationem.* Christum verò eo fine aut animo mortuum esse, ut ipsius mors efficaciter atque actu omnes redimeret, aut eriperet è potestate Satanæ ac æternæ mortis, negant non Puritani solùm, sed qui Catholici usquam sunt omnes. Hoc Angelus^f annunciat, *Salvum faciet populum suum à peccatis.* Non omnes dixit, sed *populum suum* et electos suos. Christus ipse hoc docuit,^g *Pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati.* Non pro eis autem tantùm rogo, sed pro illis qui per eorum sermonem credituri sunt in me. Sic et Aquinas^h vester, *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, pro aliquibus efficaciter, pro omnibus sufficienter: quia pretium sanguinis ejus est sufficiens ad salutem omnium, sed non habet efficaciam nisi in electis.* Idem docet Antonius Sadeelⁱ (qui tibi Puritanus). Credimus, inquit, *pretium Christi sufficere redimendis totius mundi peccatis, solos tamen electos efficaciam ejus et virtutem sentire.* Hunc eundem esse aliorum sensum, indicet pro omnibus Calvinus,^k explicans ille verba hæc Johannis, *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem solùm, sed etiam pro totius mundi peccatis: ita ait, Dicunt Christum pro toto mundo passum esse sufficienter, sed pro electis efficaciter. Ego verum esse illud dictum fateor.* Si Puritanos dicas negare Christi mortem pro omnibus sufficientem fuisse, Calumniator es. Si Hæresin dicas, negare Christi mortem efficacem omnibus fuisse, Hæreticus es. Utrum horum jam mavis, accipe.

^e Feuar Dial.
5, p. 450, 454.

^f Matt. 1. 21.

^g Joh. 17. 19.

^{20.}

^h In 1 ad Tim.

c. 2, Lect. 1.

[226]

ⁱ Resp. ad
Monac.

Burdeg.

Act. 8.

^k In 1 Joh.
2. 2.

CAP. XXXIX.

DE QUINTA HÆRESI, QUAM PURITANIS OBJICIT ARCH. SPALAT.

CHRISTUM PŒNAM DAMNATORUM SUBIISSE.

Quintam Puritanorum hæresin hanc recenses,^l quòd Christum damnatorum pœnas subiisse doceant. Pœnas: sed an omnes eum damnatorum pœnas subiisse dicunt? Nam aliquas, quæ

^l Cons. Red.
p. 25.

damnatis communes sunt, pœnas eum sustinuisse, ne tu quidem negabis. Pœnæ aliquæ damnatorum sunt *animi angor, tristitia, dolor*: An Christum pœnas has subiisse nescis? Annon ipsum

^m Matt. 26.38. dicentem^m audis? *Tristis est anima mea usque ad mortem.*

ⁿ Luc. 22. 44. Non et Evangelistam audis? *Fuitⁿ in angore seu agonia, et sudor ejus fuit quasi grumi aut guttæ sanguinis.* Aliquas ergo pœnas si dicant Puritani; salva res est. *Omnes verò si eos dicere tu asseras, insignis certè Calumniator es.*

2. Quæ enim *Infernales et propriæ damnatorum pœnæ?*

^o Matt. 25.41. Hæ opinor præcipuae. Prima, *Rejectio à Deo: Discedite^o à me,*

^p Rom. 9. 13. maledicti. Secunda, *Odium Dei: Esauum odio^p habui.* Tertia,

^q Chrys. Hem. ^{24, in Matt.} *Privatio beatificæ visionis ac fruitionis Dei:* Si^q mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus est, quale est, à beatæ illius

^r Feuard. ^{Hær. 128,} ^{Dial. 5, n. 6.} gloriæ honore repell. Quarta, *Privatio donorum^r Spiritus*

[227] Sancti, charitatis, pacis, lenitatis, benignitatis, fidei, mansuetudinis, temperantiae, sapientiae etiam, intelligentiae, consilii,

fortitudinis, scientiae et timoris Domini. Justitiae etiam, prudentialiae, humilitatis, pietatis, misericordiae, et si quæ sint similes virtutes. Et loco gloriæ, *ignominia* et opprobrio circumfundit,

loco illarum virtutum contrariis *vitiis* non solùm commaculari, sed et *obduratum* cor habere in vitiis, et impietate sic ut intellectus *errore* excæctetur, voluntas in *malitia*, et bonorum ac virtutum odio obfirmetur, omnesque animæ facultates angore et

^s Ib. n. 5. mærore opprimantur. Quinta, *Ob peracta sclera Conscientias stimulis agitari*, pungi, et excruciar, sic ut nullâ unquam fruantur quiete, et propter gravissima quibus justissimè torquentur supplicia Deum *blasphemare, fremere, frendere*, utque in

^t Apoc. 6. 16. nihilum planè vertantur flagitare, ut dicant^t montibus et petris, Cadite super nos, et abscondite nos à facie Dei, et ab irâ Agni, ut desiderent mori, et mors fugiat ab ipsis. His addi potest

^u Bell. lib. 4. de Christo, c. 8, § At pœnæ. *Desperatio*, quam tuus Cardinalis^u essentialiter in pœnæ damnatorum includi dicit; mihi consequens potius ex illis pœnis videtur. Nam quia in æternum et *damni* et *sensus pœnis* se torquendos sciunt, ideò de salute, aut ullâ pœnæ relaxatione, ut desperent, consequitur: Hæ ut ego sentio pœnæ damnatorum propriæ. Quarum ne unam quidem Christum subiisse, aut verò subire potuisse, liberè, libenter, et constanter profitemur, et procul absit, ut subiisse vel semel cogitemus.

^x Feuard. ^{Hær. 128,} ^{Dial. 5, n. 1,} ^{3, et seq.} 3. Ac nemini sanè ignotum arbitror, quæm insigniter vestri^x Calvinus, Bucero, Bezæ, etiam omnibus ministris Calvinianis,

Protestantibus per Galliam, Belgium, Scotiam, Angliam, Helvetiamque calumniari soleatis; Scilicet Calvinum docere Christum pœnas has omnes, pœnas^y sine exceptione omnes, quæ damnatis debentur, exceptâ solâ perpetuitate, pertulisse vocifera-^{i Feuard.}
mini. Audi nunc æquo animo, quid his calumniis respondeat
Calvinus, et quid de his pœnis, quæ damnatorum propriæ sunt,
ille doceat. *Calumniam, inquit,^a durius exagitant, me despera-*
tionem quæ fidei contraria sit, ascribere Filio Dei. In uno autem
falluntur, quod infirmitatem in Christo omni vitio ac labe purum
ac vacuam non agnoscunt. Vide sedulò, obedientiam ac pas-
sionem in Christo, *omni vitio ac labe vacuum agnoscit et docet*
Calvinus. Desperatio verò de salute, Rejectio à Deo, Privatio [228]
donorum Spiritus, et reliqua quæ recensui, à summo scelere
sejuncta nunquam sunt. Iterum,^b *Quanquam in Christo sensus*
carnis exitium apprehenderet, fixa tamen stetit fides in ejus corde,
quā Deum præsentem intuitus est. Iterum,^c *Quanquam divina*
*vis Spiritus ad momentum locum infirmitati carnis cederet, sci-^{d Calv. in}
dum tamen est, talem fuisse tentationem ex doloris et metū sensu,*
quæ cum fide non pugnaret. Iterum^d *se quasi derelictum à Deo*
sentiens, ne tantillum quidem deflexit à bonitatis ejus fiduciā.
Et rursus:^e *Non innuimus Deum fuisse unquam illi vel adver-^{e Ib. n. 11.}*
sarium, vel iratum: Quomodo enim dilecto Filio, in quo animus
ejus acquierit, irasceretur? aut quomodo Christus Patrem aliis
sud intercessione placaret, quem infensem haberet ipse sibi? Et
adhuc clariùs,^f *Quicquid sponte passus est pro nobis, nihil ex ejus*
minuit virtute. In cunctis ejus affectibus viguit moderatio, quæ
excessum cohiberet. Agnoscite jam calumnias vestras, cùm
videatis Calvinum profiteri, Christi passionem *labe omni* vacare.
Ipsum in *fide, pietate, ac omni virtute* constantissimè perseveràsse,
moderationem in omnibus affectibus retinuisse, neque unquam
vel ad momentum unum *Deum ipsi aut infensem, aut iratum*
fuisse, aut ipsum odio habuisse. Ab his, et consequenter ab
omnibus omnino, quæ damnatorum sunt propriæ, pœnis *im-^{g Ib. n. 12.}*
munem fuisse Christum agnoscit. Hoc si quisquam fide firmis-
simā tenet (et tenuit, ut vides, Calvinus) salva plane est de
passione Christi illius fides. Aurum hoc quod fide firmissimā
tenet, vincet penitus, et absumet in reliquis fœnum omne et
stipulam, quæ opinione tenentur.

4. Sed profectò ita res est: vos omissis his, quæ ille et
verissimè docet et constantissimè, verba illius aliquot, quæ in se

obscura, ex his illustranda essent vobis et explicanda, miserè et à veritate, et ab illius mente distorquetis, eumque vel invitum,

^s Institut. lib.
2, c. 16, n. 10.

quæ vos vultis dicere, cogitis. Dixit nimirum Calvinus,^g *Christum pro nobis sponsorem, vadem, adeòque instar rei, submissum, qui dependeret ac per solveret omnes, quæ ab illis expectantæ erant, pœnas, uno hoc duntaxat excepto, quòd doloribus mortis non poterat detineri.*

Quia *Omnes* dixit, ideò vos Calvinus et sensisse et asseruisse concluditis,^h *Christum Dei iram, et odium subuisse, infidelitate, desperatione, vitiis, ac flagitiis omnibus damnatorum conspurcatum fuisse.*

Horum verò nihil ne per somnium quidem sensit Calvinus : seque contrarium planè sensisse, et seriò, et sæpè, et disertè testatur. Liceat Calvino suâ verbâ interpretari ; et quis verborum illius melior interpres quam ipse ? Exponat ille quid sonat apud eum *Omnes* ; dicet ille nec odium aut iram Dei, nec desperationem, nec privationem, vel amoris Dei, vel ullius virtutis, eâ voce notari : His exclusis, columnia simul vestra exclusa est : Quid igitur apud eum sibi vult *Omnes* ? Sine dubio non alias ullas poenas comprehendit, quam quarum Christus Filius Dei capax erat : quam quæ cum fide, cum obedientiâ, cum sanctitate, cum constantiâ, cum omni virtute omnibusque donis Spiritûs Sancti consistere possent et cohærere. Ex hoc genere quia nulla omnino pœna, quæ damnatorum propria est, censeri potest, ideò nullam omnino pœnam damnatorum propriam aut dixit, aut intellexit Calvinus.

5. Quæ igitur, inquiet, illæ, quas Christus sustinuit pœnæ ?

Dicam prout potero sed paucis. *Incredibilisⁱ animi amaritudo, diri^k et horribiles cruciatus : quos significat Jeremias,^l *Videte an sit dolor ullus, sicut dolor meus !* quos significat Isaías,^m *Posuit in eo iniquitatem omnium nostrûm*, id est, *posuit in eo iniquitatumⁿ pœnam*, nam à culpâ immunis fuit. *Peccatum^o non suscepit, sed pœnam peccati suscepit.* *Suscipiendo sine culpâ pœnam, et pœnam sanavit et culpam :* quod significat Apostolus,^p *Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit.* Peccatum, id est,^q *hostiam peccati expiatricem :* quod iterum significat Apostolus,^r *Redemit nos de maledicto, factus pro nobis maledictum :* factus maledictum, non peccando, sed moriendo : et maledicti pœnam,*

^s Aug. lib. 14, cont. Faust. c. 3, 4. ^t Gal. 3. 13. ^u 2 Cor. 5. 21. ^v Calv. in 2 Cor. 5. ^w Aug. Ser. 14, de Verb. Apost.

^x 1b. ^y Lam. 1. 12. ^z Isa. 53. 6. ^a Calv. in Isa. 53. ^b Aug. Ser. 14, de Verb. Apost. ^c 2 Cor. 5. 21. ^d Gal. 3. 13. ^e Aug. lib. 14, cont. Faust. c. 3, 4. ^f Gal. 3. 13. ^g 2 Cor. 5. 21. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Aug. lib. 14, cont. Faust. c. 3, 4. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Aug. lib. 14, cont. Faust. c. 3, 4. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Aug. lib. 14, cont. Faust. c. 3, 4. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ Gal. 3. 13. ^o Gal. 3. 13. ^p Gal. 3. 13. ^q Gal. 3. 13. ^r Gal. 3. 13. ^s Gal. 3. 13. ^t Gal. 3. 13. ^u Gal. 3. 13. ^v Gal. 3. 13. ^w Gal. 3. 13. ^x Gal. 3. 13. ^y Gal. 3. 13. ^z Gal. 3. 13. ^a Gal. 3. 13. ^b Gal. 3. 13. ^c Gal. 3. 13. ^d Gal. 3. 13. ^e Gal. 3. 13. ^f Gal. 3. 13. ^g Gal. 3. 13. ^h Gal. 3. 13. ⁱ Gal. 3. 13. ^j Gal. 3. 13. ^k Gal. 3. 13. ^l Gal. 3. 13. ^m Gal. 3. 13. ⁿ

supplicium, sive ipsum supplicium, quod etiam peccatum vocatur,
quia est ex peccato: quin et Peccatum et Maledictum, non
culpam, sed penas et tormenta in Christo significare non diffi-
titur, teste suo capitali hoste,^t Calvinus: quod significat Ful-
gentius,^a Christus, quoniam peccata non habuit propria, portare
dignatus est aliena: quod significat Aquinas,^x Uterque dolor tam
interior, quam exterior fuit in Christo maximus, tum propter
causas doloris, tum propter magnitudinem et acerbitatem
dolorum: tum propter Christi patientis constitutionem: tum
propter Christi voluntariam eorum susceptionem, qui mitigare
suos dolores ex consideratione rationis noluit, sed unicuique
suarum virium, permisit agere quod est sibi proprium, dolores
illos sentiendo et percipiendo: additque, quod in Calvino
opinor hæreticum fuisset, Christum omnia peccata humani
generis pro quibus satisfecit, passum esse, et ea quasi sibi ascrip-
sisse: denique uno verbo in illâ, quam solam sustinuit, corporeâ
morte, tot, tantaque persolvit supplicia, quot quantaque neces-
saria fuerunt ad expiationem et satisfactionem peccatorum
nostrorum.

6. Nec tu tamen, cùm tam multa pro Calvino dicam, sentias, aut vel suspiceris, me in Calvini verba juratum. Non sum, nec certè illius in hac causâ opiniones vel probo vel præstare volo. Quòd *localem Christi ad inferos descensum* neget, quòd *descensum ad inferos* de poenis in cruce aut in horto perpessis explicet; in his ego Calvinum non repudio solùm, sed et libere refello. Non ego nunc Calvini causam ago: Calumnias vestras in Calvinum odi: Calvini lapsus et errata non excuso, ne extendo quidem. Calvino et qui eum híc sequuti sunt, idem accedit quod Cypriano et Africanis. Cùm Cyprianus, vir et doctrinâ et sanctitate celeberrimus, rebaptizationem defendaret, famâ illius et authoritate inducti, factitârunt id multi. Sic et Calvini in *Explicatione illius de Descensu Articuli errorem*, complures illius doctrinâ, famâ, et nominis dignitate commoti, avidius quam par erat amplexi sunt. Quibus omnibus, ipsique etiam Calvino non minus ignosci debet, quam Cypriano et Africanis in *Rebaptizatione*: non minus quam *Irenæo, Nepoti, Papiæ*, aliisque in *Chiliastarum* hæresi: non minus quam Chrysostomo, Ambrosio, aliasque Patribus, qui *Prævisa opera Prædestinationis* causam esse docuerunt. Habent antiqui Patres, habuit Calvinus et Beza suos errores: et optimus

^t Peuard.
Dial. 5, Hær.

121, n. 1.

^a Lib. 2, ad Thrasim.

[230]

^x Part. 3, q.
45, art. 6.

^y Lib 2, de
Bapt. c. 4.

[231]

ille est qui minimis urgetur. Errores horum omnium vitare oportet, errantes non convitiis, nedium calumniis insectari. Utque de Cypriano ait Augustinus,^y *Eum errorem suum emendaturum fuisse, si ejus tempore quæstionis illius veritas eliquata satis fuisset, ac declarata*: Ita non dubito, Si Calvino, Bezae, multisque aliis, qui nunc in Domino obdormierunt, Lux illa in Articuli hujus explicatione affulisset, quam ex doctissimis atque accuratissimis nostrorum hominum scriptis conspiciunt nunc omnes, demonstrassent illi libentissime, non solùm quām docti essent in his quæ firmissimā fide perceperunt, verūm etiam quām docibiles essent in his, quæ opinione solùm tenuerunt, et minūs animadverterunt. Certè enim sicut multa sunt quæ doctus Calvinus docuit, sic est et in hoc, quod docibilis Calvinus disceret: et veritati nunc eliquatæ libenter cederet, qui veritatem nondum satis ventilatam tam sedulò tum investigavit.

7. Deceret verò vos omnes, parciùs in hac causâ Calvino, Bezae, aut aliis convitiari. Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus. Peccatis certè vos ipsi in hoc non minūs, imò foediùs multò et periculosius, quām aut Calvinus, aut Calvinistarum quisquam.

^a Bell. lib. 4,
de Christ.
^c 6,
[§] Quæritur.
^b Ib.
[§] Ruffinus.
^c Suarez.tom.
1, in Thom.
^q 52, art. 8,
§ 2.

Articulum^a de Descensu Christi ad inferos pro fidei articulo agnoscent Calviniani omnes: etiam et in^b præcipuis habendum docet Calvinus. At aliter Jesuita^c vester; *Existimo non esse necessarium computare hunc inter articulos fidei.* Quare verò non necessarium? *Quia non est res admodum necessaria singulis hominibus.* Quanta híc perversitas vestra? *Articulum fidei ut necessarium,* Calvinus amplectitur, et is vobis Hæreticus: Articulum eundem, *non habet pro articulo fidei* Jesuita, et ille vobis Catholicus. Scilicet Articulus fidei, cùm à Protestantibus assuritur, Hæresis est: Hæresis et abnegatio fidei, cùm à Jesuitâ assuritur, veritas est.

^d Franc. de
Major, in 3,
Sent. apud
Salm. tom.
10, tract. 50.

^e Suar. loc.
cit.

8. Non nemo^d etiam è vestris testatur, *tum Scotum, tum Durandum,* qui primarii in vestris Scholis, *putasse, non probari Descensum Christi per Scripturas,* nec verò certum esse quòd *Apostoli articulum illum Symbolo addiderunt,* docet Jesuita.^e Calvinistæ Articulum hunc et ab Apostolis tradi, et è Scripturis probari agnoscent. Quis híc magis in Articulum delinquit, Calvinistæ an Papistæ?

^f Calv. lib. 2,
Instit. c. 16,
n. 10, et lib.
4, c. 18, n. 3
et 13, et in
Joh. 19. 30.

9. Negat Calvinus Christum in Inferno poenam ullam subiisse: *Passionem^f omnem Christi morte suâ in cruce terminatam*

docet : etiam *animam Christi in infernum omnino localiter descendisse negat.*^s Negat, inquam, hæc Calvinus : ut hinc perspicuum sit, egregiè, calumniari tam Stapletonum,^b qui ait, *hoc fuisse execrandum Calvini dogma, quod Christus in Inferno diros damnatorum in animo cruciatus subiit* : quam Bellarminum,ⁱ qui ait, *Calvinum innuere Christum fuisse in Inferno usque ad resurrectionem.*

Figmenta hæc vestra sunt : Nec pœnam in inferno ullam subiisse, nec in inferno secundum animam fuisse, docet Calvinus. Contrà docet Aquinas vester, *Christum in Infernum descendisse, quia venerat nostram pœnam portare, et in se suscipere.* Etiam et Cardinalis vester Cajetanus,¹ *Dolores in Christo ratione pœnalitatum, usque ad resurrectionem suam durasse docuit.* Quis hic iterum in Articulum magis delinquit ? Certum enim est, Christum non ut vincit et puniendum, sed ut liberum et Triumphantorem in Infernum descendisse. Orthodoxorum omnium est illa Fulgentii^m vox : *Christus sic descendit, ut nec caro ipsius in sepulchro corrumpatur, nec inferni doloribus anima torqueretur.*

10. Docet Calvinus,ⁿ etsi localiter in infernum non descendit, *virtutem tamen suæ mortis penetrassæ et ad animas Sanctorum, qui in sinu Abrahæ beatæ quiete fruebantur, et ad animas damnatorum, qui suppliciis in Inferno torquebantur.* Docet Durandus^o vester, *Christi animam non localiter et quoad substantiam, sed virtualiter et quoad effectum in infernum descendisse.* Si negare localem Christi descensum sit hæreticum, cur non cum Calvino hæreticus sit Durandus ? Si negare localem illum descensum non sit hæreticum ; Sit igitur cum Durando orthodoxus quoque Calvinus. Cur sit in pari dogmate dispar judicium ?

11. Leviora sint hæc : nec tamen in Calvino feruntur. Audi jam quod palmare dicas. Solemne vobis^p est calumniari, *quod nos Articulum de Descensu Christi ad infernum tollamus.* Utri ex nobis tollant, seriò mecum paucis perpende. Profitetur Ecclesia Anglicana,^q *Christum, ut corpore in sepulchrum, sic anima à corpore separata, in Infernum descendisse.* Cum Augustino^r profitemur, et dicimus, *Quis nisi infidelis negaverit fuisse apud inferos Christum ?* Agit autem de Christo tum mortuo. Descendit ergo in Infernum : sed in quem Infernum ? Omnino in illum qui in Scripturis^s *Gehenna* ; à patribus,^t *locus tormentorum* ; à Tridentinis^u vestris, *teterrimus damnatarum animarum in quo torquentur, carcer* : in hunc infernum, *qui proprièx infernus*

[232]

^s Calv. Com. in Act. 2. 27, et Inst. lib.

2. c. 16, n. 9.

^b Quæst.

Quodlib. 3,

^c Cum itaque.

Lib. 4, de Ch. c. 8,

^d Nota tertio.

Part. 3, q.

52, art. 1.

^e Act. 2.

Part. 3, q.

52, art. 1.

^f Lib. 3, ad Thras.

In 3 Sent.

Dist. 22, q. 1,

art. 3.

Anglo-Rhem. Ann.

in Matt. 27,

^g 3.^h Hom. de Resur. Art.

Syn. Lond.

an. 1562, art.

3, et Bilson,

lib. de Pass.

Chr. p. 677,

et seq. et Catech.

Nowel. in explic. art. 5.

ⁱ Ep. 99.^j Matt. 10. 28,

Greg. lib. 9.

Moral. c. 46;

Isiod. de Sum.

Bono, lib. 1, c.

28, Bernard.

[233]

de Interior.

Domo, c. 38.

^k Trid. Catec.

in explic. art.

^l 5, n. 3.^m Ib.

^y Lib. 3, ad
Thrasi.

dicitur, descendit anima Christi. Declarat hoc præter alios Patres sanctus Fulgentius: ^y Restabat ad plenum nostræ redemptionis effectum, ut illuc usque homo sine peccato à Deo susceptus descenderet, quousque homo à Deo separatus, peccati merito ceciderat: id est, ad Infernum, ubi solebat peccatoris anima torqueri; et ad sepulchrum, ubi consueverat peccatoris caro corrumpi. Hæc nostra est, hæc Patrum fides.

12. Quænam jam vestra de descensu fides? Indicet hoc

^x Aquin. p. 3, vester Angelicus Doctor.
q. 52, art. 2,
Ut de ipso
etiam testa-
tur, Bell. lib.
4, de Christ.
c. 16,
§ Primum.
a Comm. in
Tho. p. 3, q.
52, art. 2.

^b Bell. lib. 4,
de Chr. c. 16.
§ At.

^c Bell. Recog.
in lib. 4, de
Chr. c. 16.

^d Cat. Trid.
loc. cit. n. 5.
^e Ib. n. 3, et
Bell. Catech.
expl. art. 5,
p. 30.

^f Ib.

^g Ep. 99, lit.
y-

^h Loc. cit. n.
6.

ⁱ Bell. lib. 4,
de Christ. c. 1.
Quarto, et
§ Resp. in ep.
et § Secundo,
et Catech.

[234]
Trid. loc. cit.
n. 1.

^k Luc. 23. 43.
^l Bell. lib. 4,
de Christ. c.
11, et Bell.
Catech. loc.
cit. et Catech.
Trid. loc. cit.
n. 6.

virtutem et effectum dicatur fuisse in inferno damnatorum, tamen quoad substantiam et actualem præsentiam, fuisse tantum in Limbo Patrum. Nec Aquinas solùm in hac sententiâ. Est in eadem Cajetanus, ^a sunt Scholastici; etiam et ipse Cardinalis tuus Bellarminus, Thomæ et Scholasticis in hoc subscrubit. Cujus in hoc judicium majoris apud te ponderis esse debet, quia cùm olim ^b Thomæ opinionem refutasset, docuissetque, probable esse Christi animam ad omnia inferni loca descendisse, posteà ætate jam et judicio maturior, palinodiam canit, et retractat suam priorem opinionem, ac Thomæ sententiam penitus amplectitur. *Re, inquit, melius considerat, sequendam esse existimo sententiam S. Thomæ, quæ est et aliorum Scholasticorum.* Hæc igitur vestra opinio, nam fidem non audeo dicere, Christi animam localiter et per localem præsentiam solummodo ad Limbum Patrum descendisse. Quis verò ille, ut vocatis, Limbus? Locus nimirum, ubi beatificè Dei visione^d privatæ, Sanctorum anime ante Christi adventum, sine^e ullo doloris sensu, quietâ habitatione fruebantur: qui ideo^f Sinus Abrahæ, in quo Lazarus tranquillè recubuit, appellatur: et quia Sinus Abrahæ idem omnino est cum Paradiso, ut Augustinus^g rectè docet, ideo etiam infernalis ille Patrum Limbus, idem quoque vobis est quod Paradisus, eumque Limbum intellectisse Christum, cum Latroni dixit, hodie mecum eris in Paradiso, declarant tui Tridentini.^h Nec dissentiet, opinor, hic è vobis quisquam. Nam Christi animam illo triduoⁱ fuisse in Inferno consensu magno docetis. Quare cùm illo ipso die,^k secum in Paradiso latronem futurum promisit, non potuit Paradisum alium, quām infernale, ut vos vocatis, Sinum Abrahæ intelligere. In celo enim nullius,^l nedum latronis animam ante Christi Resurrectionem, sed omnibus cæli januam adhuc clausam et obseratam fuisse, dicitis et contenditis. Ita Infernus ille, ad quem Christum realiter et localiter descen-

disse creditis, non aliud omnino ullus Infernus est, quam *Sinus Abrahæ*, aut *Paradisus*.

13. At *Sinum Abrahæ*, aut *Paradisum* (verè enim idem sunt) Infernum aut ullam Inferni partem aut portionem esse, quomodo hoc vobis de fide, certitudine fidei, aut infallibiliter constat? *Opinionis* sine dubio hoc solum est, non *Fidei*: credulitatis, non certitudinis: conjecturæ, non Infallibilitatis. *Ne quis dixerit*, inquit Nissenus,^m in subterraneis locis esse *Paradisum*. Et *Paradisum*, locum in quo Beatorum cœtus ad resurrectionis diem custoditur, vocat Justinus.ⁿ In Limbo autem ^m Orat. 1, de Resur. vestro custodiri ad id tempus, non dicetis. Etiam et *Paradisum Cœlum* esse, in quo sancti vident Deum, patet ex Apostolo,^o ⁿ Quæst. 76. qui cùm dixisset^p se in tertium cœlum raptum fuisse, postea mox ^o 2 Cor. 12. 4. dixit se raptum in *Paradisum*, *Paradisum* idem esse quod cœlum ^p Jans. Conc. Evang. c. 143. indicans.

14. Nec *Sinus Abrahæ* Inferni pars ulla: quod præter alios docet Augustinus.^q Quid de Sanctorum animis cùm ipsi moriuntur, fiat, explicans, ita ait, *Nondum ibi eris, ubi erunt Sancti, quibus dicitur, Percipite Regnum Cœlorum*. Non ibi eris: quis nescit? Sed jam poteris ibi esse, ubi quondam ulcerosum illum pauperem *Dives superbus in mediis tormentis vidit*. In illâ requie positus securus expectas *Judicii diem*. At certè in infernali vestro Limbo, qui *jam diu vacuus*^r remanet, non erit. Quare ^t Bell. lib. 2, de Purg. c. 6. juxta Augustinum, nec Lazarus in illo Limbo erat. Alibi ^s Octava. quoque de *latrone illo* agens, quem *Martyrem* et ipse vocat^s et ^t Lib. 1, de Orig. Anim. c. 9. Cyprianus, ex eo quòd Latronis animam *eo die* secum in *Paradiso futuram* dixit Christus, vide quid concludit Augustinus, ^t Lib. cont. Pœlic. c. 15. *Anima*, inquit, est, cui *Dominus hoc promisit et præstitit*. Si igitur mortuo corpore anima latronis ad *Paradisum* mox vocatur, quemquamne adhuc tam impium credimus, qui dicere audeat, quòd anima Salvatoris nostri triduo illo corporeæ mortis apud *inferos custodiæ mancipetur*? Imò verò, Sancte Pater Augustine, sunt nonnulli, sunt quam multi tam impii, Bellarminus^u et Tridentini^x omnes, tam impii sunt. Illi audent hoc dicere, Illi ^v Lib. 4, de Chr. c. 15. *toto illo triduo Christi animam in Inferno fuisse*, et dicunt, et pertinaciter docent. Etiam quod impium adhuc magis est, illi ^x Catec. Trid. ^y Quæst. 1, ep. 99. *Sinum Abrahæ* qui tibi et verè *Paradisus* est, *Infernū*, et *Infernī portem* esse dicere audent.

15. Sed clarissima sunt de hoc Augustini verba in Epistolâ^y ^y Quæst. 1, ep. 99. ad Evodium. *Inferos*, inquit, *nuspiam in Scripturarum locis in*

*bono appellatos potui reperire. Quod si nusquam in divinis autho-
ritatibus legitur, non utique Sinus ille Abrahæ, id est, secretæ
cujusdam quietis habitatio, aliqua Inferorum pars esse credenda
est. Et iterum,^z Satis ut opinor apparet, non esse quandam
partem, et quasi membrum Inferorum, tantæ felicitatis sinum. Et
iterum,^a Si in illum Abrahæ Sinum Christum mortuum venisse
sancta Scriptura dixisset, non nominato Inferno, ejusque dolori-
bus; miror si quisquam ad inferos eum descendisse asserere
auderet. Et paulò post, Ab illis justis qui in sinu Abrahæ
erant, cùm ille ad Inferna descenderet, eum secundūm beatificam
præsentiam suæ divinitatis nunquam video recessisse. Et idem
repetens, ait, *Profectò Christus ante suam mortem erat et in Para-
diso, et in sinu Abrahæ, beatificante sapientiā, et apud inferos
judicante potentia.* Ecce tam Paradisus, quām Sinus Abrahæ
(quæ Augustino et rectè idem sunt) non quietis solūm, sed
beatitudinis, et beatificæ Visionis Dei, locus est: non qualis
Infernus cruciatum, doloris, tormentorum, ubi beatificā visione,
qui illic sunt, privantur. Si igitur Infernum Sinum Abrahæ
vocare vultis, dicte quoque Infernum esse quietis et beatitudinis
sedem, in quo qui illic sunt, beatificā Dei præsentia, et beatifi-
cante sapientia perfruuntur. Hæc si Inferno contraria sint,
ut sine dubio sunt, agnoscite Sinum Abrahæ, qui est Limbus,
ut vocatis, Patrum, nec Infernum, nec partem ullam Inferni esse.*

16. Quid hinc, et necessariò, et evidenter consequatur
vides. Creditis vos Christi animam ad nullum alium Infernum,
nisi solūm ad Sinum Abrahæ descendisse. Sinus verò Abrahæ
nec Infernum est, nec pars Inferni ulla. Vestra igitur fides est,
Christi animam ad Infernum non omnino descendisse. Vos ii
verè estis, non Ecclesia Anglicana, qui *Articulum hunc fidei*
[236] quem ore pronunciatis, et corde repudiatis, et scriptis refutatis,
et utrisque abnegatis ac damnatis.

17. Nec minùs certè peccatis in effectu ac fine descensus
Christi explicando. Christum, scilicet, in Infernum descendisse,
docetis,^b ut Patrum et Sanctorum animas, quæ ab orbe condito
ad ipsius usque descensum, illic vincti et constricti tenebantur,
extraheret, educeret è carcere^c inferni, ex miserā illā custodiæ
molestiā liberaret, et ad beatificam Dei visionem, quam priùs non
habebant, admitteret. Figmenta hæc vestra sunt, non dogmata
fidei. Patres illi et Sancti qui ante Christi descensum objerant,
neque actu tum in Inferno tenebantur, nec dolore ullo aut

^a Quæ est,
ep. 99.

^b Ib.

^b Aquin. part.
3, q. 52, art.
1, Bell.
Catech. loc.
cit. p. 30, et
Trid. Catech.
loc. et n. 3, 4.
^c Bell. lib. 4,
de Christ. c.
16,
§ Fortasse.
^d Catech.
Trid. loc. cit.
n. 5, et Bell.
loc. cit.

miserid torquebantur, nec *beatificā Dei visione* privabantur, sed, ut ex Augustino aliisque demonstravi, in *Sinu Abrahæ*, seu in *Paradiso*, id est, in *Regno cœlorum*, *tranquillā*, *beatā* ac *beatificā* *vitā* perfruebantur. *Evacuatur omnīnō*, et *evanescit fructus omnis* (qui certè maximus est) *descensus Christi*, cūm ad hæc inania et inepta hominum commenta trahitur cogiturque.

18. Quænam igitur vera *Descensū* causa? quis illius *fructus*? Nempe ut electos omnes ab ipsis primordiis mundi, ad extremi *Judicij* diem, ab illis *Infernī doloribus* liberaret, et liberatos esse demonstraret: ut ruptis vice omnium, per eum qui *Caput est omnium*, *Infernī portis*, et æratis illis, quibus includendi et in æternum vinciendi erant, repagulis ac catenis, ipsoque *Diabolo* et *Angelis suis*, in suo ipsius *Regno* devictis, et spectantibus *Deo Angelisque* in *triumphum* ductis, scirent omnes qui in *Christum* credunt, nec *mortem*, nec *Infernū*, nec *Diabolū* *juris* quidquam in eos nunc habere. Per crucem suam, et *pretiosissimam mortem* meruit, per hunc in *Inferno Triumphum*, perfecit et complevit hanc victoriam Christus. *Pretio sanguinis ejus redempti triumpho* hoc è potestate *Satanæ* et *doloribus æternæ mortis liberati* illi sunt ad unum omnes. Docet hoc præter alios *Sanctus Fulgentius*,^e qui post-^{e Lib. 3, ad Thra.} quam dixisset, restare post mortem Christi, *ad plenum nostræ redēptionis effectum*, ut *Christi corpus ad sepulchrum*, *anima ad Inferum descendēret*, de fine hujus *descensus* hanc verè auream subjungit sententiam, *Hoc ideo factum*, ut per morientem temporaliter carnem *Justi*, donaretur vita æterna carni, et per descendētentem ad *Infernū animam Justi*, dolores solverentur *inferni*. [237] Etiam et indicat ex Apostolo, pro quibus illos dolores Christus solvit, et tum addit, *Sicut mortuus pro nobis, omnes nos commorū fecit, sic solutis doloribus inferni, omnes fideles ab iisdem doloribus liberavit*. Quid clariùs vel dici potest, vel desiderari? Liberavit, inquit, omnes non Patres solùm qui ante ipsum obierant, sed fideles omnīnō omnes. Nec à *Limbo* vestro, aut *Sinu Abrahæ*, sed ab *Infernī doloribus* et in ipsum *Abrahæ sinum* ac *Paradisum* liberavit omnes.

19. Hærebat aliquando in mente Augustini scrupulus, qui idem, opinor, in multorum etiamnum mentibus hæret. Agens ille de *Patribus* et *Sanctis*, qui ante *descensum* hunc, *beatificā Dei præsentiā* fruebantur, ita ait,^f *Quid his præstiterit, qui dolores* ^{f Aug. Ep. 99.}

solvit inferni in quibus illi non fuerunt, nondum intelligo. Justis illis, qui in Sinu Abrahæ erant cùm ille descenderet, nondum quid contulisset inveni. Ego tibi, aliisque, ex ipsis Augustini verbis scrupulum hunc eximam; Christus pro electis omnino omnibus, tam ante ipsum quām post, morientibus, solvit dolores inferni, non quibus vel hi *actu* jam tenentur, vel illi *actu* tum tenebantur, sed quibus utriusque, nisi Christus dolores illos solvisset, justissimè tenerentur. *Merito* tenentur utriusque, *actu* tenentur neutri: pro utrisque Christus dolores istos solvit, non quibus ulli ex ipsis tenentur, sed ne ulli ex ipsis unquam teneantur. Utque Augustinus^g loquitur, *Sicut dicuntur solvi laquei venantium, ne teneant, non quia tenuerunt:* Sic solvit Christus dolores inferni, non quia electos ullos vel tenent, vel unquam tenuerunt, sed ne electi ulli ab eis unquam teneantur. Sicut Princeps, si quem mox in carcerem conjiciendum libertate donet, verè eum à carcere liberâsse dicitur, non quo includebatur, sed quo suo merito includendus erat, ita liberat ab Inferni doloribus *electos omnes* Christus, non quibus illi unquam torquebantur, sed ne doloribus illis, quos justissimè meruerunt, torqueantur.

[238] 20. Nec alio certè sensu accipienda tot apud Patres testimonia, in quibus Christum asserunt, Patriarchas, Prophetas, et Sanctos ab inferno, cùm is inde exiret, liberâsse. Verissimè enim et *liberavit* eos, sicut et nos: et *tum* liberavit eos, sicut tum et nos. Tunc, nec alias unquam Inferni (et si quod patres ferè omnes, in victoriâ hâc describendâ facere solent, poëtam hic agere mavis), Inferni ferratas portas postesque refregit. Tunc, vincula illa, et laqueos omnes æternæ mortis, quibus et illi et nos constringendi eramus, sic disruptit Samsonus noster, quomodo disrumpitur filum stupeum, cùm sentit ignem. Tunc, victo per eum, et triumphato hoste nostro, suorum nullum eo carcere unquam includendum esse demonstravit. Liberatio Sanctorum omnium, qui vel ante, vel post Christum vixerunt, aut victuri sunt, *vi ac virtute* hujus Triumphi facta est; licet fructus illius liberationis ab unoquoque, ipso sui obitus die perceptus sit, aut percipiendus. *Virtute mortis*, quam tunc in Cruce sustinuit, peccata omnia expiavit: *Virtute triumphi hujus*, quem tunc in inferno egit, ab inferno liberati omnes. Patres verò, Poetarum ferè more victoriam hanc et triumphum descriptentes, Sanctos cum Christo tum triumphante, quasi *tunc eductos*

è *Carcere*, ab inferno liberatos, et in Cœlum introductos canunt, qui *triumphi hujus virtute*, jam olim et servati à carcere, et ab Inferno liberati, et in Cœlum evecti simul, et intromissi fuerant.

21. Calvinus, et qui eum sequuti sunt, in *hunc solùm commentitium vestrum descensus Christi finem fructumque suos oculos conjiciebant*. Et quia hunc vanissimum esse, meritò judicarunt, idè etiam *descensum ipsum localem*, cuius nullum alium finem conspiciebant, repudiaron. Quod si monitores habuissent, hujus quem nunc et ex *Scripturis*, et *Patribus* exposui fructus ac finis: non dubito quin illi docti simul ac docibiles viri, tam constanter *Localem Christi descensum voluissent*, et amplecti, et defendere, quàm vos vel ad vestras in hoc articulo hæreses amatis cæcutire, vel illorum in hoc lapsus petulanter soletis, et insolenter exagitare.

DE SEXTA HÆRESI, QUAM PURITANIS OBJICIT ARCHIEPISC.
SPALATENS. QUÒD INFANTES CUM BAPTISMO MORIENTES,
POSSINT DAMNARI.

SEXTA apud te^b Puritanorum hæresis est, *Infantes cùm baptismo mortuos, posse damnari*. Calumnia hæc est, non hæresis. Ubi è Scripturis habes, eos *non posse* damnari? An tu Deo à Consiliis es ut sine Scriptura hoc scias? Ut scias tales omnes Infantes electos esse? Quòd si baptismus sit infantibus tam efficax, tam infallibile et *Justificationis*, et *Sanctificationis*, et si moriantur æternæ salutis instrumentum ac medium, quare non sine magno infantum periculo, antiqui in Thessaliâ Catholici eorum baptismum tamdiu differre voluerunt? *Apud quos, in moreⁱ positum fuit, ut diebus festis Pascatis duntaxat baptizarent*: ^b Cons. Red. p. 25. *ob quam causam omnes, paucis duntaxat exceptis, absque baptismō moriebantur*. Tu, scio, Infantes illos inferno et Coocyto adjudicabis; quos, si Catholicis illis remedium hoc cognitum fuisset, quàm facile, quàm certò, et infallibiliter in sinum Abrahæ cum electis transmisissent?

Quæ sit in hoc Puritanorum opinio nihil, aut parum refert. Scias tu Ecclesiam Anglicanam multò magis honorificè tractare,

ⁱ Socr. lib. 4,
c. 21.

et majori reverentiâ baptismum administrare, quâm è Romanis vestris quenquam. Etiam et Canonibus ^k nostris cautum est, *ne quis si fieri possit sine baptismo decedat*, non quòd sciamus infantes accepto baptismo sine dubio servari, sed quia nolumus vel Deo, vel Infanti, officium nostrum hîc deesse. Infantes baptizatos, et mox morientes, *judicio charitatis* servari arbitramur: *Indicium certitudinis et veritatis*, nobiscum, nisi præfidens tu homo esses, Deo relinqueres, nec tibi quod Dei est usurparest.

Sed est et hîc unum, quod te monendum censeo. Bap-

¹ Fest. Sanct.
Innocent.
Martyr. 7
Kal. Jan. ex
Celebrat. et
Aug. lib. 3,
de Lib. Arb.
c. 23.

^m Luc. 1. 15.
ⁿ Jerem. 1. 5.

[240]

^a Lib. de
Capt. Babyl.
cap. de Bap.
^r Lib. 4. Instit.
c. 16, § 21.

^q Tert. de
Coron. milit.
c. 3, et Aug.
ep. 23.

^r Aug. loc. cit.
^s Tert. de
Bapt. c. 18.

^t Serm. 10. de
Verb. Apost.

^u Lib. de
Merit. et
Rem. Pecc.
c. 19, et 25.

tismus, etiam in infante, non ut tu autumas, ex *opere operato*, sed ex *fide solùm recipientis* gratiam operatur. Nam ut *Spiritu Sancto*, et *sanctitate*, quod *Innocentium^l martyrium*, Johannis^m item et *Jeremiæⁿ* exempla docent, sic et *fidei habitu* quoties Deo sic visum est, Infantes ipsos donari non dubitamus. *Parvulus*, inquit, Lutherus,^o *fide infusa mutatur, mundatur, et renovatur*. *Eos virtute sui Spiritus nobis incomprehensa renovat Deus*, ait Calvinus.^p Hinc est quod Infans jam baptizandus, et si non suo, sponsorum tamen et ore, et linguâ, credere se profitetur; nec nisi professione suæ fidei per eos factâ publicè in Ecclesiâ unquam baptizatur. Ab ipsis Ecclesiæ primævæ^q temporibus *interrogatur infans tum baptizandus, Credis?* Et Infantis vice respondent *parentes*,^r vel *sponsores*,^s *Credo*. *Judicio charitatis* judicat Ecclesia Infantem credere, et si ipse suo ore loqui posset se credere responsurum; ideo sponsores jubet Ecclesia Infantis vice ac nomine respondere, *Credo*. Ecclesia enim hoc jubere testatur Augustinus,^t *Accommodat illis mater Ecclesia aliorum pedes ut veniant, aliorum cor ut credant, aliorum linguam ut fateantur*. Ideoque parvuli, ut ait Augustinus,^u rectè *fideles* vocantur: quoniam *fidem per verba gestantium* quodammodo profitentur. Credat neene Infans, Ecclesiæ incertum est, sed nisi credere Infantem *judicio charitatis* Ecclesia judicaret, nec sponsores, et Infantis, nomine sic respondere mandaret, nec Infantem ipsum nisi sic responderet, baptizari vetaret. Ita Infantii etiam cùm prodest baptismus, prodest *ex operantis fide divinitus infusa*, non ex *opere operato*: et quando operatur *gratiam* in Infante, non est illa *prima gratia*, cùm se priùs credere, sponsorum linguâ profiteatur, sed *gratia secunda*, et incrementum gratiæ, non inchoamentum: primam et præcedentem gratiam *obsignat*, et *auget*: secundam et subsequentem operatur et efficit.

CAP. XLI.

ECCLESIAM ANGLICANAM HÆRETICAM ESSE, QUIA CUM ANABAPTISTIS ET PURITANIS PERPETUÒ COMMUNICAT, CALUMNIATUR ARCH. SPALAT. DEQUE AERII ET PURITANORUM HÆRESI.

A PURITANIS pergis^x ad *Protestantes*, ut vocas, *mitiores*: * Cons. Red. p. 25.
 quo ex genere *Pseudoecclesiam hanc Anglicanam constare* ais.
 Omitto convicia tua. Possem nullo negotio, si opus esset,
 te ipsum plusquam sexcentis tuorum librorum locis, encomia
 sanctissimæ hujus et florentissimæ Ecclesiæ ebuccinantem pro- [241]
 ferre. Sed respuit tuas laudes Ecclesia nostra. Laudari vult,
 et debet; sed à *laudato viro*. Quid tu novus Momus in eâ
 carpis, videamus.

2. Ais,^y nos ab hæresi tam Puritanorum, quàm *Anabapti-* ^y Ib.
starum immunes esse non posse, quia cum illis plenè, etiam et per-
petuò communicamus: non damnamus eos, non vitamus, non ex- ⁻ Ib. p. 26.
cludimus à sacris nostris conventibus: sed in divinis nobiscum
communicare permittimus. Primum hoc est, quo Ecclesiam
 Anglicanam Hæreticam esse probes, argumentum. Credo
 equidem te ex eis quæ antè audisti, quàm in hac calumniâ et
 mendacio effrons sis, et inverecundus, satis intelligere. Ain'
 Ecclesiam hanc sacro-sanctam *plenè cum Anabaptistis, et perpetuò*
communicare? eos *non damnare, non excludere?* sed ad sacra
 nostra, et *conventus sacros admittere?* O hominem ex mendaciis
 et calumniis totum conflatum! Annon excludimus eos, et
 damnamus, quorum pestifera dogmata et blasphemias, doctissi-
 mis suis scriptis nostri sæpiùs profligarunt? quorum furibundos
 conatus, Ecclesia simul et Respublica nostra suppliciis acer-
 bissimis, *carcere, exilio, laqueo, et flammis mulctare solet?* Sed
 scribis tu hæc, ut *hostibus Ecclesiæ placeas; verum sit an*
falsum quod scribis, susque deque habes. Audacter et in-
 verecundè calumniari, mentiri, convitari, hic tibi labor, hoc
 opus est.

3. At saltem *Puritanos non damnamus: cum iis plenè et*
perpetuò communicamus. Imò non *plenè, non perpetuò.* Sed
 et eos quoties de delicto cuiusvis constat, à *communione nostrâ*
excludimus: nec vel uno verbo, ut antè docui, lædi ab ipsis

Ecclesiæ nostræ vel authoritatem, vel dignitatem impunè sinimus. Si vel in ritus solùm nostros et disciplinam contumaciùs se efferant, castigamus eos severè, et pro meritis suis, ac delicti ratione, virgam sentiunt et supplicium. Quòd si ultrâ progrediantur, et *hæresin* insuper aut fovere aut disseminare incipient, et *Hæresin eorum* damnamus, et ipsos. Nam quod tu opinor planè ignoras, *Est hæresis quædam Puritanorum*; nec in ritus solùm peccant, ut tu opinaris, sed nonnunquam etiam in *fidem ipsam* et dogmata. Certè enim propriè eorum Hæresis eadem ex parte est, quæ fuit *Aërii*. Quæ vero *Aërii* circa Episcopos et Presbyteros hæresis fuerit, quia tu, quo es stupore ingenii, non capis, paucis tibi indicabo; eoque libentiùs, ut perspicias quantâ calumniâ Ecclesias nostras, et tu, et tui accusetis, cum nobis *Aërii hæresin* tam frequenter, tam contumeliosè objiciant: ut videant etiam omnes non nostram solùm, sed et Reformatas omnes Ecclesias ab *Aërii hæresi* immunes esse.

[242]

^a Bell. lib. 4.
de Eccl. c. 9.
§ Aëriani, et
Gaul. sicc. 4,
in Aërio.

^b De Hær.
tit. Episc.

^c Lib. de Hær.
53.

^d Lib. 4, de
Bapt. c. 24.

^e Tit. 1. 5.

4. Hæresis Aërii non est ea, quam narrat Alphonsus^b tuus, et Gaulterius, *Episcopum non esse simplici Sacerdote superiorem, nec hunc ab illo discrepare*. Quis non Episcopum Presbytero superiorem vel ipsis oculis cernebat? Imò quòd superiorem se Episcopum videret Aërius, hoc ei bilem commovebat. Geniuinam illius hæresin indicat Augustinus,^c *Dicebat Presbyterum ab Episcopo nullā differentiā debere discerni*. Non debere discerni dixit: Repugnare hoc sacris literis, et Verbo divino, ut discentantur, dixit. Paritatem *Verbo divino* institutam, præceptam, et mandatam dixit: Imperitatem Verbo divino damnatam dixit: Ideoque non *praxin* modò, sed et *Judicium* universalis Ecclesiæ, in quâ sæculis omnibus, in Ecclesiis item omnibus imparitas illa admissa erat, damnavit; etiam ut Verbo Dei repugnans damnavit. Nos contrâ, *Imperitatem Episcopi et Presbyteri* non damnari in Verbo Dei, sed permitti, imò approbari dicimus; etiam ab Apostolis ipsis et *institutam* fuisse et *approbatam* dicimus, et constanter docemus. Cum Augustino^d hîc dicimus, *Quod universalis tenuit Ecclesia, quòdque non Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolicā autoritate traditum rectissimè creditur*. Etiam in sacris literis Imperitatis hujs exempla, ab ipsis Apostolis approbata habemus. Titum Cretens. Episc. si non et Archiepisc. reliquit in Cretâ Paulus, eique mandavit^e *ut oppidatim Presbyteros constituat*. Potestas *Ordinandi* donata Tito ab Apostolo. Sic Timotheum Ephe-

sinum Episcopum monet Apostolos,^f *Ne cui manus temerè*^{f 1} *Tim. 4.22.* *imponat: Ordinandi potestas et illuc data Timotheo.* Monet iterum,^g *ne adversus Presbyterum accusationem admittat, nisi sub*^{g 1b. 19.} *duobus aut tribus testibus.* *Jurisdictio,* mucro Episcopalis, et *Judiciaria potestas* Episcopo supra Presbyterum hīc data; et ab Apostolo data. *Habemus,* inquit Irenaeus,^h *enumerare eos, qui ab*^{h Lib. 3, c. 3.} *Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis.* Qui in haeresi [243] Puritanorum, illi verè in hoc Aëriani, ideoque verè hæretici sunt. Eos Ecclesia Anglicana, et scriptis, eisque doctissimis refutat, et si quando ex his ulli in èa inveniantur, dignis eos ac justis suppliciis coerceat. Tu tamen fronte adamantinâ non erubisti asserere, Ecclesiam Anglicanam *cum Puritanis* et *Puritanorum hæresi* plenè communicare.

5. Nec Ecclesia solùm Anglicana, sed nec illi, si qui fortè in Angliâ *Puritani*, licet ab Ecclesiâ nostrâ in hoc dissentiant, Aëriani quidem sunt; ne illi, inquam, Hierarchiam nostram, ut repugnans sacris literis condemnant. Audi pro omnibus Henricum Jacobum. Scripserat olim librum indoctum, et hæresibus oppletum, homo audax, factiosus, et verè *Aërianus hæreticus*, Franciscus Johnsonus. Adversus hunc, sed pessimo sanè ingenio, ac malâ fide pro Ecclesiâ Anglicanâ, scripsit Puritanus ille quem dixi Jacobus. Is de Hierarchiâ nostrâ sic ait,ⁱ *Quisquis quidquam de Ecclesiæ Anglicanæ statu intelligit, non potest non videre multos eosque doctos in Ecclesiâ Anglicandâ sentire et docere Hieraticum, quod nunc est in èa regimen, unicum esse, verum, ac legitimum regiminis genus; ferè omnes (etiam ipsos Puritanos), idem ut indifferens et legitimum agnoscere, perpaucos verò, et vix usquam quenquam invenias, qui ut malum, impium, aut non ferendum judicant.* Et iterum^k de eodem regimine et ^k *Ib. in Defensione suâ Ecclesiâ, in Angliâ, p. 11.* *Hæc, inquit, verè Christi esse dicuntur, licet non à Christo, sed ab Ecclesiâ mandata ac præscripta sunt, cum Ecclesiæ authoritatem Christus dedit, ea quæ commoda ipsi visa erant, instituendi, et præscribendi.* *Ex hoc genere et Regimen Ecclesiasticum, et ceremonias dicimus, quia non simpliciter in fundamento seu Verbo Dei, ut perpetuò observanda traduntur, sed arbitrio Ecclesiæ ac Magistratum relinquuntur.* Sic nos de his docemus, tenemus: et persuasi sumus nihil usquam in sacris literis repugnans, sed potius his consona reperiri. Atque hæc de Ministris simul et Congregationibus Anglicanis generatim dico. Quod si objicius, multos inter nos secus sentire; respondeo, Generale hoc

ⁱ H. Jac.
Tract. de
Verit. Vocab.
Minist. p. 88.

[244]

esse et Ministrorum et Ecclesiarum Anglicanarum de his judicium : etiam si unus fortè aut duo ex centenis aut millenis secus opinentur. Ita non Anglicanam solùm Ecclesiam, sed et ipsos qui in Angliâ sunt Puritani, longissimè ab illâ Aërii hæresi distare clarissimè perspicis.

6. Sed et ab hac Aërii et Puritanorum hæresi, illi ipsi imunes, qui tibi maximè omnium Puritani habentur. Lutherum dico, Calvinum, Bezam, et Reformatas omnes Ecclesias. Non habent illi scio, distinctos à Presbyteris, eisque in ordinandi et excommunicandi potestate superiores Episcopos. At Imparitatem tamen istam quod fecit Aërius, non *Verbo Dei repugnare* docent, non *damnant* eam vel in nostrâ, vel in universalî per annos supra mille quingentos Ecclesiâ. Per Verbum Dei et *Jus divinum*, liberum et licitum utrumvis censem, vel *Imparitatem* istam admittere vel *Paritatem* : In arbitrio hoc esse ac potestate cuiusvis Ecclesiæ censem, utrum *Paritatem ordinum* admittant, an *Imparitatem*. Rectene hîc, an secus sentiant, non est in animo hîc disserere. Nihil hoc ad Aërium, aut Aërii, de quâ nunc ago, *hæresin*. Ab illâ *hæresi* quantûm absint, ex ipsorum scriptis tu nunc judica.

7. Calvinum imprimis audi, qui agens de priscæ Ecclesiæ formâ ac regimine, in quâ Presbyteris Episcopi, Episcopis Archi-

[¶] Calv. Instit.
lib. 4, c. 4,
n. 1.

Ib. n. 4.

episcopi, his Patriarchæ præerant, *Eâ*, inquit,[¶] *cautione totam suam Economiam composuerunt ad unicum illam Verbi Dei normam, ut facile videas nihil ferè hâc parte habuisse à Verbo Dei alienum.* Et iterum¹ de eâdem Hierarchiâ agens, *Si rem, inquit, omisso vocabulo intueamur, reperiemus veteres Episcopos non aliam regendæ Ecclesiæ formam voluisse fingere ab eâ, quam Deus Verbo sua præscripsit.*

8. Audi Bezam^m sic de antiquæ Ecclesiæ Episcopis disseren-

^m Lib. de
Gradib.
Minist. c. 23, tem,

§ Absit.

Absit ut hunc ordinem, et si Apostolicâ et merè divinâ dis- positione *non constitutum* (mandatum intelligit et immutabili præcepto non constitutum), *tamen ut temerè aut superbè invectum reprehendam : cuius potius magnum usum fuisse, quamdiu boni et sancti Episcopi Ecclesiis præfuerunt, quis inficiari possit ? Fru-*

ⁿ Lib. eod. c.
21, in fine.

*antur igitur illo qui volent, et poterunt. Et iterumⁿ de Archi-*episcopis et Episcopis modernis agens : *Neque tamen, inquit, hujus tyrannidis omnes Archiepiscopos, seu Episcopos hodiè vocatos accusamus. Quæ fuerit enim hæc arrogantia ! Imò cunctos sic hodiè appellatos, modo sanctissimorum illorum Episcoporum exem-*

plum imitentur, et tam miserè deformatam domum Dei ex Verbi divini regulâ instaurent, ut Ecclesiæ Christianæ fidos Pastores cur non agnoscamus, observemus, et omni reverentiâ prosequamur? nedum ut, quod falsissimè et impudentissimè nonnulli nobis objiciunt, cuiquam uspiam Ecclesiæ sequendum nostrum peculiare exemplum præscribamus?

[245]

9. Audi Georgium Principem Anhaltinum, et Comitem Ascaniæ. Ille de Episcopis et Archiepiscopis Diœcesanis et Provincialibus agens, Utinam, inquit,^o sicut nomina gerunt et titulos, ita se re ipsa præstarent Episcopos Ecclesiæ! Utinam Evangelio docerent consona, ipsoque Ecclesiæ fideliter regerent; O quām libenter, quantāque cum cordis lætitia, pro Episcopis ipsos habere, revereri, morem gerere, debitum jurisdictionem et ordinationem eis tribuere, eaque sine recusatione frui vellemus: id quod nos semper, et D. Lutherus etiam sœpissimè tam ore, quām scriptis, imò et in concione publicâ in Cathedrali Templo Marsburgensi contestati promisimus.

^o In Præfat.
ad Concion.
de falsis.
Proph. tit. de
Ordinat p. 61.

10. Audi Heerbrandum^p Tubingensem, Saluberrimum, inquit, esset, si singulæ provinciæ suos Episcopos, et Episcopi suos Archiepiscopos haberent.

^p Jacob.
Heerbr. in loc.
com. loc. de
Eccl. p. 767.

11. Audi præ omnibus Authores Augustanae^q Confessionis; et in illis consensum habes Ecclesiarum ferè omnium Reformatarum. Hac de re, inquit, in hoc conventu sœpè testati sumus, nos summâ voluntate cupere conservare politiam Ecclesiasticam, et gradus in Ecclesiâ factos etiam humanað authoritate. Scimus enim bono et utili consilio à Patribus Ecclesiasticam disciplinam, hoc modo, ut veteres Canones describunt, constitutum esse. Et iterum: ^r Ib. Sævitia Episcoporum in causâ est, quare alicubi dissolvitur illa Canonica Politia, quam magnoperè cupiebamus conservare. Et quod præcipue observandum est: Hic, inquit,^s iterum volumus: ^t Ib. testatum, nos libenter conservaturos esse Ecclesiasticam et Canoniam politiam, si modò Episcopi desinant in nostras Ecclesiæ sœvire. Hæc nostra voluntas, et coram Deo, et apud omnes gentes ad omnem posteritatem excusabit nos, ne nobis imputari possit, quod Episcoporum authoritas labefactetur. Et alibi^t clariùs: ^u Conf. Aug.
per Chythræ.
lit. de Potest.
Eccl. p. 365.

[246] *tum Dei. Hæc voluntas liberabit nos coram Deo, et judicio Universæ posteritatis, ne judicemur rei hujus schismatis, quod initio excitatum est injustâ damnatione doctrine Lutheri.*

12. Vides nunc luce clariūs, quām longè absint Ecclesiæ omnes Reformatæ, omnesque in iis docti ac prudentes viri, ab illâ Aërii, quam toties nobis exprobratis, hæresi. Ille Inæqualitatem inter Episcopum et Presbyterum *damnabat*; Hi probant: Ille Episcopalem autoritatem penitùs *extinguere*; Hi quantum in eis erat, eandem *conservare* desiderabant. Ille universalis Ecclesiæ judicium et praxin in hoc *repudiavit*, et ut Verbo Dei repugnans *damnarit*. Hi universalis Ecclesiæ et judicium et praxin putant quidem esse praeter, sed non contra Verbum Dei, nec ab eo dissonum, ideoque et *laudant*, et magnoperè probant. Et quod te præcipue observare velim, Ille fastu ac ambitione inflatus, *Paritatem istam in totam Ecclesiam* introducere cupiebat. Hi *necessitate compulsi*, Paritatem in suis solùm Ecclesiis admittere vestrâ perversitate *coacti* sunt. Unum hoc et durum *Necessitatis*, quo tum premebantur telum, multa quæ post consequuta sunt, fecit legitima, quæ remotâ Necessitate fuissent culpanda. Facit^y sàpè id licitum Necessitas, quod in se alioqui esset illicitum. Atque hoc non solùm Servator^z Davidis ac Apostolorum exemplo docet, sed et trita illa, ac consensu omnium probata Axiomata demonstrant: *Necessitati legem parere*. Nec fieri *contra legem*, *quod urgente necessitate fit*, et suadente utilitate publicâ. *Necessitas*^c non habet legem, sed ipsa sibi facit legem: *Ubi^d nulla urget Necessitas, constituta Patrum inviolata serventur*: Ubi urget, cum Lacedæmoniis^e dicendum, *Dormiant leges hodiè*. *Nam inculpabile est*, ut dixit Leo,^f *quod Necessitas intulit*. Illustrè est, et ab omnibus meritò laudatum Pub. Scipionis Concilium: Cùm^g ad necessarios reipub. usus pecuniam ex ærario promi opus esset, idque *Quæstores*, quia lex obstare riperetur, aperire recusarent, privatas claves poposcit, patefactoque ærario, legem utilitati et Necessitati cedere coegit. Factum idem in Reformatis aliquot Ecclesiis. Claves suas Apostoli Episcopis commendârunt, nec ab aliis quām Episcopis legitimè unquam anteà usurpatæ. Ærarium Christi aperire noluerunt Quæstores Romani, *Nullos^h ad pascendi munus admittere volebant*, nisi jurent se puram *Evangelii doctrinam nolle docere*. Aut violandum tum erat æternum illud Christi mandatum, *Prædicare Evangelium*, et *Pasce oves meas*, aut claves à privatis, Scipionis exemplo, arripiendæ erant. In-

^y Gloss. in Cap. Disciplinas, Dist. 5, de Consec.

^z Matt. 12. 3.

^c Caus. 1, q. 1, c. Remis- sionem.

^d Gelas. ex quo citat.

hoc Joh. 8, ep. 199.

^e App. de Bell. Punic.

^f Cit. à Joh. 8, ep. cit.

^g Valer. Max. lib. 3, c. 7, n. 3.

^h Conf. Aug. c. de potest. Eccl. p. 45.

[247]

pascendi munus admittere volebant, nisi jurent se puram *Evangelii doctrinam nolle docere*. Aut violandum tum erat æternum illud Christi mandatum, *Prædicare Evangelium*, et *Pasce oves meas*, aut claves à privatis, Scipionis exemplo, arripiendæ erant. In-

columitiati Ecclesiæ, Saluti populi Dei, novo consilio prospicere coegit Scipiones illos *Necessitus*. Claves capiunt invitis Quæstoriibus, ærarium Christi aperiunt, et pabulum populo Dei fame tum perituro fœliciter suppeditant. Hæcⁱ si per se considerentur, aliquid roboris habent; si autem admotis *Necessitatis viribus* ponderentur, sævitiae temporis convenientia remedia videbuntur.
 Optamus quidem ex animo, ut cùm *lex illa Necessitatis* jam ablata sit, velint et omnes Ecclesiæ ad priscum et ab universalí Ecclesiâ constantissimè observatum ordinem, et Ordinandi modum redire, clavesque suas Episcopis restituant: sed optamus, non cogimus. Jus et imperium in eorum Ecclesias nec habemus nos, nec desideramus. Sic verò illi istam calumniandi ansam vobis præriperent, quam per admirabilem suam et providentiam et bonitatem in Ecclesiâ Anglicanâ Deus prævertit. Vides tu interim et quæ propriè *Puritanorum Hæresis* sit, et quantà calumniâ *Reformatæ ulli*: maximè omnium florentissimæ nostræ *Anglicanæ Ecclesiæ* candem objicitis: vides quoque quām tu insigniter imprudens sis, qui *plenè et perpetuò nos cum Puritanis etiam in ipsorum hæresibus* communicare calumniaris.

ⁱ Ut in alia causa, ait Val. Max. lib. 7, c. 6.

CAP. XLII.

ECCLESIAM ANGLICANAM HÆRETICAM ESSE OB COMMUNIONEM
PERPETUAM CUM HÆRETICIS, CALUMNIATUR ARCH. SPALAT.
ET EXEMPLIO ACATII AC PETRI MOGGI FUTILITER CON-
FIRMARE CONATUR.

At parùm tibi videbatur Communionem cum Puritanis, eorumque hæresibus nobis objectare. Addis aliam, eamque longè atrociorem, sed tibi etiam magis ignominiosam calumniam. *Sacra, inquis,^k Ecclesiæ Anglicanæ Puritani ferè omnes omnibus, Calvinianis præsertim hæresibus toti infecti tractant et administrant.* O hominem nullius frontis, nullius pudoris, nullius aut veritatis aut verecundiae! An Ministri apud nos *ferè omnes, an omnibus hæresibus, an toti infecti sunt?* Quanta híc mendaciorum seges? quām foecundum tibi in calumniando ingenium? Hæreses, quas tu Calvinianas vocas, illæ hæreses verè non sunt, sed orthodoxa, et Catholicæ fidei dogmata. Si quæ sint, eas

[248]

^k Cons. Red. p. 26.

sicut alias omnes, et repudiat et refellit Ecclesia Anglicana. Nec quisquam, qui vel in *Ritus solum* nostros iniquior, qui vel in *ritibus solum*, licet non *dogmate* Puritanus est, *Sacra* apud nos

¹ Const.
Synod. Lond.
an. 1603, c. 36.

Ritibus nostris subscrubunt ex animo et libenter omnes, quicunque in sacrum ullum ordinem, vel in ullam in qua Sacra aut Sacra-menta administrent, Ecclesiam admittuntur. Sed non exagitabo tuum hoc tam splendidum mendacium. Recitasse solum, est

^m Ep. ad
Ctesiph.

refutasse, et ut loquitur Hieronymus,^m *Prodidisse sententiam tuam, superdiss est; patet primā fronte blasphemia: nec necesse habet convinci, quod sud statim professione blasphemum est.* At

ⁿ Jud. 9.

dicam tamen cum Archangelo Michaeli,ⁿ *Increpet te Dominus.* Etiam et te monebo, dies noctesque meditari, et apud cor tuum

^o Apoc. 22.15. revolvere, quid dicat Spiritus,^o *Foris erunt Canes, et impudici, et homicidae et Idololatre, et omnis qui amat et facit mendacium.*

^p Ib. 21. 8.

Timidis, incredulis, et execrabilibus, homicidis et scortatoribus, et idololatri, et omnibus mendacibus portio erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda. Tu vero exulta, *Ecclesia Anglicana*, vosque omnes, beati illius filii, et servi Dei

^q Matt. 5. 11. vivi, *Beati⁹ estis cum vos conritiis affecerint, et persecuti fuerint, et mentientes diverint omne malum adversum vos propter me.* *Gaudete et exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlis.* *Sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos.*

2. Atenim probare adhuc vis *Anglicanam Ecclesiam hæreticam esse*, exemplo illustri admodum ac nobili Petri Moggi,

^r Cons. Red.
p. 26.

et Acatii. *Acatius, inquis, quia cum Petro Moggo hæretico communicavit, et quia in Acatii communione perstitit totus Oriens, ideo et Acatius ipse, pro hæretico damnatus est, et totus Oriens ab Occidente diutino anathemate separatus est.* Quantò magis Angli pro hæreticis sunt omnes habendi, quia cum hæreticis (Puritanos intelligis et Anabaptistas) perpetuò communicant. Totum hoc calunnia est, et praeter calumniam nihil. Nos cum hæreticis nec perpetuò, nec omnino communiciamus. Vos ii estis, qui et *Hæretici* omnium maximè execrandi estis, et cum hæreticis perpetuò communicatis. Cum Aquinate, cum Scholasticis, cum Bellarmino, et reliquis qui

Christum localiter ad nullum omnino aliud Infernum nisi ad sinum Abrahæ, id est, si verè loqui vultis, ad nullum omnino Infernum, aut Inferni partem descendisse creditis. Et quod

Hæresin omnem et Hæreticorum aliorum omnium perfidiam superat, *cum ipso Antichristo*, omnes communicatis: omnes ut ejus *mancipia stigmate inusto notati illi obtemperatis*. Communione istâ execrandâ, ab Ecclesiâ Catholicâ, ab ipso Christo separati omnes estis.

3. Sed est quoque in hoc Acatii exemplo, in quo te planè instruendum video. Vix enim tot verba hîc, quot mendacia et errata posuisti. Historia ipsa et prolixâ est, et admodum perplexa, quam suis quoque mendaciis sic obtenebravit Baronius, ut vix umbram ullam veritatis apud eum reperias. Ad institutum tuum, meumque, tria hîc potissimum notanda. *Factum Acatii; Censura Pontificis de Acatii facto: Judicium aliorum de Pontificis censurâ.*

4. Electus ^s erat ab *Hæreticis* in Patriarcham Alexandrinum Petrus Moggus, ipse tum Hæreticus, et Concilii Chalcedonensis acerrimus oppugnator. Non diu pòst, Acatii Constantino-politani operâ, assentiente Romano Pontifice, depositus est et meritò, Petrus; et in illius sedem electus Johannes Talaja. Compertum est postea Acatio, Johannem ^t istum *Simonid* et ^{* Evag. lib. 3, c. 12, et lib. 6, c. 17.} *Perjurio* ad thronum illum ascendisse; quare ab Imperatore, sollicitante eum ad id Acatio, depositus est Johannes, et Petrus Moggus in Alexandrinam sedem restitutus, sed eâ conditione, si priùs Henotico Zenonis subscriberet, in quo et Catholicam fidem et Concilium Chalcedonense approbaret. Petrus, licet animo hæreticus (ut pòst res ipsa judicavit), et *subscriptis* ^u *Henotico*, et insuper literas ^x ad Acatium (qui erat fidei Catholicæ propugnator dignissimus) scripsit, in quibus et *fidem Catholicam et nominatim Concilium Chalcedonense se libenter amplecti credere et confirmare* profitetur. Acatius, sicut Petrum, cùm se hæreticum præberet, sede Alexandrinâ expulerat; ita eundem, Petrum Catholicam tum fidem et *subscriptione suâ* et *literis* disertè profitentem, in eandem sedem restituit, et in communionem suam recepit. Restituit verò, *inconsulto Romano Pontifice*, et *citra ejus sententiam*, ut ait Liberatus, ^y fretus (ut ego, ^{Liber. c. 18.} sentio) 9^o et 17^o Concilii Chalcedonensis, quorum suprà mentionem feci, Canonibus. Acatius ipse, et tum verè Catholicus, et constans fidei Catholicæ propugnator, ad mortem usque perseverans, fecit in hoc, quod virum prudentem, quod Catholicum Episcopum, quod Patriarcham Constantinopolitanum decuit. Cum Petro se hæreticum ostendente, non communicat: Cum

[250]

Petro se Catholicum profitente, Catholicus ipse Acatius communicat. Factum hoc Acatii imprudens tu, et in *Acatio*, et in *nobis* reprehendis: Factum hoc Acatii et imitamur libenter, et meritò celebramus. Communicare cum Hæretico, *quando se Hæreticum esse prodit*, Hæreticum est, teque si ei communices, Hæreticum demonstrat. Communicare cum Lupo, *ovis pelle induito*, cum *hæretico Catholicam fidem licet fictè, profitenti*, non excusabile solùm est, sed et laudabile, teque si ei dum talem se gerit communices, Catholicum demonstrat. Si *Anabaptista* quis, si vel *Papista*, sacris nostris se ingerat, quia is suo hoc facto, se nostrum esse, se Catholicum esse profitetur, nos eundem ut *nostrum*, ut *Catholicum* recipimus. Quamprimum ille, latens in visceribus ipsius virus ac venenum evomere incipit, in judicia pertrahimus, et sceleris convictum damnamus, rejicimus, anathematizamus. Scrutator cordium est solus Deus: Actionum solummodò et Judices sunt et vindices homines. Nec aliud opinor nos Dominus suo ipsius docuit exemplo. Judam et furem esse, et *proditorem*, et *Diabolum* sciebat, qui cor Judæ videbat, Christus. Quia tamen se furem et Diabolum nondum prodiderat Judas, ipsum Judam pro sancto et Catholico se gerentem, non modò in *suam Communionem*, sed et ad *sacram mensam etiam*, recepit Christus; Etiam et ipse *Eucharistiam Judæ tradidit*, ut ex Sancto Luca^z constat; et testatur Augustinus,^a Si, inquit, dare *sacra menta impiis*, esset dare *sanctum canibus*, non ipse Dominus suo traditori dedisset, quod in suam ille perniciem, sine culpâ dantis, cum dignis indignus accepit: Furem noverat, furem tolerabat, et ad preferendos malos (quoad eorum improbitas in lucem et oculos hominum erumpit) nobis exemplum dedit, ait idem Augustinus.^b

[251] 50, in Joh. ^b Aug. Tract. ^a Lib. 1, de Adult. Coning. c. 27. ^b Aug. Tract. ^c Luc. 22. 19-22, et seq.

5. Factum habes Acatii. Displieuit factum hoc Romano Pontifici, Simplicio, Felici, Gelasio. Et quia non diu post, Moggus (quomodò nuper Marcus) ad vomitum rediit, Acatium *Hæreticum esse*, et *cum Hæreticis communicare* clamitant.

^c Evag. lib. 3. ^d Obediens nolint ait, Liber. c. 18. ^e Ib.

Romam, Acatium, ^c causam suam coram ipsis acturum, et ab ipsis judicandum vocant. Acatius venire contempsit, ^d et meritò: sed

^e nec literis quidem, tam iniquo postulato Papæ, vel respondere dignatus est. Hinc Acatium ipsum, omnesque qui ei communicant, *excommunicavit* ^f Pontifex. Acatium insuper ab Episcopatu suo deponunt: diris devotent: Nihil non agunt, quo sub hoc specioso ut ipsis videbatur prætextu, odium suum quod in

^f Sententia Fœlicis extat in ep. 6, Fœl.

sedis Constantinopolitanae dignitatem, multis ante annis, in exulceratis ipsorum animis conceperant, foverantque, in illam sedem jam evomerent. Noli enim tu, si aut me ames, aut veritatem, noli tam cæcus esse, aut stupidus, ut Pontifices tuos sic in Acatium excanduisse ob *hæresis ullius detestationem*, vel suspiceris. Prætextus hoc solùm fuit, non causa. *Hæresis in Acatio nulla erat*. Catholicus ille magis quām tui Pontifices. Catholicus vixit, Catholicus obiit. Vera et unica illorum in Acatium odii causa hæc erat. Nolebant Episcopum Constantinopolitanum Patriarchas, aut Episcopos extra suam Dioecesin, et in Oriente, aut Ægypto vel destituere vel restituere. Nolebant causas ex Oriente, *Novam Romam*, aut ad *Novæ Romæ Episcopum deferri*, et ab ipso judicari. Fecerat hoc Acatius in Antiochenâ Ecclesiâ, in quâ *Calindionem^g* illius sedis Patri-^g_{13.} archam expulit. Johannem,^h Tyriorum Ecclesiæ præfecerat. ^h_{Fœlic. ep. 6.} Petrumⁱ in Antiochenâ, pulso Johanne, subrogandum curaverat. ⁱ_{Gelas. ep. 13.} Episcopis^k aliis multis per totum Orientem suâ provisione alios^k_{1b.} supposuit. In Alexandrinâ jam fecit idem; pulso Johanne Talaja, Petrum Moggum substituit. Quô, hæc tam multa, tam illustria exempla Constantinopolitanae sedis potestatis, evaderent, metuebant malè, et certè non injuriâ tui Pontifices. Cœpit ut *dignitas*, sic *authoritas* Patriarchæ Constantinopolitani supra Romanam eminere, et in orbe clarescere. Mali et invidi Pontificum tuorum oculi, splendorem hunc *Novæ Romæ* intueri ægrè poterant. Arrepta igitur hæc, licet iniquissima planè causa, sed arrepta tamen, quò deprimere istam sedem, et sidus novum jam in Oriente refulgens vel extinguere possent, vel saltem obtenebrare. Hæc vera temerarii illius et iniqui Pontificum tuorum in Acatium judicii causa: Hâc illi de causâ, et Acatium ipsum et Orientem ut tu ais, *totum in Acatii communione perstantem excomunicarunt*. Simile omnino est tuorum de nobis nostraque Anglicanâ Ecclesiâ judicium. Ut illi Acatium, sic nos *cum hæreticis communicare*, per calumniam clamatis, ideoque licet reipsâ *Catholicos*, pro *Hæreticis*, cæco, temerario, et iniquissimo judicio censemus.

6. *Judicium* tuorum Pontificum habes. Quomodo id ab Acatio, et Orientali Ecclesiâ acceptum fuerit, nunc vide. Sententiam, condemnationem et excommunicationem Pontificis *nihil^l* planè fecit *Acatius*. Et sanè, cur vel flocci penderet? ^l_{Nicop. lib. 16, c. 17.} Temeraria erat, injusta, et verè nulla. Quid juris aut po-

[252]

testatis habet in quemvis *alterius Diæcesis* Romanus Pontifex? Quid in *ullum Patriarcham?* Quid præcipuè in *Episcopum Constantinopolitanum*, cui *aequalia* per omnia *cum Romano privilegia* à Chalcedonensi Concilio^m firmata erant, cui insuper in causâ Appellationum *potestas longè major* quâm Romano ab eodem sanctissimo Consilioⁿ donata fuit et decreta?

^m Can. 28. ⁿ Ib. 9, et 17. Jure igitur fastum hunc et insolentiam Pontificis Romani contempsit Acatius, illiusque sententiam pro *Nulla* (et verè *Nulla* erat) habuit. Quare spreto hoc iniquo Pontificis judicio, Acatius, licet à Pontifice tuo excommunicatus et depositus, Episco-

^o Liber. c. 18. ^p Ep. 4. ^q Ib. palia et Patriarchalia omnia munera præsttit: *et usque^o ad mortem sacrificans remansit.* Romani etiam Pontificis insolentiam liberè justèque coarguit, et ut Gelasius^p stylo novo sed vobis nunc solenni loquitur, *blasphemavit.* Etiam *in judicium^q Papam tuum vocavit*: Nec tamen ut Romanus tuus, ad *suum*, sed vel ad Imp. vel ad *Concilii generalis* tribunal vocavit. Illic cum Pontifice tuo manu conserere voluit: Ibi Patriarchas omnes etiam Romanum tuum judicandum sciebat. In signum insuper

^r Nicep. loc. cit. et Bin. Not. ad ep. 5. Fœlicis. [253] ^s Gelas. ep. 8. detestationis Pontificum tuorum fastus, *nomen^r Fœlicis Papæ è Duplicis* ut indignum nominari *sustulit.* Nomen verò Acatii,

licet sub censurâ Pontificis Romani defuncti, *in Diplica^s* mortuo Acatio *relatum est*, ejusque ut verè sancti Dei servi, solennis inter Sacra commemoratio facta, integris triginta post ipsius obitum annis; nec Constantinopoli solùm, sed in compluribus Orientis Ecclesiis, reluctantibus^t licet et frendentibus ad id tuis Pontificibus. Sic, et meritò spretum Pontificis tui de Acatio

judicium: Sic et meritò tam Acatii factum ab Orthodoxis Ecclesiis probatum, et ipsius nomen inter eos honorificum fuit. Nos quoque, ut prisci Catholici, judicia de nobis vestra spernimus, utque *de jure Nulla*, repudianda censemus. Non ligabat Acatium Pontificum tuorum censura, nec nos possunt ligare

^v Matt. 16. 19. iniquissima ipsorum judicia. Non dixit Christus^u simpliciter, *Quæcunque ligaveris*, erunt ligata, sed dixit, *Tibi dabo claves*, et *quæcunque* (clavibus meis, clavibus his à me acceptis) *ligaveris*, *erunt ligata.* Claves verò illæ, quibus et olim Acatium, et nunc nos ligatis, *vestræ claves* sunt, non *Christi*; et *vestræ claves* non ligant, sed solùm Christi.

Hæc paucis de tuo Moggo: quo in antiquis historiis similem ^x Evag. lib. 3, c. 17, et Nicep. lib. 16, c. 13. tibi magis vix quenquam usquam reperias. *Homo^x fuit*, qualis omnino tu es, *fraudulentus, versutus, versipellis, velut Cothurnus*

ac Proteus quovis vento versatilis, qui temporibus se semper accommodabat, nec in undū perstitit sententia, sed modò Concilium Chalcedonense approbavit, modò palinodiam cecinit, et Concilium damnavit. Speculum habes in Moggo, ubi et ingenium tuum, et mores, et actiones clarissimè conspicias.

CAP. XLIII.

ECCLESIAM ANGLICANAM HÆRETICAM ESSE, QUIA COMMUNICAT
CUM REFORMATIS ECCLESIIS ULTRAMARINIS CALUMNIATUR
ARCH. SPAL. DEQUE LUTHERANORUM ET CALVINISTARUM
DISSIDIIS.

PROFERS post hoc, ex tuâ venenatis gravidâ sagittis Marce pharetrâ telum aliud, et secundum, quo Anglicanam Ecclesiam Hæreticam probes, argumentum; obtusum quidem satis, sed totum felle et aceto illitum. *Ecclesia, inquis,*^y *Anglicana communionem publicè et apertè profitetur cum Genevensi aliisque ultramarinis Ecclesiis.* *Etiam et Londini sunt regiā concessionē* ^{y Cons. Red. p. 26.} *Gallis, Belgis, Italī, apertæ Ecclesiæ.* *Hæ verò omnes Calviniano veneno infectæ, Ipsa quoque Geneva, Puritanorum mater.* *Ab his Puritanismus in Angliā fovetur et promovetur.* *Hæ Anglicanam professionem et ritus abominantur; et tamen Anglicanæ Synagogæ sorores sunt dilectissimæ:* quare cum Anglicana cum his hæreticis Ecclesiis communionem teneat, erit et ipsa quoque hæretica. Imò nec *Anglicana* est, nec *illæ* hæreticæ; sed tu homo ex convitiis et mendaciis totus conflatus, et Anglicanæ et illis sanctis Dei Ecclesiis novus Shimei ore inverecundo oblatras. Inter multa et illustria beneficia, quibus pro infinitâ suâ bonitate Anglicanam Ecclesiam beavit Deus, hoc non in postremis ducimus, quòd nobis, illius servos, fratres, et conservos nostros, sub Antichristi jugo olim gementes, per sævitiam nunc et tyrannidem vestram pulsos patria et natali solo, bonis ac fortunis exutos, omnibus exhaustos jam casibus, omnium egenos, urbe, domo sociare dedit. Fuisse scimus, et gratissimis animis sæpissimè recolimus, cùm Marianis illis temporibus, eadem hæc humanitatis simul ac Pietatis officia, à Genevensibus, à Gallis, à Belgis, et Germanis cumulatè benignoque animo in

se præstita sensit nostra Anglia. Ingemiscimus quidem nunc eorum casibus, quia tamen per vos et Tyrannidem vestram profugi illi nunc sunt, lætamur ex animo, quòd Anglia nostra, portus ipsis ac perfugium esse queat. Et si centesimo cum fœnore ipsorum in nos benignitatem ac beneficia rependere possimus, hoc magis honori nobis ducimus, etiam et beneficio.

2. Nec certè doctrinam illi aut professionem Anglicanam abominantur. Calumnia hæc tua est, cuius si pudor tibi ullus inesset, pœnituisse te jamdudum oportuisset. In doctrinâ et fidei Orthodoxæ professione discordia inter nos nulla. Hâc integrâ, in Ritibus et disciplinâ, discrimen ferendum utriusque scimus. Victoris^a tui temeritatem, et damnârunt olim, et etiamnum damnant pii ac prudentes omnes. Ille eos qui vel in *Ritibus ab ipso dissentirent, communione pellere volebat.* Non sic Irenæus, non Polycarpus, non ipsi sanioris judicii tui Ponti-

[255] fices, Anicetus, Pius, Hyginus, Telesphorus, Sixtus: Suum illi

• Sozom. lib. 7, c. 19. jejunii ritum, moremque servabant, *pacem* tamen cum aliis retinuerunt, qui ab aliis Ecclesiis ad ipsos venerant,* licet contrario ritu ac more jejunabant. Rectissimè Augustinus;^b *Totum hoc genus rituum liberas habet observationes, quòdque nec contra fidem, nec contra bonos mores injungitur, indifferenter est haben-*

• Aug. ep. 86. *In his,^c Mos populi Dei et instituta majorum pro lege tenenda sunt.* Etiam hîc et rectè Aquinas.^d Quærerit an Eucharistia in pane azymo an fermentato confici debeat? Respondet,

Conveniens est, ut in Sacramenti celebratione unusquisque servet ritum suæ Ecclesiæ. Vox vetus^e est et vera, *Dissonantia jejunii non dissolvit consonantiam fidei.* Ineptus tu nimis es, qui ultramarinas, aut eas quæ Londini nunc sunt Gallorum, Belgarum et Italorum Ecclesias, ritus nostros abominari opinaris. Ne dis-

flicient quidem. Didicimus ex Augustino;^f *Sit una fides universæ quæ ubique dilatatur Ecclesia, etiamsi ipsa fidei unitas quibusdam diversis observationibus celebretur: omnis enim pulchritudo filiae Regis intrinsecus:* *Illæ autem observationes, quæ variè celebrantur, in ejus veste intelliguntur, in fimbriis aureis circum amicta varietate.* Sed ea quoque vestis ita diversis celebrationibus varietur, ut non adversis contentionibus dissipetur. *Nequaquam de vestis Regiæ varietate litigamus, ubi ipsius Reginæ unam fidem retinemus.* Atenim tu, qui flabellum dissidii, et mali dæmonis nunc factus es, calumniis tuis dissipare conaris, quæ inter nos est et ultramarinas Ecclesias, et charitatis et

^a Ep. Artic. de quibus controv. inter Theol. Aug. cont. tit. de Cerem.

^f Ep. 86.

veritatis unitatem. Nec tibi tuisque sanguine Sanctorum ebriis satis est, fratres nostros per tyrannidem vestram patriâ et fortunis exutos, profugos hîc inter nos, et miseros esse: ne esse quidem eos aut lucem hanc aspicere vultis: non locum in orbe ullum, in quo vel plantam pedis illi reponant esse vultis. Hoc vobis volupe: in hoc tripudiat et triumphum agit Romana bestia:

Hoc Ithacus velit, et magno mercentur Atridae.

3. Tertium adhuc nec dissimile est, quo *Ecclesiam Anglicanam hæreticam probes Argumentum*: *Lutherani*, inquis,^g plurimarum hæresum sorde polluti sunt. Cùm Lutheranis verò comunicare *Anglicana Synagoga paratissima est*, et plurimùm conatur, ut monstra hæc in unum cum ipsâ coalescant, unioque fiat omnium Ecclesiarum reformatarum. Certè quidem conatur hoc Ecclesia Anglicana. Unionem omnium et optat, et efficere laborat. Nec poteras tu aut quivis illustrius ullum aut dignius Anglicanæ Ecclesiæ encomium excogitare. Quis unquam pius aut prudens non omnium Ecclesiarum Catholicarum unionem optet? Et si uspiam dissidium contingat, quis bonus non pro virili illud extinguat? Beatos esse Pacificos pronunciavit Christus.^b Beata Ecclesia Anglicana, quæ, vel hoste Judice,^{b Matt. 5. 9.} *Pacifica*. Non sic *Synagoga tua Romana*. Illa nil nisi dissidia seditiones et bella serit, pacem Ecclesiarum omnium conturbare, orthodoxos inter se παραχωβεῖν et commiscere, μῆλον ἔριδος inter Ecclesias Dei jactare: unitatem Ecclesiarum rumpere, inconsutilem Christi tunicam scindere: Cacodæmonis hoc est, hoc vestrum opus, conatus, studium, in quod manibus pedibusque, calumniis, mendaciis, dolis, nefandis, omnibus et infernalibus artibus laboratis. Impletis quod dixit Christus,ⁱ *Vos i Joh. 8. 44.* ex patre Diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere: Ille homicida erat ab initio, mendax, et mendaciorum pater.

4. Cur verò tu sic exagites *Lutheranorum*, et ut tu vocas, *Sacramentariorum* dissidia? An nescis eorum opiniones tales esse, ut judicio doctissimorum hominum^k ad sanum et Orthodoxum sensum revocari, et inter se conciliari possint? De vocibus inter eos potius quâm de rebus certamen esse? An nescis similia ferè inter Franciscanos vestros et Dominicanos extitisse dissidia? Recognosce tua ipsius verba, digna sanè quæ memoriâ teneas. Non est, inquis,^l cur objiciat dissensiones ¹ Spalat. inter Lutheranos et Calvinistas. Etiam inter Scotistas nostros contra Suar. c. 1, n. 30.

^g Cons. Red. p. 27.

^b Matt. 5. 9.

^k D. Feild. de Eccl. lib. 3, c. 42, et in Append. ad lib. 5, part 2, § 6, p. 32, 33.

^l Spalat. contra Suar. c. 1, n. 30.

et Thomistas, inter Dominicanos item et Jesuitas sunt acerrimæ dissensiones. Altercantur in disputabilibus, et in iis in quibus est libertas opinandi: et hoc nihil obest fidei Catholice. Tales esse judicio eas altercationes, quæ adhuc fervent inter Lutheranos et Calvinistas. Lis omnis inter eos, vel te Judice, in disputabilibus est, inque eis quæ fidei Catholice non obsunt. An et oblitus quanta inter vestros de Temporali Papæ monarchiâ non dissidia solùm, sed et bella? Pugnant utrique de Capite vestro, de ipso fidei vestrae Capite. Dimicant utrinque et multi et magni inter vos nominis athletæ: Bellarminus, et qui ei adhærent, Carerio et Bonifacio Octavo, Hæreticiⁿ censemur; utriusque tamen in deformatae Ecclesiæ vestrae gremio; utriusque in communionem vestram admittuntur. Cur non itidem in unâ et eâdem Reformatâ Ecclesiâ, inque illius communionem recipiantur Lutherani et Calvinistæ, quorum lites facilius multò componi possunt et conciliari?

5. Nec ignoramus tamen quâm sint aliqui inter ipsos offenso in sibi adversantes animo. Sed scimus quoque graves inter^o Augustinum et Hieronymum offensas et dissidia fuisse: et ambo tamen Catholici: licet alterius error non minor quâm Lutheranorum. Hieronymi^p verò et Ruffini, Chrysostomi^q et Epiphanii dissensiones quis nescit? Omnes tamen illi Catholici: licet horum quorundam periculosus, opinor, magis error quâm Lutheranorum. Optamus nos utrisque, et Lutheranis, ut tu vocas, et Calvinistis, Cypriani, et Sancti et Martyris moderationem animi atque modestiam. Qui licet ipse, et Africani reliqui sancti Episcopi, à Stephano Romano, in dogmate etiam fidei dissiderent, *Unitatem tamen Ecclesiae in opinionum diversitate non disciderunt, sed et cum aliter sentientibus communionem retinuerunt.* Nec minùs Lutheranos ob errores aliquot, Catholicos censendos, et in communionem recipiendos arbitramur, quâm Irenæum, Papiam, Justinum, et complures è sanctis patribus, qui Chiliastarum errori, æquè ac nunc suo Lutherani, adhæserunt: Nec verò unquam (ringaris licet tu et rumparis) unitatem Lutheranis, omnibusque Dei sanctis Ecclesiis suadere desistemus. Cum Apostolo^s hortabimur, *Implete gaudium nostrum, ut idem sapiatis, charitatem habentes, et unanimes idem sentientes.* Illis, etiam et vobis, cum eodem Apostolo^t dicemus, *Utinam abscindantur qui vos perturbant.* (Rogamus^u vos fratres, ut observetis eos qui offensiones et offendicula faciunt,

[257]
n Car. lib. de
Potest. Papæ
in Tit.

o Aug. ep. 8,
9-11, 15, et
19.

p Aug. ep. 15.
q Soc. lib. 6,
c. 9. 11-13.

r Concil.
Afric. sub
Cyrp.

s Phil. 2. 2.

Gal. 5. 12.

u Rom. 16. 17.

et declinate eos ; hujusmodi enim non Christo Domino serviunt, sed suo ventri. Eorumque discordias, ut Hieronymi et Ruffini, Augustinus, seriò deploramus, cumque eo^x dicimus ; Heu mihi, ^{x Aug. ep. 15.} qui vos alicubi simul invenire non possum ! Fortè ut moveor, ut doleo, ut timeo, prociderem ad pedes vestros : flerem quantum valerem, rogarem quantum amarem, nunc unumquemque vestrum pro seipso, nunc singulos pro aliis, et maximè pro infirmis, qui vos tanquam in theatro, magno sui periculo spectant, ne de vobis ea dicendo aut conscribendo spargatis, quæ quandoque concordantes delere non poteritis. Quod^y superest, fratres, idem sentite, in pace ^{2 Cor. 13.11.} agite, et Deus pacis erit vobiscum.

6. Enumeras^z ad extremum, et desultorio tuo more per-^{z Cons. Red.}
^{p. 27.} transis nonnulla Religionis nostræ Capita, de Fide, de Operibus, de Justificatione, de Eucharistiâ, de Missis privatis, de Meritis, de Invocatione sanctorum, de Imaginum veneratione, de Ritibus sacris, de Animis defunctorum, et tum adjungis, *Nos hæretico spiritu ista damnare et abolere ; nostramque de his doctrinam hæresin vocas.* Hoccine est probare Anglicanam Ecclesiam hæreticam ? An hæc nuda assertio pugilem decebat ? An et te Archiepiscopum ? Vide enim non inscitiam solùm tuam, sed et insaniam. Nosne vel *Fidem*, vel *Justificationem*, vel *Opera*, vel *Eucharistiam*, vel *Ritus sacros*, vel *Animas* defunctorum damnamus et abolemus ? Calumnias has tuas, et hæretica vestra circa hæc dogmata damnamus, res verò ipsas amplectimur, libenter simul et constanter. Disce tu aut omnino tacere, aut ut Theologum decet loqui. Si neutrum vis, debebis omnibus, ipsis etiam pueris nostris ludibrium.

7. Nec est hîc quidquam præter infantiam tuam, quod quis refutare debeat. Quæ enim hæc est *Hæresis nostræ Probatio* ? Omnino non alia, quam, *Ipse dixit.* Ipse autem quis ? Ipse mendaciorum consarcinator : calumniarum artifex : homo ejusvis, homo nullius fidei : Proteus et vertumnus in fide : Hæreticus, Apostata, Atheus, Antichristianus, et quod in se omnis dedecoris colluviem comprehendit, *Ipse est Marcus Antonius Spalatensis* ; Ipse dixit. Probationem tuam mirabilem videt nunc lector : quanti æstimanda sit, ipse judicet.

CAP. XLIV.

ECCLESIAM ANGLICANAM SCHISMATICAM ESSE CALUMNIATUR
 ARCH. SPALAT. QUODQUE ECCLESIA ROMANA VERÈ SIT
 BABYLON APOCALYPTICA.

AB *Hæresi* Ecclesiæ Anglicanæ pergis ad illius *Schisma*: mox ad *Hæresin* novâ methodo reversurus, tum iterum ad *schisma* progressurus. Ut cerebrum tibi, dum ista scribebas, malè sanum fuisse, facilè videant omnes; *Schismaticam*, dicas,^a nostram esse *Ecclesiam*: et ut lepidum te poëtam sciamus, ais eam *magis à Catholicâ Ecclesiâ divisam*, quâm sunt ipsi divisi *toto orbe Britanni*. Virgilium opinor *Schismatis nostri* testem advocas, nec testem scio veraciorem unquam invenies. Sed videamus probationem tuam, quâm *Necessariam* esse vis, ideoque Demonstrationem. Arrige aures Pamphile, et Demonstratorem audi-

^b Ib. et p. 28. Antonium. Se^b à *Romanâ Ecclesiâ*, reliquisque ei communicantibus esse divisos in Religione et fide, fatebuntur ipsi nec inviti, et res est clarissima. Cùm verò Ecclesia Romana cum aliis sibi conjunctis sit verè et propriè *Catholica Christi Ecclesia*, an non sequitur necessariò, *Anglicanam* ab illis sic vocatam *Ecclesiam à verâ Catholicâ esse omnino dissectam*, et consequenter illam non esse *Corpus Christi*, nec *domum Dei*, nec *absolutè Ecclesiam*? Euge, Euge; Ferte citò corollam, et Sophisticum coronate Antonium. Vix tot verba híc, quot vitia; sed unum tantùm notabo. Disputat hic Demonstrator à Loco, quem vocant Logici Petitionem principii. Æquè sapienter ac Logicè probasses nos esse Schismaticos, quia sumus Schismatici; aut sic: Romani sunt Catholici, ergo sunt Catholici. Romanam tuam Ecclesiam Catholicam fuisse probandum tibi ante omnia fuit. Hoc, quia probare non poteras Archiepiscopus tu egenus, et *rationum inops*, à nobis emendicas. Non dabimus. Nec tu, nec Romani Sophistæ omnes machinis ullis aut fallaciis evincent unquam, aut extorquebunt. Romanam tuam, *Apostaticam esse, Hæreticam*, et *Antichristianam* multis modis antè declaravi. Nec immorabor diutiùs in hoc nugacis hominis sophismate. Retorquebo solùm hoc telum, et eisdem armis, eisdem penè verbis, *Romanam Ecclesiam Schismaticam esse probabo*. Romanam Ecclesiam ab Anglicanâ, et cum ipsâ communicantibus esse

[259]
 • Cons. Red.
 p. 27.

divisam, in Religione et fide, fatebuntur ipsi, et res est clarissima, ac per se notissima. Cùm verò Anglicana Ecclesia cum aliis sibi conjunctis, sit verè et propriè Catholica Christi Ecclesia, annon sequitur *necessariò*, Romanam illam ab ipsis vocatam Ecclesiam, à verà Catholicâ esse omninò disjectam, et consequenter, nec esse Corpus Christi, neque domum Dei, neque absolutè Ecclesiam? Placetne tibi hæc quam à te mutuatus sum *Demonstratio*? At interim, par pari retuli, quod malè mordeat hominem. [260]

2. Atque hîc abrumpit homo Methodicus inceptum suum de *Schismate Anglicano* filum: Scilicet, bellè satis, et bellicosè actum est de *Schismate*, et quâm *Schismaticâ* sit Ecclesia Anglicana, satis *demonstratum*. Nunc à calce ferè redit ad *Carceres*, et ad prius libelli sui *Caput*, quod in *condemnatione* positum erat, regreditur. Venerat nimirum ei subitò quid in mentem, quod priùs exciderat, de *Babylone*; condemnandum id mox fuit: ne si de ordine cogitâasset, memoriâ fortè elaberetur. Avertite, obsecro, oculos Aristotelici: Dormiunt omnes hodiè Methodi leges. Audistis de *Angliâ*, audite nunc de *Babylone*: Alpha, Beta persequitur. Hæc Antonii Babylonici methodus.

3. Dixeras^t olim *Romam*, et *Romanam quæ nunc est Ecclesiam*, *Babylonem eam esse, quæ in Apocalypsi describitur*. Revo-
cas^u nunc hoc et meram calumniam fuisse asseris. *Romanam Urbem Babylonem nunc esse vis, non Romanam Ecclesiam*. Non est cur te revoces. Certè enim *Romana vestra Ecclesia Babylon ipsissima est, quam depingit Johannes*. Hoc ex nostris complures, solidissimis nec unquam refellendis argumentis demonstrârunt. Lege doctissimorum Episcoporum Abbotti, et Downami; Lege Whitakeri, Fulci, Henrici Bullingeri, Giffordi de Apocalyptic Antichristo libros: Lege vel Serenissimi Regis nostri Jacobi auream illam et nec purpurâ vñalem neque auro ad *Imperatores et Reges admonitionem*; perspicies ex illis luce clariùs *Ethnicam nullam Romam*, sed vestram quæ nunc est, quæque ab anno ferè sexcentesimo fuit, *Romanam Ecclesiam*, hanc, inquam, ipsam, et non *Urbem Romanam*, nec *Romanam Ethnicam*, Babylonis nomine, à Johanne significatam fuisse. Lectis his, tua hæc, et similia omnia vestrorum hominum Sophismata, ineptissima commenta, somnia, et deliramenta, evanescent planè ad hos soles, et in fumos abibunt.

4. Lege insuper vel tuorum hominum de Antichristo tracta-

^t Lib. 4, de Rep. Eccl. c. 3, n. 37, 38, et seq.
^u Cons. Red. p. 28, 29.

tus, Bellarmini, Sanderi, Lessii, Cydonii, Gretseri, et aliorum. Ipsæ illæ, quas tui hîc venditant et ostentant *nugæ*, et *germanæ gerræ*, anilia commenta, vel pueris ipsis ridenda, hominem quemvis ingenuum, et veritatis amantem, quemvis nisi pertinaciæ mancipium sit, fateri cogent, pessimam vos causam hîc habere, nec posse vestros ullo lixivio, vel à *Romano Pontifice* hunc *Antichristi*, qui ipsi proprius est et peculiaris, *titulum* vel à *Romanâ* vestrâ Ecclesiâ Babylonicae meretricis nomen elüere.

^x Lib. de
Antic. de
Monst. 18.

^y Ep. ad
Algas. quæst.
11.

^z Lib. 20, de
Civ. Dei, c. 19.

^a Spal. Cons.
Red. p. 15.

^b Loc. cit.

^c 2 Thess. c. 2.

^d Loc. cit.

^e Cons. Red.

p. 29.

^f Bell. lib. 3,
de Pont. c.
13, et lib. 2, c.

2.

^g Defens. c.
2, lib. de
Pontif.

^h In c. 18,

Apoc.

ⁱ In c. 14,

Apoc. n. 44.

Vi ipsâ hujus, veritatis victus Sanderus^x vester *Antichristi sedem Ecclesiam esse* verissimè nobiscum agnoscit. *Alii*, inquit, *aliter Dei Templum accipiunt, et Hieronymus^y verius* (nota verius) *de Ecclesiâ arbitratur Templum Dei apud Apostolum, non de Hierosolymitano templo sed potius* (nota potius), *de Ecclesia accipiendum esse, in quâ sedet Antichristus, non velut legitimus Judex, sed velut tyrannus.* *Augustinus^z* etiam rectè (nota rectè) admonet, *filium perditionis sedere non solum in templo, sed in Templum Dei, tanquam ipse, cum suis membris, sit Templum Dei quod est Ecclesia.* Non poterat, opinor, quidquam significantius Romanam tuam Ecclesiam denotare: quæ Papam cum suis adhærentibus, *ipsam Ecclesiam esse, et solummodò^a seipsam pro Ecclesiâ venditat, alias verò omnes, ne Ecclesias quidem esse vult.*

Augustino, et Hieronymo addit Sanderus^b Chrysostomum, et Theodoreum. Addam et ego *Œcumenum*,^c *Non dicit Apostolus Templum Hierosolymis, sed Ecclesias Christi.* Sedem nunc vides Antichristi (fatente, idque ex Hieronymo et Augustino confirmate, tuo Sandero), esse *Ecclesiam*. Suade tuis, ut deinceps sileant de Hierosolymis et Salomonis templo. Quærant Antichristum non *Hierosolymis*, sed in *Ecclesiâ*, inque illâ *Ecclesiâ*, cuius Princeps *se suosque Ecclesiam solam esse gloriatur.* Ubi verò in Ecclesiâ invenias Antichristum, nisi in Babylone Apocalypticâ? Agnoscit et hoc quoque sanctus vester Sanderus.^d *Babylon, inquit, sedes est et civitas Antichristi.* Nihil verius. Et qui extra Babylonem Antichristi sedem quærunt scotomate magis quam ipsi Sodomitæ laborant. Babylonem Apocalypticam *Romam esse* et tu^e et tui omnes ultrò fatentur. Bellarminus,^f Gretserus,^g Viegas,^h et præ omnibus Ribera,ⁱ qui Romam olim conflagraturam judicans, addit, *Hoc ex Apocalypsis verbis, ubi de Babylone agit, tam perspicue cognoscimus, ut nè stultissimus quidem negare possit.* Collige nunc ista. *Roma est Babylon Apocalypticæ, quæ incendio et*

desolationi tradenda est. Hoc ne stultissimus quidem negare potest. *Babylon Apocalyptic* est Sedes Antichristi: Hoc disertè testatur et profitetur tuus Sanderus. Non dubitabis, opinor, hinc consequi, *Romam esse sedem Antichristi*. At quænam Roma illius sedes est? Roma quæ *Ethnica*? An ea quæ est Ecclesia? Audi porrò: Sedes Antichristi est *Ecclesia*. Hoc Hieronymus, Augustinus, et Ecumenius clarè testantur, et agnoscit tuus Sanderus. *Roma Ethnica* non est Ecclesia: Hoc ex se perspicuum est. Annon hinc confectum putas, *Romam Ethnicam non esse sedem Antichristi*, ideoque nec esse Babylonem Apocalypticam, Nulla igitur alia Roma, vel Babylon Apocalyptic est, vel sedes Antichristi, nisi *Roma Ecclesiastica*, quæ se sibique adhærentes, pro *Ecclesia* venditat. Aut si tuis verbis me hæc effari mavis, *Ecclesiam^k profectò Romanam Hieronymus Babylonem vocat: Ecclesiam inquam, non urbem: qui Babylonis Senatum, hoc est viros Ecclesiasticos, Senatum vocat Pharisæorum et imperitorum, qui adversus ipsum conjuraverat*. Sed nolo hæc nunc persecui. Abundè à nostris et luculenter demonstrata sunt. Premam ego vestigia hîc tua, et pauca ex tuis insipidis figuramentis proponam brevi, et nigro carbone notabo.

5. Primò, sic inquis,^l *Scio Romam Christianam Babylonem non esse*. Quis verò Romam Christianum, id est, *Orthodoxam*, Babylonem vocat? Roma non quidem Christiana, seu Orthodoxa et Catholica, sed *Roma hæretica, Antichristiana, et Papistica*, ea nec alia Roma, Babylon est. Quamdiu incorruptam et inviolatam, Christianam et Orthodoxam fidem tenuit Roma, quamdiu Antichristi hæresibus conspurcata non erat, *Babylon* dici non potuit, non debuit. Quamprimum verò Roma *Antichristiana* facta est, et factum hoc primò, sub Bonifacio III., an. 606, tum primum in *Babylonem* transformata est. Prout crevit in eâ *Antchristianismus*, sub Hadriano Secundo, Hildebrando, et Leone X., Babylonica simul Idololatria, Tyrannis, Hæreses, et plusquam Luciferiana superbia in eâ indies magis magisque emicuit. Absit ut *Romam Christianam*, id est, Orthodoxam, *Babylonem* dicamus. Roma Christiana Babylon non est, nisi fortè Christianam sic nunc voces, quia se *Christianam fidem profiteri*, licet falsò dicat: cùm sit verè *Antchristiana*. Si hoc sensu Christianam voces, etiam Roma ipsa Antchristiana, sic [263] *Christianæ* est, sic quoque Apocalyptic Babylon est. Noli in

[262]

^k Spal. lib. 4.
de Rep. Eccl.
c. 3, n. 32.^l Cons. Red.
p. 29.

[263]

tanto fidei Capite strophis ludere et Æquivocatione. Dic clarè, Romam quatenus *Bonifaciana* est, quatenus *Hadrianana*, quatenus *Hildebrandina*, quatenus *Leonina* est, dic Romam istam Babylonem non esse: tunc dices quæ Romanum pugilem, Anti-christianum et Papistam decent. Cùm *Christianam*, id est, Orthodoxam Romam *Babylonem esse negas*, nostras agis, non Gregorii tui aut Urbani partes.

^m Cons. Red. 6. Secundò ais,^m de *Romā Ethnicā ante fidem Christi susceptam, Prophetiam Apocalypses explicari non posse*. Ideo *Romam illam Ethnicam non esse Babylonem Apocalypticam*. Verissimè. Tuque híc etiam nostras iterum agis partes: pro nobis dimicas, et contra Pontificum tuorum athletas: Cum Bellarmino ipso bellum híc geris. Ille *Romam illam antiquitùs tum Ethnicam, Babylonem esse*; de *istā Ethnicā Romā Apocalypses Prophetiam explicandam esse totis viribus contendit*.

ⁿ Bell. lib. 2, de Pont. c. 2. • Ib. § Praed. Adeo etiam, ut illud ipsum^o de *Incendio Romæ, ruind et desolatione vaticinium jam impletum esse ineptissimè opinetur*. Et *Babylon*, inquit,^p *Illa, de qua in Apocalypsi, Romana urbs est, qualis erat Johannis tempore*: et iterum;^q *Patet, inquit, hoc ex ipso Johanne, qui dicit se loqui de illā Romā quæ tenebat Imperium super Reges terræ, et quæ erat ebria sanguine Sanctorum: quæ certè locum non habent, nisi in eā Romā, quæ regnantibus Nerone et Diocletiano, martyres trucidabat*. An tu cum Cardinali in arenam descendas? Dares Entellum provokes? Scis mortuos non mordere. Si in vivis esset Cardinalis, non impunè tantam tuam insolentiam tulisses, quòd Cardinalis sententiam, licet nimis ineptam, rejicere tu et refutare auderes.

^r Cons. Red. 7. Tertiò dicis,^r et hoc tibi palmare, *Babylonem in Apocalypsi posse commodè de Romā Ethnicā intelligi et explicari*: non quidem de *Romā*, quæ olim ethnica ante susceptam fidem fuit, sed de *Romā*, quæ in Antichristi persecuzione Ethnicā adhuc futura est, quia *Ethnici Idololatræ Romam sibi fortassè subjecturi sunt*. Vacillat híc video tua fides. *Fortassè Roma erit tunc Ethnica, Fortassis Ethnici Idololatræ eam sibi subjecturi sunt*. Ubi fides, si *Fortassè*? Non cohærent duo hæc, nec in unâ sede morantur, [264] *Fides et Fortassè*. Ego vacillanti tuae fidei, fulchrum validum, quo statuminetur, suppeditabo. Non est omnino tunc Ethnica futura tua Roma. Non est tunc in Ethnicas Idololatrias vel lapsura, vel degeneratura. Regnante adhuc in eâ Romano Antichristo, *decem^s Reges odio habebunt meretricem, et Babylonem,*

^p Ib.
^q Respondeo
Babylonem.
^q Ib.

id est, *Ecclesiam tuam Babyloniam*, Antichristianam, et *Antichristi ipsius sedem*, Reges illi zelo Dei, odio Antichristi accensi, Romam adhuc *Pontificam* incendio tradent, et in favillas vertent. Instar *lapidis^t* molaris in mare projecti, ita cum impetu projicitur ^{Apoc. 18.21.} *Babylon*, Urbs illa magna, nec amplius invenietur. Videbunt et lugebunt^u incendium hoc ac desolationem, *Meretricis* ^{Ib. 9.11, 17.} amatores. Horum primus ac princeps, est *Romanus Pontifex*. Ille post *hoc incendium^x* superstes erit; cremenda est et desolanda Roma, antequam destruatur *Bestia*, id est, Antichristus, seu Pontifex Romanus, cum suo *pseudopropheta*, id est, ministris, qui doctrinas ipsius populo proponant. Indicat hoc tibi Johannes, qui *post^y* incendium hoc et triumphum *Sanctorum de quo, c.* eversâ Babylone, *Bestiam^z* et *pseudoprophetam*, *comprehensos iri, 18.* et *vivos in stagnum ignis ardens sulphure conjiciendos declarat*. Si Johanni fidem habere nunc vis, Roma *Pontifica*, quæ sola Babylon est, Roma *Pontifici adhuc subjecta*, Pontificibus illiusque satellitibus *venifica sua, scortationes, idololatrias*, et omne genus abominationum in eâ excentibus, et orbem philtoris suis et phialâ aureâ dementantibus, Roma splendore suo adhuc nitens, *amicta bysso, purpurâ, et coco, deaurata auro, lapidibus pretiosis, et margaritis, onusta, ligno thyino, ebore, argento, ære, ferro, et marmore, omnibusque animarum mercibus ornata, Pontifica*, hæc nec alia ulla Roma, *Babylon ipsissima* est, quæ à decem Regibus oppugnanda est, et cremanda, et funditus revertenda. Vos ut clarissimam hanc Johannis de Pontificiâ vestrâ Babylone, illiusque ruinâ, incendio et desolatione, Prophetiam eludatis, somnia et commenta vanissima de Ethnicâ olim futurâ Româ populo et proselytis vestris obtruditis. Cæci cæcos ducitis in foveam, et in barathrum istius incendii: eosque omnes, qui ut olim Noachus, judicium Dei, quod Romam vestram Pontificiam manet, è Scripturis sacrâ denunciant, quique ut serventur, ad Arcam Dei configuiunt, sannis excipitis et ludibriis; utque olim vetus Orbis, et Sodoma, sic impletis et vos mensuram iniquitatum vestrarum, donec ingruat in vos tempestas, et sulphure atque igne depluat de Cœlo Deus; donec extrema illa vobis luctuosa, sed sanctis omnibus lætissima ac foelicissima dies, inopinantes vos obruat. Discite justitiam moniti, Eripite vos his flammis: auscultate, dum dicitur *Hodiè*, voci Angeli,^a *Exite ex Apoc. 18. 4.* eâ, popule mi.

8. At Johanni, scio, non auscultabis. Domus vos rebellis

^x Riber. in c.
14, Apoc. n.
48, et Bell.
lib. 4, de
Pont. c. 4,
§ Accedit.

[265]

estis, refractaria gens ad vocem Domini, et populus durâ cervice. Vide verò tu, annon sint et ex *Prophetis vestris*, è quibus hæc discas, et dum dies est, sapere discas. Roma, quæ *quondam fuit Ethnica*, olim à vestiis^b Sixto Senensi, Lindano, Bellarmino, Horontio, aliisque *Babylon* putabatur, et sic ab *Ecclesiâ vestrâ Babylonis* nomen avertere solebatis. Victi jam veritatis vi ac splendore Romam illam, quæ *fuit Ethnica*, *Babylonem* illam non esse, quæ adhuc incendio cremanda est, nobiscum agnoscitis. Spes nunc vobis omnis in Româ, quæ adhuc in fine mundi à fide penitùs defectura, et *Ethnica* futura est; de quâ tamen *Ethnicâ Româ* nec in Apocalypsi, aut sacris literis, nec in Patribus, nec in ullo antiquo Scriptore, vel vola est, vel vestigium ullum. Primus *commenti hujus* author est Ribera Jesuita,

^cOpus Riberæ
Approbatum
22 Maii, an.
1590.

qui triginta tribus^c ab hinc annis commentarios in Apocalypsin dans, in eis, hoc à sæculis inauditum figuramentum è suo cerebro extundens edidit. Commentum, quia *novum*, quia *Jesuíticum*, quia *ejusmodi*, ut licet probari nunquam omnino possit, difficulter tamen everti posse judicarent, cùm sit de *futuris contingentibus*, iisque spissâ caligne obvolutis, ideo commentum hoc Blasio Viegæ^d Jesuitæ, Gretsero^e Jesuitæ, et nunc Antonio

^d In c. 18,
Apoc. § 4, n. 6.
^e Defens. c. 2,
lib. 2, de

Pont. p. 657,
et Def. c. 13,
lib. 3, de
Pont. p. 927.
^f Lib. 4, de
Pont. c. 4,
§ At, et
§ Quod, et
§ Accedit,
g Ib. § Addo.

Sed ne hîc quidem satis tutum vobis effugium. *Probabilissimum enim*, ut ait Bellarminus^f, et piè credendum est, non posse separari Petri Cathedram à Româ, et proinde Romanam Ecclesiam absolutè non posse deficere: et iterum, ^g Patres et Pontifices hoc volunt, in *Romanâ Ecclesiâ semper futurum Episcopum Catholicè* (vestro sensu Catholicè) docentem et populum Catholicè (eodem sensu) sentientem. Si utrique Catholici, et Episcopus, et populus, semper Romæ futuri, semper igitur usque ad ipsum excidium et funus Romæ, Romana hæc ipsa vestra, quam dicitis *Catholica fides*, perstabit Romæ, nec nisi incendio unquam expurgabitur. Quare si Roma adhuc *Babylon futura est*, quia nunquam ab hâc vestrâ fide defectura est, ideo etiam Roma, licet *istam fidem* profiteatur, verè *Babylon* est, et cùm cremabitur, non alio quâm nunc est modo *Babylon* futura est.

[266]

10. *Probabilissimum* hoc, vel Cardinale tuo Judice, et piè credendum. Addo ego, *verissimum quoque esse*, nec de pietate solùm, sed de necessitate credendum. Nam ut è vestro Sandero antè declaravi, *Babylon, quæ sine dubio Roma est, Sedes est Antichristi*. *Sedes autem Antichristi est ipsa Ecclesia*; Roma

igitur, quæ se Ecclesiam esse jactat, Roma Antichristiana, et Ecclesiastica, *Babylon illa est*, quæ incendio tradetur: usque ad incendium ipsum et excidium *Roma Ecclesia erit, Ecclesiastica erit*, et *Antichristiana*.

11. Vide insuper quām frigidum fit, et verè ridendum hoc Riberæ tui de Româ Ethnicâ commentum. Dic enim, quando ex *Papisticâ* pagana futura est, et *Ethnica*? Quis immotam illam *Petram fidei*, contra quam portæ inferorum non prævalebunt, Româ movebit? Quis tantæ ac tam mirabilis metamorphoseos futurus author et opifex? Quomodò cùm inde pulsus Pontifex, et penitus extincta fides, ad tantam et tam incredibilem potentiam exurget, ut omnes gentes, et omnes Reges terræ cum eâ scortentur? An et omnes gentes, omnes Reges terræ *pagani* etiam et *ethnici* futuri sunt? An *fides Catholica* ex omnibus gentibus delenda, et prorsus extingueda? Quis tantus Monarcha, pulso Pontifice, Imperium Romæ illius capesset! Decem certè Regum nullus, qui omnes Romam debellabunt, omnes etiam Antichristo adversi erunt. Nam pugnabit cum his Antichristus. Quomodò ad tantam et tam infinitam opum vim perveniet tua tum *Ethnica Roma*, ut mercatores omnes terræ opibus deliciarum ejus divites fiant? An vi tum ad amorem suum et obsequium gentes omnes coget? At ubi vis et ferrum, mysterium ibi nullum: non arte, sed aperto marte et vi geritur res. Babylon autem *Mystica* est, *mysticè* operatur, beneficiis et blanditiis, non vi, amasios suos ad se allicit et pellicit. Sin *mysticè* Romam tuam Ethnicam hæc præstare dicas, quomodò tam brevi, et angusto temporis spacio, non *toto sexcennio*, tam multa, tam mirabilia per omnem orbem perficiat? Hæret scio híc, æternumque hærebit vobis aqua. Non OEdipi omnes solvant, non Alexander ipse dissecet hos plūs quām Gordios nodos. Ipse figmenti hujus inventor, Ribera,^b postquam diu se in his fatigasset, fatetur, tandem ad ^b In c. 14,
Apoc. n. 51,
et 52.
extremum, *Quā hæc ratione fiant certò scire hominem arbitror neminem. Mirum hoc videtur, et ego hoc magnoperè mirandum confiteor.*

12. Percommode verò híc accidit. Rimulam unam reliquerunt figmenti hujus artifices, per quam totius commenti vanitatem clarè conspicere liceat. *Tempus* nimirum signârunt, quo Roma cremanda est. Ex illâ temporis notâ, et commentum hoc totum, et complura tuorum hominum de Antichristo et

Babylone deliria evertuntur. *Tempore Antichristi Romam desolandam et cremandam docet Bellarminus.*ⁱ Rectissimè omnino, si verum et *Apocalypticum Antichristum*, qui est Papa Romanus, intellexisset. Certè enim illius tempore cremenda est et desolanda, propter Antichristianas ipsius abominationes, Roma. Sed alius vobis est Antichristus. Is nempe, qui à

ⁱ Lib. 3, de Pont. c. 13,
§ Tertio, et lib. 4, c. 4,
§ Accedit.

¹ Vieg. in Exeget. post c. 13, Apoc. § 2, n. 3, p. 752.

¹ Bell. lib. 3, de Pont. c. 12,

§ Jam Vero.

^m Vieg. loc. cit. § 10, n. 4,

p. 761.

ⁿ Ib. § 3, n. 4.

^o Vieg. in c. 13, § 10, n. 4,

et Bell. lib. 3,

de Pont. c. 13.

^p Bell. lib.

eed. 3, c. 8.

^q Lib. eod.

c. 6.

^r Ib. c. 9,

§ Similis.

Dæmone^k incubo procreandus, è Tribu^l Dan oriundus, qui primum^m in Babylone Chaldaeorum, ubi et nascitur: tumⁿ Hierosolymis regnabit, ibique sedem suam locabit: qui etiam non nisi tribus^p annis et dimidio regnabit: adversus quem Enoch et Elias adhuc vivi^q depugnabunt: post cujus mortem,^r usque ad extremum judicium, et adventum Christi, intercedent solùm dies quadraginta quinque. Talis profectò nullus unquam futurus est Antichristus. Rusticus expectes dum defluat amnis, et defluet quidem ille, ipsum mare siccabitur, antequam veniat in orbem fictius hic et Chimæricus Antichristus. Hunc verò Bellarminus intelligit, et de hoc, vestri ferè omnes egregiè poëtas agentes, miranda canunt, sed non credenda. Fingamus verò paulisper talem fore Antichristum. Tempore istius Antichristi cremandam

^s Lib. 3, c. 13, Tertio. *Romam* ait Bellarminus: *Imò insigniùs aliud ait, quòd Antichristus iste odio habebit Romam, et cum eā pugnabit, eamque desolabit, et incendet.* Quarè verò illi tam exosa, nisi quia tunc Catholicam vestram, quam vocatis fidem, strenuè propugnet, et profiteatur? Nec ab his tu dissenties: qui in persecutione Antichristi Romam ab Ethniciis Idololatris subjugandam ais.^t

^t Cons. Red. p. 27. [268] Ad Antichristi igitur vestri tempora perstabit Roma in eâ, quam nunc profitetur, fide: in persecutione istius Antichristi ab Idololatris tum subjugata, Ethnica fiet. Age nunc: si non antè Antichristi vestri persecutionem aut Regnum, Ethnica futura est, certè cum incendio tradetur, non Ethnica erit, sed eodem quo nunc est sensu, Catholica. Nam ante Antichristi istius, vel persecutionem, vel bella, vel Regnum, Romam incendio cremandam à decem regibus docet Ribera.^u Cùm veniet, inquit, Antichristus, Babylon (id est, Roma) jam non erit. Roma^x antè initium regni Antichristi exscindenda est à decem regibus, ut apertè predictum est ab Apostolo, cap. 17 Apoc. et nos infrà demonstrabimus. Et iterum, Sine dubio Babylon (id est, Roma) evertetur ante regnum Antichristi: quandoquidem ab illis decem regibus evertenda est, qui regnabunt antequam ipse regnare incipiat, ut apertissimè scriptum est, cap. 17 Apoc. Initio autem

^u In c. 16, Apoc. n. 15.

^x Ib. n. 14.

^y Riber. in Ord. Temp. in fine com. in Apoc. p. 595.

regni sui Antichristus tres ex his regibus occidet. Evertenda est ergo Babylon, seu Roma, cum decem erunt reges, hoc est, ante initium regni Antichristi.

13. Eequid clariū dici potuit? Et ineptit planè Jesuita Gretserus,^z qui *Romam ideo ab Antichristo cremandam dicit, quia per decem hos reges, Antichristus eam cremabit, et quod per illos faciet, id ipse facturus non injuriā judicatur.* Quomodo per eos Antichristus hoc faciat, qui cum his regibus nihil adhuc negotii habuit? Cujusque illi non ministri tum erant, sed hostes; cum quibus ille de Imperio orbis dimicaturus erat: qui *ex^a humillimo loco prorepens, et per fraudes ac dolos Iudeorum Regnum primò adeptus, mox cum decem illis regibus pugnaturus procedit: et tres eorum, Aegypti nempe, Africa, et Aethiopiae collatis signis superabit, et occidet, septem reliquos ultrò cedentes sibi subjiciet.* Sed profectò ita res est. Quæ, quamque inepta, et absona de *Antichristo* fingatis, nihil omninò pensi vobis est: unum hoc agitis, ut mentes, et oculos hominum ab Antichristo Romano, qui solus est et verè *Antichristus ille Apocalypticus*, avocare possitis, atque amovere. Vides tu interea, commenti hujus Jesuitici de *Romā Ethnicā futurā*, quod cæcus nunc amplecteris, vanitatem. Roma in *Ethnicam* non mutabitur, donec regnet Chimericus vester Antichristus, qui idecirco, ut docetis, *eam odio habebit*, quia fidem Christi tum, non Paganismum profitetur. Roma verò ante illius Antichristi, vel regnum, vel bella incepta, ob scelerum omnium et flagitorum in eam conflugem, vastanda est, et in cineres vertenda. Roma igitur, cùm vastabitur, et incendio tradetur, non *Ethnica* erit, sed *Roma solùm Pontificia, Papistica*, seu *Antichristiana*.

[269]

CAP. XLV.

ROMANAM ECCLESIAM ESSE SOLAM ECCLESIAM, ET NON ESSE SCHISMATICAM FALSÒ GLORIATUR ARCH. SPALAT.

PERGIS adhuc more Cancri, et ordine tuo retrogrado, in priori *condemnationis* capite negaveras *Romæ esse Ecclesiam*. Hoc nunc^b *inter maledicta et convitia, imò inter Hæreses reponis.* ^b Cons. Red. p. 29. Revocaveras hoc antè. Languidâ nimis es et labili memoriâ:

letheum aliquod opinor gustasti nuper poculum. Ego quoque antè tibi respondi, Romanam tuam verè quidem *Ecclesiam esse*, non quidem Catholicam, Orthodoxam, sanctam, aut sinceram, sed Ecclesiam tamen, *morbidam*, *Hæreticam*, *Idololatricam*, et *Antichristianam*. Tu meum responsum illic repete, ne et ego, dum iterum Battum sequor, fiam Battologus. Malè enim metuo, ne fortè mihi hīc accidat, quod dici solet,

Dum spectant oculi læsos, læduntur et ipsi.

^c Cons. Red.
p. 30.

2. Iterum^c sine *causā*, sine *ordine Ecclesiam Romanam cùm sibi adhærentibus veram esse et solam Catholicam Christi Ecclesiam jactitas, sæpè et hoc dixeras, at nunquam probaveras. Et priusquam vel tu, vel ex tuis quisquam hoc probet,*

*Antè leves summo pascentur in æthere Cervi.
Et freta destituent nudos in littore pisces.*

^d Prov. 26. 5. Verbo tantùm dicis, verbo vicissim nego : Monet Sapiens,^d *Responde stolido secundum stultitiam ejus, ne sit sapiens in oculis suis.*

^e Cons. Red.
p. 30.

3. Damnas hic^e quoque et aliud quòd dixeras, *Romanam Ecclesiam Schisma fecisse. Erravi*, inquis, *in hoc turpiter, cùm sit hæc falsitas manifesta. Dixi hoc quando Schismatis exactam considerationem nondum habueram. Quid igitur ? An Decennale examen non satis tibi temporis videtur ad considerandum ? An Deum, et *testem*, et in Caput tuum *vindicem* invocaveras, non præmissâ debitâ, et diligenti eorum quæ scripseras *consideratione* ? Faustum verò illum et niveo lapillo dignum diem, qui te ad Romanam mandram et pistrinum reduxit. Sexaginta ferè anni, quibus liber et solutus, sine plagarum ictu aut metu egeras, ad *considerandum* satis non erant. Sesquimensi nunc uno, postquam in Romanâ scholâ virgam sensisti, et flagellum, infusa tibi in clunes, et tergori tuo insculpta per lictorem tot documenta, ut exactam jam habeas *Schismatis, Hæresis, Scorpionis etiam et sjudiculi considerationem*. Semihorulâ unâ plus discas in pistrino, quām integro decennio aut decem lustris in Spalatensi, Savoienzi, aut Windesoriensi palatio. Gratulor verò tibi et nobis omnibus. Futurum enim, ve postquam Calyptram jam et Capapellim *considerationis* indueris, profundam sine dubio, et considerabilem valdè habituri sumus de Schismate considerationem. Audite igitur, sed emunctis priùs naribus et auribus, exactam de *Schismate considerationem*.*

[270]

4. Ecclesiam Romanam Schismaticam non esse, sic probas : ^{f f} Cons. Red. p. 25.
 Qui enim alicujus corporis Caput legitimè constitutus, ejusdem corporis se Caput celebrat et promulgat, non separat se à Corpore, neque à se Corpus abjicit, sed Corpori se conjungit, quod est à Schismate valdè alienum. Vah ? Hæccine illa tua tam exacta de Schismate consideratio ? Ubi cerebrum tibi ? Ubi mens aut sensus ? Itane miser es, ut cum libertate, cum fortunis, cum famâ, ingeniolum, et quod solùm supererat, cerebellum amiseris ? Quis Papam Ecclesiæ totius Caput, supremum dico, et infallibile Caput, constituit ? An híc iterum de Principii emendatione monendus es ? Dico tibi iterum, et fidenter, et cum sancto tuo Gregorio^g dico, Quisquis in illo scelesto vocabulo ^{Greg. lib. 4, ep. 39, et lib.}
 universalis Episcopi, universalis Capitis consensit, fidem perdit, ^{6, ep. 30, et lib. 7, ep. 70.} discussionem in Ecclesiâ facit. Papa Romanus, ipsiusque Ecclesia, hoc ipso Judice Gregorio, Schismaticus est, unde eum Schismaticum non esse tu opinaris. Quia usurpat, sibique per summam injuriam vendicat, hoc universalis et infallibilis Capitis nomen et tutulum, et ipse Schisma facit, et alios omnes sibi adhærentes in Schismatis ducit præcipitium. Unicum infallibile totius Ecclesiæ Caput Christus est. Ab hoc Capite multipli Apostasiâ separavit se Papa. Separatione istâ, licet per omnes Orbis partes cum tympanis et tubarum sonitu se Caput tale esse Ecclesiæ promulget, et ipse in eo signifer est Antichristiani Schismatis, et qui ei adhærent, Antichristiani Schismati sunt ad unum omnes. Hæc tua de Schismate exacta consideratio ? In propositione Papistam, in probatione Sophistam vanissimum te demonstras. [271]

5. At minitaris^h te hoc probaturum, et prosequuturum in ^b Cons. Red. p. 30.
 librorum tuorum revisione et correctione. Benè, Si corrigas. Sunt enim in operibus tuis insipida multa, quæ stylo ferreo aut igneo delenda sunt et obliteranda. Ista si tu emedes, tibi pax sit, et omnia læta. Sin quod facere híc cœpisti, in orthodoxa dogmata et orthodoxas Dei Ecclesias stylum vertas, prædicto jam tibi, non impunè feres. Etsi enim libros tuos nos non flocci facimus, Te tamen veritati Dei oblatrare, aut in sanctissimas Dei Ecclesias debacchari, ferre non possumus, non debemus : Si quæ vis dicas, audies quæ non vis. Molli ego híc et medicâ manu, quo sanari possis, te tracto. Si immediabilis sis, si furere et caninâ tuâ, imò diabolicâ loquentiâ, veritati simul et Ecclesiis Dei maledicere pergas, invenies alios,

qui à *Fideli* instructi vivis te coloribus depingent, qui à plantâ pedis, ad abrasum tibi Calvitium, ulcera omnia, tumices, et plagas saniosas, non pectoris solùm, et quæ sub pectore sunt, sed et malè sanæ mentis aperient ac lacinabunt, teque tuo fimo, quem comedes, saturabunt. Corrige errata tua quoad vis: dogmata nostra ne tentes corriger. Sed quid dico corriger? Carpere illa potes, invido et malevolo dente arrodere potes; Corrigere verò, emendare, aut refellere non potis es; Non tibi si centum linguæ, centena darentur ora loqui. Quin et tui si cordati sint, causam suam tam illaudati hominis patrocinio dehonestari non sinent; sed vel invito tibi linguam camo ferreo compescerent. Sciunt illi quid olim Lacedemone factum.ⁱ Consilium utile atque optimum dederat inter eos homo quidam *turpitudine pristinae vitæ deformatissimus*, sed linguâ ac facundiâ nimium præstabilis: cùm juxta illius Consilium decretum facere pararent, unus ex Principum ordine, commoto irritatoque animo exiliit, et, Quænam, inquit, spes erit, urbem hanc et rempub. salvam esse posse, si *hujusmodi anteactæ vitæ hominibus Consiliariis utemur?* Si proba hæc illius et honesta sententia est, quæso vos, non sinamus eandem dehonestari turpissimi authoris contagio. Quod suasit prudens senex, factum est. *Bona sententia mansit, turpis author mutatus est.* Cave tu, nè cùm dies noctesque te scribendo macerarint, scriptis tuis manentibus, author turpis mutetur: et inscripto probi alicujus et honesti nomine; te canere illud discant,

[272]

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

CAP. XLVI.

PRIMA PROBATIO ARCH. SPALAT. QUÒD ROMANA ECCLESIA
HÆRETICA NON SIT, QUIA ANGLI ALIQUI ILLIUS HÆRESES
NON NOMINARENT, REFELLITUR.

HACTENUS *Digressio* tua; seu ad Damnationem *Regressio*. Reverteris nunc ad *Schisma*, id est, ad *Calumnias* tuas. *Ostendere^k vis, quomodò tibi constet, Anglos et cæteras omnes Ecclesias Reformatas esse verè ac propriè Schismaticas.* Constat autem, ut inquis, quia ab Ecclesiâ Romând se cum suis, absque ullâ

^k Cons. Red. p. 30.

legitimā causā præciderunt. Proba hoc, et viceris. *Duplex,* inquis, *duntaxat est causa legitimæ separationis, ut una vel plures Ecclesiæ, unam vel plures à sud communione, citra malum Schismatis penitus abjiciant.* Altera *Hæresis est, Altera Schisma ipsum.* Siste, Non *duæ duntaxat.* Tertia etiam adjungenda: *Idololatria.* Propter *Idololatriam, æquè ac Hæresin, aut Schisma,* separare se ab aliis orthodoxi debent. Et nos ob *tres istas, quæ omnes justissimæ sunt separationis causæ, Ecclesiæ Romanæ communionem justissimè rejecimus.* Tu si nostras Ecclesias, vel *Hæresis, vel Schismatis, vel Idololatriæ reas probare poteris, non abnuimus, quin et justa sit vestra quoque à nostris separatio.* Atenim vel *Hæreticas esse, vel Schismaticas, vel Idololatricas Ecclesias nostras, nullus unquam probabit.* Sudas tu hîc, et cum Sisypho saxum voluis. Rationes tuæ omnes *Calumniæ sunt et Sophismata, quæ, cum lapidi Lydio admoventur, in fumos abeunt, et inanem verborum strepitum.* Profer nunc quas habes validissimas machinas, quanti valeant tuæ rationes, discutiamus.

2. De *Hæresi* primùm agis. *Hæreticam non esse Ecclesiam Romanam tribus argumentis probare contendis.* Probatio prima à *Testimonio* petitur, et sic se habet: *Quæsivi, inquis,¹ sæpius ex Anglis, cur se ab Ecclesiâ Romând, et ei adjunctis separaverint?* ^{Cons. Red. p. 31.} Num ob aliquam *hæresin?* Ac profectò nemo illorum sivè scripto, [273] sivè voce potuit mihi reipsâ ostendere, *Romanæ religionis Catholicos nostrorum temporum, sivè nostros prædecessores, quoad publicam omnium professionem, ullâ esse, aut fuisse verâ hæresi unquam inquinatos.* Testimonium hoc totum tuum est. Arguis hîc à *Loco* omnium fallacissimo, ab *Ipse dixit.* Ipse Simon et Sinon; Ipse hostis noster capitalis; Ipse mendaciorum sæpissimè jam convictus: Ipse Apostata, Atheus, et nullius omnino fidei, *Ipse hoc dixit.* Quid si totum hoc *Calumnia* solùm sit, et in tuorum gratiam confictum à te *mendacium?* Quid alii de te suspicentur, tu videris. Ego certè, sic te jam intùs et in cute novi, ut si quidvis, vel *solem ipsum lucere dixeris, oculis in eo meis credam, tuis verbis fidem habere non audeam.* Valet hîc apud me Juris regula,^m *Semel malus, semper præsumitur* ^{Sex Decretal. de Reg. juris. reg. 8.} *esse malus.*

3. Quid si *Angli* illi, à quibus hoc quæsisti, parùm literati fuerint, aut in *Hæresis* naturâ investigandâ minùs exercitati? *Anglos dicis, non Episcopos, non vel Presbyteros Anglos.* Angli

autem multi sunt simplici et aperto ingenio, quos credendi vivacitas, non disserendi subtilitas salvos faciet. Quid si minùs opportuno tempore hoc quæsisti? Quid si inter pocula Theologastrum te volueras ostendere; et velut in circo plausum captare? cùm illi laxandis animis tum attentiores, noblebant severiores Musas jocis, facetiis, et ad leporem compositis sermonibus admiscere; noblebant vani et ambitiosi hominis desiderio morem gerere? Quid si illi reverentiâ tanti, qualis tu es *Archiepiscopi* commoti, silere ipsi maluerint; tibique, quem verbosum satis videbant, ansam ultrò dare quo posses tuam in dicendo eloquentiam, in discurrendo acumen, in Theologicis studiis doctrinam, ostentare; illisque professionis tuæ sinceritatem, et Papismi quam tunc habebas, detestationem aperire? Quicquid sit, *Calumniam* certè, et *mendacium* hoc tuum esse tu ipse hîc tanquam sorex prodis. *Nemo*, inquis, *illorum potuit* mihi ostendere, Romanam Ecclesiam *ullā* hæresi vel jam *esse*, vel unquam *fuisse* inquinatam. Itane *Nullam* ejus hæresin ostendere? Nec *Potuit* eorum quisquam tibi hoc ostendere? Credat et hoc *Judæus Apella*, non ego.

[274] 4. Percurre et lustra Angliam omnem, nec urbes solùm, et nobiliora oppida, sed villas ipsas et vicos, vix usquam ex sexcentis vel unum reperias, qui non Ecclesiæ tuæ Papisticæ aliquam *Hæresin* tibi ostendat. Strepunt indies, et ubique in suggestis: personant in privatis ædibus, et pueris ipsis ac virgunculis ferè cum lacte nutricis instillantur: fossor ipse et stivam tenens arator eas decantat et detestatur; lippis ac tonsoribus notæ sunt. An eorum quos quæsisti, *Nemo* meminisse potuit de *Apocryphis* in Canonem receptis? de *Traditionibus* Verbo scripto assutis? de *versione vestrâ* vulgatâ et vili, Authentico Dei Testamento antepositâ? de Scripturæ in vulgares linguis *versione vetitâ*? de Scripturis à populo *non legendis*? de Papæ *Suprematu*? de *Antichristo Romano*, qui se Episcopis omnibus, Regibus omnibus, Conciliis omnibus anteponit? de Clericorum exemptione? de Monachorum votis? de Sacerdotum *celibatu*? de *Purgatorio*? de *Invocatione Sanctorum*? de *Adoratione Imaginum et Reliquiarum*? de *septem Sacramentis*? de *Transubstantiatione*? de Eucharistiae ipso Latriæ cultu *adoratione*? de propriè dicto Missæ *sacrificio*? de Communione sub *unicâ specie*? de *libero* in non renatis ad bonum *arbitrio*? de Justificatione ex operibus apud Deum? de *Meritis* operum ex con-

digno? de operibus *Supererogationis?* de *Indulgentiis?* Nullum horum omnium, ut de aliis taceam, *nemo* etiam eorum tibi indicare *potuit?* Vix quenquam apud nos invenias, qui non hæreses has Ecclesiæ tuæ, aut earum saltem *aliquas* ostendere: Episcopum omnino nullum, vix quoque presbyterum ullum, qui non easdem, *hæreses esse liquidò tibi demonstrare* possit. Primum hoc à tuo Testimonio ductum *Sophisma* deinceps non Ratio vocanda tibi est, sed *Calumnia*.

CAP. XLVII.

[275]

SECUNDA PROBATIO ARCH. SPALAT. QUÒD ROMANA ECCLESIA HÆRETICA NON SIT, QUIA SERENISS. REX ALIIQUE DIXERUNT, EAM IN FUNDAMENTALI FIDE NON ERRARE, REFELLITUR. DEQUE FUNDAMENTALIBUS ARTICULIS, ET FUNDAMENTO FIDEI.

SECUNDUM, quo Romanam tuam Ecclesiam Hæreticam non esse probas, et in quo mirificè tibi applaudis, Argumentum his verbis à te proponitur: *Concessit, inquis, n mihi apertè Rex ipse* p. 31. Cons. Red. *Magnæ Britanniæ Serenissimus, concesserunt ex majoribus minoribusque Ministris sapientiores, virique docti non pauci, Ecclesiam Romanam in fundamentali fide non errare. Non est igitur etiam Protestantibus Anglis concedentibus hæretica.* *Dicent fortassè in fundamentali fide Romanam Ecclesiam non errare (quod ego quoque aliquando docere visus sum), errare tamen, et in hæresin prolapsam in aliis articulis fidei, qui non sunt fundamentales.* Atqui ego primùm nescio, quis sit Articulus veræ fidei qui non sit fundamentalis. Neque enim unquam aut ego capere, aut illi mihi explicare potuerunt, quomodo inter Articulos fidei illa admitti debeat distinctio, ut alii sint fundamentales, alii secus. Ego sanè semper omnes articulos, qui verè sunt articuli fidei, fundamentales censui.

2. Argumentum hoc totum duabus partibus constat: *Testimonio tuo, et Opinione tuâ.* Major Testimonium est; *Minor opinio.* Quàm firma ex his præmissis conclusio sequi possit, vident, sciunt que omnes. Testimonium tuum *Calumnia;* Opinio tua insipidus *Error* est. De *Testimonio* primùm agamus.

An Serenissimus Rex, an et docti illi et sapientes quos memoras *Episcopi*, dixerunt tibi unquam, Ecclesiam Romanam in *Fundamentali fide non errare?* Frica parumper frontem; Recollige sensus tuos et memoriam: Dic jam ingenuè: An in *Fide Fundamentalis* non errare dixerunt? Scio non dixerunt. Quis unquam *Fidem Fundamentalem* ante te nominavit? Ubi unquam legisti *Fidem Fundamentalem?* Esse *fidei Fundamentum*, esse *fundamentales fidei articulos*, hoc Serenissimus Rex, et doctissimi, illi quos memoras *Episcopi*, ut et alii docti viri omnes, [276] sciunt et agnoscent: *Fundamentalem verò fidem esse*, nè per somnium quidem cogitârunt. Pensitant illi ad libram, et trutinant suas voces: Imperitorum est, tuique similium, prout in buccam verba venerint, effutire. Et à nemine quidem, nisi qui (tui fortè similis) malè sano cerebro, et calumniandi prurigine correptus sit, vel audisse te unquam arbitror hanc vocem, vel auditurum. Quæ enim *Fides illa fundamentalis?* quæ item *non Fundamentalis?* An nova rerum vocabula, novam et portentosam Theologiam cudere tibi, et creare fas? Sed enim te híc iterum tanquam Sorex ipse prodis. Nam cùm in *Majori* dixisses, Non errat Ecclesia Romana in *fide Fundamentalis*, subsumendum erat in *Minori*, At *fides nulla est, quæ non est Fides Fundamentalis*, tu híc egregiè Sophistam agens, commutas terminum, et ais, At ego nescio, quis sit *Articulus fidei*, qui non sit *Fundamentalis*. Ita quatuor terminos, novus tu Theologus, sed veteranus admodum Sophista, in Syllogismum tuum compingis. Vapulabis, scio, in nostris scholis; et Sophistam te híc tam crudum flagellabunt ipsi tyrones.

3. Quàm deinde puerile hoc et atheologum in arguendo, *Ego nescio*, aut *Ego non capio*, qui sint articuli fidei non fundamentales? An tibi ab *inscitiâ tuâ* argendum erat? Annon potiùs, ut hæc disceres opera tibi danda? ut cum Solone dicas, Senescens addisco. Quid si tu hoc nescis, aut non capis? Quis te pro Lynceo aut quadrato habet Theologo, Cyclopædiâ sic instructum, ut Caput tuum *omnia capiat*, et nihil aciem tuam atque oculos effugiat. Ne sic desipe, ut cùm verè talpa sis, talem te vel esse, vel haberì à quoquam non sentias. Noli esse Narcissus ingenio tuo. Certè enim ex quo in Mandram rediisti, et jumentum factus es, *Rudimenta ipsa Theologiæ* tibi ediscenda sunt. Quid porrò ex eo argumento inferri potest, in quo præmissarum altera, non alio fulcro, nisi *opinione tuâ* etiam et

inscitia nititur? Sit major haec, quam tu vis, firma, *Ecclesia Romana non errat in articulis fidei fundamentalibus*. Conclusio tamen deteriorem et debiliorem partem sequitur. Cumque *Assumptio* tua haec sit, *At ego nescio aliquos esse fidei articulos non fundamentales*, aut *Ego opinor Articulos omnes fidei esse fundamentales*, sine dubio, ex his praemissis nihil omnino aliud sequi potest, quam hoc, *Ego nescio, aut ego non opinor Romanam Ecclesiam errare in ullis fidei articulis*. Quam vero hoc languidum et enerve? quam nihil ad Rhombum? Quid tu *nescias*, aut quid *opineris*, nec nostram laedit, nec tuae prodest causae. Ista vero, quam tu ex his praemissis infers, *Conclusio, Non est igitur Romana Ecclesia in ullis fidei articulis heretica*: praterquam quod quatuor si non quinque Syllogismi tui *Terminos* facit, ex nullis omnino Dialeticorum legibus, ex Sophistarum solummodo non tam fallaciis, quam *ineptis* consequitur.

4. Visne et tertium tuum hic *Sophisma* notari? Concesseras tu Serenissimo Regi, aliisque quos hic memoras, Errores alios esse in *Articulis fidei fundamentalibus*, alios in *Articulis fidei non fundamentalibus*. Hoc in Concione^o tua publicè annuncia- ^{o P. 31. 23.} veras: Hoc in *Consilio profactionis*,^p in tua *Responsione*^q ad ^{p P. 34.} Suarezium docueras: Hoc in colloquio tuo cum Serenissimo Rege, aliisque^r concesseras. Posito hoc, et utrinque concessso, ^{r Januar. 21.} dicunt illi, *Ecclesiam Romanam non errare in articulis fidei* ^{an. 1621, et} *fundamentalibus*; errare tamen *in fide*, et in *Articulis fidei non fundamentalibus* dicunt. Tu, quia jam *opinaris* articulos omnes fidei esse fundamentales; ex hac tua falsa simul atque inepta *Opinione*, et ex eorum *Hypotheticā*, et à te tunc *concessā* Articulorum fidei distinctione, novo et alogico arguendi genere, *Categorice* et *absolutē* ex his, et quasi ex eorum mente concludis, *Romanam Ecclesiam in nullis fidei Articulis errare*. At illi, et in *Articulis fidei non fundamentalibus* eam errare professi sunt; et si tu Articulos omnes fidei *fundamentales esse* tunc dixisses, illi statim Romanam Ecclesiam, *etiam in Fundamentalibus fidei Articulis errare* non dixissent solū, sed et domonstrassent.

5. Satis hoc esset ad dilucidum, imo profligandum *Sophisma* hoc, ex *Calumnia* tua et *Errore* conflatum. Sed opus ego hic majus molior. Video hie crassæ inscitiae tuae illustre specimen. Nescis sensum verborum Serenissimi simul ac doctissimi Regis:

[277]

^o P. 31. 23.
^p P. 34.
^q Cap. 1, n. 15.

^r Januar. 21.
an. 1621, et
Jan. 22, an.
eod. in Coll.
cun Episc.
Lond.
Dunelm. et
Decan. Win-
ton. et s̄ep̄e
aliās.

[278]

Nescis Articulos esse *ullos fidei*, qui non sunt fundamentales. Nescis *quis sit*, aut *quid sit* Articulus fidei fundamentalis. Nescis *quid sit ipsum fidei fundamentum*: Nescis Ecclesiam tuam Romanam in *ullis fidei Articulis* errare. Ego hīc non invitus sed vel invitum instruam, et erranti comiter monstrabo viam.

6. Ex iis quæ *fide Catholicæ* credenda sunt, alia sunt *Explicitè* et expressè ab omnibus credenda, sine quorum *Explicitâ fide* nemo servari potest. Talia sunt, quæ in *Symbolo Apostolorum* continentur, de Deo, de Trinitate, de Incarnatione, Passione et Resurrectione Christi, de Spiritu sanctificante Ecclesiam, et fideles omnes, quos licet defunctos à morte suscitabit, et

^a Sec. Sec. q.
2, art. 5.

^b Part 2,
Tract. 1,
c. 10.

^a Lib. 4, de
Verb. Dei,
c. 11,
§ Primum.

^x Instruct.
Sacer. lib. 4,
c. 2, n. 4.

^y And. Vict.
in Addit. ad
Tolet. loc.
cit.

^z Pars. cont.
D. Franc.
Hasting.
part. 2. c. 7,
n. 10.

^a Sec. Sec. q.
1, art. 8.

^b Ib. art. 7.

^c Catech. c.
2, p. 3.

^d Ib. p. 7.

eternâ vitâ donabit. De his sic Aquinas:^a *Quantum ad prima credibilia, quæ sunt Articuli fidei* (in *Symbolo comprehensi*) *tenetur homo ea explicitè credere, sicut tenetur habere fidem.* De

eisdem Occamus,^b *Omnis Christianus de communi lege ea credere tenetur explicitè, quæ sunt apud omnes Catholicos tanquam Catholica divulgata; cujusmodi sunt Articuli contenti in Symbolo, Credo in Deum Patrem omnipotentem, &c.* Similiter Bellarminus,^c *Quædam sunt in doctrinâ Christiandæ fidei, simpliciter omnibus necessaria, qualis est notitia Articulorum in Symbolo Apostolorum: et hanc notitiam debere esse Explicitam ibidem*

indicit. Similiter Toletus,^x Omnes, etiam rustici tenentur scire, et explicitè credere Articulos fidei, Deum Unum in essentiâ, Trinum in personis, Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, Creatorem, Salvatorem, et Glorificatorem; Christi Incarnationem, Nativitatem, Mortem, Resurrectionem, Ascensionem; et mortale peccatum est ista ignorare. Bannes^y quoque existimat, Fideles omnes ex Divino et Ecclesiastico præcepto, explicitè debere credere omnes fidei Articulos Symboli. Ac ne singulos commemorem, sic de

his Jesuita^z vester, *Catholici Scriptores omnes consentiunt, Christianos omnes cujuscunque conditionis, sive docti fuerint, sine indocti, teneri sub pœnâ æternæ damnationis, Explicitâ fide, seu expressè, clarè ac distinctè credere principalia Christianæ Religionis mysteria, de Trinitate, de Incarnatione, &c.* Articuli hi, quia ut

Aquinas^a ait, *per se pertinent ad fidem, et sunt velut^b Principia per se nota, ex quibus aliæ conclusiones deducuntur: quia sunt, ut Bellarminus^c ait, *Principalia fidei nostræ mysteria: sine^d quorum fide et confessione nemo servari potest: quia fides horum**

est, ut Aquinas^e ait, *Fundamentum spiritualis vitæ*; et ut Canisius^f loquitur, *Fundamentum salutis æternæ*, ideo *Fundamentales fidei Articuli* à Theologis et meritò nominantur.

^e Part 3, q.
^f 73, art. 3.

7. Alia sunt in fide, quæ et ipsa quoque non minùs quam priora, *fide Catholicā* ab omnibus credenda sunt; sed *Fide Implicitā*: quorum *Explicita fides* ab omnibus non exigitur necessariò, sed ab iis solùm, quibus hæc vel in Scripturis explicitè contineri, vel ex iis quæ in Scripturis continentur necessariò consequi declaratur. Factâ enim cilibet tali declaratione, tenetur is, hæc ipsa *fide Explicitā* tum credere, quæ priùs *Implicitā solūm fide* credere tenebatur. Ex mille habe unicum exemplum: Credunt *fide Implicitā*, et sic tenentur credere fideles omnes et Christiani, *duas esse in Christo voluntates*, quia etsi hoc nec in Symbolo Apostolorum, nec in Scripturis *Explicitè* asseritur, tamen quia Christum esse *Deum* simul ac *Hominem* in utroque traditur, ideo *Implicitē* etiam in utroque traditur, *Proprietates illas quæ utrasque naturas necessariò consequuntur, Christo competere*. Et quoniam declaratio hujus Articuli in Concilio Generali Sexto facta jam est, ideo jam unusquisque, quamprimum ei innotuerit, vel ex Scripturis vel ex Concilii illius declaratione, *duas esse in Christo voluntates*, hoc ille *Explicitē* credere et profiteri tenetur. De his rectè ait Aquinas,^g et post eum Occamus,^h *Quantū ad alia credibilia* <sup>g Secunda
Secundæ, q.
2, art. 7.</sup> (cujusmodi sunt, ut ex Aquinate ait Canus,ⁱ omnia præter Articulos fidei, quæ in Sacris literis assumuntur) *non tenetur homo* <sup>h Loc. cit.
i Lib. 12, loc. Theol. c. 3,
p. 693.</sup> *Explicitē ea credere, sed solūm Implicitē, vel in præparatione animi, in quantum paratus est credere quicquid divina Scriptura continet: Sed tunc hujusmodi tenetur Explicitē credere, quando constiterit* (id est, per evidentem declarationem constare potuerit, et si pertinaciam deponeret, actu constaret) *hoc in doctrinā fidei* (id est, in sacris Scripturis), *contineri*. Hi fidei Articuli, quia tales sunt, ut sine *Explicitā* eorum notitiâ et fide, *Fundamentum salutis*, ipsamque *salutem* fideles tenere possint: tales etiam, ut ex aliis clarioribus Articulis *explicitē* creditis, velut ex *Principiis* deducuntur: illisque velut *Fundamento* quodam superstruuntur; ideo *Articuli Secundarii*, ut loquitur Canus,^k aut *non Fundamentales*, sed *consequentes ex Fundamentalibus*, à Theologis rectè nominantur.

[279]

^f In suo
Catech. c. 4,
p. 33.

8. Agnosces nunc opinor infantiam tuam. Adi, me suasore, [280]
Catechistas vestros, ut tyroni tibi et Catechumeno rudimenta

^k Loc. cit.

fidei instillent. Aut si Articulos fidei adhuc nullos, nisi qui Fundamentales sunt, fateri vis, Quare distinctionis causâ Articulos ullos *Fundamentales* dicis? quare superfluum hoc Epitheton addis? Si ædificii tui partes omnes *Fundamentales*, ubi parietes, ubi tectum, ubi ipsum ædificium? Intelligas hinc quo sensu à Serenissimo Rege, aliisque dictum sit, Non errare Ecclesiam tuam Romanam in *Fundamentalibus fidei Articulis*. Non sic in illis errat, ut *expressè* aut *verbo* neget ullum ex *Fundamentalibus illis Symboli articulis*. Ore et *verbo* profitetur omnes. Errat tamen in articulis fidei, *non fundamentalibus*, in iis, quæ *ex fundamentalibus necessariò consequuntur*. Ex his multa negat; ut præter alia, cùm Christi corpus, etiam quandò ambitur corpore exteriori, loco circumscriptum esse negat; cùm Christi corpus realiter et corporaliter in uno tantùm loco esse negat: cùm Christi corpus esse distinctum, quoad situm partium in partibus loci negat. Ex his haud secus, nec minùs necessariò consequitur, *Christum verè hominem non esse*, quia humani corporis inseparabiles proprietates non habet, ac consequitur, Christum non esse hominem simul ac Deum, si *voluntatem unam tantam*, non duas habet. Fundamentalem hunc articulum, *Christum esse hominem*, verbo tenetis, sicut verbo tenebant Monothelite,¹ *Christum duabus naturis constare, et esse hominem simul ac Deum*. Utque Monothelite negando articulum *non fundamentalem*, erant verè ac propriè Hæretici: Ita et Papistæ pari aut majori pertinaciâ, negando Articulum fidei *non fundamentalem*, sed ex fundamentali necessariò consequentem, verè ac propriè Hæretici censendi sunt. Utque Monothelite *explicitè* negando articulum illum *non fundamentalem*, *Implicitè*, sed verè ac reipsâ *Fundamentalem ipsum illum*, unde consequebatur, quemque verbo et ore profitebantur, negabant atque evertebant; Itidem planè et Papistæ, *explicitè* negando articulos illos fidei *non fundamentales*, Ipsum illum articulum *fundamentalem* de Humanitate Christi, undè necessariò consequuntur, licet *implicitè* et *per consequentiam*, verè tamen et reipsâ negant ac evertunt; licet verbo et ore se illum articulum tenere millies clamitent.

¹ Ep. Sergii.
in Conc.
Gen. 6, act.
12.

[281]

9. Nec verò dixerunt Serenissimus Rex cæterique, *Ecclesiam tuam Romanam in Fundamentalibus, quoad genuinum sensum et Catholicum articulorum intellectum, non errare*. Scit optimè Serenissimus Rex, sciunt et reliqui, vos in explicatione Articu-

lorum longissimè à vero et Catholico sensu, idque pertinaciter errare. Ne longius abeam, sciunt illi omnes explicazione illâ vestrâ de *descensu Christi solùm ad Sinum Abrahæ*, everti, et planè abnegari Articulum illum Fundamentalem de *locali ipsius descensu ad Infernum*, qui est locus damnatorum. In sensu *Articulorum fundamentalium Ecclesiam tuam errare nunquam negarunt, nunquam hoc vel cogitarunt*. Hoc illi dixerunt, *Non errare Ecclesiam tuam in Fundamentalibus, quoad verbalem, et externam eorum professionem*: quo eodem modo dici posset, non errare vos in *libris Scripturæ verè Canonicis*, quia et Scripturas illas, et *quicquid in Scripturis illis traditur*, illud vos tenere et amplecti (quod omnibus ferè hæreticis solenne est), *profiteri soletis*. Sed quia Sacræ Scripturæ verba ad vestros *hæreticos sensus* et interpretationes, sicut olim Ariani ad suas, distorquentis, et vestris hæresibus servire cogitis: ideo in *Scripturis sacris errare et vos et eos fatendum est*, licet *quoad verbalem et externam Scripturarum professionem non erretis vel vos, vel illi*.

10. Et hæc quidem omnia à me hactenus dicta sunt de Articulis illis, qui *verè fidei Articuli sunt*. In illis errat Ecclesia tua, *articulos fundamentales Implicitè, obliquè, et per consequentiam non fundamentales*, sed ex fundamentalibus consequentes, etiam *Explicitè, directè, et apertè negatis*. Sed est jam aliud, in quo de verbis Serenissimi Regis, aliorumque ulteriùs instruendus es. Dogmata alia, *verè fidei dogmata* sunt, *verè Articuli fidei*: Alia licet *verè Articuli fidei* non sint, tamen à *vobis pro articulis fidei habentur et creduntur*. Priores omnes, *Fundamentales fidei articulos rectè dicas*: sed alio quām hactenus significavi sensu; *Fundamentales*, inquam, *quia sacris literis, quæ verè fidei Fundamenta sunt, invituntur omnes*, sive Principia sint, sive Conclusiones; sive Principalia et simpliciter ab omnibus *explicitè credenda*; sive Secundaria, et *implicitè solùm ab omnibus credenda fidei mysteria*. Postiores omnes Articulos, *Non fundamentales rectè dicas: quia in sacris literis, quæ sunt verè fidei fundamentum, neque explicitè et expressè proponuntur, neque Implicitè, aut per firmam consequentiam inde deducuntur*. Ut priores illi *Genuini, Germani, Christiani et Catholici fidei Articuli*; ita posteriores hi, *Addititi, Assuti, Spurii, Antichristiani, et Papistici fidei articuli meritò vocandi sunt*. In prioribus, et *Fundamentalibus*, non sic erratis, ut *verbo et professione apertè*

ea negetis. Non sic dicitis; Non credimus hoc, licet in Scripturis sacris exprimatur, aut inde deducatur. Odit Roma Rusticum hoc et Bœoticum fallendi genus. Mysterium in hoc nullum. Bestia verò Romana *Mysteriis* gaudet. Mysticè, et sub velamine, ac densà testudine *hæreses suas* et abominationes orbi propinat. Stent suo honore *Fundamentalia*: Habet Ecclesia tua non *Fundamentales* machinas, quibus cùm lubet retundere et pessundare, et quò lubet, fundamentales omnes articulos *trahere* possit et cogere; nec plus valebunt ulli *Fundamentales*, nec aliud sonabunt, quām *Non fundamentalibus* placuerit, et libuerit. Vis me apertiùs adhuc, et ad tuum captum planiùs hoc explicare? Creditis, *verbis saltem et ore* vos credere profitemini, quæcunque à nobis *positivè* creduntur, quæ ut credenda in *Fundamento fidei* proponuntur: in his *Fundamentalibus* lis vobis est nobiscum ferè nulla. Lis propè omnis de *Non Fundamentalibus vestris* est: de *Assumentis* ad fidem vestris, quæ vos credenda nos non credenda dicimus. Creditis, verbo saltem vos credere dicitis, *quantùm oportet*, sed plus ultrà creditis; *plus quām oportet*, creditis. Credendo quæ non oportet per cuniculos evertitis ea, quæ credi oportet. Sine me exemplis aliquot hoc illustrare.

11. Christum esse *Caput totius Ecclesiæ*, credimus, quia in

^m Colos. 1. 18. Fundamento fidei legimus.^m *Fundamentalis* hic articulus est,

noster est. *Papam esse Caput, et Caput infallibile totius Ecclesiæ*, non credimus, quia non legimus. Articulus hic *non fundamentalis est*: Assutus est, vester est. *Deum invocandum esse*

ⁿ Ps. 50. 15. credimus, quia legimus:ⁿ Articulus *fundamentalis* est; noster

[283] est: Præter Deum, *Sanctos etiam et Angelos invocandos esse*, non credimus, quia non legimus. Articulus hic *non fundamentalis est*, adjectius est, vester est. *Deum esse adorandum*, credimus,

^o Matt. 4. 10. quia legimus:^o *Fundamentalis* hic, et noster Articulus est. *Imagines Dei aut Sanctorum esse adorandas*, non credimus, quia non legimus. Articulus iste *non fundamentalis*; additius est, vester est. Christum esse in Eucharistia, et *panem esse Corpus ejus*,

^p Ib. 26. 26, ^q Cor. 10. 4. quomodo *Petra erat Christus*, credimus, quia legimus.^p *Fundamentalis* hic est et noster articulus, *Panem transubstantiari in corpus Christi*, non credimus, quia non legimus. Articulus iste *non fundamentalis*, adjectius et vester est. *Christum, se semel ut sacrificium pro peccatis mundi in Cruce Deo Patri obtulisse*,

^q Heb. 7. 27, et seq. credimus, quia legimus.^q Articulus *fundamentalis* est, noster est.

Christum in Missâ quotidîè Deo Patri, ut Sacrificium propriè dictum offerri, non credimus, quia non legimus. Articulus est non fundamentalis, vester est: assumentum est. Eucharistiam comedendam esse, credimus, quia legimus: ^r Articulus fundamen- Matt. 26. 26. *talis, et noster est. Eucharistiam cultu latræ adorandam esse, non credimus, quia non legimus: Articulus hic non fundamentalis, et vester est. Duo esse Sacraenta, Baptismum et Eucharistiam, credimus, quia legimus: ^s Articulus fundamentalis est, Ib. 28. 19, 1 Cor. 11. 23. noster est. Præter hæc duo esse quinque propriè dicta, à Christo instituta Sacraenta, non legimus, idèque non credimus. Articulus est non fundamentalis, vester est, assumentum est. In conversione nostrâ Deum operari in vobis, et velle, et perficere, credimus, quia legimus. ^t Articulus fundamentalis, et noster est. Phil. 2. 13. Hominem suo libero arbitrio converti ad Deum, et liberum ipsi esse, pro arbitrio suo efficaciter vocantis Dei gratiam, vel recipere, vel respuere, non credimus, quia non legimus. Articulus est non fundamentalis, vester est. Fidei justificari hominem apud Deum absque operibus legis, credimus, quia legimus. ^o Articulus hic Rom. 3. 28. fidei fundamentalis est, noster est. Justificari hominem apud Deum ex operibus suis, non credimus, quia non legimus. Articulus est non fundamentalis, vester est. Deum opera bona vitâ æternâ remuneraturum, et in misericordiâ coronaturum, credimus, ^p Matt. 25. 34, 35. quia legimus. ^q Articulus hic fundamentalis est, noster est. Opera ^q Ps. 103. 4. bona ex condigno mereri vitam æternam, non credimus, quia non legimus. [284] Articulus iste non fundamentalis est, vester est, assumentum est. Idem ferè in omnibus articulis ubi à nobis dissidetis, ostendi posset. Sed non opus: Ex his perspicis quâm et verum, et profundo Theologo dignum id sit, quod à Serenissimo Rege dictum est: Non errat Ecclesia tua, si verba, et externam Professionem spectes in fundamentalibus: Illa omnia se nobiscum tenere profitetur: Errat verò fedissimè in non fundamentalibus, in assumentis, in adjectivis illis, vel potius rejectivis, quæ sine Papa subsistere non possunt, Articulis.*

12. Nec est quodd hîc obstrepas inani illo effugio, *In defectu credendi Hæresin esse, non in excessu, et hæreticum eum censendum, qui in fide deficit, aliquid quod scriptum est non credendo; non eum, qui fide superabundat, plus quâm scriptum est, credendo.* Nugamentum hoc tuum^r est. Fides quæ jam Catholica, in Resp. ad Suar. c. 1, n. Symmetria ad sacras literas posita est. Sicut in corpore, si vel 4. 9, 10, et sæpè alibi. per excessum, vel per defectum debita Symmetria tollatur, fit

monstrum : ita per *utramvis Symmetriæ corruptionem*, monstrosa fit, et hæretica fides, sive deficiat à debitâ mensurâ sive superabundet : *Fides in Regulâ posita est*. Quomodo cunque demat quis à *Regula*, abit in *Hæresin*. Pasca decima quartâ lunâ, et non solùm Dominico die celebrandum esse docebant Quartodecimani. Credebant hi plusquam scriptum erat. Superabundabant hîc in fide, non defecerunt : et tamen illi omnes judicio Ecclesiæ *Hæretici*.^s Vis causam scire ? Dogma illud de decima quartâ luna *malam caudam*, ut dici solet, *post se trahebat*. Per hunc unum Mosaicum ritum, velut fune aut trochleâ, *Judaismum*^t et *legales omnes ceremonias introducere*, sicque *Evangelium totum evacuare* volebant. Idem planè fit in plurimis vestris assumentis, et illo fidei vestræ excessu ac superabundantiâ. *Malam*, imò pessimam *caudam post se trahunt* : et licet ipsæ *fundamentales articuli* non sint, quod tamen majus est, *fundamentalibus præsunt et dominantur*, nec hæc aliter *fundamentalia* erunt, nisi prout *non fundamentalibus morem gerunt*. Possem hoc in omnibus ferè demonstrare : Sed in *Pape Suprematu* et *Capite fidei vestræ* tam perspicuum est, ut vel cæcutiens cernat. Fides Romana Dagoni persimilis est, blanda, compta, et mulier formosa supernè : sed quod amasii illius non aspiciunt, infra aculeus latet, et desinit in pisces, imò in Scorpionem, aut Cerastem.

[285]

13. Sed etiamsi *malam istam caudam* non traherent, videoas tamen ex Helvidio, *superabundantiam fidei Hæresin creare*. Beatam Mariam *alios post Christum liberos, ex Josepho marito suo peperisse*, creditit Helvidius,^u et *credendum ab omnibus docuit*. Excessus hîc est fidei ; plus credunt Helvidiani, quam in sacris literis credendum proponitur. Helvidianum hoc dogma licet in Scripturis non negetur, in eis tamen non asseritur : non ex eis per firmam ullam consequentiam deducitur. Articulus est, quales vestri, *Non fundamentalis*. Quanquam quod ad nos attinet, ut *B. Mariam ante partum, in partu, et post partum, virginem fuisse, firmissimè et fide divinâ*, cum Catholicâ Ecclesiâ credimus, ita ad diem etiam sui obitus *virginem eam permansisse*, nec virum unquam cognovisse, cum patribus docemus, et *fide humana* credimus ; etiam, et contra Antidicomarianitas omnes constanter defendimus, et Helvidianos cum Ecclesiâ Catholicâ pro *Hæreticis* damnamus. Quare verò illi ab Ecclesia *Hæretici* judicati ? Omnino quia plus credebant, quam in Scripturis legebant : quia pro *dogmate et Articulo fidei* credi volebant, quod

^v Epiph.
Hær. 78,
Aug. Hær. 85.

verè dogma et Articulus fidei non erat: quod solum Articulus, *Non fundamentalis* erat. Utque nos vestros *Non fundamentales articulos*, ideo rejicimus et non credimus, quia non legimus: itidem hāc ipsā de causā, hoc Helvidii dogma, sicut Ecclesia tota, non credidit Hieronymus,^x sed ut *Hæreticum* rejecit meritō, ^{* Lib. cont.}
^{Helvid.} et damnavit; ut *hæc quæ scripta sunt*, inquit, *non negamus*, sed fide firmissima amplectimur, *ita ea quæ non sunt scripta renuimus*. *Christum natum de virgine credimus, quia legimus: Mariam nupsisse*, id est, virum cognovisse *post partum, non credimus, quia non legimus*. Quo uno exemplo, ut alia omittam, aeterno et irrevocabili Ecclesiæ Catholicæ Judicio pro *hæresibus* damnantur Articuli vestri omnes *non fundamentales*, quia pro fidei dogmatibus credi vultis, quæ in *Scripturis*, id est, in fidei fundamento inter credenda non proponuntur: Articulos istos omnes, *Non fundamentales* jugulat, semperque jugulabit aureum illud Hieronymi elogium, *Non credimus, quia non legimus*. Ut et illud [286] contra Hermogenem Tertulliani: ^y *Docete scripta esse, quæ credi postulatis; Si scripta non sint, Timete Væ illud adjicientibus aut detrahentibus destinatum*.

14. At profectō, cùm abyssum Regiæ Sapientiæ apud mentem meam recolo, videor mihi videre aliud adhuc, longeque sublimius in verbis serenissimi Regis, quod te latere nolim. Certè enim gravissimus Ecclesiæ Romanæ error, neque in *fundamentib[us]* articulis est, neque in *Non fundamentalibus*, sed in *ipso fidei omniumque Articulorum fidei fundamento*. Unicum ab Apostolorum temporibus, stabile, certum et infallibile Catholicæ fidei *fundamentum*, est Verbum Dei sacris literis declaratum: *Aedificati^a estis super fundamentum Prophetarum et Apostolorum: hoc est, supra Novum et Vetus Testamentum*, ut ait Ambrosius.^b *Ininititur fides nostra, ait Aquinas^c, revelationi Apostolis et Prophetis factæ, qui canonicos libros scripserunt, non autem revelationi, si qua fuit aliis doctoribus facta*. Et præ omnibus Bedæ^d ^{a Eph. 2. 19.} ^{b In 2 ad Eph.} illud meritō celebrandum, et literis aureis Templis ubique Dei omnibus inscribendum; *In sacris literis unica est credendi pariter et vivendi Regula præscripta*. ^{c Part 1, q. 1, art. 8.} ^{d Citatur Can. 8, q. 1,} *Unica hæc est et nobis, et Patribus, et Orthodoxis, quicunque post Apostolos vixerunt omnibus, credendi Regula, unicum hoc fidei fundamentum*.

15. *Fundamentum fidei* vobis aliud est, et ulterius: Pontificis nimirum Romani *judicium*. Ille verè Petra vobis fidei: Super illam *Petram*, fidem omnium dogmatum, *obedientiam omnem*, et

in fide et in moribus ædificatis. Non ulli fidei dogmati, ne *ipsis quidem scripturis Dei*, vel has esse Scripturas, vel hunc esse earum sensum, nisi quia *Papa sic docet aut definit, creditis*: In illius verò judicio, quasi in ultimo et *imo fidei vestræ fundamento* sistitis: Plus ultrà hīc non admittitis.

Petrus, inquit Bellarminus, et quilibet ejus successor, est Petra et Fundamentum Ecclesiæ: Ejus prædicatio et confessio est radix mundi, et si illa erraret, totus mundus erraret.

Pontificia potestas, ait Skulkenius, est velut Cardo, Fundamentum (et ut uno verbo omnia complectar), Summa fidei Christianæ, Principium indubia veritatis, ait Pighius,

eorum, quæ certa fide tenenda nobis credendaque sunt, est fides, sententia, et definitio sedis Apostolicae. Id solum, ait Gretserus,

pro Verbo Dei veneramur ac suscipimus, quod nobis Pontifex ex Cathedrâ Petri, tanquam supremus Christianorum Magister, omniumque controversiarum Judex definiendo proponit. Utque videoas

Papam esse imum vobis fidei fundamentum, audi Costerum: Nomen Petræ (quod Petro, ejusque successoribus¹ datum est) plus includit, quam Fundamentum. Fundamenta, quippe ædificium sustinent, Petra autem seu Rupes etiam, ipsa Fundamenta.

Et Apostoli alii fundamenta dicuntur. Petrus verò ut rupes solidissima, etiam fundamenta ipsa continet, et ne in errores et vitia labantur, detinet autoritate Pastorali.

In controversiis Religionis, ait Bellarminus, ultimum judicium est summi Pontificis. Solumⁿ Petrum Christus vocavit Petram et Fundamentum: non Petrum cum Concilio.

Ex quo apparet, totam firmitatem Conciliorum (ideoque totius Ecclesiæ) esse à Pontifice, non partim à Pontifice, partim à Concilio.

Quod^o Catholici credunt, ideo credunt, quia Deus revelavit. Deum autem revelasse credunt quoniam Ecclesiam ita dicentem, vel declarantem audiunt.

Ecclesiæ autem nomine Papam se intelligere, ultrò fatentur. Per Ecclesiam, inquit Gretserus,^p intelligimus Pontificem Romanum, qui pro tempore Ecclesiæ naviculam moderatur.

Et Ecclesiam^q Papam interpretantur. Non abnuo. Ita Deum ista revelasse ideo credunt, quia Papa ita dicit; et Papam verè dicere credunt, quia se verum dicere ipse dicit.

Hancque esse totius Romanæ tuæ Ecclesiæ doctrinam, discas ex Cardinali,^r Judex sensus Scripturæ, et omnium controversiarum esse Ecclesiam, id est, Pontificem cum Concilio (cujus totam firmitatem pendere totaliter à Pontifice docuit^s) consentiunt omnes Catholici, et habetur expressè in Concilio Tridentino, Sess. 4.

Ita Pontificis sententia, ultima vobis

^a Lib. 4, de Pont. c. 3,
§ Secundo probatur.

^b Ib.
§ Gelasius.
§ Apol. pro Bell. c. 6, p. 255.

^c Hierarch. Eccl. lib. 4, c. 6, in fine cap.

[287]

^d Def. c. 1,
lib. 1, de Verb. Dei,
p. 16.

^e Ench. cap. de sum. Pont. p. 168.
^f Officium Ordinarium notat. Ib.

^m Lib. 4, de Pont. c. 1,
§ Sed nec.
ⁿ Lib. eod. c. 3, § Contra.

^o Bell. lib. 6,
de Lib. Arbit.
c. 3, § At.

^p Def. c. 10,
lib. 3, de Verb. Dei, p. 1450.

^q Ib. p. 1451.

^r Bell. lib. 3,
de Verb. Dei,
c. 3, § Tota.

^s Lib. 4, de Pont. c. 3,
§ Contra.

est credendi ratio, ultimum vestræ fidei *Fundamentum*. In eo sic acquiescendum vobis, ut non vereatur Triumphus^t vester : Quæst. 6.
art. 8.

asserere ; *Ne ad Deum quidem ipsum posse à Papâ appellari.*

16. Quàm lubricum, quàm fallax hoc Lateranense et latericium vestræ fidei *Fundamentum*? Si ad nostrum conferas, instar marini *fluctus* est, ad immotum Sionis *montem*: instar *Arenæ*, ad *Rupem* saxeam. Quid *lutum* ad *aurum*? quid *Palea* ad *triticum*? Fundamentum fidei nostræ tam infallibile est, [288] quàm ipse Deus. *Tota^u enim Scriptura est divinitùs inspirata.* ^{16.} 2 Tim. 3. Cœlum transbit, et montes commovebuntur, Verbum autem Domini manebit in æternum. Fundamentum fidei vestræ tam fallibile est, tamque *falsum*, quàm est Bestia illa, seu *Antichristus*, *Cui^x datum est os loquens blasphemæ*, et seducit *incolas terræ*. Vidisti suprà lapsus aliquot et ruinas *Fundamenti* hujus in Cœlestino III; *erravit is^y non ut privatus homo, sed ut Papa*: ^y Alph. à Cast. lib. 1, de Hæres. c. 4. in Honorio dogmatizante, et *dogmaticis^z suis scriptis* hæresin docente et confirmante: in Johanne XXII, qui *errores^a in fide, et complures Hæreses in ipsâ suâ Constitutione definiendo scripsit*, ^a Conc. Gen. 6, Act 13 et 14. *docuit et pertinaciter defensitavit*. Sed in Vigilio tam turpis *Fundamenti* tui prolapsio, ut is *Constitutione^b suâ Apostolicet* et Cathedrali, propugnando Tria Capitula, *Hæreses omnes Nestorianorum*, judicialiter, Synodaliter, et Papaliter pro orthodoxa fide definiverit. Mitto alios. Ex his clarissimè simul ac certissimè perspicias, illud vestrum fidei *Fundamentum*, et fallax esse, et *Hæreticum*, et *Antichristianum*.

17. Quæ nunc ex his consequantur, sedulò mecum adverte, et intelliges tam *in fide* quàm *moribus*, latum admodum ex hac *Fundamentorum* diversitate, discrimen inter nos et vos oriri. Quæcunque *verè fidei dogmata* à nobis aut orthodoxis ullis creduntur, quia *Fundamento prorsus infallibili nituntur*, fide firmissimâ, fide sanctissimâ, fide infusâ ac divinâ creduntur illa omnia. Si quem fortè ex nostris, aut majoribus nostris errorem in fide aliquem, sicut in S. Cypriano factum scimus, amplecti aut tenere contingat, quia errori isti ideo assentitur, quoniam in *hoc fidei suæ fundamento* tradi opinatur; idcirco et errorem illum, quem *opinione* solùm, non *fide* tenet, in hoc fundamento cui firmissimâ fide adhærescit, condemnat: et errori isti quem *explicitè* profitetur, contrariam planè veritatem, quæ in fundamento traditur, certissimâ fide, licet *implicitè* amplectitur. *Explicitum* in hoc homine erroris, quem opinione solùm tenet, professionem sic

vincit veritas illa, cui *Implicitè*, sed firmissimâ fide in Fundamento adhæret, ut non possit error aut caries in *tecto et contignatione*, fidem, quam in *Fundamento* firmissimam et sanctissimam habet, evertere; sed vis et veritas *fundamenti*, quod firmissimè tenet, errorem et cariem sanat ac emendat, quem *opinione* solùm contraxit, et imprudens ac invitus *fundamento superstruxit*. Firmitas *fundamenti*, et firma, licet *implicita*, in aureo hoc fundamento veritati adhæsio, valebit ut Cypriano, sic et in nobis ad salutem: Fænum et stipula, Imbecillitas, et caries in *tecto et contignatione*, et *explicita* erroris *opinio*, non valebit nec in Cypriano, nec in nobis ad perniciem.

[289] 18. In vobis contrarium omnino evenit. Quia *Fundamentum illud ipsum fidei* quod vobis posuistis, *fallibile* est et incertum, ideo neque isti *Fundamento*, neque ulli omnino, quod ei superstruitis, dogmati, fide aliâ quâm *incertâ, humandâ*, et *fallibili* assentiri potestis. Cùm *Fundamentum ipsum invalidum sit* et cariosum, tale quod firmâ ac divinâ fide credere nemo potest, vitiat et corruptit omnia, quæ ob hoc *fundamentum* creduntur, aut credi putantur. Firmitas *tecti* major esse non potest, quâm *Fundamenti*: *Ramorum* vis et vigor major non est, quâm *Radicis*: Conclusioni nemo potest firmius assentiri, quâm præmissis: nam *quicquid facit tale, est magis tale*. Cùm Præmissæ vestræ et *Fundamentum*, cui Præmissæ omnes innituntur, *invalidum sit, incertum, et fallibile*, Dogmata omnia ab eo pendentia, eique innitentia *invalida, incerta, et fallibilia* vobis esse necesse est. Virus ac venenum quod in Fonte est, et Radice fidei vestræ, diffundit se in omnes ab illo fonte manantes rivulos, in omnes, qui à radice illa propagantur, ramos. Cùm *Fundamentum hoc vestrum Hæreticum sit et Antichristianum*, venenum hoc suum transmittit in omnes omnino fidei vestræ artus, et arterias, partes, particulas et articulos, eos ad unum omnes *Hæreticos* vobis facit et *Antichristianos*.

19. Vobis dico. Nec enim in se omnes Hæretici sunt, aut Antichristiani. Absit ut hoc vel suspicer vel sentiam. In duplice genere sunt vestræ fidei dogmata. Alia quæ in sacris literis non omnino habentur: qualia sunt Transubstantiatio, Adoratio Eucharistiae, Sacrificium Missæ, Cultus Imaginum, Invocatio Sanctorum, Purgatorium, Descensus Christi ad Sinum Abraham in Inferno, Papæ Suprematus et similia. Et hæc quidem ex sese *credibilia non sunt*, nec verè *fidei objecta*: sed eo

ipso, quia creduntur, *Hæreticos* faciunt. Alia verò *credibilia ex se sunt*, et verè *objecta fidei*: ut sunt Trinitas, Christi Incarnatio, Passio, Resurrectio, et similia. Et hæc verè creduntur, quando ideo creduntur, quia in sacris Scripturis, ut vero fidei fundamento, traduntur. Si verò quis horum quodvis idecirco credit, ut vel *Deum esse*, vel *Christum esse Deum*, quia *homo*, quia *Dæmon*, aut *Antichristus* illud credendum dicit, ab eo qui ratione istâ ad credendum inducitur, non verè et infallibiliter, non infusâ aut divinâ fide creduntur, sed credi solùm putantur, et quia talis hominis fides testimonio *hominis, Dæmonis, aut Antichristi*, ut suo fundamento innititur, ideo *acquisita* solùm fides est, *humana, dæmoniaca, aut Antichristiana*. *Materiale* hic fidei sanum est, vitium omne est in *Formali*, seu in *Ratione credendi*, quod est *forma fidei*. Forma autem dat nomen et esse. Credi hæc verè possunt: Sed ab eo qui sic ad credendum inducitur, non verè creduntur. Tali homini hæc ex *certissimis, divinis, et Christianis* fidei dogmatibus, fiunt dogmata *incerta, humana, dæmoniaca, et Antichristiana*, quia tum propter fidem quam habet homini, dæmoni, aut Antichristo, creduntur. Accomoda nunc hæc ad institutum tuum meumque. In *Prioribus* illis, quia *in se credibilia non sunt*, putatis solùm vos ea credere, sed verè non creditis; putatis vos in his habere fidem, sed verè non habetis, nec verò habere potestis: opinionem solùm habetis et conjecturam, non fidem. In *Posterioribus* possetis quidem ea credere, cùm sint *in se maximè credibilia*, sed quia hæc ex Testimonio non Dei, sed *Papæ* creditis, ideo et hæc quoque à vobis verè non creduntur, sed credi solùm putantur. Et quia hæc ideo creditis, *quia Papæ, qui Antichristus est*, credendum putatis, ideo hæc omnia ex dogmatibus divinis, certissimis, et Christianis, fiunt vobis *humana, incerta, et Antichristiana*.

20. Nec minuit culpam vestram, quòd vos hæc *explicitè credere, etiam è Scripturis credere, verbo profitemini*. Nam in ipso *fidei vestræ fundamento*, et ratione credendi *implicatur id*, quod fidei repugnat, et fidem penitus evertit. Ideo enim creditis, et hæc esse credenda, et hæc in Scripturis tradi, *quia Papa, seu Antichristus, jussit*: et hæc credenda esse, et in Scripturis tradi dicentem aut docentem auditis. Non *Deo aut Scripturis, propter Deum*. Sed *Deo et Scripturis, propter Papam, Christo, propter Antichristum* creditis. Hinc fit, ut licet Deus [291]

^a Lib. 4, de
Pont. c. 5,
§ Quod.

disertè vitia omnia prohibeat, et virtutes omnes sequi mandet, tamen ut Bellarminus^d te docet, *Si Papa præcipiat vitia, et virtutes prohibeat, tenetur Ecclesia vestra credere vitia esse bona, et virtutes malas, nisi velit contra conscientiam peccare.* Tenetur, et in conscientiâ obligatur unusquisque vestrûm, non *Deo et Christo*, sed *Papæ credere et Antichristo*. Non tenetur *jubente Deo* virtutes sectari; sed tenetur *jubente Papa* vitia quævis perpetrare. Si ille fidem orthodoxam *Hæresin*, Anti-christianismum, *fidem Catholicam* vocet (et sic quidem utrumque vocat); tenetur unusquisque vestrûm (quòd et strenuè præstat) fidem orthodoxam, ut *hæresin odisse*, *Antichristianismum* verò ut Catholicam fidem amplecti, et plenis buccis laudare. Si ille, quod sæpissimè facit, *Rebelliones*, *Perjuria*, *Homicidia*, *Regicidia*, virtutes esse vobis annunciet, valeat tum pudor, probitas, et pietas: Tenetur tum in conscientiâ unusquisque vestrûm flagitia hæc Deo hominibusque exosa, etiam cum spe coronæ cœlestis perpetrare. In *Radice* et *Fundamento* vestræ fidei est *Implicita*, sed *pertinacissima* ad evertendam fidem omnem animi preparatio. *Explicita* vistra vel sanctissimorum dogmatum tali fundamento innixa professio valere vobis non potest ad salutem: sed *Implicita* in *Radice* et fundamento totius fidei eversio valebit in vobis ad perniciem. Quod in *tecto aut tigillo* licet aureo firmum ac solidum est, non emendat cariem et vitium, quod est in *Fundamento*: Sed infirmitas et putredo *fundamenti* vitiat, et corrupdit firmitatem omnem in *tecto et tigillo*, totumque ædificium ad certissimam ducit ruinam. O beatum *fidei nostræ fundamentum*, cui firmiter adhærendo, et quod verè creditur, salvat, et ipsos etiam errores, quos nos credere putamus, emendat! O miserrimum *fidei vestræ fundamentum*, cui adhærendo, non solùm errores vestri in fide, quos credere nemo potest, sed et sanctissimæ Dei veritates, quas et credere possetis, et vos credere putatis, sed verè non creditis, damnabiles vobis et fiunt Antichristianæ!

[292]

21. Nec in fidei solùm causis, sed in moribus quoque et operibus discrimen hoc idem animadvertis. Quicquid vel *ex se bonum*, vel cùm sit *ex se indifferens*, ab *Ecclesiâ*, à *Regibus*, aut *illis præpositis*, quibus nos obedire præcipit Dominus, fieri mandatur; quicquid, inquam, hujus generis à nobis præstatur, quia et *ex fide verâ et sincerâ* promanat, et in tesseram tam *obedientiæ* nostræ in Deum, quâm *fidei* in sacris literis fundatae,

præstatur, ideo et verè bonum, et Deo gratum atque acceptum opus est. Contrarium vobis hīc contingit. Quia nihil in Scripturis quod bonum est præcipi, imd nec ulla esse sacras Scripturas, nisi *quia Papa sic docet*, nec alium earum sensum esse, nisi *quem Papa docet* ac definit, creditis, ideo opera omnia, quæcunque à vobis præstantur, etiamsi *ex se optima* sint, Deoque gratissima, vobis tamen in vitia vertuntur omnia: non solum quia ex *fide Antichristianā*, velut ex fonte omnium impurissimo promanant, sed quia ex Antichristi imperio, et in *tesseram obedientiæ* quam Antichristo debetis, à vobis præstantur. Opera etenim optima, quæque ex se, vel maximè Christiana sunt, cùm in signum obedientiæ Antichristo fiunt, evadunt pessima, Deo exosa, et verè Antichristiana. Exagitant vestri sæpiùs quoddam Lutheri dictum, in quo ego non judicium solum ipsius, sed pietatem et zelum sæpissimè mirari soleo. Eucharistiam sub utrāque specie omnibus exhibendam esse, et ab omnibus sic recipiendam, contra praxin simul et doctrinam Ecclesiæ Romanæ, contendebat Lutherus. Simul verò profitebatur,^e quòd si *Papa, ut Papa, concederet, aut mandaret omnibus communicare sub utrāque specie, tunc se eā sic non usurum, sed in unicā specie Eucharistiam recepturum.* Quid audio, Luthere? Nunquam tibi scio in mentem venit, ut communionem sub unicā specie vel reciperes ipse, vel legitimè sic recipi posse doceres. Sciebas vocem esse et mandatum^f Christi, *Bibite ex hoc omnes.* Sciebas fas nulli^f Matt. 26.27. esse, vel violare hoc Christi mandatum, vel in eo dispensare. Tu ipse, quia Papæ in hoc adversatus es, convitia, injurias, et opprobria, Christi causâ et veritatis sustinuisti. Quæ igitur tandem tua hīc mens? quis sensus? Docebant scilicet tunc,^g quod etiamnum docent^h Pontificii, rem esse *ex se indifferentem*, utrum unicā, an utrāque specie Communio celebretur; licere Papæ pro suo arbitrio, utque ipsi commodum visum fuerit, *unam vel utramque speciem* præcipere. Hoc jam quod illi docebant *supposito*, sed nunquam à Luthero concesso, aut pro vero accepto, *Suppositā*, inquam, hāc *Indifferentiā*, Lutherus ardentius in Deum zelo, et sanctissimo in Antichristum odio inflammatus, dixit, *Si licitum esset et indifferentis, ut illi docent, in unicā aut utrāque specie communicare, tum si Papa, ut Papa, juberet in utrāque recipi, se Papæ et Antichristo in hoc non obtemperaturum, sed in unicā specie Eucharistiam tunc recepturum.* O virum prudentem et verè magnanimum! Certè enim non

^e Lutheri
Dictum ci-
tatur à Kem-
nit. in Exam.
Trid. Concil.
tit. de Conc.
Calicis.

^g ■ Conc. Con-
stant. sess. 13.
^h Conc. Trid.
sess. 22.

[293]

modò quæ *Adiaphora* sunt, sed et illa quæ *ex sese optima* sunt, Hymnos Deo psallere, orationem Dominicam Deo effundere, orare, jejunare, elemosynas erogare, oculos aut digitum in cœlum tollere, cruce frontem signare, pileo, aut superpelliceo indui, granum gestare; horum vel his similium quidquam præstare, *quia Papa, ut Papa*, præcipit, nihil aliud est, quām *Characterem bestiæ suspicere*, teque Antichristi mancipium esse profiteri. Sed nolo longius in his morari. Intelligis nunc opinor, et quo sensu à Serenissimo Rege dictum sit, Ecclesiam tuam in *Fundamentalibus* non errare. Quo item sensu et quām verè dicatur, *Ecclesiam tuam* Romanam, non solùm in articulis *fidei tam fundamentalibus* quām *non fundamentalibus*, sed et in ipso *fidei fundamento* errare, etiam et sic errare, ut ratione *Fundamenti istius Antichristiani*, quod Articulis vestris omnibus *virtualiter inest*, non solùm *hæretica* sit Ecclesia tua, sed verè etiam et propriè *Antichristiana*.

22. Attexis híc aliud de *Fundamentalibus* tuis articulis, et
¹ Cons. Red. p. 32. *Articulos vestros de Meritis, de Indulgentiis, et reliquis illis octodecim fidei capitibus*, quæ priùs recensueras, *de Suprematu nempe, Papæ, de Papæ in temporalibus potestate, de Sacrificio Missæ, de Confessione auriculari, de Satisfactione, de Transubstantiatione, de Purgatorio, de Imaginum et Reliquiarum Cultu, et reliquis, hæc, inquam dicis, Fundamentales esse fidei articulos*; addisque *hæc non minùs nisi Revelatione, nec minùs ad fidem pertinere, quām articulos de Trinitate et Christi Incarnatione*. Vanum, profanum hominem, et plusquam delirum! Iotas quisquiliis et fæces Antichristianas audes cum articulis de *Trinitate et Incarnatione* conferre.

23. *Revelatione*, inquis, *utraque nituntur, ista non minùs, quām hæc*. Nituntur sanè: sed non eadem *Revelatione*. Articuli de Trinitate et Incarnatione nituntur *Revelatione divinâ, sanctissimâ et infallibili*, *Revelatione Apostolis et Prophetis factâ, et in sacris literis Dei dito consignatâ*. Fæces istæ, quas memorasti, *Revelatione* etiam nituntur, sed *Bonifaciandâ, Hadrianiandâ, Hildebrandinâ, Innocentianâ, Leoninâ*, et uno verbo *humandâ*, *revelatione bestiali et Antichristianâ innituntur omnes*. Papis ista tuis, dum Ephialtem paterentur, à Cacodæmone revelata sunt, et in eorum Antichristiana decreta dígo bestiali conscripta. Quantùm homini Deus, Christus Anti-christo, tantùm articuli illi de Trinitate et Incarnatione, et eorum

Revelatio, quisquiliis istis tuis, et earum revelationi præstant. Nec ad fidem ista tua *Christianam* pertinent, sed solùm ad *Antichristianam*.

CAP. XLVIII.

TERTIA PROBATIO ARCH. SPALAT. QUÒD ROMANA ECCLESIA NON SIT HÆRETICA, QUIA DOGMA TRANSUBSTANTIATIONIS PANIS IN CORPUS CHRISTI NON SIT HÆRESIS, REFELLITUR.

TERTIUM tuum Argumentum, quo probes *Ecclesiam Romanam non esse hæreticam*, eò tendit, ut tres Hæreses, quas Angli nonnulli Ecclesiae tuæ circa dogma Transubstantiationis objecerant diliuas, et non esse hæreses ostendas.

2. Primo objecerant pro Hæresi, ut tu ais,^k quòd per *Transubstantiationem negetis veram Christi humanitatem, quia in minimâ micâ panis integrum Christi Corpus à vobis ponitur*. Calumnia hæc tua est, eaque valdè inepta. Quis nostrûm unquam tibi dixit, Christi Corpus in *minimâ micâ Panis* à vobis poni? imò vel in ullâ *Panis* parte? etiam vel in *integro Pane*, licet is mole ac magnitudine montem superet? Sciunt nostri, Ecclesiam tuam docere, post verba Consecrationis, *Panem diutiùs non manere, in nihilum abire: nec formam solùm panis, sed quod in Philosophiâ error est non levis, etiam ipsam Materialem primam ex quâ panis constabat, eam inquam, quæ incorruptibilis est, nec unquam in ullâ mutatione perit, in nihilum planè evanescere*. Tantùm abest, ut vel in *integro pane*, nedum in *micâ panis*, Christi corpus à vobis poni sentiamus. Quis non excandescat et indignetur, te ea vel attingere ausum, quæ nec intelligis, nec effari noris? Sed plus quam pueriliter de his quæ nescis, balbutire amas. Adi, me suasore, aliquem paedagogum, qui te loqui instruat juxta *Rationis* saltem, si non *Theologiæ*, normam ac leges.

3. Age verò, quomodo tu hoc refellis? quomodo tueris in hoc tuam Ecclesiam? *Transubstantatio, inquis,^l ab his hæresibus est remotissima. Nam proprietates Corporis in se omnes salvæ sunt, etiamsi ponatur (Christi Corpus) in micâ panis.* Vide iterum: in *micâ Panis*. An sic loquitur tua Ecclesia? Deberbis, scio, Agasoni tuo plagas non paucas, qui cùm sis tam

[295]

^l Ib. p. 33.

grande et spectabile in istâ Mandrâ jumentum, tam parùm in ipsorum idiomate profeceris, ut vix adhuc rudere didiceris. Illi te flagellent, non ego. Tantùm te hîc monebo. Si Christi corpus vel in *toto pane*, vel in *ullâ micâ panis* remaneat, actum omnino de tuâ Transubstantiatione et Tridentino Canone. Nam si manet vel *mica panis*, panis non transubstantiatur.

4. Putemus te dixisse, ut juxta Mandræ tuæ idioma dixisse oportuisset, *Salvas esse in se omnes proprietates Corporis, etsi Christi Corpus ponatur in minimâ hostiæ aut specierum particulâ.* Ego eas vel sic salvas manere nego. Quî tu salvas esse probas? Ah! Cur probationem à te expectem? Satis tibi, *sic dixisse.* Probationum inops valdè et egenus es. Et ardua sanè est ac dura *probandi* provincia: hic labor, hoc opus est: At tu senio confectus quiescis, et torpere cupis. Quid igitur ego *tuis dictis* aliud respondeam, quàm quod, me puer, *Assertoribus* tam strenuis sæpiùs dictum memini, *Plus potest unus Antonius vel affirmare vel negare, quàm centum Aristoteles, aut sexcenti Augustini possunt probare.*

^{• Cons. Red.}
^{p. 33.} 5. Ais^m ulteriùs, *Easdam corporis proprietates in ordine ad Locum, esse ab eo per divinam omnipotentiam separabiles, quod Scholastici, inquis, nostri satis explicant.* Illi explicant? Imò verò ineptiis suis turbârunt Logicam, Philosophiam, Theologiam, Scripturas, Patres, omnia. Non poterant *Portentum istud Transubstantiationis* tueri, nisi priùs et verissimas Logicæ *Regulas*, et certissima Philosophiæ *Axiomata*, et clarissima Theologiæ *dogmata*, etiam et sensuum omnium *judicia* evertissent, et velut ostracismo in exilium ejecissent. Papæ placito cedere debent omnia, Sensus, Ratio, Scripturæ; Deus cœli apud hos priùs falletur, quàm *Deus terrenus Papa*. Quid in hac causâ ad nos Scholastici vestri? Testes domestici, vilissima Papæ mancipia, et inverecundi Gnathones, quorum omne studium erat, Papæ ut placebant, quas fecissent fabulas. Profer vel tua, vel illorum argumenta, et intelliges quàm infirmo fulero nitatur tua Transubstantiatio.

^{• Ib.} 6. *At, inquis, per divinam omnipotentiam, corporis proprietates in ordine ad Locum separabiles sunt.* Proba hoc, aut tace. Nihil apud nos valet tuum *Ipse dixit*. Sed aquam priùs ex pumice quis hauriat, quàm ex te in hac causâ argumentum. Satis tibi erat *dixisse*: Satis quoque erit et mihi *negâsse*.

7. Addis adhuc aliud, in quo inscitiam tuam mirè prodis.
^{• Cons. Red.}
^{p. 33.} Hoc, inquis, ^o nemo potest Theologicè oppugnare. Humana verò

philosophia non potest, nec debet divinam potentiam metiri. Ju-
dicet illa quid natura effici possit, quæ autem supra naturam sunt,
veneretur, non dijudicet. Scilicet, procumbere omnes ante Ro-
 manum vitulum oportet, et venerari quod ipse confinxit monstrum.
 De illius dictis, factis, doctrinis nemo judicet; etiamsi sint
 contra *Naturam*, contra *Rationem*, contra *Sensum*, contra *Theo-*
logiam, contra *Deum* ipsum. Si ille virtutes^p *vitia*, et *vitia vir-*
tutes: Si dextram^q sinistram, et sinistram dextram: Si nivem
 nigram, et solem tenebricosum esse dicat: *Si r innumerabiles*
populos catervatim secum in gehennam ducat, illius culpas, errores
et facta, reprehendere præsumat mortalium nullus. *Sacrilegii*^s
instar est disputare de facto Papæ.

8. Non potest hoc *Theologicè* oppugnari? An error in
Theologiâ esse potest, qui *Theologicè* oppugnari non potest? Vide ne Monothelitarum causam hic agas. Dixerunt illi^t in
 Christo *duas naturas indivisiæ, inconfusæ, in una personâ manere*:
 sed unius personæ unam esse, non duas voluntates. Catholici
 contrâ, duas esse in Christo voluntates dixerunt: quia voluntas
 divina naturæ divinæ, humanæ naturæ voluntas humana, pro-
 prietas est. Ita duas naturas duæ voluntates, velut proprietates,
 necessariò insequuntur. Dicat nunc, sicut hîc tu, Monothelita
 aliquis, *Per Dei omnipotentiam ab humana natura voluntatem*
humanam, quæ proprietas est, separabilem esse. Jam cùm huc
 rediit quæstio, an salvâ naturâ humanâ, proprietas humanæ
 naturæ separari possit: quid tu Monothelite opponas? Tuis
 enim ille verbis se tuebitur. Non potest hoc quisquam *Theologicè*
 oppugnare, Humana verò *Philosophia* non potest, non debet
 divinam potentiam metiri. Vicerit, opinor, nunc Monothelita,
 nam *Theologicè* oppugnari non potest: et *Philosophia* non debet
 se in hanc causam intromittere, ubi de Dei potentia agitur. Aliter
 Sexto Generali Concilio visum; illi, et *Theologicè* oppugnârunt
 Monothelitas, *proprietates naturæ humanæ negantes*, et eosdem pro
 hæreticis condemnârunt. Tu etiam, si Monothelitam tuis telis
 se defendantem, *Theologicè* oppugnare potes, scias quoque *Theologicè*
 posse non oppugnari solùm, sed everti hoc tuum Transub-
 stantiationis fulcrum, quod *naturâ corporis manente, proprietates*
corporis in Christo per divinam potentiam separabiles sunt.

9. Sed video erroris tui in hoc fontem; eumque non alium
 esse quam inscitiam tuam. Tu si ex aliquibus naturæ, Philo-
 sophiæ, aut Logicæ *principiis* argumentum à Theologo ducatur,

^p Bell. suprà.^q Non declinandum à sententia summi Sacerdotis, si

dextram sinistram dicat. Rab.

Selem. Jar. in Deut. 17.

^r Dist. 40, c. Si Papa.^s Glos. in cap.

Non nos

^t Dist. 40.

Conc. Gen.

6, art. 8, p. 31.

[297]

si inde quod sæpissimè fit, Theologia subsidium petat, errorem illum *Theologicè* oppugnari non opinaris. Erras in hoc turpiter. Putemus aliquem asserere, Christum non habuisse jecur aut pulmones. Annon *Theologus* hunc errorem, annon et *Theologicè* oppugnare potest? Te opinor judice non potest. Quia etsi ex Scripturis constet *Christum esse hominem*, Hominem tamen omnem jecur, aut pulmones, aut proprietates humani corporis habere, Theologo sine speciali revelatione, aliter constare, quām *ex philosophiâ* non potest. Disce hīc à me, *Rationes eas omnes Theologicas esse*, in quibus Theologica ulla conclusio verè confirmatur, etiamsi præmissarum altera ex Logica, aut Philosophia tota petatur. Dic enim mihi, Potestne *Theologicè* probari, *Marcum Antonium peccatorem esse, post mortem resurrecturum, et in Judicium venturum?* Philosophi scio non dices esse, ista probare. Theologi igitur solūm. At Theologica ratio nulla alia afferri potest, quām ista, *Omnis homo peccator; omni homini post mortem resurgentem est: omnis homo in Judicium adducendus. Antonius verò homo est.* Ac præmissarum quidem prima tota in *Scripturis*, tota *Theologica* est. *Minor verò M. Antonium esse hominem*, neque expressè neque implicitè, vel in *Scripturis*, vel in ullâ Traditione habetur, neque ex ulla, vel *Scripturæ*, vel Traditionum particulâ unquam deduci potest. Philosophica hæc solūm est, illiusque probatio ex *Philosophiâ* aut *Logicâ* tota petenda est. *Conclusio* tamen et *Theologica* est, et *Theologicè* eo quo dixi modo verè probatur. Infinita his similia proferri possent: sed non est opus. Vides hinc luce clariùs, dogma illud tuum, quòd à *Christo separantur illæ, quas dicas, corporis proprietates*, etiam *Theologicè* oppugnari posse. Christum enim hominem esse, ideoque verum corpus assumpsisse, ex *Scripturis* liquet. A corpore autem vero, *proprietates naturam corporis necessariò in sequentes* (è quorum numero sunt illæ quas dixi) *separari nullo modo posse*, ex *Logica* et *philosophia* liquet. Ex his præmissis, *Majore Theologicâ, Minore Philosophicâ* et *Logicâ*, *Conclusio* (quæ semper obscuriorem, et *Rationi* minùs evidenter partem sequitur) *Theologica* necessariò infertur, *A Christo Proprietates illas corporis quas dixi, nullo modo separari posse.*

[298]

10. Est porro et alias hīc tuus satis crassus error. Vides *Logicam*, *Philosophiam*, et *Rationes* inde petitas tuo Transubstantiationis monstrō penitùs adversari. *Logicam* igitur, *Philosophiam*, et *Rationes Philosophicas*, cùm de Transubstan-

tiatione agitur, non vis in Consilium aut Judicium admitti: exulent illæ et foras ejiciantur: *venerari hoc monstrum debent, non dijudicare.* Cæcam in hoc tuo Papæ obedientiam præstari, cæcam fidem haberi vis. Audi quid contra dicam. Si verum esset, et verè Theologicum tuum hoc Transubstantiationis dogma, non esset cur à *Logicâ*, à *Philosophiâ*, aut à *Ratione* metueret. Certè enim nec Logica, nec Philosophia, nec recta ulla ratio, à Theologiâ, aut ullo vero Theologico dogmate unquam dissentit. Si Logicus quis, Philosophus, aut Ratiocinator ulli unquam Theologicæ veritati repugnet, abutitur ille Scientiis istis, et deviat in eo à Logicæ, Philosophiæ, et rectæ rationis Regulis ac tramite. Hæ omnes Theologicæ ancillantur, eique ad nutum serviunt: nec magis veritati ulli à Deo in Scripturis revelatæ adversari possunt, quàm ipsi Deo, qui est et Logicæ et Philosophiæ, et omnis rectæ Rationis Author. *Nam^u omne verum ab illo est, qui ait, Ego sum veritas.*

[299]
u Aug. Præf.
ad Lib. de
Doct. Christ.

Quare, si Transubstantiatio vestra vel Logicæ, vel Philosophiæ, vel Rationi repugnet, scias illam *nec à Deo esse*, nec in

ullâ sanâ Theologiâ recipiendam esse.

11. *At potest*, inquis, *per Dei omnipotentiam* corpus sine istis proprietatibus conservari. Nos quoque omnipotentiam Dei plenis buccis prædicamus. Et tamen cùm Orthodoxo apud Theodoreum^x dicere non veremur; *Multa invenimus, quæ, qui omnia potest, non potest Deus.* Potest omnia facere, quæ possibilia sunt fieri, quæque si fiant,^y contradictionem non implicant. Quod ^x Dial. 3, p. 937.
^y Aquin. part. 1, q. 25, art. 3.

autem tale est, ut fieri impossibile sit, quodque si fiat, contradictionem implicaret, ea facere ne omnipotens quidem potest. Tunc enim *Impotens* esset, non *omnipotens*; si mentiri posset, et duas contradictionis partes (quod sine mendacio fieri non potest) veras efficeret. Ut corpus aliquid sit, et non habeat essentiam corporis, aut proprietates quæ essentiam illam necessariò consequuntur, ab eaque vel immediatè vel mediataè emanant, hoc sine dubio contradictionem implicat; ideo hoc facere Deus non potest; sic enim idem simul esset corpus, et non corpus. Nec satis dignè castigari Cardinalis tuus potest, qui ait,^z *Per divinam potentiam posse ab homine tolli facultatem, seu potentiam intelligendi, interim ut maneat homo.* Nam cùm ab ipsâ essentiâ hominis, quæ est *Animas rationalis*, fluit et emanat *potentia ratiocinandi et intelligendi*, si existeret homo sine illâ *potentia intelligendi*, simul haberet essentiam hominis, et non haberet: simul esset rationalis, et non esset rationalis: simul esset et homo, et non

Bell. lib. 3,
de Euchar.
c. 7,
§ Deinde.

^a Bell. lib. eod. 3, c. 5,
^b Secundo, et c. 7, § Ad.
^c quintum. homo. Neque verum est, quod pro fundamento hīc ponitis; ^a Causam omnem ab effectu, et Prius à posteriori separari posse, ac sine eo esse. Priora quidem à Posterioribus, quæ ex prioribus necessariò non consequuntur, separari possunt et existere. Si verò illud quod posterius est, emanat et profluat ab essentia Prioris, aut necessariò id quod prius est, consequitur, à tali posteriori per divinam potentiam non potest separari id quod prius est. Non quia Deus non sit omnipotens, sed quia hoc ex eorum numero est, quæ fieri non possunt, quæque si fiant, Contradictionem implicarent, et Deum mendacem facerent.

[300] 12. Videamus nunc, an ea quæ Transubstantiationem vestram consequuntur, ex eorum genere sint, quæ contradictionem implicant. Consequitur inde primò, accidentia manere, nec tamen in subjecto ullo inhærere. Accidentia enim panis, longitudo, latitudo, profunditas, figura, color, odor, savor, gravitas, pane transubstantiato, manent, ^b nec subjecto ulli inhærerent. At hoc esse aut fieri impossibile est, quia repugnat ipsi Essentia Accidentis. Essentia enim Accidentis est, ut sit in subjecto. Quod non solùm Aristoteles, ^c omnesque probati Logici ac Philosophi, sed et Aquinas ^d vester docet. Sic enim inquit, *Accidentis esse, est inesse: et hoc competit unicuique accidenti, secundum quod est Accidens.* Cui si vis, adde Julium Scaligerum: ^e *Essentia, inquit, Accidentis est, Inhærere.* Quare Transubstantiatione vestrâ admissâ, fieret id quod fieri impossibile est, ut idem habeat essentiam Accidentis, et non habeat: ut inhæreat, simul, et non inhæreat, ut sit Accidens simul, et non sit Accidens.

• Exerc. 10. 13. Consequitur inde secundò, ut *Corpus unum idemque sit à seipso totaliter loco divisum.* Nam Corpus Christi erit et in celo, et simul erit in Altari longè à Cœlo dissito. At hoc fieri, impossibile planè est. Nam omne corpus, cum sit Ens, est etiam unum. Unum autem id essentialiter notat, quod est in se Indivisum, divisum verò ab alio quocunque. *Unum,* inquit Aquinas, ^f importat rationem Indivisionis, quæ unicuique competit secundum suam essentiam; et quælibet res est una per suam essentiam. Quare positâ vestrâ Transubstantiatione, sequitur, Corpus Christi et quia ens est, *unum esse,* et quia à se divisum est, *unum non esse* ideoque et esse ens, et non esse ens, esse unum, et non esse unum.

^b Aquin. par. 3, q. 77, art. 1, Bell. lib. cit. c. 24, § Resp. falsum et seq.
^c In Ante-præd. c. De divis.
^d Part. 1, q. 28, art. 2.
^e Part. 1, q. 6, art. 3. 14. Consequitur inde tertio, esse aliquam substantiam completam, quæ non est definitivè in loco, cùm Christo Corpus, cœlo

in quo est, non definitur. Illud enim *est definitivè in loco, quod ita est hīc, ut alibi simul non sit.* Et Sophistam agit Bellarminus,^g Lib. 3, de Euch. c. 4, cùm ait, *Satis esse ut aliquid sit in loco definitivè, si sit in toto illo loco, et non in majori.* Non est hoc satis. Nam *definiri loco, est hoc loco sic finiri, ut extra hunc locum non sit.* Docet te hoc Magister^h vester, qui ideo ait, *Spiritum esse in loco definitivè, quoniam cùm alicubi præsens sit totus, alibi non invenitur.* Docet idem Aquinas :ⁱ *Angelus, inquit, est definitivè in loco, quia ita est in uno loco, ut non sit in alio.* Docet idem Card. Cajetanus ;^k *Locus, inquit, definitivus importat limitationem seu determinationem ad locum, id est, ita esse hīc, quòd non alibi.* Substantiam verò ullam finitam esse, quæ non sit definitivè in loco, impossibile est. Locus enim definitivus substantiæ completæ, quæ est summum genus, *quatenus substantia est convenit*; fluit hoc ab ipsâ naturâ, et simplici essentiâ substantiæ completæ, ut sit definitivè in loco. Quare admissâ Transubstantiatione vestrâ, fieret id quod fieri est impossibile, ut Christi Corpus sit in loco definitivè, cùm sit substantia completa, et non sit in loco definitivè, cùm sit simul et in cœlo et in Altari: ideoque ut sit simul et *substantia completa, et non sit substantia completa.*

15. Consequitur inde quartò, *Corpus aliquod esse alicubi, et non secundūm modum corporeum, quantitativum et extensivum, sed ad modum Spiritūs, ita ut sit totum in toto, et totum in quālibet parte.* Nam Christi Corpus sic in Hostiâ esse vos fingitis: *Si quis negaverit sub unāquāque specie, et sub singulis cujusque speciei partibus, divisione facta, totum Christum contineri, anathema sit.* *Totus et integer Christus sub panis specie, et sub quāvis ipsius speciei parte existit.* Corpus Christi, inquit Aquinas,ⁿ *est in Sacramento per modum substantiæ, non autem per modum dimensionum, ideo totus Christus est sub quālibet parte specierum panis, etiam hostiâ integrâ manente.* Nec solūm substantia, sed et quantitas etiam Corporis Christi eodem modo est in hostiâ. Quantitas Corporis Christi, ait Aquinas,^o *est in hoc Sacramento non secundūm modum proprium* (ut scilicet sit tota in toto, et singulæ partes in singulis partibus), *sed per modum substantiæ, cuius natura est tota in toto, et tota in quālibet parte.* Quin et secundūm Gabrielem,^p ne quantum quidem aut extensem est Corpus Christi, ut est in Sacramento. Quamvis, inquit, in Eucharistid sit quantitas, quād Corpus Christi est quantum in cœlo, non tamen per eam est, quantum ut est in Sacramento: et iterum,^q Conce-

^h Lib. 1, Sent. Dist. 37.

[301]
ⁱ Part. 1, q. 52, art. 2.

^k Comm. in Part. 1,
Aquin. q. 52, art. 1.

^l Conc. Trid.
sess. 13, can.

^m Ib. c. 3.
ⁿ Part. 3, q. 76, art. 3.

^o Ib. art. 4.

^p Biel. in 4,
Sent. Dist. 10,
q. Unic. Conc.
2.

^q Ib.

dendum non est, Corpus Christi esse quantum, lutum, ac figuratum, ut est in Sacramento, et per illam quantitatem quam habet in cœlo, non habet partem extra partem situaliter in Sacramento: et iterum, ^r Res ex eo præcisè dicitur, quanta et extensa, quia habet partem extra partem localiter, hoc enim si desit (et hîc ut docetis omnes deest) res non est quanta. At hoc fieri impossibile.

^r Biel.
Notab. 2.

[294]

^f Bell. lib. 3,
de Euch. c. 5,
^g Secundo, et
^ÿ His notatis.

^s Ep. 3.

^b Lib. de
Præs. Dei ad
Dard. c. 4.

ⁱ Lib. 3, de
Euch. c. 4,
^ÿ Ad locum.

^k Lib. eod. c.
5, ^g Secundo,
^ÿ His.

Nam extensem esse, et habere partem extra partem, est essentiale^f magnitudini, et consequitur ipsam essentiam corporis. Et quia partes singulæ extra alias sunt, ideo in unâ eademque particulâ hostiæ, omnes esse non possunt. Sic enim in eâdem parte ubi pes est, esset et caput, et pectus, et brachia, et quelibet pars sub quâlibet parte, et ita tolleretur distantia partium organicarum, quam inter se invicem habent. Sed audi Augustinum^g figura hæc vestra clarè refellentem: *Quantumcunque, inquit, sit corpus, seu quantumcunque corpusculum loci occupet spatium, eundem locum sic implet, ut in nullâ ejus parte sit totum.* Et iterum^h clarissimè, *Quantitatem, ait, habere distantes partes, quæ simul esse non possunt: quoniam sua quæque spatia locorum tenent: nec potuit esse in singulis partibus tota; sed amplior est quantitas in amplioribus partibus, brevior in brevioribus, et in nullâ parte tanta, quanta per totum.* Non posse hoc fieri, docet Augustinus, ut corpus ullum aut quantitas ulla, *tanta sit in ullâ parte continentis, quanta est in toto.* Annon et idem Cardinalisⁱ tuus? *Omne, inquit, corpus quantum est, et quia quantum, etiam extensem est, ita ut major pars majorem locum, et minor minorem occupet. Et implicat planè contradictionem, ut corpus extensem maneat, et tamen sit totum in quâlibet parte.* Sic Card. qui cùm Extensionem corpori omni essentialem^k esse rectè agnoscat, ideo nullum corpus sic posse ab ullo contineri, ut sit totum in qualibet illius parte, agnoscat necesse est. Ita admissâ vestrâ Transubstantiatione, fieret id quod fieri non potest, ut Corpus Christi et habeat partes distantes, et non habeat, ut sit totum in quâvis parte, et non sit totum in quâvis parte, ideoque ut simul sit et Corpus, et non Corpus.

16. Consequitur inde *quintò*, ut sit aliquod *Corpus, quod locum illum quo ambitur, non occupet, aut repleat.* Christi enim Corpus, in Hostiâ locum illum quo ambitur, nec occupare^l nec replere fingitis. At hoc quoque fieri impossibile est. Nam quia corpus, extenditur, et habet partem extra partem, ideo quantitate suâ spatium illud loci, in quo est, et occupat, et replet; et quia

^l Bell. lib. cit.
c. 3, ^ÿ Siquis.
et c. 7,
^ÿ Hæc.

extensio ab *essentiâ corporis* fluit, etiam ab eâdem essentiâ, licet mediatè, fluit hoc etiam, ut *locum in quo est sud mole replete.* [295] Docet hoc Augustinus,^m qui de omnibus corporum partibus agens, ait, *Sua quæque locorum spacia tenent, minores minora, maiores majora.* Loca autem intelligit et *definitiva* in omnibus, et *circumscripтивa*, si corpora illa circumscribantur alio corpore: partes omnes *sua spacia loci* occupant. Et iterum,ⁿ *Spacia locorum tolle corporibus, et nusquam erunt, et quia nusquam erunt, nec erunt,* id est, si locum illum in quounque sunt, sive circumscripтивus sit, sive tantùm definitivus, si eum locum *non occupent, et repleant corpora,* corpora esse omnino non possunt. Quare et hic iterum admissà vestrâ Transubstantiatione, fieret quod fieri impossibile est, ut Corpus Christi et *locum replete,* quia molem habet et extensionem, et *locum non replete,* cùm moles ea non sit ibimodo extensivo: ideoque et esset simul Corpus, et non esset Corpus.

17. Consequitur inde *sextò*, ut aliquod *Corpus, continente illo quo actu ambitur, non circumscribatur*, nec situm in eo habeat. Dixi quo *actu ambitur*: Nam non est necesse, ut corpus omne *actu ambiatur* alio corpore. Supremum Corpus nullo alio *actu* ambitur. Tunc enim supremum non esset. Atque in hâc latebrâ quærit Cardinalis^o tuus multa diverticula: fortiter hîc ad palum pugnans, cum suâ umbrâ dimicat: quasi nos *locum circumscriptivum corpori omni necessarium diceremus:* aut corpus non esse, nisi *locum circumscriptivum occupet.* Neutrum dicimus. Scimus et supremum cœlum nullo corpore, *actu circumscribi;* scimus et quodvis aliud corpus posse æquè ac supremum illud, loco tali, si summo loco ponatur, destitui. *Definitivum* quidem locum omni finitæ *Substantiæ*, Spiritui simul ac corpori necessarium esse dicimus. Corpori item omni, ut *possit circumscribi, necessarium quoque asserimus:* Tunc solùm, ut *actu circumscriptibatur*, necesse esse docemus, cùm *exterius ullum aut superius* corpus sit, quo *actu ambiatur.* Hoc verò positâ Transubstantiatione non fit. Corpus enim Christi aëre aut alio corpore *actu ambitur*, nullo verò, nisi gratiâ specierum circumscribitur; in nullo situm localem habet. Circumscripțio enim et situs localis hoc notat, ut partes diversæ corporis contenti, diversis partibus continentis corporis respondeant; seu ut Cajetanus^p loquitur, [304] *Circumscripțio importat commensurationem partium quantitativarum locati ad partes loci: et situs localis^q dicit ordinem partium*

^m Lib. de
Præs. Dei,
c. 4,

ⁿ Ib. c. 8.

^o Bell. lib. 13,
cit. c. 6,

[§] Sed præter.

^p In par. 1,
Thom. q. 52,
art. 1.

[304]

^q Cajet. in 3,
p. Tho. q. 76,
art. 3.

in Loco. Situm hunc et circumscriptionem vos Christi Corpus in hostiâ non habere fingitis. ^r Constat, inquit Cajetanus, *Christi Corpus, ut est sub hostiâ, ordine hoc carere: Christi Corpus in hostiâ circumscripтивè non continetur*, ait, Josephus Angles, ^s et Biel. ^t Communem quoque esse hanc vestrorum hominum sententiam, docet Bellarminus. ^u At hoc fieri impossibile est. Nam quia corpus extenditur *juxta suas partes in locum quo ambitur*, ideo necessariò consequitur, ut *diversa partes corporis contenti, diversis partibus corporis continentis*, majores, ut ait Augustinus, majoribus, minores minoribus, singulæ singulis respondeant. Et quia extensio illa est *essentialis*, ut fatetur Bellarminus, corpori, fluitque ab ejus essentiâ, ideo etiam hoc corpori quoque *essentiale* est, fluitque, licet mediatè, ab essentiâ corporis, ut partes ejus cum actu continetur, respondeant partibus illius loci qui actu continet. Ex quo fit, ut positâ vestrâ Transubstantiatione; Corpus Christi et *situm habeat* in hostiâ, quia habet ibi suam extensionem; et *non habeat situm*, quia non est ibi secundùm modum dimensivum, sed ad modum substantiæ, ita ut totum corpus sit in quâvis parte, non hic una pars, illic alia; ideoque et circumscribitur, et non circumscribitur, et est corpus, et non est corpus.

18. Consequitur inde *septimò*, esse *quantitatum et dimensionum penetrationem*, duasque aut plures corporeas dimensiones esse simul in uno atque eodem loco. Nam et dimensiones *quæ fuerunt in pane*, integras manere in eodem quo fuerunt loco: et *dimensiones omnes Corporis Christi*, imò dimensiones omnes omnium partium ipsius, *integras simul in omnibus partibus hostiæ manere* fingitis. At penetratio ista dimensionum planè impossibilis est. Nam quia *corporea moles, locum illum in quem extenditur, replet*, ut suprâ declaravi, ideo extrudit alia quæcunque corporea, nec patitur secum aliam magnitudinem in eodem adæquato loco. At ut ipsum replere locum in quo est, ita etiam non compati secum aliam magnitudinem ex *essentiâ* corporis, licet mediatè emanat. Quare et hinc quoque, admissâ vestrâ Transubstantiatione, sequeretur id fieri quod fieri non potest, ut Christi Corpus et sit in loco in quo est hostia, quia est *extensem ibi, eumque replet*, et non sit in eo loco, quia dimensiones *quæ fuerant panis, penetrari à dimensionibus Christi non possunt*, ideoque Christi Corpus et corpus esset, et non corpus.

19. Consequitur inde *octavò*, esse *aliquid corpus continens*

minus multò et angustius, quām est corpus in eo contentum. Nam Corpus Christi multò majus est, quām vel hostia, vel locus hostiæ: Corpus tamen Christi fingitis in minimâ hostiæ particulâ contineri, etiam *infinities* in eâ contineri: quia ipsa minima, quæ dari aut fingi potest, hostiæ pars, cum quanta sit, *in infinitum dividì potest.* Ita millies millenis vicibus, et suprà sine numero, in quâvis micâ aut atomo hostiæ, continebitur integrum et amplum Christi Corpus, ossa illius omnia, membra omnia, Caput, facies, brachia, pedes, *distincta^x* etiam à se *in vicem omnia*, et *in speciebus^y* panis, seu mediantibus illis speciebus, *sensualiter tangenda et visenda omnia.* At hoc reverà neque sensu (quod futiliter asserit Bellarminus), neque ipsâ *imaginatione perceptibile est*, ut ait Aquinas:z Sed neque omnino possibile est. Nam *omne receptum recipitur ad modum recipientis*: et ut Augustinus ait, *major pars majorem semper locum possidet.* Quare et hîc iterum admissâ vestrâ Transubstantiatione, sequeretur id fieri, quod fieri impossibile est, ut Christi Corpus totum contineatur in quâvis parte hostiæ: ideoque ut simul sit et corpus, quia est extensum, et non corpus, quia *infinities in minori corpore continetur.*

20. Consequitur inde *nonò*, *Corpus unum idemque esse simul in pluribus, imò in quamplurimis locis.* Nam Corpus Christi et in *cælo* est, quod ipsum *continet*,^a et, ut Theodoretus^b loquitur, *circumscribit*: et idem Corpus Christi, vos in omnibus hostiis vestris, *omnibusque locis illis, in quibus hostiæ sunt, gratiâ specierum, et locari^c, et circumscribi^d* etiam fingitis. At impossibile est, ut unum idemque corpus simul in pluribus locis sit. Nam quia Corpus omne est *Ens*, ideo unum est: cum *Ens^e* et *unum convertantur.* Et quia est *unum*, ideo à se *dividi^f* et *separari* non potest: Divideretur autem à se, si locis pluribus et dissitis, uno eodemque tempore contineretur. Sed malim te hoc ab Angelico vestro doctore, quām à me discere. Sic illeg^g ait, et Nota diligenter, *Unum corpus esse simul localiter in duobus locis, non potest fieri per Miraculum:* Quia esse in pluribus locis, simul repugnat individuò ratione ejus quod est esse *Indivisum in se*: se- queretur enim quod esset distinctum in situ. Ratio autem unius perficitur in *Indivisione.* Unde quòd idem corpus sit localiter simul in diversis locis, includit contradictionem, sicut quòd homo careat ratione. Idem iterum,^h nec minus clarè docet, *Quod comprehenditur seu circumscribitur in loco aliquo* (sicut Christi

^x Bell. lib. 3, de Euch. c.
^y 5, § At Sententia.
^z Lib. eod. c.
9, § At Tertium, et c. 24,
§ Tertia.
Part. 3, q. 77, art. 7.

^a Act. 3, 21.
^b Dial. 3, p.
923 et 924.

^c Bell. lib. 3, cit. c. 3,
§ Si quis.
^d Lib. eod. c. 4,
§ Ad primam.
Arist. lib.
4, Metaph. c. 2, et Aquin.
part. 1, q. 11, art. 1.

[306]

^e Unum nihil aliud significat, quām ens indi- sum, Aquin. ib.

^f Aquin. in 4, Sent. Dist. 44, q. 2, art. 2, q. 3.

^g Quodl. 3, q. 1, artic. 2.

Corpus in cœlo) ita est in ipso loco, quod nihil ejus est extra locum illum, undè ponere quod sit localiter in hoc loco, et tamen sit in alio loco, est ponere contradictionia esse simul; undè hoc à Deo fieri non potest. Viden', ne per *Miraculum*, ne per *divinam quidem omnipotentiam* fieri posse, ut Christi Corpus sit localiter in cœlo, et localiter simul in pyxide, in aëre aut ullo loco qui ambit hostias vestras. Et quamvis Christi Corpus sit in hostiâ solùm *Sacramento*liter et non localiter, tamen in loco illo qui hostias continet, gratiâ hostiæ, est etiam *localiter* et *circumscrip-*

ⁱ Bell. lib. 3, cit. c. 4,
§ Ad primum. tivè, ut rectè agnoscit tuus Cardinalis,ⁱ nam locus qui continet et circumscrifbit hostiam, etiam gratiâ hostiæ, continet et circumscrifbit Corpus Christi quod est sub hostiâ.

^k Lib. eod. c.
3, § Adde. 21. Adverte ulteriùs quæ verissimè docet tuus Cardinalis:^k

Si unum corpus non potest esse localiter in duobus locis, quia sic divideretur à seipso, profectò nec potest esse sacramentaliter, eādem ratione. Licet enim esse alicubi Sacramentaliter, non dicat esse per loci occupationem, tamen dicit esse per veram et realem præsentiam in pluribus hostiis sive altaribus, ideoque non minùs tollere videtur (vereque tollit) Indivisionem rei, quām repletio plurium locorum. Sic et verè Aquinas. Sic quoque et verè Bellarminus.

22. Collige nunc tu hæc, et perpende seriò, quò Scholastici tui, quos tantoperè dilaudas, te duxerunt. Implicat contradictionem, ut Christi Corpus sit *localiter in duobus locis*, quia sic tollitur Ratio et *essentia unius*, ideoque et *Entis*. Sic verè tuus Angelicus Doctor. At implicat eandem contradictionem, ut Christi Corpus sit *vel Sacramentaliter in duobus locis aut hostiis*, quia sic quoque tollitur Ratio et *essentia unius*, ideoque et *Entis*.

[307]

Sic et verè Cardinalis tuus. Quare implicat contradictionem, ut Christi Corpus sit in pluribus locis, vel *localiter vel Sacramentaliter*, utrovis modo *unum* esse non potest, ideoque nec *Ens* esse potest. Hinc verò iterum facilè, vel tu ipse sic concludas. Si fiat Transubstantiatio panis Eucharistici in Christi Corpus, tum Christi Corpus esset realiter præsens in hostiis consecratis, vel *Localiter*, vel *Sacramentaliter*. At implicat contradictionem, ideoque nec per *divinam omnipotentiam* fieri potest, ut Christi Corpus sit realiter præsens in hostiis consecratis vel *Localiter*, vel *Sacramentaliter*: Quare implicat contradictionem, ideoque ne per *divinam quidem omnipotentiam* fieri potest, ut fiat Transubstantiatio panis Eucharistici in Christi Corpus. Rumina tu hæc. Ego pergo ad reliqua.

23. Secundò, ut tu ais,¹ objecerant Angli aliqui pro Hæresi Ecclesiæ Romanæ, quòd per Transubstantiationem negetur à vobis Articulus ascensionis in cælum, quia si Christi Corpus sit realiter præsens in Altari, in cælo tunc non est. Rectissimè hoc et verisimè ab eis dictum. Quid tu his respondes? Non sequitur, inquis,^m Christi Corpus non esse in cælo, si sit in Altari: quare verò non sequitur? Dicimus, inquis, unum idemque corpus posse in pluribus locis simul esse, saltem Sacramentaliter. Pulchra sanè responsio et te digna. Nos dicimus contrarium: Quàm facilè nobis tomos integros Bellarmini, Baronii, Coccii, Antonii, sic refellere? Nos dicimus contrarium. An tu ille Antonius Spalatensis es, Goliathus Philistæorum, missus ut malediceres Israeli, et probo afficeres acies Domini, qui sic pueriliter ineptis, et pro Goliathiaco Argumento, profers, Dicimus unum corpus posse esse in pluribus locis. Dicitis sanè, sed quod dicitis, non probatis, nec verò ante Græcas Kalendas probare unquam potestis. At nos non dicimus solùm, sed demonstramus ex ipsa Ratione, ac Essentia ejus quod Unum est, non posse ullum corpus, ne quidem per divinam omnipotentiam in pluribus locis simul esse, neque localiter, neque Sacramentaliter: Vos dicitis ita esse: Nos demonstramus ita esse non posse. Utri fides habenda?

24. Adde quod *Dictum vestrum repugnat: Demonstratio nostra consonat et Scripturæ et Patribus.* Angelus Dei sic in Scripturisⁿ arguit, *Christus non est hîc, surrexit enim*, id est, abiit. Oppone te nunc Angelo Dei; Dic ei, ut nobis dicis, Non sequitur. Potest enim simul esse in sepulchro et in civitate, sicut nunc simul est in cælo et in pyxide. Augustinus^o quoque totus hîc noster est. Disputans ille contra Manicheos, qui Christum simul et in sole, et in lunâ, et in cruce ponebant, ita ait, *Secundùm præsentiam spiritualem, nullo modo illa pati posset: secundùm præsentiam verò corporalem, simul et in sole, et in lunâ, et in cruce, esse non posset.* Ecce, non dicit Augustinus, Christum non esse, sed non posse esse in pluribus locis simul: repugnare hoc naturæ et essentiæ corporis sensit.

25. Repetis hîc^p iterum, *Non posse hanc assertionem, quòd unum corpus possit esse in pluribus locis, nisi ex humanâ Philosophiâ, et apparenter duntaxat oppugnari.* Quasi error qui ex Philosophiâ solidè refellitur, apparenter tantùm oppugnetur. Quasi Philosophia non esset *scientia*, quæ ex certis et necessariis

¹ Cons. Red. p. 33.^m Ib. p. 33.
^{34.}

[308]

ⁿ Matt. 28. 6.^o Lib. 20, contra Faust. c. 11.^p Cons. Red. p. 34.

præmissis, conclusiones *certas et necessarias* demonstrat. An igitur tibi Angelicus tuus Doctor Sophista? an *apparenter* duntaxat et sophisticè, non solidè hoc ille impugnat? An hoc tibi *Apparens* argumentum tantùm, et non verè demonstrativum videtur? *Omne unum est in se Indivisum, omne corpus est unum,* ergo *in se etiam Indivisum est.* Quod autem est in pluribus locis, *non est in se Indivisum*, sed totum à se toto dividitur et separatur: quare nullum corpus in pluribus locis esse potest. Adi, adi scholas et paedagogos, ut tu bis jam puer, ab eis rudimenta saltem Logicæ et Philosophiæ ediscas.

^a Cons. Red.
p. 33 et 34.

[309]

26. Tertiò, ut ais,^a objecerant, ut *hæresin Ecclesiæ Romanæ*, Angli aliqui, *Corpus illud Christi, quod per Transubstantiationem dicitis esse in Hostiâ, non esse illud corpus, quod ex Mariâ Virgine natum est: quia vestrum hoc ex pane conficitur; non sic corpus, quod ex B. Maria natum.* Verissimè hoc ab illis dictum. Quid tu habes quod respondeas? *Non dicimus, inquis, ex pane fieri corpus, sed panem transubstantiari in corpus Christi.* Dicatis hoc, at non probatis, nec probare unquam potestis. Certissimum enim est, Corpus illud quod realiter est in Altari, non esse, nec *esse posse* illud Christi corpus, quod eodem tempore est in cœlo. Sic enim Christi corpus esset à se divisum: ideoque non *unum* esset, et quia non unum, ne *ens* quidem esset. Sed cur tu stomacheris, quòd nostri dicant, *illud Christi corpus, quod fingitis esse in altari, fieri ex pane?* Certè enim si per Transubstantiationem illic sic, necesse est, ut *ex pane fiat*: fiat, inquam, ex eo, tanquam *ex termino* (quod nostri intellexerunt) non tanquam *ex materiâ*, sicut tu illos sensisse ineptè somnias; fiat *ex pane*, ut cœlum factum est *et nihilo*: ut dies fit *ex nocte*; Nec aliter loquitur Ambrosius,^b licet non realem ullam, sed *Sacramentalem solum mutationem* intelligat. *Ex pane, inquit, fit Corpus Christi.* Disce (nam omnino in struendus hic es) disce, inquam, hoc vel a Cardinali^c tuo. *Non est ullum, inquit, absurdum ex Pane fieri Corpus Christi.* Quòd si *ex pane* non fiat Christi corpus, quomodo olim à vestris dictum, quòd *sacerdos sit creator sui Creatoris?* Quomodo Rupertus^d vester docuit, *panem sic fieri Corpus Christi, sicut Christus factus est caro de Mariâ Virgine?* Corpus enim ille Christo tribuit et *carneum et panaceum.* Utque^e *Verbum Dei carnem, seu corpus carneum de Mariâ, ita Verbum idem Dei in carne manens, panis et vini accepit et assumpsit substantiam.*

^b Lib. 4, de
Sacr. c. 4.

^c Bell. lib. 3,
de Euch. c.
24,
[§] Respondeo
Non.

^d Lib. 2, de
Divin. Orac.
c. 2.

^e Ib. c. 9.

Christum sic fieri panem sensit, ut panis tamen *substantia* maneat cum Christo: quod vix opinor cum Transubstantiatione cohæreat. Quomodo etiam Durandus^x vester Christi corpus sic in altari esse docuit, ut *panis quidem forma mutetur, materia verò panis integra maneat, et informetur anima Christi?* Quæ conversio parùm admodum ab illâ generatione quæ nutritionem concomitatur, sed longissimè à Transubstantiatione Tridentinâ distat. An liceat Ambrosio, sensu orthodoxo, an liceat Bellarmino, Ruperto, Durando aliisque sensu hæretico dicere, Christi corpus *fieri ex pane?* et ringis tu, si ab Anglis audias, Christi corpus apud vos *ex pane fieri?*

27. Sed enim de modo loquendi non est cur molestus nobis sis. Dic quo tu vis modo, si Christi corpus sub speciebus illis realiter et substantialiter contineri dicas, facile est illud non posse verum esse, sed *phantasticum* solummodo, et à vobis confictum Christi corpus demonstrare. Si *verum* Christi corpus fit, et non *phantasma*, doce tu hoc, eodem quo Christus^y modo: [310] *Palpate et videte manus meas et pedes meos: Phantasma non habet ossa et carnes sicut me habere videtis.* Christi corpus ad sensus ipsos, ad judicium et examen sensuum provocat; phantasma hoc, et figmentum vestrum, et *sensus et Rationis* judicium refugit: nec *ipsa quidem imaginatione* percipi et comprehendri potest.

28. Conclusionem post hæc annexis, de hoc tuo Transubstantiationis portento. In eâ, præter mirabilem tuam *væcordiam*, nihil est observatu dignum. Probare scilicet novo arguento vis, Romanenses tuos in hoc dogmate *Hæreticos non esse*, et sic ais: ^a *Hereticus est, qui directè profert Hæresin.* Roma-^b Cons. Red. p. 34. nenses verò directè non proferunt hæresin: *nam si ex ipsis quis querat, quid sentiant de veritate corporis Christi, de Incarnatione, et Ascensione audient, inquis, ex nobis veram in his omnibus orthodoxiam.* Equidem vix quidquam imperitiùs à tyrone nedum à Theologo proferri potuit. An ille solus *Hæreticus*, qui directè profert hæresin? Quid si *indirectè*, si *obliquè*, et *implicite* hæresin proferat? Annon et ille tibi *Hæreticus?* *Hæreticus* sine dubio et hic est, sed non rudis ac stolidus; *vafer* hic est et *versatus Hæreticus*: et quò magis tortuosus ac *versatus*, magis detestandus hæreticus. Et quis quæso, unquam vos, *Bæoticos hæreticos* dixit aut sensit? *Mystici* vos estis et *larvati hæretici*; odit simplices et apertos *hæreticos* Antichristus

[311]

et Romana bestia. Vetat suos *directè* et *explicitè* dicere, *Non credimus Christum habere verum corpus*: non natum esse ex Mariâ Virgine, non ascendisse in cœlum. Satis vobis erit, mea charissima soboles, si *indirectè* solùm et *implicite* hæc negetis: præstat multò sub specioso nomine *Catholice fidei*, quam *explicite* profiteri vos jubeo, moneoque, hæreses omnes vestras palliare, et easdem per sinuosos et obliquos flexus, serpentis in morem, in aliorum mentes, prout usus erit infundere vel instillare; ut virus ac venenum vestrum priùs bibant, quām sentiant. Dicite igitur Christi corpus esse tale, quod sit *in pluribus simul locis*, quod non sit vel *definitivè*, vel *circumscrip- tivè* in loco illo quo ambitur; quod sit *totum in toto, et totum in quālibet parte*; Hæc et similia dicte. His incautos facilè falletis. Si in his veluti cryptis et subterraneis specubus lateant hæreses vestræ, poteritis arcem ipsam fidei, fidemque omnem Christi, etiam eam ipsam, quam vos, ut gratiosi magis sitis, *explicitè* profiteri jubeo, uno ictu, quasi nitrato pulvere, subvertere ac subruere. Sic *filios tenebrarum*, sic *Antichristum* et *Bestiam* pugnare deceat.

29. Et sanè antiquum hoc Hæreticorum strategema, licet antiquis omnibus hæreticis palmam in hac arte vos præripuiſtis. Sed et illi quoque sub professione orthodoxa hæreses suas palliabant, nec *directè*, sed *obliquè* articulos fidei negabant. Agnoscebant Nestoriani Christum esse *et Deum et hominem*, et (quod tu fortè quia non capis, non credis) tam claris et apertis verbis, *Cum^b Ecclesiâ Catholicâ profitebantur, duas esse in Christo naturas, et unam personam*: ac vos Christum habere verum corpus, vereque ascendisse profitemini. Tibi opinor Nestoriani, *Hæretici* non erant, quia *Hæresin directè non proferunt*: imò verbis et voce, sicut vos facitis, *Catholicam fidem cum ipsâ Catholicâ Ecclesiâ* proferunt. At illi tamen quia *indirectè* et *obliquè* sub hoc specioso verborum velamine hæreses suas propinabant, fidemque oppugnabant, *Hæretici* detestandi, meritò habitu sunt. Nam etsi *unam personam* voce profitebantur, unitatem tamen *affectualem* intelligebant, quæ unitatem *hypostaticam* penitus destruebat. Vestra omnino similis hîc professio. Dicitis cum Catholicâ Ecclesiâ, *Christum habere verum corpus*, verè ascendisse in cœlum: Si nihil amplius diceretis, Catholicum hoc et orthodoxum: Sed sic vos Christi corpus verum esse intelligitis, quomodo verum corpus esse non

^b Ep. Ibæ
Nestoriani,
in Conc.
Chalc. Act.
10, p. 113.

potest ? quomodò verè in cœlis jam esse non potest ? Tale nimirum corpus illius esse dicitis, *quod nec definiatur, nec circumscribatur loco illo quo ambitur, tale, quod sit totum in toto, et totum in quâlibet parte :* tale, quod sit *simul in pluribus locis*, nec in illis vel *situatur*, vel ea *repleat*, tale denique, quod *totum à se toto divisum est*, id est, quod *unum non est*, ideoque *nec Ens omnino est*. Et sicut directa et explicita unius personæ, licet verbo orthodoxa, professio, Nestorianos ab hæresi non excusabat, sed *indirecta, Implicita*, et orthodoxâ illâ professione *velata Hypostaticæ unionis abnegatio, hæreticos eos esse*, judicio Catholicæ Ecclesiæ justissimè declaravit ; itidem planè Professio vestra *directa et explicita de veritate Corporis Christi, illiusque Ascensione*, licet verbo Orthodoxa, non potest vos ab hæresi excusare ; sed *indirecta, implicita*, et Orthodoxâ illâ professione *velata, veri Corporis Christi, et Ascensionis abnegatio, Hæreticos vos esse* judicio Catholicæ Ecclesiæ demonstrat.

[312]

30. Simile omnino de Monothelitis dicendum. Ut illi *directè et explicitè* duas in Christo naturas, quod Orthodoxum est, verbo profitebantur, sed simul *indirectè et implicitè* duas illas naturas negabant, cùm *proprietates illas quæ duas naturas insequuntur*, Christo pertinaciter adimebant ; ideoque meritò *hæretici* judicati sunt : Itidem et vos, *directè et explicitè* veritatem Corporis Christi quod Orthodoxum est, verbo profitemini ; sed simul *indirectè et implicitè* veritatem Corporis Christi negatis, cùm *proprietates illas, quæ corporis naturam necessariò insequuntur*, Christo, idque pertinacissimè adimitis ; ideoque *hæretici* meritò judicandi estis.

CAP. XLIX.

PRIMA RATIO ARCHIEPISC. SPALATENS. QUÒD PAPISTÆ NON
SINT IDOLOLATRÆ, QUIA DEUM UNUM ESSE PROFITENTUR,
REFELLITUR.

HÆC sunt, quibus ab *Hæresi* immunem esse Ecclesiam Romanam probas. Dic nunc, æque Lector, annon se virum et verè pugilem hîc præstítit Antonius ? Annon hæresis labem omnem detersam ab eis vides ? Non est Ecclesia Romana in his tribus (quæ objecerant aliqui Angli ; et fortè non objecerant,

sed objecisse ille confinxerat) non est in his hæretica, in nullo igitur omnino est hæretica. Quid si in *Suprematu Papæ*, in *Sacramentorum numero aut efficacia*, in *Transubstantiatione*, in *Purgatorio*, in *Libero arbitrio*, in *Justificatione ex meritis*, quid si in aliis articulis vestris *non fundamentalibus* hæresis subsit? Si ab Hæresi Ecclesiam Romanam purgare vis, percurre omnes Tridentinos canones, doce in eorum nullo hæresin ullam vel directè, vel obliquè latere: Hoc opus Urbano gratum. Mirum verò nunc, si non succenseat tibi, et excandescat. Nam si ille [313] *maledictus, qui facit opus Domini negligenter*, quot maledictiones, quantæ et quām graves plagæ te expectant, qui facis opus Domini Dei tui Papæ tam oscitanter, tam inscitè, et malè metuo, ne fraudulenter? Sed quia de *Hæresi* satis à te dictum; perge si vis, ad *Idololatriam Romanæ Ecclesiae*, sequare ego vestigia tua.

* Cons. Red.
p. 34.

2. *Non nimiūm, inquis,^a urgent Angli Protestantes mitiores, qui Puritani non sunt, Romanæ Ecclesiae hæresin.* Benè habet? *Non nimiūm urgent, urgent igitur: et quia non nimiūm moderatè sine dubio, nec ultra veritatis aut æquitatis limites urgent.* Lætor ex animo, quod hæc mea qualiscunque Responsio æqua vobis ac moderata videbitur. *Non nimiūm, vel tu Judice, urgentur hīc à me hæreses vestræ.* Me enim inter mitiores Protestantes, qui Puritani non sunt, et ipse profiteor, et sic me censem charissima hæc mea et sanctissima mater, et tu scio non potes inficiari. Nolite igitur vos scripta hæc mea molestiūs ferre, *Protestantes mitiores qui Puritani non sunt, non nimiūm urgent Romanæ Ecclesiae hæresin.*

^b Ib. p. 35.

3. Quid igitur illi urgent? *Idololatriam^b exagitant, et in hoc Romanam Ecclesiam à rectâ fide defecisse contendunt, atque hinc maximè, separationis suæ æquitatem tuentur.* Ego verò, si in his quæ de *Hæresi* dicta sunt, gratiam apud vos invenire potero, ab *Idololatriâ* nihil metuo. Et si fortè Protestantes aliqui mitiores duriùs *hoc exagitent*, non sic ego: æquâ lance ac moderato tenore, qui Protestantes mitiores decet, pensabo singula ac trutinabo.

* Ib.

4. *Idololatriam, inquis,^c manifestam in Sanctorum cultu et Invocatione, in Reliquiarum Imaginumque veneratione ponunt, et maximè in panis Eucharistici adoratione.* *Occultiorem verò subesse dicunt, illi fiduciae, quā in salem, aquam, oleum, aliasque res exorcizatas et benedictas recumbimus.* Citiùs Æthiops cutem,

et pardus liventes maculas suas mutet, quām tu veteratorias tuas artes ac fraudes. Putasne à Protestantibus mitioribus nihil in his reprehendi præter *Idololatriam vestram*? Putasne Ecclesiæ tuæ te satisfecisse, si Idololatriæ maculas hīc abstergas? Ne sic desipe. Si causam Romanæ tuæ Ecclesiæ propugnare, aut si Protestantium doctrinam hīc oppugnare vis, probandum tibi in his nihil subesse *erroris*: nihil ἐθελοθρησκίας; esse *istos articulos fidei Catholicos*: esse, à Catholicâ Ecclesiâ ab Apostolorum temporibus creditos: probandum tibi vestros illos Articulos *non fundamentales*, fundamentales esse, et in Scripturis traditos. Hīc Rhodus est, hīc saltus. Tu omissis his omnibus, quibus probandis imparem te sciebas, unicum illud *Idololatriæ* crimen abstergere laboras, quasi de *Idololatria* solūm lis hīc esset. Ut reum non juvat, se à lœsæ Majestatis crimine purgare; si vel latrociniï, vel homicidii, vel peculatus convincatur, capite luet: sic nec vos juvat, ab illo omnium teterrimo, et lœsæ divinæ Majestatis crimine immunes esse in hoc Sanctorum, Imaginum, aliorumque cultu; ab illis etiam quæ gravia satis sunt, licet Idololatriâ minora, flagitiis immunem præstare debes Ecclesiam tuam. At videbas in hoc Idololatriæ crimine eluendo, et lenius tibi probandi onus incumbere, et majorem multò te adversario tuo molestiam facessere; ideo declinas, et planè subterfugis id, quod primo omnium probandum erat, *licitum esse et legitimum imò et necessarium vestrum, quem docetis Sanctorum, Reliquiarum et aliorum cultum*, id solum arripis quod maxime Capitale est, crimen *Idololatriæ*, et ab eo solo liberare vis Ecclesiam tuam. Videamus verò, an vel ab hoc solo crimine eam excusare queas.

5. Priusquam ad particularia descendis, duas generales rationes, quasi præludii loco præponis, quibus vos Idololatras non esse probas. Prior sic se habet: *Miror, inquis, d quomodo qui compos sit mentis, possit iis Idololatriam appingere; qui se credere in unum Deum quotidie profitentur, et pro hoc fidei dogmate sanguinem effundere sunt parati.* Tace de sanguine tuo fundendo. Charius tibi, non sanguis modo, sed et marsupium, quām ut fidei causâ guttam, aut teruncium unum expendas. Si fugâ, si mendacio, si perjurio, si abnegando et abjurando Christum ventri tuo et arcuæ prospicere possis, valeat ut volet fides, pereat per te Deus ipse, modo hæc salva sint, et in portu.

6. Miraris quenquam Idololatram dici, qui Deum unum pro-

[314]

⁴ Cons. Red.
p. 35.

fitetur? Luculentum profectò inscitiæ tuæ et recordiæ specimen. Quid si Angelum, quid si Dæmonem, quid si Jovem, aut Venerem, quid si triticeam collyridem Deum illum unum esse opinetur, eique divinum honorem et latriam tribuat? [315] An hic tibi non Idololatra? *Error Personæ* fons unus Idololatriæ: etiam et Idololatriæ vestræ in pane Eucharistico. Creaturam illuc, ut Deum colitis, et quia sic colitis, verè *Idololatæ*.

7. Etiam *ex modo colendi Deum*, quem unum quis credit, oritur Idololatria. Deum unum, Deum verum Jehovam esse, et credebant Israelitæ; et colebant eum, cum *Festum Jehovæ* se

• *Exod. 32. 5.* celebraturos dixerunt: Quia tamen Deum unum et verum, in ^f *1 Cor. 10. 7.* imagine *Vituli* coluerunt, *Idololatæ* ab Apostolo^f vocantur.

Fons hic alter Idololatriæ vestræ, in *Imaginum Dei cultu*. Non magis Idololatrica Israelitarum vox de *Vitulo*, *Hi sunt dii tui*, id est, hæc imago est Dei tui, qui te eduxit ex *Ægypto*; quam ^g *Bell. lib. de vestra est*, quâ ligneum Crucifixum alloqui soletis, ^h *Tu nos redemisti, tu nos Deo reconciliasti*. Neutri ex hoc Idololatæ, quia Deum unum non creditis: utrique Idololatæ, quia Deum illum unum *indebito et Idololatrico modo* colitis.

8. Oritur et tertiò Idololatria in eis, qui unum Deum profitentur, ex eo, quòd *honorem illi Deo proprium*, *Creaturæ quis tribuat*, etsi Deum non esse certissimè sciatur. Avaritiam *Idololatriam*, et Avaros *Idololatras* disertè vocat Apostolus.^h Quare Idololatæ? An credis avarum, aurum suum, pecudes, jumenta, aut fundos, Deum opinari? At Deum ille unum esse, tam constanter profitetur, quâ M. ipse Spalatensis. Idololatæ igitur avari, quia spem et fiduciam, quæ in Deo solo ponenda est, illi in Arcâ, et marsupio collocant: quia impingunt in illud

ⁱ *1 Tim. 6. 17.* Apostoliⁱ *Denuncia divitibus, ne spem ponant in divitiis incertis, sed in Deo vivo*. Quia in maledictum illud Prophetæ^k incurront, *Maledictus qui fiduciam habet in homine, et statuit carnem aut arcum brachium suum*. Tertius hic Idololatriæ vestræ fons. Ut avarus in Mammonâ, sic vos in *Cruce, in Sanctis, et Angelis*, quos invocatis, in reliquiis, in *gravis benedictis*, et aliis id genus nugamentis, fiduciam ponitis. Spes vobis in istis, ut in opibus avaro. *O crux,^l ave spes unica*. Latriæ hic cultus, teste Aquinate,ⁿ nec Idololatricam magis vocem ab Euclione quovis unquam audisti. *Fiduciam etiam majorem te ipso^o fatente et testante, in B. Virgine, quâ in ipso Christo collocat populus*

¹ Brev. Rom. infra
hebdom. 4. in
Quadages. ^m Part. 3. q.
25. art. 4.
^o Spal. Scop. 4.

tuus Romanensis. Spe ac fiduciâ hac avari; Spe ac fiduciâ [316] eâdem *Papistæ Idololatræ* sunt.

9. Possem complures alios Idololatriæ vestræ fontes aperire; Omissis cæteris, unum aliud et quartum addam. Scis opinor, aut si nescis jam scias, esse ex Coryphæis Jesuitarum, qui ut vos ab Idololatria liberet, ait,^p *Omnem externam Idololatriam Christi adventu abolitam esse.* Nullus jam vobis metus ab externâ Idololatriâ; Orationes Sanctis, Imaginibus, Cruci, easdem omnino quæ Deo debentur fundite; Sacrificia quævis illis offerte; Nulla in his *externa Idololatria*; ea omnis Christi adventu abolita. Satis hoc inseitè, ac insulsè. Quæ igitur obsecro jam Idololatria si nulla *externa*? Quæ jam post Christi adventum Idololatræ? *Novi*, inquit.^q *Testamenti illi propriè Idololatræ, qui Hæretici: illi sua phantasmata et hæretica dogmata colunt et adorant.* Quod illi solùm, quod illi propriè Idololatræ sint, in utroque errat Jesuita. In hoc tamen rectè, quod *Idololatras Hæreticos* vocat. Certè enim Hæreses ipsæ quodam modo *Idola*; Hæretici, qui eas exosculantur et colunt, *Idololatræ*. De his verissimè ait Augustinus,^r *Ea omnia Idola cordis sunt, dejicienda de cordibus Christianis.* De eisdem et eleganter Hieronymus,^s *Hæretici nunquam à fornicationis turpitudine cessant, et quotidiè non custodiendo legem, et Scripturas Sanctas, Dominum derelinquunt, insaniunt, et inebriantur, et perditò mentis judicio adorant. Idola quæ de suo corde finixerunt.* Non poterat Hieronymus, vel quis alias, *Idola vestrorum non fundamentalium dogmatum clariùs aut efficatiùs arguere.* In illius omnibus, non cultu solùm Sanctorum, Imaginum, Reliquiarum, sed et in Purgatoria, in Transubstantiatione, in Septenario Sacramentorum numero, in Traditionibus non scriptis, in Papæ Suprematu, in his aliisque quæ non è Scripturis, sed cordium vestrorum figmentis promuntur, dereliquistis Dominum, et Scripturas Sanctas; et de corde vestro finxitis *Idola*, quibus tam perditò mentis judicio sic adhærescitis, ut non, ipsis *fundamentalibus*, sic ut istis acquiescatis. Articuli illi omnes *non fundamentales*, *Idola* verè sunt vestrorum cordium, vosque omnes quandiu amplecti illa et deosculari, persistitis non *hæretici* solùm in his, sed et hoc nomine *Idololatræ*, etiamsi unum Deum vos credere quotidiè vociferemini.

10. Vide nunc quām excors sis, et quām parūm mentis compos, qui Papistas ideo non esse Idololatras concludis, quia

^p Pars. adv.
dom. Fr.
Hast. in
Præfat.
O. E. p. 15.

^q Ib.
Tract. 19
in Joh.

^r In c. 4, Hos.

[317]

Deum unum profitentur. Nam etiam dum hoc profitentur, multis modis *Idololatræ* estis. Erratis in *Persona* illius unius Dei. Erratis, *indebito et idololatrico modo*, Deum illum unum colendo. Erratis, *spem et Fiduciam* quæ Deo soli debetur, in creaturis collocando: erratis innumeros fidei Articulos *non fundamentales*, velut Idola vestrorum cordium adorando. Tot modis Idololatriam perpetratis, et tu *miraris, si quis mentis compos vos Idololatras vocet?*

CAP. L.

SECUNDA RATIO ARCHIEPISC. SPALATENS. QUOD PAPISTÆ NON
SINT IDOLOLATRÆ, QUIA DIVINUM CULTUM NULLI PURÆ
CREATURÆ COMPETERE PRÆDICANT, REFUTATUR.

^t Cons. Red.
p. 35.

ALTERA tua, quare Idololatræ non sitis, ratio est hæc,^t *Quia divinum cultum nulli puræ creaturæ competere perpetuò prædicatis.* Sit ita. Sed et *latriam*, id est, divinum cultum Crucis, ac Imagini Crucifixi tribuendum perpetuò prædicatis. Pugnantia scilicet prædicatis: pugnant inter se, et Madianitarum instar, jugulant se invicem fidei vestræ articuli: *Latriam soli Deo deberi, Latriam non Deo soli, sed Cruci et Imagini Crucifixi deberi prædicatis.*

2. Ain' porrò vos perpetuò prædicare, *Divinum cultum nulli puræ creaturæ competere?* Majus certè peccatum habetis, qui hoc et cognoscitis, et perpetuò prædicatis, et tamen contrarium perpetuo facitis. *Ex ore tuo judicabere, serve nequam.* Qui dicis non furandum, furaris? qui prædictas non mæchandum, mæcharis? qui abominanda dicis idola, Idololatriam committis? vœ vobis Pharisæi, et Hypocritæ, *Dicunt illi et non faciunt:* dicitis vos divinum cultum creaturis non tribuendum, et quotidiè tamen tribuitis.

3. Quàm deinde hoc puerile nugamentum veriùs, quàm argumentum? *Prædicatis divinum cultum soli Deo tribuendum, ergo divinum cultum creaturæ non tribuitis.* Quid si Creaturam, Deum esse putetis? Quid si cultum illum quem Creaturæ tribuitis, licet verè divinus sit, divinum tamen esse non vultis credere, aut putare? Quis omnium Idololatrarum, non se tuo hoc effugio excuset? Turcas adi, aut Indos: dicent et illi,

Cultum divinum Deo soli tribuendum, licet non Deo, sed dæmoni eundem cultum tribuant. Dicent idem Baalis, Moloci, Mammonæ, Beelzebubi cultores. Si illi hoc prædicantes, nihilominus Idololatræ sint, amens tu sis oportet, qui vos ideo non esse Idololatras concludis, quia cultum divinum soli Deo tribuendum prædicatis.

4. Duas has rationes quia bellæ sunt et bellicosæ, repetis iterum, nihil quidquam præter convitia addendo. Primò, quasi de re ab orbe condito inauditâ, quæreris, *Ex^u nostrâ Sanctorum Invocatione, Imaginum cultu, Eucharistiae adoratione, reddimurne ipsis Idololatriæ rei, aut suspecti?* Ego vicissim sciscitor, An quis solem meridie lucere suspicetur? an quis ignem calidum, aut nivem candidam esse opinetur? Heus Ædipe, solve hos Archiepiscopi tam perplexos Sphingis nodos et ænigmata. Si non *rei*, Si ne *suspecti* quidem vos Idololatriæ, cur tu tantum operæ in purgandâ et eliendâ Idololatriâ vestrâ ponis? Cur Æthiopem laves, si nemo atrum eum esse vel suspicetur? Sed audiamus, quid tu ipse huic quod proposuisti ænigmati respondeas.

5. Quærant, inquis,^x cognoscant, rimentur (spectate verborum copiam, et quâm verè verba dat) *quid de unitate veri Dei sentiamus, quid de honore divino creaturis non dando; et planè cognoscent stultissimos esse eos, qui nos Idololatras, hoc est, Creaturæ adoratores esse censem, et pronunciant.* Ego vicissim respondeo, Quærant, cognoscant, rimentur Papistæ, annon Latriam Eucharistiae, Cruci, imagini Crucifixi tribuant, et tribuendam doceant, et planissimè cognoscent stultissimos esse eos, qui Papistas *Idololatras, hoc est, creaturæ adoratores esse non censem et pronunciant?*

6. Age verò, quoniam *Idololatras eos esse ipse definis, qui Creaturam adorant:* dic seriò an omnes illi stultissimi, qui vos Creature adoratores esse censem, et pronunciant? Stultissimus igitur Cardinalis Bellarminus, qui *Adorationem creaturæ convenire disertè docet,^y qui etiam integrum tractatum habet,^z de Adoratione Crucis, eamque adorandam esse ex eo Poetæ nescio [319] cujus versu contendit,^a *Flecte genu, lignumque Crucis venerabile adora.* Qui iterum, vos,^b *Sanctos adorare, in eoque rectè facere* pronunciat. Stultissimus Nic. Sanderus, qui hoc inter Hæreses censem,^c et doctrinas hæreticorum, *quòd Sanctorum imagines, et crux Christi non sint adoranda.* Stultissimus Angelicus vester doctor, et cum eo tota Ecclesia Romana, de quâ ille sic testatur,^d *Par. 3, q. 25, art. 4.**

^y Bell. de Beat. Sanct. c. 14, § Ad Tertium.
^z Lib. de Imag. c. 26, et seq.

^a Lib. eod. c. 28.
^b Ib. c. 14, § Secundo dico.

^c Lib. de visib. Monar. Hæres. 165.

Veneramur Crucem adoratione Latriæ, et, Crux Christi est adoranda adoratione Latriæ. Stultissimus Seraphicus vester doctor, omnesque qui Psalterium B. Mariæ ab eo compositum, probant. Ille Mariam et adorandam censem, et ad illius adorationem omnes hortatur,^e *Venite, adoremus, et procidamus ante eam.* Stultissimi Papistæ omnes, de quibus Bellarminus,^f *Omnes cruces adoramus: etiam in Hymno solemni canitis,*^g *Crucem tuam adoramus, Domine.* Stultissimi ad unum omnes Concilii vestri Nicæni II. Patres.^h Illi *Imagines* (quas creaturas esse, non opinor, negabis) *non modò adorandas censem, et pronunciant, sed et secus sentientes, aut vel solùm dubitantes, anathemate percellunt:* sic enim non dicunt solùm, sed definiunt: *Omnibus modis recipienda sunt venerandae imagines Domini nostri, sanctorum quoque Angelorum, et Sanctorum omnium.* Sunt autem hæ adoranda quoque. Et iterum de eisdem imaginibus, *Has adorandas et salutandas putamus: qui verò non est ita animatus, sed circa venerandarum imaginum Adorationem laborat et dubitat, eum anathematizat sancta et veneranda nostra Synodus.* Ita et illi tibi stultissimi: et tu ab illis anathemate velut hæreticus percussus es. Vide nunc quid effeceris. Concilium hoc Nicænum à Tridentino Concilio, ideoque à Papistis omnibus approbatur. Tridentini igitur et Romanenses ad unum omnes, quia *Creaturas*, quia *Crucem*, et *Crucifixi imaginem* adorandas censem et pronunciant, Stultissimi, te Judice, habendi sunt.

7. Nec Stultissimi solùm, sed et *Idololatræ* ad unum omnes. *Creaturæ adoratores Idololatras esse definis.* Creaturæ adoratores Nicæni, Tridentini, Pontificii ad unum omnes. Omnes igitur, te Judice, pro Idololatris, etiam pro stultissimis Idololatris et censiendi sunt, et pronunciandi.

8. Hæc tua de Pontificiis tuis Censura. Nam quod Protestantes attinet, etsi illi vos et Idololatras et Creaturæ adoratores, millies pronunciarent, nihil est cur ab hac Censurâ metuant. Habeo Vulcaneum planè Clypeum, et thoracem quo Stultitiæ istam censuram facilè depellam, in hocque veracissimos eos esse demonstrem. Scutum tu ipse nobis ultrò porrigit: Tu Romanenses, Idololatras esse et Creaturæ adoratores testaris: Sic enim dicis, nec tuo in hoc dicto magis verum est Apollinis oraculum. Expertus loqueris, quæ vidisti et palpasti testaris, oculatus verò unus testis plus valet, quam auriti decem. *Non est dubitandum, inquis,*ⁱ *quin major vulgi pars, maximè propriam et For-*

malem idololatriam in Imaginum quarundam cultu committat.
 Iterum,^k *Plebem rudiorem religiosè sanctos invocare, et plurimos* ^k *Spal. lib. 7,*
interno religioso affectu erga B. Virginem aut aliquem Sanctum ^{de Repub. c.}
magis affici, quām erga Christum, non est dubium. *Hæc autem*
est Idololatria quædam formata. *Nec vulgi solius hoc peccatum,*
Etiam in iis^u qui doctrinâ et judicio pollent, materialis et externa ^u *Spal. Scop.*
Idololatria remanet. *Imò illi vel maximè omnium hîc peccant.*
 Illi in rudiorum mentibus *Idololatrias* ^x *libenter fovent: etiam* ^x *Ib.*
Idololatrias in Articulos fidei vertunt: et ipsa doctrina quam
Pontificii nonnulli docent (nempe quòd Imaginibus debetur cultus
religiosus), ut ipsi sapientes inter eos formaliter Idololatriam com-
mittant, necessariò efficit. Nobis hoc Ajacis Clypeo munitis
 tutò ac liquidò, licet Papistas esse *Formales* et *Formaliter*, ac
propriè Idololatras pronunciare: *Religiousum cultum Sanctis tri-*
buendum esse contendunt.^y *Religiousus*^z *cultus soli Deo debetur,*
et^a Invocatio Sanctorum religiosa Ethnicismus est, Deique proprium
honorem in creaturas transfert. Latriam igitur te ipso agno-
 scente et profitente, cultum qui Deo soli proprius est, Creaturæ
 tribuunt docti simul ac indocti Papistæ, utriusque *Creaturæ adora-*
tores sunt, utriusque igitur *propriè et formaliter Idololatræ.*

^y Bell. de
Beat. Sanct.
c. 13, § Ar-
gumentum
sextum et
seq.
^z Spal. lib. 7,
de Repub. c.
12, n. 10.
^a Spal. lib.
cont. Suar. c.
2, n. 20.

CAP. LI.

PRÆTEXTUS ARCH. SPALAT. QUÒD PAPISTÆ NON SINT IDOLO-
 LATRÆ, IN CULTU SANCTORUM DEFUNCTORUM, ET ANGELO-
 RUM, QUIA NON DICUNT EOS CULTU DIVINO COLENDOS
 ESSE, REFELLITUR.

DESCENDIS nunc ad Particularia illa, quæ de Idololatriâ
 vestrâ proposueras. Primò, agis de cultu Sanctorum defunct-
 orum, et Angelorum: sed agis de his ordine sic turbato, et inor-
 dinato, ut ad Analytica planè ablegandus sis, nec tam illotis
 manibus vel attractanda tibi Theologia fuit. Sed sequamur
 flexus et anfractus tuos. *Sanctos, inquis,*^b *homines jam mortuos,* ^b *Cons. Red.*
et Angelos cultu divino colendos esse nemo nostrum unquam dixit: ^{p. 36.}
non adeo desipimus. Certè non dicitis. Nec se Scortatricem
 dicit meretrix: non adeo desipit. At scortatur tamen; et mox
 dicit, *Non sum operata malum.* Itidem et vos: datis cultum

divinum Deoque proprium sanctis; et dicitis, Non scortamur: quid mali operati sumus? Mitto nunc alia in cultu vestro Sanctorum: duo mihi sedulò observa.

2. Petitis à Sanctis gratiam, misericordiam, remissionem peccatorum, salutem. Hæc nec illi dare possunt, sed solus Deus; nec ab illis, sed à solo Deo peti debent. Dicitis^c eis, *Sancte Petre, miserere mei, salva me, aperi mihi aditum cælorum: Da mihi sanitatem corporis, da patientiam, da fortitudinem.*

^e Bell. de
Sanct. Beat.
c. 17, § Est.

^d Spal. lib. 7,
de Rep. Eccl.
c. 12, n. 28.

Invocant^d *Sanctos defunctos, non tanquam Compreatores* (licet in eo quoque supersticio sit, et culpa non levis) *sed tanquam principales adjutores.* Neque solum dicunt (tua verba agnoscis), *Ora, sed adjuva, occurre, salva; neque aut exprimunt, aut mente intelligunt* (quamplurimi ex nostris), *ut hæc fiant orando, sed ut ipsi sancti seipsis immediate hæc faciant.* Ecclesiam^e intravit, corde *Sanctum Petrum rogavit, ut scelus suum ignosceret.* Orationem^f *Dominicam* (*Pater noster qui es in cælis, etc.*) sanctis funditis. Vocatis B. Mariam, Matrem^g *gratiæ, matrem misericordiæ; Fontem^h vitæ; in cuiusⁱ manu salus et vita, salus sempiterna consistunt.*

^e Antonin.
sum. Hist. p.
3, tit. 23, c.
6, § 2.

^f Cens. Colon.
Dial. 6, p.
200.

^g Offic. B.
Mar. ad pri-
mum, p. 75,
et sspe alibi.

^h Ps. Beat.
Mar. Ps. 81.

ⁱ Ib. Ps. 71
et 104.

^k Cont. ad
Virg. Mar.
post. Psalm.

^l Ps. Mar.
Ps. 118.

^m Ib. Ps. 128.
ⁿ Ib. Ps. 27
et 50.

^o Ib. Ps. 3 et
87.

^p Ib. Ps. 53.

^r Ib. Ps. 83.

[•] Pal. 84, 12.

Dicitis ei, *Domina^k nostra omnipotens; Tu^l salus mea, Tu me morti adjudicatum liberasti; Per te^m Spiritus Sancti gratia nobis detur: Miserereⁿ mei, munda me ab omnibus iniquitatibus meis: Dissolve^o colligationes impietatis nostræ, tolle fasciculos peccatorum nostrorum, expurga animam meam à sordibus. Domina^p in nomine tuo salvum me fac, et ab injustitiis meis libera me. Salva animam meam. Intercede^r pro me apud Christum tuum.* Hæc et infinita his similia sanctis dicitis: et post dicitis, Non sumus scortati. At hoc ipsum est scortari, et Idololatras formaliter agere. Quid enim his majus, aut augustinus ab ipso Deo petere quisquam potest, quam ut gratiam nobis donet et gloriam? *Gratiæ^s et gloriam dabit Dominus.* Dabit, inquam, ille, et præter eum nemo. *Donum gratiæ* (quantò magis gloriæ) excedit, ut rectè ait Aquinas,^t *omnem facultatem naturæ creatæ.* Et quis^u potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Remittere^x peccata, soli Deo in Scripturis tribuitur. Petendo hæc à Sanctis donari, Divinum honorem Sanctis tribuitis. Dicitis non damus eis Divinum honorem: et tamen datis, et quia datis,^x Idololatras vos esse demonstratis.

3. Nec in modo quo hæc à Sanctis petitis, peccatum minus. Petitis ut Sancti hæc vobis dent suis meritis, utque hæc Deus pro Sanctorum meritis donet. Meritum autem vobis, id quod ex

[322]

^t Aquin. I, 2,
q. 112, art. 1.

^u Mar. 2, 7.

^x Jansen.
Concord.
Evang. c. 32.

Condigno, ex operis^y dignitate; ex justo^z et æquali valore ac pretio, pondere ac mensura præmio vitæ æternæ respondet, ubi juxta^a Commutativæ justitiæ rationem absoluta est æqualitas inter opera et mercedem. Nec *Intercessionis* nomine aliud à vobis notatur. Parum enim, ut gratiam et vitam æternam donari vobis rogent à Deo Sancti, parum, ut rogando solùm et precando intercedant: Certè enim hoc sensu non displicet hoc nobis *Intercessionis* nomen: hoc sensu Sanctos tam viventes, quam defunctos pro nobis, et omnibus Christi fidelibus, intercedere fatemur. Alia vobis híc mens, longè alias sensus. Intercedere apud Deum Sanctos defunctos vultis *suis Meritis*, et ex operum suorum Condignite, justo pretio ac valore gratiam vobis et gloriam obtinere, vobisque dare vultis: Quare et *Mediatores* eos inter vos et Deum facitis. Qui autem Mediator inter Deum et hominem, *suis Meritis*, pretio et valore suæ obedientiæ apud Deum pro hominibus sic intercedit, ut ex condignitate sui operis propitium nobis et gratiosum Deum reddat, illiusque justitiæ satisfaciat. Huc igitur tandem redit vestra et *Intercessio* illa, et *Mediatio*, et *Precatio*, ut Sancti *suis Meritis*, id est, ex Condignitate suorum operum, Gratiam vobis, Gloriam, et quæcunque postulatis, largiantur. Vide an non hæc tui doceant?;

4. Orationem, inquit Aquinas,^b porrigimus sanctis Angelis et hominibus, non ut per eos Deus nostras petitiones cognoscat, sed ut eorum precibus ac Meritis orationes nostræ sortiantur effectum. Licet, inquit Bellarminus,^c dicere sanctis, Salva me, da mihi hoc aut illud, dummodo intelligamus, da mihi hoc aut illud tuis precibus ac Meritis. Sanctos, inquit Censura Coloniensis,^d invocamus, ut pro nobis apud Deum intercedant. Quomodo verò intercedant? ut Dei gratiam ac favorem nobis precibus ac Meritis concilient. Et quis invocationes illas Breviarii vestri nescit?

S. Marcelli^e meritis adjuvemur. S. Francisci^f meritis promissa premia consequamur, Concede^g ut Petri et Pauli meritis æternitatis gloriam Consequamur. Concede^h ut S. Nicolai intercessione et meritis perpetuā pace lætetur Ecclesia. Præstaⁱ ut S. Catharinae meritis et intercessione ad Christum pervenire valeamus. Intercedentibus^k Sancti Basillii meritis (Ecce Meritoria vestra^l Ib. Jun. 14. Intercessio, non deprecatoria tantum), ab omnibus nos absolve peccatis. Ac ne in singulis moremur in Officio B. Mariæ nuper reformato, de omnibus ita dicitis,^l Precibus et Meritis B. Mariæ^m et omnium Sanctorum, perducat nos Dominus ad Regna cælorum.

^y Bell. lib. 1.
de Justif. c.
^z 21, § Quare.
^a Anglo-Rhem. not.
in I Cor. 3,
§ 2.
^b Bell. lib. 5,
de Justif.
c. 14.
^c Modum, et
Aquin.
Secunda Secundæ, q.
61. art. 4,
ad. 1.

^b Aquin.
Secunda Secundæ, q.
83, art. 4.

^c De Beat.
Sanct. c. 17,
§ Est.

^d Dial. 6.

^e Brev. Rom.
in Fest. S.
Marcel.
Jan. 6.

^f Ib. April 2.

^g Ib. Jul. 6.

^h Ib. Sept. 10.

ⁱ Ib. Nov. 25.

^l Offic. B.
Mar. ad

Matut. p. 53.

^m Ordin.

MESS.

§ Oramus, p.
106.

Et in ordinario missæ, inclinans se sacrificus super altare, *Oramus*, inquit,^m te Domine, per merita Sanctorum tuorum, quorum reliquiae h̄ic sunt (in omni enim ut opinor Altari reliquiæ), et omnium Sanctorum, ut indulgere digneris omnia peccata mea.

5. Singulare verò ista, et præ eæteris niveo notanda lapillo;

ⁿ Precat. ad usum Sarum. in Fest. Thom. Becketti. ^o Coloss. 1. 20. ^p Ephes. 1. 7. ^q Heb. 13. 12. ^r Psalter B. Mar. Ps. 43. ^s Ib. Ps. 44. ^t Ib. Ps. 41. ^u Ib. Ps. 72. ^v Ib. Ps. 136. ^y Cant. ad B. Mar. ex Proph. post finem. Psal. B. Mar. ^z Ib. ^a Pet. Galat. de Arcan. Cath. Verit. lib. 7, c. 10. ^b Cant. ad B. Virg. loc. cit.

Per Thomæⁿ sanguinem quem pro te impendit, fac nos in cælum scandere quo Thomas ascendit. Meritum tantum nesciebat ille qui dixit, *Placuit^o Deo, pace per sanguinem crucis ejus facta reconciliare omnia sibi*: et, *Per^p sanguinem ipsius remissionem habemus peccatorum*: et, *Per^q proprium sanguinem sanctificat populum. Domina^r* (B. Mariam alloquitur), ineffabilia sunt merita tua, et stupenda valdè sunt miracula tua. *Per^s tuam sanctitatem peccata mea purgantur: Tu^t es initium et finis totius salutis meæ. Avertatur^u à me ira Dei per te, placa cum meritis et precibus tuis: in judicio pro me assiste coram ipso, suscipe causam meam, mea sis Advocata.* Per^v illam peccata purgantur,

^y per illam fit vera satisfactio de peccatis: *Per^y te, Domina, placatus est mihi Dominus: Benedicta^z sis, Domina, et mater Dei mei, qui per te visitavit, et fecit Redemptionem* (audin' Redemptionem) plebis suæ. *Mors^a et passio Christi et intactæ Virginis, fuit ad humani generis redemptionem. Prava^b generatio, agnosce Salvatricem (audi Salvatricem) tuam. Nunquid ipsa non est mater tua quæ possedit, et in fide generavit te? Si hanc dimittis, non es amicus summi Cæsaris, quia ipse sine ea non salvabit te.*

6. Nonne tinniunt, nonne calent et ardent tibi auriculæ ad istas Sanctorum Invocationes? An adhuc dubitas homo modice fidei de Idolatriâ vestrâ in Sanctorum Invocatione?

[324]

Nescis Christi hunc honorem esse, quòd suo solius sanguine et meritis salutem nobis, gratiam, gloriam, omniaque à Deo beneficia velut justissimo pretio acquisivit? Nescis auream illam Augustini^c vocem: *Non est quò eas, nisi ad me: non est quà eas, nisi per me?* Nescis vel sanctissimos homines, non ex meritis suis, sed ex Dei misericordiâ servari? Juxta illud Prophetæ^d

Coronat te in miseratione et misericordiâ. Nescis illud Augustini^e Deus non meritis nostris nos ad æternam vitam, sed pro suâ miseratione perducit; et iterum, ^f *Beatitudinem promissam nullis humanis meritis reddi, sed Dei donantis gratiâ largiente donari docet Apostolus.* Iterum, ^g *Illam* (potestatem ut possit non mori) *natura humana perdidit per liberum arbitrium: hanc* (ut

^T tract. 22
in Joh.^d Ps. 103. 4.

^e Lib. de Grat. et lib.
Arb. c. 9.
^f Aug. de Prædest. et Grat. c. 10.
^g Aug.
Enchir. c. 106.

non possit mori) acceptura est per gratiam: quam fuerat (*si non peccasset*) acceptura per meritum: quamvis sine gratiâ nec tunc ullum meritum esse potuisset. Iterum,^h Sine dubio, vita æterna <sup>*h Aug. lib.
de Grat. et
lib. Arb. c. 8.*</sup> quæ bonæ vitæ redditur, Dei gratia est, et ipsa enim gratis datur, quia gratis data est illa cui datur. Sed illa cui datur tantummodo gratia est, hæc autem quæ illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia est pro gratia. Iterum,ⁱ atque utinam hæc verba <sup>*Aug. Ep.
105.*</sup> sæpè ac seriò perpendas. Cùm dixisset Apostolus, Stipendium peccati mors, quis non congruentissimè et consequenter addere judicaret, Stipendium autem justitiæ vita æterna? Et verum est; quia sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiæ tanquam stipendium (seu merces gratosè promissa, ut ipse ibi explicat, et nuper audisti) vita æterna. Sed ne justitia de humano se extolleret bono merito, non à contrario retulit, stipendium justitiæ vita æterna, sed gratia, inquit, Dei est vita æterna. Quapropter, O homo, si accepturus es vitam æternam, Justitiæ quidem stipendium (ex se nempe) est, sed tibi gratia est, cui gratia est et ipsa justitia. Tibi enim tanquam debita redderetur, si ex te tibi esset justitia, cui debetur. Nunc autem de plenitudine ejus accepimus, non solùm gratiam quæ nunc justè vivimus, sed etiam gratiam pro hac gratia, ut in requie sine fine vivamus. Non potuit luculentius quidquam dici, quo sciamus, quod et (posito Dei pacto cum Adamo) æterna vita, ut meritum justitiæ (si in justitiæ sine omni lapsu homines permansissent) redderetur: et quia non permanerunt, ideo jam non ex merito, et operum dignitate, sed solummodo ex gratiâ, et propter gratiam donatur. Aut si hoc ab Augustino discere non vis, doceat tamen te hoc Cardinalis tuus, qui sic et verè; Nullus,^k excepto Christo, quantumvis Sanctus, potest aliis mereri gratiam de condigno. Solus^l Christus est qui meriuit nobis gloriam, et gratiam, et omnia necessaria ad salutem. Si solus Christus hæc meriuit, vos igitur qui sanctorum hæc meritis tribuitis, et propter sanctorum merita dari postulatis, honorem Christo proprium, transfertis in sanctos, ideoque verè ac formaliter Idololatriam committitis. Non dicitis quidem, Sanctos cultu divino colendos esse: at cultu divino colitis tamen.

[325]

^k Bell. lib. de S de Justific. c. 21.^l § Ad hæc.^l Bell. lib. de Sanct. Beat. c. 17.^l Itaque.

CAP. LII.

DE VIGILANTIO. EUM NEGÂSSE CULTUM SANCTORUM CALUMNI-
ANTUR PONTIFICII: DEQUE DUPLICI TUM ERRORE, TUM
CALUMNIÂ VIGILANTII.

ADDIS^m *Vigilantium hoc olim opposuisse Catholicis* (quòd cul-
tum divinum Sanctis et Angelis darent) *sed calumniosè, ut ostendit Hieronymus.* Benè, si calumniosè; Catholici igitur et
Catholicæ Ecclesia divinum cultum sanctis defunctis tum non
dabat. Vos verò, vestraque Ecclesia Romana nunc dat: tum
petendo ut sancti vobis *gratiā donent et gloriā:* tum petendo
ut *suis meritis,* id est, propter condignitatem suorum operum ista
dent. Vos ergo non Catholicæ, nec Ecclesia vestra Catholicæ:
illis calumniosè, vobis verissimè hoc opponitur.

2. Vellem verò de Vigilantio silüsses. Est enim in hoc aliquid, quod si tui seriò perpendant, puderet scio eos toties de Vigilantio crepare. Scis quam illi Hæresin Vigilantio attribuant, quòd sanctos non esse colendos dixerit. Hæc Hæresis Vigilantii, ut Palladius in libro At Colonia in libro Palladii in libro

* Lib. de
Sanct. Beat.
c. 11,
§ Expeditis.
o Präf. in
lib. Hier.
cont. Vigil.
p Lib. 4, de
Rat. Studii
Theol. c. 5,
Observ. 6, p.
578.

Ap. Hier.
lib. cont.
Vigil.

F. Pb.

• IIb.

- 10.

dilectionis, cultum amoris, honoris, laudis, et imitationis, non negavit Sanctis Vigilantius. Sed ne reliquiis quidem Sanctorum honorem negavit. Quid necesse est, inquit Vigilantius,^a tanto honore? De Tanto queritur, non de Toto. Quid Tanto honore colis? Quod si reliquias Sanctorum in honore, licet non Tanto, habendas censcret, Sanctos certò ipsos, quos beatissimos, vocat,^r quos in medio throni, Agni fulgore illustratos, in sinu Abrahæ et loco refrigerii considerere docet,^s honore, imitatione, et dilectione colendos esse nunquam abnuerit.

3. Stomachatur valdè Hieronymus,^t quod Sanctorum animas suis tumulis præsentes esse negaret Vigilantius. Si non posse eos præsentes illic esse, dixit Vigilantius, meritò culpandus, et erroris arguendus. An ille Deo leges ponat? Possunt divinâ dispensatione, ut docet Augustinus,^u possunt extraordinariâ missione:

^u Lib. deCur.
pro Mortuis
Ger. c.15, 16.

ut in Mose^x factum scimus, hīc in terris adesse. Sin eos or- ^{a Matt. 17. 3.} dinariē tumulis suis, memoriis, et reliquiis adesse negaverit, An vos id pro hæresi habebitis? Dicite igitur, Sanctos ordinariē non in Sinu Abrahæ, non in Cœlo residere, et requiescere. Scio non dicetis, et contrarium planè docetis.^y Nec satis scio, an ^{y Bell. lib. de Beat. Sanct. c. 2, 3, 4.} Hieronymo hīc omnino assentiri velitis, qui Vigilantium sic refellit, ut vos id in Calvinus non feratis. *Sequuntur*, inquit,^z ^{z Hier. lib. cont. Vigil.} *Agnus, quocunque vadit: Si Agnus ubique, ergo et hī qui cum Agno sunt, ubique esse credendi sunt.* Ego pro amore meo in Hieronymum, et reverentiā erga omnes Patres, dextrè hoc, cūm opus est, capio, nec rigidè (quod faciant fortè aliqui), sed candidè interpretari soleo; sic, ut *ubique sint*, non quidem simul, ut Agnus est, sed ubique, id est, in quovis orbis loco, ad quem Extraordinariē à Deo missi fuerint.

4. Quænam igitur Vigilantii circa Sanctorum cultum culpa? quis illius error? Duplex; in quorum utroque nos ultrò Vigilantium respuimus. Primò, negabat Sanctos defunctos pro viventibus orare. *Postquam mortui simus, dixit, a nullius pro alio est exaudienda oratio.* Et hoc illud ex Apocrypho Esdra citabat, ^{a Vigilantii Verb. ap. Hier. loc. cit.} *Post mortem nullus pro alio audeat deprecari.* Nos cum Hieronymo, Sanctos defunctos pro viventibus, et militanti Ecclesiā in genere orare non dubitamus, et hoc Protestantes docere discas ex tuo Bellarmino.^b

5. Errabat iterum Vigilantius, quòd^c *Eunomio hæretico assentiens, sectatores suos, Basilicas Apostolorum et Martyrium ingredi non ferret.* De quibus iterum sic Hieronymus,^d *Hæretici nuper sub magistro cerebroso (sic Vigilantium vocat) in Gallid pullularunt, qui basilicas Martyrum declinantes, nos qui ibi orationes ex more celebramus, quasi immundos fugiunt.* Nos hanc Vigilantii sive ab Eunomio, sive ab Eustathio (nam illius quoque fuisse hoc dogma testatur Concilium Gangrense)^e mutuatam Hæresin, et scriptis, et ^{f In Ep. Concili.} quotidianis nostris in sacris illis Basilicis conventibus damnamus. Nec Tertulliani solùm Scorpiaco, in *quo hanc hæresin*, ut ait Hieron. *refutavit*, sed multò magis antiquæ Gangrensi Synodo assentimur, cuius hic et sanctus canon,^f *Si quis docet Domum Dei contempnendam esse, et conventus qui in eâ celebrantur, anathema sit.*

6. *Ut Error*, sic et *Culpa* hīc Vigilantii duplex. Nam Ecclesiam Catholicam, et quòd *Sanctorum reliquias adorarent*, et quòd *Sanctos invocarent*, reprehendit. Ecclesiam dixi: Nam si

privatum hoc quorundam in Ecclesiâ crimen notâasset Vigilantius, non esset cur excandesceret Hieronymus. Fecerant tum utrumque nonnulli, imò multi Christiani, ut testatur Augustinus,^g *Novi multos esse sepulcrorum adoratores; multos qui super mortuos bibunt, et epulas cadaveribus exhibent*: id est, ut Cardinalis^h tuus rectè interpretatur; *qui sacrificium panis et vini manibus defunctorum offerebant*. Si de *Aliquis* ergo dixisset hoc Vigilantius, culpa in eo nulla: quia *Ecclesiæ Catholicæ* crimen hoc impingeret, meritò et omnind culpandus. Sed de utrius seorsim agamus.

ⁱ Ap. Hier.
loc. cit.

7. De Adoratione reliquiarum sic Vigilantius,ⁱ *Quid necesse est tanto honore non solum honorare, sed etiam adorare, illud nescio quid, quod in vasculo transferendo colis?* Et iterum, *Pulvisculum in vasculo circumductum osculantes adorant*. Quòd non adorandas esse reliquias dixit, rectissimè dixit: et idem cum Vigilantio dicit Hieronymus. Conveniunt in hoc dogmate ambo. Vigilantium in hoc non ut Hæreticum, sed ut *Calumniatorem* exagitat Hieronymus: Calumniam tantùm depellit, non hîc hæresin refellit ullam. Sicque ei respondet,^k *Quis, ó insanum caput, aliquando martyres adoravit! quis hominem putavit Deum?* Et iterum,^l *Nos non dico martyrum reliquias, sed ne Solem quidem et Lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubin, non Seraphim, et omne nomen quod nominatur, colimus et adoramus.* Prior hæc Vigilantii culpa, et calumnia.

8. Culpa altera, quòd *Ecclesiam quia Sanctos invocaret*, reprehendit: Hæreticum vos hic clamatis, et hostem Ecclesiæ. Nec ferè quidquam in vestrorum scriptis magis obvium, quàm Vigilantianam esse hanc hæresin, *Sanctos non esse invocandos. Primus omnium*, inquit Bellarminus,^m *qui in hunc lapidem offendit, quòd Sancti defuncti non sint invocandi, videtur fuisse Vigilantius: et Sectariiⁿ cum Vigilantio docent, stultam esse Sanctorum invocationem.* Quòd non opertet nos sanctos orare, pestifera hæresis est, inquit Alphonsus,^o *cujus author fuit Eustathius, cui in isto errore successit Vigilantius.* Inter errores et Hæreses Vigilantii recenset hoc Prateolus,^p *Quòd doceret Sanctos venerandos aut invocandos non esse. Errorem Eustathii, inquit Lindanus,*^q *renovavit Vigilantius aliisque Hagiomastiges, Sanctos ad auxilium non esse invocandos.* Vigilantius, inquit Gaulterius,^r *Eo nomine ab Hieronymo condemnatur, quòd Sanctorum venerationem Invocationemque rejicerit.* Et quis ferè vestrûm non hanc

^s Lib. de
Morib. Eccl.
Cath. c. 34.

^b Bell. lib. de
Imag. Sanct.
c. 4, § Ad
Augustinum.

^k Hier. loc.
cit.

[328]

ⁱ Hier. Ep.
ad Ripar.

^m Lib. de
Beat. Sanct.
c. 15,
§ Primus.

ⁿ Bell. lib. de
Not. Eccl.

^o Alph. à
Castr. de
Hær. lit. de
Sanct.

^p Lib. de
Hær. in
Vigilantio.

^q In Doubt.
Dial. 2.

^r In suâ
Chron. § 5,
c. 2, de
Vigilantio.

Vigilantii hæresin nobis appingit? Te ipsum ad extremum, quia verè in extremis es, audi. *Mos hic, inquis, invocandi Sanctos* ^{ut orent pro nobis, nunquam reprehensus fuit, sed potius contrarius error à S. Hieronymo fuit in Vigilantio damnatus, quam damnationem tota approbavit Ecclesia. Damnandi igitur sunt judicio totius Sanctæ Ecclesiæ, etiam nostri novi Vigilantiani, quorum maxima temeritas est, dum in nostrâ Sanctorum invocatione Idololatriæ crimen comminiscuntur. Neque isti Vigilantiani quidquam habent, quod invocationi huic solidè possint opponere.}

9. Habemus verò quod et verissimè, et solidissimè opponatur. Perpende tu seriò quid opponamus. Res enim est momenti magni. Fatemur imprimis libenter, fuisse hanc Vigilantii sententiam, *Sanctos non esse invocandos*. Vigilantii verba hoc clarè indicant, de quo sic Hieronymus,^t *De barathro pectoris tui cænosam spurcitiem evomens, audes dicere, Ergo cineres suos amant animæ martyrum, et circumvolitant eos, semperque præsentes sunt, ne fortè si quis precator advenerit, absentes audire non possint.* Verba hæc Vigilantii, quibus deridet planè eos qui Santos invocant. Atque hanc verè fuisse Vigilantii mentem, demonstrat tibi de industria tuus Lindanus. *Annon illud, inquit,*^u *(Ne fortè si aliquis precator advenerit, absentes Martyrum animæ audire non possunt) clarissimè Vigilantii sensum omnibus loquitur, quibus sensus communis quantumcunque pinguissimus sit reliquus?* Eum etiam, qui hanc esse Vigilantii mentem non videt, *Asinum vocat, qui tam perspicuam sententiam, et illas duas voces, Precatores, et Audire, non intelligit.*

10. Age nunc, quia Vigilantium invocationem Sanctorum damnare, utrinque constat, et in confesso est, videamus qualisnam fuerit, quam damnavit, Sanctorum invocatio. Sine dubio non eam intellexit, quâ quis Santos sic invocat, ac si eos *Deum aut Deos esse sentiat*. Dicere enim Santos non esse ita invocandos, *ut Deos esse sentias*, hæresis est opinor nulla. Dicere Santos non esse invocandos, ut eos invocandos esse negavit Vigilantius, hæresis vobis est vel maxima, *maximeque pestifera*. Quare sine dubio sic Santos esse invocandos negavit Vigilantius, quomodo vos nunc invocatis, et invocandos docetis: non scilicet invocandos, ut *amicos Dei*, non ut *comprecatores*, aut *intercessores* ad Deum. Hæc nec alia erat Vigilantii mens. *Hoc illud est quod vos^x Hæresin Vigilantianam vocatis, et de quo sic Lindanus^y vester, Vigilantii error et dogma, quo Sanctorum invocationem*

^x Bell. Prat.
^y Alph. Lind.
Gault.
aliique.
^z Loco citat.

[329]

^u Panop. lib.
3, c. 29.

proculcare aggrediebatur, in Protestantibus post mille et centum annos repullulascere cœpit.

11. Tuas ut reris hucusque partes egi. Sine me nunc Hieronymi measque agere. Vide, obsecro, quid Vigilantio de hac Sanctorum invocatione respondeat Hieronymus. An ille Vigilantium ob hoc *Hæreseos*, an vel *erroris* arguit? An hanc Vigilantii sententiam, *quòd sancti ne ut comprecatores quidem invocandi sunt*, refellit? Certè ne vel verbo reprehendit. Intönüisset verò, imò (quo erat genio Hieronymus) fulminâasset planè in Vigilantium, et Hesperiam omnem permiscuisse, si *Hæresin* hîc ullam subesse vel suspicatus esset. Non poterat ad tantam

[330]

et tam pestiferam hæresin patiens esse Hieronymus. Vigilantio, oppugnanti, evertenti fidem connivere, in Christi causâ instar piscis obmutescere non poterat. Atenim, quantum hoc dogma spectat, dextram ille societatis Vigilantio dat. Utque in priori dogmate *quòd Sanctorum reliquiæ non sint adorandæ*, itidem planè et in hoc, *quòd Sancti ne ut amici quidem Dei, ne ut comprecatores ad Deum invocandi sunt*, assentitur Vigilantio Hieronymus. Si dogma species, Hieronymus totus Vigilantianus hîc est, totus noster est.

12. Quare igitur Vigilantium tam acriter et mordaciter insectatur? Non ob *Hæresin*, non vel ob *errorem* hîc ullum: sed ob *Calumniam* solùm et *Mendacium*: non quòd Hæresin in hoc doceret Vigilantius, sed quia Ecclesiam Catholicam *Hæresin istam docere calumniabatur*, et mentiebatur. Audi enim ipsius verba, et quid circa hanc quam dixi Sanctorum invocationem Vigilantio respondeat: *O portentum, inquit, in ultimas terras deportandum! Rides de reliquiis martyrum? et cum authore hujus hæreseos Eunomio, Ecclesiis Christi calumniam struis? nec tali societate terreris, ut eadem contra nos loquaris, quæ ille contra Ecclesiam loquitur?* Hæc Hieronymi responsio, ex quâ vel cæcus perspicias, Vigilantium in hoc de *Invocatione Sanctorum*, non Hæresis, sed Calumniæ, ab Hieronymo argui. Quasi dicat, Ecclesia non invocat Sanctos, ne ut amicos quidem Dei, aut imprecatores ad Deum: Ecclesiam sic eos invocare calumniatur et mentitur Vigilantius, et antè Vigilantium Eunomius. Ideoque Vigilantium *Cainum hæreticum* vocat Hieronymus, quia ut illi Cainum, sic Vigilantius Eunonium coluit, eique potius mentienti, et Ecclesiam Dei calumnianti, quâm Ecclesiæ ipsi Catholicæ fidem habuit.

* Hier. lib.
cont. Vigil.

13. Intelligis nunc opinor quanta h̄ic sit vestrorum hominum calumnia, imò fraudum Ilias; aut quia ab Iberia erat Vigilantius, quantæ h̄ic sint ut dici solet *Iberiae næniæ*, et quām portentosa Catholici dogmatis in Hæresin, fidei in perfidiam, Cœli in terram et oreum transmutatio. Vos hoc dogma, quōd Sancti non sunt ut amici Dei, aut comprecatores, ad Deum invocandi, pro Hæresi, pro Hæresi Vigilantii, pro Hæresi ab Hieronymo, imò ab ipsâ Catholicâ Ecclesiâ damnatâ, clamitatis ubique et vociferamini. Dogma verò hoc, Dogma ipsius Hieronymi est, Dogma Catholicum et Orthodoxum est, Dogma totius Ecclesiæ Catholicæ est, et sic esse Hieronymus ipse testatur; qui *Calumniam esse dicit*, et *Mendacium*, asserere Ecclesiam Catholicam sic Sanctos invocare. Vestrum igitur dogma, quōd sic Sancti invocandi sunt, Dogma hæreticum est, nuperum est; antiquæ, Orthodoxæ, et Catholicæ Ecclesiæ ex diametro repugnans et contrarium est. Hieronymus, totaque Ecclesia Dei, in hoc Dogmate, Vigilantiani, ut tu nos vocas, id est, verè Orthodoxi sunt: Romanenses, quia in hoc dogmate Vigilantiani non sunt, ideo nec Catholici sunt, nec pars ulla, nisi tantùm hæretica Ecclesiæ Catholicæ.

[331]

CAP. LIII.

PATRES, QUOS CITAT ARCHIEPISC. SPALATENS. UT PROBET
PAPISTAS NON COLERE SANCTOS CULTU DIVINO, EXAMI-
NANTUR: II SUNT ORIGENES, EPIPHANIUS, AUGUSTINUS,
CYRILLUS ALEXAND. ET THEODORETUS.

PERGIS, et ex Patribus docere vis, vos divinum cultum Sanctis, Angelis, et hominibus non tribuere. *Habemus*, inquis,^a * Cons. Red.
p. 36. *in hoc ut et in reliquis rebus sacris, magistros opportunos, Antiquos patres.* Habetis sanè, et documenta apud eos habetis salubria ac sancta. Sed vos Discipuli sic immorigeri estis, et indociles, ut quæ illi doceant, à vobis respuantur. Docent illi, sed vos discere, et quæ docent facere non vultis. Habetis eos, quomodò Scribæ et Pharisæi habebant Mosen et Prophetas: Lectitabant eos, laudabant eos, in porticibus, in postibus, in ipsis fimbriis, inscripta habebant eorum verba. At interim quæ Moses et Prophetæ docebant, non fecerunt. Traditiones suas non scriptas,

Mosi et Prophetarum scriptis longè anteponebant, et Doctorum optimorum præcepta suis commentis, et Traditionibus penitùs evanescunt. Facitis hoc idem et vos. Scripturas ipsas, non solum Antiquos Patres, Traditionibus vestris, Articulis vestris, non fundamentalibus servire cogitis, et obsecundari. Habetis hos [332] ut Magistros, de quibus gloriari, et aliis fucum facere possitis; non habetis ut magistros, quibus obtemperare, et quorum præcepta sequi velitis.

^b Cons. Red.
p. 36.

2. Nec abeo longius. In hoc ipso Sanctorum cultu, dicens^b *Vos ab his Magistris non discordare, non dissentire, non recedere, sed eorum monita libenter amplecti, et exequi.* Thrasonice satis dictum. Sed sic dicere, sic et ubique jactitare soletis, videamus in illis ipsis quos h̄ic citas Patribus, quanta sit inter vos et Patres harmonia.

3. Primus est Origenes, lib. viii. cont. Celsum. Quid ibi Magister? Objicienti Celso Christianis, eos alium præter unum Deum colere, quia Christum qui *Dei servus est*, colerent, respondet Origenes, *Si illud teneret Celsus, Ego et Pater unum sumus, haudquaquam putaret nos alium quempiam colere præter Deum illum Præsidem rerum, quomodo et iterum ait, Hoc ipsis curæ esse, Deum et solum precari.* Discipuli verò quid? Alios multos præter unum Deum colunt; etiam religioso cultu collendos docent. Nec solum Deum, ut Magister, sed Sanctos omnes precantur. Annon hæc mira consonantia? Annon à Magistro discordatis?

4. Secundus tibi est Epiphanius, Hæres. lxxix. Quid illic Magister? *Virgo erat Maria, et honorata; sed non ad adorationem nobis data.* Quis Prophetarum præcepit hominem adorari, nedum mulierem? Neque Elias, neque Johannes, neque Tecla, neque Maria quæ est h̄ic honoratior, neque quisquam sanctus adoretur. Mariam nemo adoret. Quid h̄ic Discipuli? Imò in-

^a Ps. B. Mar.

^c Ps. 96.

^d Ib. Ps. 94.

^e Ib. Ps. 98.

^f Ib. Ps. 140.

quiunt, Mariam omnes adorent. *Adorate^c eam cives curiæ Paradisi. Venite^d exultemus Dominæ nostræ, jubilemus Virgini Salvatrici; Venite adoremus et procidamus ante eam.* *Cantate^e ante eam, et adorate thronum ejus. Dirigatur^f oratio mea velut incensum coram facie tua.* O morigeri Discipuli, quām h̄ic nulla discordia, dissonantia nulla!

5. Tertius tibi est Augustinus, Epist. xliv. Quid h̄ic Magister? *Scias,* inquit, à *Christianis Catholicis nullum coli mortuorum.* Quid verò Discipuli? *Scias à nobis omnibus Romanen-*

sibus multos coli mortuorum. Scias igitur nullum Romanensem esse Christianum Catholicum. Pergit Magister, et, *Scias*, inquit, *nihil ut numen adorari, quod sit factum et conditum à Deo*. Quid ad hoc Discipuli. *Scias Crucem et ligneum Crucifixum quæ facta sunt à Deo, adorari^g cultu Latræ, qui Numini soli debetur,* [333] <sup>a Aquin. p. 3,
q. 25, art. 3
et 4.</sup> *ideoque ut numen adorari. Scias^b licetè à Sanctis peti ut dent tibi misericordiam, patientiam, sanitatem, salutem, ut dent, inquam, suis meritis, id est, ex condignitate suorum operum,* ^b ^h ^{c. 17, § Est.} *ideoque ut numina (nam numinis solius honor hic est) adorari. Scias B. Virginem, et adorariⁱ ab ipsis, etiam ut Salvatricem, ut* <sup>i Ps. B. Mar.
Ps. 98.</sup> *Deam, adeoque ut Numen adorari: Scias eam et Salvatricem, et Deam, et Numen ab ipsis vocari. Jubilemus^k Virgini Salvatrici.* ^k Ib. Ps. 94. *Vota^l concepit; vota^m exolvit Deæ: O diva,ⁿ Numine istæc inchoata sunt tuo, Numine istæc absoluta sunt tuo. Annon Magistri, et Discipulorum mira Consonantia?* ^l Just. Lips.
in Virg.
Hallens.
c. 31.
^m Ib. c. 19.
ⁿ Ib. c. 36.

6. Citas iterum Augustinum, lib. de Quant. Animæ, cap. xxxiv. Audi, obsecro, quæ doceat ibi magister tuus, dignissima sunt quibus auscultes. *Divinè ac singulariter in Ecclesiâ Catholicâ traditur, nullam creaturam colendam esse animæ, sed ipsum tantummodò rerum quæ sunt omnium Creatorem.* Quid ad hæc tui Condiscipuli? Annuntne creditis? imò doctrinam illi tanti Magistri exsibilant, explodunt: dicent illi tibi non *Tantummodò Deum, sed præter Deum multa, Santos omnes, Angelos, animasque, ab anima viventium colendas;* dicent Cruces omnes et ligneos crucifixos, non colendos solùm, sed et *Latræ cultu, Deo soli proprio, colendos.* Cùm Magistri tui doctrina *divinitùs* sit, ut ipse testatur, tradita, cùm sit doctrina *Catholicæ Ecclesie;* quid superest, nisi ut tua et condiscipulorum tuorum de cultu Sanctorum, Crucis et lignei Crucifixi doctrina, ab *inferis* sit, et *Ecclesiæ Anti-catholicæ, seu Antichristianæ doctrina?*

7. Pergit adhuc eo capite Magister tuus, et sic tibi prælegit: *Deus solus est ei (animæ) colendus, qui solus ejus est author.* Homo autem quilibet aliis quantumvis sapientissimus et perfectissimus, vel prorsus quælibet anima rationis compos atque beatissima, amanda tantummodò est et imitanda, eique pro merito atque ordine quod ei congruit deferendum: Nam Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. Quid tu ad hæc et condiscipuli tui? Subscrive huic Magistri tui doctrinæ: Dic *animas beatissimas amandas tantummodò et imitandas, non autem colendas esse,* dic ista, et peristi; aut vela tibi iterum vertenda, aut Styx et Phlege-

[334] ton visenda. Cogitet interea prudens lector, an tu vel cerebri vel mentis compos fueris, qui hæc Origenis, Epiphanii, et Augustini loca, non dico citare, ut tuæ causæ patrocinantia, sed vel attingere auderes. Cogita tu quoque, annon malus tuus Genius, menti tuæ ac calamo hæc patrum et Magistrorum tuorum loca suggesserit, quæ causam tuam non oppugnant solùm, sed confidunt planè et jugulant.

8. Citas tertio Augustinum lib. de Verâ Relig. cap. xxxiv. Audi verba Magistri, et dementiam tuam, non inscitiam solùm agnosce. *Non sit, inquit, nobis Religio cultus hominum mortuorum; quia si piè vixerunt, non sic habentur, ut tales querant honores, sed illum à nobis coli volunt, quo illuminante lœtantur, meriti sui* (id est, virtutum et bonorum operum) *nos esse conservos. Honorandi ergo sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem. Honoramus eos charitate, non servitute.* An sic tu, tuive condiscipuli? Imò *Religio* vobis est cultus hominum mortuorum. Nec colitis eos solùm propter imitationem, sed adoratis etiam propter Religionem. Nec solùm charitate, sed^o *Δουλείᾳ et servitute honoratis. Adorate eam cives curiæ Paradisi, adorate thronum ejus: et nos rectè Angelos adoramus,*

inquit, tuus Cardinalis.^q Adoratis etiam eos *cultu religioso*, ut idem^r sæpiùs profitetur; ideoque verè ac propriè propter religionem. Cultus is religiosus Sanctorum, Actus est *proprius Religionis, seu Latriæ*, ut Latria pro habitu^s sumitur. Actus, inquam, Religionis et Latriæ, non *Imperatus* (quo sensu omnes actus justitiae, temperantie, charitatis, et misericordiae, visitatio viduarum et pauperum, Religionis actus rectè dicuntur, quia omnes à religione et Latria *Imperantur*), sed Actus ille vester quo Sanctos colitis, actus est Religionis et Latriæ *Elicitus*, qui immediatè in cultum Dei tendit; Actus proprii et immediati, quos Religio seu Latria elicit, et per quos homo directè et immediatè ad Deum ordinatur, sunt, ut Aquinas^t rectè docet, *actus Adorandi, et Orandi*. Et *Adoratio*,^u et *Oratio* est propriè Religionis, et Latriæ actus. Propter Religionem, nec colendos, nec orandos, nec adorandos mortuos docet Magister; propter Religionem, et colendos, et orandos, et adorandos contendunt discipuli. Annon hæc concordia discors?

[335] 9. Citas quartò, *Augustinum lib. xx, contra Faust. cap. 21*, Augustinus semper idem, semper noster est. Audi verba Magistri, et si pudor tibi ullus, erubescere. *Populus*, inquit,

^o Bell. lib. de Beat. Sanct. c. 12,
§ Tertia, et § Sed.
^p Ps. B. Mar. Ps. 96 et 98.
^q Bell. lib. cit. c. 14.
§ Secundo dico.
^r Bell. lib. eod. c. 13.
^s Aquin. Secunda Secundæ, q. 94, art. 1 ad 2.

^t Ib. q. 81, art. 1.
^u Ib. q. 83, art. 3.

Christianus memorias martyrum religiosa solemnitate concelebrat ; quare ? an ut religiosè martyres colat ? Non ; sed ad exercitandam imitationem, et ut meritis (id est, bonis operibus) eorum consocietur atque orationibus adjuvetur ; ita tamen, ut nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum, quamvis in memorias martyrum constituamus altaria. Colimus ergo martyres eo cultu dilectionis et societatis, quo et in hac vitâ coluntur sancti homines Dei. At illo cultu qui græcè Latria dicitur, cùm sit quædam propriè divinitati debita servitus, nec colimus, nec colendum docemus nisi unum Deum. An aliter Calvinus aut Calvinistæ ? Dicite et vos, neque Crucem, neque ligneum Crucifixum latriâ colendum : dicite Sanctos defunctos eodem nec alio cultu, quâm quo coluntur vivi, non alio quâm dilectionis et societatis cultu colendos. Dicite hæc cum Augustino, et Calvino, et hoc convenimus omnes : omnes Catholici erimus et Orthodoxi. At hæc nunquam dicetis. Bellum hic non cum Calvino sed cum Augustino, bellum ἀσπόνδον geritis, semperque geretis. Cultum religionis, actum Latriæ Sanctis exhibetis, petendo ab eis, ut donent vobis gratiam et gloriam, petendo ut ex condignitate suorum operum hæc vobis donent. Augustini documenta hæc sancta sunt, orthodoxa sunt, Catholica sunt. Hæc quia ab Augustino discere non vultis, nec Sancti, nec Orthodoxi, nec Catholici esse dicive potestis. Et vos tamen Augustini discipuli ? Syrus cùm non sis, ne Syrissa. Nihil graculo cum fidibus, nec vobis cum Augustino.

10. Quartus tibi magister, est Cyrillus Alexandrinus, lib. vi. cont. Julianum. Quid ibi Magister ? Objecerat Christianis Apostata, *Eos, multos Deos loco unius colere* : respondet Cyrillus, *Sanctos martyres neque Deos dicimus, neque adorare consuevimus*. Alter opinor tui condiscipuli. *Nos^s rectè Angelos adoramus.* ^{* Bell. de Beat. Sanct.} *Venite adoremus Mariam, Salvatrici nostræ jubilemus.* ^{c. 14,} ^{§ Secundo.} *Sanctos Divos, B. Mariam Deam dicitis,* ^{† Lips. in Virg. Aspric.} *An^t sudas, Dea sanguinem hoc in ævo ? Tibi^u laudes, Dea, dicet omnis sexus et aetas.* ^{c. 5.} Quales vos Cyrrili discipuli ? ^{u Ib. c. 46.}

11. Quintus tibi magister est Theodoretus, in Histor. Sanc- [336] torum, quæ Religiosa dicitur, cap. xxi. Verè tu istius Theodorei discipulus : verè ille tibi magister, cuius tu documenta stultus imbibisti et ad unguem calles. Sed audi. Theodoretus iste, Cyrensis Episcopus non est, Catholicus, et Orthodoxus non est. Spurius ille et adulterinus Theodoretus est, ab indocto

aliquo et insulso Monacho, qui Voraginensi, stultitiæ ac mendaciorum palmam præripuit, confictus. Non vel scintilla in eo doctrinæ ac eloquii, quæ in Theodoreti scriptis eluent. Habes in eo ipso quod citas capite, insigne specimen stultitiæ tui Theodoreti. Narrat impostor iste, *Arcam se parâsse pro sepulcro Jacobi Monachi*, cuius vitam ibi describit. Factâ arcâ, noluit eam suam vocari sepulcrum Jacobus, sed ædem martyrum insignium. Neque hoc solùm dixit, ait impostor, sed etiam fecit: et cùm multos quidem Prophetas, multos Apostolos, maximè plurimos martyres undique collegisset, eos posuit in unâ arcâ, volens simul habitare cum populo sanctorum, et desiderans cum eis resurgere. Hæcne insipida, insulsa Theodoretum sapiunt? At tuo palato sapiunt tamen. Sed est et aliud quo impostorem hunc velut Asinum auriculis deprehendas. Capite xxvi., de Symone Styliita agit. Symeonem illum dico, quem constat, ut ait tuus Cardinalis,^x plusquam octoginta annos columnam incolumisse, et in eâ columnâ^y multos annos stantem vixisse, ut non immeritò *Stylites* dictus sit; quia ferè in stylon seu columnam ille versus. Hujus obitum indicat tibi tuus Theodoretus: etiam et stupendum post illius obitum miraculum. Nam postquam, inquit, in cœlum illius anima pervenerat, corpus ejus ne sic quidem cadere sustinuit, sed rectum stetit in loco certaminum, tanquam invictus athleta, nullâ parte membrorum volens terram tangere.

Obiit Symeon hic an. 460, ut ex Cedreno probat tuus Cardinalis.^z At Theodoretus Cyrensis septem annis objerat ante Symonis mortem, an. nempe 453, ut idem tuus Card.^a docet. Nec est quod Theodoretum tuum Prophetam fuisse dicas. Major ille Prophetis omnibus est. Illi, ea tantùm quæ futura sunt prædicunt. Tuus hîc etiam non facienda prænunciat, et antequam eveniant, jam facta esse commemorat. Heu quâm difficile est crimen non prodere verbis! Prodidit se tuus hîc Impostor, qui septennio jam defunctus, ad scribendam tuam hanc sanctorum Patrum historiam, ab inferis et è sepulero prodiit. Ex hoc nebulone et Impostore, quem Magistrum tuum sine eujusquam invidiâ esse dicis, cultum Sanctorum et fidei dogma stabilire nunc vis. Dignus omnino te Impostore, dignus etiam tali dogmate testis: In utroque dignum habet patina operculum.

12. Quòd si Theodoreti in hac causâ judicium audire aves, lege genuina ipsius verba, in 2. cap. ad Coloss. ubi explicans

^x Bar. an. 460, n. 17.
^y Martyr. Rom. Jun. 5.

^z Bar. an. 460, n. 17.

^a Ib. an. 453, n. 33.

illud Apostoli, *Nemo vos seducat in humilitate et religione Angelorum*, ita ait, *Qui legem defendebant, eos etiam ad Angelos colendos inducebant.* ¶ *Hoc illi consulebant, utique humilitate utentes; dicentes, Universorum Deum, nec cerni, nec comprehendendi, nec ad eum posse perveniri, et oportere per Angelos divinam sibi benevolentiam conciliare.* ¶ En tibi morbum quo tua quoque laborat Ecclesia! Humilitatem ut olim Phrygiani, sic et vos quoque prætextitis. Indigni vos qui Deum ipsi adeatis. Intercessoribus igitur et Mediatoribus ad Deum, ad Christum, vobis opus est; per Angelos, per Sanctos defunctos Dei benevolentiam conciliandam vobis censem. Non putatis, non dicitis, vel Sanctos, vel Angelos *Deum esse*, non adeo desipitis. Sed nec Phrygiani Angelos Deum esse vel putabant, vel dicebant. Angelos illi mediatores ad Deum pro ipsis esse volebant. Deum ab Angelis, divinum cultum ab Angelorum cultu, nec argutè minùs, nec minùs veraciter quām vos distinguebant. Ac ut pares vos illis in hac *Humilitate* videas, audi ipsa tuorum verba, *Orationem Dominicam*, inquiunt Colonienses^b tui, *Sanctis fundimus; sed ad Deum ipsorum manibus eam cupimus deferri, tanquam qui, cùm gratiore Deo sint, facilè quod cupimus impetrabunt.* Solent etenim libenter qui *Imperatori supplicant, per maximè charos supplicationes porrigere.* ¶ *An hoc est Deum deserere?* Annon potius hoc est ad Deum ipsum accedere; ad quem eò propius quis accedit, quò se magis coram Domino humiliat, indignum se ratus, qui ob enormitatem peccatorum suorum ac multitudinem, Deum interpellat, ac propterea Sanctos, illi charissimos, in quibus nullam indignitatem exorandi agnoscit, accedendos esse censem. Poteratne quisquam Phrygianorum Humilitatem, quam prætexebant cùm Angelos invocarent, luculentius depingere? In Humilitate, qui morbus utriusque est, utrique pares: Eadem utrique Humilitatis causa; idem utrisque adeundi Sanctos, ut mediatores pro vobis ad Deum esse velint, prætextus.

13. Audi nunc quid de hoc morbo, simul ac facto dicat Theodoreus: nec is solùm, sed Catholica quæ ante ipsum fuit Ecclesia. Quocirca, inquit, *Laodicena Synodus volens veteri illi morbo mederi, lege cavit, ne precarentur Angelos: lege prohibuit, ne precarentur Angelos.* Ecce tibi; *Lex h̄c Ecclesiæ, ne Angelos (ideoque nec sanctas animas; nam par est in hoc utriusque ratio) ne istos percarentur, ne eos quidem ut Intercessores, ut Mediatores, aut interpellatores pro ipsis precarentur: Tu op-*

^bCens. Colon.
dial. 6.

[338]

nionem, eamque *Impostoris* stupidæ et insulsi, sub Theodoreti nomine pro invocatione Sanctorum profers: Ego genuinum, et orthodoxum Theodoretum, nec eum solùm, sed Sanctam et antiquam *Synodus*, et in èâ *Legem*, *Judicium*, ac *Decretum priscæ Ecclesiæ*, ne Sancti invocentur, oppono. Utrum Hæretico, nebuloni, ac *Impostori*; an Episcopo Orthodoxo? utrum opinioni *Impostoris*, an Ecclesiæ judicio ac Legi fides habenda sit, judicet æquus, imò vel iniquus lector.

CAP. LIV.

DE FESTIS SANCTORUM, UBI NUGAMENTA ALIQUOT ET
CALUMNIÆ ARCH. SPALAT. DECLARANTUR.

DIXTI hactenus de cultu Sanctorum in genere; Pergis nunc ad tria illius cultus Capita, *Festa*, *Intercessionem*, et *Invocationem*. Sed hæc tu ordine ita tumultuario, vel potiùs sine ordine effundis et confundis, ut simul hîc et illic, sèpè ubique, et tamen nusquam sis. Etiam extra oleas hic nonnunquam vagaris, ut capitibus his omnibus prætermissis, sine Capite simul et Caudâ sit tua disceptatio. Sed sic est hominis ingenium. Contenti simus, lectores, hoc Catone. Persequar ego te, et quàm benè potero, constringam tuas has dissolutas scopas, ut faciliùs in ignem conjici possint. Dic primùm de *Festis*.

[339]
• Cons. Red.
p. 37.

2. Ais,^c *Festa ad honorem Sanctorum spectare*. / Facetè. Ais, antiquitùs *Festa Sanctorum observata*, hocque ex Cypriano, Chrysostomo et Augustino probas perdoctè. Ais, in *Festis factas olim commemorationes Sanctorum*: nihil suprà. O nugacem hominem, quis hæc vel negat, vel nescit? Quorsum trita ista ac detrita, et è trivio arrepta, etiam et quæ nulli usui, tanto conatu inculcas? Mitto tuas nænias, et hæc quæ nostris sunt decentata puellis. Ad calumnias, quas hîc admisces, accedo. Nam nisi et hîc etiam aliquâ nocuisses, mortuus esses.

^d Ib.

3. Insectaris Protestantes nescio quos, qui, ut ais,^d *omnium Sanctorum solemnitates penitus censuerunt esse abrogandas: quamvis in Angliâ*, ut inquis, *aliquid in hoc genere reliquerunt, sed valdè parum*. Vetus est et verum verbum, Qui versatur in generalibus, versatur dolosè. Dolus hic tuus subest: Protest-

antes dicis; sed qui illi Protestantes sint, non dicis. Et credo certè calumniam hanc tuam esse. Ubi illi Protestantes, qui *solemnitates omnium Sanctorum penitus abrogandas censem*? In Utopiâ opinor; Aut si alibi, Nomina; Si ætatem habent, Consilii sui rationem tibi illi exponent. Nolo ego, quod tibi solenne nimis, in alienâ repub. esse curiosus. De Angliâ nostrâ, cui insigniter hîc calumniaris, quid paucis respondeam, audi. Et *reipub. nostræ legibus*,^e et *Ecclesiæ Canonibus*^f cautum et sedulò et severè de Festis Apostolorum, B. Virginis, aliorumque nominatim multorum; addo etiam *Sanctorum Omnium*, in omnibus ubique Ecclesiis nostris, Cathedralibus, Collegiatis, parochianis solenniter celebrandis. Quod etiam ex Rubricâ Calendarii nostri, et *Festorum catalogo* annexo intelligas. Et hoc tu *aliquid*, sed *valdè parum* vocas? Audi igitur ampliùs adhuc aliquid. Tantâ celebritate hæc eadem Sanctorum Festa, in Angliâ observantur, ut decem integris lustris, neque tantâ pietate Deus colatur, neque tanto honore Sancti affiantur, neque tantâ reverentiâ sacra tractantur per omnem Romam ac Italiam, ac apud nos unoquoque istorum Festo, in quâvis ferè per universam Angliam Ecclesiâ. Tu, quo es genio et lepore, nisi in Basilicis, ad pedes chari alicujus sanctuli procumbere, et hîc illic Virginis aliquod simulacrum deosculari, et sic per omnes Basilicæ angulos liberè scortari licitum tibi sit, festivitatem et solennitatem nullam censes. Quicquid sine hoc, *Hymni*, *Psalmodie*, celebres sanctique conventus, *Conciones* nil nisi pietatem spirantes, *sanctissimæ*, *ardentissimæque ad Deum preces*, reliqua omnia, *valdè parum* tibi, et instar nihili sunt.

* Stat. Parlia.
 an. 5 et 6
 Ed. VI. c. 3.
 f' Const.
 Eccl. in
 Synod. Lond.
 an. 1643, can.
 13 et aliis.

[340]

CAP. LV.

SANCTOS IN PARTICULARI SCIRE PRECES NOSTRAS, EAQUE QUÆ HIC AGUNTUR, NON EST DE FIDE. ET QUINQUE, DE MODO QUO COGNOSCANT ISTA, OPINIONES EXAMINANTUR.

ACTUM jam de *Festis*, et valdè sanè festiviter. Pergis ad Sanctorum *Intercessionem*. Sed et hîc quoque doli multi ac Strophæ. Si intercedere eos sic vis, ut pro nobis orent tantùm, et petant à Deo, ut gratiam nobis, gloriam, atque alia beneficia

largiatur, nugaris, et cum umbrâ tuâ dimicas. Sanctos omnes tam viventes quâm defunctos, pro nobis *sic intercedere* nec dubitamus, nec negamus. Nos quoque vicissim, omnesque sancti viventes, cùm quotidiè dicimus, *Adveniat Regnum tuum*, pro omnibus martyribus, sanctisque defunctis sic intercedimus. Nam ut et nobis, et ipsis, omnibusque ad Regnum illud Dei spectantibus, *Regnum illud beatissimum*,^g et *complementum illius gloriæ adveniat*, postulamus. Sin intercedere Sanctos sic vis, ut propter sua *Merita propriè dicta*, id est, propter justum pretium, valorem, et condignitatem suorum operum, hæc vel donent, vel à Deo nobis donari postulent, cur non hoc clarè à te dictum? cur trepidas hoc apertè asserere? cur probationem hujus declinas, et sic refugis, velut nudis pressit qui calcibus anguem? In hoc causæ tuæ cardo ponitur: nec patiar te instar onagri, limites hos transilire, et extra campum et causam quam suscepisti evagari. Hoc age, aut nihil agis.

2. *Coguntur*, inquis,^b ante omnia, si *Scripturis sacris fidem habent*, illud *admittere*, *Sanctorum animas apud Deum pro nobis mortalibus etiam in particulari intercedere*. Erras turpissimè. Non cogimur istud *admittere*. Non tu, qui Goliah es è Gath, non Philistæi tui omnes id unquam è *sacris literis evincent*. In genere quidem pro militante Ecclesiâ eos orare, ut eam ad æternam beatitudinem perducat Deus, ut eam in Verbo suo sanctificet; generaliter, ut ait Augustinus,ⁱ *pro indigentia supplicantium orare*; ut singulorum preces exaudiat Deus, singulisque quod ipsis ex usu sit, donare dignetur; ut sic eos orare admittamus, non est quod quis cogat; Damus non illibenter. In particulari autem, ut tu loqueris, eos pro singulis orare, aut singulorum vel actiones, vel passiones, vel vota, vel verba, vel (quod in orando caput est) cogitationes et corda videre, scire aut intelligere non legimus, ideoque non credimus.

3. Sed nec verè vobis hîc *Fides* ulla. Praclarè vobiscum agitur, si conjectari hîc probabiliter et opinari possitis. *Fidem certè habere* non potestis. Nisi fides ei habenda non sit, qui ^k Job. 14. 21. dictante Spiritu Sancto, de quovis defuncto dixit,^k *Sive nobiles Is. 63. 16. fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intellexit*. Nisi Isaiæ^l verbis fides habenda non sit, *Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos*. Ni Deo fides habenda non sit, qui magni beneficij loco promisit^m Josiæ, quòd esset ante moriturus, ne videret mala quæ ventura illi loco ac populo minabatur. Ex his certè Au-

^g Regnum
Dei, pro
Regnoglória,
resurrec-
tione, et
gloria co-
lesti capitul,
quod per-
ficietur,
quando
beati, ac-
ceptá gloriæ
corporum,
cum Deo
perfecte
regnabunt,
et sic in hac
petitione
accipiunt
Tertullianus,
Cyprianus,
Cyrillus,
Chrysosto-
mus, Hiero-
nymus,
Augustinus,
Cassianus,
Bernardus,
et alii
ferè omnes.
Bell. lib. 1,
de Bonis
Operib. in
partic. c. 6,
§ Sed, et
§ Hanc.

^b Cons. Red.
p. 38.

[341]

ⁱ Lib. de cura
pro mort.
ger. c. 16.

^k Job. 14. 21.

^l Is. 63. 16.

^m 2 Reg. 22.
20.

gustinusⁿ pro fidei dogmate concludit, *Ibi ergo sunt spiritus defunctorum, ubi non vident quæcunque aguntur aut eveniunt in istâ vitâ hominum.*

^{a Lib. de cura pro mort. ger. c. 13.}

4. Vos jam si *Fidem et fidei certitudinem hîc habetis, Sanctos quæ nos hic agimus, dicimus, et cogitamus cognoscere; legite nobis illud è Prophetis, ex Apostolis, ex Evangelistis, legentibus credemus, non dicentibus aut vociferantibus.*

Pudeat vos interim Lindani vestri, qui inquit,^o *his animadversis, an Sancti nostras cognoscant et preces et vota, ambigit, non imberitò insanire censendus est.* Vide enim quâm hîc nutant apud vos omnia, quæ quemvis, velit nolit, ambigere cogunt. Quinque habetis opiniones, quibus Sanctos hæc cognoscere conjectatis.

^{o Panopli. lib. 3, c. 34.}

5. Prima, quæ et omnium stultissima est, est Lindani,^p à Spurio Maximo mutuata: *quòd Sancti ubique præsentes sint; et ita quæ ubique fiunt, vident; Dei hoc solius proprium: nec ubi- quitas cuiquam, nisi cui etiam Infinitas debetur.*

^{p Lib. cit. c. 35.}

6. Nec sanior secunda opinio, quam approbat quoque idem Lindanus,^q *Quòd rebus nostris hîc semper intersint, nec separantur a lib. spiritu unquam à suis gregibus.* Nam etsi extraordinariè aliquando, et per specialem Dei dispensationem, huc in terras mittantur, quomodo Mosen *transfigurationi Christi interfuisse* testatur Scriptura,^r ordinariè tamen, ut abundè demonstrat Au- [342] Matt. 17. 3. gustinus,^s non adsunt nobiscum, nec rebus nostris intersunt.^t *Si tanti, inquit, Patriarchæ, Abraham, et Israel, quid erga popu- pro mort. ger. c. 16.* *lum ex ipsis procreatrum ageretur, ignorârunt, quomodo mortui vivorum rebus atque actibus cognoscendis adjuvandisque miscentur?* Dein, ut hîc alicubi adesse putentur, an etiam ubicunque invocantur, simul adsunt? An simul et eodem instanti in pluribus, in bis mille disjunctissimis locis adsunt? *Ad cognoscendum enim preces quæ eodem tempore fiunt, ut rectè ait Bellarminus,*^u *in diversissimis locis, non sufficit celeritas, sed requiritur vera ubi- quitas, quem nec Angelorum, nec hominum spiritibus convenire credimus.* Quod si et in tot locis simul, etiam si ubique præsentes esse quis opinetur, at ne sic quidem *mentales orationes, et cogitationes cognoscant;* *Neque Angeli, neque animæ beatæ, ait Bellarminus,*^v *etiam si præsentes sint, possunt cognoscere natu- raliter preces nostras, quando sola cogitatione oramus.* *Certum tamen est, ut ipse^x docet, An Angelos et Sanctos qui invocantur, etiam cordis affectus, et cogitationes cognoscere.*

^{q Lib. de Beat. Sanct. c. 20.}
^t Alii dicunt.

^{u Lib. de Beat. Sanct. c. 20.}

^{v Cap. eod.}

^x Deinde.

^y In Enchir. c. 12,
[§] Et quidem. 7. Neque in opinione tertiat, cui applaudit Jesuita Costerus^y, Fides ulla, *Sanctos in cœlis cognoscere quæ in terris gerimus internunciis Angelis, et iis qui ex hac vitâ migrant*. Nam etsi nonnulla tam ab Angelis modò hîc, modò in cœlis versantibus, quâm ab animis defunctorum hinc in cœlum commigrantibus, intelligent Sancti qui in cœlis jam sunt (quo utrovis modo de Mose, de Prophetis, de Lazari miseriâ, de epulonis vitâ in delitiis transactâ, certiore fieri potuisse Abrahamum, docet et rectè

^{• Lib. de cur. pro mort. ger. c. 15.} Augustinus^z), tamen ne sic quidem preces nostras, quæ corde ac cogitatione fiunt, intelligere possunt. Cogitationes verò ipsas, et

^{• Aquin. Secunda Secundæ, q. 83, art. 4 ad 2, et Bell. lib. de Beat. Sanct. c. 20, § Deinde.} mentales preces à *Sanctis intelligi*, vos^a opinamini, ac docetis. Has nec homines, nec Angeli qui nobiscum præsentes adsunt, cognoscere sine extraordinariâ revelatione, nendum sanctis in celo indicare possunt, ut ex Bellarmino nuper declaravi. Quin et illud addo; An *omnia* quæ Angeli, hominesve nobiscum præsentes cognoscunt, an *illa omnia* Sanctis qui in celo sunt, patefaciant, quis certò novit? quis fide indubitatâ credat? Mo-

^{b Lib. de cur. pro mort. ger. c. 15.} destè omnino et prudenter hîc Augustinus,^b *Possunt defuncti ab Angelis qui hîc præstò sunt, possunt à spiritibus mortuorum hinc ad illos commigrantium, audire aliquid mortui, quod unumquemque illorum audire debere judicat, cui cuncta subjecta sunt*; possunt aliqua ab eis cognoscere quæ necessarium est eos nosse. Ecce, non *omnia* ab eis cognoscunt, sed *aliqua*: Ea solùm quæ eos scire necesse est, quæ illos scire Deus expedire judicat. An ex hoc numero sint preces quas illis funditis, quis certâ et indubitatâ fide cognoscat? quis certò hoc docere valeat? Lubrica adhuc et incerta hîc omnia. Fides in his nulla.

^{• Ap. Bellar. lib. de Beat. Sanct. c. 20, § Alii dicunt sanctos.} 8. Nec certior in quartâ Opinione fides, *Sanctos^c jam in celo beatos à Principio beatitudinis sue videre in Deo, velut in Speculo, omnia quæ ad ipsos pertinent, ideòque et actiones, et preces, et cogitationes nostras*. Hæc Aquinatis^d opinio, Gregorii authoritate fulta. Eandem praeter complures alias amplectitur ambabus ulnis Jesuita Costerus,^e *Sanctis, inquit, revelantur absentia contemplatione divinæ essentiæ, in quâ velut in Speculo res omnes ab illis videntur*. Itaque B. Gregorius^f de animabus sanctis loquens, ait. *Quæ intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum, quia foris sit aliquid quod ignorent*. Quid enim est quod ibi nesciant, ubi Scientem omnia sciunt? Lindanus hujus speculi amore raptus, quasi furibundus exclamat,^g *Quo pacto citra apertissimam furoris insaniam, quis Santos Dei præsentid*

^{d Aquin. Sec. Sec. q. 83, art. 4 ad 2.} ^{e Enchir. c. 12, § Cæterum.} ^{f Lib. 12, Moral. c. 13, et Dial. lib. 4, c. 33.} ^{g Lind. Panopl. lib. 3, c. 34.}

beatos, inficietur nostras viventium orationes cognoscere, qui videntem omnia vident, et ubique vident intuentes, et comprehendunt cognoscentes?

9. Hic certè aut *fidem* necesse est vobis aut *Furorem* subesse; qui in hoc speculo non preces solum nostras et cogitationes, sed *Omnia*, quæ ubique aut usquam sunt, *Omnia cognosci*, cerni, et comprehendendi docetis. At neque hic Cardinali tuo Fides ulla. *Probabilis est*, inquit,^b *hæc sententia*: *Probabilis*: non ergo de Fide: non certa certitudine fidei. Et sanè [344] ^{b Bell. lib. de Beat. Sanct. c. 20, § Alii dicunt sanctos.} quomodo hæc certa, cùm certissimum sit, Santos non *Omnia* in Speculo illo videre, licet videant videntem *omnia*? *Deⁱ die ill^d* ^{i Matt. 24. 36.} ac horum nemo scit, ne Angeli quidem qui in cœlis sunt, sed solus Pater. Et tamen dies illa, vel maximè ad Sanctos pertinet, optatissimus illis dies est, ad quem jam suspirant, ardentissimè diem illum videre desiderantes. Quare certum est, Speculum hoc *Necessarium* Speculum non esse, sed *voluntarium*: nec omnia quæ in eo conspici possunt, ne omnia quidem in eo quæ ad Sanctorum beatitudinem spectant, aliis repræsentari, sed ea solum quæ Deus in hoc Speculo conspici ab aliis vult.

10. An verò preces nostras et cogitationes à Sanctis videri velit? an videre ista ad ipsorum beatitudinem spectet, dubium omnino hoc, atque incertum. Imò ne dubium quidem Augustino; qui neque *Speculum* tale agnovit, neque à Sanctis actiones nostras, nedum preces et cogitationes cognosci, pro certo definit, et ex sacris literis firmissimè concludit: *Ibi igitur*, inquit,^k *sunt spiritus defunctorum, ubi non vident quæcumque aguntur aut eveniunt in istâ vitâ hominum*. In Speculo igitur vestro, si Augustino imò si sacris literis fidem habetis, sine dubio non vident Sancti vel preces, vel cogitationes nostras, vel ea quæ vos ad ipsorum beatitudinem spectare putatis.

11. Nec verò vel expedit, ut preces, quas illis sine mandato imò contra mandatum Dei funditis, Sancti cognoscant videantve. Ingemiserent illi, si fieri posset, ad istas preces, summaque animi molestiam afficerentur, videre Deum honore suo quotidie à vobis fraudari, videre (quod vivi ferre non poterant) honorem Deo proprium in servos Dei, et conservos vestros conferri: videre sese loco Christi Mediatorcs ad Deum à vobis constitui: videre illa *ab ipsis peti*, et per ipsorum *Merita* et suorum operum condignitatem peti, quæ et Deus solus dare potest, et per Christi solius *Merita* dare vult. Preces istas si

^k Aug. lib. de curâ pro mort. ger. c. 14.

[345]

audire illi et intelligere possent, non Deo illas, ut vos stultè opinamini, offerrent, aut offerendas censerent, sed cum quantâ possent animi detestatione, profundâ mergere abyso, et ad orcum projicere vellent. Atenim requiescunt jam à labore suo, et ab hâc omniq[ue] molestiâ immunes, Deum fontem omnis gaudii, Deique beatificam præsentiam vident, et videndo diligunt, et diligendo fruuntur, et videndo, diligendo, ac fruendo sic satiantur, ut quæ nos miselli, impii, et impiè agamus, nec videant illi, nec videre desiderent. Speculum hoc vestrum, *Probabilitatis speculum* sit, *Fidei et Certitudinis Speculum* esse non potest.

12. Quinta et extrema superest Opinio, quæ maximè omnium Bellarmino¹ arridet: *quòd Sancti non vident in Verbo orationes nostras à Principio suæ beatitudinis, sed solùm tunc illis à Deo revelantur, quando eas fundimus*, quomodo Elizeo, et Petro cogitationes aliorum revelatae sunt. Sed et hîc quoque vestris Statio est malefida carinis. Non est in hoc commento quidquam ubi pedem suum figat Fides. De Elizeo et Petro Scriptura testis est, ista eis revelata fuisse. Docete vos è Scripturis preces nostras, quoties eas fundimus, Sanctis revelari, et pedibus imus in sententiam vestram. At in Scripturis altum omnino de hoc silentium; etiam et in Patribus, quin et contrarium planè, non revelari hæc sanctis, sed nescire eos quæ nos hîc agamus, multò magis quid cogitemus è Scripturis, ut antè declaravi, demonstrat Augustinus. Conjecturis solùm innititur hoc commentum, non Fide: ultra *Probabilitatem* non potuit rimando omnia, hîc quidquam, ne Cardinalis quidem tuus reperire. *Ex his, inquit,^m duabus sententiis de Speculo, et Nova revelatione, prior videtur simpliciter probabilior.* Probabilis igitur solùm et hæc, nec tam probabilis quâ illa prior; verè: omnino enim non tam hæc probabilis. In priore Gregorium, in hac ne Gregorium quidem, nec ullum ex omnibus Patribus citare potuit Bellarminus. In Speculo beatifico species saltem aliqua: in Novâ hâc Revelatione ne veri quidem species. Nam si novâ revelatione (Ratio est hæc tui Cardinalisⁿ) *indigerent Sancti, Ecclesia vestra non diceret ita audacter omnibus Sanctis, Orate pro nobis, sed peteret aliquando à Deo, ut eis revelaret preces nostras.* Non petit; et quia non petit, ideo novâ revelatione non esse opus credit. Et hanc rationem tanti fecit Card. Cajetanus, ut rejectâ hâc *Novâ revelatione*, dicat,º *Major mihi videtur Ecclesiæ authoritas, quam cuiusquam doctoris.*

¹ Lib. de Beat. Sanct. c. 20, § Alii Postremo.

^m Ib.
§ Atque, ex.

ⁿ Bell. Ib.

^º Cajet. in Secundâ Secunda, q. 83, art. 4.

13. At secus visum Bellarmino. Tanto ille in Calvinum et Calvinistas odio æstuat, ut apertè profiteatur,^p malle se hanc de ^{p Bell. loc.}
^{cit.} novâ revelatione, quâm priorem de *Speculo* amplecti, quia licet prior sit probabilior, posterior tamen est magis idonea ad convincendos Calvinistas. Sancta sanè et salubris Bellarmini cogitatio. [346] Quid verius sit, quid probabilius nihil pensi habet: hoc ante omnia prospiciendum, quibus artibus, et quo commento Calvinistarum tela facilius repelli possunt aut retundi.

14. Sed deprhensus est hîc astutus in astutiâ suâ. Videte enim quomodo hoc commento refellit Calvinistas. *Hanc* inquit,^q ^r ^s *Ib.* responsionem de Novâ revelatione rejicere non possunt. Nam etiamsi Sancti non viderent Deum, adhuc possent eis revelari preces nostræ. An tu hinc refelli Calvinistas credis? An Calvinistæ negant Posse Deum, preces nostras Sanctis revelare? Certè non negant. An quis leges Deo figat? Sed quia vos hoc ut certum, ut fidei dogma docetis, Sanctos preces nostras cognoscere; de *Actu*, an Sancti eas actu cognoscant, dubitant Calvinistæ. Fidei fulerum in hoc à vobis postulamus: De potentia divinâ nihil quidquam hîc ambigimus. Nos de *Actu* quærimus et alliis: Cardinalis respondet de *Potentiâ* et cepis. A potentia verò ad actum, à cepis ad allia, non valet argumentum.

CAP. LVI.

NON COGIMUR È SCRIPTURIS FATERI, SANCTOS DEFUNCTOS SCIRE IN PARTICULARI PRECES NOSTRAS, AUT PRO NOBIS IN PARTICULARI INTERCEDERE, UBI XII. LOCA È SCRIPTURIS AB ARCH. SPALAT. ALLATA EXAMINANTUR.

At tu nunc Cardinali suppetias feres. Tu cogenes et è Scripturâ cogenes omnes fateri, Sanctos defunctos in particulari scire quæ agimus, et pro nobis in particulari apud Deum intercedere. Videamus quâm bellè hoc et strenuè è Scripturis probes. *Discere*, inquis,^r *hoc possunt, si volunt ex Hier. xv. 1.* Si steterit Moses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum illum: et ex Ezecl. xiv. 14, *Si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noe, Daniel, et Job, ipsi Justitudi suâ liberabunt animas suas.* Discant ex his; Discant verò omnes esse te hominum nugacissimum, qui ex Hypotheticâ Categoricam concludis. Cude nobis novam Logicam, ut sciant

^{Cons. Red.}
^{p. 38.}

[347] tyrones nostri ex hâc Hypotheticâ, *Si Cicero aut Demosthenes hoc suadeant, non persuadeant tamen*, se qui hanc Categoricam, Ciceronem et Demosthenem causas apud inferos jam agere, et apud Aēcum pro te intercedere. Discant etiam Theologi ex hoc, *Si Angelus de cœlo aliter evangelizet, anathema sit*, se qui Categoricam istam, Angelos cœlestes aliter quām Paulam Evangelizare, et Anathema esse. Quin tu potiūs à Senensi^s tuo discas, *Prophetam iuxta hypothesis dicere, Si tales viri, quales erant Moses et Job, fuerint in terrâ istâ peccatrice, non alios quām filios suos et filias suas liberarent*, non vel illi Deum pro populo isto exorarent.

2. Sed nec dicitur, *Si Moses, Job, et Samuel jam mortui me orarent*; sed, *Si hi in vivis jam essent*; *Si jam in medio istius civitatis essent*, et pro populo isto orarent, non vel illorum precibus flecti possem ut populo huic parcam. Quid hoc ad defunctos? Viventium hinc orationes, non defunctorum rectè concludas.

3. Sed nec *particulararem* vel viventium vel defunctorum intercessionem unquam evincas. Non dicitur, *Si nominatim et particulariter orarent Moses, Job, aut Samuel, sed, Si orarent; Si pro integro hoc populo lacrymas precesque funderent, nequaquam illis auscultarem, non fleterer*.

4. Vide postremò quo tu stupore es. Tu ex his verbis, *Si fleverint coram me et deprecentur, illos tum mortuos pro vivis deprecari concludis*. At contrarium liquidò et clarè hinc consequitur; Nam cùm Dominus dicat, *Si deprecentur pro populo, certè eos, non tum deprecari manifestò declarat*; Aliàs non diceret, *Si deprecentur, sed diceret, Etiamsi jam deprecantur*. Quòd si Moses vir tantâ benignitate, qui sic flagrabat amore populi, ut diceret, *Dele me potiùs de libro vitæ, quām illos perdas*, si Moses hic non orabat Deum pro populo, quem tam charum habuit, quemnam mortuorum putemus pro viventibus ullis *in particulari deprecari?* Cavillando, ut vides, id nunc consecutus es, ut illis ipsis armis vulneratus sis, quibus te egregiè munitum imprudens existimabas.

5. *Ex Apocalypsi*, inquis,^t cap. v. 8, et cap. viii. 3, *discere possunt, Sanctos pro viventibus in particulari intercedere*. An tu, homo indoctus, Apocalypsin illotis manibus, illota mente atrectare audes? Portiforium tibi in manus sume, nec ultra crepidam aude. Apocalypsin, ubi ipsi Elephantes natent, nostris linque. Aut si in hoc pelagus Cymbulam tuam solvere

^t Sixt. Sen.
Bibl. lib. 8,
de libro
Daniel, p.
642.

vis, purga paulisper et mentem et aures, et docebo te, vestris quod

Æquè pauperibus prosit, locupletibus æquè :

Æquè neglectum pueris, senibusque nocebit.

6. Apoc. iv. et v. dicitur, fuisse^u in circuitu throni viginti ^u Apoc. 4. 4. quatuor Seniores, et inter^x thronum et Seniores hos qui amiebant ^x Ib. 6. thronum, quatuor animalia. Illa quatuor^z animalia, et xxiv ^x Ib. 5. 8. Seniores prociderunt coram agno, habentes singuli citharas et phialas aureas plenas suffituum, quæ sunt preces Sanctorum. Tum capite viii. dicitur, Alium^b Angelum venisse et stetisse ante ^b Ib. 8. 3. Altare, habentem thuribulum aureum, et data sunt ei incensa multa de precibus Sanctorum, ut offerrent super Altare aureum: et ascendit fumus suffituum de precibus Sanctorum è manu Angeli ad conspectum Dei. Mysteria magna, alta et ardua, Ego σὺν Θεῷ aperiam. Tu, si habes aures ad audiendum, audi.

7. Nec quatuor illa Animalia, sunt quatuor Evangelistæ jam in cœlo regnantes, nec illi xxiv Seniores, sunt ulli ex Sanctis defunctis; nec Angelus ille alius, est Angelus ullus creatus. Hæc vestra sunt, ad quæ sacras literas detorquetis commenta, in quibus nec solidæ Theologiæ quidquam inest, nec ulla ad mysteria hæc sanctissima vel explicanda vel intelligenda scintilla.

8. Typus hic proponitur et totius Ecclesiæ, et sanctissimarum, quæ in eâ quotidie funduntur precum et laudum, quæ velut thymiamata per Christum Deo offeruntur. Quatuor Animalia præcones omnes et Ministros Verbi Dei notant, ut ex Hieronymo, Augustino, Beda, Primasio, Ruperto, Ausberto et Pannino, tuus te Viega^c docet. Nam et homines sunt, cap. v. ^o Blas. Vieg. in c. 4 Apoc. 9, et inter thronum Dei et Seniores, quasi legati inter Deum ^{§ 9, n. 5.} et populum positi sunt, cap. iv. 6, et Duces sunt publicarum in Ecclesiâ actionum, cap. iv. 9, et Animalia sunt, id est, vegeta et agilia, quia ad Dei mandata exequenda expeditos esse oportet: plena oculis sunt, ut hinc notetur eximia illa, quâ præditos esse oportet, perspicacia, et opulenta rerum divinarum intelligentia: utque animalia illa quatuor omnia, oculis plena sunt, sed robore, velocitate, statura, dignitate alia ab aliis distinguntur; Ita Ministris omnibus intelligentia et perspicacia communis esse debet, licet dignitate, authoritate, sanctitate, doctrinâ, aliquisque Dei dotibus alii alios antecellant. Quatuor etiam sunt, ut quatuor orbis plagas obire, et Verbo Dei illustrare possint.

9. *Seniores illi xxiv reliquum omnem populum Dei designant: Spiritu, ut mihi quidem videtur, alludente ad eam, quā usus est Rex David in ministrantibus sibi distributione*

^a 1 Chron. 27. et numero. *Distributio^a unaquæque erat viginti quatuor millium, et in singulos menses xxiv millia ei ministrabant. Itidem et hic populus universus Dei, qui est Rex Regum, numero hoc xxiv notatur. Seniores omnes, ob fidei, pietatis, et virtutis maturitatem, ob quam illi omnes ut viri venerandæ canitie meritò honорandi, et thronis sedibusque locandi. Numerus igitur hic Seniorum reliquam universitatem Sanctorum in terris degentium*

^b Hom. 3, in Ap. ^c In c. 4 Ap. *notat. Et quidem tam Augustinus, quām Primasius^c Ecclesiæ totam per hos xxiv Seniores designari sentiunt. A quo*

tamen numero quatuor animalia, eosque qui per ea notantur, id est, Ministros omnes Verbi excipiendo esse, et textus demonstrat, et ipsi, opinor, si attentiùs rem spectassent non inficiarentur.

10. Hi omnes, et quatuor animalia, et xxiv Seniores, *habebant singuli Citharas et phialas aureas plenas suffituum, quæ sunt preces Sanctorum. Corda ipsorum, ut phialæ aureæ, preces quotidiane et laudum hymni, per Citharam notati et suffitus. Tu quia, alium Angelum vides offerentem has preces Deo, illas ab Angelis, aut Sanctis defunctis, velut Mediatoribus et Intercessoribus Deo offerri imprudens opinaris. Angelus ille alias, Apoc. viii. qui stetit cum thuribulo ante Aram, non alias omnino Angelus est, quām magnus ille Angelus fæderis, Jesus Christus,*

^d Hom. 6, in Ap. ^e Malac. iii. 1. *Hoc ex Augustino^d discas, Alius Angelus, quem dicit, ipse est Dominus Jesus Christus. Discas ex Primasio^e; Angelo, inquit, alio veniente, id est, Christo Domino. Discas ex*

^f Riber. in c. 8 Apoc. 3. *Viega tuo, qui de industriâ refellens Riberæ^f istud et tuum somnium de Michaele, Gabriele, aliove nescio quo creato An-*

^g Vieg. in c. 8 Apoc. 3. *Angelo, ait,^g Reliquos omnes Interpretates per hunc Angelum, Jesum Christum intelligere: eumque intelligendum esse, Ex consequentibus facile, inquit, discerni potest; quia alteri nisi Christo,*

[350] *aptè accommodari non possunt: Cujus enim alterius est universæ Ecclesiæ incensa, hoc est, orationes, in thuribulo aureo tantâ majestatis specie Patri offerre? Christus, isque solus est, de*

^h Heb. 13. 15. *quo Apostolus,^h Per ipsum assiduè Deo offeramus sacrificium laudis: de quo iterum idem Apostolus,^m Ille propterea quod in æternum manet, perpetuum habet sacerdotium; unde et ser-*

ⁱ Ib. 7. 24. 25. *vare perfectè potest eos qui per ipsum (non per Angelos, non*

per Sanctos defunctos, sed *per ipsum*) accedunt ad Deum, semper vivens ut interpellet pro eis. Ipse nec alius est Angelus ille, qui apud Johannem preces nostras in thuribulo aureo Deo offert.

11. Quod autem de eo hīc in nonnullis versionibusⁿ dicitur, ^{* Bez. et aliorum.}
Dati sunt ei suffitus multi, ut offerret cum precibus Sanctorum : non satis capio, vel qui alii suffitus sint, præter orationes ipsas Sanctorum : vel si quis Christi merita notari sentiat, quomodo verè dicatur, *Suffitus illos Christo dari.* Non accipit ea aliunde Christus, sed ut refertissimus omnium Meritorum thesaurus, eadem aliis largitur. Quare omnino retinendam censui vulgatae vestræ lectionem, *Data sunt ei incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum super Altare.* Quam præpositionem *De*, et Erasmus et alii recentiores Interpretes meritò addiderunt. Sic per Hybertaton à Ribera tuo rectè hīc observatum, sensus est, *Data sunt ei incensa multa de orationibus Sanctorum, ut daret seu offerret eas Deo.* Quo eodem modo etiam in sequenti versu ad verbum Græcè dicitur: *Ascendit fumus suffituum precibus Sanctorum, non cum, sed De precibus Sanctorum.* Hebraismi apud Johannem frequentes. Hebraismus verò familiaris, ut præpositio *Ex* vel *De* subintelligatur: ut Exod. xxxvii. 6, *Fecit Propitiatorium ex auro mundo.* Hebraicè ad verbum ut et Montanus vertit, *Fecit Propitiatorium auro mundo.* Sic 1 Reg. vi. 31, *Fecit ostiola de lignis oleæ.* Hebraicè ad verbum ut et Montanus vertit, *Fecit fores de lignis Oleæ.* Eodem hīc Hebraismo dicitur ad verbum; *Incensa multa precibus Sanctorum,* id est, de precibus Sanctorum. Quia sicut Thymiana ex variis aromatum generibus conficiebatur; Ita Thymiana hoc quod Deo Christus obtulit, ex variis Sanctorum omnium orationibus, velut variis aromatibus conflatum erat; quæ diversis modis, diversis linguis, diversis votis, à diversis, imò omnibus Sanctis [351] Deo fundebantur. Hæ omnes, Sanctorum omnium preces, velut *suffitus et incensa* ascendunt ad Thronum Dei; sed non aliter nisi per hunc *Angelum fœderis, et ab hoc Angelo,* Deo offeruntur. *Per ipsum,* ut ait Primasius, ^o *omnium preces ad Deum suaviter perveniunt.* Sed cur ego hæc tam ardua mysteria tibi inculco? Citiùs incidi aut Adamanti, quām cerebello tuo hæc insculpam. Vides interea, illa ipsa quæ pro te citas ex Scripturis testimonia, te tuamque causam planè jugulare.

12. Addis, ^p *Deum in gratiam Sanctorum jam mortuorum* ^{q Cons. Red. p. 38.}
multa vivis concedere; et hoc ex Scripturis probare vis. Nu-

gacem hominem, quis hoc negat ? quis vel de eo dubitat ? quid hoc ad eorum pro viventibus *in particulari* Intercessionem ? quid ad Intercessionem *ex condignitate suorum operum* ? Dixisses, Deum ad preces et intercessiones Sanctorum mortuorum, quas pro nobis *nominatim et in particulari* præstant, et propter *operum suorum condignitatem* multa viventibus concedere. Hoc quia verè dicere, quia è Scripturis probare te non posse sciebas, ad strophas te vertis et tergiversationes : et *in gratiam Sanctorum defunctorum Deum multa viventibus concedere* : quod nemo negat contendis. Videamus tamen quām solidè tu hoc etiam ex Scripturis confirmas.

13. Citas primò, Gen. xxvi. 3, 4, 5, et 24. Ubi sic Deus Isaako dicit, *Multiplicabo semen tuum, et benedicam tibi propter Abrahamum serrum meum, et præstabō juramentum quod juravi Abrahāmo patrī tuo.* Nulla hic oīnīd Abrahāni defuncti intercessio pro Isaako : Sed nec præstat hæc Deus propter Merita seu condignitatem operum Abrahāni, sed propter promissum et juramentum suum : *Præstabō, inquit, juramentum quod juravi Abrahāmo.*

14. Nec aliud illa verba sonant, ver. 5 : *Benedicam tibi et semini tuo, et gentibus omnibus in semine tuo, propterea quod auscultavit Abraham voci mea, et obseruavit præcepta mea, et statuta mea, et leges meas.* Hic scio tu, tuique Meritum propriè somniatis. Et verè somniatis. Meritum enim verè hic nullum. Quod verè meritum est, nostrum esse debet. *Si alienum, aut quod suum est, Deo damus nullum ex eo debitum, nullum meritum oritur,* ut rectè tuus Cardinalis.⁹ Obedientia verò illa, quam præstamus Deo, nostrum non est. Illius est qui dixit,^r *Ego faciam ut in Statutis meis ambuletis.* Illius de quo Apostolus,^t *Deus est qui operatur in vobis non solum facere, sed et velle.*

^s Bell. lib. 5, de Justif. c. 10, § Tertio, Ezecl. 36.27. ^u Phil. 2. 13. ^u Bern. Serm. 1, in Annunc.

Merita^u omnia, id est, omnia opera bona, verè nil aliud sunt, nisi Dei dona. Nec quia nos facimus ea, *debitor* sit nobis Deus, sed quia ille facit ut faciamus, *debitores* multò magis Deo nos esse agnoscimus.

15. Quod verè Meritum, *officium indebitum* esse debet. Nam si debitum servitium solummodò præstetur, ne gratias quidem tali servo agit Dominus : nedum ultra quod stipulatus est stipendum, mercedem ampliorem tribuit. Nos omnes stipendum, ut sic dicam, præ manibus à Deo accepimus, cùm creaturas nos suas, cùm homines condidit : stipendio hoc sic Deo obærati

sumus, ut etiamsi mille myriades annorum, nec vel latum unguem ab illius mandatis unquam deflectentes, in illius obsequio impenderemus, ne sic quidem ultra receptum in creatione nostrâ stipendum, mercedem ullam promererter possemus. *Docet* hoc Servator ipse :^x *Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis,* ^x *Luc. 17. 10.* *dicite, Servi inutiles sumus* (inutiles quidem, quoad ulteriùs quidquam promerendum, licet non inutiles, quoad debitum officium præstandum) *nam quod debuimus facere* (nec ultrâ) *fecimus.* Hujus veritatis vi *victus Jansenius*^y tuus agnoscit, *nos quatenus* ^y *Concord.* *Dei servi sumus* (quo autem respectu servi Dei non sumus?) ^y *Evang. c. 98.* *nihil propriè mereri:* et rationem verissimam reddit: *Quia nunquam rependere possumus quantum à Deo bonorum accepimus et accipimus in singulas horas.* Ambulare in præceptis et Statutis Dei, fuit in Abrahamo, est et in omnibus *officium debitum:* et quia debitum, nullum in eo meritum. Officio debito si quid vel *promittitur vel donatur, Gratia illud est, non debitum.* *Liberalitatis* actus est, non propriè *Justitiae: Misericordia sola Dei in hoc agnoscenda, merita hominum nulla in hoc prædicanda.* *Gratis* primum promittitur: sed quod ex gratiâ est promissum, ex *justitiâ* jam et *Debito* est solvendum: et solvetur quidem ut *debitum*, non ex *dignitate* ulla promerentis, sed ex *justitiâ* solùm et veracitate promittentis.

16. Quod verè Meritum, mercedi quæ ei redditur, debet esse [353] *æquale^z valore, pondere, ac justâ mensurâ,* ita ut in opere sit *proprio-* ^x *Anglo-*
portio^a et absoluta æqualitas ad præmium. At obedientia omnis *Rhem.*
nostra finita: merces ejus infinita. Finiti verò ad Infinitum ^{Annotationes in 2 Cor. 3, § 2.}
nulla proportio.

17. Atque ut adhuc clariùs perspicias ex illis quæ citas de Abrahamo verbis Meritum tuum concludi non posse, specta quæ illic Benedictio promissa Abrahamo. Habes ibi benedictionum omnium fontem, benedictum Abrahæ semen, *Benedictæ^b erunt in semine tuo omnes gentes.* Quid? An credis Abrahamum hoc à Deo promerüsse, ut Christus, ex ipso nasceretur? Ne sic desipe. Quin potius à Sandero^c tuo disce, *Neminem neque hominem neque Angelum, imò nec ipsum quidem Dei filium promerüsse, nec verò potuisse promererter, ut Deus fieret homo.*

18. Quare ergo, inquieres, dixit hīc Deus, se benedicturum Abrahamo, et in ipso non Isaako solùm, sed et omnibus gentibus, *Propterea quòd auscultavit Abraham voci meæ?* Annon illud *Propterea quòd, Meritum notat Abrahami?* Omninò non notat.

^x *Cor. 3, § 2.*
^a *Bell. lib. 5,*
^b *de Just. c. 14,*
^c *Modum, et c. 17, § Jam.*

^x *Gen. 26. 4.*

^c *Lib. 6, de Just. c. 6,*
^{§ Et ut.}

Sed bonitatem et benignitatem Dei luculentissimè demonstrat. Tanta est Dei justitia, ut neminem *ultra condignum* puniat. Tanta est Dei misericordia, ut pios omnes *ultra condignum* remuneret. Debuit sine ullâ mercede, Deo auscultare, illiusque præcepta ac statuta observare Abrahamus. Sed ut quâm sibi grata esset Abrahami obedientia demonstraret Deus, mercedem amplam, et immensam, Benedictionem et temporalem et æternam, Benedictionem et sibi et filiis ac posteris suis, etiam et omnibus in fide ac obedientia, Abrahami vestigiis insistentibus, Benedictionum omne genus gratiosissimè *præter* et *supra* debitum ac meritum Abrahami, ultrò promisit: et promissum juramento firmavit. Dixit Abrahamo, *Benedicam tibi et semini tuo*; non quia tu dignus, sed quia mitis ego. Dixit et Isaako, *Benedicam tibi propter Abrahamum*, non propter illius meritum, sed propter meum promissum, nec quia dignus erat, sed quia justus ero.

19. Citas secundò, Exod. xxxii. 13, ubi sic Deum Moses alloquitur, *Recordare Abrahami, Izaaki, et Israelis servorum tuorum, te jurâsse eis per te et promisisse eis, Multiplicabo semen vestrum.* Ubi hîc ulla Sanctorum defunctorum ad Deum intercessio? Ubi meritoria intercessio? Ipsa illa Mosis viventis precatio, promisso et juramento Dei, non *meritis* Abrahami, Isaaki, aut Israelis innititur.

[354] 20. Citas tertio, 3 Reg. xviii. 36, ubi sic ait Elias, *O Jehova, Deus Abrahami, Isaaki, et Israelis, innotescat hodiè te Deum esse in Israele, et me servum tuum.* Vanum hominem et imperitum! ullane hîc defunctorum pro vivis intercessio? Intercessio meritoria? tædet me ineptiarum tuarum.

21. Citas quarto, 1 Paral. xxix. 18, ubi sic dicit David, *Jehova Deus Abrahami, serva hoc in sæculum.* Recitâsse hæc, est refutâsse. Non Intercessionem defunctorum, sed fatuitatem tuam hæc clarissimè demonstrant.

22. Citas quinto, 3 Reg. xi. 12, 32, et 34, ubi dicit Deus Salomoni, *Lacerabo hoc Regnum à te, et tradam servo tuo. Veruntamen diebus tuis non faciam hoc, propter Davidem patrem tuum: è manu filii tui lacerabo illud, et tradam servo tuo. Tribus una erit ejus (filii Salomonis) propter servum meum Davidem, et propter civitatem Jerusolymam quam delegi.* An hîc ulla Davidis mortui intercessio? Intercedere igitur credas lapides ipsos et muros Jerusolymæ. Nam *propter civitatem* etiam illam quam delegit, non laceravit Regnum à filiis Salomonis. Sed nec

propter *meritum* Davidis hoc fecit Deus, sicut nec propter *meritum* lapidum et lignorum civitatis. Propter *Davidem* factum est, non *meritum Davidis*, sed promissum illud Davidi factum, 2 Sam. vii. 15. *Si perversè egerit filius tuus, corripiam eum in virgō hominum, at benignitas mea non amovebitur ab eo, quem admodum amovi à Saule.* Regnum integrum Sauli et posteris ejus eripuit Deus. Non sic faciet filii Salomonis *propter Davidem*, id est, promissum hoc Davidi factum. Propter civitatem etiam hoc factum est, non *meritum civitatis*, sed *promissum Dei de civitate illā* factum, 2 Chron. vi. 6, et Psal. cxxxii. 14, *Elegi Jerosolymam, ut sit nomen meum illic*: *Et dixit, Hæc est requies mea in sæculum, hīc habitabo, quoniam elegi eam.*

23. Citas sexto, 3 Reg. xviii. 15, 4, ubi de Abiah, qui ambulavit in omnibus peccatis patris sui Rehoboami, dicitur, *Sed propter Davidem dedit Jehova illi lucernam in Jerosolymā, suscitando filium ejus post eum.* An Davidem credis tum defunctum pro hâc lucernâ intercessisse? Propter Davidem quidem dedit: non propter preces, non propter *meritum Davidis*, sed *propter promissum Dei Davidi* factum, 3 Reg. xi. 36, *Filio ejus dabo Tribum unam, ut sit lucerna Davidi servo meo omnibus diebus coram me Jerosolymis.*

24. Citas septimo, 4 Reg. viii. 19, ubi de Jehoramo rege impio dicitur, *Noluit Jehova perdere Judam propter Davidem servum suum, quemadmodum dixerat de eo, se daturum illi lucernam in filios ejus omnibus diebus.* Quoties hanc crambem repones? liceat mihi te ut ille apud Comicum^d affari.

^d Plaut. in
Men.

*Quibus hīc pretiis porci veneunt
Sacri, sinceri nummos eos à me accipe.
Jube te piari de mēd pecuniā.
Nam ego quidem insanum esse te certò scio.*

25. Citas octavo, 4 Regum xix. 34, ubi Deus Hezechiam sic alloquitur: *Protegam civitatem hanc propter me, et propter Davidem servum meum.* Quod idem repetitur, 4 Reg. xx. 6, Isa. xxxvii. 35, quæ utraque loca tu citas. At nulla hīc defuncti Davidis *Intercessio*: nulla pro Hezechia, aut quovis alio in civitate *in particulari* intercessio: nulla *meritoria* et ex *condignitate operum* Davidis intercessio. In his omnibus, quæ sola probando erant, claudicat semper tua probatio. Protegebat Deus civitatem illam *propter se*, id est, propter misericordiam suam: protegebat eandem *propter Davidem*, id est, propter promissum suum Davidi

factum: In altero *Benignitas*, in altero *veritas* Dei elucet; in neutro Davidis meritum. Atque ut scias genuinum hunc esse, et horum et similium omnium verborum sensum, audi quæ dicit Moses, Deut. ix. 4, 5, 6. *Ne dicas in corde tuo* (ne vel cogites) *Propter justitiam meam fecit hoc Deus.* *Non propter justitias tuas, aut rectum animum tuum, ingressurus es terram eorum, sed ut præstet Deus verbum quod juramento promisit majoribus tuis, Abrahamo, Isaako, et Israeli.* Quisquamne hæc legens, de justitiâ suâ, de meritis et condignitate suorum operum audeat Deo obstrepere? Sed audi et illud, Ezec. xxxvi. 22, *Dic domui Israelis, Sic ait Dominus Jehova; Non propter vos ego hoc facturus sum, ô domus Israel, sed propter Nomen sanctitatis meæ, quod profanatis in medio gentium, ut sciant gentes me esse Je-*

[356] *hovam.* Quis ita sit cæcus, ait Augustinus,^e ut non videat? quis ita lapideus, ut non sentiat istam gratiam non secundùm merita bonæ voluntatis dari, Domino dicente atque attestante: *Non propter vos ego facio, sed propter Nomen meum sanctum.* Quare enim, dixit, *Ego facio, sed propter Nomen meum sanctum, nisi ne illi putarent propter bona sua merita fieri, quod non erubescunt dicere Pelagiani:* nec jam erubescunt dicere Papiani.

26. Atque hæc sunt, quæ ex Veteri Testamento profers, ut *cogas* omnes agnoscere, *Sanctos defunctos pro viventibus in particulari intercedere*: Quæ non sani esse hominis, non sanus juret Orestes. Unicum è Novo Testamento locum ad hoc firmandum affers. *Faciendos, inquis,*^f *nobis amicos de Mammona iniquitatis monet Christus, Luc. xvi. 9, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Tu hîc cum Bellarminos^g per *amicos*, intelligis *Sanctos*, qui cùm Christo regnant; et indè sequi opinaris, homines juvari precibus Sanctorum, qui jam defuncti sunt, eosque pro nobis etiam *in particulari intercedere*. At secus olim et rectius tibi^h visum est, *non Sanctos defunctos, sed pauperes viventes hîc à Christo intelligi*: sicque Augustinum sensisse asseris. Et verè profectò pauperes omnes, sive Sancti sint, sive non Sancti, in quos pio affectu et Christi nomine eleemosynæ erogantur, *Amici illi sunt*, de quibus Christus hîc agit: æquè per utrosque recipimur in æterna habitacula. Nam si inopes illi solùm qui *Sancti* sunt, amici illi essent, periret omnino quicquid pauperibus indignis impenditur. At certè quod pauperibus licet improbis et reprobis, ipsisque Christi hostibus, Christi nomine palliatis, quod illis quoque *Christi nomine*, Christiano

• Lib. de Grat.
et lib. Arbit.
c. 14.

^f Cons. Red.
p. 39.

^g Lib. 1, de
Purgat. c. 4,
§ Sextus.

^h Spalat. lib.
5, de Reprob.
Ecccl. c. 8, n.
61, 62.

affectu, et ut *Christianis* datur, illud quoque ipsi Christo datur. Utque olim Aristoteles de improbo cui beneficu*s* erat, dixit,ⁱ Diog. Laert. in vit. Arist. *Dedi Humanitati, non Homini*; Ita quod his improbis, pio affectu donatur, non Homini solum aut Humanitati, sed *Christianitati*, ipsique *Christo* datur. Nec minus dixit Christus^k de Juda quem ^{k Matt. 10.} Diabolum esse sciebat, quam de Petro et Johanne, *Qui recipit vos, me recipit*: nec dixit, *Qui recipit Prophetam sanctum, fidelem et electum, sed, Qui recipit Prophetam in nomine Prophetae, mercedem Prophetae accipiet*. Nec dicit Christus, Beati misericordes in Sanctos, justos et electos (*Difficile tunc esset, ut* [357] ^{1 Plat. in Apophtheg.} *dixit Agesilaus, imò planè impossibile misereri simul ac sapere*) ^{m Matt. 5.4.} *sed dixit, Beati misericordes*. Pauperes igitur quicunque justi, et injusti, electi simul ac reprobi, si in eos misericors sis, illi tibi *amici* sunt, quos Christus te parare monet.

27. Unde verò hos tibi *amicos* facias indicat, cùm ait, *Facite vobis Amicos de Mammona iniquitatis*. Divitias omnes Mammona iniquitatis, seu iniquas divitias vocat: non quia omnes aut ab omnibus iniquè dispensantur. Absit ut Sancto Abrahamo, Jobo, aliisve Dei, servis injuriam tantam quis faciat: Sed quia frequenter et à compluribus per fraudem et tyrannidem acquiruntur, per vim et injustitiam detinentur, ad luxum et libidinem profunduntur, ideo *Mammona iniquitatis* vocavit eas Christus. Sed neque id voluit Servator, ut ex divitiis *per fraudem, aut injustitiam comparatis*. Amicos nobis vel pauperes, vel Deum faciamus: Opum istiusmodi nos dispensatores non sumus, cùm verè nostræ non sint. Non *donandæ* illæ, sed *justis Dominis restituendæ* sunt. Nam sacrificium ex rapinis odit Dominus: Sed ex divitiis quas justo titulo possidemus, ex iis quæ vel hæreditate nobis, vel dono, vel justo labore acquiruntur, ex *his solis Amicos* nos parare jubet Christus. Nec enim pestiferum tuum dogma, vel à teipso lamentis ullis satis dignè defleri, vel à quoquam satis graviter castigari potest; cùm sic ait,ⁿ *Certè Christi pronunciatum est, aliquos etiam per iniquè sibi conquisita, justos et sanctos demerentes, per eos posse in æterna recipi tabernacula*. O mancipium avaritiae, qui avaris omnibus patrocinium ultrò porrigis! Adesdum, Balaame, Pygmalion, Bellerophon, omnesque qui usquam estis Eucliones; Fraudate, deprædate undecunque, quomodo cunque opes corradite; Dein pauxillulum ex eis pauperibus erogate, certè et sine omni dubio, etiam ex Christi pronunciato, si Antonio magistro

^o Spalat. lib. 7, de Reipub. c. 12, n. 11.

auscultare vultis, recipient vos in æterna tabernacula. At aliter

^o 1 Cor. 6. 9. sanctus Apostolus, ^o *Nolite errare, Iniqui regnum Dei non possidebunt: neque fures, neque avari, neque rapaces regnum Dei*

^p Homil. 47, in Matt. *haereditabunt. Aliter S. Chrysostomus, ^p Feneratus sum aiunt: sed pauperi obtuli. Bona verba quæso. Talia sacrificia Deus*

^q Alex. III. ^c Cum tulit de Usuris. *non accipit. Aliter ex S. Augustino tuus Pontifex Alexander,*^q

[358]

^s Aug. lib. cont. Mendac. c. 7. *Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Aliter S.*

*Augustinus, ^r Quis est qui dicat, Ut habeamus quod demus pauperibus, faciamus furta divitibus? Quis est qui hoc dicat, nisi qui res humanas, omnesque conatur mores legesque subvertere? Quis inquis, Sancte Pater, hoc dicat? M. Antonius, Archiepiscopus Spalatensis ille hoc dicit, etiam Christum ipsum hoc docere, dicit. Ille res humanas, ille omnes moresque, legesque, subvertere conatur. Vos vero, quibus talenta decem, aut vel duo solùm commisit Dominus, Augustino potius, Chrysostomo, imò Christo ipsi auscultate, *Facite vobis pauperes Amicos, sed ex opibus justè comparatis;* sic facite eos Amicos, ut Deum ipsum inimicum non faciatis.*

28. Nodus adhuc unus, isque difficillimus superest, quomodo Amici hi, id est, pauperes *adhuc viventes*, maximè si ipsi *Sancti non sint*, in æterna nos habitacula possint recipere? An *viventes* eos qui defuncti sunt, recipient? An qui ipsi *exclusi sunt* ab illis habitaculis, alios recipient? Nodum hunc rectissimè solvit tuus Jansenius.^s Duas ille *subtiles*, ut vocat, loci hujus explicationes affert: utrasque, licet non incommodas, quia subtiles sunt et coactæ, dimitto. Genuinum verborum sensum ita explicat: *Dicuntur illi (pauperes Sancti tum viventes) recepturi suos benefactores in Cælum, quia propter illos et beneficentiam in illos erogatam, Christus eorum benefactores recepturus est, qui sibi imputat factum, quod illis impenditur, juxta illud, Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, et quicunque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum, non perdet mercudem suam. Potest etiam hoc generaliter accipi de quibusvis pauperibus, sive Sancti sint, sive non Sancti, qui qualescunque sint, et quanquam non ipsimet ingrediantur æternas mansiones, dicuntur rectè recipere benefactores suos in Cælum, ob rationem priùs dictam, quia propter beneficia illis impensa, Christus illos recipit in Cælum.* Hæc ille: et rectissimè. Nam sicut quod illi in pauperes quoscunque nomine Christi erogaverant, id in se ipsum erogatum ab illis æstimat Christus, ita vicissim quod

^s Concord. Evang. c. 95.

Christus mercedis loco beneficis rependit, id ipsum pauperes illos beneficis rependere aestimat. Sicut in recipiendo eleemosynas Christus, personam pauperum, sic in renumerando eleemosynas, pauperes personam Christi sustinere, et quod Christus propter illos facit, id illi facere dicuntur, sicut quae illis facta sunt propter Christum, ea Christo facta esse dicuntur. Ut illi Christo donasse verè dicuntur, quod gratiâ Christi pauperibus quibusvis donârunt, ita pauperes illi, id rependere beneficis verè dicuntur, quod gratiâ pauperum Christus eis rependit. Ita nulla hîc omnino Sanctorum defunctorum, vel *invocatio*, vel *intercessio*, vel *mentio*. De pauperibus solùm *viventibus* agit, non de Sanctis defunctis, et de Christi remuneratione, non de Sanctorum intercessione agit.

[359]

CAP. LVII.

DUO LOCA EX CHRYSOSTOMO, ET AUGUSTINO, PRO INTERCES-
SIONE SANCTORUM, ALLATA AB ARCHIEPISC. SPALATENS.
EXAMINANTUR.

E SCRIPTURIS, ut vides, nihil est, quo nos cogas. Subsi-
dium petis à Patribus, et primùm è Chrysostomo. *Videndi sunt*,
inquis,^t *Commentarii*, qui dicuntur Chrysostomi Homil. ii. in ^{Cons. Red.}
^{p. 38.} *Psal. l.* Chrysostomi Homiliam non audes dicere. Terret te,
opinor, quod ibi dicitur, *Latronem januam Paradisi aperuisse*:
quam vos^u ad Christi resurrectionem clausam fingitis. Aut illud
te fortè conturbat, *Peccata tua dicio, ut deleas illa.* Non dico,
ut confitearis conservo tuo, qui exprobret; dicio Deo qui curet.
Quod cum necessitate vestrâ confitendi Sacerdoti non benè
cohæret: Est verò in illâ Homiliâ quod tibi valde salutare, si
auscultare velis. Sic peccatorem ibi exagitat Dæmon: *Eras in*
theatro cum amicis, in circo cum sodalibus, in lupanari cum
meretricibus; rapuisti, avaritiæ studuisti, pejerâsti, blasphemâsti,
quæ jam tibi salutis spes? Speculum hîc habes tuæ vitæ tuo-
rumque scelerum. Accipe nunc, si sapis, Chrysostomi phar-
macum: *Pœnitentiam age. Millies peccâsti, millies pœnitentiam age.* *Spongia peccatorum tuorum lacrymæ tuæ sint.*
Grande barathrum peccatorum tuorum, sed multa et ineffabilis

^u Catech.
Trid. in
explic. 5 art.
Symbol. n. 6.

Dei misericordia. Utinam verò hæc ad cor tuum loqui possem.
Sed Cathedram in Cœlo habet qui corda docet.

^x Chrysost.
Hom. 41, in
Gen. et Hom.
27, in Matt.
[360]

^y Chrysost.
Hom. 2, in
Psal. 50, in
fine.

^z Trid.
Catech. in
explic. Symb.
art. 5, n. 5
et 6.

2. Sed audiamus quæ dicat tuus Commentator, quem ego Chrysostomum fuisse non dubito, præsertim cùm et alibi^x non dissimilia apud ipsum legantur. *Sanctus*, inquit,^y *David, non solum cùm in corpore esset, placuit Deo, sed et post mortem suam vivis invenitur præstisso grande solarium.* Sic Chrysostomus. Species quidem subsidii tibi hic aliqua, sed præter speciem nihil. Davidem tunc in *Limbo* visione Dei orbatum fuisse, tui^z te docent. Quare nec Hezechiam, nec obsidionem, nec periculum sui populi, aut civitatis, nec si millies cum invocasset Hezechias, preces ejus cognoscere sine speciali et extraordinariâ revelatione (cujus apud Chrysostomum aut quemvis alium nulla mentio) potuit tum David. Et quidem Sanctos in *Limbo existentes*, neque *invocatos tunc fuisse*, neque in *particulari pro viventibus intercessisse*, et docent, et ex ea, quam jam dixi ratione, tui^a demonstrant. Ita, quod tuam causam jugulat, neque Davidem *invocavit* Hezechias, neque pro Hezechia in *particulari intercedebat* tunc David.

3. Tria sunt quæ te hic torquent, vel tu illa potius. Primum, quòd hic dicitur, *Davidem post mortem Hezechiam juvásse.* Quis verò negat, quis vel dubitat pios parentes etiam jam mortuos filios suos juvare, plurimumque eis commodare? Quis

^b Exod. 20.6. nescit gratiosam illam in Decalogo promissionem Dei, *Ego^b Jehova exercens benignitatem in millesimos* (à Patribus) *qui diligunt me, et observant mandata mea?* Hezechias, Sanctus filius Sancti Davidis, jure poterat, imò debuit expectare à Deo, ut licet centesimus à Davide fuisset, tamen propter *promissum hoc Dei*, ideoque propter Davidem, et eo nomine, quia David Sanctus erat, et ipse Sancti Patris vestigiis insistebat, benignitatem in se, quam promiserat, exercebat Deus. Huc spectat quod ait Chrysostomus, *Grande solarium præstisit Hezechia David.* Omnipotens grande, etsi nec Hezechias illum invocaret, nec ille vel Hezechiam, vel obsidionem vel statum Hezechiae et civitatis cognosceret, nec pro Hezechia aut ulla viventium in particulari Deum interpellaret. Solarium hoc grande, veritati Dei, et promissioni innititur, non vel Hezechiae *invocationi*, vel Davidis *intercessioni*.

4. Alterum quod te torquet, est, quòd *merita Davidis mortui vivere et vigere*, hic dicuntur. Lenis scrupulus, si in Patrum

scriptis, vel lenissime versatus essem. *Mereor apud eos, idem* [361] *quod obtineo et consequar*, sive ex valore et condignitate operis, sive ex gratiâ, sive ex promisso, sive alio quoque modo; si quid obtinuisti, illud eorum idiomate meruisti. *Paulus^c, cùm Greg. Moral.
Redemptoris nomen conatur in terris extinguere, ejus verba de lib. 9, c. 17.*

meruit audire. Judas^d illius sacrificii communicationem ^d Chrys.
meruit. Utrum epistola mea in manus tuas pervenire meruerit,* Serm. de
adhuc nescio. Fælix^e culpa quæ talem meruit habere Salvatorem. Prodit. Judie.
Obtinuit id culpa; ex condigno mereri non potuit; et id genus * Aug. ep. 9.
infinita. Hinc meritum opus omne quo præmium aliquod quis ^e Hym. in
consequitur, sive ex condignitate, sive ex promisso, sive ex gratiâ Bened. Cerei.
et dono, sive quovis alio modo. Ex quo fit, ut quod tuus te
Vega^f monet, nomen meriti nonnunquam usurpetur, ubi nulla est ^f Andr. Veg.
ratio meriti, neque ex congruo, neque ex condigno. Ubi conse- lib. 8, de
cutio solùm præmii, licet non ex condigno, sed ne ex congruo Justif. c. 8,
quidem notetur. Hoc sensu dixit Augustinus^g Christi gratuita ^g Ad artic.
gratia, et multorum malis meritis non tribuitur, et nullorum bonis falsò sibi
meritis prævenitur. Hoc ex Bellarmino discas. Solet, inquit, impos. art. 5.
Augustinus appellare Meritum quemlibet actum bonum, ratione ^h Bell. lib. 1,
cujus aliquid aliud accipimus. Etiam ex Vegaⁱ qui Meritum de Grat. et Lib. Arbit. c.
largè vocari dicit, actionem quamvis acceptutam ad præmium ali- 14, § Hinc.
quod vel ex debito, vel ex pacto et conventione, vel simpliciter ex
gratiâ; et generaliter quocunque opus quod impetrat apud ali-
quem mercedem aliquam vel præmium. Si hoc sensu meriti
nomen à vobis acciperetur, nec Calvinus, nec quis alius, à meriti
nomine unquam abhorruisset. Sed errori vestro (quod vobis
solenne) latebras in verbis quæ commodè Patres usurpârunt,
quæritis: et meriti nomen in Patribus, ad operum condignitatem,
ad justum quoad pondus et mensuram pretium vitæ æternæ tor-
quetis; Sensu hoc nemo antiquorum opera nostra merita vitæ
æternæ sensit. Sensu alio, eoque quem dixi merita vocârunt,
bona opera omnia, quia ex promisso et gratiâ Deus amplissimis
ea remunerat præmiis. Sic ipse Chrysostomus,^k O beatum Sanc-
tissimum Davidis meritum, quod laudat Deus! Obedientiam, ^k Hom. de
pietatem, fidem, bona opera Davidis laudabat Deus: Bona illa David, et
Davidis opera, merita Davidis sunt: nec merita tamen ex con-
digno. Nam in^l miseratione et misericordiâ coronasti me: et si^m Ps. 103, 4.
congregariis in judicio, non est justus coram te ullus vivens. Sensu ^m Ib. 143, 2.
hoc nec alio Commentator tuus, ait, David mortuus est, et merita [362]
ejus, id est, Pietas, justitia, clementia, aliaque bona opera vident

in conspectu Dei. Eorum in Heschiâ suo filio mercedem recepit David, sed recepit non ex *condignitate operum*, sed ex *Gratiosissimâ Dei promissione*, quia pietatem et bona opera Patrum omnium, nominatim Davidis, ad millesimos usque filios remunerare promisit Deus.

5. Tertiò torqueris, quod *David mortuus Heschiæ vivo patrocinari dicitur*. Sed profectò non sic patrocinatur, ut vos Sanctos viventium Patronos putatis: non sic, ut in *particulari* vel tueatur ipsum et protegat, vel quod Heschiæ tum discrimen esset, cognosceret; non sic, ut in *particulari* Deum interpellaret. Hæc in Limbo nec facere, nec scire potuit David: nihil horum Chrysostomus vel dixit, vel sensit. Sed patrocinari dicitur David, quia ex promisso Dei facto patribus omnibus Sanctis, nominatim etiam Davidi *patrocinium suum Deus Heschiæ tum porrexit*. Patrocinatur non *intercedendo* pro Heschia, sed ex promisso Dei *patrocinium ei obtainendo*. Sic Sanctos omnes Patres, Filiis suis patrocinari, nec vestræ causæ prodest, et nos ultrò concedimus, et Deus ipse testatur, *Deus ego exercens benignitatem in millesimos diligentium me*.

ⁿ Cons. Red.
p. 39.

6. Patrem alterum citas Augustinum, *Ex illo, inquis, n° Evangelii loco, Facite vobis amicos, Sanctorum intercessioni multum tribuit Augustinus, lib. xxi. de Civit. Dei, cap. xxvii.* Imò nihil quidquam intercessioni tuae tribuit. Nec vel Sanctos defunctos à nobis *invocandos*, vel pro viventibus *in particulari* intercedere dicit. Horum neutrum licet torqueas et te, et Augustinum, inde unquam extundes.

[363] 7. Verba Augustini hæc sunt, *Est itaque quidam vitæ modus nec tam male, ut his qui eam vivunt, nihil prosit ad capessendum Regnum Cælorum largitas eleemosynarum, quibus justorum sustentatur inopia, et fiunt amici, qui in æterna Tabernacula suscipiant; nec tam bona, ut ad tantam beatitudinem adipiscendam eis ipsa sufficiat, nisi eorum meritis, quos amicos fecerunt, misericordiant consequantur.* Locus, si quis alius apud Augustinum obscurus, cui si potero lucem apponam. Refellit Augustinus eo capite errorem perniciosissimum, *Eos tantum modò igne arsuros, qui pro peccatis suis facere dignas eleemosynas hic negligunt.* Nam cùm Apostolus dicat, *Judicium ei sine misericordiâ erit, qui non fecerit misericordiam, qui ergo fecit, inquiunt, quamvis non correxerit perditos mores, sed nefariè ac nequierer inter ipsas eleemosynas vixerit, cum misericordiâ illi futurum est judicium, ut aut non*

omnino damnatur, aut post aliquod tempus à damnatione novissima liberetur. Hinc factum, ut qui divitiis affluenter laxarent sibi habenas ad omnia flagitia; et per eleemosynas Sanctis erogatas, se in æterna tabernacula illorum, quos h̄c amicos fecerant, meritis ac intercessione recipiendos sibi pollicerentur; sic nequiter interea viventes, ac si paululum aliquid pauperibus largiendo, numulis istis licentiam peccandi à Christo quotidiè emissent.

8. Jam si verborum Christi, eum quem paulò antè declaravi sensum (quem esse genuinum cordatus nemo dubitavit) tenuisset Augustinus, et facillimè, et apertissimè solvitur illa impiorum ratiocinatio. Sed Augustinus juxta illum, quem adversarii dabant Verborum Christi sensum, disputat. Disputat, inquam, et quærerit, in ulli tales peccatores sint, *qui* (ut illi dicebant) *licet in peccatis perseverarent, tamen per eleemosynas suas, Santos sic sibi amicos faciant, ut illorum meritis, ac intercessionibus in æterna recipi tur tabernacula.* In quâ Augustini disputatione duo præcipuè spectanda sunt: *Tempus* quando per istos amicos, et eorum intercessionem recipiendi sunt; et *Personæ* quæ recipienda sunt.

9. *Tempus* ab Augustino nullum aliud intelligitur, nisi *novissimi Judicii dies.* Quod vel tu ipse videras, et docueras in ipso illo loco ubi totis viribus, et Invocationem, et Intercessionem Sanctorum propugnas. Explicans enim Augustini hoc in Capite mentem aīs,^o *Quosdam ita mori, ut neque adeo boni sint, ut statim ad inchoatam gloriam transeant; neque adeo mali, ut æternæ damnationi addicantur; sed suspensi expectant ultimum in resurrectione Judicium: cùm hoc advenerit, tum bonorum illorum pauperum à dextris positionum intercessione, in æterna gloria tabernacula recipiendi.* Sic tu ipse Augustinum explicas. Nec certè incommodè. Ad hoc tempus ducunt nos ipsa Augustini verba: ut post aliquod tempus à damnatione novissima liberentur, de damnatione novissimâ, quæ in extremo Judicio pronuncianda est, de liberatione ab istâ damnatione novissimâ, loquitur Augustinus. Quò spectant et illa alia Augustini verba, ubi recitans eorum opinionem, qui illud de Sanctis his amicis intelligent, quod de terrâ bonâ dicitur, quod alia fructum tricenum, alia sexagenum, alia centenum profert, itidem dicebant illi, *Sancti in die Judicij pro diversitate suorum meritorum, alii tricenos, alii centenos, alii sexagenos homines liberabunt.* Laudat Augustinus illius respon-

^o Leg. c. 18,
lib. illius 21,
Aug. de
Civit. Dei.

^o Spalat. lib.
7, de
Repub. Eccl.
c. 12, n. 12.

sum, qui hoc auditu, hortatus est quosque sic vivere, ut inter eos reperiantur qui pro aliis intercessuri sunt liberandis, ne tam pauci sint, ut citò ad numerum suum, vel tricenum, vel sexagenum, vel centenum perveniant, sive multi remaneant, qui erüi jam de pœnitis illorum intercessione non possint. Tempus habes, quando haec Sanctorum amicorum futura est *Intercessio*. Tempus, id est, quando nulli omnino vel hic in terris degentes vel in Purgatorio vestro sint pro quibus intercedant. Intercessio haec apud Augustinum non multum opinor, vel *Invocationem vestram*, vel Sanctorum quam petitis *Intercessionem*, vel illud quod finxitis *Purgatorium* juvabit. *Invocate tunc per nos, Amicos illos: præsentes tum ipsos alloqui, præsentes illi vos audire possunt.*

10. Personæ pro quibus Intercessio apud Augustinum tribuitur, non viventes ulli sint, sed illi solùm qui in peccatis suis sine pœnitentiâ decedunt. Hoc disertè indicant ipsius verba, *Nescio, inquit, qualia illa peccata sint pro quibus et permanentibus, nec profectu melioris vitæ absumptis, intercessio illa sit inquirenda et speranda justorum, quos amicos fecerint ex Mammonâ.* Quid hoc ad vestram *Invocationem Sanctorum?* quid ad tuam pro viventibus intercessionem? Purgatorianos fortè vestros juvari opineris: et ad istos verba tum Christi, tum Augustini, torquet

[¶] Bell. lib. 1, tuus Cardinalis.[¶] Sed vel te Judice, ineptè: Sic enim tu ait,[¶]
[§] de Purg. c. 4,
[§] Sed quis et *Illud confirmo, locum hunc Evangelii* (quem tractat Augustinus),
[§] Addit. *sicut intercessionem Sanctorum aliquam* (eam scilicet quæ extremo
 tertio.
[¶] Spal. loc. *Judicii die futura est), innuit* (vide innuit solùm, non asserit);
 cit. lib. 7, c. *ita Purgatori nullum secum ferre judicium.* Rectè: quomodo
 12, n. 12. enim vel *Judicium* ullum hic Purgatori, nisi ex eo nullos, antè
 exterritum *Judicij* diem liberandos esse fateri vultis?

[365]

11. Sed nec *Intercessionem* vestram innui hic ab Augustino conspicies, si *Personas* diligenter, pro quibus hic Intercessio sit, perpendas. In peccatis ad obitum usque perseverant: In peccatis sine pœnitentiâ moriuntur. An tales per ulla Sanctorum, aut intercessiones, aut merita, in æterna tabernacula recipi posse credis? An mendacem facies eum qui dixit,^r *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis?* An Apostolicæ vocis oblitus

^r Luc. 13. 3. *Si es, Si^s distribuero in cibos pauperum, omnes facultates meas (satis hoc eleemosynarum) charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest?* Qui offenso Deo non reconciliatur, charitas in eo nulla. Reconciliatio ad Deum sine pœnitentiâ planè nulla. Ita sine pœnitentiâ nec salus, nec salutis spes ulla. Talem Sancti

omnes in æterna tabernacula Intercessionibus ac Meritis omnibus, ne fune quidem nautico pertrahere possunt. Visne Augustinum ipsum loquentem híc audire ?

12. De *criminibus* et gravioribus peccatis ita ait,^t *Si quis pro uno scelere omnia distribueret indigentibus membris Christi, nisi desistat à talibus factis, habendo charitatem quæ non agit perperam aliquid, ei prodesse non posset.* De levioribus etiam seu quotidianis delictis, quæ *venialia* vocantur, sic ait, *Oratio quotidiana, quæ Dominica nuncupatur, delet quotidiana peccata, cùm quotidie dicitur, Dimitte nobis debita nostra, quando id quod sequitur non solum dicitur, sed fit, Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Clarè indicans, quòd si quis charitatem in Deum, et propter Deum, in homines non habeat, tali ne quotidiana quidem et leviora delicta, quia in peccatis illis perseverat, dimitti posse. Ex quo sequitur, nulli omnino homini perseveranti in peccatis suis, sicque sine pœnitentiâ morienti, dimitti ipsius peccata, sive graviora sint, sive quotidiana et leviora peccata. Et quia omnibus, etiam justissimis, pœnitentiâ et peccatorum remissione, ut salventur, est opus, ideo concludit rursus Augustinus, *In omnibus impleri illud quod dicitur, Superexaltat misericordia judicium.* Nam quia illi, qui tantâ sanctitate vixerunt, ut alios quoque recipient in tabernacula æterna, misericordiâ liberati sunt ab eo qui justificat impium, imputans mercedem secundum gratiam, et non secundum debitum (debitum nempe ex condignitate suorum operum) : quantò magis per misericordiam illi servantur, qui ab his recipiuntur in æterna tabernacula ? in his multò ampliùs superexaltat misericordia justitiam. Neutri, si in peccatis sine pœnitentiâ perseverent, servantur : neutri ex meritis seu dignitate operum, sed ex misericordiâ Dei servantur.

13. Hucusque clara apud Augustinum omnia. Et ex his quidem satis abundè refellitur eorum, quibuscum disputat Augustinus, error : *qui quosdam licet perseverantes in peccatis, pauperum illorum in quos eleemosynas erogârunt, meritis et intercessione liberandos existimabant.* Sed premit hoc vehementius adhuc Augustinus, et recolligens quæ fusiùs disputaverat, rationem sic contra ipsos vibrat : *Sceleratissimus quisque, qui, vitâ in melius non commutatâ, moritur in peccatis, non est putandus recipi in æterna tabernacula per divitias et eleemosynas in pauperes erogatas : Est itaque quidam vitæ modus, &c., quæ tu citâsti. Ubi non absolutè asserit Augustinus, esse talem ullum vitæ*

^t Aug. loc.
cit. lib. 21,
de Civit.
Dei, c. 27.

[366]

[367]

*modum, sed ex Hypothesi infert: Si ulli perseverantes in peccatis, per eleemosynas, et aliorum merita ac intercessiones, ut vos dicitis, serventur: quia de sceleratissimis hoc nullo modo dici potest, ideo opertet dicere, esse quendam vitæ modum, &c. Ita sensus Augustini Hypotheticus solùm est, Si de ullis hoc quod vos dicitis, verum sit, quia certum est de sceleratissimis hoc dici non posse, de aliis qui sceleratissimi non sunt, dicendum est: Est itaque (ex hâc vestrâ Hypothesi) quidam vitæ modus, nec tam malæ, ut his qui eam vivunt, nihil prosit ad capessendum regnum Cœlorum largitas eleemosynarum; nec tam bonæ, ut ad tantam beatitudinem adipiscendam eis ipsa sufficiat, nisi eorum meritis (ut vos dicitis, et loqui soletis) quos amicos fecerunt, misericordiam consequantur. Majori huic Hypothetico rectè assumere potuit Augustinus, At nullus est talis vitæ modus: Nam nullam tales esse, jam antè probaverat; cùm ne leviora quidem, quotidiana, et venialia peccata cuiquam, nisi desistat à peccando, remitti docuisset. Sed minorem hanc lectoris judicio colligendam ex ipsis verbis relinquens, ille (nolens tam apertè hoc asserere) modestiùs (ut arrogantiam et confidentiam adversariorum acriùs taxaret) eandem *Minorem* proponit in hunc modum: Sed quis iste sit modus, et quæ sint illa peccata, quæ ita impediunt perventionem ad Regnum Dei, ut tamen Sanctorum amicorum meritis, (ut illi loquuntur) impetrant indulgentiam, difficillimum est invenire, periculosissimum definire. Ego certè usque ad hoc tempus, cùm inde satagerem ad eorum indaginem, pervenire non potui. Non potui, inquit, invenire qualia illa delicta sint, pro quibus etiam permanentibus, nec profectu melioris vitæ assumptis, intercessio sit inquirenda, et speranda justorum. Tota igitur Augustini Ratio sic se habet: Si ulli sint qui, ut vos docetis, in peccatis perseverantes et morientes, per Sanctos amicos in æterna tabernacula recipiendi sint, tum est aliquis vitæ modus nec tam bonus, ut aliorum intercessione juvari non indigeat, nec tam malus, quin aliorum meritis, ac intercessione juvari possit: At verè nullus talis est modus vivendi, et ut modestiùs loquar, Ego talem esse vitæ modum, nec scio, nec indagine ullâ invenire possum: Ergo verè nulli sunt, et ut modestiùs loquar, tales non ullos esse scio, nec ulla indagine invenire tales possum, qui perseverantes et morientes in peccatis, Sanctorum amicorum meritis, ac intercessione, in æterna tabernacula recipiendi sunt. Ita hic ipse Augustini locus, quem tuæ causæ favere opinaris, et Invoca-*

tionem Sanctorum, et Intercessionem quam vos docetis, solidissimè refellit.

14. Addit et aliud Augustinus, quòd etiamsi concedatur quod adversarii docebant, aliquos sine poenitentiâ in peccatis morientes, intercessionibus, et meritis Sanctorum quos amicos eleemosynis fecerant, liberari à morte; non tamen ita capiendum est quomodo illi docebant, ut ex igne gehennali, in quo fuerant, eriperentur, sed sic liberari, ut in illum ignem non omnino conjiciantur, sed suspensi alicubi (neque in regno Cœlorum, neque in inferno) morientur, donec in novissimo Judicio, intercessione suorum amicorum, in æterna habitacula recipientur. Huc spectat quod dicitur, *Verùm ista liberatio, quæ sit sive suis quibusque orationibus, sive intercedentibus Sanctis, id agit, ut in ignem quisque non mittatur aeternum, non, ut cum fuerit missus, post quantumcumque tempus inde eruatur.* Quæ vel sola Augustini verba, et *Purgatorium* vestrum, et tam viventium, quām defunctorum pro ipsis preces ac intercessionem clarissimè evertunt.

15. Unicum superest, quod è Virgilio, obiter et in transcurso interserit Augustinus: Miratur *eandem ferè apud Virgilium sententiam reperiri, quæ est Christi in Evangelio.* Dicit Christus, Facite vobis amicos de Mammonâ iniquitatis, ut et ipsi recipient vos in æterna tabernacula. Dicit Virgilius, Quosdam suā beneficentiâ, quasi amicos sibi comparâsse, quorum operâ in Elysios campos admissi erant, *Quique sui memores alios fecere merendo: id est, qui promeruerunt alios, eosque sui memores promerendo fecerunt: prorsus tanquam eis diceret, quod frequentatur ore Christiano, cum se cuique Sanctorum humilis quisque commendat, et dicit, Memor mei esto, atque id ut esse possit promerendo efficit.* Nihil hoc ad Invocationem aut Intercessionem defunctorum; nihil ad ipsorum merita spectat: Homines viventes, Sanctos alios viventes hîc allocuntur, ut Deo pro ipsis supplicare dum vivunt velint: utque hoc illi faciant, beneficentiâ suâ ab ipsis promeruerunt. An defuncti idem vel pro viventibus, vel pro defunctis faciant, an defunctorum meritis, aut intercessionibus hoc concedat Deus, de hoc nihil dicit Augustinus. Et *meritis nullis, vel viventis, vel defuncti Sancti, hoc fieri declaravit antè Augustinus, cum etiam justissimos misericordia Dei servatos esse docuit.* Hæc sunt quæ de hoc obscurissimo Augustini loco dicenda mihi videbantur. Non ut fig-

[368]

mento tuo satisfacerem (quod vel uno verbo rejicere meritò potuissem) sed ut Augustini verbis lucem afferrem. Gratias verò cuivis me ex animo acturum polliceor, qui pari benevolentia lucidam magis facem Augustino hīc apponat. Tu interea vides, sicut in Scripturis, sic in his quos adduxisti patribus *Intercessioni tuæ Sanctorum* patrocinium te nullum habere.

CAP. LVIII.

ANGELOS, ETSI PRÆSENTES ADESENT, RELIGIOSÈ INVOCANDOS
NON ESSE. DEQUE ANGELO CUSTODE; AN UNUMQUEMQUE
TALEM ANGELUM HABERE CERTUM SIT, ET DE FIDE.

A SANCTIS defunctis, ad *Angelorum Intercessionem*, progrederis: mox ab Angelis, ad Sanctos defunctos regressurus, Quicquid attingis urit, et statim ab eo resilis. Sequamur verò [369] anfractus tuos. Quid habes de Angelis, quòd pro nobis illi intercedant, et *suis meritis* intercedant? Scripturas citas, et Patres. Ecce Trutina nunc ad manum: appendamus omnia.

^u Cons. Red. p. 39. 2. *De Angelis*, inquis,^u nota est *scala Jacob*, Gen. xxviii. 12, nota alia ministeria, *Heb.* i. 14, *Videndus est Origenes contra Celsum*, lib. viii., et *Augustinus*, *Epist.* cxxii. Notissima hæc omnia: Nulli nota magis domus est sua quàm nobis, quàm ipsis puerulis nostris, *Angelos esse ministratorios spiritus*, et eos quoties Deo visum, Abrahamo, Jacobo, Elizeo, aliisque viventibus opitulari, inservire, excubias pro eis agere, dirigere in viis suis, eorumque saluti invigilare. At ubi *Invocatio* hīc ulla *Angelorum*, ubi per *ipsorum Merita* et operum condignitatem illorum intercessio pro viventibus? Magnus tu nugator, magnas nugas agis, et cum umbrâ tuâ non nobiscum dimicas.

* Ib. 3. Malè successit tibi de Angelis: An in Angelo Custode feliciùs? Multus tu in hoc, hicque tuas ostendis avis Junonia pennas. Si quisque, inquis,^x juxta se habet *Angelum Domini*, quid obstet quòd minùs quisque illum in opem advocet? Ego vicissim quæro, Si Lohetum tuum juxta te habes, si calonem, aut coquum tuum, quid obstet quòd minùs istos invoces, etiam religioso cultu prostratus ad Calonis tui pedes invoces? Aut si

sacrificulus vester centum aut mille astantes juxta se habet, quid obstet quò minùs eos invocet, et *Religioso cultu* invocet? Da tu in uno, habes idem in his similibusque omnibus obstaculum. Obstat illud Domini mandatum,^y *Quod ego præcipio, hoc tantùm* ^{y Deut. 12.32.} facito Domino; nec addas quidquam, nec minuas. Obstat illud Apostoli;^z *Quomodo invocabunt eum, in quem non crediderint?* ^{x Rom. 10.14.}

Obstat antiquæ Ecclesiæ decretum, in quo cautum est, ne *prætextu^a humilitatis Angelii* invocentur, ne ut *Mediatores quidem Intercessionis* ad Deum invocentur; ut dudum ex Theodoreto declaravi. Obstat illud Augustini,^b *Quem invenirem qui me reconciliaret Deo?* *An eundum mihi fuit ad Angelos?* Quā prece, quibus *Sacramentis?* Multi conantes ad te redire, neque per seipsos valentes, sicut audio, tentaverunt hæc, et inciderunt in desideria curiosarum visionum, et digni habitu sunt illusionibus. Obstat denique illud, quòd non solùm in opem Angelis advocatis, sed ut *Meritis suis*, ut precibus Meritoriis intercedant: sic Christi honorem in Angelos transfertis, *Christus solus^c meruit* [370] ^{c Bell. de Beat. Sanct. c. 17, § Itaq.} nobis gratiam et gloriam: vos hæc sacrilegè et Idololatricè ab Angelis petitis. Advocate Angelos, si præsentes eos adesse vobis constet; petite ab eis, ut vos adjuvent, ut pro vobis orent: nemo impedit, ut præsentes homines qui vivi adsunt advocamus, et hoc ab eis postulamus, sic ut Angelos quoque quos præsentes scitis, vos advocetis eodem modo, per nos liberum est. Invocatio ista non est *Religiosa*, *Oratio* non est. Humilis solùm est *hortatio*, ut quod facere debent, faciant; qualis illa Apostoli,^d ^{d Rom. 12.1.} *Obsecro vos fratres, ut exhibeatis corpora vestra hostiam sanctam Deo.* Non invocat eos Apostolus; non *Religiosè* vel orat eos, vel colit: sed humiliter *hortatur*. Idem faciunt viventes, cùm à viventibus preces postulant ad Deum. Disce hoc ex Aquinate tuo: *Illi, inquit, qui sunt in hoc mundo, aut in Purgatorio, nondum fruuntur visione Verbi, ut possint agnoscere ea quæ nos cogitamus aut dicimus.* Et ideo eorum suffragia non imploramus orando, sed à vivis petimus colloquendo. Ecce Invocatio et Oratio *Religiosa* illi solùm dirigenda, qui cogitationes novit. Ut nihil aliud, *Hoc semper obstat, ne Angelos etiam præsentes invocetis.* Tam multa obstant, ne *more vestro* Angelos invocetis, et tu homo imperitus, quæreris *quid obstet, quò minùs si præsentes Angeli sint, eos quisque invocet.*

4. Præsentem verò adesse cuique suum *Angelum custodem*, quomodo tu certò scis? quomodo indubitatum hîc nobis fidem

^a Aquin.
Secunda
Secunda, q.
83, art. 4,
ad 3.

facias ? Putamus equidem et nos adesse nobis *Custodem Angelum* : putamus inquam : de fide hoc esse, indubitatum esse, ex te aut quovis tuorum scire volumus. *De Angelo*, inquis,^f *Custode*, satis apertè Scripturæ loquuntur, Gen. xlviij. 16, Exod. xxiiij. 20, Psal. xxxiiij. 8, Matt. xviii. 10, Act. xii. 15. Væcors tu verè, qui ex his *Angelum custodem* cuique adesse certò probari opinaris. Vide enim et deplora stultitiam tuam. *Angelus ille*, ait Jacobus, Gen. xlviij. qui vindicat me ab omni malo, benedicat pueris istis. Angelus hic creatus Angelus non est, sed magnus ille Angelus fæderis, cujus meminit Malachias, Jesus ipse Christus. Ille nec alius Angelus est, qui eripuit Jacobum ab omni malo ; Ille nec alius, à quo benedictionem rogabat pro filiis Josephi. Angelum hunc versu 15, Deum vocavit Jacob, Deumque nec alium quemquam, Angeli hujus nomine intelligendum, non solùm docet, sed demonstrat S. Athanasius :^g *Satis*, inquit, præ se tulit Jacobus non ex creatis Angelis aliquem, sed Verbum fuisse Dei, quem Patri in suis precibus consociavit. Hunc enim magnum Consilii Patris Angelum esse noverat, nec alium qui liberat ex malis.

5. Hunc eundem Angelum, non creatum quemvis intelligi etiam Exod. xxiiij, nisi tibi, aut fungo, dubium esse non potest. *Mitto Angelum meum ante te ad ducendum te in viâ*. Meum Angelum, dixit Deus, non tuum, non Mosis Angelum eundemque Angelum vult, qui Exod. xiiij. 21. *Jehova* vocatur : quo nomine Dei solius proprio, nec Angelum creatum, nec creaturam ullam unquam à Spiritu Sancto vocatam invenies. Hic est Angelus ille qui Dux viæ Israelitis erat,* *Jehova antecedebat eos interdiu in columnâ nubis, et noctu in columnâ ignis*.

6. Psal. xxxiiij. Non unum aliquem Angelum, sed multos memorat Propheta. *Castrametantur Angeli Jehovah circa ti-*
^h *1 Reg. 6.12.* *mentes eum.* Sic unum Elisham,^h *Angeli multi*, velut equi ac currus ignei circumstiparunt, quibus ille velut auxiliaribus copiis cinctus erat, et munitus. Quis nisi Antonius *custodem Angelum* hîc apertè tradi assereret ? Quid verò non faciat, quid non dicat Antonius ?

7. Math. xviii. *Angelos esse puerorum* Christus docet, an unus cuique proprius, velut custos presit, an plures simul pro eis excubias agant, non indicat. Disce hoc ex Cardinale Cajetano,ⁱ Bene, inquit, nota, quod non dicit, *Angeli singuli eorum, sed dicit,*

^f Cons. Red.
p. 39.

[371]
■ Lib. 4, cont.
Arian.

* Exod. 13.
21.

In Matt. 18. excubias agant, non indicat. Disce hoc ex Cardinale Cajetano,ⁱ Bene, inquit, nota, quod non dicit, *Angeli singuli eorum, sed dicit,*

Angeli eorum. Ex hoc enim textu non habetur, singulos homines, aut etiam singulos pusillos credentes in Christum (de quibus loquitur textus ad literam) habere singulos Angelos, sed solùm eos habere Angelos beatos; ad cuius verificationem non exigitur, singulos singulorum esse Angelos, sed sufficit multos esse Angelos multititudinis eorum.

8. Act. xii. Pulsante Petro, dixerunt Judæi qui erant in domo Mariæ, *Angelus Petri est.* Illorum hæc opinio fuit. An vera fuerit, Scriptura silet, et in dubio relinquunt. Ita vacillant omnia quæ è Scripturis profers. Nihil ex eis certi de *Angelo cujusque custode* colligi potest. *Probabilitatis* hoc solùm est, et nos sic esse arbitramur: *fidei et certitudinis*, quod tu probare vis, esse non potest. Fidei dogma ex probabilitate stabiliri non potest. [372]

9. At Patres, inquis,^k apertissimè de *Angelo custode loquuntur.* Sit ita. At ex *authoritatibus Doctorum Ecclesiæ*, arguitur solùm probabiliter, ut Aquinas^l te tuus docet. Ita vel sic in ¹ Part. I, q. 1, art. 8. *probabilitatem* solam erumpet hoc fidei tue dogma. Sed quare sic trepidas ad hoc dogmā? Cur non cùm tuis^m clare ac aperte dicis, *Singulis hominibus singulos Angelos ad custodiam esse deputatos?* An et hîc quoque latebram tibi querendam putabas? Nam quæ ex Scripturis adduxisti omnia, *ad fideles*, *ad Sanctos*, non *ad omnes* spectant. Cave verò ne de fide sentias, singulis, etiam reprobis, etiam Antichristo beatum Angelum custodem dari. Certè enim Angelicus ipse Doctorⁿ ultra *probabilitatem* hîc asserere non audebat. *Rationabile, inquit, est, seu probabile.* De fide non est. Sed Patres quos citas audiamus.

10. Primus est Greg. Nyssenus de vitâ Mosis. At ille non apertissimè. Dicit quidem, *Angelum custodem cuique constitutum:* At *occultiorem Traditionem* disertè vocat. Tecum tuus testis pugnat. Tu è *Scripturis*, Ille è *Cabala traditionum* esse vult. Qualis dein illa apud Nyssenum Traditio? *Unicuique homini et Angelum bonum et Angelum malum qui ad malè vivendum impellat, à Deo assignatum esse?* E Platoniconum hoc desumptum Schola, non Christi. Duos ille, et contrarios sibi invicem Genios unicuique datos docuerunt. Duos contrarios Angelos cuique, imò vel fidelibus solis à Deo tributos esse, vix opinor in Sacris literis usquam invenias. Hoc tu apertissimum vocas? *Cabalisticum verius dixisses, et occultum.*

11. Secundus est Basilius in Psal. xxxiii. sed nec ille aper-

^k Cons. Red.
p. 39.

^l Part. I, q. 1,
art. 8.

^m Aquin. p. 1,
q. 113, art. 2.

ⁿ Ib.

tissimè. *Omni, inquit, credenti in Dominum Angelus assidet, si non ipsum nos per prava opera fugaverimus.* Quemadmodum enim apes fugat simus: sic custodem vitæ nostræ Angelum graveolens abolet peccatum. Fidelium hīc solummodò Custodes, Angeli. Sunt verò apud vos singulorum hominum custodes. Nec perpetuus hīc apud Basilium custos abigi potest et fugari. Et quis in Ecclesiā vestrā Angelum custodem sibi adesse audeat asseverare, si Basilio fides? Quî scis te, quî aliquis ex tuis, ullum ex illis [373] *credentibus esse, de quibus Basilius?* Si non sis, Angelus tibi custos nullus. Ut sis ex hoc numero, at *opinione solūm id tibi, non fide constat.* *Utrum actus nostri credendi et diligendi tales sint, quales oportet, et utrum ex habitu proficiscantur, hoc, ut tuus Cardinalis^o docet, sine revelatione sciri non potest.* Putemus porrò tibi aut alicui ex tuis Angelum custodem olim à Deo datum: Habuisse eum te dicas: nuncne habeas incertum est. Foetent plus quàm simus, tua flagitia: Perfidiae, Perjurii, Apostasie, et aliorum tuorum scelerum gravolentia jamdiu abegit Custodem tuum. Et tamen Basilium apertissimè tibi suffragari audes dicere?

12. Tertius et ultimus tibi Pater est Hieronymus in Matt. xviii. *Unaquæque, inquit, anima habet ab ortu nativitatis in custodiam sui Angelum designatum: unde legimus in Apocalypsi Johannis, Angelo Ephesi, Thyatiræ, et Angelo Philadelphia.*

^p Riber. in c. 1, Apoc. n. 117, 118. Non valdè hoc arridebat Jesuitæ^p tuo, qui Hieronymum hīc rejiciendum censem, *Pro certo haberi debet Angelos septem Ecclesiarum, non esse Angelicos spiritus: certum est, Angelos hos esse Episcopos illarum Ecclesiarum: ut nequeam satis mirari fuisse quenquam, qui Angelos esse diceret.* An Hieronymi probationem tam insolenter rejiciat Jesuita, et ex Positione Hieronymi dogma fidei tu stabilias? Una Hirundo non facit ver, nec unus Hieronymus fidei dogma. Et cur Hieronymo potius quàm Basilio fidem habeas? quod *unicuique animæ, quàm quod fidelibus solūm Angeli custodes assignati sint: præsertim cùm Scriptura disertè dicat,*^q *Angelos omnes esse ministratorios Spiritus in ministerium missos, propter eos qui hæreditatem capient salutis?* Si omnes in ministerium electorum missi, vide annon Hieronymus aliquantùm exorbitet, cum *unicuique Angelum custodem assignatum doceat.* Sed nos Patrum autoritate, hoc ut *probabile admittimus, ut certum sit et indubitatum, sic ut ex eo fidei dogma extrui possit, nunquam efficies.*

^q Heb. 1. 14.

^o Bell. lib. 3, de Justif. c. 10,
§ Respondeo loquitur.

13. Scripturis et Patribus addis h̄ic, licet extra ordinem, pro invocatione Angelorum testimonium quoddam Canonici tui Windesoriensis, *Audivi ipse, inquis, r. magnā cum voluptate in Angliā unum ex meis tunc Canonicis Windesoriensibus coram Rege concionantem, et pro concione expressè asserentem, nihil obstarē, quō minūs quisque fidelis possit ad suum Angelum Custodem se convertere, et dicere, Sancte Angele Custos, Ora pro me.*

<sup>r. Cons. Red.
p. 39.</sup>

[374]

14. Dic primū, Canonicus ille quo tandem jure *tuus*? An à te electus? an tu Canonicorum illius Ecclesiæ vel Patronus, vel Fundator? An et h̄ic quoque in Sereniss. Regis nostri jus (nam illius hæc propria sunt) involes? An potius ut amens ille Thrasilaus,^s naves omnes quæ in Piræum appulerant, suas nun-<sup>* Athenæ.
Dipinosoph.
lib. 12.</sup> cupabat: sic eādem tu phrenesi Canonicos eos omnes *tuos* amens vocitas? Certè enim non illi magis tui, quām tu Canonicus illorum; omnes æquo jure Canonicī, tuque non aliis quām *de tredecim illis Canonicis* unus, ut ex ipsis fundamentalibus Societatis illius *statutis*, discere potuisses, et meminisse debuisses. Dic dein unde tibi nihil intelligenti tante *in audiendo voluptas*? Concio illa Anglicano idiomate habita est. Tu Concionatori planè barbarus tunc eras: surdo tibi canebat. Nec aliter audiebas, quām legebat sanctissima Episcoporum Scripta pater tuus Julianus apostata; audiebas, non intelligebas: nam si intelligere potuisses, calumniari nunquam voluisses.

15. Tractavit doctus ille Concionator, Psal. L. 15, *Invoca me in die tribulationis.* Malum tibi h̄ic omen vel in ipso limine. Præcipiente Deo, *Invoca me*, an quis inde deducat, aut doceat, *Invoca Angelos?* Stultus tu h̄ic calumniator, qui quod ne vero quidem simile est, confignis.

16. At Canonicus, inquis, ille, *Expressè asseruit licere cuvis sic dicere: nihil obstarē quin dicat quisque suo Angelo custodi, Ora pro me.* Mendacem hominem! An ille hoc *expressè* dixit? Certè non *expresse*, Imò nec *implicitè*, nec *obliquè*, nec *ullo modo* dixit. Quin et contrarium planè et dixit sæpius et luculenter demonstravit. *Invoke Angelos* aut *Sanctos defunctos*, vanum, stultum, et insanum esse et dixit et demonstravit. Neque *Angelos*, neque *Sanctos defunctos* vel *Matutinā* vel *Vespertinā* cognitione res nostras in particulari scire, ideoque pro nobis in particulari non intercedere et dixit et demonstravit. *Invocationem Angelorum et Sanctorum defunctorum* nec è *sacris literis*, nec è *prisorum patrum Scriptis probari posse* constanter

[375] dixit, docuitque. Horum singula Invocationis vestræ nervos omnes incidunt. Hæc omnia ne Angelos quis invocet, obstant : Hæc omnia obstare et dixit ille et demonstravit. Tu tamen homo vecors, excors, *nihil obstare cum dixisse*, etiam et *expressè dixisse* non erubuisti asserere.

17. Quid quod de Angelo custode nihil quidquam aliud tunc dixit ; nisi hoc, *de Angelo custode fortassis ampliandum* ? Non quia res ei dubia, an ille invocandus, sed quia prolixiorum tractatum res hæc desiderabat, quia dispar illius et aliorum Angelorum ratio, quia cùm in Angelo custode major sit Pontificiis et spes et species in hâc invocationis causâ, ampliorem quoque de eo orationem, quâm temporis illius angustiæ paterentur, habendam censuit. Quantus tu nunc calumniarum artifex es et architectus ! quâm fœcundum tibi in mendaciis fingendis ingenium ! Ut aranea ex se suoque venenato succo telam textis ; sic tu nullâ extrinsecus suppeditatâ materiâ, ex tui solius cerebelli innato lycoctono mendaciorum et calumniarum telas texis ; et in quosvis tela ista tua venenata ejacularis. Tibi nomina mille, mille nocendi artes ; *Et potes unanimes armare in prælia fratres*. Nec addam plura de Canonico tuo ; cujus vel solum nomen calumniam hanc tuam facile abstergat. D^r. is Montacuteus est, famâ et eruditione doctis omnibus notus, qui te omni literarum genere infinitis parasangis post se relinquit : virtute verò, probitate, et morum integritate, non tam illi conferendus tu es, quâm Catoni Verres.

* Cons. Red.
p. 39.

18. Respirâsti jam paulisper, et prurigini tuæ calumniandi aliquantulum in Canonico tuo satisfecisti. Ad patres nunc reverteris, et ex eis *Angelorum Intercessionem*, et ministeria ad nostrum beneficium probare vis. Veterator ! An ministeria Angelorum quisquam negat ? An vel *Intercessionem illorum deprecatoriam* ? Quorsum hæ strophæ ? Doce quod probandum suscepisti, Angelos in particulari, suisque meritis pro nobis intercedere. Doce Intercessionem illorum meritoriam esse, non solùm deprecatoriam : Hoc proba, aut nihil agis.

[376]

19. Dignissimus quem hîc citas testis est Hieronymus, Epist. i. ad Heliod. Hortatur ibi Episcopos, ut officio suo sedulò invigilent, ut seriò cogitent quo in loco collocati sint, quòd eos supplicium, si se viros non præstent, manet. *Non est*, inquit, *facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, jam cum Christo regnantium, ne forte veniat Angelus qui scindat velum*

templi tui, qui candelabrum tuum de loco moveat. De Angelis in illâ Epistolâ nihil aliud reperitur. An tu hoc *intercessionem* Angelorum, an vel *Ministerium* in beneficium vocas? An Angelum hunc qui scindit velum et movet candelabrum, *creatulum ullum Angelum esse* censes? Lege Apocalyp. ii. 5, textus est te dignus, et quem postibus tuis, in dextrâ inscribas. Perspicias Angelum hunc, de quo Hieronymus, non alium esse quâm Angelum Fœderis. Illius honos hic est, *quod tenet stellas in dextrâ, quod ambulat inter candelabra, quod movet de loco candelabra:* Vindex hic est Apostasiae, non Intercessor: *Memor igitur et tuis, unde excideris, et resipisce.*

20. Sed est aliud in verbis Hieronymi, quod silentio præterire non possum. Inter maximas et maximè peculiares Romani Pontificis prærogativas, hoc à vobis^t ponitur, quod sit *Petri et Pauli successor.* Testem tuum nunc interroga. Dicit tibi, nihil esse in hoc Pontifici tuo proprium. Sacerdotes seu *Episcopos omnes*, Cantuariensem, æquè ac Romanum, *loco Pauli stare; Petri gradum tenere*, disertè dicit Hieronymus. Credo equidem Angelum taum custodem hîc obdormivisse, aut nidore scelerum tuorum fugatum fuisse. Certè enim malus tuus Genius, cui ludibrium debebas, locum hunc Hieronymi animo tuo suggessit.

^t Bell. lib. 2,
de Pontif. c.
12, 13, &c.

21. Testis tuus secundus est Chrysostomus, *De Incompreh. Dei Naturâ*, Hom. iii. *Tempore, inquit, illo, quo sacrificium Eucharistiae Deo offertur, non solum homines clamorem illum horribilem reddunt, sed etiam Angeli Domino genuflectunt, et pro ramis oleaginis corpus Domini protendentes, rogam pro humano genere, quasi dicant pro his, Domine, rogamus quos tu adeo dilexisti, ut pro eorum salute mortem obires, animam cruce efflares; pro his supplicamus, pro quibus ipse tuum largitus es sanguinem; pro his oramus, pro quibus corpus immolasti.* Orare pro Ecclesiâ, pro viventibus in genere, asserit ibi Chrysostomus (si homilia illa, de quo justis de causis hæsito, an sit Chrysostomi), Sic eos in genere orare non inficiamur. Intercedere pro singulis in particulari, intercedere per ipsorum merita, quod tibi probandum, non asserit Chrysostomus. Quin et illud addo, Chrysostomum ibi agere de Angelis, qui nobiscum in sacris cœtibus præsentes, sciunt quæ tunc agimus, quæ dicimis, licet (quod caput est in omni oratione) non quæ cogitamus et corde petimus. Illi tum præsentes, cùm horrendum illud, ut vocat Chrysostomus, myste-

rium tractamus, preces suas pro toto humano genere, pro totâ Ecclesiâ nobiscum Deo profundunt. Non intercedunt tunc aliter, quâm quivis hominum præsentium; non invocandi ob hoc sunt, magis quâm quivis hominum præsentium. Adesse verè Angelos sacris fidelium cœtibus indicat Apostolus: *Oportet mulierem potestatem habere supra caput*, id est, velatam esse, propter Angelos, ibi tum præsentes, ne si velamen (quod subjectionis^u sexus feminei Symbolum est ac tessera) abjiciant, non homines solùm, sed ipsi sancti Angeli indecentiæ illius, etiam et inobedientiæ in Deum spectatores sint ac testes. Nam Angelos propriè hîc intelligendos, et Chrysostomus,^x et post eum Aquinas^y rectè declarat: licet hîc Pastores etiam intelligi posse sentiat.

22. Tertius tuus testis est Anastasius Sinaita, lib. v. in Hexam. ait ille, *Iis qui baptizantur, et maximè qui virtute illustres sunt, à Deo dari Sanctos Angelos qui eorum curam gerant.* At nulla hîc Angelorum *Intercessio*, nulla *Meritoria intercessio*. Curam eos fidelium agere quis negat? Quis nisi vecors probet?

23. Quartus tuus testis est Anastatius Nicenus, quæst. lxi. ubi recitat quoddam Cyrilli et Theodoreti dictum: *Scimus, inquit Cyrillus, Sanctos Angelos à Deo esse ordinatos ad opem ferendam credentibus, et ut sint veluti duces populi. Creator, inquit Theodoreetus, Angelorum præsidio custodit hominum genus.* Sed dic jam Posthume de tribus capellis. Ubi hîc *Intercessio eaque meritoria*, Angelorum? Opem eos ferre credentibus, custodire ut Ministros Dei, humanum genus dicit Cyrus. Intercedere verò suis *Meritis*, tu dicis, non Cyrillus, et juxta proverbium, Aliud sus, aliud loquitur Meneclès.

24. Quintus tuus testis est Antonius Abbas contemporaneus Athanasio Epist. ii. ad Arsinoitas. Antiquus valdè author si genuinum dares. At Spurius hic tuus est, ab indocto et inepto

[378] Impostore confictus. Nihil in eo lectione dignum, nihil quod priscam pietatem sapit, aut eruditionem. *Pro certo, inquit,*^z *charissimi, magnum est vobis istud, ut percontemini de cognitione sensualis extantiæ, in quo non masculus, neque femina. Ubi cerebrum?* Iterum ait, *Omnem Sanctorum chorum collectum in unum, petiisse patrem de salutari nostro, ut calcaret in terris pro nostra cunctorum salute.* Quasi ad preces Sanctorum, verbum caro factum esset. Quale etiam Axioma illud, *Qui cognoverit seipsum, universos cognovit.* Quâm facetum et illud,^a *Corporum*

^u Ant. Abbas.
ep. 2, ad
Arsinoit.

^a Ib. ep. 7.

nostrorum amicitia in insubstantia et inconstantia est! Quid Impostor hic fatuus dicat, non est vel flocci faciendum. Nec dicit tamen quod tu eum dicere vis. *Nostra, inquit,^b negligentia* <sup>¶ Ant. Abbas.
ep. 2, ad
Arsinioit.</sup> *Angelis labor existit, et omnibus Sanctis; qui nondum usque re-* quieverunt propter nos; illi postulant pro nobis, semper laborant et gemitum pro vobis emitunt ad Deum. Intercessio h̄c Meritoria nulla, nisi fortè labor et gemitus Sanctorum jam cum Christo regnantium meritorum tibi forte videatur, quod Cardinalis,^c scio, tuus non dabit, qui meritum post hanc vitam nullum agnoscit. Rogent verò in genere (non inficiamus) in particuliari eos rogare non ait tuus Antonius. Sed rogent, non laborent, non turbentur à requie, non gemant: nisi malis fidem Antonio tuo potius quām Apostolo habere, qui dicit,^d *Quiescunt à laboribus suis.* Sed cur ego Lectori sic molestus sim, ut Impostori tam insulso responsum digner?

25. Sextus et ultimus tuus pater, est Damascenus, lib. i. Paral. c. vii. Recitat ibi et approbat sententiam Basilii de Angelis custodibus. Quām parūm verò Basilius tuæ causæ patrocinetur, nuper vidisti. Quām deinde antiquus pater Damascenus? vixit octingentis^e ferè post Christum annis. Quanta etiam Damasceno fides, homini in Iconolatrarum castris pugnacissimo, sieque futiliter inepto, ut *Trajani animam ab inferno Gregorii precibus liberatam, pro certissimo tradat: et figmenti* hujus testem *orbem totum citet?* *Quod hoc, inquit,^f legitimum sit, et nullatenus calumniam pati possit, Omnis Eoa plaga est* <sup>¶ Bar. an. 754.
n. 18.</sup> *testis et Hesperia.* Cùm tamen commentum hoc falsissimum esse, non Possevinus^g solùm, sed et Cardinalis Baronius^h luceanter demonstret. An tu illi in fidei dogmate, fidem habeas, quem insigniter deceptum esse *omnis Eoa plaga est testis, et Hesperia?* Sed testis ille te dignus est, Similes habent labra lactucas.

^f Damasc.
Serm. de
Defunct.
§ Fræterea.

^s In Appar.
voce
Damascenus.
^h Bar. an.
604, n. 30, et
seq.

[379]

CAP. LIX.

SANCTOS DEFUNCTOS IN PARTICULARI PRO VIVENTIBUS INTERCEDERE, EX CYPRIANO, HIERONYMO, AUGUSTINO, LEONE, ET ALIIS FRUSTRÀ CONATUR PROBARE ARCH. SPALAT.

PERGIS nunc ordine tuo retrogrado ab Angelis ad *Sanctos defunctos* et eorum *Intercessionem*: et *habere te h̄ic*, ⁱ *ais*,ⁱ *communem consensum*. *Intercessionem in particulari*, et *Meritoriam si dicas, non habes*: Si *in generali*, et *deprecatoriam solum vis*, et *Patrum habes et nostrum in hoc consensum*. Perpendamus nunc Patres tuos.

2. Primus est Cyprianus, lib. de Mortalit. ubi ait, *Sanctos defunctos jam de suā immortalitate securos adhuc de nostrā salute esse sollicitos*. At in *particulari* de singulorum salute sollicitos esse, non dicit. *Intercedere per sua merita* non dicit; à nobis *invocandos esse*, non dicit. Ludum tu h̄ic lectori facis: teque omnibus ludibrium facis.

3. Secundus est Hieronymus advers. Vigilant. *Si Apostoli, inquit, et martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse solliciti, quantò magis post victorias, Coronas et triumphos?* Et quis aliter dicit, sensitve? Orare defunctos vel *in genere* pro viventibus negavit Vigilantius; orare defunctos pro viventibus *orare in genere pro eis*, docet contra Vigilantium Hieronymus. Dumque pro omnibus Dei servis generatim rogant, etiam quæ singulis ex usu sunt, singulis impetrant. *Sanctis in cœlo, generaliter, ut ait Augustinus, orantibus pro indigentia supplicantium, præbet Deus singulis illa solatia cuique idonea, quibus in hujus vitæ miseriâ judicat esse præbenda*. Hæc Augustini, hæc Hieronymi, hæc et nostra mens. Orare verò Sanctos defunctos *in particulari* pro viventibus *quibusvis* ipsos invocantibus; Intercedere eos *per sua merita* apud Deum pro ulla viventibus, non dicit, non sentit Hieronymus.

^k Lib. de cur
pro mort.
gerend. c. 16.

[380]

4. Dixi *quibusvis*. Nec enim negamus tum Hieronymum, tum Cyprianum, tum Nazianzenum, tum alios in eâ opinione fuisse (quam nos quoque ut piam amplectimur et probabilem) ut putarent Sanctos defunctos pro *aliquibus qui ipsis noti priùs erant et chari*, etiam in *particulari* apud Deum preces fundere. Hinc virgines mox ad Dominum cum martyrii coronâ migra-

turas, hortatur qui illis et cognitus probè fuit et charus, Cyprianus.¹ *Mementote tunc nostri, cum incipiet in vobis virginitas honorari*, et Cornelium sibi familiarem, valdeque dilectum, allo-<sup>1 De Discipl.
et Habit.</sup> quitur iterum idem Cyprianus,^m *Si quis nostrum prior divinæ dignationis celeritate præcesserit, perseveret apud Dominum nostra dilectio.* Quod idem de Basilio opinatur Nazianzenus, *Ille, inquit,ⁿ nunc in cælis degit, ibique pro nobis* (pro nobis, inquit, in particulari, quos charos hîc habuit) *ως οἴμαι ut arbitror, sacrificia offert ac pro populo* (hoc nempe particulari quem charum habuit) *orat.* Hoc sensu capienda etiam Hieronymi verba tam illa ad Paulam de Blesillâ piâ ipsius filiâ tum defunctâ, *Pro te Dominum rogat, mihi que veniam impetrat peccatorum*: quam illa ad Heliodorum, *Veniet postea dies, quo Hierosolymam cœlestem vir fortis coronatus incedas, tunc parentibus tuis ejusdem civitatis jus petes: tunc et pro me rogarbis qui te ut vinceres incitavi.* Erat Paula, erat et Hieronymus, Blesillæ, erant Heliodoro tum parentes ipsius, tum Hieronymus non noti solùm, sed summè chari. Cur tales à defunctis in particulari Deo commendari diffidamus? Quis vel parentum in filiis, vel filiorum in parentum animabus separatis memoriam, recentem adhuc, et charitatis ardore flagrantem, oblitteratam sentiat credat? Quis Sanctos Deum intuentes, vel memoriâ, vel charitate debiliori opinetur in cognatos charosque amicos, quâm erat in fratres suos miser ille et immisericors Epulo? Roget igitur pro parentibus et amicis notissimis sibi et charissimis Blesilla, roget Heliodorus, rogent pro similibus alii; aliqui etiam, si vis, pro illis particularibus Ecclesiis, regnis, aut provinciis, quorum dum vivi erant, ardentiorem curam gerebant: quid hoc ad nos, aliosque quos de facie, de nomine, de conditione et statu penitus ignorant? An quia eorum quæ in vita sciebant, notitiam particularem retinent, et memoriam Sancti, ideo et alia eis perspecta, quæ post egressum è corpore fiunt hîc aut eveniunt? Orare Sanctos defunctos, etiam et in particulari orare pro eis, quorum notitiam et memoriam adhuc calentem habent, et secum in cœlum ferunt, libenter arbitramur: Orare verò Sanctos pro illis [381] *in particulari*, quorum notitiam nullam ante habuerunt, vel *scire eos* aut parentum, aut liberorum, aut amicorum, aut quorumcunque post ipsorum egressum, vel actiones, vel conditionem, vel preces, vel cogitationes, ut pro eis quæ tum petunt, in particulari intercedere possint, aut intercedere eos unquam per

condignitatem suorum operum; horum nihil vel Hieronymus, vel priscæ Ecclesiæ patres docuerunt. In his verò causæ tuæ cardo vertitur; an *omnium se invocantium* voces votaque, ipsasque cogitationes intelligent, an pro quibusvis ipsos nunc invocantibus *in particulari* intercedant? an pro illis per *operum suorum condignitatem* intercedant. Lubrica hæc et incerta omnia, ubi pedem suum figat fides, locus hîc nullus. Cùm de his agitur, nec Heliodori aut Blesillæ apud Hieronymum, nec Cornelii aut virginum apud Cyprianum, nec Basilii apud Nazianzenum, nec similiū preces rem tuam quidquam attingunt.

5. Tertius quem citas Pater est Augustinus, lib. v. de Baptis. cap. xvii. *Orationibus*, inquit, *ejus* (Cypriani) *adjutus, discam si potero per literas ejus.* Orare Cyprianum pro Ecclesiâ militante, cuius causam tunc agebat Augustinus, se orationibus Cypriani *adjutum iri* non dubitat Augustinus: Nec nos sanè de his dubitamus. Orare verò defunctos pro viventibus *in particulari*, orare ut *suis meritis*, seu ex condignitate suorum operum, quidquam eis concedat Deus, nec Augustinus dicit, nec nos sic eos orare credimus.

6. Citas secundò Augustinum, lib. vii. de Baptis. cap. i. *Adjuvet*, inquit, *nos orationibus suis Cyprianus, ut donante Domino quantum possumus, bona ejus imitemur.* Non ait, Adjuva nos, O Cypriane, quod *invocantis* est: sed, *Adjuvet* nos Cyprianus, quod *Optantis* est. *Optat* id fieri à Cypriano, et fieri confidit; non ipsum *invocat*, non orat ut faciat. Votum hoc est, quomodo si quis id optet fieri ab aliquo in remotis agente, quem tamen ut faciat non *invocat*. *O mihi præteritos referat si Jupiter annos!* *Optat* referri: non *invocat* Jovem, nec orat ut referat. Optari possunt quæ sunt impossibilia, inter quæ et hoc: Qui *invocaret* vel Deum vel Sanctos, ut quod factum est, infectum siet, ineptus sit. *O utinam tum cùm Lacedæmona classe petebat, Obrutus insanis esset adulter aquis.* Non *rogat* Jovem ut periisset, sed periisse *optat*. Resipiscat maturè Antonius, nec diutiùs contra stimulum calcitret. An ego te nunc *invocabo?* Sanctum certè te non habeo, nec *invocandum* sentio: Opto tamen, ut sapere discas, ne, si sera sit, vera non sit tua poenitentia. Addam duo alia et illustria valdè in hanc rem exempla.

[382]

7. Citat pro Invocatione Sanctorum Cardinalis¹ tuus cap. vii. Canonum Concilii Generali Sexti, ubi sic legitur, *His actis, et solo Deo adorato, invocet* (quisque Christianus) *Sanctos, ut pro se*

¹ Bell. lib. de
Sanct. Beat.
c. 19,
§ Probatur
tertio.

intercedere apud Majestatem divinam dignentur. An tu Concilium hoc Christianos omnes invocare sentias, quia ut Augustinus, *Adjuvet nos Cyprianus*, itidem et Concilium, *invocet quisque Christianus*, dicit? Nec parvam scio apud te tuosque gratiam inibo, qui ex hoc canone exemplum petam. Quid enim usquam pro *Intercessione*, pro *Invocatione* vestrâ Sanctorum luculentius inveniri, aut vel desiderari potest? Quem non flectat, imò pertrahat in vestram sententiam, dignitas, authoritas, et Decretum antiqui, Ecumenici etiam, et approbati Concilii? Atenim quod te latere nolim, unica hîc latet mortua musca, quæ foetere facit unguentum omne pigmentariorum vestrorum. Spurius nimirum hic Canon est; Adulterinum decretum, ab Impostore aliquo stigmatico, nomine Concilii Sexti confictum; et cùm verè Gibeonita sit, quia laceris et vetustis calceamentis indutum in Monasterio Bavoniensi in Flandria reperistis, pro vero Israelita, pro Concilii Generalis genuino Canone venditatis. Fraudem detexit Surius vester, *Hi*, inquit,^m *Canones falsò ascribuntur sextæ Synodo.* *Nothi sunt et adulterini Canones*, inquit Caranzaⁿ vester. Reperi, inquit Anton. Augustinus,^o *Canones hos novem esse Theodulphi Episcopi Aurelianensis*, qui vixit temporibus Ludovici Pii, id est, annis post Christum 800. Quare igitur vos in tribus Conciliorum editionibus dicitis, *Concilium Sextum novem illa Capitula scripsisse?* Quare Cardinalis^p vester sic gloriabundus asserit, *Concilium Generale Sextum dicit*, Causam indicat Surius;^q quia *Canones hi cum primis pii videntur, ideo lectorem eis fraudare nolumus:* Ita nimirum se res habet; Impudentissimi quique nebulones, si quid in rem vestram confingant, *Pii impostores:* et eorum diabolicæ fallendi artes, *piæ fraudes censendæ sunt.* At veritas mendaciis fulciri non vult, nec dogmata ulla nisi vestra, id est Antichristiana, fraudibus, ne *Pii quidem*, firmari amant.

8. Exemplum alterum habe è Concilio Chalcedonensi.^r *Flavianus post mortem vivit, martyr pro nobis oret.* Quis ferè vestrum in hoc non triumphat, et Invocationem Sanctorum à Concilio Chalcedonensi approbatam esse non clamitat? *Probatur*, inquit Bellarminus,^s *Sanctorum Invocatio ex Concilio, et citat Concilium Chalcedonense.* *Acclamatio*, inquit Baronius,^t *facta est Flaviano martyri, quòd pro Synodo oraret.* Eadem habet Binius;^u *Concilium Chalcedonense attestari in hoc Invocationi Sanctorum*, ait Jesuita Gaulterius.^x Sed nemo tam in-

^m Laur. Sur.
Præfat. sua
in istos
Canones.

ⁿ Præf. sua
in Conc.
Gener. 6.

^o Lib. 1, de
emend.
Gratiani.
Dial. 15, p.
126.

^p Bell. loc.

cit.

^q Sur. loc.
cit.

[383]

Conc.
Chalc. Act.

^s Bell. loc.
cit.

^t Bar. an.
451, n. 131.

^u Notis in
Conc. Chalc.
sess. 11.

^x Chron. suæ
gæc. 5, ver. 2,
§ 16.

^a Nich.
Harps. in
Dial. sub
Copi nomine,
Dial. 3, pp.
322, 323.

solenter hîc exultat, quâm Copus vel verius Harpsfeldus nostrâs, *En*, inquit,^y totam Chalcedonensem Synodum, in quam supra sexcenti Episcopi confluxerunt, magna voce intonantes, Sanctus martyr Flavianus oret pro nobis. Ab hoc testimonio fugiunt Protestantes, ut à cruce latro, intelligunt si nullum aliud in omnibus aliis Scriptoribus hâc de re (de invocatione nempe Sanctorum) testimonium extaret, hanc solam Synodum tam perspicuè totius primæ Ecclesiæ fidem exprimere, ut nihil necesse sit præterea desiderare: clara Invocationis Sanctorum vestigia in celebri primæ Ecclesiæ Synodo, eâque Æcumenicâ cernimus. Faciam verò ut vos pudeat (si pudor ullus sit) hujus jactantiae vestræ et vanitatis.

9. Dico tibi uno verbo, sed verissimo: Nulla hîc omnino Flaviani invocatio: non vel tota Synodus, ut vos jactatis, nec vel unus aliquis in totâ Synodo Flavianum hîc invocabat, vel ut apud Deum pro ipsis intercederet, oravit, ne optavit quidem. Commenta hæc vestra sunt, sed puerilia, et vel è tyronum scholis explodenda. Quænam igitur verborum istorum mens? qui sensus? Expediam paucis, eoque libentiùs, ut non fraudes solùm tuorum hominum videas, sed et ineptias, et quâm verè infantuli sint in Conciliorum et Patrum lectione, in quibus, ultra extremum corticem, nil sapiunt.

^a Act. 11 et
12.

[384]

^b Act. 11. p.
117, a.

10. Agitata est Actione illâ^a difficilis satis causa inter Bassianum et Stephanum, uter esset legitimus Ephesiorum Episcopus. Bassianus, licet non ritè ordinatus, Episcopatum illum quadriennio tenuerat. *Communicaverat^b ei*, ut legitimo Ephesiorum Episcopo *Proclus*, et qui *Proclum sequuti sunt*, inter quos Flavianus. Ejecit Bassianum, et Episcopatum Ephesinum per summam vim ac tyrannidem obtinuit multosque annos tenuit Stephanus. Causâ diu multumque ventilatâ, Constantinopolitani Clerici, qui à partibus erant Bassiani, inter alia hoc urgebant, quod Flavianus, quia communicaverat Bassiano, ideo hoc ipso Bassianum legitimum esse Ephesi Episcopum agnovit, judicavitque. Rogant igitur ut Flavianum tum martyri, hunc honorem Concilium deferre dignetur, ut quem ipse pro Episcopo Ephesino vivus receperat, illi quoque reciperent. Et quo hoc vehementius premerent, Flavianum quasi tum in Concilio præsentem, et hoc in Concilio flagitantem atque rogantem inducunt, quasi dicerent, Si nostras rationes, et obtestationes pro Bassiano audire non vultis, oret tamen et exoret hoc à vobis Flavianus, cui vivo Bassianus tam charus fuit et probatus. Ille Orthodoxus, cùm

viveret, judicavit Bassianum esse legitimum Ephesi Episcopum, Ille licet jam martyr et mortuus, causam hanc tamen pro Bassiano judicat. Ille in Bassiano præsens est: Ille, non nos, oret pro Bassiano. Hæc vera et genuina verborum mens, cui nisi pertinax aut imperitus, refregari nemo potest. Verba enim ipsa (quæ non sunt Concilii, ut Harpsfeldus stultissimè opinatur, sed Episcoporum et Clericorum Constantinopolitanorum ad Concilium) hoc non aliud quidquam sonant.

11. Cecropius causam agens Bassiani, ita Stephanum alloquitur,^c *Domine Stephane, cognosce quantum potest Flavianus beatæ memoriae, et post mortem.* Cecropio assentientes Episcopi et Clerici Constantinopolitani, clamaverunt, *Veritas sic habet* (id est, verè huic, ut legitimo Ephesi Episcopo favit Flavianus), *omnes hæc ipsa dicimus, Flaviano æterna memoria.* *Ecce ultio* (in Stephanum, qui Bassianum expulit), *Ecce veritas* (de causa Bassiani cui favit Flavianus). *Flavianus* (id est, judicium Flaviani) *post mortem vivit.* *Martyr pro nobis oret* (in hac causâ Bassiani ille pro nobis Concilium hoc oret). *Flavianus post mortem fidem exposuit.* *Flavianus h̄ic est* (h̄ic habemus judicium Flaviani pro Bassiano), *Orthodoxus h̄ic est.* *Multos annos Imperatori: Flavianus nobiscum judicat,* Bassianum esse legitimum Ephesi Episcopum.

[385]

12. Vides nunc Concilium non orare Flavianum, ut intercedat pro ipsis apud Deum (Orationis istius, aut voti h̄ic ne vestigium quidem ullum) sed è contrario, *Flavianum orare Concilium* pro Bassiano: ut sicut ipse dum vivus esset, sic ipsi quoque Bassianum esse legitimum Ephesi Episcopum judicarent. Et quidem in honorem Flaviani, Bassiano Episcopatum illum adjudicare volebat Synodus; totaque *Synodus exclamavit, Justitia Bassianum vocat.* Sed gloriosissimis et æquissimis Judicibus qui tum Concilio præsidebant, aliter visum est: Neque Stephanum nempe, neque Bassianum, esse legitimum Ephesi Episcopum, sed utrisque rejectis, tertium aliud ordinandum esse. In quam et prudentissimam et justissimam præsidum sententiam, tota pōst Synodus pedibus ibat, in eamque omnino sententiam *Decretum suum Synodale fecerunt.* Ut in, *Oret Flavianus, nulla Flaviani:* sic in, *Adjuvet Cyprianus, nulla Cypriani invocatio est.*

Citas tertio, Augustinum, Serm. xvii. de Verbis Apostoli. Nam quod Serm. xlvi. apud te legitur, Typographi erratum

^c Act. 11, p. 118, b.

arbitror, non tuum, cùm Sermones solumm xxxv. extent. Verba Augustini quæ innuis, hæc sunt: *Habet Ecclesiastica disciplina, quod fideles neverunt, cùm martyres eo loco recitantur ad Altare Dei, ut ibi non pro ipsis oretur, pro cæteris autem commemoratis defunctis oretur. Injuria est enim pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.* Speciosa fateor verba, è quibus non solum Invocatio martyrum, sed et Purgatorium stabiliri videtur. Sed videtur tantum. Nam si sensum Augustini penitus intropiciamus, utrumque horum evertit. Certum est enim, Augustinum Invocationem martyrum ad altare disertè

^a Aug. lib. 22, de Civit. Dei, c. 10. negare. *Nominantur, inquit, martyres ad altare, non tamen à sacerdote qui sacrificat, invocantur.* Non invocantur martyres: quare certum est, commendari orationibus martyrum, non idem esse Augustino, cum *Invocare martyres.* Quomodo etiam alibi apud Augustinum, ^b Christiani se orationibus viventium commendare dicuntur, nec tamen invocari viventes à viventibus sensit.

[386] ^c Lib. 2, c. 33. 13. Quid igitur hoc sibi vult, *Debemus commendari martyrum orationibus?* Omnidò nihil aliud, quàm rogare Deum, ut non nostris solum, sed ipsorum quoque pro nobis orationibus flectatur Deus; ut si non nostras, quæ sèpè frigent, illorum tamen ardenterissimas pro nobis orationes audire, et quæ petimus, donare dignetur: ut quæ non prosunt singula, juncta juvent. Hoc ipsum à Theodosio factum narrat Ruffinus, ^f Ante initum cum Eugenio bellum, *Pernocabat in orationibus, Circumibat cum Sacerdotibus et populis omnia orationum loca, ante martyrum et Apostolorum thecas jacebat cilicio prostratus, et auxilia sibi fida sanctorum intercessione poscebat.* Poscebat quidem fida auxilia, sed poscebat non à *Sanctis*, non *invocando Sanctos*, sed poscebat à *Deo*, *invocando Deum* et rogando, ut suis simul et Sanctorum pro Ecclesiâ precibus commotus, auxilium sibi in eo bello ferret. Hæc nec alia Augustini mens: *Commendari nos debemus* non martyribus, *in vocando ipsos*, sed *Deo soli, invocando illum*, ut nostris simul ac Sanctorum precibus invocatus, gratiam nobis largiatur aut gloriam. Rogare autem Deum ut illorum precibus ac rogatu quidquam nobis donare dignetur, non est *martyres*, sed *Deum solum invocare.*

14. Atque hoc clariùs adhuc eluet ex illo discriminé, quod inter *martyrum* et *cæterorum* nominationem ponit Augustinus. Qui enim illi *cæteri* qui nominantur ad Altare? ^e Non alii profectò, quàm *Sancti jam in sinu Abrahæ requiescentes.* Hoc

disertè docet Augustinus, Tract. lxxxiv. in Johan. Ideo, inquit, *ad ipsam mensam non sic eos beatos martyres commemoramus, quemadmodum alios qui in pace requiescunt, ut etiam pro eis oremus?* Sancti alii omnes qui in pace requiescunt ad altare commemorantur *ut pro eis oremus*: Martyres non sic commemorantur *ut pro eis oremus*, sed potius eorum nos precibus commendamur, ut illi pro nobis orent. Et orant quidem utrique, tam martyres, quām cæteri Sancti defuncti, pro viventibus: Oramus etiam nos viventes pro utrisque, ut tandem, consummatā gloriā, corporibus ipsorum animus consociatis, utrique fruantur: ut utrisque *adveniat Regnum tuum*. Non *sic tamen pro martyribus ut pro aliis oramus*, ait Augustinus. Quodnam igitur discrimen? dignum certè quod notetur, ut quantum à Purgatorianis absint hæc priscae Ecclesiæ orationes, clarissimè dignosci possit. Fuit Augustini, ut est Tertulliani,* et non nullorum Patrum opinio, martyrum animas divinâ visione statim à morte frui, ac sine omni morâ ad summam, quæ animabus separatis contingere potest, beatitudinem ascendere, aliorum Sanctorum animas non statim admitti putabat ad clarissimam illam et beatificam Dei visionem, sed in sinu Abrahæ, aut abditis quibusdam receptaculis, quasi in atriis Regni cœlorum aliquandiu requiescere, nec in Regnum ipsum seu beatissimas cœli sedes intromitti. Pars, inquit,^g *hujus Sanctæ Civitatis immortalibus conjungenda est Angelis, et nunc vel mortaliter peregrinatur in terris, vel in eis qui morte obierunt, secretis animarum receptaculis, sedibusque requiescit.* Iterum,^h *Tempus quod inter hominis mortem et ultimam Resurrectionem interpositum est, animas abditis receptaculis continet, sicut unaquæque digna est, vel requie, vel ærumnd, pro eo quod sortita est in carne cùm viveret.* Et clarissimè in Psal. xxxvi. ubi fidelem quemvis sic alloquitur, *Post vitam istam parvam, nondum ibi eris, ubi erunt Sancti, quibus dicetur, Venite, benedicti Patris mei, accipite Regnum: Nondum ibi eris; quis nescit?* Sed jam poteris ibi esse, ubi ulcerosum illum pauperem Dives superbus in mediis suis tormentis vedit à longè requiescentem. In illâ requie positus, certè securus expectas Judicii diem, quando recipias et corpus, quando immuteris ut Angelo æqueris. Hæc Augustini sententia. Sanctos omnes (exceptis martyribus) nondum clarissimâ Dei visione frui: clarissimam visionem dico, quam martyribus tribuit. Nam aliquâ licet obscuriore beatificâ tamen

[387]

* Tert. lib.
de Resur.
Carn. c. 43,
et lib. de

Anima. c. 55.

^g Aug. lib.
12, de Civit.
Dei, c. 9.

^h Aug.
Enchir. c.
109.

Dei præsentia, qualis eorum conditioni congrua est, Sanctos omnes frui, eos etiam quos in Atriis et abditis receptaculis quiete scere dicit, etiam et eos, qui ante Christum obierunt, docet idem Augustinus.ⁱ

[388] 15. Mens nunc Augustini hinc clara. Ad altare commemorantur martyres, commemorantur Sancti alii defuncti. *Pro his*, inquit Augustinus, *oramus*. Non ut è Purgatorio, aut infernali aliquo igne, aut cruciatu liberentur (vestrum hoc et vanum commentum est Augustino et priscis Patribus ignotum) sed oramus pro eis, ut ad summam illam, clarissimam, et beatificantem Dei visionem, ad quam anhelant ipsorum animæ, admittantur. Pro martyribus etiam oramus, ut complementum gloriae illis quoque donetur: sed pro illis non oramus, *quomodo pro cæteris*, ut ad clarissimam illam Dei visionem illorum animæ admittantur. Injuriam facit martyri, qui sic orat pro martyre. Et Sanctorum quidem omnium, quos commemoramus, orationibus nos Deo commendatos esse volumus. Sed martyres commemoramus in hunc tantum finem, ut *illorum precibus apud Deum adjuvemur*, cæteros commemoramus, non solùm ut ab illis Deo commendemur, sed ut *Deo etiam pro illis supplicemus*. Oramus pro illis, et eorum adhuc complendâ beatificâ et clarissimâ Dei visione: non sic oramus pro martyribus, sed tantum Deo nos illorum quas generatim pro Ecclesiâ fundunt precibus commendamus. Ita locus hîc Augustini, quo tanquam valdissimo fulero Sanctorum invocationem stabiliri putatis, et invocationem Sanctorum, et commentitum vestrum Purgatorium clarissimè evertit. Intercedere quidem pro nobis Sanctos docet hîc Augustinus: sed nec *in particulari* intercedere, nec *suis meritis* et condignitate operum intercedere docet. Intercessio *meritoria, non deprecatoria*, et *in particulari, non in generali*, ea est, quam et nos negamus, et tu tibi probandam suscepisti.

16. Citas quartò, Augustinum, Serm. xlvi. de Sanctis. Diluere facilè possem quod inde colligis: nec est in verbis illis quod quisquam metuat. Sed non dignabor ullum Sermoni isti responsum, nisi Augustini verè esse Sermones istos de Sanctis, et non indocti alicujus Monachi imposturam, antè probaveris. At hoc tu, scio, nunquam probabis. Prodit enim ipse author suam imposturam: cùm in eis^k Isidori mentionem faciat, quem Augustinum, qui ducentis^l ante Isidorum annis obierat, citare potuisse vix cuiquam persuadeas. Cùm genuinis Patribus de-

^k Serm. 35,
de Sanctis.

^l Aug. obiit
an. 430. Prosp.

in Chron. et
Baron. eo an.

Isidorus
obiit an. 636,

Bar. eo an.

n. 7.

stitui te videoas, ad Impostores confugiendum fuit. Similis simili, Impostor Impostore gaudet.

17. Citas quintò Augustinum, lib. ix. Conf. cap. iii. De Nebridio amico sibi charissimo nuper tum defuncto agit ibi Augustinus: *Eum in sinu Abrahæ vivere, ait, nec jam, inquit, ponit aurem suam ad os meum, sed spirituale os ad fontem tuum, et babit quantum potest sapientiam, sine fine felix.* Nec sic eum [389] arbitror inebriari ex eā, ut obliviscatur mei, cùm tu, Domine, quem potat ille, nostri sis memor. Sed an Nebridium ibi *invocat*, aut *invocandum* ait? An quid ipse tunc agat, aut cogitet intelligere ait? An Nebridium pro ipso suis *meritis* intercedere ait? Nihil horum. In his verò cause^z tuæ cardo. Hi tibi limites fixi, quos transgredi te non patiar. Non oblitum sui jam Nebridium arbitratur Augustinus. Arbitramur idem et nos, Nebridius *dulcis* Augustini *amicus*: de Nebridio, omnibusque similibus hoc idem et meritò arbitramur. Fons ille vitae et beatitudinis quo inebriantur Sancti, non oblitterat memoriam omnium, qui hīc cogniti nobis et dilecti fuerunt: Letheum id poculum non est; quin ardentiorem potius amorem in eos qui in Deo nobis hīc chari fuerunt, accendi tum putamus. Arbitratur hoc Augustinus: *Arbitramur hoc et nos.* Tu quoque ut *arbitreris* idem et *opineris*, per nos licet. Noli interim in re dubiâ fidem indubitatam postulare: Noli ex *Opinione* dogma *fidei* fabricari. Noli ex hoc *opinari*, Sanctos ea quæ nos postquam illi defuncti sunt, hīc facimus, dicimus, et cogitamus, scire. Augustini modestia vestram confidentiam; illius opinio Fidem vestram hīc emendet.

18. Citas sextò Augustinum, lib. de Curâ pro Mort. Gerend. cap. xvi. Quid, an *invocandos* defunctos, an eos *in particulari* pro nobis intercedere, an *suis meritis* eos intercedere dicit ibi Augustinus? Non dicit, nec horum quidquam vel extremis digitis attingit. Nugator tu igitur et hīc. Sed et imprudens quoque. Nam quæ habet ibi Augustinus, tuam causam vel maximè oppugnant. Solvit ibi quæstionem, quomodo fiat, ut ope Sanctorum beneficia multa viventibus conferantur, si (quod ante docuerat) ea quæ hīc aguntur nesciant, et rebus nostris non intersint. Respondet Augustinus fieri id duobus modis. Prior est, si *extraordinariè huc à Deo mittantur*: et hoc nonnunquam fieri docet *exempli Fælicis Confessoris*, qui post mortem viventibus apparuit, ut ex testibus fide dignis declarat Augustinus. Modus

[390] alter est ; si illis non præsentibus, sed generatim pro indigentia viventium supplicantibus, Angeli, vice martyrum, ut opem viventibus ferant, à Deo mittantur. De hoc posteriori modo sic loquitur Augustinus : et dignum est quod observes : *Fieri potest, ut martyribus in loco suis meritis congruo, ab omni mortalium conversatione remotis, et tamen generaliter (nota generaliter) orantibus pro indigentia supplicantium, sicut nos oramus, pro mortuis (ut eorum compleatur beatitudo) quibus utique non præsentamur, nec ubi sint, vel quid agant scimus : fieri, inquit, potest, ut Deus omnipotens, qui est ubique præsens, exaudiens martyrum preces (sic in genere pro vivis fidelibus factas) per Angelica ministeria usquequaque diffusa, præbeat hominibus ista solatia, quibus in hujus vitæ miseriâ judicat esse præbenda. Quid verò horum duorum sit, an etiam utrumque sit, ut aliquando ista fiant, per ipsam præsentiam (extraordinariam) martyrum, aliquando per Angelos suspicentes personam martyrum, definire non audeo.* Hæc Augustini est, hæc eadem nostra planè sententia. Ex his si quis, vel invocandos esse Sanctos, vel eos *in particulari* pro nobis orare, vel *suis meritis* et condignitate operum apud Deum intercedere concludat, Antonium eum, id est, vanissimum Sophistam esse oportet.

19. Citas septimò, Aug. lib. xx. cont. Faust. cap. xxi. ubi ait, *Populum Christianum memorias martyrum religiosâ solennitate concelebrare* (quod nos quoque et ipsi sedulò facimus, et ab omnibus fieri optamus); *et ad excitandam imitationem, et ut meritis eorum (seu bonis operibus) consociemur, atque orationibus adjuvemur.* Et adjuvemur certè : sed quomodo Augustinus ipse modo exposuit, *ut illis generaliter pro indigentia supplicantium, Deum orantibus,* licet in particulari quid agamus, multò magis quid cogitemus nescientibus, Deus quæ singulis ex usu esse videt, eorum precibus concedat. Quo eodem modo non dubitamus Christianos apud Turcas aut extremos Indos agentes, nostris ad Deum precibus pro totius Ecclesiæ incolmitate, et omnium in eâ indigentia generaliter factis, beneficia non pauca à Deo obtinere, etsi quid agant illi aut quid cogitent omnino nesciamus.

[391] 20. Citas octavò Augustini Librum Meditationum, cap. xx. verè tuus est iste Augustinus. Non Dorbellus, Dunsus, aut Voraginensis, non quivis è fæce Scholasticorum aut Tridentinorum emergens, Monachus, stolidius Sanctos invocare potest,

quàm flagitiosus ille Impostor, qui fœtum istum ignobilem Augustino supposuit. Nam non possum non indignari, quoties *meditationibus illis ineptissimis*, velut deformi partu, clarissimum Augustini nomen dehonestari audiam. Nihil in eo libello, quod vel doctrinam, vel stylum, vel genium, vel ingenium Augustini sapit. Nec in Indiculoⁱ Possidii habetur. Nec audent Augustini dicere, vel Lovanienses, vel Possevinus, vel Bellarminus : quid tamen illi non audeant, si fucum ullum prætexere possint ? Nihil verò híc est, quod vel prætexant. Quis hymnum illum Rythmicum Augustini sentiat ? Paradisum ille cœlestem sic describit :

Solis gemmis pretiosis, hæc structura nectitur.

Abest limus, deest firmus, lues nulla cernitur,

Hiems horrens, ætas torrens, illic nunquam sæviunt.

Et paulò pòst mirè sibi plaudit, in illo *Speculo*, quod Augustino penitus, et aliquot, opinor, post ipsum sœculis ignotum :

Qui scientem cuncta sciunt, quid nescire queunt ?

Nam et pectoris arcana penetrant alterutrum,

Unum volunt, unum nolunt, unitas est mentium.

Lege cætera indocti, inepti istius Rythmi : Augustini fœtum non esse liquidò jurabis. Quin et Augustino bellum apertè infert iste Impostor. Martyres *nominantur*, non *invocantur*, sic Augustinus. Martyres, Sancti omnes in istis *meditationibus invocantur*, etiam ardentius quàm Deus ipse, invocantur ; Illi omnes invocandi sunt, sic Impostor. *Sancti ibi sunt, ubi non vident quæ híc aguntur et eveniunt* : sic Augustinus. Sancti ibi sunt, ubi nil nescire queunt, ubi ipsa pectora et cogitationes aliorum vident sciuntque, sic Impostor.

21. Quodsi parentem Rythmici hujus tui Augustini scire aves, Bardos adi et barbaros Scholasticos : *Scholastici*, inquit Sixtus^k tuus Senensis, cum desiderarent homines sui sœculi *Rythmis debitos*, ad studia *Sacrarum literarum* allicere, excogitarunt ipsi novam metricæ artis rationem, ex veteri Latinâ, et recenti vernacula poesi compositam. Ex veteri acceperunt syllabarum quantitatem, et numerum pedum : ex novâ et vulgari sumpserunt Rythmorum consonantias et syllabarum similes desinentias. Quantì verò rythmica hæc Theologia facienda sit, idem Sixtus indicans ait, *Non me latet, Scholasticorum poeticam ab omnibus eruditis contemni, et prorsus explodi tanquam ineptam, superstitiosam, et*

ⁱ Ut testat.
Bell. lib. de
Script. Eccl.
in Aug. tom.
9.

risu dignam. Nec verior ulla de meditationibus istis, et earum authore censura dari potest. Gaude nunc, Impostor, Impostore hoc tuo.

22. Quartus quem citas Pater, est Leo magnus, Sermon. de Sanct. Laurentio. *Deus, inquit, in Sanctis et præsidium nobis constituit et exemplum. Laurentii oratione et patrocinio adjuvari nos sine cessatione confidimus.* Nos quoque itidem confidimus. Præsidium et patrocinium habemus in Sanctis generaliter, ut loquitur Augustinus *pro nobis orantibus.* Præsidium vero in illis, aut patrocinium *particulare,* aut in illis *particulariter pro nobis orantibus,* præsidium in eorum *meritis et operum condignitate,* præsidium aut patrocinium tale non somniavit Leo. Nesciebat ille singulis Regionibus, singulis civitatibus, oppidis, et villis, singulis artibus, singulis corporis partibus, singulis bestiis, singulis morbis, singulares Sanctos, ut patronos assignari. Nuperum hoc, etiam et Ethnicum est, et in Ethnicorum imitationem confectum patrocinium. Illis in *bello* Mars, vobis Georgius; Illorum *divitiis* Pluto, vestris Anna; Illorum *vitibus* Bacchus, vestris Urbanus: Illorum *studiis* Minerva, vestris Catharina: Illorum *Medicis* Apollo et Æsculapius, vestris Cosmus et Damianus: Illorum *venationibus* Diana, vestris Eu-stachius: Illis *navigantibus* Neptunus, Castor item et Pollux, vobis Maria, Nicolaus item et Christophorus: Illorum *meretricibus* Venus, vestris Magdalena: Illorum *puerperis* Lucina, vestris Margareta: Illis in *sterilitate* Priapus, vestris cujus vos (si pudor ullus) plusquam Priapi puderet, Benedictus,¹ praest et patrocinatur. Sicque Patronis abundatis, ut Ethnicis longè à tergo relictis, invocetis pro *Anseribus* vestris Gallum, pro *Oribus* Wendelinum, pro *Equis* Eulogium, pro *bobus* Pelagium, pro *porcis* Antonium (tibi ille peculiaris patronus) contra *pestem* Sebastianum, contra *febrem* Petronillam; contra *dentium dolores* Apollonium, contra *oculorum vitia* Otilium, contra *Calculum* Liberium, contra *Epilepsin* Valentiniū: ad alios morbos, ususve

¹ In Monast.
3, Guarlacen.
non longè à
Romorant.
in Gall.

[393] alios et peculiares habetis Patronos. Hujus Patrocinii, quod etiam *meritis horum Sanctorum innititur*, hujus inquam, *particularis et meritorii* Patrocinii, si ex Leone magno, aut ullo Leonis coætaneo fidem facias, Rem magnam præstas, Zoile: Non facies.

23. Quintus quem citas pater, est Gaudentius Brixiens. Serm. xvii. qui similiter ferè ut Leo, ait, *Tot Sanctorum patro-*

cinio juvandi, totā fide, omnique desiderio supplices secundūm eorum vestigia curramus, ut ipsis intercedentibus, universa quæ poscimus, adipisci mereamur. Patrocinio Sanctorum, eo quem nuper dixi modo, nos juvari non dubitamus: Patrocinio eorum particulari, et meritorio nos juvandos non ait Gaudentius. Intercedere Sanctos generaliter pro nobis deprecando, libenter agnoscimus: Intercedere Sanctos vel merendo vel particulariter pro nobis orando, non dicit Gaudentius. Claudicant hīc semper tui Patres, claudicat hīc quoque cum ipsis tua causa.

24. Sextus quem citas Pater, est Gregor. lib. xvii. Indic. 2, Epist. liii. Ubi unquām, mi Domine, aut quando vidisti lib. xvii. Epistolarum Gregorii? Codices omnes, quotquot me videre contigit, duodecim solūm libros habent, non septemdecim: nec plures quām duodecim Gregorii agnoscit Cardinalis¹ tuus. Suspicabar diu, non tuum esse hoc, sed typographi erratum; eoque vehementiūs, quia in Repub. tuā, unde hæc et præcedentia testimonia transcripsisti, cites, lib. vii. Indict. 2, Epist. liii. Etiam et verba Gregorii illuc recitas, sed Græcā planē fide: nam nec in lib. vii. Epist. liii. verba quæ recitas extant: nec quidquam omnino, quod vel rudente possit ad invocationem aut intercessionem Sanctorum pertrahi. Quare non possum jam non suspicari fraudem hīc tuam aliquam subesse: Gregorium interim pro Cyphra, et elingui teste habendum scias.

¹ Bell. lib. de Script. Eccl. in Gregorio.

25. Septimus et ultimus quem citas Pater, est Bernardus. Homo nuperus, nec in unā cum antiquis classe collocandus. Vixit post an. 1150. Antiquos qui ante 400 aut 500 an. scripserunt, dixeris: qui post 600, eorum multi, vix æqui in causis fidei Judices. Partibus studebant, et Papæ tuo, factionem ac schisma capitale tum foventi adhærebant non pauci; è quibus etiam hic, qui non vidit omnia, Bernardus. Cultus Imaginum, et Invocatio Sanctorum sorores gemellæ sunt; simul satæ, simul in Ecclesiâ natæ: Parturivit diu has proles Romana tua factio, sed Lucinâ ante non favente, editæ simul in Conciliabulo vestro Niceno post annum 780. In eo conventu *Beatæ Virginis omnium Angelorum, sanctorumque intercessionem obsecrat*, Tharasius,^m etiam et Hadrianus,ⁿ totumque concilium in Epiphanio^o plausum dat, et suum calculum addit. Cùm à Pontificis partibus stet Bernardus, quid mirum, si eandem cum his canat Cantilenam?

[394]

26. Nec tamen Bernardus hīc totus tuus est. In eo quem

^m Conc. Nic. II. Act. 3.
ⁿ Act. 2.
^o Act. 6, p. 380, b.

citas Sermone¹ lxxvii. in Cantic. de Sanctis, ait, *Eos custodire, et suo patrocinio protegere Ecclesiam die ac nocte.* Custodiam et Patrocinium generale, Intercessionem deprecatoriam si dicat, non abnuimus. Si patrocinium particulare, si Meritoriam sentiat intercessionem probationem postulamus. Probatio verò hic vacillat. *De Angelis*, inquit, *id dictum est, Super muros tuos constitui custodes: sed de Angelis, inquis, id dictum est. Non abnuo, Omnes sunt administratorii spiritus.* At quis me prohibeat itidem et de Sanctis sentire? Quis inquis, Bernarde? Prohibet ille qui dixit,² *Requiescant à labore suo?* Prohibet Isaias³ qui dicit, *Abraham nescivit nos, Israel ignoravit nos.* Prohibet illud sancti Job,⁴ *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelligit defunctus.* Prohibet Augustinus,⁵ *Ibi sunt spiritus defunctorum, ubi quæ hic aguntur et eveniunt non vident.* Per paucorum hæc opinio; nec tu, opinor, aut tui Bernardo hîc subscribetis, *Sanctos esse sicut Angelos administratorios spiritus.*

Meritoriam verò Intercessionem, quâ nobis ex suorum operum condignitate vel gratiam Sancti obtineant vel gloriam; mirum, si quis Bernardum vel somniâsse sentiat. Nemo humana Merita fortiùs deprimit, quàm Bernardus. *Non sunt talia,*

⁶ Bern. Serm. 1, de Annunc. *inquit, ⁷ hominum merita, id est, bona opera, ut propter ea vita æterna debeatur ex jure, aut Deus injuriam aliquam faceret, nisi eam donaret.*

Nam ut taceam, quòd merita omnia dona Dei sunt, et ita propter ipsa homo magis Deo debitor est, quàm Deus homini,

⁸ Bern. Serm. 68, in Cantic. *quid sunt merita omnia ad tantam gloriam?* Et iterum,⁹ *Non est, quòd jam queras, quibus meritis speremus bona; præsertim cùm audias apud Prophetam, Non propter vos, sed propter me ego faciam, dicit Dominus.*

Sufficit ad meritum, scire quòd non sufficiant merita. Tace de Bernardo, quoties de Intercessione Sanctorum verba facis. Non tantùm juvat in *Intercessione*, quantum in *meritoria intercessione* vulnerat te Bernardus.

[395] 27. Habes nunc quæ pro *Intercessione Sanctorum*, Angelorum, hominumve, vel è Scripturis, vel è Patribus profers. Ex

^x Cons. Red. p. 40. his concludis in hunc modum.^x *Igitur et Scriptura et Patres, et consensus Universalis Ecclesiae, Angelos et Sanctorum jam defunctorum animas intercedere pro vivis etiam in particulari pro certo confirmat.* Vanum hominem! In præmissis Pygmeus es, in conclusione plusquam Giganteus. Ego refutatis jam quæ adduxisti omnibus, rectius multò concludam. Igitur et Scriptura, et Patres, et consensus Universalis Ecclesiae, Angelos et

Sanctorum jam defunctorum animas, nec *intercedere pro vivis in particulari*, nec *Meritis suis intercedere*, nec quæ h̄c agamus et cogitamus cognoscere, pro certo confirmant. Quæ verior, aut quæ ex præmissis firmiter sequatur conclusio, judicet æquus lector.

CAP. LX.

DE INVOCATIONE SANCTORUM, QUODQUE MULTIS MODIS
IN EA PECCANT PONTIFICII.

Egisti jam de *Festis Sanctorum et eorum Intercessione*, et tamen nihil egisti. Operam simul et oleum cum sutore perdidisti. Pergis ad id quod caput causæ est, *Invocationem nempe Sanctorum*. Eos esse invocandos primo sic probas,^y *Cur non p. 40.*
fidelis quisque animos sumit eos invocandi, quos certè scit pro nobis in cœlis orare? Quoties hoc dicendum? An caput tibi ex incude factum, ut malleo hæc intundi opus sit? Quæris cur non invocandi? Quia præceptum à Deo nullum habes ut invoces. In cultu autem suo Deus mandavit,^z *Quod tibi præcipio, p. 32.*
hoc tantum facito. Quia exemplum eos invocandi nullum habes, nisi illud Johannis, cui dixit Angelus,^a *Vide ne feceris: Con-*
servus tuus sum, Deum adora. Quia ἐθέλωθησία est, et *cultus secundum præcepta et doctrinas hominum quem damnat Apo-*
stolus:^b de quo Deus olim dicet, *Quis^c requisivit hæc de manibus*
vestris? de quo Servator ait,^d *Frustrà colunt me, docentes doc-*
trinas quæ sunt mandata hominum: et quare^e transgredimini
mandatum Dei propter traditionem vestram. Quia Invocatio ista [396] non est ex fide, et quicquid^f non est ex fide, peccatum est. Quia^f *Rom. 14. 23.*
unumquemque monet Apostolus,^g ut postulet in fide nihil hæsi-
tans. Quis verò non hæsitet, an Sancti defuncti audiant: an etiam si audiant, *invocandi* sint; an *sic denique, ut vos invocatis,* *invocandi* sint? Quis non in his hæsitet saltem (si non et totus dubitantius sit) nisi stipes sit, aut planè excors? Quia Apostolus docet,^h *Quomodo invocabunt in quem non crediderunt?* Si vos in Sanctos creditis, dicite igitur *Credo in Deum, credo in Sanctos.* Si non creditis in eos, non *invocandi* illi à vobis. Quia non *invocandos esse, nisi orationes nostras etiam et cogitationes videant, sciantve, docet Aquinas*ⁱ vester. Nescire autem

^g Jac. 1. 6.^h Rom. 10.

14.

i Aquin.

Secunda

Secunda, q.

83, art. 4, ad

3. Nemo in-

vocat aut

adorat simu-

lacrum

(ideo pari

modo et de-

functum) qui

non putet se

ab eo exau-

diri. Bell.

lib. de Imag.

c. 13,

§ lgitur.

* Lib. de
eur. pro
mort. ger. c.
13.
1. Lib. contra
Helvid.

^m Joh. Eck.
Enchir. c. de
Vener.
Sanct.

eos quæ nos h̄ic dicimus, ac cogitamus, ex Jobo, ex Isaïâ, ex aliis Scripturis docet, ut antè declaravi, Augustinus,^k *Ibi sunt, ubi quæ h̄ic aguntur et eveniunt, non vident.* Quia Hieronymus docet,^l *Non credimus, quia non legimus.* Non legi verò in Scripturis Sanctos invocandos, docent ipsi athletæ vestri: audi ex omnibus Eckii^m verba. *Sanctorum invocatio non est præcepta in Veteri Testamento, ubi populus alioquin erat propensus in Idololatriam; et patres erant in Limbo, nondum beati, et Isa. lxiii. Abraham nescivit nos, Israel ignoravit nos.* Sub Evangelio etiam non fuit præceptum, ne Gentiles conversi crederent se iterum induci ad cultum terrigenarum. Porro, si Apostoli et Evangelistæ docuisserent (verbo non minùs quàm scripto) sanctos esse venerandos, arrogantiæ datum eis fuisset, ac si illi post mortem gloriam illam quæsivissent. Quia modus denique vestræ invocationis illicitus est et Idololatricus, tum petendo, ut *Sancti vobis dent, quæ Deus solus dare potest;* tum petendo, per *Merita sua ea vobis dent, quæ per Christi solius Merita dari possunt.* Cùm tam multis de causis, et *Invocatio ipsa Sanctorum, et vester invocandi modus culpanda sint, quis nisi rudis et illiteratus quærat, Cur non quisque fidelis ad invocandum eos animos sibi sumat?*

2. Sed et adhuc vide infantiam tuam. *Cur non, inquis, fidelis quisque eos invocet, quos certò scit pro nobis orare?* Cur non etiam astantes omnes, sacrificulos vestros Religioso cultu invocant, quos certò sciunt et audiunt, pro fidelibus omnibus orationes ad altare fundere? Cur non Lohetum tuum, Cur non te, Cardinales omnes, et præ omnibus, Urbanus Papa, Cur non fideles singuli, alios omnes fideles invocent et religiosè colant? cùm nemo omnium sit qui non pro Papâ, Cardinalibus, aliisque omnibus oret, quotiescumque Patri cœlesti dicit, *Dimitte nobis debita nostra.* Annon fatuus tu sis, etiam et Urbanus tuus, si crustularios et Calones, si lanios et lixas vestros, nudatis capitibus, flexis poplitibus, humili etiam prostrati aut cernui invocetis, eosque sic invocandos à vobis, quomodo tu nunc ais Sanctos defunctos, probetis? Si eis dicatis, O mi Sannio, mi Sanga, mi Lohete, mi Lixa, *Cur non ego animos mihi sumam te invocandi, cùm certò te sciam quotidiè pro me orare?*

3. Pergis, sed Rationum pertæsus, ad asseverationes te vertis.

ⁿ Cons. Red.
F. 40.

Invocationem, inquis, hanc Angelorum et Sanctorum, ut ipsi pro nobis orent, et sint nobiscum Compreatores non posse in dubium vocari est certissimum. Imò te delirum esse et vécordem, est

clarissimum. An id certissimè in *Dei cultu probandum* dicas, cuius nullum habes in Scripturâ præceptum, nullum exemplum? An et hoc non posse in dubium vocari dicas? Si non possit de eo dubitari, quâ factum ut dubitaverit Augustinus, imò disertè negaverit invocandos? *Martyres ad Altare nominantur, non invocantur.* Si non possit de hoc dubitari, cur tot testimonia tu hîc conglomeras, ut id probes, de quo dubium esse non potest.

4. Quare dein sic trepidas, et diffidis in Pontificis tui causâ, ut dicas, *invocandos esse, ut pro nobis orent?* Annon aliud petunt vestri à Sanctis, quâm *ut pro illis orent?* Annon petunt, ut *Sancti donent eis sanitatem, salutem, gratiam, gloriam?* Non etiam petunt, ut suis *meritis*, et ex condignitate suorum operum ista donent? Nonne petunt, ut *per Thomæ sanguinem in cœlum* ascendant?

5. De Beata verò Mariâ longè majora, magisque magnifica canitis: vocatis eam *Reginam^o cœli, Dominam^p mundi, Sponsam^q Regis æterni, Scalam^r cœlestis Regni ac gloriae, portam^s vitae, januam salutis, viam reconciliationis, spem pœnitentium, solamen lugentium, pacem et salutem cordium; illuminatricem^t fidelium, Mediatrixem^u Dei et hominum: Salvatricem^x vestram, per quam^z Deus fecit Redemptionem plebis suæ. Numen,^a etiam Deam,^b et Dominam^c Omnipotentem vocatis.*

6. Dicatis illi, quæ Christo et Deo soli dicenda sunt. *Dixit*^d [398] *Dominus Dominæ meæ, Sede à dextris meis. In^e nomine tuo omne genu flectatur, Cœlestium, terrestrium, et infernorum: Bendedicta^f tu virga Jesse sublimis, Domina^g mea, quis similis erit tibi, quæ gratiæ et gloriæ superemines universa? Nisi^h Domina, aedicaveris domum cordis nostri, non permanebit ædificium ejus: aedifica nos gratiæ et virtute tuâ. Oculiⁱ nostri in te sperant, Domina: mitte nobis cibum et escam delectantem. Gratia^k illius expiat conscientiam peccatorum. Gratia^l ejus peccata relaxantur. Gratia^m et dulcedine tua pleni sunt Cœli et terræ. Misericordiaⁿ tua irrigat totum mundum: Domina, in salutari tuo vivifica me. Gratias^o Deo, et tibi mater pia, de omnibus quæ assecutus sum pietate, et misericordiâ tuâ. Per^p te expugnato hoste antiquo, sunt aperta fidelibus Regna Cœlorum. In^q te, Maria, speramus nos defendas in æternum.*

7. Nihil interim hîc dixi de illo Bielis,^r cui applaudit Viega,^s quod partito inter Christum et Mariam Dei regno, divisum im-

^o Cantic. ad Mar. ex Prophet. col. post. Psalt. Mariæ.

^p Ib.

^q Ib.

^r Ib.

^s Psalt. B.

^t Mar. Ps. 46.

^u Cant. ex Prophet. loc. cit.

^v Ib.

^w Ib.

^x Ib.

^y Lips. in Virg. Hall.

^z c. 36.

^{aa} Ib. c. 19 et

^{bb} 31.

^{cc} Cant. ex Proph. loc.

^{dd} cit.

^{ee} Psalt. B.

^{ff} Virg. Ps. 109.

^{gg} Cant. ex Proph. loc.

^{hh} cit.

ⁱⁱ Psalt. Mar.

^{jj} Ps. 31.

^{kk} Ib. Ps. 82.

^{ll} Ib. 126.

^{mm} Ib. 144.

ⁿⁿ Ib. 117.

^{oo} Ib. 102.

^{pp} Ib. 34.

^{qq} Ib. 118.

^{rr} Ib. 76.

^{ss} Cant. ex Proph. loc.

^{tt} cit.

^{uu} Ib.

^{vv} Biel. in Can. miss.

^{ww} lec. 80.

^{xx} Viega. in e.

^{yy} 12. Apoc.

^{zz} 2, n. 3.

perium cum Jove mater habet. Quòd Hesteræ promisit Assuerus, dimidium Regni se daturum, in Mariâ completum est. Deus Regni sui quod Judicio, et Misericordiâ constat dimidium, hoc est, Misericordiam in Mariam transtulit, alteram Regni partem, id est, Judicium sibi retinuit. Quòd spectat illud Seraphici doctoris,^t Deus ultionum Dominus: sed tu mater misericordiæ ad miserandam inflectis eum; Deus^u Judicium tuum Regi da, et Misericordiam tuam Reginae matri ejus.

^t Psalt. Mar. Ps. 93.

^u Ib. Ps. 71.

^x Lib. 9, de Sign. Eccl. c. 6.
[§] Innuere.

^y Hymni istius meminist Cassan. in Consult. tit. de Merit. Sanct.

^{*} In quibus fuisse agnoscit Duraeus, cont. Whitak. Rat. 9, p. 351.

[399]
^a In Missali Parisiensi se vidisse testatur Pet. Molin. lib. Defens. Cathol. Fid. cont. Coef. art. 7.

^b Offic. Beat. Mar. ad Vesp. p. 97.
^c Hist. secund. chorum Aug. de Commen. Virg. Mar. cit. à Rob. Abbat. Defens. Par-kins. p. 35.
^d Notis in Martyr. Rom. April. 23. Item Ph. Melanch. Rhetor.

8. Nihil de illo Bozii,^x quòd Virgo Maria, sit Eva secunda, solùmque (audi solùm) in Ecclesiâ pariat viventes: quòd ex virtute Christi Maria potissimum det vitam cœlestem generi humano, quòd per eam crescamus in fide, et multiplicemur in charitate.

9. Nihil de hymno illo, quo majorem esse Christo Mariam, et imperium in ipsum habere canere solebatis, Jube^y filio, ô felix puerpera; Jure matris impera Redemptori. Quæ licet è Ritualibus,^z et Missalibus^a vestris nuper oblitterata; vestigia tamen alicubi remanent: Monstra^b te esse matrem, sumat per te preces, qui tulit esse tuus: et clariùs alibi,^c ut docet Lex divina, tu ipsius es Domina: nam Jus habet, et Ratio, matrem præesse filio: Ergo ora suppliciter, et præcipe sublimiter, ut nos in mundi vespera, ad regna ducat suprema. Cedo si potes in omnibus, qui vos præcesserunt Idololatris, sacrilegas magis et Idololatricas orationes.

10. Nihil de eo quoque dixi, quòd pro Sanctis sæpenumerò figmenta solùm vestra colitis, et invocatis. S. Georgium, S. Christophorum mihi vide. Non Sancti, non vel homines illi fuerunt; sed Allegoriæ et Symbola. Symbolicum fuisse Georgium discas à Baronio,^d Pictura, inquit, illa S. Georgii, quâ effingitur eques armatus, qui hastæ cuspide draconem interfecit, juxta quem etiam Virgo posita manus supplices tendens, implorat auxilium: Symboli potiùs, quâm historiæ alicujus, opinor, esse expressam imaginem. In nullis enim quæ recensuimus S. Georgii actis antiquis quicquam ejusmodi legitur, sed à Jacobo de Voragine, absque aliqua majorum authoritate ea ad historiam referuntur, quæ potiùs in Virgine illâ typum exprimunt alicujus Civitatis (diceret Ecclesiæ) quæ adversus diaboli vires, opem (Christi aut Magistratus Christiani, qui vicem Christi gerit) implorat et auxilium. Discas clariùs à Villavincenzo^e vestro: Pictura, inquit, Georgii, docet quomodo magistratus civilis gerere

^e Lib. 3, de rat. Stud. Theol. c. 7.

*se debeat, in juvandâ tuendâque Ecclesiâ. Diabolus immanis, et crudelis Draco mille modis insidiatur Virgini, nempe Ecclesiae. Sed intervenit pius Magistratus, qui suâ prudentiâ, fortitudine, potentia Draconem opprimit, atque Virginem salvam esse, et quiete gaudere jubet. Christophorum quoque vestrum Giganteâ staturâ duodecim^f nempe cubitorum Sanctum; nec Sanctum, nec hominem, sed Symbolum quoque, et Allegoriam fuisse docet te in suo Epigrammate Vidas.^g Docet et clariûs Villavincensius,^h qui ait, *Dubium nemini esse, picturam hanc à Sanctis Patribus in hunc usum fuisse excogitatum, ut Evangelii præconem adumbret, qui dum Christum extollit, et circumfert visendum omnibus periclitatur in procellis, et fluctibus hujus mundi, sustentatus spe jucundissimorum fructuum in posterum quos baculus supernè virens et florens promittit.* Idem de Catharinâ aliisque ostendi posset. Sed non moror. Tu dic nunc, annon verè Idololatrica sit illa Ecclesia, quæ ut *Sanctos* colit, et *eorum meritis* gratiam ac gloriam sibi dari postulat, qui verè nil aliud sunt, quam *Idola* [400] vestrorum cordium: in quæ verissimè quadrat illud Augustini,ⁱ ^{Lib. 20, cont. Faust. c. 15.} *Satius sit vel lapidi, qui quo quomodo est, aram constituere, victimam offerre, quam id quod omnino non est, in deliramento phantasmatis adorare.**

11. Sed nec illud denique dixi, quam vos ipsi sitis in hos quos tam *religiosè* colitis *Sanctos*, contumeliosi ex improbi. Sardum Tigellum hîc agitis, Nil fuit unquam sic impar, ut ipse sibi. Et dubites sanè *cultune*, an *contumeliâ* peccetis magis. Omitto alios. Vide quæ quamque pudenda Beatissimæ Virginis, quam *Deam* dicitis, affingatis. Veneri certè quam Virgini magis convenient. Sic illius in monachos curam, amorem, humanitatem depingitis, *Extractis^k uberibus in os clericî lac emulget.* Alano^l Monacho Dominicano, qui Rosarium Beati Virginis composuit, *Cubiculum ingressa, annulum ex capillis suis fecit, quo sibi Alanum despondit, osculatur eum, mammae tractandas præbuit, tantaque familiaritate cum Alano conversata est, quanta solet sponsa cum sponso.* Mili^m cuidam inveni dixit, *Ego ero uxor tua. Accede ad me, et da mihi osculum, et coegit eum. Monacho unio collum brachiis stringens, osculum dedit. Alteri* in pomario cantillavit. Interⁿ sponsum quendam, et sponsam primâ nocte, media recubuit. Beaticis^o monialis, dum ea publicè scortum ageret, forma et habitu ejus assumptis, vicem quindecim annos supplevit in Monasterio. Abbatissæ^r à dapifero suo gravidae*

^f Jacob. de Vorag. Aurea Legend. in Christof.
^g Hier. Vidas in Hymn. de Christ.
^h Vill. loc. cit.

[400]

ⁱ Lib. 20, cont. Faust. c. 15.

^k Vinc. Spec. Hist. lib. 7, c. 84.

^l Joh. de Nicol. ex Hist. quadam Tritem.

quam in Monast. S. Laurent.

vidit, recitat in suo Hispan. Reform.

^a Cæsar. lib. 7, c. 33.

^b Ib. c. 51.

* Ib. c. 22.

^p Vinc. Spec. lib. 7, c. 87.

^q Cæsar. lib. 7, c. 35.

^r Vinc. lib. 7, c. 86.

factæ, obstetricata est et infantem ex stupro susceptum Eremitæ cuidam educandum per duos Angelos transmisit. An ista Sanctos, an Virginem, an Deam decent? At interesse tamen Sanctos rebus humanis, opem ferre mortalibus, invocandos esse, hinc discant lectores. Ut hoc discant prospiciendum; quibus commentis et fabulis fallantur, non est cur quis curiosus nimis sit, aut superstitiosus. Sed videamus, quas tu nobis de *invocandis Sanctis dapes et bellaria apponis.*

[401]

CAP. LXI.

DE BEATÆ VIRGINIS INVOCATIONE, PRO QUÂ, IRENÆUM, ATHANASIUM, NAZIANZENUM, AUGUSTINUM, ET ALIOS PATRES FUTILITER CITAT ARCH. SPALAT.

AGIS primò de Virgine Deipara, *Quòd ea invocanda sit, ut pro nobis apud filium intercedat, habemus, inquis, documenta præclarissima.* Sed audi: An mediatore ad mediatorem opus est? Cur non igitur ad Mariam habetis Petrum, et ad Petrum, Paulum, et sic in infinitum? Quî scis Mediatoris Christi aut aures occlusas, aut animum à nobis nostrisque precibus aversum, nisi mediatrix sit ad eum B. Maria? Quî scis non Deam æquè ac Deum indignari, si ipsam sine mediatore interpellas? Idem quæro de Petro, Paulo, cæterisque Sanetis. Quis ex tam beato choro, misellos nos sine mediatore ad ipsum admittat, si non Christus ipse? de quo Apostolus,^t *Si quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum.* Et,^u *Cum habeamus Pontificem qui sensu afficitur nostrarum infirmitatum, accedamus cum fiduciâ ad Thronum gratiæ.*

^t 1 Joh. 2. 1.^u Heb. 4. 15, 16.

2. Ut intercedat illa ad Christum, nihil omnino proficis, nisi et *suis Meritis* intercedere, nisi et *in particulari* pro nobis, cùm ipsam *invocemus* intercedere, doceas. Vereor autem, ne ad hæc docenda, Documenta tua omnia curta nimis sint et angusta. Sed qualiacunque sint, lance pendamus.

3. Primus quem citas, est Irenæus, lib. v. cap. 19, ubi *virginis Evæ Virgo Maria dicitur Advocata.* Et quidem in hoc Irenæi testimonio triumphum tui canunt. *Quid hoc clarius, inquit Bellarminus?*^x *Evidentissimum hinc est, priscos Patres Dei-*

^x Lib. de Beat. Sanct. c. 19,
§ Irenæus.

param Virginem invocâsse, ait Fevardentius.^y Similia cæteri. ^x Com. in Iren. lib. Perpendite verò diligenter Irenæi verba, et quâm nihil ille ^{5, c. 19.} causam vestram adjuvet perspicietis.

4. *Quando enim Evæ, juxta Irenæum, Advocata erat Maria?* Cùm *in vivis* erat Maria? An cùm *mortua*? Sine dubio cùm *in vivis*. De vivente Mariâ loquitur Irenæus, non de defunctâ. Comparationem instituit inter Virginem Evam *viventem*, et [402] Virginem Mariam *viventem*: et beneficia majora docet per Virginem Mariam humano generi comparata, quâm per Virginem Evam fuerant olim deperdita. *Eva per Angelum tenebrarum seducta*; *Maria per Angelum lucis instructa*. Eva diabolo auscultans *prævaricata est*, et *fuit inobediens*; Maria sancto Angelo fidem habens, *Deo obtemperavit*, et *fuit obediens*. *Eva*^z ^x Iren. lib. 3. ^{e. 33.} *inobediens*, et sibi et universo humano generi, *causa facta est mortis*, causa nempe *pariendo* mortem per quod perimus; *Maria obediens*, et sibi et universo humano generi, *causa facta est salutis*, causa nempe *pariendo* vitam per quam servamur. *Eva per inobedientiam nodum peccati ligavit*; *Maria per obedientiam, nodum peccati solvit*. *Quod ligavit virgo Eva per incredulitatem, hoc Virgo Maria solvit per fidem*. Ita singulas partes hujus collationis aptat invicem Irenæus, ut dicat, *Quòd quæ colligata sunt non aliter solverentur, nisi compagines alligationis retrorsum reflectantur*.

5. Vides nunc sole meridiano clariùs Mariam dici ab Irenæo *advocatam*, non cùm jam *defuncta* in *cœlo regnat*, sed cùm *vivens hic in terris*, Christum peperit. *Advocata*, non *intercedendo*, aut *orando* pro Evâ, aut aliis ullis, ut ipsius meritis Dei reconciliantur, sed *pariendo* *Advocatum illum*, cuius solius Meritis, et Eva, et alii omnes, ipsa etiam Maria, Deo reconciliantur. *Advocata*, non quia ab Evâ, aut Evæ posteris, ut *Mediatrrix*, *Salvatrrix*, aut *suis meritis Intercessor* invocetur, sed quia *Christum peperit*, et orbi dedit, qui solus ab omnibus ut *Mediator*, *Saluator*, et *suis meritis Intercessor* invocetur. Ut virgo Eva credens infernali Angelo, et suâ incredulitate concipiendo, et pariendo peccatum, *Advocatrix* facta est Mariæ, et omnium à Deo; ita Virgo Maria credens cœlesti Angelo, et suâ fide concipiando, et pariendo Christum, *Advocatrix* facta est, et Evæ, et omnium ad Deum. Ut Eva per diffidentiam, et inobedientiam non sic obfuit, ut peccatum ipsius transiret in alios, eosque à Deo alienaret, sed *causa fuit suadendo*, ut Adamus peccaret, in quo omnes à Deo aversi, et alienati sumus, facti filii iræ et

mortis ; ita Mariæ fides et obedientia non sic profuit, ut per eam illiusve meritum Deo reconciliemur, sed *causa fuit assentiendo*, ut Christus ex eâ conciperetur, et nasceretur, cuius [403] justitia, et obedientia sic in fideles omnes confertur, ut illius meritis omnes Deo reconcilientur, et fiant hæredes vitæ. Nam

^{• Rom. 5. 12.} *ut in uno, a non in unâ, homine, mortales omnes peccârunt, et moriuntur, sic, non in unâ, sed, in uno homine fideles omnes justificantur, et vivificantur.*

6. Hunc verum esse ac genuinum Irenæi sensum, si ignoras, imperitus, si negas, improbus sis oportet. Discas hoc vel ex

<sup>b Offic. B.
Mar. ad
laudes, p. 67.</sup> Hymno vestro, in quo sic Mariæ cantatis, *Quod Eva tristis abstulit, tu reddis almo germine.* Reddit quidem Maria, quod

abstulit Eva; sed reddit non suæ obedientiæ merito, sed Eo, quod Ipsa peperit almo germine. Docet te hoc et fateri coget ipsa, cui refragari non poteris, Ratio. Dic enim seriò, *Quo statu ac conditione* Evam fuisse censes, cùm ei Advocata fuerit Maria ? Si *in vivis*, sine dubio Mariam, quæ tunc nulla erat, nec nisi post annos ferè quater mille futura erat, nec advocare in auxilium, nec invocare Eva potuit, nec pro Evâ tum intercedere potuit Maria. Si *in Limbo* tum Eva, quomodo Mariam vel Virginem esse, vel Sanctam, vel Christi matrem pro certo novit ? Quis Mariam invocandam esse illi judicavit ? An à Sanctis defunctis *viventes* invocandi ? Quòd si Eva cum aliis Sanctis, ut vos docetis, è Limbo per descensum Christi liberata, in *cæleste regnum*, vivente adhuc Mariâ, ascenderat, quid ei Mariâ Advocatâ opus ? Quin potiùs si Sancti defuncti tum invocati fuissent, non Mariam Evæ, sed Evam Mariæ ut Advocatam invocatam, necesse est. Quid enim ? An qui beatitudine fruuntur *viventes*, nondum beatos invocent ? Unde hæc tam mira metamorphosis ? Unde vobis nova hæc religio incessit ? Præstet longè Mariam non esse Evæ Advocatam, quâm *viventes* beatorum Advocatos dicere. Ita everti funditùs ex Irenæo, vestram quam docetis Invocationem defunctorum, perspicis.

7. Secundus quem citas Pater, est Athanas. in Evang. de Deipara. In eâ sic Maria invocatur : *Audi, filia Davidis ; Inclina aurem tuam in preces nostras. Intercede, hera, et Domina, et Regina, et Mater Dei pro nobis* ; et multa similia. Triumphum nunc cane. Habes qui invocet Mariam, antiquum, et sanctissimum Patrem Athanasium. Imò defle tuam, tuorumque hominum nullis lacrymis expiandam fraudem, et flagitia ; qui Patres

antiquos vestros esse jactitatis, et sub Patrum sanctorum nomine, nebulones nequissimos et Impostores venditatis. Sermonem istum non esse Athanasii, disce ex Baronio,^c qui postquam id multis solidisque argumentis demonstrasset, sic concludit: *Ex his omnibus videoas, Athanasium non esse illius sermonis authorem.* Disce idem ex Bellarmino^d *Dubitari non potest*, inquit, *quin iste author viderit decreta Conciliorum contra Nestorium, Eutychetem, et Monothelitas*: ideoque vixerit post annum 680, id est, plusquam 300 annis^e post obitum Athanasii. Disce hoc etiam à Possevino,^f *Sermo*, inquit, *ille ascriptus Athanasio à Glica recentiore historico, Athanasii esse non potest.* Disce idem, vel ab ipsâ Impostoris stupiditate, qui *οἰσίαν deducit ab ισίᾳ, quod æqualitatem significat*, cùm *ισία* vox Græca non sit, sed ineptum Impostoris figmentum. Annon te jam pudet Athanasii tui? At pudeat vos saltem Bellarmini, qui ut Athanasium pro Invocatione Sanctorum ostentare posset, Athanasii nomen huic authori appingit,^g quem insulsum esse Impostorem, et scivit ipse, et agnovit. An sic decuit dogmata fidei à vobis tractari? An et Impostores ac nebulones sub Patrum nominibus venditare? Quid verò ex istis Patribus (Patiens hi vestri sunt) domum fertis nisi dedecus, cum famæ simul ac probitatis vestræ jactura? Cavete tamen, ne vestram hanc fallendi et mentiendi artem alii exosi, et eam ipsam quam agitis causam exosam habeant.

8. Tertius quem citas, est Greg. Nazian. Orat. in Cyprian. In eâ ex Apocrypho de Cypriani poenitentiâ, à Gelasio quoque damnato libello, narratur, *Cyprianum olim Magum ac Præstigiatorem fuisse: deperisse virginem quandam Christianam: pudicitiam illius sæpius tentasse: Virginem verò Mariam rogasse, ut sibi suæque pudicitiae opem ferat.* Narratio illa tota et falsa est et inepta. Eam *explodendam fabulam* vocat Baronius;^h *Cæcutiisse* in hoc Nazianzenum, agnoscit Billius vester. Ex hâc explosâ, Apocryphâ, et legi vetitâ fabulâ, tu Invocationem Beatæ Mariæ probare nunc vis. Qualis verò hîc tua probatio? Puella Mariam invocat, ergo invocanda est. Eâdem arte concludas, Petrus Christum negavit, David adulterium commisit, tibi igitur Christum abnegare, adulterium patrare licitum. Atenim olim dictum, *Non exemplis vivendum esse, sed legibus.*

9. At ipse, inquires, Nazianzenus, *Cyprianum ibidem invocat: Tu nos ab alto propitius respice, nostrumque sermonem ac vitam dirige, et sanctum ovile hoc pasce.* At vel ex hoc facile intelligas

^a Bar. an. 48.
^{n. 19,} et seq.

^d Lib. de
Script. Eccl.
in Athana.

^e Athanasius
obit. an. 372.
Concilium
Sextum
contra
Monothelitas
habitum est,
an. 680. Bar.
In Appar.
voc.
Athanasius.

^f Bell. lib. de
Beat. Sanct.
c. 19,
§ Athanasius.

^h Bar. an.
250, n. 5.

figuratum esse Nazianzeni loquendi modum. Nam Cyprianum *ovile illud pascere*, vix credat Nazianzenus, aut quis alias Apostrophe illa est Rhetoris (si lectio ista *Respice nos*, admittatur), Apostrophe, inquam, quā absentem ut præsentem alloquitur, non supplicantis precatio, quā se audiri aut exauditum iri putavit. Figuratum hoc loquendi genus in scholis Rhetorum

^k Cic. Tusc.
Quest. lib. 2.
^l Ib. lib. 3.
^m Cic. pro
Milone.

ⁿ Hom. 14,
inter Serm.
Quinqua-
ginta.

^o Chrys.
Hom. de
profect.
Evang.
^p Chrys.
Hom. 2, in
Ps. 50.
^q Ib. Hom. 1,
in Ps. 50.

^r Hier. ep. ad
Eustoch.

^s Hier. in
Epitaph.
Nepot. ad
Heliod.

^t Greg.
Nyssen.
Orat. in laud.
Theod.

frequens: *Audisne hæc Amphiaræ sub terram abdite?* *Quid dicemus Cleanthe?* *num in illâ re nihil mali fuisse?* *Vos^m Al-
bani tumuli atque luci, vos imploro atque obtestor, vosque
Albanorum obrutæ aræ?* Talis illa apud Augustinumⁿ Apostrophe, *Da veniam, Apostole, propria tua non novi nisi mala.* *Da
veniam, Apostole, Dicimus quia tu docuisti.* Frequens etiam Chrysost. *Quid^o dicis, ὁ Παῦλε? non anxietatem, sed fiduciam
injecerunt vincula?* Et iterum, ^p *Quid, ὁ Δαύιδ, quid desideras?
Soluta sunt peccata tua: Quid amplius quæris?* *O Δαύιδ, per-
severa gratias agens, indesinenter Deum glorifica.* Et iterum, ^q *Propter quam causam, ὁ Δαύιδ, sollicitus ei?* *Dic mihi; et sæpè
sæpiùs alibi.* Nec infrequens Hieronymo, *Vale, ὁ Παῦλα, et
cultoris tui senectutem orationibus juva: fides et opera tua te
Christo sociant.* Nec tamen Paulam magis quām Nepotianum se audire creditit, de quo ait, ^s *Felix Nepotianus qui hæc non
videt; Felix qui hæc non audit.* *Quicquid dixero, quia ille non
audit, mutum videtur.* Non dissimilis apud Nyssenum Apostrophe ad Theodorum: *O beate, inquit, coëgimus tibi publicum conven-
tum, communem Dominum adorantes, et tuorum certaminum com-
memorationem peragentes.* Tu huc jam ades ad nos, ubicunque tandem fueris: sive in sublimi æthere habitas, sive per cœlestem aliquem circulum verseris, sive in choros Angelorum cooptatus, Domino adsistis; parumper ab iis officiis vacationem deprecatus, veni ad nos, qui te honorant. Nec ubi sit Theodorus, nec utrum audiat, pro certo habet Nyssenus: sed Rhetorum more absentem alloquitur, ad se vocat, et quasi tum præsentem hortatur, ut *pro ipsis miles depugnet, pro ipsis deprecetur Deum, et pacem petat,* ^t *ipsis (si majore advocatione et depreciatione opus sit) Petrum ad-
moneat, Paulum, et Johannem excitet, ut et illi pro Ecclesiis quas
constituerunt, solliciti sint, et intercedant.* Rheticari hoc est, non Theologiam accuratè docere. Non ex Rhetorum figuris, non ex Apostrophis, et personis, quam cùm absint, adesse fingimus, easque tum licet absentes, quasi præsentes alloquimur, non ex his, sed ex *dogmaticis Patrum scriptis firmando fides.*

10. Sed nec à sacris literis aliena hæc loquendi figura. Talis illa Isaiæ,^u *Audite, Cœli, et auribus percipe, terra* : et illa ^{v Isa. 1.2.} Michaiæ,^x *Audite, montes, et fundamenta terræ.* Nec dubites ^{x Mica. 6. 2.} quin Nazianzeno Apostrophe hæc familiaris fuerit. *O Pascha,* inquit,^y *magnum, et sacrum, totiusque mundi expurgatio, tecum* ^{y Greg.}
enim tanquam cum animato aliquo colloquor. Et iterum :^z *Audi* ^{y Nazian. Orat.}
Cœlum, et percipe, terra. *Audite omnes gentes, percipite universi* ^{in Sanctum}
qui habitatis orbem terrarum, siquidem omnes appello. *Audite,* ^{Pascha.}
et qui nunc vivitis, et qui deinceps nascituri estis, et ut majus sit ^{z Nazian.}
mihi præconiam, omnes Cœlorum virtus, Angeli omnes, audite. ^{Orat. 1, in}
Audi et tu quoque magni Constantini anima, si quis superest ^{Julian.}
sensus. Et iterum^a Gorgoniam defunctam alloquens, *Suscipe,* ^{a Ib. Orat. 9,}
inquit, et tu sermonem nostrum, si nostri sermones vel parum tibi ^{in funere}
curæ sunt, honorque talis Sanctis à Deo habetur ut talia resciscant. ^{Gorgon.}
An poterat quis clariùs significare, se in his *Rhetorem* agere, non *Theologum?* Imò quod nervos planè incidit Invocationis vestræ, an Sanctorum animæ, licet cum Deo beatissimè agentes, sciant quæ híc aguntur, et dicuntur, *dubitatem Nazianzenus?* Ut nec Rheticæ quidem ille orationes (etiamsi invocations fuisse concedamus) aliter accipiendæ sint, quam *Precationes conditionales:* et *dubitantis*, non *credentis* Sanctos eos audire. *Suscipe* sermonem meum, *si Deus det ut resciscas.* Respice propitius, *Si sit defunctis horum sensus.* Conditionem istam utinam vos quoque cum Nazianzeno addere velitis. Non esset certè cur quis *orationes conditionales* tam multis de causis, quam *absolutas*, imò *blasphemas*, in quibus per Cypriani, et *Sanctorum omnium merita*, gratiam, et gloriam petitis, reprehendat.

11. Sed est et híc aliud quod verbo observes. Fraudem vestrām híc obiter perspicias. Non dixit, Gregorius, quomodo vertit Interpres, ad modum precantis, *Respice nos et dirige:* sed ad modum *Optantis ἐπίπτευσις*, *O si aspicias nos et dirigas!* Quo eodem vitio laborat iterum Interpres, in similibus Gregorii^b de Basilio defuncto verbis. Nec enim ibi dictum, *Tu sacrum et divinum caput, de Cœlo nos respice*, sed juxta optandi formam, *O si respicias!* Vota hæc sunt, non Precationes. Optat Gregorius hæc à Deo concedi, et fieri à defunctis, non orat defunctos ut hæc ipsi faciant. Quomodo enim in fide hæc oraret, cùm dubium ei planè fuerit, an ipsius preces ad defuctorū aures, ac notitiam pervenirent? Nolite itidem, et vos *fidem* in his postulare; nolite sub hæresis censurā, etiam *sub juramento*,

[407]

^b Orat. in funer. Basil.

à vestris exigere ut defunctos invocent: Delete è Tridentino
• Bull. Pii IV.
super formâ
Jurament.
Profess. fidei. Symbolo,^c *Sanctos invocandos esse*; et illud, *Hoc aliaque ibi de-*
finita indubitanter recipio, profiteor, et ad extremum spiritum me
recepturum, et constantissimè retenturum spondeo, voveo, ac juro.
Dicite cum Gregorio, Basilius, cum Martyribus in Cœlo degit;
ibique ὡς οἶμαι, ut opinor, pro nobis sacrificia offert, ac pro populo
orat: sic cum Gregorio dicite, et tum demum Gregorium in
subsidiū proferte.

12. Quartus, quem citas Pater, est Basilius Seleuciæ, Ora-
• Possess.
Appar. in
Basil. Seleuc. tione illâ de Verbi Incarnatione, quam nuper edidit Jesuita^d
 Peltanus, *O ter, inquit, sacrosancta Virgo, aspice nos de Cœlo*
oculo propitio, et educ nos hinc cum pace ad Judicis Thronum, à
confusione nos liberos siste. Atenim suppositius est et spurius
 hic tuus Basilius, tam indignus qui in pulverem prodeat et
 solem, ut ne nominandum quidem eum in hâc causâ censuerit
 Bellarminus, nec illius mentionem inter Scriptores Sacros, vel
 ipse, vel Jesuita Gaulterius dignatus sit. Mitto quod Basilius
 ille,^e quæ Baruchi, sunt, Jeremiæ tribuit. An illa Basilium, an
 antiquum Patrem redolent, *Tu^f Deipara, me veterem hominem*
exiüere doceas. Effice ut abs te doctus, de te commodè loqui
valeam. An et illud, *Tu inter Deum et hominem mediatrix inter-*
cedens, efficis ut interjectus inimicitiae paries tandem evertatur. An etiam et hoc, *Adversus omne morborum genus Virgini matri*
vim collatam esse putandum est, vim etiam multò majorem quam
cæteris Christi imperio subjectis. Cistertiensis alicujus Basilisci,
 [408] non Basilii Seleuciensis, qui Concilio Chalcedonensi subscrispsit,
 est illa Oratio.

13. Quintus quem citas Pater, est Augustinus, Serm. ii.
 de Annunc. (nam quod 1. apud te legitur, Typographi est,
 opinor, non tuum erratum. In eo Sermone (qui est xviii. de
 Sanctis) Maria ita invocatur, *Admitte nostras preces intra*
sacrarium exauditionis, et reporta nobis antidotum reconciliationis;
Accipe quod offerimus, redona quod rogamus, excusa quod timemus,
quia Tu es spes unica peccatorum: Sancta Maria, succurre miseris,
ora pro populo, interveni pro Clero, intercede pro denoto femineo
sexu; et similia plura. Stipitem omnino et truncum esse
 oportet, qui hæc Augustini esse opinetur. An Mariam Spem
 unicam peccatorum vocat Augustinus? Nullane peccatoribus in
 Christo spes? Sed et ex diametro pugnat cum Augustino, qui
 Martyres quidem nominari, non invocari, disertè docet. Et

^a Basil. Seleuc. Orat. ead. ^b Ib.

mirarer sanè te in tot Impostorum fimo, et fæce volutari, nisi scirem causam vestram non aliis patribus, non aliis Patronis fulciri. In malâ causâ melius dicere non poteras. *Mala causa malè te dicere coëgit, Malam verò causam te habere nemo coëgit.* Sermones istos de *Sanctis Augustini esse*, quâ probes? præsertim cùm in eis^c mentio fiat *Isiodori*, qui ducentis annis ^{c Ser. 35, de Sanct.} Augustino posterior. Hunc dein ipsum quem citas Augustini non esse, vel hinc scias, quia Sermonem hunc in *Festo Annunciationis* habitum titulus indicat. Festum verò illud nec Augustini ævo, nec multis post sæculis celebratum testatur Concilium Lugdunense,^d habitum post annum 1240. *Festa seu tempora feriandi per totum annum* illic recensentur. *Festi autem Annunciationis* nulla omnino ibi mentio. *De Annunciatione Sanctæ Mariæ nihil dicit, ait glossa.*^e Festivitates quidem aliquæ, diebus aliis fuerunt: quod Durandus^f tuus, opinor, sensit, cùm dixit, *In singulos per annum dies, exceptis solùm Kalendis Januarii, plusquam quinque millia Sanctorum festa* (id est, festivitates), concurrere. Festa verò solennia, et generatim ab Ecclesiâ obser-vandâ, non alia eo tempore, quam quæ notat Canon: inter quæ Annunciationis festum non est. De festivitatibus verò tam hujus, quam aliorum dierum additur: *Reliquas festivitates per annum, non sunt populi cogendi ad feriandum, nec prohibendi.* Impostorem hunc tuum scias annis octingentis Augustino minorem. Hic tamen tibi antiquus Pater, etiam et ipse *Augustinus*, qui tot antè sæculis obierat.

14. Sextus quem citas Pater, est Cosmas^g Hierosolymitanus. ^{g Cos. Hym. 6.} Gloriosa, inquit, *Virgo adduc nostram precationem Filio tuo et Deo, ut saluet per te animas nostras.* Morus certè sit qui Cosmam hunc moretur. Obscurus et ignobilis author. Etiam et *Iconolatra*, qui^h Damasceno ad imaginum cultum tuendum ^{h Bar. an. 730, n. 8.} stimulos addidit, et calcar. Quis post annos 700, quis ab *Iconolatrá*, Sanctos invocari miretur?

15. Septimus tuus Pater est Sophronius Hieros. Orat. vi. de Angel. excel. *O omnium, inquit, inspector, occulторumque cognitor!* *O benefice, justorum numero me accense, tuique gaudii inculpatæ matris tuæ, Angelorum, et Apostolorum et Prophetarum, et Martyrum et justorum omnium qui à sæculo fuerunt precibus intercedentibus, consortes nos effice.* Precibus, ait, non Meritis. Nec B. Mariam, nec Apostolum, aut Martyrem hîc ullum invocat. Deum invocat, Deum rogat, ut *intercedentibus*

illorum pro Ecclesiâ in genere factis precibus, ille nos faciat æterni consortes gaudii. Deum hoc est, non Mariam invocare.

ⁱ Act. II.

^k Sophronio
Sophistæ,
præf. in lib.
qui dicitur
Pratum
spirit.

^u Bar. an.
636, n. 3.

^x In præfat.
ad Pratum
spirit. et alib.
^y In suâ
Bibliothec.
c. 199.

^z Ib.

^a Nam
Sophronium
Episcopum
Hiers.
eundem esse
probat. cui

[410]

Pratum
spirituale
dicatur,
Alois. Lip-
pom. in
præfat. ad
eum librum.
^b Orat. I, de
Imag.
^c Act. 4.

^d Lib. de
Virgin. B.
Mariæ, c. 1.
^e Ib. c. 12.

^f Posse.
Appar. in
Hildef. Bar.
Notis in
Martyr.
Rom. Jan. 23.

^g Conc.
Francof. in
ep. Synod.
ad Episcop.
Germaniaæ,
etc. et

Prateol. in
Haeres.

Fœlician.
^h Loc. citat.

16. Sed nec Sophronius Hierosolymitanus, cujus in Sexto Concilioⁱ Generali ad Sergium contra Monothelitas extat Epistola, orationis illius quam citas author est. Sed Sophronius alter, ac junior, qui *Sophista^k* cognominatur, cui dicavit Joh. Moscus insulsum suum librum, quem *Pratum spirituale* indigitavit: in quo tot sunt mendaciorum ineptiae, *Quot prati flores, quot sunt et in orbe colores.* Sophronius Hierosolymitanus antiquior, aut æqualis saltem Mosco, tempore Heraclii obiit, ut ex Theophane docet Baronius.^u Sophronius Sophista Moscum multis annis secutus est: quem *suum filium vocat Moscus:*^x et *Mosci discipulum* vocat Photius.^y Moscus autem Heraclio supervixit, et nonnullorum vitas qui Heraclium sequuti sunt, describit, ut testatur Photius,^z *Vitas*, inquit, *Monachorum narrat usque ad Heraclii imperium οὐαὶ ἐπὶ πλέον et amplius*, seu eorum qui imperium Heraclii sequuti sunt. Cùm orationis istius quam citas, author sit (ut vos^a ipsi agnoscitis, Sophronius ille, cui Pratum suum Spirituale dicavit Moscus, cuique Pratum Spirituale ascribit, licet falso, tum Damascenus,^b tum Conciliabulum Nicenum:^c Sophronius autem hic cui dicatur. Pratum spirituale, non sit Sophronius Hierosolymitanus, sed Sophronius Sophista, Iconolatra, et Heraclio posterior certè Sophronium non Hierosolymitanum, sed Sophistam, *Hæreticum* et *Iconolatram* orationis istius authorem, (authorem te dignissimum) fuisse liquet.

17. Octavus et ultimus quem hîc citas Pater, est Hildefonsus Toletanus. *O Domina mea, inquit,^d te rogo, te oro, te quæso, habeam Spiritum Filii tui. Procido^e coram te, rogo te, ut jubeas (audin', Jubeas) mundari me ab iniuitate operis mei, ut facias me diligere gloriam virtutis tuae: ut des mihi loqui et defendere fidei sinceritatem, concedas mihi adhærere Deo et tibi, servire filio tuo et tibi, famulari Domino et tibi.* Et totus est in simili Mariæ cultu Sanctus ille ut vocatis^f Hildefonsus. Sed dic seriò: An hîc verè sanctus tibi Pater? Tibi igitur Hæreticus, et Pater est, et Sanctus. Nam Fœlicianæ hæresis, *quæ^g Christum non naturalem, sed Adoptivum Dei Filium facit, ponitque* in eo duas hypostases, vel author, vel acerrimus propugnator fuit iste Hildefonsus. Eum cum Juliano, et Eugenio, Toletanis item Episcopis, ut Patronos suæ hæresis, in Concilio Francofurdensi^h

nominârunt hæretici Fœliciani, etiam et Hildefonsi verba, ubi Christum vocat *adoptivum Dei Filium*, recitârunt. Quid verò Concilium illud sanctum respondeat, dignum est quod observes. *Hæc*, inquit, *ex parentum vestrorum dictis posuistis*. Hildefonsum tuum, *Parentem hæreticorum* vocat totum Concilium: aditque, hæreticos illos, hos nominâsse, *Ut manifestum sit quales (vos hæretici) habeatis parentes; et ut notum sit omnibus, unde vos (Hispanos intelligit) traditi sitis in manus infidelium; quia hominem Christum verum Dei Patris Filium esse negâstis, ideo tradidit vos in manus inimicorum suorum, ut dominantur vestri, qui eum recipere noluistis.* Laborat tuus Cardinalisⁱ in elienda à Sancto vestro Hildefonso hâc hæresis labe. Sed laterem lavat et Æthiopem. Nec decuit Cardinalem, *Decreto magni, et sancti Concilii*, etiam et in hâc parte à vobis approbati, vanum suum, et rationis vacuum commentum opponere.

18. Quàm verò sanctæ fuerint Hildefonsi precatio[n]es, discas ab eodem sancto Concilio. Fœlicianis in Decreto suo Synodali ita dicunt,¹ *Melius est testimonio Dei Patris credere de suo Filio,* ^{i Bar. Not. in Martyr. Jan. 23.} *quàm Hildefonsi vestri, (Audin' vestri) qui tales vobis composuit preces in missarum solenniis, quales universalis et Sancta Dei non habet Ecclesia, nec vos in illis exaudiri putamus.* Preces ut videtur in quibus Maria et Sancti invocentur, invehere tunc in publica solennia nitebatur Hildefonsus; Preces istas ut *hæreticas*, ut ab *universalis et Sanctâ Ecclesiâ* alienas rejicit generale hoc et in hâc parte à vobis ipsis approbatum Concilium.

CAP. LXII.

INVOCATIONEM SANCTORUM DEFUNCTORUM, ESSE TRADITIONEM
APOSTOLICAM, ET AB ANTIQUIS PATRIBUS RECEPTAM, FALSÒ
GLORIATUR ARCH. SPALAT.

DIXISTI jam de B. Maria: pergis sed infausto pede ad aliorum Sanctorum invocationem. Ais,^m *Eam antiquissimâ Ecclesiæ praxi confirmari, inque usu perpetuo fuisse Logi;* et vanissimæ verborum Phaleræ: ut putemus aliquos posterioribus sæculis in Ecclesiâ, Poetarum more in hoc dogmate lusisse, et privatis suis affectibus indulsisse: et pauci illi fuerunt; et

^m Cons. Red.
p. 4.

luserunt solum, et opinioni suae privatæ laxiori loquendi genere faverunt: ut certum, ut indubitatum, ut necessarium fidei dogma, per sexcenta à Christo annos nunquam hoc ab Ecclesiâ receptum fuit.

ⁿ Cons. Red.
p. 41

^o In Enchir.
c. de Venerat.
Sanct.

2. Aisⁿ *Invocationem istam Sanctorum, ad Apostolorum Traditionem pertinere*: Erras; non ad Apostolicam. An oblitus, quid tuus Eckius monet? *Apostoli, inquit,^o scribere hoc in Sacris literis noluerunt, ne ambitiosè viderentur honorem istum sibi ipsis ambire*: ne sub cultu illo defunctorum, Gentilium cultum inferre viderentur. Annon æquè ambitiosi sint, non æquè in Gentilium errorem inducerent, si verbo hoc traderent, ac si Scripto? Traditio igitur sit, Apostolica certè non est. Nec ab Apostolis, sed è vestrâ Cabalâ hausta traditio. Nobis verò vel ideo maximè ingratus hic Articulus, quia *Fundamentalis non est*, quia *Cabalisticus* est. Nec unquam Hieronymianum illud excedet, *Non credimus, quia non legimus*.

[412]
^p Cons. Red.
p. 41.

3. Ais^p ulteriùs, *Non solum omni ævo invocatos esse Sanctos, sed contrarium errorem in Vigilantio fuisse damnatum*. Et audes adhuc de Vigilantio obstrepere? Adjicerem et hîc aliquid de Vigilantio, sed vereor ne vix dum ab ægro et nausibundo ventriculo concectus tibi satis sit, ille quem dudum apposui, solidus et salutaris ex Hieronymo cibus. Ruminare te ista mallem, quam quasi lupum gestes in ventre, alia ingurgitare.

^q Ib.

4. Ad extremum addis^q *Patres non solum invocare Sanctos, sed et invocandos esse asserere*. Patres? qui malum Patres? Pater scilicet Impostor, Pater Nebulo, Pater Falsarius, Pater falsatus. Patres alios qui tuæ causæ faveant aut patrocinentur, ante sexcentos annos nullos nominâsti. Hi tibi Patres, hi antiquissimi sunt et nobilissimi tuæ causæ Patroni. Impostor Athanasius, Supposititus sëpè, sëpiùs Augustinus, Confictus Theodoretus, Spurius Ephraem, Falsatus Basilius, Fictitious Chrysostomus, Adulterinus Origines, aliquie. Ac de nonnullis horum iis nempe quos tu adduxeras, audisti. Sed operæ pretium quoque tibi audire etiam de reliquis.

^r Panopl. lib.
3. c. 26.
^s Dial. 6.

Tract. 2.

5. De Origene in hâc causâ gloriantur Lindanus^r tuus et Censores Colonienses^s et cur non glorientur? cùm legant in expositione Origenis in lib. Job^t *O beate Job, ora pro nobis*; cùm iterum legant in Lamento, seu Poenitentiâ Origenis, Deprecabor universos Sanctos, ut mihi non audenti petere Deum, succurrant. *O Sancti Dei, vos lacrymis et fletu deprecor, ut proci-*

*datis pro me misero. Annon hic meritò in Origene tui tripudient? Imò vero est cur fraudem suam defleant. Impostoris ista sunt, non Origenis. Et quidem in lib. Job, prodit ipse se Latinum aliquem et indoctum Etymologistam fuisse. Sic enim ait^u de Luciano Martyre, *Beatus ac gloriosus Lucianus, lucidus vita, lucidus fide, lucidus tolerantiæ consummatione.* Ob hoc enim *Lucianus cognominatus est, tanquam lucidus, aut proprio lumine sibi fulgens, aut aliis lucens.* Nec Historicus melior quàm Grammaticaster. Nam Lucianus Martyr obiit sub extremo Maximiani Imperatoris tempore, ut qui tum vixit Eusebius disertè testatur.^x Origenes autem plusquàm quadraginta antè ^x Euseb. lib. 9, Hist. c. 6. annis obierat sub Gallo et Volusiano, ut testatur idem Eusebius.^y Lib. 7, c. 1. De libro Lamenti, verissima est Erasmi,^z ut creditur, censura. [413] ^z Eras. Cens. alicujus indocti, qui Origenem infamare studuit. Aut si minus Erasmo, Cardinali tamen fidem habebis: *Liber, inquit, qui Lamentationes, seu Pœnitentia Origenis inscribitur, à Gelasio velut adulterinus respuitur, et inter Apocrypha adnumeratur:* Etiam à Gelasio cum totâ Romanâ Synodo sic rejicitur,^b ut ab hæretico aliquo aut schismatico conscriptus; et sic à Catholicis vitandus, ut non author solùm, sed omnes illius sequaces (in quo numero vos omnes qui huic Invocationi applauditis esse scis) ab omni Catholicâ Ecclesiâ eliminati, et indissolubili Anathematis vinculo in æternum damnati sint.*

6. Ephraemum similem habetis: et in eo similiter plauditis. E sermonibus illius de laudib. Martyrum citatis^c illud, *Preca- mur beatissimi Martyres, ut pro nobis miseris Dominum inter- pellare dignemini.* Ex aliâ de lamentatione Dei genitricis,^d *Toti tibi advolvimur, omnes te imploramus: Erüe nos, o inteme- rata Virgo, à cunctis diaboli temptationibus. Esto nostra concilia- trix et advocata in hord Judicij, libera nos à futuro igne.* Spuriū scias esse hunc qui ista loquitur, non Sanctum Ephraemum: Impostorem, non Patrem. Aliter et contrarium prorsus docet Germanus Ephrem, qui sic Deum affatur: Ad quem configiam nisi ad te? Domine, miserere mei, quoniam tu solus clemens es et misericors, salva me peccatorem, quia tu solus absque peccato es. Tibi soli bono ego omnis supplicii reus procido. Tibi soli Redemptori supplico. Et alibi, Ad te, ad, præter te, ne- minem orationem facio. Vobis Impostor, nobis S. Ephraem Pater est.

^c Bell. de Sanct. Beat. c. 19, § S. Ephrem. ^d Urgetur hic locus à Gaultier. in Chron. sicc. 4, verit. 2, § 5.

7. Nec dissimilem Chrysostomum confinxistis, è quo Homil. lxvi. ad Pop. Antioch. illud citatis: ^f *Rex purpuram indutus, fastu deposito stat Sanctis supplicaturus, ut pro se apud Deum intercedant, et scenarum fabrum et Piscatorem etiam mortuos ut protectores oret.* Et meritò sanè hic gestiatis, si Chrysostomi hæc essent. At Impostoris sunt. Quod vel ex Possevino^g tuo discas, qui in veteribus Græcis manuscriptis codicibus primas tantùm viginti et unam ex octoginta illis homiliis Chrysostomo tribuendas docet: quod nec ignoravit Bellarminus.^h Sed maluit Impostorem Chrysostomi nomine citare, quām Chrysostomum suum in hâc causâ non videri. Pari fraude Sermonem Chrysostomi in adorationem venerabilium catenarum, et gladii, et Apostolorum principis, pro invocandis Sanctis citat tuus Coccius: i quem Sermonem non esse Chrysostomi, sed Impostoris demonstrat Baronius,^k quia Chrysostomi tempore catenæ illæ nec repertæ, nec Constantinopolim delatæ erant.

8. In Basilio nova fraus. Ejus verba falsata à vobis et fœde corrupta proferuntur et urgentur. Sic enim ille de quadraginta Martyribus. *Qui angustiā premitur, ad hos configit: ad hos, id est, eorum monumenta, et Memorias.* Nam illos ipsos et ipsorum animas in cœlo^l esse et sensit, et eodem loco judicat Basilius, ut eos adire non possent. *Qui secundis latus gaudent, ad eos* accurrit. Illic* videre est matronam piam, quæ pro salute filiorum deprecetur. Illic deprecatur, non illos.* Sic Basilius. Tui verò ut Basiliī clara et perspicua verba ad Invocationem torqueant, sic legunt:^m *Qui angustiis premitur, ad hos configiat: qui rursum lētatur, hos oret.* Fiant aperta, non exilio aut deportatione pianda.

9. Nec dissimilis in Eusebioⁿ fraus; eum sic citatis: ^o *Ad monumenta illorum (Martyrum) accedimus, votaque ipsis facimus.* Quem non commoveant in vestras partes tum perspicua, tam antiqui Patris verba? Neminem certè, nisi recordem et fraudum vestrarum ignarum. Eusebii verba fœdissimè hîc à vobis falsata. Ait ille, Christianos accedere ad thecas seu monumenta Martyrum. *Kai τὰς εὐχὰς παρὰ ταῦταις ποιεῖσθαι;* non dicit eos αὐτοῖς vota ipsis Martyribus facere, sed παρὰ ταῦταις apud ipsis thecas et monumenta eorum vota facere; facere verò non *Martyribus*, sed *Deo*. An perfidia ista Theologos decuit? Vos decet, et in his piis fraudibus causæ vestræ præsidia. Cùm Patres Invocationem vestram Sanctorum asserere dicis, dic simul,

^f Bell. c. 19, cit.
§ Chrysost.

^a Appar. in
Chrys.

^b Lib. de
Script. Eccl.
in Chrysost.

[414]

ⁱ Tom. I, lib.
5, art. 6.

^k Bar. an.
439, n. 5.

^l Vos cœlum
suscepit. Bas.
Serm. de 40.
Martyr.

*Επ' αὐτοῖς
ἀποτέλεσμα.
* Ἐνταῦθα
γνων.

^m Bell. de
Sanct. Beat.
c. 19,
§ Basilius.

ⁿ Lib. 13, de
præpar.
Evang. c. 7.
o Bell. c. 19,
ut
§ Eusebius.

quàm illi honorifici Patres sint aut *Falsi*, aut *Falsati* patres : nos tales Patres nec invidemus vobis nec negamus.

10. Quod si tantus amor Patres audire loquentes, si quid, veri, sinceri et prisci patres híc sentiant scire vis, paulisper arrectis auribus adsta. Agmen eorum longum est et immensum, sed delectum faciam : ex omnibus paucos tibi in medium adducam, et vix ex millibus unum. Audi ante omnes Catholicam Smyrnensem Ecclesiam, circa annum 170, et in eâ totius Catholicæ ac primævae Ecclesiae judicium. *Illud, inquit,^p Judæi miserí penitus ignorabant, nos nec Christum unquam relinquere, nec alium quenquam colere posse.* Non quidem religioso cultu colere : nam dilectionis et societatis honorem Sanctis, et vivis et defunctis tribuendum proximis verbis docent ; *Christum, inquiunt, ut filium Dei adoramus, Martyres verò ut Discipulos, et imitatores Domini, propter incredibilem eorum in Christum benevolentiam, meritò diligimus et amplexamur : quorum nos et consortes et discipulos fieri optamus.* Protestantes credas hæc loqui, non Smyrnenses. Eadem utrorumque vox, idem est et votum.

11. Audi S. Irenæum :^q *Ecclesia Dei per universum mundum nec invocationibus Angelicis facit aliquid, nec incantationibus, nec aliquā pravā curiositate, sed mundè, et purè, et manifestè Orationes dirigentes ad Dominum qui omnia fecit, et nomen Domini nostri Jesu Christi invocans, virtutes secundūm utilitates hominum perficit :* Non ait, Hæretici falsos et malignos, Ecclesia veros et Santos Angelos invocat : sed Ecclesia non Angelos, sed Deum solūm et Christum invocat. Hæc Irenæi antithesis.

12. Audi S. Cyprianum :^r *Deus solus colendus est : et iterum,^s Quæ vera magis apud Patrem precatio, quàm quæ à Filio qui veritas est, de ejus ore perlata est ? ut aliter orare quàm ille docuit, non ignorantia sola sit, sed et culpa : quando ipse dixerit, Rejicitis mandatum Dei, ut Traditionem vestram statuatis : Invocationem vestram Sanctorum non docuit Christus : Traditio illa vestra est. Aliter orare quàm Christus docuit, et Ignorantia vestra est et Culpa.*

13. Audi Origenem,^t de Christianis docentem : Πᾶσιν δέησιν ^t Lib. 5, cont. Cels. καὶ προσευχὴν, *Omnem orationem et precationem, et gratiarum actionem, ad Deum esse per Angelum transmittenda, per Pontificem scilicet, vivens Verbum et Deum, qui Angelis est præfactus cæteris.* Et paulò post :^u *Hæc, inquit, scientia minimè per- missura est, ut alteri cuiquam (nota alteri cuiquam) quis audeat* ^u Lib. eodem.

[415]

^p Smyrnensis
Eccl. ep. ap.
Euseb. lib. 4,
Hist. c. 15.

^q Lib. 2, c.
57.

^r Exhort. ad
Martyr. ad
Fortunatum.
^s Lib. de
Orat. Domic.

supplicare, nisi ei qui ad omnia sufficit, et cunctis præsidet rebus, per eum qui nobis saluti fuit, et Dei Filius est et Verbum.

[416]

^a Lib. de Orat. c. 12.^y Tert. Apologet. c. 30.^x Can. 35.^{*} In c. 2, ad Coloss.^b Lib. 1, c. 20.^c Lib. 4, cont. Arian.^d In Moral. suum. 80, c. 22.^e In c. 1, ad Rom.

14. Audi Tertullianum :^x *Orationibus iis, meritò vanitas exprobranda est, siquidem sive ullius aut Dominici aut Apostolici præcepti authoritate fiunt: Hujusmodi enim non Religioni, sed superstitioni deputantur. Invocatio igitur vestra Sanctorum, cui nec Dominici, nec Apostolici præcepti anthoritas subest, Superstitioni deputanda est. Et iterum,^y Cùm Christianorum omnium nomine Deum invocâsset, ait: Hæc ab alio orare non possum, quàm à quo me scio consequuturum, quoniam et ipse est qui solus præstat, et ego sum famulus ejus, qui eum solum observo.*

15. Audi Decretum antiqui et sancti Concilii Laodiceni,^z in quo Christiani vetantur *Ecclesiam relinquere, et Angelos nominare* (id est, invocare, ut clarè explicat Theodoretus)^a *quod est prohibitum; Si quis verò inventus fuerit huic occultæ Idololatriæ serviens, sit Anathema.*

16. Audi Lactantium :^b *Religio et veneratio nulla alia, nisi unius Dei tenenda est.*

17. Audi S. Athanasium :^c *Nunquam quisquam precaretur accipere à Deo et ab Angelis, aut ab illis rebus creatis. Neque quisquam hanc verborum formam concepit, Det tibi Deus et Angelus; sed contrà à Patre et Filio petit, propter unitatem, uniformemque rationem dandi.*

18. Audi S. Basilium :^d *Quid est proprium credentis? In tali certitudine coaffici ad potentiam dictorum, seu verborum divinorum; et nihil audere reprobare, aut insuper addere. Si enim omne quod non ex fide est, peccatum est, omne quod extra divinitùs inspiratam Scripturam est, non ex fide est, ideoque peccatum est. Invocatio vestra Sanctorum, cùm extra divinitùs inspiratam Scripturam est, ex fide non est, peccatum est.*

19. Audi S. Ambrosium :^e *Solent pudorem passi, neglecti Dei, misera uti excusatione, dicentes, Per istos posse ire ad Deum, sicut per Comites pervenitur ad Regem. Age, numquid tam demens est aliquis, ut honorificentiam Regis vindicet Comiti, cùm de hâc resi qui etiam tractare fuerint inventi, jure ut rei majestatis damnantur: Et isti se non putant reos, si honorem nominis Dei deferunt creaturæ, et relicto Domino, conservos adorent? Nam ideo ad Regem per Tribunos aut Comites itur, quia homo est utique Rex. Ad Deum autem (quem utique nihil latet) prome-*

rendum, suffragatore non opus est, sed mente devotâ. Ubiunque enim talis locutus fuerit ei, respondebit illi. Et iterum^f in obitu Theodosii, Tu solus, Domine, invocandus es. Da requiem perfectam servo tuo.

20. Audi S. Chrysostomum:^g *Disce quòd etiam per nosmet ipsos orantes plus efficimus apud Deum, quàm dum alii pro nobis orant. Non opus tibi patronis apud Deum, neque multo discursu, ut blandiaris aliis; sed licet solus sis, patronoque careas, et per te ipsum Deum preceris, omnino tamen voti compos eris: Neque enim tam facile Deus annuit, cùm alii pro nobis orant, ut cùm ipsimet oramus, etiamsi plurimis pleni simus malis. Deus magis annuit, si per nosipsos oremus, quàm si alii orent. Magnum apud Deum patrocinium est, per semetipsum magnâ alacritate ad Deum contendere. Et similia frequenter habet.*

21. Audi S. Epiphanium:^h *Mariam nemo adoret: non dicoⁱ Hæres. 79. mulierem, imò neque virum. Deo debetur hoc mysterium. Deleantur quæ malè scripta sunt in corde deceptorum. Reveratur Eva cum Adam, ut Deum colat solum. Solùm colat, inquit, cultu religioso. Vos verò et adoratis Mariam, et religioso cultu adoratis: etiam ut Deam, ut Numen adoratis.*

22. Audi S. Hieronymum:^j *Si in aliquo fiducia est, in solo Domino confidamus. Maledictus enim omnis homo, qui spem habet in homine: quamvis Sancti sint, quamvis Prophetæ. Quàm non benè Hieronymo consonat Hymnus vester,^k Beati qui in Mariâ habent spem et confidentiam. Ecce,^l Domina Salvatrix mea, fiducialiter agam in te. Sed hæc, vestramque omnem Sanctorum invocationem jugulat Hieronymianum illud, Non creditus, quia non legimus.*

23. Audi præ omnibus Augustinum:^m *Si ita diceret Apostolus; Hoc scripsi vobis ut non peccetis; et si quis peccaverit, Mediatorem me habetis apud Patrem, ego exoro pro peccatis vestris; sicut Parmenianus quodam loco Mediatorem posuit Episcopum inter populum et Deum; quis eum ferret bonorum atque fidelium Christianorum? Quis sicut Apostolum Christi, et non sicut Antichristum intueretur? Si quis, præter Christum, Mediator haberi vult, etiamsi Apostolus sit, Antichristum eum pronunciat Augustinus. Mediator inquam talis, quales esse Episcopos, Parmenianus dixit. Episcopos, Mediatores esse Redemptionis, nec dixit, nec unquam sensit Parmenianus. Sed Episcopos Mediatores Intercessionis, qui suâ sanctitate et suis*

[418]

^m Lib. 2,
cont. ep.
Parmen.
c. 8.

^k Ps. Mar.
Ps. 118.

^l Cant. ex
Propri.

^f Amb. in
Orat. de
obit. Theod.

^g Hom. de
prosec.
Evang.

Meritis gratiam Sacramentis, et populo reconciliationem apud Deum impetrent, putavit Parmenianus, ut rectè agnoscit tuus

^a Panopl. lib. 3, c. 36.
^b Proinde.

^c Eck.enchir.
c. de vener.
Sanct.

^d Rhemens.
Annot. in l
ad Tim. c. 2,
§ 4.

^e Aug. loc. cit.

Lindanus.ⁿ Tales *Mediatores Intercessionis* (quales vos^o *Sanctos omnes esse docetis*) Antichristos vocare non veretur Augustinus. *Mediatores ad Mediatorem* (ut post Bernardum vos^p *Sanctos vocatis*) nullos agnoscit. Quin et rationem addit Augustinus cur tales *Mediatores* respuat. *Paulus*, inquit,^q *Quanquam sub capite præcipuum membrum* (audin' *Præcipuum*?) *non se Mediatorem* (*Intercessionis nempe*) *facit inter Deum et hominem, sed rogit ut pro se orent invicem omnia membra corporis Christi, ut oratio membrorum omnium ascendat ad Caput quod præcessit in celum, in quo est propitiatio pro peccatis nostris.* Nam si esset *Mediator Paulus*, essent utique et cæteri *Apostoli*, ac sic multi *Mediatores* essent, nec ipsi *Paulo* constaret ratio, quâ dixerat, *unus enim Deus, unus Mediatores Dei et hominum, homo Jesus Christus.* Poteratne Calvinus, aut quisquam Protestantium clariùs Invocationem vestram Sanctorum refellere, quâ *Sanctos ut meritorios Mediatores*, qui suis Meritis et operum condignitate gratiam vobis à Deo impetrent, invocatis? Sed et adhuc

^r Aug. in Ps. 64. audi Augustinum, hoc idem ingeminantem: *Ipse, inquit, sacerdos est, qui nunc ingressus in interiora veli, solus* (audi Solus) *ex his qui carnem gestaverunt, interpellat pro nobis*, nempe ut *Mediator*, et *Meritorius Intercessor*; Et ut triplici te hîc Augustini funiculo ligem; audi iterum clarissima illa verba sæpiùs

^s Aug. lib. 22, de Civit. Dei, c. 10. à me citata, *Ad^s quod sacrificium, Martyres, sicut homines Dei qui mundum in ejus confessione vicerunt, suo loco et ordine nominantur, non tamen à Sacerdote qui sacrificat, invocantur.* Publica haec priscae et Catholicæ Ecclesiæ doctrina et praxis. *Nominantur, non invocantur.* Et si non à *Sacerdote*, cur à *populo* invocentur? Et si ad *Sacrificium* eos invocari illicitum, cur extra *Sacrificium* cuiquam id licitum sit?

Liceat Antiquis his Bedam adjicere: Ille suis in Proverbia commentariis, qui Hieronymi nomine circumferuntur, cùm verè Bedæt sint, aurea habet^u hæc verba, *Nullum invocare, id est, in nos seu auxilium nostrum orando vocare, nisi Deum debemus.*

[419] Quod si ex his non satis tibi de Antiquorum sententiâ constet, audi adhuc et aliud, unde eorum in hoc, mentem facile perspicias. Vesta hæc est et quidem vera Positio, eos qui Beatificâ Dei visione non fruuntur, neque preces nostras cognoscere, neque idcirco invocandos esse. *Sancti*, inquit Bellar-

^t Possev. in Hier. et Bell. de Script. Eccl. in Hier.

^u Com. Bedæ in c. 2 Prov.

minus,^x ante Christi adventum non invocabantur, quia tum erant in Sinu Abrahæ: nec^y Deum videbant, ideoque nec cognoscere ordinariè poterant preces Supplicantium. Quod clariùs explicat Aquinas:^z *Illi qui sunt in hoc mundo, aut in Purgatorio, nondum fruuntur visione Verbi, ut possint cognoscere ea quæ nos cogitamus vel dicimus: et ideo eorum suffragia non imploramus orando.*

Quid si jam hæc communis fuerit antiquorum Patrum opinio, *Sanctorum animas nondum beatificâ Dei visione frui*, sed in abditis quibusdam receptaculis, aut in atriis solùm cœli, ad extremum Judicii diem reservari, ubi licet pro suo statu beatè agant, *Deum tamen non vident*, ideo nec quæ oramus, dicimus, aut cogitamus intelligunt. Si hæc eorum opinio, quomodo aut Santos Patres invocarent, aut invocandos docerent.

Et fuisse quidem hanc eorum opinionem, indicat tibi Sixtus tuus Senensis,^a Bernardi opinionem primum proponit: *Animas Sanctorum ante resurrectionem visionis gloriâ frui non posse.* Tres, inquit Bernardus,^b sunt, ni fallor, *Sanctarum animarum status: primum, in corpore corruptibili; secundum, sine corpore; tertium, in beatitudine consummatâ.* Primum, in tabernaculis; secundum, in atriis; tertium, in domo Dei. In illam beatissimam Dei Domum animæ nec sine nobis intrabunt, nec sine corporibus suis. Damnata quidem esse hanc Bernardi opinionem, et docet Alphonsus,^c et agnoscit Senensis:^d excusandum tamen Bernardum censem, ob *ingentem numerum illustrium Ecclesiæ Patrum, qui huic dogmati autoritatem suo testimonio visi sunt præbuisse.* Patres illi sunt, Irenæus,^e Justinus Martyr,^f Tertullianus,^g Clemens Romanus,^h Origenes,ⁱ Lactantius,^k Victorinus,^l Prudentius,^m Ambrosius,ⁿ Chrysostomus,^o Augustinus,^p Euthymius,^q Theodoreetus,^r Aretas,^s et Ecumenius.^t Habes hic phalangem Patrum: Hos omnes negare *Sanctorum animas Dei visione ante extremum Judicium frui*, testatur tuus Senensis. Si Deum non vident, nec preces nostras sciunt, aut intelligunt: Si preces nostras non vident, invocandi non sunt. Ita horum omnium sententiâ et unaniimi consensu, si sibi constent, damnatur penitus vestra Sanctorum invocatio.

Intelligis nunc à dignissimis, qui sexentesimum annum præcesserunt patribus, Invocationem vestram Sanctorum damnatam esse. Addam unicum aliud exemplum, ex quo quā nuperum sit et novitium, hoc tuum dogma clarissimè perspicies. Esse duas gemellas sorores, *Imaginum adorationem, et Sanctorum*

^x Lib. de Beat. Sanct.

c. 6, § Seunda ratio.

^y Lib. eod. c. 19, § Item.

^z Aquin.

Secunda

Secunda, q. 83, art. 4,

ad 3.

^a Bibl. Sanct. lib. 6, Annot. 345.

^b Bernard. Serm. 3, et 4. Fest. omnium Sanct.

^c Alpho. à Castr. de Hæres. lib. 3.

^d Loc. cit.

^e Iren. lib. 5,

in fine.

^f Quæst. 76.

^g Adv. Marc.

lib. 4.

^h Lib. 2,

Hypotepos.

ⁱ Hom. 7 in Lev.

[420]

^k Lib. 7, Inst. c. 21.

^l Com. in Apoc. c. 6.

^m In Hym.

pro Eseq.

defunct.

ⁿ Lib. 2, de Cain et Abel.

c. 2.

^o Hom. 39 in 1 ad Cor.

^p In Ps. 36.

^q In c. 23

Luc.

^r In c. 11 ad Hebr.

^s Com. in Apoc.

^t In c. 11 ad Hebr.

invocationem, non est quod te moneam. Irreperè cœpit utrumque in nonnullorum animos circa annum 600, utrumque eodem sinu fotum: utrumque simul accrevit et vires sumpsit. De utrisque post annum 600, acris fuit et diurna lucta; utrumque Ieonolatræ, ut par erat propugnant: utrumque ab Iconomachis strenuè oppugnabatur. Anno demum 754, habitum est Constantinopoli sub Constantino Iconomacho (quem non sine summâ

^u Sic vocatur à Binio, et à Bell. lib. 1, de Conc. c. 6. ^x Paul. Dial. lib. 22. contumeliâ et inverecundiâ Copronymum vocatis) Generale^u Concilium, in quo convenerunt Episcopi 338.^x Ab omnibus rejectum est hoc Invocationis Sanctorum dogma.

Quâ fraude factum sit nescio, sed (si Nicænis patribus fides) factum tamen, ut aliqui, qui Canones nomine Concilii divulgarent,

^y De fin. 15, Cons. Constantinop. citat. in Conc. Nic. 2 Act. 6, p. 380. ^z Ib. De finit. 17.

duos præter mentem Concilii, intersererent. Prior est híc,^y *Si quis Sanctæ Virginis intercessiones non postulaverit, Anathema sit.* Posterior híc est,^z *Si quis non confitetur omnes Sanctos venerandos esse coram Deo, et horum intercessiones non petierit, Anathema sit.* Lecto posteriori hoc coram patribus Concilii, Canone (quod idem de priore quoque pari ratione sentiendum est) dogma istud ac Decretum de *Sanctis invocandis* tantoperè illi non solùm aversati; sed planè abominati sunt, ut omnes uno ore rejicerent Sanctorum invocationem, et Canonem illum, quem falsarius aliquis adjecerat, expungerent. Atque hoc tam certum est et indubitatum, ut dicant Nicæni patres,^a *Hoc omnes novére.* Imò ulteriùs adhuc progressi, *Juramentum^b sacro-sanctum et solenne à suis exegerunt, se Sanctos, Apostolos, et Martyres, et B. Virginem nunquam invocatueros esse.* Nota mihi obiter Nicænorum tuorum Patrum miram nec satis graviter à quoquam castigandam perfidiam; qui duos istos à falsario aliquo adjectos, à Concilio Constantinopolitano rejectos, damnatos, et diris omnibus explosos Canones, pro genuinis *Canonibus ac Decretis illius Concilii* orbi propinare non erubuerunt. Decuit ista perfidia Nicænos tuos Patres, veritatis amantes non decuit. Hinc interim certum est et indubitatum, dogma istud *Invocationis Sanctorum*, plusquam septingentis et quinquaginta annis, ab Ecclesiâ in hoc universalì Concilio, et unanimi trecentorum triginta et octo Episcoporum consensu damnatum atque explosum esse.

Triginta quidem post hoc Concilium annis in Conciliabulo Nicæno, unà cum Imaginum adoratione, Sanctorum quoque invocatio stabilita fuit: *Traditionem Ecclesiasticam, et Deo accep-*

^a Act. loc. cit.
^b Bin. notis in Conc. Constanti-nop. sub Steph. 3.

[421]

*tabilem consuetudinem, nomine totius Conciliabuli vocat Epiphanius^c Diaconus, in illâ, quam ut ipsi^d dicunt, *Spiritus Sanctus* ^e *ipsis dedit responsione*, quamque à Patribus illis *scitam^e* ac *probatam*, nomini Concilii Epiphanius prælegit. Nunquam ante annum 787, in Ecclesiâ decretum hoc Invocationis dogma: Sed nec tum quidem ab Ecclesiâ, aut Orthodoxis Ecclesiæ membris, sed ab *Hæreticis Iconolatris*, et ab *Antichristi tum tripudiantis factione* decretum.*

Quin et illud ipsum Nicæni Conciliabuli judicium instar Nihili planè habendum est. Non modò quia *factionis solùm Antichristianæ judicium* est, sed quia septimo pòst anno, qui est 794, Conciliabulum istud Nicænum, cum suis Decretis, à *Sancto et universali Concilio Francofurdensi*, ita *penitùs f abrogatum est et adnullatum, ut ne in Conciliorum quidem numero habendum sit, nec alio ullo quâm quo Ariminense ordine collocandum*. Ita si quid virium aut roboris à Conciliabulo isto obtinere potuisset hoc Invocationis dogma (quod nullum omnino potuit), id tamen omne sic à Concilio Francofurdensi deletum, et penitù extinctum est, ut illius decreta pro *non Decretis* aestimanda sint: Ipsum verò hoc dogma Invocationis, judicio Catholicæ Ecclesiæ in Concilio Francofurdensi, unà cum Nicæno Conciliabulo damnatum est.

Fovebant quidem post id, opinionem hanc Iconolatræ et Antichristi factio: in eorum linguis simul ac scriptis hîc illic fluitabat. Sed fluitabat solùm ut vaga et instabilis *Opinio*. Ut *Dogma fidei* et Decretum Ecclesiæ nunquam ab Ecclesiâ Catholicâ; nec ab ipsâ Antichristi quidem factione, seu Romanâ Ecclesiâ, ante nuperum istum Tridenti conventum unquam receptum fuit. Tu tamen homo indoctus, antiquæ omnis et sanæ eruditioñis ignarus, hoc ut *dogma fidei* ab *antiquis Patribus*, et *perpetuo Ecclesiæ usu* comprobari gloriaris. Sed justificata est Sapientia à filiis suis.

[422]

^c Conc. Nic.
Act. 6, p.
380, b.
^d Ib. p. 356, a.
^e Bar. an.
787, n. 34.

^f Act. Conc.
Franc. in lib.
Carol.
Præfat. in
lib. 1, p. 97,
Hincmar.
Rhém. cont.
Hinc.
Laudan. c.
20, aliique.

CAP. LXIII.

PRIMA, AC SECUNDA RATIO, QUIBUS PONTIFICIOS AB IDOLO-LATRIA IN CULTU IMAGINUM EXCUSARE CONATUR ARCH. SPALAT. QUÒD EAS LATRIÀ NON COLUNT, ET HOC PROFITENTUR, REFUTANTUR.

PROXIMO loco de *Reliquiarum veneratione* dicendum erat. Sed quia tu hanc sicco pede transis, ego quoque transire patiar, licet in eâ non exiguâ pars sit Superstitionis et Idololatriæ vestræ.

2. Ad vestrum *Imaginum cultum* accedis; In eo *Idololatriam*

^{s Cons. Red.} tu nullam videre nunc^g vis. At videras olim, cùm majorem vulgi p. 42.

inter vos partem, formalem in *Imaginum cultu Idololatriam* committere: cùm doctos etiam inter vos veram et propriam *Idololatriam* rudiorum mentibus instillare docueras.^b Et iterum,ⁱ *Hujusmodi*

^b Spalat.

Scop. 5.

ⁱ Spal. lib. 7.

de Repub.

Eccl. c. 12,

n. 36.

Idololatriam, quâ quis Deum in creaturâ adorat, in plebe nostrâ sacrarum *imaginum adoratione*, jam passim inolevisse, et doleo et deploro. Vedit eam ac deploravit unâ tecum Poly-

^k Polyd. Virg. lib. 6, de Invent. rerum. c. 13. dorus^k tuus: *Eo*, inquit, *vesaniæ deuentum est*, ut hæc pietatis pars (de colendis *imaginibus*) parum differat ab impietate. Sunt enim benè multi rudiores, qui saxeas vel ligneas seu in parietibus pictas imagines colant, non ut figuræ, sed perinde quasi ipsæ sensum aliquem habeant, et eis magis fidant quâm Christo. Vedit

^l De Vanit. Scient. c. 57. et agnovit Agrippa^l vester, et Lutheri capitalis hostis, *Corruptus*, inquit, *hic Gentilium mos, et falsa religio, nostram quoque religionem infecit, et in nostram Ecclesiam simulacra et imagines, multasque pomparum steriles ceremonias introduxit, quorum nihil omnino fuit apud primos illos et veros Christianos*. Nec dici potest quanta superstítio, ne dicam *Idololatria*, penes rudem et indoctam plebem alatur in *imaginibus*, conniventibus ad id sacerdotibus, hinc non parvum lucri quæstum percipientibus; vedit

^m Cassand. Consul. c. de Imagin. Georgius Cassander, *Manifestius est*, inquit,^m quâm ut multis explicari debeat *Imaginum et simulacrorum cultum* nimium invalusse et affectioni, seu potius superstitioni populi plus satis indulsum esse: ita ut ad summam adorationem quæ à Paganis, simulacris exhiberi consuevit, et ad extreman vanitatem quam Ethnici in suis simulacris, et *imaginibus effingendis et exornandis* admiserunt, nil à nostris, reliqui factum esse videatur. Horum tu

nihil videre nunc vis: nihil in Ecclesiâ tuâ Idololatricum in Imaginum cultu agnoscere vis. Quin et Idololatras vos in hoc non esse probare contendis, *propugnando* primùm, tum etiam *oppugnando*. Sed sic oscitanter singula attingis, ut nec intelligere quæ dicenda sunt videaris, nec quæ intelligis, aliter quâm Bœoticè effutire queas. Qualiacunque verò sunt, perpendamus. Cur vos Idololatræ non sitis, sex affers Rationis.

3. Prima hæc est: ^o *Si quo nos sacras Imagines honore pro-*
prio veneramur, præter honorem et cultum qui propriè prototypo
exhibetur, is latræ honor et cultus non est, nec vera adoratio quæ
soli Deo debetur. Quare cùm latriam et adorationem Deo pro-
priam Imaginibus non tribuatis, Idololatræ in hoc non estis.
Atenim tu hîc egregriè Ecclesiam tuam mentiris. Annon latriam
imaginibus tribuit? Tribuit certè, eamque se tribuere vestri
profitentur: Aquinatis tui hæc verba sunt, quibus quem cultum
Crucis (*Crux^p imaginum vestrarum Princeps*) et imaginibus Cru-
cifixi tribuit tua Ecclesia, quique eis tribuendus sit, explicat.
Imaginis^q honor ad prototypum pervenit, id est, exemplar. Sed
ipsum exemplar, scilicet, Christus est adorandus adoratione latræ,
ergo et ejus imago. Et paulò post, *Sequitur quòd eadem re-*
verentia exhibeatur imagini Christi, et ipsi Christo: Cùm ergo
Christus adoretur adoratione latræ, consequens est, quod ejus
imago sit adorationem Latræ adoranda. Et iterum,^r *Si loquamur*
de Cruce in qua Christus est crucifixus, utroque modo est vene-
randa, tum propter figuram, tum propter contactum ad membra
Christi. Si verò loquamur de effigie Crucis Christi in quâcunque
aliâ materiâ, putâ lapidis, vel ligni, vel argenti, vel auri, sic
veneramur (de Ecclesiâ tuâ loquitur) Crucem tantùm ut Imaginem [424]
Christi, quam veneramur adoratione latræ, ut suprà dictum est.
Sed et rationem addit quare crux latrâ adoranda sit, et unde
constet Ecclesiam vestram sic eam adorare. *Illi, inquit,^s exhi-*
bemus cultum Latræ, in quo ponimus spem salutis. Sed in Cruce
Christi ponimus spem salutis; cantat enim Ecclesia^t (audiri?
Ecclesia) O crux ave spes unica, hoc passionis tempore; Auge piis
justitiam, reisque dona veniam.

4. Agnoscit hoc tuus Azorius,^u *Constans, inquit, est Theolo-*
gorum sententia, Imaginem eodem honore et cultu coli, quo colitur
id cuius est imago. Quare cùm Christus latrâ colatur, Crucem
etiam, et Christi omnes imagines latrâ vobis colendas. Ag-
noscit idem Cardin. Cajetus,^x qui sic ait, *Imago Christi propriè*

^o Cons. Red.
p. 42.

^p Gault.
Chronol. sec.
I, verit. 3, § 17,
et Bell. inter
imagines
Crucem nu-
merat. lib. de
Imag. c. 26,

^q Etsi.

^q Aquin. part.
3, q. 25, art.
3.

^r Ib. art. 4.

[424]

^t Breviar.
Rom. infra
Dom. 4,
Quadrag. in
Hymno quæ
incipit
Vexil.

^u Lib. 9,
Instit. c. 6,
§ Tota hæc.

^x Cajet. Com.
in 3, Part.
Sum. Aquin.
q. 25, art. 3,
§ Ad aliam.

loquendo, est adoranda adoratione Latrīæ, quæ soli Creatori debetur. Agnoscit idem Nactantius,^y Non solum, inquit, fatendum est, fideles (hi, vestri fideles sunt) adorare coram imagine, ut nonnulli ad cautelam fortè loquuntur, sed et adorare imaginem sine quovis scrupulo. Quin et eo illam venerantur cultu, quo et prototypon ejus, propter quod, si illud habet adorari latrīā, et illa imago pariter ejusmodi cultu adoranda est. Agnoscit hoc defensor Concilii Tridentini Andradius,^z Non inficiamur, inquit, h̄c nos latrīæ adoratione Christi, præclarissimam crucem colere et venerari. Nam cùm Christum Filium Dei illa referat et repræsentet, eādem certè pietate, cultu et Religione, ipsam, quā et Christum ipsum prosequi necesse est. Et indignabundus quòd quis latrīam Crucis denegat, ait, Eos qui latrīæ augustissimum cultum Christi cruci deferunt, non magis Idololatriæ condemnandos, quād qui eodem cultu Christum ipsum unigenitum Dei Filium prosequuntur.

5. Ut scripta, sic et *Praxis Vestra*, Latrīam hisce Christi imaginibus à vobis tribui demonstrat. Spem vestram in Cruce ponitis, eamque, Spem vestram unicam vocatis.^a In quo autem spem, multò magis Spem unicam ponitis, illud Latrīā, teste Aquinate^b colitis. Invocatis Crucem, eique preces funditis, rogantes^c eam, ut justitiam vobis, et peccatorum veniam donet. At remittere^d peccata, solius Dei proprium. In his utrisque facitis quod expressè vetat, damnatque ipsum vestrum Concilium Tridentinum, *Imagines venerandas docet*,^e sed ita, ut nec ab iis aliquid petendum sit, nec fiducia in eis figenda. In utroque Idololatræ; in utroque à Concilio vestro Tridentino damnati. Adoratis Crucem, ad eamque adorandam sæpiùs invitatis, Venite,^f adoremus; et tum solenni ritu adorant^g eam singuli. At *Creaturæ adoratores, Idololatras esse tu^h ipse*, definiveras. Thus et Incensum Crucis adoletis: de quo sic Archiepiscopus vester Catharinus,ⁱ *Ipsa Latrīæ signa dirigimus in Imagines quibus adolemus et thus.* Et Diaconus ut in missali^k habetur, ter crucem incensat: At Judæi qui adolebant^l Baali, seu ut Apostolus^m loquitur τὸν Βαάλ subaudiendo εἰχόντες qui inquam *Imagini adolebant*, Idololatriæ à Prophetaⁿ arguuntur. Sed omissis aliis, nisi precatio illa quam Veronicæ (Imago illa Christi est, sudario^o Berenices, quæ et Veronica dicitur, non sine miraculo impressa) nisi illa tibi Latrīæ cultus videatur, certè quid sit Latrīa penitus ignoras.

Precationem illam devotè dicentibus, decem mille dierum Indul-

^y Com. in c.
1 ad Rom.
digr. de Mag.

^x Orthodox
Explic. lib. 9,
§ Non tamen.

^a Hym. inf.
Dom. 4.
Quadr.
nuper cit.

^b Loc. cit.

^c Hym. citato.

^d Mar. 2. 7.

^e Conc. Trid.

sess. 25, c. de

Invoc. Sanct.

et Vener.

Imag.

^f Lib. 2, Sacr.

Cerem. § 1,

tit. de 6.

[425]

feria majoris

hebdom.

^g Ib.

^h Cons. Red.

p. 36.

ⁱ Lib. de cult.

Imag.

^j Verum, p.

133.

^k Missal.

Rom. in ritib.

celebr. misse

tit. de In-

troitu.

^l Jer. 7. 9.

^m Rom. 11. 4.

ⁿ Jer. 44. 3.

^o Bar. an. 34,

n. 138.

^p Antidot.

Anim. cit. à

Joh. Rainold.

lib. 2. de

Roman Eccl.

Idol. c. 3, n.

81.

gentiam concessit Johannes XXII. et quando^q facies illa Christi monstratur, Romani septem, circumhabitantes novem, venientes ultra mare vel ultra montes, duodecim millium annorum Indulgentiam habent. In ea sic effigiem Christi invocatis.^r Nos ab omni macula purga vitiorum, atque nos consortes junge beatorum. Nos deduc ad propria, O felix figura ad videndam faciem quæ est Christi pura. Potestne quidquam amplius à Christo vel peti vel dari?

^q Fiscus Papalis, sive Catal. indulg. ex MS. editus à Cathol. Theol. c. 4. ^r Antidot. Animæ, loc. cit.

6. Nec putes argutiis hic ullis elui posse Idololatriam vestram. Vana omnino hinc sunt et inania vestra illa de Cultu *Improprio*, *Per accidens*, *Analogico*, *Reductivo*, et *Respectivo* comménta. In Latriæ cultu nihil quidquam horum admitti potest. Nullus Latriæ cultus, nisi qui *Propriè*, *Per se*, *Absolutè*, *Univocè*, et *Primariò* datur ei quod Latriâ colitur. Nullus nisi qui Deo soli, ut primo ut summo omnium Domino debet. *Deo soli λατρεύεται*, ait Christus.^s *Cultus ille*, inquit Augustinus,^t qui Græcè λατρεῖται dicitur, est quædam propriè Divinitati debita servitus. *Specialis honor*, inquit Aquinas,^u debetur Deo, tanquam primo omnium Principio: et talis servitus nomine *Latria* designatur. Et *Latriæ cultus soli Deo est exhibendus*. *Latria*, inquit Jesuita,^x cùm infinitam Dei excellentiam spectet, non nisi Deo attribui potest, ut preclarè docent non modo Scholastici, verùm etiam antiqui Patres. Utque fingamus esse Latriam aliquam *Per accidens*, *Respectivam*, aut *Reductivam*: Vos tamen ut ex Aquinate, Andradio aliisque demonstravi, *Eandem ipsam Latriam quæ Christo debetur*, Cruci et Crucifixi imaginibus tribuitis. Sed revera nullam esse, aut esse posse *Relativam*, *Reductivam*, aut *per accidens* Latriam demonstrat Cardinalis tuus,^y *Nam de Essentiā*, inquit, *veræ Latriæ est, exhiberi propter se*: *Latria enim dicitur summus cultus qui debetur vero Deo, ut primo Principio omnium rerum: implicat autem contradictionem exhiberi summum cultum primo Principio, et exhiberi propter aliud*. Ergo (nota mihi hoc Cardinalis dilemma) *vel imagini* (putà Crucis aut Crucifixi) *exhibetur cultus Latriæ propter se, ex hac est vera Idololatria*. *Vel non exhibetur propter se, et tum ille non est cultus veræ Latriæ*. Cultum illum quem Cruci et imaginibus Crucifixi datis, cultum esse verissimæ *Latriæ* vos ipsi agnoscitis, quia eundem planè cultum esse docetis, qui Christo debetur. Quare vel Cardinale tuo teste, cultus ille quem Cruci exhibitis, et imaginibus Crucifixi, *vera Idololatria est*, vosque ex eo verè, proprie, ac formaliter *Idololatræ*: Certissimum enim est illud

^s Matt. 4. 10.
^t Lib. 20,
cont. Faust.
c. 21.

^u Aquin.
Secunda
Secundæ, q.
81, art. 1 ad
3 et 4.

^x Aquin. lib.
3, cont. Gent.
c. 120.

^y Gault.
Chronol.
sec. 1, Verit.
2, § 9.

[426]

^y Bell. lib. de
Imag. Sanct.
c. 24, § Dicet.

^a Lib. 1, de Trinit. c. 6. Augustini, ^z *Idololatræ dicuntur, qui simulacris exhibent eum cultum qui debetur Deo.*

7. Ac de hoc quidem Latriæ cultu quem Crucifixi et Imaginibus Crucifixi à vobis tribui agnoscitis, quæ deinceps de Idololatrico vestro imaginum cultu dicturus sum, potissimum ac præcipue intelligi volo. *Potissimum inquam.* Nam est et in aliis quoque quas colitis imaginibus, quod te verbo, exque teipso monendum censeo, ut et in eis vos ab Idololatriâ immunes non esse scias. Duo tu et verè doces. Primum est; *Religiosum omnem cultum, Latriam esse, Deoque soli debitum.* Religiosus, inquis, ^a honor aut cultus non debetur ulli puræ creaturæ, quæcunque excellentiâ illa sit prædita, sed soli Deo. Et iterum, ^b Greg. Nazianenus non alium esse religiosum cultum sciebat, nisi Latriam: et ^c Gregorius Magnus religiosam adorationem semper ad Latriam spectare sciebat. Ex quibus sic et verissimè colligis, ^d *Religiosus cultus nullo modo est ulli creaturæ, sive in se, sive in suâ imagine exhibendus.* Religiosus autem cultus est Actus à Latriâ, seu Religione immediatè elicitus, non solùm quomodo omnia alia vitæ officia, imperatus: Sicut etiam civilis cultus is dicendus est, qui elicitor ab illâ reverentiâ aut dilectione quâ Reges, Parentes, aliquie sancti viri sive in vivis sint, sive defuncti, prout plus minusve in eis est excellentiæ, honoramus. Priorem illum cultum *Deo soli debitum* verissimè doces.

[427]

^e Ib. n. 59. 8. Secundò doces^t et verè, *Synodus Nicænam secundam statuisse imaginum religiosam adorationem.* Et quia istius Synodi vestigiis Tridentini Patres, qui eam approbârunt, ^u omnesque ad unum Romanenses tui adhærent, ideo *religiosum cultum et adorationem Sanctorum omnium Imaginibus, ab illis omnibus exhiberi non est dubitandum.* Et quem sanè alium

^x Bell. lib. de Imag. c. 25, § Præterea. tribuant, cùm Thomas, ^x Bonaventura, aliique doceant, eodem cultu coli imaginem et exemplar: Sanctos autem ipsos Religioso cultu honorandos esse, et asserit, et contendit Cardinalis. ^t Sancti,

^y Bell. lib. de Beat. Sanct. c. 15. ^z Lind. Panop. lib. 3, c. 23, in marg. ^a Bell. lib. de Imag. c. 10, § Quinta. inquit, ^y meritò, jureque optimo, Religioso cultu prosequendi sunt. Unde vestrum Imaginum cultum, *Religiosum* vocat Lindanus; ^z et Bellarminus ^a disertè ait de Imaginibus, *Religiosè eas veneramur.* Ex his jam duobus quid consequatur, vel cæcutiens videas. Nam cùm *Religiosus omnis cultus Latria sit, Deoque soli debitus;* Cùmque vos *Imaginibus omnibus Dei* simul ac Sanctorum, *Religiosum cultum* exhibeatis, efficitur certè necessariò, Latriam et cultum Deo soli debitum, Imaginibus omnibus,

Dei simul ac Sanctorum à vobis exhiberi, ideoque vos totamque Ecclesiam vestram Romanam in cultu imaginum omnium tam Dei quam Sanctorum, verè, propriè ac formaliter *Idololatras* esse. Sed quia Crucis, ac Christi imaginibus, *cultum et adorationem Latriæ* à vobis tribui ipsi agnoscitis, de eis potissimum quæ deinceps dicturus sum, intelligi velim. Hæc de primâ tuâ Ratione.

Secunda dicitur à professione vestrâ, et sic se habet: *Cùm^b b Cons. Red.
nos clarissimè profiteamur divinum honorem, cultumque Latriæ
neque Sanctis, neque ipsorum Imaginibus deberi, cur nobis Idololatrium
objicant?* Dicam verbo cur objicimus, quia *Praxis
vestra cum professione* hac pugnat: Dicitis, Latriæ cultum soli Deo deberi, sed soli Deo non datis; Crucis et Imaginibus Crucifixi Latriam datis. Aut si hoc responsum non arridet, dic mihi quid tu ipse Uxori Scortatrici respondeas, si illa itidem ut tu nunc argueret, diceretque, *Cùm ego clarissimè profitear conjugalem
amorem, et amplexus nulli alienò, ne amico quidem mariti, sed
marito soli exhibendos, cur mihi scortationem objicis?* Credo [428]
te magis mutum futurum quam piscem, nec haberetis quid tam nodosæ quæstioni respondere posses.

CAP. LXIV.

TERTIA ARCH. SPAL. RATIO, QUÂ PONTIFICIOS AB IDOLOLATRIÂ
IN CULTU IMAGINUM EXCUSARE CONATUR; QUIA IMAGINUM
CULTUS AB UNIVERSALI ET CATHOLICÂ ECCLESIÂ APPRO-
BATUS SIT, REFELLITUR.

TERTIA tua Ratio, eaque omnium gravissima, ab authoritate Ecclesiæ Catholicæ petitur, siveque ait,^c *Ecclesiam porro Christianam, etiam antiquissimam, totam et universalem summo consensu, absque ulla oppositione aut contradictione Statuas et imagines sacras, veneratam esse, est certissimum et probatissimum.* Quo te digno compellem nomine? Voces nullæ tuis meritis pares, vecors, vanus, grandiloquus, falsiloquus, Sycophanta, Cres, Miles gloriosus, Therapontigonus, platagidorus, Pyrgopolynices qui diffavit omnes in campus Gurgustidoniis, ubi Bombomachides Clunistaridisarchides erat Imperator. Hæc

^a Cons. Red.
^b p. 42.

aliaque similia longè infra tuam laudem ac merita. Sine, quia vocabula te digna desint, Mendaciorum sarcinam hīc te appellem. Certè enim non tot hīc sunt verba, quot sunt splendida tua et stupenda mendacia. Neque *Ecclesia Christiana*, neque *anti-quissima*, neque *tota*, neque *universalis*, neque *summo consensu*, neque *absque ullo oppositione*, neque *sine contradictione*, imagines venerata est, neque horum quidquam vel *certissimum*, vel *probatisimum* est. Quanta hīc, quām fœda, quām horrenda, quām execranda mendacia, utque artificem mendaciorum te sciant omnes quām paucis lineis imò paucis verbis constipata! Nolo singula persequi. Ne tamen sapiens videaris in oculis tuis, demonstrabo Ecclesiam Dei singulis sæculis *vestræ Imaginum Adorationi* adversatum esse.

2. De Judæorum primūm Ecclesiâ, nulli dubium est, *Judæi*,

^d Corn. Agr. de Vanit. Scient. c. 57. ut ex Josepho narrat Agrippa, ^d nihil magis exhorruerunt quām simulacula, nec aliquam effinxerunt imaginem ejus quod coluerunt.

^a Phil. de Legat. ad Cajum. [429] ^f Joseph. Antiq. lib. 18, c. 11. Hoc templum, ait Rex Agrippa apud Philonem, ^e jam inde ab initio nullum unquam admisit manufactam effigiem, cum sit Deo domicilium: Cumque ^f suam imaginem templo inferre volebat Caius, rogabant primo *Judæi*, ne sacratam urbem pollueret vetitis imaginibus, seque mori potius paratos, quām legem illam de simulacris erigendis violari paterentur, responderunt. Ita per quatuor mille ferè annorum spaciū, ab Ecclesiâ Dei Imagines nec cultæ, nec in templis habitæ sunt.

3. Ad Ecclesiam Christianorum veniamus: In primævâ Ecclesiâ Imaginum neque cultum, neque usum fuisse docet tuus

^g In Consult. c. de Imag. ^h Euseb. in Chron. an. 197. Cassander, ^g Certum est (inquit) initio prædicati *Evangelii* aliquanto tempore inter Christianos præsertim, in Ecclesiis imaginum usum non fuisse, ut ex Clemente^h (claruit anno 200) et Arnobio

ⁱ Ib. an. 329. ⁱ Pol. Virg. lib. 6, de Inv. rer. c. 13. (claruitⁱ anno 330) patet. Deque omnium ferè Antiquorum judicio docet te ex Hieronymo tuus Polydorus, ^k Simulacrorum, inquit, cultum, teste Hieronymo, omnes ferè veteres Sancti Patres damnabant. Ecclesiæ antiquissimæ et Patrum in genere judicium vides. Visne ad particularia descendamus?

4. Damnat vestram Imaginum adorationem S. Justinus

^l Just. Mart. Orat. ad Anton. Pium. p. 132. Martyr, qui Christianorum omnium nomine ait,^l *Opera manuum hominum adoranda non censemus.*

^m Iren. lib. 1, c. 24. 5. Damnat eam S. Irenæus, ^m apud quem Marcellina Simonis Magi socia et Gnostici, hæretici censentur, quod imaginem

ⁿ Hæres. 27. Christi inter alios coronarent, eamque, ut ait Epiphanius, ⁿ ado-

rarent, eique incensum ponerent, id est, Latriam, quod et vos facitis, ei exhiberent. De hoc Irenæi judicio audi tuum Cardinalem.^o Qui colebant Imaginem Christi divinis honoribus, inter haereticos numerantur ab Irenæo. Atqui isti, cùm Christum colerent, sine dubio imaginem ejus, propter ipsum colebant.

^o Bell. lib. de Imag. c. 24,
§ Sexta.

6. Damnat eam Origenes,^p Solus, inquit, Deus adorandus est. Et iterum,^q Fieri non potest ut Deum quis noverit et simulacris supplicet: et paulò post, Nec simulacula quidem nos veneramur. Et adhuc clariùs,^r Deus cunctis rebus præsidet et instruit præter se nihil colendum esse, cætera verò sive ut non existentia, sive ut esse tantùm habentia, ideoque honore, non tamen cultu et veneratione digna parvi esse ducenda. Ex quibus non immerit à Cassandro^s tuo dictum videoas, Quantum veteres initio Ecclesiæ ab omni (audi ab omni) veneratione imaginum abhorruerunt, declarat unus Origenes.

^p Lib. 8, cont.
Cels.
^q Lib. 7, Ib.

^r Lib. 1, Ib.

^s In Consult.
lit. de Imag.

7. Damnat eam Clemens Alexandrinus, Hic, inquit,^t malus tyrannus et Draco, quoscunque sibi potuerit vendicare, lapidibus et lignis, et imaginibus, et aliquibus ejusmodi simulacris, misero superstitionis vinculo vivos addicens, unà cum eis sepelit, donec unà cum eis interierint. Et iterum,^u Annon prodigiosi sunt qui lapides adorant? Sunt hæ imagines quovis animali viliores, vermbus, erucis, talpis, muribus, et ostreis, sunt hæ omnes meliores statuis et imaginibus, quæ sunt surdæ penitus. Surdam quidem terram vexant statuarii, eam à naturâ propriâ arte dimoventes, et adorare persuadentes. Quid aliud^v est aurum vel argentum, vel æs, vel ebur, vel ferrum, vel lapides pretiosi? Annon terra et ex terrâ? Aurum^w est tua statua, est lignum, est lapis, est terra: Ego autem terram calcare didici, non adorare.

^t Clem. Alex.
Orat. adhor-
tat. ad Gent.
p. 10.

[430]

^u Ib. p. 39.
^v Ib.

^w Ib. p. 43.

^x Ib. p. 44.

8. Damnat eam Tertullianus,^a qui Catholicorum omnium nomine ait, Statuas et Imagines frigidas mortuorum suorum simillimas non adoramus, quas nihil sentire milvi et mures et araneæ intelligunt.

^a In Apolog.
c. 12.

9. Damnat eam Minutius Fœlix,^b qui nomine item Christianorum omnium ait, Cruces nec colimus, nec optamus, vos qui ligneos Deos consecratis, cruces ligneas forsitan adoratis. Et objicienti Christianis Cæcilio ethnico, Cur nulla habetis nota simulacula? Agnoscit ultro Minutius non fuisse in usu imagines in Ecclesiâ, et rationem ejus hanc reddit,^c Quod simulacrum Deo fingam?

^b In Dial. qui
inscribitur
Octavius.

^c Ib.

10. Damnat eam S. Cyprianus^d. Hi, inquit, maligni spi-

^d Lib. de Idol.
Vanit.

ritus sub statuis et imaginibus consecratis delitescunt, hi afflatus suo ratum pectora inspirant; falsa veris semper involvunt, nam et falluntur et fallunt. Et iterum,^e Quid ante simulacula inepta, et figura terrena captivum corpus incurvas? Rectum te Deus fecit, et cum cætera animalia prona ad terram depressa sunt, tibi sublimis status, et ad cælum atque ad Deum vultus erectus est. Illuc intuere, illuc oculos tuos erige, in supernis Deum quere. Quid in ruinam Diaboli per ipsum et cum ipso cadis? Quid te in lapsum mortis cum Serpente quem colis, sternis? Sublimitatem serva in quâ natus es; Persevera talis, qualis à Deo factus es.

* Cypr. Ep.
ad Demet.

^f Conc.
Eliber. habili-
tum an. 305,
Bin. not. in
Conc. at.
Nicaenum
habitum an.
325, Bin.
^g Bar. an. 57,
n. 119.
^h Conc.
Eliber. can.
36.

[431] 11. Damnat eam Concilium Eliberitanum, annis viginti ante Nicaenum, celebratum, et cui Hosiusr ille Cordubensis, Pater Synodorum, interfuit, ibi sic decretum,^b *Placuit picturas in Ecclesiâ esse non debere, ne quod colitur et adoratur, in parietibus depingatur.* Miserè hîc tui tumultuantur, Bellarminus, Sanderus, Harpsfeldi, Copus, Baronius: vertunt se in varias et multiplies formas, et ut mus metieulosus, non uni fidunt antro. Canonem hunc *Imposturam* esse contendit Baronius:ⁱ ut impostura non sit, *irritum tamen vult^k esse hunc Canonem, nec aliquam obtinuisse firmitatem:* ut neque suppositius sit, neque irritus, *Eequam fidem, inquit,^j meretur tam paucorum Episcoporum canon, quem Ecclesiæ usus abrogavit.* An potuit,^m an debuit xix. Episcoporum conventus, in orbis angulo (sic amplum et illustre Hispaniarum Regnum per opprobrium vocat) congregatus, sic contra Ecclesiam statuere? Etiam et Concilii illius Canones Novatianam hæresin sapere asseverat.ⁿ Et hæc quidem omnia ludus solùm sunt ac jocus, præ illis que Cani Episcopi Canariensis rabies dabit. Canonem hunc à Concilio decretum

^o Melc. Can.
lib. 5, lxx.
Theol. c. 4.
[§] Quarta
Conclusio.
^p Ib. § Sexta.

agnoscit, sed ait,^o *Lex illa non imprudenter modò, verùm etiam impiè à Concilio Elibertino lata est, de imaginibus tollendis.* Et iterum,^p *Ne mihi Concilium Elibertinum objicias.* Nam in eâ parte quâ erravit (vult Canonem hunc de Imaginibus) semper à Catholicis explosum est. An vos ii estis de quibus Campianus,^q *Nos tenemus Patrum antiquorum integra volumina?* An ii de quibus in glossâ^r juris vestri dicitur, *Hodiè jubentur sanctorum Patrum scripta teneri usque ad ultimum iota.* Imò si quid quod palato vestro non sapit, in Patribus occurrat, Sit Pater quantumvis antiquus, sit quantumvis sanctus, sit ipse Hosius, sit Concilium Patrum antiquorum; et Patres et Concilia, et Decreta

^s Rat. 5.

^t In c. Noll
modo Dist. 9.

Patrum ut *impia* respuitis, concultatis, exploditis. Modestius tamen rectiusque Sextus vester de hoc Canone ait,^s *Patres illius Concilii imagines in templis ejus Provinciae pingi vetuisse, ut Idololatriam hoc remedio extinguerent*: Nam quia gentes nuper ab *Idolorum superstitione ad Christum venientes, ad pristinam Idololatriam inclinari animadverterent, judicarunt praesenti morbo non posse aliter mederi, quam imaginum interdictione*. Et hoc spectat quod longè ante Senensem docet Nicolaus de Clemangis, qui sentiens et verè Decretum hoc Concilii Elibertini ab universalis Ecclesid approbatum fuisse, ait,^t *Statuit olim universalis Ecclesia, legitimā occasione inducta propter illos qui erant ex Gentibus ad fidem conversi, ut nullae in templis imagines poneantur*. Ecce universalis Ecclesiae Decretum, et Statutum censem, quod ab Elibertino Concilio consentiente totâ Ecclesiâ statutum [432] erat.

12. Damnat eam Lactantius,^u *Religio, inquit, ac veneratio solius Dei tenenda est*. Et iterum,^x *Non religio in simulacris, sed minus religionis est*. Et,^y *Non est dubium quin religio nulla sit, ubique simulacrum est*.

13. Damnat eam Arnobius,^z *Quid fieri potest injuriosius, contumeliosius, durius, quam Deum alterum scire, et rei alteri supplicare; opem sperare de numine, et nullius sensus ad effigiem deprecari?*

14. Damnat eam S. Eusebius^a Cæsariensis, *Solum, inquit, creatorem illum omnium Deum adorare didicimus*. Et alibi, cùm dixisset gloriam Deitatis carni Christi commixtam esse, addit:^b *Quis gloriæ ejusmodi et dignitatis splendores lucentes et fulgurantes, inanimatis coloribus, et umbratili picturâ effigiare possit? Quin et consuetudinem istam, picturas ac imagines Christi ac Apostolorum vel privatim servandi, à Gentibus et gentili consuetudine (non ut tu somnias ab Apostolis aut Apostolicâ traditione) fluxisse disertè asserit.*

15. Damnat eam S. Athanasius,^d *Creatura, inquit, Creaturam non adorat*. Et paulò post, *Solius numinis est adorari: neque id ab Angelis ignoratur, qui quanquam se invicem gloriâ transcendunt; Creaturas tamen se esse, neque in classibus adorandorum, sed adorantium Dominum agnoscent se computari debere*.

16. Damnat eam S. Hilarius,^e *Magnum nobis exemplum* ^{*Can. 8, Comment. in Mat.}

^s Sext. Senens. Bib. Sanc. lib. 5, an. 247.

^t Nic. Clemang. lib. de nov. Celebrit. non Justit. § Ea ut.

^x Lib. 2, c. 19.

^y Lib. 1, Just. c. 10.

^z Lib. 1b.

^a Lib. 4, de Prep. Evang. c. 5.

^b Citatur ex Euseb. à Conc. Constantinop. in Actis Conc. Nicen. 2, Act. 6.

^c Euseb.

Hist. lib. 7,

c. 17.

^d Lib. 3, cont. Arian.

præbuit Dominus, ut solū meminissemus Deum ac Dominum adorandum.

^f Citatur à
Conc. Con-
stantinop.
ap. Nicæ.
Conc. Act. 6.

^g Lib. 2, de
Spir. Sanct.
c. 12.

^h Orat. de
obit. Theod.

[433]

ⁱ Lib. 2,
Thesaur.

^k Orat. 37,
quæ est de
Sp. Sanct.

^l In Ps. 134,

^m Hom. 4, in
Matt.

ⁿ Epiph. lib.
1, cont.

Haeres. p. 3,
et in Ancor.

^o Ib. Haer. 77.

17. Damnat eam S. Amphilius^f Episcopus Ioniensis: *Non nobis, inquit, sanctorum corporales vultus coloribus effigiare curæ est, quoniam his opus non habemus: sed eorum tantum memores esse oportet.*

18. Damnat eam S. Ambrosius^g *Neque adorandum quicquam præter Deum legimus, quia scriptum est, Dominum Deum adorabis et ipsi soli servies. Sed nec terra adoranda est nobis, quia est creatura Dei. Et iterum de Helena cùm crucem Domini invenisset, Invenit, inquit,^h titulum, Regem adoravit: non lignum utique, quia hic Gentilis est error: viden'?* Adoratio ligni, ligni Crucis, error est, et Gentilis error: *sed adoravit illum qui pependit in ligno, et scriptus erat in Titulo.*

19. Damnat eam S. Cyrillusⁱ Alexandrinus, *In idolatriam incides, cùm Sp. Sanctum Dominum verè esse non confitearis, adoresque illum quem Deo Patri consubstantiale esse non credis. Quicquid enim verò Deo consubstantiale non est, id naturè Deus esse non potest. Una enim natura Deitatis est, quam solummodo adorare oportet, quia scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, et ipsi soli servies.*

20. Damnat eam S. Gregorius Nazianzenus^k qui postquam Spiritum S. adorandum dixisset, ita arguit, *Si adorandus est, quomodo non et colendus? Si verò colendus, quomodo non et Deus?* Colendum nihil sensit religioso cultu præter solum Deum, non Crucem, non imaginem ullam.

21. Damnat eam S. Chrysostomus^l *Maxima, inquit, est reprehensio eorum, qui colunt opera manuum hominum. Nam cùm ipsi sunt in causâ, ut ea sint, in eis tamen suæ spem salutis collificant.* Et iterum,^m *Qui re mortuâ nixus magis quâm seipso, lignum supra se dignatur, quomodo non sit ille, obsecro, risu maximè dignus?*

22. Damnat eam S. Epiphanius, qui *excogitationem*ⁿ *simulacrorum scortationem; et simulacrificum*^o *studium, Diabolus licum conatum vocat; additque, Prætextu justitiæ subiens hominum mentem diabolus, mortalem naturam in hominum oculis deificans; statuas, humanas imagines præ se ferentes, per artium varietatem expressit. Et mortui sunt qui adorantur, ipsorum verò imagines quæ nunquam vixerunt, adorandas introducunt, adulterante mente*

ab uno et solo Deo, velut commune scortum ad multiplicis coitus absurditatem irritatum. Et iterum, *Estote^r memores, dilecti filii, ne in Ecclesiam imagines inferatis, neque in Sanctorum cæmeteriis eas statuatis, sed perpetuò circumferte Deum in cordibus vestris.* Quid etiam Anablathe ab Epiphanio factum, notum omnibus? *Inveni, inquit,^q velum pendens in foribus Ecclesiæ, quasi Christi vel Sancti cuiusdam; Cùm ergo vidi sem, in Ecclesiâ Christi, contra authoritatem Scripturarum, hominis pendere imaginem, scidi illud, et dedi consilium custodibus ejusdem loci, ut pauperem mortuum eo obvolverent et efferrent.*

^p Verba hæc
S. Epiph.
citantur à
Conc. Con-
stantinop.
ap. Synod.
Niceanam,
Act 6.

^q Epiph. Ep.
ad Joh.
Hierosol.

23. Magnas hic, ut scis, tui tragœdias movent Bellarminus,^r [434] et Baronius,^s totum hoc *Imposturam* esse clamitant. Quasi non et aliis locis simulacra et eorum cultum damnârit Epiphanius. Rectius multò Cassander^t vester qui sic ait, *Constat* (vide *Constat*) *Johannem ab Epiphanio reprehensum, quòd in oratorio quodam imaginem Christi seu alterius, in velo expressam reperisset,* quare velum illud ab ipso concisum. Alphonsus etiam et Waldensis verè hoc ab Epiphanio factum agnoscunt: ideoque Epiphanium ob hoc convitiis onerant. Alphonsus, postquam Epiphanii hoc factum recitasset, *Ecce, inquit,^u ad quæ tempora hunc reducimus errorem.* Tempora nempe Epiphanii: quem idcirco *Erroris*, propemodum etiam *hæreseos* arguit: nec aliter ab *Hæresi* excusat, nisi *quia res eo tempore non erat ab Ecclesiâ definita.* Sed et vehementius in Epiphanium stomachatur Waldensis. *Dico,* inquit,^x *Epiphanium zelo forsitan captum fuisse, sed non secundùm scientiam.* Dicat vel sanctissimus Pater, quod vobis non arridet, *inscius, impius, erroneus* si non et *Hæreticus* audiet: Alios omitto, unum hic tibi charissimum citabo Archiepiscopum Spalatensem. Is^y non modò *factum hoc esse ab Epiphanio agno-* ^y Spalat. lib.
^z de Rep. c.
⁷ 12, n. 41, et seq.

^u Alp. à Cast.
lib. de Hæres.
voce Imago.

^x Thom.
Wald. lib. de
Sacram. Tit.
17, c. 157.

scit, probatque, sed et fallaces ac nugaces Card. Bellarmini ^y Spalat. lib.
^z Hier. in c.
³ Daniel.
(quæ eadem sunt et Baronii) *conjecturas solidè atque apertè profligavit.*

24. Damnat eam S. Hieronymus,^z *Non Solem, non Angelos, non Archangelos, non ullum præter Dei nomen quod nominatur in præsenti sæculo, vel in futuro, colimus et adoramus.* Non igitur sine dubio *Imagines ulla*s, vel Sanctorum, vel ipsius Dei. Iterum,^a *Sive statuam, sive imaginem Cultores Dei adorare non debent.* Et notanda proprietas, *Deos coli, imaginem adorari dicunt, quod utrumque servis Dei non convenit.* Quid quòd Hieronymus, ut ex Polydoro^b tuo audisti, *Veteres ferè omnes Patres* ^b Lib. 6, de
Invent. c. 13.

Imaginum cultum damnare testatur? [¶] Etiam ut nihil aliud, Aureum tamen illud Hieronymi^c elogium, articulum hunc ut alios omnes non Fundamentales æternum jugulat, *Non credimus, quia non legimus.*

25. Damnat eam et plus millies damnat S. Augustinus: ^{a Aug. lib. de morib. Eccl. Cathol. c. 34.} *Novi*, inquit,^d *multos sepulcrorum et Picturarum adoratores: sed illud admoneo, ut Ecclesiae Catholicae maledicere desinatis, virtu- perando mores hominum quos et ipsa condemnat, et quos corrigere studet.* Iterum,^e *non sit nobis religio humanorum operum cultus.* *Meliores sunt enim ipsi artifices qui talia fabricantur: quos tamen colere non debemus.* Iterum,^f *Solus ille colendus est, quo solo fruens beatus fit cultor ejus.* Iterum,^g *Artifex melior est simulacris, quem tamen artificem te utique puderet adorare.* *Melior etiam est et Bestia: nam et vident bestiæ, et audiunt, et ambulant, et quædam sicut simiæ manibus conrectant.* *Admonet ergo Prophetæ, non solum homines, sed et belluas esse simulacris præponendas, ut si pudeat adorare bestiam; viderent, quâm pudendum esset adorare simulacrum.* ^h *Et de cultoribus simulacrorum addit,* ⁱ *Una illa Apostoli sententia pœnam istorum, damnationemque testatur, cum dicit, Transmutarunt veritatem Dei in mendacium:* Et paulò post, quod effugium hic vestrum clarissimè evertit, *Quis, inquit, adorat vel orat intuens simulacrum, qui non sic afficitur, ut ab eo se exaudiri putet, ac ab eo sibi præstari quod desiderat speret?* *Hoc enim facit et quodammodo extorquet figura membrorum.* Et stultitiam hæreticorum deridens, *Sic omnino,* ^{j Aug. lib. 1, de Cons. Evan. c. 10.} *inquit, errare meruerant, qui Christum et Apostolos ejus non in sanctis codicibus sed in pictis parietibus quæsiverunt.* ^k *Nec mirum si à pingentibus fingentes decepti sunt.*

26. Damnat eam S. Fulgentius,^k *In primo*, inquit, *Decalogi mandato, sicut unius Dei cultura manifestissimè præcipitur, ita omni creaturæ adoratio ac servitus à fidelibus exhibenda, vehementissimè prohibetur.* Et paulò post, *Deus prorsus interdixit ne quis auderet creaturam adorare, creaturæ servire.* *Propterea de omnibus quæ creavit ita loquitur, Non adorabis ea, nec servies eis.* *Ego enim sum Dominus Deus tuus.*

27. Damnat eam Gregorius ille Magnus, ipseque ob hoc ab Alphonso^l tuo *Erroris*, ac prope *Hæresecos* damnatur. Confrengerat Serenus Episcopus imagines, quas à nonnullis adorari conspercerat: Cui sic Gregorius,^m *Et quidem zelum vos ne quid manufactum adorari possit, habuisse laudamus: sed frangere eas-*

^a Lib. cont.
Helvid.

^b Aug. lib. de
morib. Eccl.
Cathol. c.
34.

[435]
^c Ib. lib. de
Vera Relig.
c. 55.
^d Ib. lib. 20,
cont. Faust.
c. 5.
^e Ib. in Ps.
113, part. 2.

^f Ib.

^g Aug. lib. 1,
de Cons.
Evan. c. 10.

^h Lib. ad
Donat.

ⁱ Alph. à
Castr. de
Hæres. voce
Imago.

^m Lib. 7, ep.
111.

dem imagines non debuisse judicamus. Idcirco enim pictura in Ecclesiis adhibetur, ut hi qui literas nesciunt, saltem in parietibus, videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas et illas servare, et ab earum adoratu populum prohibere debuit. Et iterumⁿ eidem Sereno : *Quòd imagines adorari vetuisses, omninò laudavimus ; fregisse verò reprehendimus. Frangi non debuit, quod non ad adorandum in Ecclesiis sed ad instruendas solummodò (audi solummodò) mentes nescientium fuit collocatum.* Et paulò post,^o *Scripturæ Sacræ est testimoniis ostendendum quod omne manufactum adorari non licet.* Et iterum,^p *Si quis imagines facere voluerit, minimè prohibe. Adorare verò imagines modis omnibus devita.* Non distinguit Gregorius (verba tua^q scio agnoscis), *adorationem Latriæ ab alia inferiori : sed ipsum actum externæ adorationis, quem Serenus tollere conabatur, ipse quoque omninò tollendum esse censem, quia Religiosam adorationem semper ad Latratiæ spectare sciebat.* Itaque omnem penitus (per accidens, analogicam, relativam, respectivam, omninò et penitus omnem) tollit imaginum adorationem.

28. Damnat eam *Ecclesia Romana* qua fuit anno 600, et ante. *Manifestum est, inquit Cassander, mentem et sententiam Romanæ Ecclesiæ adhuc ætate Gregorii hanc fuisse, picturas ideo haberi, non quidem ut colantur et adorentur, sed ut imperiti, picturis inspiciendis, haud aliter ac literis legendis, rerum gestarum admoverentur, et ad pietatem incitarentur.*

29. Damnat eam eodem et aliquot post sæculis *Ecclesia Gallicana* simul et *Germanica*, de quibus sic idem Cassander, ^s *Consuetudinem Romanæ Ecclesiæ (quæ pariter et confraktionem imaginum et adorationem improbat), Gallicanæ, et Germanicæ Ecclesiæ aliquot post sæculis diligenter sequitæ, et fortiter tutatae sunt, in eâque constantissimè perdurârunt.*

30. Damnat eam Venerabilis Beda, *Imagines*, inquit,^t *fieri, nulla litera divina vetuit ; sed omninò prohibentur fieri ad hunc finem, ut adorentur et colantur.*

31. Damnat eam Leontius Episcopus Nicopolis Cypri, *Christiani*, inquit,^u *imagines non adorant, verùm zelo et fide flagrantes, Sanctorum imagines inspiciunt, recordantes in typo quanta fuerit eorum erga Deum pietas, adorantes verò Sanctorum Deum invocant.* Et paulò post, *Non igitur ligneæ imagini aut picturæ cultum exhibemus adoramusque, sed omnium Dominum Jesum Christum glorificamus.*

<sup>Greg. lib. 9,
ep. 9.</sup>

<sup>Spal. lib. 7
de Rep. c. 12.
n. 47.</sup>

<sup>In Consult.
c. de Imag.</sup>

<sup>Beda verba
citantur à
Gerson, in
suo com-
pendio Theol.
in expl.
præcep. 1.</sup>

<sup>Leontii
verba citan-
tur in Cone.
Nic. 2, Act. 5.</sup>

* Theoph.
verba citan-
tur, ib. Act. 4. se instructum Sacré Scripturá, non oportere manufacta adorare.

[437]

^y Verba
Germ. ib.
citantur, p.
340, b.

^z Ib.

32. Damnat eam Theophilus^x Episcopus Nacoliæ : *Dicebat*

se instructum Sacré Scripturá, non oportere manufacta adorare.

33. Damnat eam Germanus^y Patriarcha Constantinopolitanus : *Christianorum, ait, fidem, cultum et adorationem in unum et solum Deum existere.* Et iterum,^z *Creaturas non adoramus : Absit.* Et paulò post, *Imagines Christi, omni quo decet cultu et honore dignamur, nec ob aliud, nisi in recordationem divinitatis Illius vivificæ, et inexpressæ humanitatis.* Nam quæ per auditionem vera credimus, hæc per pingibilem imitationem ad stabiliorem instructionem collocamus. *Sancti autem Dei in unum et*

* Ib. p. 343, b. *solum Deum cultum adorationis conservant.* Et iterum,^a *Apud nos (Christianos omnes intelligit) unus Deus adorandus; una in eum fides, unum Baptisma, una quæ illi debetur Latria.*

34. Damnat eam Johannes^b Episcopus Thessalonicensis : *Nos non imagines, ut tu (Ethnicum alloquitur) dicebas, adoramus, sed eum qui per picturam indicatur, glorificamus.*

35. Damnat eam anno 754, Concilium Generale Constantinopolitanum, ex hâc parte omnino Orthodoxum, et ab Ecclesiâ Catholicâ approbatum. In eoque damnant eam Episcopi trecenti triginta octo. Hoc ab omnibus decretum :^c *Qui imaginem ausus fuerit adorare, si Episcopus sit aut diaconus, deponitor, si laicus, anathemate percellitor.* Et iterum,^d *Non est fas Christianis dæmonum culturæ (sic imaginum adorationem censem) consuetudinibus uti.* Aut si Binii verba audire hic malis, *Sacrarum, inquit,^e imaginum cultum damnaverunt, omnesque Sacrarum Imaginum cultores anathematizaverunt, et Idololatras vocaverunt.*

36. Damnat eam id quod vobis in summis delitiis est Concilialebulum Nicænum, *Imagines quidem adorandas decrevit, Latriam tamen, quam vos Crucis et imaginibus Crucifixi tribuendam docetis, Latriam, inquam, nullis imaginibus exhibendam definit.*

Sic enim habet Synodale Decretum : *Imaginibus^f salutationem et honorariam adorationem exhibeant omnes, non veram Latriam, quæ solùm divinæ naturæ competit.* Et in Epistolâ Synodicâ primâ, *Latriam uni Deo tribuimus, ad illum referimus.* Et Constantinus Episcopus Cypri, cui tota in hoc Synodus consensit,

Suscipio, inquit,^g et amplector venerandas imagines, Adorationem autem quæ fit, secundùm Latriam, tantummodò vivificæ Trinitati conservo. Et quoniam Concilium^h istud eos qui aliter in hâc causâ animati sunt, quâm ipsi, anathematizat, et à Christo separatos esse denunciat, vide annon Romanenses nunc omnes,

^e Decretum
recitatür in
Conc. Nic. 2.
Act. 6, p.
377.

^d Ib. p. 368.

* Bin. Not. in
Conc. Con-
stantinop.
sub. Steph.
III.

^f Deer. Con.
Nic. 2, Act. 7,
in Definit.
Synodali.

^g Verba Con-
stantini
citantur, ib.
Act. 3.

[438]
^h Conc. Nic.
2, in ep.
Synod. 1, ad
August.

totaque tua Romana Ecclesia, quæ *Latriam imaginibus quibusdam* tribuit, judicio Nicæni istius Concilii anathematizata est, à Christo separata sit.

37. Damnat eam anno 794, Concilium Sanctum et Generale Francofurdense, in quo Episcopi circiter trecenti:¹ *Miramur,* inquiunt² illi Patres, *eorum vesaniam, qui in adorandarum imaginum tantam exarsere socordiam, ut eos non solum adorare, sed etiam, corpori et sanguini Dominico æquiparare præsumant.* Iterum,¹ *Si Angeli et homines minimè adorandi sint (nisi adoratione* ¹*Ib. c. 25.* *illa quæ charitatis et salutationis officio exhibetur), multò minus imagines, quæ rationis expertes sunt, adorandæ sunt.* Et quia adorandæ non sunt, duplex illi (Nicænos Patres, et eorum sequaces intelligunt) deliquum patrare perhibentur, sive quia eas adorant, sive quia ut hoc facerent, ab Apostolis sibi traditum esse mentiuntur. Iterum,³ *Nunquid omnes Patriarchæ, Prophetæ,* ^{= Ib. lib. 3, c. 28.} *Apostoli, sancti Martyres, ideò Dei timorem non habuisse dicendi sunt, quia nusquam leguntur, vel probantur imaginum adorationem celebrâsse?* Et de us loquentes qui Imaginum cultum in Ecclesiam inferre nitebantur, dicunt,⁴ *Eos relictis priscorum Patrum traditionibus, qui imagines non colere sanxerunt (audin', sanxerunt non colere) novas conari et insolitas Ecclesiæ consuetudines inferre.* Et infinita similia in eo Concilio.

38. Damnat eam circa idem tempus Ecclesia Anglicana, cuius nomine,⁵ contra Decretum Concilii tui Nicæni scriptis Albinus Epistolam ex autoritate Scripturarum divinarum mirabiliter confirmatum, eamque Carolo Magno misit.

39. Damnat eam anno 824, Concilium Parisiense, in quo de Adriano Papâ, cuius opera Adoratio imaginum in Nicæno Conciliabulo decreta fuerat: sic dicunt⁶ illi Patres, *Hadrianus indiscretè noscitur fecisse, in eo quod superstitiosè imagines adorari jussit, pro quarum etiam causâ Synodus congregari præcepit, et suâ authoritate sub jurejurando censuit ut erigerentur, et adorentur, cum eas erigere licitum, adorare nefas sit.* Et paulò post, *Non mediocriter erraverunt isti, qui imagines coli et adorari sanxerunt.*

40. Damnat eam circa annum 853 Walafridus Strabo:⁷ [439] *Novimus, inquit, non adorandas iconas.* Et Nicænam tuam Syndum, ut ex Baronio⁸ discas redarguens, *Imaginem, inquit,⁹ varietas, nec quodam cultu immoderato colenda est, ut quibusdam stultis videtur, nec earum speciositas ita est quodam despactu cal-*

¹ Surius in Admonit. de Synod. Francof.

² Cone.

Francof. Act. in lib. Carol. lib. 2, c. 27.

¹ Ib. c. 25.

⁼ Ib. lib. 3,

c. 28.

⁴ Praef. in

lib. 1.

⁵ Concil. Paris, tempore Ludovic. in principio.

⁶ Lib. de reb. Eccl. c. 8.

⁷ Bar. an. 704, n. 41 et 56.

⁸ Wal. Strab. loc. cit.

canda, ut quidam vanitatis assertores existimant. Videsne Ni-
caenos tuos Patres *Stultos* à Walafrido vocari? Etiam et meritò
se eos sic vocâsse docet, *Quis enim, inquit, sanum sapiens, contra*
id faciat quod scriptum est, Non facies tibi omnem similitudinem
eorum, quæ in cœlo et in terra? Deinde subjecit, *Non adorabis,*
neque coles ea. Unde intelligamus, in his faciendis devotionem et
utilitatem, quād commoneri vel instrui appetimus, non esse culpandam,
sed in his colendis, superstitionem et hebitudinem, quād spiritualem
cultum ad Corporalia traducere erronei nituntur, esse dammandam.

[¶] Lib. 1, de
Cult. Imag.

^v Ib.

[¶] Lib. eodem. eos et citat^k et probat: *Adorare alium præter Patrem, et Filium,*
et Sp. Sanctum, impietatis est crimen. Aut si adhuc de mente

[¶] Bar. an.
825, n. 62.

^m Lib. de
Imag. c. 12,
§ Argu.
novum.

[440]

hujus Episcopi dubites, audi tuum Cardinalem,^l qui scrupulum
hic tibi omnem eximet, *Jonas ita non confringendas esse prædi-*
cavit imagines, ut tamen eas non esse venerandas assereret. Ex
eorum classe ipse unus qui ad ornatum duntaxat, et ad instruendum
de rebus gestis fideles, non autem ad venerationem esse debere,
imagines in Ecclesiâ sensit. Ex quo obiter perspicias, quā fide
Controversias fidei tractavit Bellarminus,^m qui numero *Sanctorum*
virorum qui imagines coluerunt, Jonam hunc Aurelianensem
recensere non erubuit; quo nemo ferè vehementius *imaginum*
cultum oppugnavit, adeo ut hâc ipsâ de causâ accrimè in eum
et Walafridum invehatur Baronius,ⁿ asserens *eos à communi Catholicae Ecclesiæ sententiâ resiliisse, atque adversus ejus usum atque*
doctrinam scripsisse, et spicula intorsisse. Sed pergo.

ⁿ Bar. an.
794, n. 62.

^o Lib. contra
Hincmar.
Landv. c.
20.

42. Damnat eam, circa annum 860, doctissimus sui sæculi
Episcopus, Hincmarus^o Rhemensis: *Tempore, inquit, Caroli*
Magni, jussione Apostolicæ sedis Generalis Synodus in Franciâ

celebrata est. Et secundum Scripturarum tramitem traditionemque majorum (vides clarum hic Hinemari judicium) Græcorum pseudosynodus (sic Nicænam tuam vocat) destructa, et penitus abdicata est.

43. Damnat eam tempore Friderici Barbarossæ Ecclesia Armeniorum, de quâ sic Nicetas,^p *Apud Alemannos et Armenios, Sacrarum imaginum adoratio æquè interdicta est.* Et alibi,^q *Venerabiles imagines non adorant, sed quod majus est, eorum Universalis Episcopus cum reliquis, eas qui adorant, anathemate percutit.*

44. Damnat eam circa annum 1200, Rogerus^r de Hoveden, insignis Historicus, qui de Synodali libro Concilii tui Nicæni, in quo Imaginum adoratio decreta est agens, sic ait, *In eo libro, heu proh dolor, multa inconvenientia, et veræ fidei contraria reperiebantur: in eaque Synodo confirmatum est, Imagines adorari debere, quod omnino Ecclesia Dei execratur.* Ita non illius solùm, sed *Ecclesiæ Dei*, judicium vides.

45. Damnat eam, circa annum 1240, Honorius Augustodonensis,^s *Nullus, inquit, sapiens crucem, sed Christum crucifixum adorat.*

46. Damnat eam, circa annum 1280, Durandus^t Episcopus Minatensis, dictus Speculator: *Nos, inquit, imagines non adoramus* (nempe Religioso cultu): *nec spem salutis in eis ponimus* (aliter vestra jam canit Ecclesia,^u *O crux, ave, spes unica*), *quia hoc esset Idololatria, sed ad memoriam et recordationem rerum olim gestarum eas veneramur.* Iterum,^x *Latria est cultus soli Deo Creatori debitus, juxta illud, Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies, id est, soli Deo servitutem adorationis impendes.* At vos jam *Adorationem Religiosam, et Latriam cruci et imaginibus Crucifixi tribuitis, quod impium et Idololatricum sensit* Durandus. Sed et rationem addit Durandus, et admonitionem, cui utinam auscultetis. *Si, inquit,^r nec homines nec Angeli adorandi sint, attendant quid agunt, qui sub praetextu cuiusdam Religionis, seu pietatis, diversas adorant imagines, non enim licet aliquid manufactum adorare.*

47. Damnat eam, circa annum 1320, Durandus^z alter Episcopus Aniciensis, *Quod attribuitur, inquit, exemplari vel signato, nunquam est attribuendum imagini vel signo, quantumcunque consideretur sub ratione imaginis vel signi.* Propter quod propriè loquendo, *nunquam reverentia exemplaris vel signati debetur signo*

^p Nicet.
Choniat.
Annal. lib. 2.

^q Tract Brev.
de Arme-
nior. reliq.
ap. Theod.
Balsam. p.
1097.

^r Part. 1.
Annal. ad
an. 791.

^s Honorii
verba ci-
tatur à Cas-
sand. in Cons.
c. de Imag.

^t Lib. 1,
Ration.
divinar.
Offic. c. 3, n.
1.

^u Brev. Rom.
loco antè cit.

^x Durand.
Ration. lib.
4, c. 39, n. 2.

[441]
^y Ib. n. 3.

^z Durand. de
S. Portian.
in 3, Sent.
dist. 9, q. 2.

vel imagini. Quod unum fundamentum ipsum vestræ adorationis funditus evertit. Addit Durandus, *Quod dictum est de signo vel imagine, intelligendum est de omnibus aliis quæ habent solum habitudinem extrinsecam ad Deum, quia ratione talis habitudinis, seu relationis, nullo modo debetur eis honor divinus qui est latræ.* Atque hoc cultum vestrum relativum, respectivum, et per accidens similiter evertit.

^a Com. in lib. Sapient. c. 13, voce Infelices.

48. Damnat eam, circa annum 1350, Robertus Holcot :^a *Nulla, inquit, adoratio debetur ulli imagini, nec licitum est cuiquam imaginem colere.*

^b In Compend. Theol. in explic. præcep. 1.

49. Damnat eam, circa annum 1420, doctissimus vester Gerson,^b qui sic ait, *Ad adorandum et colendum prohibentur imagines fieri. Nos autem non adoramus imagines, sed resertur honor et adoratio ad imaginatum, scilicet, Deum vel Sanctum cujus est imago.* Et paulò post, *Sequitur non adorabis ea, neque coles. Inter quæ sic distingue, Non adorabis, scilicet, venerazione corporis, ut inclinando eis vel genu flectendo : neque coles, scilicet, affectione mentis.*

^c In Catal. illust. Viror. ^d Gab. Biel. in Canon. missæ, p. Lect. 49, et citat. à Cassand. loc. cit.

[442]

50. Damnat eam, circa annum 1490, Gabriel Biel, vir, ut ait Trithemius,^c egregriè doctus. Is saniorem esse sententiam censem, ^d *Quod imago neque ut consideratur in se, secundum quod est lignum, lapis, aut metallum ; neque ut consideratur secundum rationem signi et imaginis, est adoranda.* Quia qualitercunque consideretur, est res quædam insensibilis, et creatura, cui adoratio latræ minimè est exhibenda. Quod verò Christiana Religio imagines sustinet in Ecclesiâ et Oratoriis, non permittit eo fine ut ipsæ adorentur, sed ut fidelium mentes per illarum inspectiones exercitentur, ad reverentiam et honorem exhibendum iis quorum sunt imagines.

^e In suâ Con- sult. c. de Imag.

51. Damnant eam saniores Scholastici, ut testatur Cassandra.^e Inter quos, Durandum Holcottum recenset, Henricum etiam de Gaudano, Johannem Guarram, Petrum de Aquila, Franciscum Mayronem recenset Johannes Picus. *Hi opinionem Thomæ ut minùs tutam, et periculosam meritò, ut ait Cassandra, reprehendunt, quod asserit Crucem adorandam adoratione Latræ.*

^f In Apol. pp. 102, 103.

52. Damnat eam et ipse quoque Comes Mirandulanus, cuius hæc Conclusio III.^f *Nec Crux Christi, nec illius imago adoranda est adoratione latræ, eo modo quo ponit Thomas.*

53. Damnat eam Cassandra, qui Lutheranos et Calvinianos

Anticatholicos vocat. Optandum esset, inquit,^g ut majores nostri ^h Loc. cit. in priscâ illâ majorum sententiâ (quòd imagines nec confringendæ essent nec adorandæ), integrè perstitissent. Et paulò post, Utinam illi à quibus informatio rudiorum accipienda esset, non ipsi harum superstitionum authores essent.

54. Damnant eam, ut supra ostendi, tum Agrrippa,* tum ^{* Loc. antè cit.} Polydorus Virgilius:^{*} quorum hic, vestrum imaginum cultum, ^{* Ib.} vesaniam et inpietatem; Ille, eum à corrupto Gentilium more et falsâ religione fluxisse, docet.

55. Damnat eam Amb. Catharinus Episcopus Minoriensis. Dixerat Cajetanus,^b imaginem, cùm adoratur adoratione Latriæ, ^{b Com. in 3 Part. Sum.} idem esse cum imaginato vel re repræsentatâ. Quod ipsum sensisse videtur Bellarminus,ⁱ cùm dixit, imaginem ab illis accipi pro exemplari, et loco exemplaris. Audi quid ad hoc respondeat Catharinus:^k Velle defendere secundum quemlibet conceptum verum, ^{i Lib. de Imag. c. 23,} quòd Imago ut imago, vel ut exercens officium imaginis, quod est repræsentare, sit ipsum imaginatum, et quòd adoratio Latriæ terminetur quovismodo in ipsam imaginem, non est aliud, quam velle insanire, aut alios ad insaniam redigere. Et infra,^l Nunquam ^{l Lib. eodem, § Nunc.} benè dicitur adorari imaginem latræ, ut est imago, quia hic Sermo designat adorationem terminari ad imaginem, et non ad imaginatum, seu repræsentatum.

56. Damnat eam Peresius^m Episcopus Guidixiensis, Omnes ferè Scholastici, inquit, in hoc sunt, quòd imago Christi et Sanctorum adorari beat eâdem adoratione, qua et res quæ repræsentantur: ideo imagini Christi et signo Crucis, latræ adorationem deberi affirmant. Quæ verò tua est de hoc sententia? Dignissima certè quæ observetur. Hujus, inquit, doctrinæ nullum (quod ego viderim) afferunt validum fundamentum: Nam neque Scripturam, neque Traditionem Ecclesiæ, neque communem sensum Sanctorum, neque Concilii Generalis determinationem aliquam, nec etiam rationem quâd hoc efficaciter suaderi possit adducunt. Pugnare etiam videtur cum imagine, etiam in quantum est imago, ut eâdem reverentid reverentur, quâd res cuius est imago; cùm imago illa in eo quod est imago, non excedit limites insensibilis creaturæ, cui ut doctores isti rectè concedunt, reverentia minimè debetur. Præterea videtur mihi Doctrina Sanctorum, et Sanctarum Synodorum Generalium huic assertioni adversari.

57. Damnat eam Coloniensis Ecclesia:ⁿ Nus Christiani, ^{n In Antidiag. Colon.} inquiunt, quando coram imagine sanctæ Crucis genua curvamus, ^{c. de Imag.}

non lignum ipsum, sed eum qui in ligno propter peccata nostra mortuus est, adoramus. Et cum Gregorio concludunt, *Quòd nihil manufactum quávis ratione adorare liceat.*

58. Damnat eam Concilium Moguntinum sub Sebastiano, anno 1549, id est, quatuor post inchoatum Tridentinum Conciliabulum annis celebratum, in eo sic decretum :^o *Imagines non ad id proponi, ut adoremus aut colamus eas, sed ut quid adorare aut colere debeamus, per imagines recordemur.*

59. Damnat eam denique et justissimis de causis, damnat ille qui maximæ apud te authoritatis esse debet Dom. Archiepi-

^r Spalat. lib. 7, de Rep. c. 12, n. 59.
^a Ib. Scopal. 5.
^r Ib. lib. 7, de Repub. c. 12, n. 53.
^t Ib. Scop. 5. scopus Spalatensis, Ille et Nicænam^p Synodum et Romanam^q quæ nunc est Ecclesiam, Religiosum cultum imaginibus tribuere docet, et Religiosum^r cultum nullo modo ulli creaturæ sive in se, sive in suâ imagine, exhibendum declarat. Ille ulterius ait,^t *Docere Religiosum cultum et adorationem Crucifixo deberi, præter eum qui Prototypo datur, deberi, inquam, quia Christum repræsentat, manifesta est Idololatria.* Ille quod præcipuè observes velim, *Imagines^u solùm, Negativè honorandas, hoc est, non contemnendas, non vilipendendas, non diffringendas, non abolendas: Religioso^x verò cultu, nec imagines, nec creaturas ulla, sed Deum solùm colendum docet.* Et iterum,^y *Res inanimæ, sint sacræ quantum placet, alium honorem à nobis non merentur, nisi in sensu negativo, sic ut non contemnantur, non indignè tractentur.*

[444] 60. Cùm vestrum quem Imaginibus omnibus Religiosum cultum et adorationem, eumque maximè quem Cruci et Christi imaginibus exhibitis, *Latriam, à tot Patribus, tot Conciliis, tot omnium sæculorum viris doctissimis, adeoque ab ipsâ Universalis Ecclesiâ damnari clarissimè videas, quâ tu vœcordiâ, quam plumbeo corde es, et adamantinâ fronte, qui vestram, quam Imaginibus tribuitis venerationem, antiquissimam, à totâ et Universali et Catholicâ Ecclesiâ, summo consensu, absque ulla oppositione, aut contradictione, usurpatam esse pro certissimo asseris?* Sed qui semel verecundiæ ac veritatis fines transierit, eum gnaviter oportet esse impudentem.

CAP. LXV.

QUARTA RATIO AB AUTHORITATE DAMASCENI; ET QUINTA AB AUTHORITATE SECUNDI NICÆNI CONCILII, QUIBUS AB IDOLOLATRIÂ IN CULTU IMAGINUM, PONTIFICIOS EXCUSARE CONATUR ARCH. SPALAT. REFUTANTUR: CONCILIJ ILLUD NICÆNUM, NEQUE GENERALE ESSE, NEQUE LEGITIMUM OSTENDITUR.

QUARTA tua pro imaginum veneratione Ratio, à testimonio Johannis Damasceni dicitur. *Ille, inquis, tribus orationibus, quas pro imaginibus scripsit testimoniâ uberrimâ, pro cultu imaginum collegit.* Damascenus verò iste quis? Homo mendacissimus, quem vanum ac mendacem esse omnis Eoa plaga est testis et Hesperia. Hæreticus insuper ille, et Iconolatra, cui in hâc imaginum causâ non major quàm Ario, Nestorio, aut Eutycheti in suis hæresibus, non major quàm Bellarmino, Baronio, ipsique Spalatensi in hâc ipsâ, aliisque similibus controversiis habenda fides. Addo etiam Damascenum tuum, multiplici Anathemate à Concilio Generali Constantinopolitano (quod in Adoratione imaginum planè orthodoxum est) meritò percussum et ad orcum damnatum. Mansurem (ne sis nescius) Damascenum vocant, ut ex Paulo Diacono^a videoas, qui Mansurem ^{a Lib. 2, Hist. Miscel. ad an. 733.} redemptum interpretatur; sed mihi Separatum potiùs significare videtur; sicque dictum Damascenum, ut rejectum eum ac separatum à Dei populo notarent. Sed quâcunque de causâ certè per contumeliam Manzurem dixerunt: In eum 338 Episcopi sic intonant,^b *Manzuri ignominioso et Saracenico Anathema: Iconolatræ et falsigrapho Manzuri Anathema. Doctori impie-tatis et perverso interpreti divinæ Scripturæ Manzuri, anathema.* Dignus te, dignus hâc tuâ causâ, Falsigraphus hic, Hæreticus, Saracenicus, et justissimè anathematizatus Damascenus.

2. Quinta tua Ratio petitur ab authoritate Nicænae, ut vocas,^c ^{a Cons. Red. p. 43.} *Synodi generalis: in eâ Patres uberrimâ pro colendis imaginibus testimonia collegerunt.* Quam vellem me in hanc arenam non vocâsses. Certè enim de Nicæno isto Conciliabulo vulganda mihi quædam, quæ vereor ne tuis bilem moveant. Duo solùm sunt in isto Concilio defectus: quod Generale non sit, quod non

^b Conc. Con-
stantinop. ap.
Conc. Nic.

^c Act. 6, p. 381.

legitimum Concilium. Demonstrabo utrumque, modò sit mihi copia fandi.

3. Generale primum non fuisse Concilium, sed *particulare, partiale* et verè factiosum Conciliabulum, discas à Concilio Francofurdensi. *Quis furor est* (inquiunt^f 300, illi Patres), *quævè dementia, ut unius partis Ecclesia, rem, quæ neque ab Apostolis, neque ab eorum successoribus statuta est, nitens statuere; totius mundi Ecclesias conetur anathematizare, ut compellantur aut Apostolicis institutis contraire, aut ab illis prolati vanissimo Anathemati subjacere?* Ecce Nicæni illi Patres, pars solùm et factio Ecclesiæ, cui totius mundi Ecclesiae tum contraria dicebant. Iterum^g *Nisi eos antiqua lues, dux mortis, et radix malorum, stimulis sua nequitæ inflammaret, nec Synodus ob adorandas imagines, sine conhibentia (id est, consensu^h) plurimarum Catholicarum Ecclesiarum aggregatam, Universalem nominare curarent; nec tot tantasque Ecclesias, que utique Corpus Christi sunt, tam insolenter anathematizare auderent, nec rerum insensatarum culturam et adorationem, contra divinarum apicum institutionem, statuere tentarent.* Vides hic clarissimè Conciliabulum hoc sine consensu plurimarum, earumque Catholicarum Ecclesiarum habitum: Vides factionem istam plurimis, eisque Catholicis Ecclesiis bellum inferre. Iterumⁱ *Isti absque Sanctorum Patrum doctrinâ, et Consacerdotum per diversas mundi partes Constitutorum consensu, arrogantia quadam et superstitionis intentione novam Christianæ Religioni imaginum adorationem nituntur inserere.* Vides iterum Consensum Episcoporum per

^f Act. Cone.
Francof. in
lib. Carol.
lib. 3, c. 11.

^g Cap. eodem.

^h Conhiben-
tia vox est
illius ævi, sic
lib. 1, in
præf. aggres-
si sumus, hoc
opus cum
conhibentia
sacerdotum i.
Consensu.
Sic Balous
Jammensis ait,
conhibere
ponitur pro
assentire.

ⁱ Act. Cone.
Francof. lib.
4, Carol. c.
21.

[446]

4. Nec defuit solùm, sed ne quæsitus quidem eorum consensus. *Cui prædicationi* (sic inquiunt Patres Francofurdenses^k) *non mediocriter illorum (Nicænos vult) Ecclesia contraire videtur, quæ totius mundi Ecclesias, priusquam more Ecclesiastico per epistolare eloquium consulendo, sive scrutando alloquatur, præsumptivè sive incautè anathematizare conatur.* Debuerat enim ad circumiacentium provinciarum Ecclesias legationem sciscitativam facere, utrum imagines adorari aut non adorari deberent, ut quicquid de hac re plures secundùm Apostolicam institutionem tenere vellent Ecclesiæ, ipsa quoque teneret, Ecce Nicæna ista factio totius Mundi Ecclesiis bellum indicit: eas ne quidem consulvit, nec quid sentiant sciscitabatur, sed amplissimis Ecclesiis omissis, et ne ad Concilium quidem vocatis, præsumptivè causam defi-

^k Lib. Cur.
3, c. 11.

nunt, et incautè. An tu Concilium Generale hoc voces? Cui non consentiunt plurimæ, amplissimæquè Ecclesiae? Ad quod ne invitatæ quidem sunt et vocatae. An nescis justissimam illam fuisse Julii Papæ, adversus Antiochenum Concilium (quod Ariani pro generali venditabant) exceptionem, *quia ad illud nec Julius, nec occidentales alii Episcopi vocarentur οὐκ ἐκάλεσαν*, ne vocabant quidem ipsos, ut ait Socrates.^u Vocandi verò ad unum ^{u Lib. 2, c. 13.} omnes erant, si Concilium generale, cuius decreta omnes obligent, fuisse. Rectissimè Julius,^x Oportuit secundum Canonem (morem ^{x Ep. Jul. ap. Athan. Apol.} Ecclesiasticum vocant patres Francofurdenses) et non isto modo judicium fieri: Oportuit scribere nobis omnibus (audi omnibus) ut ab omnibus quod justum esset decerneretur. Lex^y enim et Æquitas ^{y Regul. Juris, 29.} postulat, ut quod omnes tangit, ab omnibus approbeatur. Quia ad Nicænum Conventum non omnes vocati, sed maximæ, dignissimæ, plurimæque Ecclesiae prætermissæ, Generale profectò dici nec potest, nec debet.

5. Quod ut clariùs perspicias, et simul insignes hujus Conciliabuli fraudes palpare possis, Occidentales primò Ecclesiæ, tum et Orientales specta. Neutrarum hîc consensus: Neutræ ad hoc Concilium vocatæ. Occidentales nec consensisse, nec vocatas esse ex Concilii Francofurdensis verbis citatis liquidum est. Se enim et dissentire profitentur, et non vocatos fuisse conqueruntur Episcopi Germaniæ,^a Galliæ, Aquitaniae, Italiae,^b numero plus^c minus *trecenti*, quibus Ecclesiam nostram *Anglicanam*^d accenseas.

6. Sed et fraus hîc non exigua, quam videre operæ pretium. In more positum erat, quia pauci Occidentis Episcopi ob itineris longinquitatem ad Concilia in Oriente celebrata per sese proficerentur, ut illi, Synodis provincialibus apud se habitis, Romano Pontifici quæ singularum esset Provinciarum sententia de causâ fidei tum discutiendâ, significanterent: ipse deinde è Synodo Legatos vice ac nomine Occidentalium omnium ad Concilium mitteret. Hinc in Ephesino Concilio, Arcadius et Projectus qui illuc missi Legati, *sententiam*, ut ait Cyrillus,^e exposuerunt sedis Apostolicæ, totiusque Synodi, sanctissimorum Occidentalium Episcoporum nomine ac vice. Hinc in Concilio Generali Sexto, Agatho^f ex Synodis Provincialibus Italiae, Galliæ, et Angliae de eorum sententiâ certior primùm factus, non suo solius, sed Occidentalium omnium^g nomine, ex Synodo Legatos Constantinopolin ad Concilium misit, qui universorum^h per Septentrionales

^a Ep. Synod. Conc. Franc. ad Episcopos Hispanie.

[447]

^b Laur. Sur. in Admonit. de Conc. Francof.

^c Sur. loc. cit. ^d Ut ex Rog. Hoved. antè ostendi.

^e In Act. Conc. Ephes. tom. 2, Act. c. 16.

^f Bar. an. 679, n. 1.

^g Unde Epistola missa ad Concilium illud Sextum, sic inscribitur, Agatho cum universis Synodis subjacentibus. Conc. 6, Act. 4, p. 21.

^h Ib. p. 22, b.

vel occiduas Regiones Episcoporum suggestionem et fidei confessionem offerrent. Atque hoc pristino usu receptum fuisse agnoscit Binius.ⁱ An credis hoc in Nicæno tuo Conventu factum? Omnipotens non est. Hadrianus quidem Papa, scriptis ad Imperatores et Tharasium literis,^k quibus suam pro adorandis imaginibus sententiam explicat, Legatos Nicæam misit; sed misit eos *suo*,^l non ut moris erat, *Occidentalium Episcoporum* nomine. Sciebat nempe Episcopos Occidentales ab adoratione imaginum abhorrire; ideoque illos nec Romam ad Concilium Provinciale, nec ad Nicænum Conventum vocare voluit. Hinc factum, ut *Occidentalium Episcoporum*, id est, *dimidiæ Ecclesiae*, consensus in decreto Nicæni Conventus fuerit nullus; imò ut pars hæc Ecclesiae (de quo meritè conqueruntur trecenti Francofurdenses Patres) ne *vocata* quidem sit. Quare summâ fraude et mendacissimè Nicænus Conventus per Epiphanius^m Diaconum dixit, *Synodum istam Nicænam, Romanum Papam et illius Sacerdotes Cooperatores habuisse.* Papam quidem habuit: Occidentales verò Episcopos tantùm abfuit ut *Cooperatores* haberet, ut nec Decreto Synodi illi *consenserint*, nec ad Synodum ipsam vel *vocati* sint.

[448]

7. At Orientales saltem Patriarchas, cum subjectis sibi Episcopis *Cooperatores* habuit. Hoc Synodus tota per Epiphaniusⁿ Diaconum clarè significat, cùm opprobrii loco Concilio Constantinopolitano objiciat, quod *Orientis Patriarchas*, Alexandrinum nempe, Antiochenum et Hierosolymitanum *concordantes non habuerit*. Etiam in Synodali suâ ad fideles omnes Epistolâ gloriantur Nicæni Patres,^o in *idem consensisse Orientem, Occidentem, Septentrionem ac meridiem*, id est, orbem universum.

Unde *tres illos Patriarchas, legatos suos ad Synodum destinasse* asserit Binius.^p Quodque rem extra omnem dubitationis aleam ponere videtur, Johannes et Thomas, ut *Orientalium Pontificum*^q legati, literas^r ad Tharasium ferentes, non interfuerunt modò hinc Synodo, sed ut *trium illarum Patriarchalium sediū legati sæpius^s subscripserunt*. Johannes etiam ipsi Synodali Decreto, in hunc modum subscripsit,^t Ego *Johannes Presbyter, vices agens trium Apostolicorum thronorum, Orientis, Alexandriae, Antiochiae, et Hierosolymorum definiendo subscripsi*. Quin et literas^u quoque Theodori Patriarchæ Hierosolymorum secum ad Synodum attulerunt, quibus publicè in Synodo lectis; Nicæni Patres,^x *Præsules Orientales, Summos Sacerdotes, et sanctissimos Archiepi-*

ⁱ Not. in Conc. Mediolan. tempore Leon. I, torn. I, Conc. p. 1019.

^k Quarum exemplaria extant in Conc. Nic. 2, Act. 2.

^l Ut ex earum Inscriptione liquet. ib.

^m Act. 6, p. 357.

ⁿ Ib.

^o Act. 7, p. 391, b.

^p Notis in Conc. Nic. 2, p. 397 b.

^q Ut in inscript. literarum vocantur, Act. 3, p. 319 b.

^r Quarum exemplar. ib. exprimitur.

^s Act. 4, p. 345, et alibi.

^t Act. 7, p. 387.

^u Quæ extant Act. 3, p. 320.

^x Act. ead. 3, p. 322, et seq.

scopos, id est, tres Orientis Patriarchas, eas literas ad Tharasium misisse ac destinâsse plus quàm tercenties memorant, exque illis consensum^y trium illarum Patriarchalium sedium et Ecclesiarum jactitant. Ut de consensu, præsentia per suos Legatos, et Coöperatione trium Orientalium Patriarcharum (in quorum suffragiis consensus habetur Ecclesiarum et Episcoporum ipsis subjectorum) scrupulus planè nullus relinqui jam videatur.

<sup>y Act. ead. 3,
p. 322, et seq.</sup>

8. At certè scrupulus est vel maximus. Vide enim paucis, et in æternum detestare Conciliabuli istius Nicæni inexplicabiles fraudes, perfidiam, mendacia; Neque *per se*, neque per ullos à *se missos Legatos*, neque etiam per *literas suas* vel adfuerunt Patriarchæ illi tres, aut illis subjecti Episcopi, neque ad Concilium hoc quod Generale tu inscitè vocas, vel *invitati* illi sunt aut *vocati*. Unde hoc constabit? Ex Cardinale ipso Baronio, qui sic rem et verè narrat: *Non^z fuit facultas tribus Patriarchis Orientis ad Tharasium rescribendi: neque etiam Legatis missis à Tharasio facultas data fuit eosdem conveniendi, cùm regnaret Aaron Princeps Soracenicus in Christianos infensisissimus.* Cùm autem duo, qui Constantinopoli missi fuerant ad eos (tres Patriarchas) *Legati in Palestinam pervenissent, audientes Theodorum Patriarcham Hierosolymorum exulem jam defunctum, diverterunt ad Monachos quosdam, à quibus acerbissimam quam paterentur Christiani Orientales servitutem intellexerunt, quodque periculosisssimum esset adire sive Antiochenum, sive Alexandrinum Patriarcham: nimirum, si detecti essent, fore ut non ipsi tantùm Legati extreum subirent periculum, sed in illud ipsum omnes Orientis fideles conjicerent.* Quamobrem eos à proposito revo- cárunt illuc profiscendi.

<sup>z Bar. an.
785, n. 40.
[449]</sup>

9. Annon obstupescis ad Nicæni tui conventus perfidiam et mendacia? Plusquam tercenties Literas, quasi à tribus Orientis Patriarchis ad Tharasium tum Synodum tenentem, missas memorant; eisque mirificè applaudunt. Cùm tamen nec Alexandrinus, nec Antiochenus quidquam ad Tharasium aut Synodum tum scripsit, et Theodus Hierosolymitanus, cuius solius, non aliorum Patriarcharum illæ literæ sunt, jam ante mortuus sit, quàm de Concilio habendo Legati ad eum missi. Thomam quoque et Johannem Presbyteros, trium illorum Patriarcharum fuisse Legatos ad Concilium, etiam et eorum vice ac nomine subscribere fingunt Nicæni Patres, cùm neque ab Alexandrino, aut An-

tiocheno missi sint, cùmque Theodorus, cuius vicem quoque illi gerunt, ne *in vivis* quidem tunc esset: nec eorum Patriarcharum quisquam de habendo Concilio quidquam omnino sciret. Hoc tu Concilium *Sanctum, Generale, Ecumenicum* voces? Rectius dicas Conciliabulum fraudulentum, perfidum, mendacissimum.

10. Quid igitur, annon literæ illæ quas Legati attulerunt, annon ab Orientis Patriarchis seu *Pontificibus*, ut eorum inscriptio habet, missæ? Evidem non ab illis, sed ab *Eremitis quibusdam* in Palestinâ missæ sunt. Sic enim ipsum literarum vestibulum testatur:^a *Nos Eremum incolere studentium minimi et extremi.* An fraus ista in Nicænis patribus ferenda? Sex aut fortè trium solummodo Eremitarum Epistolam, pro *trium Patriarcharum* et Patriarchalium Ecclesiarum literis ac consensu venditare? Sed neque literæ illæ Theodori ad Tharasium (ut fingunt Nicæni Patres^b) ab eo missæ: sed ad Cosmam Alexandriæ et Theodorum Antiochiæ Patriarcham, idque multis ante Concilium Nicænum inchoatum annis. Hoc ex fine literarum^c à Monachis seu Eremitis missarum liquidum est: licet Nicæni Patres eam literarum partem, vafro nimis ac subdolo consilio, supprimentes, in suo Conventu non esse legendam censuerunt. Thomas etiam et Johannes, non *trium Patriarcharum* (ut in Nicænis Actis fingitur), sed istorum solùm quos dixi *Monachorum seu Eremitarum*, legati fuerunt. Quod ipsorum literæ apertè testantur; *Nos (inquiunt, Monachi^d) scientes Johannem et Thomam zelo Orthodoxæ fidei adornatos, atque duorum Patriarcharum (olim) syncellos (nunc), silentii et quietis amatores, diximus ad eos, Ecce, nunc tempus est salutis. Ite cum viris istis (Legatis nempe à Tharasio ad Patriarchas missis).* *Eos* ad vos misimus* (viden' Monachos, non Patriarchas hos legatos misisse) *et precamur vestram sanctitatem, ut bono animo eos recipiatis?* Monachorum, hi Presbyteri, et Eremitarum solùm Legati sunt. Quid *Monachorum Legati*, quid vel ipsi *Monachi* aut *Eremitæ* in Concilio?^e *Synodus*^f *Episcoporum est, non Clericorum:* nedum Eremitarum: *Superfluos mitte foras. Petimus*^f *superfluos foras mitti. Imperator Episcopos vocavit: Synodus Episcoporum est.* *Superflui quare clamantur?* Et ut Petrus Presbyter rectissimè dixit:^g *Non est meum subscribere. Episcoporum tantum est.* Sed profectò *Eremitarum Legati* digni satis, qui Nicæno Con-

* Act. 3, p. 319, b.

[450]

^b In suâ approbatione illarum, literarum, Act. 3, p. 322, et seq.

^c Quarum integrum exemplar extat inter Epistolas Hadriani, p. 262.

^d Literæ Eremitarum sub nomine Presulū Orientis ad Tharasium missæ, inter ep. Hadr. p. 261, b.

* Lit. Erem. in Conc. Nic. Act. 3, p. 320, a.

^e Conc. Chalc. Act. 1, p. 7.

^f Ib. p. 8.

^g Ib. p. 25.

ventui subscriptant: etiam qui Patriarcharum à quibus missi non sunt, Legatos se mentientes, eorum vice mendacissimè subscriptant.

11. Quales dein illi à quibus missi sunt *Eremitæ*? Ieronimæ primùm et hæretici: homines dein illiterati, insulsi, et rerum divinarum penitus ignari: qui Tharasium et Episcopos Imperatoribus præponunt. *Vos, inquit, beatissimi, primo loco, secundūm Ecclesiæ legem et ordinem, Christo vicini estis, deinde Imperatores nostri, et Domini terrarum Orbis.* Ubi fides et obsequium in Reges? Nesciebant Eremitæ Apostolum docuisse; ^{h Literis Erem. loc. cit.} *Omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto.* ^{i Rom. 13. 1.} Ubi etiam eorum cerebrum? Imperatores *Dominos Orbis* vocant, et eodem habitu calidum simul ac frigidum spirantes, Episcopos Imperatoribus anteponunt, quasi Episcopi *in Orbe* non sint: quasi Imperatores Domini *totius Orbis*, et tamen non Episcoporum Domini esse possint: aut quasi *Domini suis servis* subesse debeant.

12. Quales porro isti Eremitarum Legati Thomas et Johannes? Dominorum planè similes: rudes, indocti, Idiotæ, Infantes. Sic enim ipsi^k de se; *Idiotæ cùm simus, inexpertes, et indocti, quomodo præsumemus arripere negotium quod virtutem nostram exsuperat?* Quibus sic Eremitæ; *Quanquam vos Infantes estis, et non admodum docti, confidenter tamen agite:* Sed quò magis indocti, stupidi, Idiotæ, et Infantes, eò magis Conventui Nicæno apti ac idonei.

13. Quomodo insuper, et quàm bellè Legatos suos instruunt isti Eremitæ? Dignum sanè quod perpendas: *Ite, inquit,^l et vivā voce docete, quæ Dominos vestros* (Patriarcham Alexandrinum, Antiochenum, et Hierosolymitanum) *per literas cognovisse putatis, aut potius suspicamini.* An quid stolidius unquam legisti, vel audisti? Jubent eos Synodo significare, quid Patriarchæ illi tres (à quibus missionem aut instructionem nullam receperant) in causâ de imaginibus adorandis *sentiant*: Imò non quid sentiant (quí hoc poterant)? Sed quid eos sentire *putent*, aut potius *suspicentur*. Annon istos Legatos frontis ferreæ fuisse putas? Quí id in publico conventu ut aliorum sententiam referunt, quorum ipsi sententiam penitus ignorabant? A quibus etiam, neque *missionem*, neque *jussionem*, neque vel per literas *significationem* ullam habebant, sed quæ ipsi *suscipientur* solùm, quasi illorum sententias mendacissimè proposuerunt. Eoque

magis istorum impudentiam mireris, quod tres illæ Orientis Patriarchales Ecclesiæ, neque Nicænum de Adorandis imaginibus *Decretum*, neque Nicænum Conventum pro *Generali Concilio*, centum post illud Conciliabulum habitum, annis, receperunt. Quod ex Photio Patriarchâ Constantinopolitano clarissimè liquet. Is enim in *Encyclicâ* suâ ad Alexandrinum, Antiochenum, et Hierosolymitanum Epistolâ,^m ita inquit, *Fama et rumor ad nos pervenit, quod nullæ (audi Nullæ) Ecclesiæ earum quæ vestræ Apostolicæ subjiciuntur sedi, usque ad Sextam Generalem Synodus annumerantes, septimam præter eas agnoscant.* Nec hoc ignoravit, sed et ultrò professus est Cardinalis tuus: *In reliquis, inquit,ⁿ omnibus Ecclesiis Patriarchalibus, exceptâ Constantinopolitâ, sex tantum Ecumenicæ Synodi in publicis Confessionibus et professionibus nominari consuérunt.* Quis non Legatorum istorum et totius Nicæni conventus mendacia, et impudentiam planè detestetur, in quo, spurii isti et conficti Legati admissi sunt, qui Patriarchas tres, et eorum Patriarchales Ecclesiæ, decreto Nicæno consentientes, et per ipsos subscriptentes fingunt, et mentiuntur, cùm illæ et *Decretum* istud, et cum eo Nicænum ipsum Conventum ut Conciliabulum damnârunt, nec vel pro *generali*, vel *legitimo* Concilio habuerunt?

14. Quin et ipsi Romani Pontifices conventum istum pro Ecumenicâ Synodo, longo pòst tempore non receperunt. Non Nicolaus I. et cum ipso Romanâ Synodus, utriusque septuaginta et sex post^o Nicænam Synodum annis, *sex tantum* generales Synodos agnoverunt. Sic enim dicunt,^p *Autoritate principum Apostolorum, Petri et Pauli, atque venerandorum sex universalium Conciliorum, omni clericatus officio exutus sit Photius.* Non Hadrianus II. Nicolai successor: *Nihil, inquit,^q audemus de his judicare, quod possit Nicæno Concilio, et quinque cæterorum Conciliorum regulis obviare.* De septimo tuo Nicæno 2, ne gry quidem. Hocque agnoscit Baronius, et post ipsum Binius. *Posteri, inquiunt,^r Hadriani I.* (sub quo Nicæna Synodus habita est) *non eodem præconio, nempe titulo Ecumenico, eandem Nicænam prosequuti sunt.* Quare ut reipsa Ecumenica non erat, sic neque ab *Orientalibus*, neque ab *Occidentalibus* Ecclesiis, neque ab ipsis *Romanis Pontificibus* pro Ecumenicâ Synodo habita est.

15. Quenanam igitur et qualis demum ista Synodus, si non Ecumenica? Omnidò *Provincialis*, aut ad summum *Diœcesana*,

^m Quæ extat
ap. Bar. an.
863, n. 43.

[452]

ⁿ Bar. an.
863, n. 6.

^o Conc. Nic.
habitum, an.
787, Con-
cilium verd
Romanum
sub Nicol. I.,
habitum est,
an. 863, Bar.
et Bin.
^p Gesta illius
Romane
Synodi ha-
bentur in ep.
7, Nicol. I. ut
testatur Bar.
an. 863, n. 1.
^q Ep. 27,
Hadr. 2.
^r Bar. an.
863, n. 6,
Bin. Not. in
Cone. in
Cone. Rom.
4, sub. Nicol.
II, p. 806, b.

seu *Patriarchalis*. Nec aliter sensit Theodorus Studita, *vir*, ut Baronius^s ait, *Deo amicus, Iconomachorum acerrimus oppugnator, sapientia et scientia affatim praeditus, etiam et ingentibus miraculis illustratus*. Tantus hic tamque illustris Theodorus, ^t *Nicænum hunc conventum Localem Synodum vocat. Localem, non Generalem, non Ecumenicam*. Atque hoc innuunt Pauli Diaconi^u verba, qui *convocatos ait ab Imperatoribus omnes, qui sub ipsorum erant potestate Antistites*. Non ergo *Occidentis* antistites: Illi sub potestate Caroli Magni tum fuerunt. Is decem ante hanc Synodum annis, *Italiam, x Saxoniam, Frisiā aliasque Occidentis Provincias, licito^y bello subjugaverat*. Nec etiam *Orientis* illos Episcopos qui Alexandrino, Antiocheno, et Hierosolymitano suberant Patriarchæ: Illi tum sub potestate erant Aaron Principis Saracenici, et Christianorum hostis infensissimi. *Aaron Persarum Rex*, ait Eginhardus^z *exceptā Indiā, totum penè tenebat Orientem*. Ita qui Nicæno Synodo interessent, nulli alii Episcopi reliqui, nisi qui Tharasio Patriarchæ Constantinopolitano tum suberant. Nec illi tamen opinor omnes decreto Nicæno consenserunt; ut aliquot ex eis levi (quali tu es) et versatili ingenio fuisse opinemur, quis tamen credit ex illis 338 Episcopis, qui in Constantinopolitano Concilio se *imagines nunquam adoratu*ros *addito etiam juramento voverant*, non complures fuisse qui se Nicæno Decreto opponerent? Ut mihi quidem *Localem* vocâsse Theodorus Studita videatur, quia non tam *Patriarchalis*, quâm *Provincialis* Synodus fuerit, in quam duarum fortè aut trium Provinciarum Episcopi congregati sint.

16. At si *Provincialis* aut *Localis* sit, unde tantus ille trecentorum, nempe et quinquaginta^a Episcoporum in eâ numerus? Unde tot subscriptiones? Dicam verbo, Inde omnino, unde in Romanâ sub Silvestro Synodo *Episcopi ducenti octoginta quatuor*, ut in Breviario; ^b aut 348, ut in Actis Synodi^c habetur; qui omnes Romanæ Synodo subscripterunt: An potuit falsator unus stupidus ac ineptus *trecentos* Episcopos, eorum nomina et subscriptiones Romanæ Synodo apponere; et non poterant Nicæni Conciliabuli Patres, homines vaferimi, et mendaciorum mancipia, *centum, ducentos, aut plures* Episcopos subscriptentes configere? An poterant Presbyteros duos *infantes et idiotas*, vice trium Patriarcharum, et plus quâm trecentorum qui eis suberant Episcoporum, admittere: et non poterant pari fraude

^s Bar. an. 825,
n. 73.
^t Ep. 38, ad
Arsen. et
citatatur à Bin.
Not. in Conc.
Nic. 2, p. 397,
a.

[453]

^u Lib. 23,
Hist. Miscel.
ad an. 6,
Constantini
et Irenes.

^x Italianam, quæ
ultimo ferè
devicta, sub-
jugavit
Carolus, an.
773, Siegb.
Nauei.
Annales.

Franc. à
Pithœo edit.
Sign. aliquæ
ad eum an.
y Lupold. de
Jure Regni et
Imper. c. 7.

^z Lib. de
Gestis Caroli
Mag.

^a Tot. inter-
fuisse asserit
Bin. Not. in
Conc. Nic. 2,
p. 397, a.

^b In Fest.
Silvest. Dec.
31.

^c Conc. Rom.
2, sub Silvest.
c. 1.

quo quinquennio ante, suum patruum Nicephorum et Mesolem excæcarat, aliisque linguas præciderat; mox imperio simul privatus est et vitâ.

19. Irene verò qualis? nam habenas imperii illa tenuit. Erinnyn verè dicas, quæ furiis et dominandi libidine velut æstro percita, in flagitia omnia præceps ruebat. Ambitiosa, perfida, perjura, tyrannide, et immanitate tantâ, ut Thyestes illi ac Medea sævitiâ cedant. De ejus perfidiâ ac perjurio, testem habes ipsius maritum Leonem Imperatorem, *Invenerat^q fortè in Irenes pulvinari duas Imagines.* In uxorem acriter invectus, eam nauci esse dixit, quæ suo Patri Imperatori horribilibus atque intemeratis fidei mysteriis prolatis, diversum planè jurâasset. De ipsius sævitiâ testis Constantinus Manasses,^r qui de nefando et execrando Irenis flagitio, quo filium excæcaverat, agens: *Heu, inquit, crudele et longè immanissimum consilium, quod nec tigropardalis, nec rugiens leo, nec iracundus ursus, nec cruda vorans draco caperet!* Et paulò post, *Hei dominandi libidinem!* Non sic pardalis adversus suos catulos furit: Non ita sævit in sobolem tigris, non aper, non canis furiosus. Solùm Medeam ex immanitate Scythicâ suis liberis insidiatum perhibent. Solùm thynnū piscem audio si esuriat, sobolem propriam deglutire. Tunc solis splendor extinctus est, luna defecit, et ipsa elementa Constantini calamitatem deplorabant. Sed Adrastia Nemesis. Insequitur perjuram, sanguinariam, et immanem feminam, et quidem pede non claudio, divina ultiō. Nam ab Imperio non diu post à Nicæphoro dejecta, mare afflictionum, ut ait Constantinus,^s hauriebat; ^{Ib.} Nam bonis^t ac thesauris omnibus exuta, et ne obolo quidem ei relictō, in Monasterium^u primū, tum in exilium missa; et nendo^v victum querens, præ mærore^y contabescens, Craterem^z absinthio dilutum ultrò tandem babit, et sic miseram vitam cum longè miseriō morte commutavit.

20. Hæc illa Irene, quam feminam in primis piam Jesuita^a vocat. Hæc illa, cuius auspiciis et authoritate adoratio imaginum in Ecclesiam invecta, et Nicæni Conciliabuli decretum confirmatum est. Nam quod te nescire nolim, Erinnys hæc non solùm *Synodo isti præsedit^b* (poterat, etiam Imperatorio suo jure præsidere debuerat), sed sic inter Patres Nicænos dominabatur, ut Concilium Francofurdense hâc ipsâ de causâ eam justissimè arguens, et impiaë Athaliaë conferens, dicat,^c *Cùm penè in omnibus illa (Nicæna) Synodus divinarum Scripturarum insti-* [456]

^q Cedr. in comp. Annal.

^r In suis Annal.

^t Paul. Diac. loc. cit.

^u Zonar. loc. cit.

^v Const.

Manass. loc. cit.

^y Zonar. loc. cit.

^z Glycas,

Annal. par.

4, p. 399.

^a Gaul.

Chronol.

sæc. 8, p. 569.

^b Zonar. et Paul. Diac. loc. cit.

^c Act. Conc. Franc. in libris Carol. lib. 3, c. 13.

tutis refragetur, tum in hâc parte oppido illis refragari videtur; quòd mulierem Institutricem, sive Doctricem habuisse perhibentur: quod quidem non solùm divinæ legis documentis, sed ipsius naturæ lege inhibetur. Et paulò post: Aliud est ad pedes Domini sedere, et verbum ex ejus ore audire, quòd mulieres sanctas fecisse Evangelia memorant: Aliud feminam Synodos statuere, in conventibus viros docere, perversas constitutiones tradere, et Antistitibus, omniq[ue] Ecclesiastico ordini, vel etiam publicæ Synodo inutilia docentem interesse. Quænam in isto conventu libertas, vel esse poterat, vel expectari, in quâ Pardalis, Tigris, Ursa, Leæna, quid statuendum sit et decernendum Antistites docet?

21. Tharasius porro, qui chorum in hoc conventu ducebat, qualis, et quâm minimè liber in hâc causâ Judex. Homo heri aut nudiustertius contra Canones Ecclesiasticos ex *Laico factus Episcopus*: ex *Aulico* eoque (vel Hadriano^d Papâ Judice) *indocto, Patriarcha Constantinopolitanus*. Cui licet ad pupparum cultum satis ex se insanienti, calcar tamen admovet Hadrianus Pontifex. Nam cùm ex more; Romano Episcopo, sicut aliis Patriarchis literas Synodicas,^e seu communicatorias daret Tharasius, Hadrianus intelligensⁱ eum ex *Laico*, et *apocaligo*, repente ad *Patriarchatus culmen* evectum, factum id, ut monstrum^k exhorruit: *contra^l Sanctorum canonem censuram factum clamitat*. Quodnam igitur hic Consilium init Hadrianus? Callidum profectò valde ac vafrum. Electioni nimirum Tharasii se nunquam assensurum significat, nisi Imagines restitueret, et ut Cardinalis loquitur, *nisi^m omnem penitus Iconomachorum hæresin aboleret, atque hæreticos profligaret*. Si hoc faciat, sit *Laicus*, sit *Indoctus*, sit *contra omnes Ecclesiasticos* Canones electus, Patriarcha, et legitimus, et *Beatissimus* etiam, et *Universalisⁿ* Hadriano erit. Sic enim ad Imperatores scribit Hadrianus, licet eam partem epistolæ Hadriani, non sine magnâ fraude suppresserint Nicæni Patres, nec in suâ Synodo (ubi dimidia epistola recitata est) legendam censuerint. *Nisi, inquit,^o per ejus fidelem concursum, pro sanctarum imaginum erectione, in ejus consecrationem assensum omnimodò tribuere nequimus*. Et clariùs in Epistolâ suâ ad Tharasium,^p cuius benè magnam quoque partem simili fraude suppresserunt Nicæni Patres. *Si, inquit, Sanctitas tua Sancto Petro adhærere, et nostræ Apostolicæ sedis Orthodoxam formam incorruptè ex profundo cordis custodire studet, obsecrat Imperatores, ut sacras imagines in omni loco restituere, et stabilire ju-*

^a Dicere pudet, qui adhuc docendi sunt, et quibus via in omnibus Doctoris ignota est, Doctores non erubescunt videri. Sic de Tharasio Hadr. ep. 1.
^b Quarum exemplar, extat in Conc. Nic. Act. 3.
^c Hadr. ep. 1, tom. 3, Conc. p. 258, b.
^d Bar. an. 785, n. 12.
^e Hadr. loc. cit.
^f Bar. an. 785, n. 12.
^g Beatissimum et universalem Patriarcham vocat eum Hadrianus, ep. ad Thar. quæ lecta, et in Conc. Nic. Act. 2.

[457]
^h Hadr. ep. 1, prout habetur inter Epistolas Hadriani.
ⁱ Prout extat inter Ep. Hadr. estque ep. 2.

^j Hadr. ep. 1, pro sanctarum imaginum erectione, in ejus consecrationem assensum omnimodò tribuere nequimus. Et clariùs in Epistolâ suâ ad Tharasium,^p cuius benè magnam quoque partem simili fraude suppresserunt Nicæni Patres. *Si, inquit, Sanctitas tua Sancto Petro adhærere, et nostræ Apostolicæ sedis Orthodoxam formam incorruptè ex profundo cordis custodire studet, obsecrat Imperatores, ut sacras imagines in omni loco restituere, et stabilire ju-*

beant, utque persequantur, et abominentur hæreticorum (Iconomachorum) errorem. Si autem sacras venerabiles imagines illis in partibus non restitueris, consecrationem vestram recipere non audemus. Ecce venalem planè Tharasio, Patriarchatum exponit Hadrianus. *Premium Patriarchatus, Restitutio et Adoratio imaginum.* Si hoc facias, Tharasi, fies de Rhetore Præsul: Ni facias, fies de Præsule Rhetor. Quænam interea decernendi libertas Tharasio reicta? aut decernenda per fas nefasque Imaginum adoratio; aut amittenda Patriarchalis omnis dignitas, et splendor; et ad ima subsellia ipsi redeundum.

22. Vide ad extremum, an vel in *discutiendâ*, vel in *dijudicandâ* hâc causâ, *Synodalis ordo* in isto conventu servatus sit. *Lex prima*, et quasi Fundamentalis Synodorum omnium, hæc est, ut *ex sacris Scripturis causæ et discutiantur, et definiantur.* Docet hoc Constantini Magni in Concilio Nicæno, sanctissima vox; *Evangelici*, inquit,^q et *Apostolici libri*, et *Prophetarum oracula manifestè instruunt nos, quid de Deo sapere debemus:* ^{Refertur à Theod. lib. 1. Histor. c. 7.} *Sumamus igitur ex dictis divini spiritûs explicationes quæstionum.* Atque hinc est, quòd tam in Ephesino,^r quàm in Chalcedonensi,^s ^{Act. Conc. Ephes. tom. 2, c. 22.} *Ante omnium oculos venerandum Evangelium in throno, qui medium locum in Concilio obtinebat, propositum est:* Ut scirent omnes, atque oculis suis assiduè conspicerent, unde in causis fidei definitio petenda, quæ Regula, et norma in Concilio ab omnibus sequenda esset. An credis *legem hanc* in Conventu tuo Nicæno observatam? An *ex sacris literis adoratio Imaginum probata primùm*, tum definita est? Nihil profectò minus. Sciebant illi Articulum hunc *Fundamentalem nec esse*, nec in unico illo tñdei *Fundamento* investigandum. Aliunde ipsis præsidium in hâc causâ querendum erat. Unde verò, rejecto perenni veritatis ac vitæ fonte, nisi ex cænosiis commentis, et fractis humani ingenii cisternis? Hinc nimirum firmata est, à Nicænis Patribus Imaginum adoratio. *Græci* (inquit Espençæus^t vester) *qui Imagines defendebant dæmonum spectris, et muliebribus somniis parum verecundè abusi sunt, ut in Nicæna* ^{Comment. in 2 ad Tim. p. 155.} *Synodo videre licet.* Verissimè de hâc Synodo, Concilium Francofurdense,^u *Illi, Nicæni Patres, cum errori suo Scripturas* ^{In lib. Car. lib. 3, c. 30.} *divinas cohærere minimè posse senserunt, ad Apocryphas quasdam et risu dignas nærias pedem verterunt.* Habe pauca aliquot ex sexcentis exempla.

23. Legas illic,^x etiam in Epistolâ Hadriani Pontificis, cui ^{Conc. Nic. Act. 2.}

^y Conc. Nic. tota Synodus^y consensit, legas, fabulam illam de *Persecutione*,
Act. 2, p. de *Leprā*, de *Curatione*, de *Baptismo Constantini per Silvestrum*,
313 et 314. omnia ex mendacissimis et ineptissimis Silvestri Actis depromptâ,
^a Not. in quæ *Hadrianus*, asserente Binio, ^a velut authentica citat. Fabulam
Conc. Rom. istam totam vanissimam esse, in quâ vix tot verba sunt, quot
1 sub Silvest. splendida mendacia, fusiùs est à me alibi^b demonstratum.
^b Defens. Constant.
cont. Baronii calumnias, c. 10.
^c Conc. Nic. Act. 5, p. 354.
^d Defens. Justin. cont. Bar. calum- nias.
^e Conc. Nic. Act. 4, p. 329.
^f Citatur tanquam antiquissima Historia in Septimâ Synodo, Bell. lib. de Imag. c. 10, et Possev. in Appar. in Athan.
^g Que scriptis D. Athanasius nobilissimus ille Graecus scriptor et fidei acerri- mus propug- nator Cens. Col. Dial. 3.
^h Scriptum ait eum liberum ab Athanasio ante annum Chr. 335, Fevar. Com. in Iren. lib. 1, c. 24.

[459]

ⁱ Defens. Constant. cont. Bar. c. 11.
^k Conc. Nic. Act. 4, p. 336.

^l Sic legitur in illo libro Sophronii, ut vocant, Prat. Spiritual.

Sed Nicæni Patres ita misere cor- ruperunt hæc verba, ut vix intel- ligi possint, quid dicant aut velint.

^m Act. Conc. Francof. in lib. 3, Carol. c. 31.

tota Synodus^y consensit, legas, fabulam illam de *Persecutione*,
de *Leprā*, de *Curatione*, de *Baptismo Constantini per Silvestrum*,
omnia ex mendacissimis et ineptissimis Silvestri Actis depromptâ,
quæ *Hadrianus*, asserente Binio, ^a velut authentica citat. Fabulam
istam totam vanissimam esse, in quâ vix tot verba sunt, quot
splendida mendacia, fusiùs est à me alibi^b demonstratum.
24. Legas illic^c fabulam de *Imagine Christi sine manibus*,
sine ope, aut operâ humana à Deo solo facta; et *Abagaro à Christo missa, per quam Edessena civitas à Cosrois obsidione liberata est.* Vanissima item hæc fabula; et figmentum ex mendaciis conflatum, ut est à me alio tractatu^d etiam declaratum.

25. Legas illic^e ex S. Athanasio fabulam de *passione Imaginis Christi apud Berithum*: quomodo *Imago à Judæis ibi colaphis cæsa, crucifixæ, felle et acetō potata, lancea pectus sauciata*: quomodo *sanguis confestim ex ead profluxit, qui asservatus, cæcos, paralyticos, infirmos omnes, miraculosè sanavit.* Fabulam istam nihil aliud esse, quâm mendaciorum farraginem, eamque *Sancto Athanasio Alexandrino*, mendacissimè à Nicænis^f Patribus, et post eos à Censoribus Coloniensibus,^g à Fevardetino^h aliisque ascriptam esse, alibiⁱ quoque declaravi.

26. Legas illic^k ex Sophronio ineptam aliam fabulam de Monacho in monte Olivarum, *Quem frequenter oppugnabat dæmon; dæmon nempe scortationis.* Cùm id senex ægrè ferret, dixit illi dæmon, *Si nolis me tecum amplius luctari, Imaginem istam cave amplius adores.* Erat autem Christi illa, et Deiparæ Imago. *Monachus Abbatu quid factum sit indicat.* Abbas consilium hoc dat (quod tu scio sanctum dices et salutare), expedit^l tibi nullum in istâ urbe lupanar omittere, quod non ingrediaris, quâm ut neges adorare Christum cum suâ matre in imagine. O sanctam tuam (quæ Consilium hoc probavit) Synodum! *Commodius^m dicit perpetrare rem, et per legem, et per Evangelium interdictam, quâm abstinere à re, quâm neque per legem, neque per Evangelium constat esse institutam:* Commodius dicit facinus perpetrare, quâm à facinore abstinere. Commodius dicit tollere membra Christi, et facere membra meretricis, quâm contemnere adorationem operis cuiuslibet artificis. Dicat ergo si uspiam reperire potest dixisse Dominum, Non abneges adorationem imaginum, sicut dixisse eum manifestissimum est, Non mæcha- beris. Sed quò magis impium aliquod sit et flagitosum con-

silium, eò est conventui tuo Nicæno, et similius, et gratius. Est quoque híc et fraus alia: Sophronium faciunt putidæ istius fabulæ authorem. At librum istum (*Pratum spirituale vocant*) non Sophronii Hierosolymitani esse, sed hominis *hæretici, Iconolatræ, etiam et insulsissimi*, Joh. Mosci antea declaravi, tuique id fatentur. Sed neque S. Athanasii fabella ista est, licet in quæstionibus^o illis quæ Athanasii ad Antiochum vocantur, habetur. Nam librum istum indoctum et insulsum, S. Athanasii non esse liquidò ex Possevino discernas. Catur, inquit,^p in eo libro Epiphanius, Gregorius Nissænus, Scala Johannis, etiam et Nicephorus. Constat autem Athanasium illos præcessisse. Hunc tamen improbum et insulsum Impostorem, Sancti Athanasii nomine, pro adoratione imaginum (quam ille clarissimè quidem damnat) citare non erubuit tuus Hadrianus,^q et ante eum, Damascenus.^r

27. Legas illic^s lepidum pro adorandis imaginibus Theodori Mirensis argumentum: *Viderat in somno illius Diaconus hominem facie rubicundâ et capite cano: quam esse imaginem D. Nicolai suspicatur.* Imagines igitur, sine dubio, adorandæ. Risum teneatis, amici? Annon verissimè de hoc Theodoro dixit Concilium Francofurdense,^t Cùm errorem suum nec divinarum Scripturarum authoritatibus, nec ullis Sanctorum Patrum doctrinis, vel exemplis valuit fulcire, saltem somniorum delusionibus voluit astruere. Nec immeritò ad tam frivolum, tamque vecors stabilien- [460] dum negotium, dignum et penè par exhibuit adminiculum.

28. Legas illic^u Catholicam Ecclesiam summâ injuriâ affici, non solùm à Johanne Thessalonicensi, sed à totâ Synodo. Sic enim Johannes (cujus verba, ut ex Senense^x tuo discas à Synodo approbantur). *De Angelis et Archangelis, quibus et nostras animas adjungo, ipsa Catholica Ecclesia sic sentit, esse quidem intelligibiles, sed non omninò corporis expertes et invisibles, ut vos Gentiles dicitis, verùm tenui corpore præditos, et aërio sive igneo. Quare etiam et in loco existunt, et circumferentiam, seu circumscriptionem habent; et paulò post, Nemo vel Angelos, vel dæmones, vel animas dixerit incorporeas.* Huic sententiæ, ut ait Sextus tuus, subscrabit secunda Nicæna Synodus. An hæc Catholicæ Ecclesiæ doctrina? An potiùs Johannis, et Nicænorum Patrum mendacium? Quære à Binnio:^y dicet tibi, *Hoc et falsum esse, et ab Ecclesiâ nequaquam receptum.* Quære ab Angelico Doctore, et dicet,^z quòd in Angelis non est aliquid de

ⁿ Alois. Lip-pom. qui eum librum sub nomine Joh. Mosci evulgavit. et sic vocatur in BB. tom. 7, Agnoscit quoque, id. Possevin. in Appar. verbo Sophron. et verb. Joh. Mosc. aliique. ^o Quæst. 30. ^p Possev. Appar. in Athan. ^q Hadr. I. ep. 3. c. 34. ^r Orat. 3, pro Imag. ^s Conc. Nic. Act. 4.

^t In lib. Carol. lib 3, c. 26.

^x Sixt. Sen. lib. 5, Biblio. Annot. 8.

^y Not. in Conc. Nic. 2,

^z Quinta.

^{* Aquin. p. 1, qu. 50, art. 1.}

^a Aquin. p. 1.
q. 50, art. 2.
naturâ corporeâ: quòd sint immateriales, et quòd non sit in eis compositio formæ, et materiæ. Quare à Concilio vestro Lateranensi, sub Innocentio Tertio, in quo, opinor, Ecclesiæ vocem te

^b Conc. Later. 4. c. 1.
audire non inficiaberis. Dicit, Angelos esse in ordine creaturarum spiritualium, non corporalium: etiam et firmiter credendum dicet, quod vel ex Sexto tuo intelligas, Decretum, inquit, Lateranensis Concilii statuit, credendum esse non solùm corporeas, sed et incorporeas creatureas, hoc est, Angelos, esse ex nihilo conditas. Atenim alia Nicæni Conventus, alia Ecclesiæ Catholice fides.

^c Sixt. Senens. loc. cit.
^d Conc. Nic. Act. 4, p. 337.
29. Legas illic^d Idiotam istum Johannem, qui se trium Patriarcharum Legatum esse mentitur, sic pro imaginum cultu disserere, Clarum est, quòd qui adoraverit imaginem (quæ per colores exprimatur) et dixerit, Hic est Christus, non peccaverit: Quid igitur? An qui mentitur, non peccat? Procul dubio^e mentiri mendaciumque sequi, vitium est; unde cùm quis dicit picturam Christum esse, mentitur, ideoque et peccat. Quòd si is, qui dicit imaginem lapideam, ligneamve, Christum esse, non peccat; nec peccat ille qui Imaginem istam Deum esse dicit; et Latriam omnem ei exhibit, qui dicit ei, Tu me tu mundum totum creasti, Tu ex Mariâ nata, à Johanne baptizata, à Judæis crucifixa eras: Tu sanguinem tuum pro nobis effudisti, tu in cœlum ascendisti, ibique sedes ad dextram Dei: tu quæ mox à tineis corrodenda, aut igne devoranda es, tu ventura es, judicatura vivos et mortuos. Quæ unquam fuit, quæ esse potest, si hoc non sit Idololatria? Ne inter Ethnicos quidem magis fœda, magis crassa, magis execranda Idololatria unquam audita? Sed plaudite vobis in hoc imaginum cultu, at audietis tamen vocem illam Jehovæ^f Non est intellectus ei, qui incurvans, se ante scuptile, adorat illud, dicens, Libera me, quia Deus meus es tu.

[461]

^f Isa. 44. 17,
18.

^g Conc. Nic.
Act. 4, p.
332.

^h Habac. 2.
18.

ⁱ Ib. 19.

^k Jer. 10. 8.

^l Conc. Nic.
Act. 4, p.
337, b.
^m Hadr.
Ep. Act. p.
311, a.

30. Legas illic^g eundem Idiotam, Imagines sanctis Evangelii æquiparare. O amentiam idiotæ! An infallibili veritatis Doctori, Vanitatis^h doctor conferendus? An et æquandus? Væⁱ illi qui dicit ligno, Expergiscere, et lapidi silenti, Ipse docet: Eruditio^k vanitatum, eruditio ligni est.

31. Legas illic et Legatos^l Hadriani, et ipsum Hadrianum,^m hæc ex S. Basilio citantem: Confiteor Filium incarnatum, et Sanctam Mariam, quæ secundum carnem illum peperit, hanc Dei param vocans. Suscipio etiam sanctos Apostolos, Prophetas, et Martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quòd per illorum mediationem propitius mihi sit Deus noster, et remissionem pecca-

torum mihi gratis largiatur. Quam ob causam et Historias imaginum illorum honoro, et palam adoro : hoc enim nobis traditum à sanctis Apostolis, non est prohibendum : sed in omnibus Ecclesiis nostris eorum Historias erigimus. Triumphant in hoc Basilii testimonio Nicæni tui Patres, et post eos Bellarminus, Testis, inquit,ⁿ exceptione major est Basilius : Is se imagines honorare et adorare palam affirmat. Auctor gravissimus, apertè loquitur. Etiam et Lindanus,^o Aurea, inquit, hæc Basili verba Sanctorum imagines Apostolicas esse evincunt. Hoc uno velut Ajacis clypeo imagines propugnantur.

ⁿ Bell. Ap-
pend. lib. de
cult. Imag.
c. 4.
^o Panopl. lib.
3, c. 28.

32. At verba illa non S. Basilii sunt, sed Impostoris. In omnibus Basilii Epistolis (quæ sunt 185), nihil tale reperitur, aut extat : Hocque Lindanus^p ipse agnoscit : *Inter reliquas*, inquit, ^p Ib. *Basilii Epistolas hæc non extat.* Quare liceat hic nobis idem de Basilio respondere, quod de Theodoto Ancyra Episcopo dicunt Nicæni tui Patres,^q *Si Basilius esset in præsenti vitâ, clamaret utique cum beatâ Susanna, Deus aëternus, tu novisti quod falsò me accusant, et mendax calamus Scripturæ illorum reperitur.* Multi enim nostrûm diligenter quærentes in Sermonibus et scriptis Basilii præsentem sententiam, num alicubi apud eum extaret, nusquam sanè eam invenimus. Nihil enim tale ipse unquam sermocinatus est. Quamobrem Christianos accusantium figmentum est et idioma, non autem Basilii. Neque fieri potuit, ut hanc falsa colligentem sententiam, è veris Basilii libris protulerint, sed fortassis alicubi in chartulâ conscriptam depropromserunt, quo simpliciores caperent.

^q Conc. Nic.
Act. 6, p.
374.

33. At extabat olim, inquires, in Basilii libris : Imò non extabat : nec à Basilio unquam hoc conscriptum, sed ab Impostore aliquo multis post Basilium sæculis, sub Basilii nomine confictum est. Complura sunt et manifesta imposturæ indicia. Babylonici primùm Judices inter se non convenient. Non Hadrianus, cum ipsius legatis : Hadrianus Basilium ita dicere cogit : *Hoc nobis traditum à sanctis Apostolis, non est prohibendum.* Legati verò ex Basilii quem in Synodo habuerunt libro, ita legunt, *Hoc nobis à sanctis Apostolis non est prohibitum.* Aliud longè est, *Traditum esse ab Apostolis :* aliud, *Non est ab illis prohibitum.* Non est traditum conficere in azymis, nec tamen prohibitum est. Nec una, nec trina immersio ab Apostolis tradita : neutra tamen prohibita ; et infinita hujus generis.

34. Dein Basilius neque vel traditum hoc ab Apostolis, ut

imagines adorentur, vel *non prohibitum unquam dixit*. Nam et
Rom. 3. 31. prohibitum ab illis est, qui *legem Dei stabilunt*, cuius hæc pars,
Non adorabis ea neque coles: et quia prohibitum, ideo *non ab illis traditum*. Etiam et eos hoc prohibuisse optimè noverat
 Basilius, qui juxta eorum doctrinam ipse quoque et improbat et
In Ps. 28,
Homil. 5. damnat. Sic enim S. Basilius,^s *Qui colit ac veneratur creaturam, præter Conditorem, non Deo fert gloriam, sed creaturis*. Quare
qui creaturam adorat, is noscat suam portionem, cum quod ordinabitur: quæ est, ut ille explicat, *æternæ confusione unà cum Diabolo tradi*. An quis jam Basilium suspicetur unquam dicturum,
 se imagines, id est, *creaturas adorare*: et ab Apostolis *traditum esse* ut adorentur?

35. Nec porro *Traditum ullum fidei dogma* (quale vobis
 habetur adorandas esse imagines), sed *omnia scripta esse*, disertè
[463]
Bazil. Ep.
80. docet Basilius. *Scriptura*,^t inquit, *divinitus inspirata, arbiter à nobis constituatur: apud quos inventa fuerint dogmata divinis Sermonibus concordantia, his etiam veritatis suffragium accedet*. Et iterum,^u *Manifesta est elapsio à fide, et superbiæ crimen, superinducere quid ex non scriptis*. Quia scriptum non est, hoc
 vestræ fidei dogma, sed articulus, *non Fundamentalis*, Basilio
 non aliud habetur, quām *deviatio et prolapsio à fide*.

36. Sed et inde imposturam, hoc esse scias, quod dicit
 spurius iste Basilius, *imagines Apostolorum et Martyrum in omnibus Ecclesiis tunc erectas fuisse*. Certum enim est, eas
 Basilii ævo in omnibus Ecclesiis erectas non fuisse. *Constat ex Augustino*, ait tuus Cassander,^x *ejus aetate, simulacrorum usum in Ecclesiis non fuisse*. Vixit autem Augustinus plus quām quinquaginta,^y post Basilii obitum, annis. Hoc ex Epiphanius^z
 quoque liquet, qui se ait reperisse *imaginem, in Oratorio quodam contra Ecclesiæ consuetudinem*. Vixit autem Epiphanius plus quam viginti^a post Basilii obitum annis. Non fuisse etiam

^{*} In Consul.
c. de Imag.

^y Basil. obiit
an. 378, Bar.
eo. an. n. 1,
Aug. vixit
an. 430, Bar.
eo. an. n. 75.

<sup>* In ep. ad
Joh. Hier.</sup>

<sup>* Pervenit.
Epiphan. ad
an. Chr. 403.
Bar. an. 402,</sup>

n. 14.

^b Locis antè
citatis.

publicè *adoratas Imagines*, né ducentis quidem et plus eo, post
 Basilii obitum, annis; testis est exceptione omni major Gregorius:^b Nam illius ævo, *ut idiotarum libri in Ecclesiæ recepti, adoratio verò earum ab Ecclesiâ, etiam ab ipso Gregorio, omnino prohibita et damnata*, ut insigniter mentiatur spurius iste Basilius,
 cum S. Basilii ævo, etiam à *sancitis ipsis Episcopis adoratas fuisse imagines asserat*.

37. Denique suis ipse auriculis prodit se iste Impostor, cùm tam disertè et accuratè *B. Virginem Deiparam vocandam con-*

tendit. Fuit ista de voce *Deiparæ* à Nestorio excitata contentio. *Christiparam vocandam Mariam, non Deiparam dicebat*, ut testatur Evagrius.^c *Pugnaciter*, inquit, Socrates,^d *quæstiones ponens, vocem Deiparam omnino rejecit*. Hæresis ista Nestorii, à Concilio Ephesino plus quām quinquaginta,^e post Basilii, obitum annis, damnata est. Si quis non* confitetur Sanctam Virginem Deiparam esse, Anathema sit. Quis dubitet Impostorem istum, qui sic accuratè de *Deipara* disserit, Concilio Ephesino posteriore fuisse? Cur non eisdem planè rationibus hunc rejiciendum censeamus, quibus non dissimilem Impostorem, Athanasii nomine se venditantem, rejiciunt^f Bellarminus ac Baronius? Cùm tam accuratè, inquiunt, disputet de appellatione *Deiparæ*, dubitari non possit, quin author viderit decretum Concilii contra Nestorium; cum Patres qui præcesserunt non adeo explicitè vocibus illis usi sint, quas ad excludendum penitus dogma Nestorii posteri usurpârunt. Deinde, si hic sermo, inquiunt,^g fuisse^s Athanasii (ego Basilii dicam) sine dubio citatus fuisse à Cyrillo et Patribus tertiae Synodi, qui cuncta quæ à sanctis Patribus scripta essent volumina, ut illius hæresin impugnarent, evolverant. Cùm igitur hoc tam clarum et expressum Basilii de *Deipara* testimonium non citârunt, sed alia valdè obscura, nec ad hæc conferenda è Basilio petenda censuerunt, extra dubium est verba ista non Basilii esse, sed Impostoris alicujus, qui non solùm Ephesino Concilio, sed Gregorio Magno longè posterior fuit.

38. Legas illic^b Tharasium confidentem *miracula ab ipsorum imaginibus et illo ævo non edi*, et rationem reddit, *Quia miracula credentibus data non sunt, sed illis qui in incredulitate versantur*. Et tamen paulò post, Idiota et fictitious legatus, Thomas (credo ut Nicænos Patres, et vos qui Miracula apud vos edita toties jactatis, infideles esse demonstret) dicit *imaginem quandam Christi et Deiparæ* (cujus ex Sophronio mentio facta erat) *Alexandriae etiam hodiè extare, omnesque morbos curare*.

39. Legas illic^k judicium hoc fuisse Nicænae Synodi, quod^k ab Epiphanio nomine Synodi lectum fuit, *Epistolam illam hæreticam quæ Ibæ nomine ad Marin circumferabatur, Ibæ Epistolam non fuisse. Non poterat, inquiunt, in Concilio Chalcedonensi demonstrari, quid illa Epistola esset Ibæ. Dicebatur enim Ibæ, cùm tamen illius haudquam esset. Nescio quid hic primùm arguam: an inscitiam, an impudentiam, an mendacia*

^c Lib. I. c. 2.
^d Lib. 7. c. 32.^e Conc.
Ephe. habitum an. 430,
Bin.^f Act. Conc.
Ephe. tom.
5. c. 1. Ana-
thematismo 1.^g Bell. lib. de
Script. Eccl.
in Athan. et
Bar. an. 48,
n. 20.^s Bell. loc.
cit. Bar. an.
48, n. 19.^h Conc. Nic.
Act. 4, p.
331.ⁱ Ib. Act. 4,
p. 336.

istius Conciliabuli. Ubi tria ista magis conspirent, vix usquam invenias. Possem hoc ex actis Concilii Berithensis, in quo causa Ibæ agitata est, ex actis Concilii Chalcedonensis, in quo iterum eadem causa ventilata, ex Vigilii Constituto et Definitione, ex Concilio Generali quinto, luce clarius demonstrare. Sed his omnibus omissis, unus mihi Cardinalis Baronius, homo Nicænæ Synodi amantissimus, testis nunc erit. Sie ille¹ ait, *Acta decimæ Actionis Concilii Chalcedonensis eam Epistolam ut Ibæ cognitam esse à patribus Chalcedonensibus docent. Id enim in primis Apostolicæ sedis Legati, et post eos reliqui Episcopi ipsorum subscriptione firmarunt. Visnè verò et adhuc amplius testimonium: Quis certius scire potuit an Epistola illa Ibæ esset, quam ipse Ibæ? Ille verò suam esse publicè et in Concilio confessus est.*

¹ Bar. an.
448, n. 77.

[465] ^m Ib. *Audi iterum Baronium: ^m Acta germana (Concilii Chalcedonensis) habent Ibam confessum epistolam illam suam esse. Et tamen contra unanimem sexcentorum, qui Concilio Chalcedonensi interfuerunt Episcoporum, consensum; contra Ibæ ipsius confessionem, epistolam istam Ibæ non fuisse, mendacissimè asserunt Nicæni tui Patres.*

40. Nec finis ullus mendaciorum ac imposturarum in isto Conciliabulo. Audeo dicere, si ea primùm quæ parerga sunt, et ad id quod volunt probandum aliena, tum imposturæ ac mendacia detrahantur, vix viginti sententiolas ex tam grandi Actorum

istius Synodi volumine reliquas fore. Verissima est de illis Actis Concilii Francofurdensisⁿ censura ac judicium, *Penè omnia in eis somniorum imaginationibus et phantasticis quibusdam obumbrationibus similia sunt, et penè nihil est ibi, quod non somnii vanitatem aut alterius cujusdam deliramenti hebitudinem redoleat, cunctaque interiori palato degustata, insipidum insulsumque saporem referunt.*

41. Cùm tale sit hoc Conciliabulum, cùm ad illud amplissimæ, dignissimæque Ecclesiæ nec vocatæ sunt, nec consensum ei præbuerunt; cùm libertas causam discutiendi, et dijudicandi in eo nulla; cùm legitimus et *Synodal*is ordo nec in ventilando nec in *definiendo* causam illam observatus sit, non immeritò cum

^o Ib. in præf. sancto et generali Francofurdensi Concilio^o concludendum est, ^{ad lib. 1.} *Conventum istum Nicænum non esse venerabilibus sex Synodis annumerandum, nec septimum post Nicænam, sed vel secundum vel tertium post Ariminense, in eodemque planè cum Ariminensi ordine esse censendum.* Aut si aliorum omnium de hoc Conciliabulo

ⁿ Act. Cone.
Francof. in
lib. Carol. 3,
c. 26.

judicium parvi æstimes, accipe tamen unius, qui tibi omnibus major est, de eadem Synodo censuram. Is est Archiepiscopus Spalatensis, qui de eâ hoc observat,^p eam in ipsâ definitione sibi contradicere, cùm dicat imagines non esse latrid adorandas, et tamen Religioso cultu adorandas definiat. Quæ, inquit, contradictione cùm sublata nunquam fuerit, Synodo ipsi omnem prorsus [466] abstulit, quantum ad adorationem imaginum, autoritatem.

42. Conclusionis vice attexis^q ista. *Quis ergo sciolus audeat id damnare (nempe vestram imaginum venerationem) quod sanctissimi et doctissimi Patres (Nicæni nempe) laudaverunt, docuerunt, exercuerunt, quodque ipsa Ecclesia Catholica ab Apostolis edocta perpetuò servavit?* In quo vecordiam tuam et stupiditatem omnibus prodis, qui ex tam vanis, infirmis et minutis præmissis, conclusionem infers tam vastam, enormem, et Goliathiacam. Ego vicissim respondeo, *Quis nisi Sciolus, jumentum, et ex mandrâ prodiens dossuarius asellus, vel Conciliabulum istud Nicænum sanctum vocet, vel Conciliabulum Nicænum Synodus Sanctam et Ecumenicam vocet, vel adorationem vestram, quâ sacris omnibus imaginibus cultum religiosum Crucis verò et imaginibus Crucifixi Latriam exhibetis et exhibendam docetis, probet, quam et sanctissimi Patres, et sæculis omnibus viri doctissimi damnârunt, et explodendam censuerunt, quamque Ecclesia ipsa Catholica ab Apostolis edocta, ex ipsis sacris Dei oraculis, condemnandam et docuit et demonstravit?*

CAP. LXVI.

SEXTA RATIO, QUÂ ROMANENSES AB IDOLOLATRIA IN CULTU IMAGINUM EXCUSARE NITITUR ARCH. SPALAT. QUÒD DEUS FREQUENTIBUS MIRACULIS EUM CULTUM CONFIRMAVIT, EXAMINATUR.

SEXTA et ultima tua pro vestro imaginum cultu Ratio, est hæc, *Quia Deus ipse frequentibus miraculis eum confirmavit.* Ib. p. 43. Quid audio? An religiosam adorationem imaginibus, an Latriam Crucis et imagini Crucifixi tribuendam confirmat Deus? Absit. An Deus Idololatriam confirmet? An ille ista confirmet, qui

^p Spalat. lib.
7, de Repub.
Eccl. c. 12,
n. 59.

^q Cons. Red.
p. 43.

^a Exod. 20. 5. dixit ;^s Non adorabis ea, neque coles, et^t Dominum Deum tuum adorabis, eique soli λατρεύομενος, seu latriam dabis ? ^q Zelotypus Deus est, nec honorem suum^u alteri ulli, nedum ligno aut lapidi dabit. Miracula verò illa, quibus vestra imaginum adoratio confirmatur, miracula verè non sunt, nec est in eis Dei sed Diaboli digitus. Ille mendacibus et fallacibus miraculis, vereque imposturis Diabolicis, oculos vobis et mentes occæcavit : Deus verò, quod prædixit Apostolus,^x immisit in vos efficaciam deceptionis, ut mendaciis credatis, quia veritatis amorem ut salvi sitis recipere noluitis.

[467]

^x 2 Thess. 2. 10, 11.

2. Adversus ista, multis modis mendacia, miracula firmavit nos Deus,^y Cùm surgens in medio tui Prophetæ aut somnians somnium, ediderit tibi signum aut prodigium : quamvis eveniat signum illud aut prodigium quod prædixit tibi, dicendo, Sequamur Deos alienos (id est, ut Vincentius^z exponit, nova dogmata, et extraneos errores) ne auscultate verbis Prophetæ istius, quia tentat vos Jehova an ametis eum toto corde. Firmavit nos Servator,^a Surgent pseudochristi, et pseudoprophetæ, et edent signa ac miracula ad seducendum, si fieri posset, ipsos electos. Vos autem cavete. Ecce, antè prædixi vobis. Firmavit nos Apostolus,^b Qui Antichristi (is Romanus Papa est) adventum futurum prædixit in efficacitate Satanæ, cum omni potentia, et signis, ac prodigiis mendacibus. Firmavit nos S. Johannes,^c qui de Antichristi miraculis agens ait : Edit signa magna ; ignem facit de cœlo descendere ; et facit ut imago bestiæ loquatur. Firmavit nos S. Cyrillus ;^d Miracula, inquit, operari nihil adjicit sanctitati hominis ; et è diverso nulla signorum ostensio, nihil detrahit sanctitati hominis. Firmavit nos Augustinus :^e Ecclesiam, inquit, suam demonstret Petilianus, non in sermonibus et rumoribus Afrorum (aut Romanensium) non in Conciliis suorum Episcoporum, non in signis et prodigiis fallacibus, quia etiam contra ista Verbo Domini præparati et cauti redditi sumus ; sed in præscripto Legis, in Prophetarum prædictionibus, in Evangelistarum prædicationibus, hoc est, in Canonicis sanctorum librorum authoritatibus. Removeantur^f ista vel figmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum. Aut enim non sunt vera quæ dicuntur, aut si hæreticorum aliqua mira facta sunt, magis cavere debemus. Et paulò post : Quæcunque talia miracula in Catholicâ fiunt, ideo sunt approbanda, quia in Catholicâ fiunt, non ideo ipsa manifestatur esse Catholica, quia hæc in eâ fiunt.

^y Deut. 13. 1, 2, 3.^z In Com- monit. c. 15.^a Marc. 13. 22.^b 2 Thess. 2. 9.^c Apoc. 13. 13, 15.^d Lib. 7, in Joh. c. 13.^e Lib. contr. ep. Petil. c. 16.^f Ib.

3. Sed qualia quæsio illa quæ adorationem vestram *imaginum* confirmant Miracula? Omnipotens non alia quam illa Ethnorum, quæ ipsis Idolatriam suam confirmabant. Confer utraque, et dic serior quæ stupenda magis. Dicitis vos^g *imaginem Crucifixi Thomam, cum Neapoli esset, alloquitam, eique dixisse; Benè de me* scripsisti, Thoma. Scripsit autem *Imaginem Crucifixi adoratione Latriæ adorandam esse.* Dicent similiter et pari fide Ethnici,^h *Simulacrum Fortunæ quod erat in viâ Latind, non semel, sed bis loquutum, et dixisse, Ritè me, matronæ, vidistis, ritè dedicastis; etiam et constare dicent.* Dicitis vosⁱ B. Virginis *imaginem in Monasterio Kioniensi, Tartaris regionem illam tum invadentibus, Hyacinthum magnâ voce in clamâsse, eique dixisse,* O fili Hyacinthe, effugis manus Tartarorum, et me cum filio meo dissecandum et conculcandum relinquis: Accipe me igitur tecum, et filius meus allevabit pondus. Dicent similiter et Ethnici,^k quod captis à Camillo Veis, et interrogante quodam milite Julianum Monetam, an Romam migrare vellet; imago Deæ, velle se, respondit. Dicitis vos^j *imaginem Crucifixi, Dunstano Synodum Wintoniæ contra conjugia Clericorum tum celebrante, dixisse;* Non fiet, non fiet, judicâstis benè, mutaretis non benè. Dicent similiter et Ethnici:^m Causum fluvium Pythagoram Idolorum cultorem allocutum esse, eique multis audientibus dixisse, Salve Pythagora: etiam et arborem Apollonium allocutam dicent,ⁿ cuius vox erat articulata et muliebris.

4. Dicitis vos^o *imagines vestras aliquando Caput aut brachia movisse, oculos circumrotasse, lacrymas fudisse, faciem avertere;* multaque his similia facere. Dicent similiter et Ethnici,^p *simulacra sua quoque movisse.* Simonis etiam Magi operâ dicent, non solum imaginum capita, brachia et oculos movisse, sed et integras statuas ambulâsse. Dicitis vos^r *illam ipsam ædem in quâ B. Maria et nata est, et ab Angelo Gabriele salutata, Christum concepit, primùm ex Galileâ in Illiricum, post ex Illirico in Picenum et Lauretanum Collem (unde Maria Lauretana dicitur) divinitus et miraculosè ab Angelis transportatam esse.* Dicent pari fide et Ethnici,^s quod cum templum Mechæ, ubi sepulcrum Mahu metis (quod majori longè celebritate et longinquoribus peregrinationibus quam àedes Lauretana colitur) extruendum esset, montes omnes vicinos ultrò lapides, miraculosè illuc attulisse et marmor illud, quod ibi visitur, ex sese illuc venisse, et ante

^g Brev. Rom.
in festo S.
Thom. 7.
Martii, et in
vita Thomæ
prefixa ejus
operib.
Romæ editis.

[468]

^b Valer. Max.
lib. 1, c. 8, n.
4.

ⁱ Severin. de
vit. et mira-
cul. S. Hy-
acinthi. lib.
1, c. 13.

^k Val. Max.
lib. 1, c. 8,
n. 3.

^l Bar. an.
975, n. 12.
^m Porphy.
ap. Cyrillum.
lib. 3, cont.
Julian.

ⁿ Philostrat.
ap. Cyrill.
loc. cit.

^o Tho. Boz.
lib. 5, de
signis Eccl.
c. 2, et his
signis usi
Dominicani,
in conten-
tione cum
Francis-
canis. Carion
Chron. in
Alex. VI.

^p Ut agnoscit
Bell. lib. de
Imagin. c. 13.

^q Quartum.

^q Ut testatur
Anastas.
Nican. lib.
Questionum
script. q. 23.

^r Bozovius in

continuat.

Annal. Bar.
ad an. 1296,

n. 14, et
Alexand.
Prior.

Torsat. citat.
ap. Lightg. in
lib. suarum
pereg. pp.

18, 19.

^s Sic eos
dicere testa-
tur Author.
Turcic. Imp.
pp. 52, 53.

[469] *Templi fores resedisse.* Dicitis vos^t S. Franciscum *Piscibus et avibus concionatum esse*; et *lupum*,^u qui *detrimenti multum attulerat, convertisse sic, ut inspectante omni populo, juberet eum, pede (velut dextrâ) exhibito, fidem facere, neminem se in posterum læsurum.* Dicent pari fide et Ethnici,^x *Mahumetem brutis animalibus inaudita prædicasse, utque ab Idolorum cultu recederent, et Deum incorporeum adorarent suasisse.* Et ut Lupo par referas, dicent^y *Asinum, quotidianum fuisse Ammoniani auditorem.* Dicitis vos, S. Franciscum^z *In aëra sublatum ac raptum, illic aliquandiu substitisse.* Dicent et Ethnici, quæ longè majora opinor miracula sunt, *Simonem^b Magum in aëre volâsse.* Dicent, *Simulacrum^c ferreum in Templo quodam (Arsinoes ut ex Plinio^d con- jicio) in medio aëre inter pavimentum et cameram, quasi numinis potestate pependisse.* Quod ferè idem, et Mechæ,^e in *Mahumetis sepulcro, ibi nullo id fulciente, in aëre pendet, hodieque visitur.* Dicitis vos,^f S. Franciscum in ardentibus prunis decubuisse, et illæsum exisse. Dicent Ethnici,^g *Simonem Magum solitum in igne volutari, nec tamen vel uri vel ladi.* Dicitis vos,^h *S. Franciscum gallinæ armum in pisces convertisse.* Dicent et Ethnici, *Simonemⁱ Magum (quid paulò grandius miraculum est) ex lapidibus panes fecisse.* Dicitis vos,^k *S. Franciscum aridum stipitem plantâsse, qui postero die germinavit.* Dicent et Ethnici, *virginem^l vestalem (quod æquè aut magis miraculosum est) accepto cribro, Vestam orâsse ut posset aquam è Tibire haurire, et in ædem Vestæ cribro inferre.* *Implet aquâ cribrum, et votis ipsa rerum natura cessit.* Aut si stipitis exemplum postules, proferent, illi^m arentem illam olivæ stipitem, quo sua medicamenta, dum in ferventi aheno coquerentur, confudit et miscuit olim Medea,

*Fit viridis primò, nec longo tempore frondes
Induit, et subitò gravidis oneratur olivis.*

5. Dicitis vos,ⁿ *Occultatâ sub antiquâ cupresso Deiparæ imagine, arborem illam facis instar arsisse.* Dicent et Ethnici,^o *In Veneris fano esse lucernam, quæ etiam sub divo sic ardet, ut eam nulla tempestas, nullus imber extinguat, sed ut lapis Asbestus, inextinguibilis dicitur.* Dicitis vos,^p *Divæ Hallensis statuam ab igne immunem perseverâsse, licet urbecula illa sæpius incendium sensit.* Dicent et Ethnici,^q *Dianæ simulacrum duas Urbes, Segestum, et Carthaginem (in quibus locata erat et culta) captas in-*

^x Lib. de vita et gest. S. Francis. n. 7, et in typo n. 7. ^u Ib. n. 16.

^x Ut narrat de Mahumete, S. Eulogius in Apolog. tom. 7, B. B. p. 423. ^y Suidas in Annoniano. ^z Lib. de vit. et gest. Fr. n. 9, et Tho. Boz. lib. 15, de signis Eccl. c. 5. ^b Ut refert. de eo Anast. Nicen. loc. cit.

^c Ut refert. August. lib. 21. de Civit. Dei. c. 6.

^d Lib. 34, c. 14.

^e Munst. Cosmog. lib. 5, p. 1059.

^f Lib. de vit. et gest. Franc. typo 6.

^g Ut refert. Anast. Nicen. loc. cit.

^h Lib. de vit. et gest. Fr. n. 16.

ⁱ Ap. Anast. Nic. loc. cit.

^k Lib. de vit. et gest. Fr. n. 16, et typo ult.

^l Valer. Max. lib. 8, c. 1, n. 5.

^m Ovid. Metam. lib. 7.

Medea,

ⁿ Tho. Boz. de sig. Eccl. lib. 15, c. 14.

^o Ut refert.

Aug. lib. 21, de Civit. Dei. c. 6.

^p Just. Lips. de Virg. Hallens. c. 6.

^q Cicer. lib. 4, in Verrem.

[470]

censasque vidisse, bisque ex duorum bellorum flamma servatam.
 Et quod majus est quām tu de Hallensi divā dicas. Q. Claudiā^r Val. Max.
statua in vestibulo templi Matris Deum posita, bis eā æde incendio lib. 1, c. 8, n.
consumptā, in suā basi flammis intacta stetit. Etiam et Servii
Tulli statua, cūm ædes Fortunæ, ubi posita erat, conflagrātset, Ib.
inviolata permansit. Dicitis vos,^t Mulum triduā inediā fame- Th. Boz. de
licum, Eucharistium (quam S. Antonius Patavinus Tolosæ in pub- sig. Eccl. lib.
licā plateā tenebat) usque ad poplites, demisso capite, genua suæ 14, c. 3.
curvantem priūs adorāsse, quām pabulum ex adverso positum
gustare vellet. Itidem,^u Oriculam S. Francisci, cum missæ in- Ib.
teresset, et attolleretur hostia, Caput inclināsse, genua flexisse, et
hostiam quasi adorāsse. Dicent et Ethnici,^x Sertorio Cervam ^x Plut. in
velut Deorum nunciam: et Mahumeti,^y in ejus aurem, Columbam Sertori.
quam Spiritum Sanctum vocabat, multa prædixisse, eosque non ^y Cuspin. lib.
minus coluisse, quām vel mulus, vester vel ovicula hostiam. de Cæsar. et
 Dicent^z Bucephalum equum, adhuc indomitum et catenis ferreis ^z Ut refert.
inclusum, qui alias complures devorātset, Alexandro ad ipsum Mart. Polon.
accedente humi se prostrāsse, et complicatis pedibus, Alexandrum lib. 2, sui
quasi adorāsse. Et quod mulum ac oviculam istam longè superat, Chron. c. 4.
quodque ut verum agnoscit Augustinus,^a dicent, Diomedes^b Lib. 18, de
aves templum quod in Apulia Diomedi (ubi pro Dco Civit. Dei, c.
colitur) sacrum erat (æditoos ferē dicas) quotidie pleno gutture, et 18.
madentibus pennis, mirabili obsequio perluere atque purificare ^b Plin. lib.
solitas: tum pennulis^c (excusso humore) superplaudunt; dein 10, c. 44, et
quasi peractā religione discedunt: etiam^d et Græcis Dei sui Dio- Aug. loc. cit.
medis cultoribus, blandiuntur, adulantur; si quis barbarus accedat Solin. Polib.
(mirabile discrimen vocat Plinius) clangore infestant, involant, im- c. 8.
pugnant, et duris suis ac grandibus rostris, eorum capita gravibus
ictibus sic vulnerant, ut nonnunquam perimunt. ⁴ Aug. Plin.
 Solin. loc. cit.

6. Dicitis vos,^e Franciscum Xaverium, Franciscum Paulanum, ^e Thom. Boz.
Jacobum Picenum, Cadaver Thomæ Aquinatis, et Divam^f Hallen- lib. 7, de
signis Eccl. c. 1.
sem cæcis visum restitusse, utque canit ille, ex Grammatico non
malo factus Theologaster Lipsius, qui heri tenebrio et orbe
utroque lucis orbus, provocat nunc Lyncea. Dicent pari fide et
Ethnici,^g Mulierem visu orbatam, postquam Hadriani Imperatoris ^f Lips. de
genua osculata esset, et oculos aquā quæ in fano erat abluisset, Virg. Hallen.
visum recepisse: Alium quoque è Pannoniā cæcum natum, di- c. 12.
cent,^h qui postquam eundem Hadrianum contigisset, oculos et ipse ^g Ælius
recepit. Quin et alium cæcum Vespasianum udisse dicent,ⁱ et ^{471]} Ib.
indicasse illi Serapidem Deum ei per quietem prædixisse, oculos ^j Sueton. in
 Vespat. c. 7.

sibi, si Imperator inspuere eis dignaretur, restituendos : inspuit Imperator, cæcus visum recipit, et lyncea tunc provocat. Dicitis vos, adoratis Divæ Hallensis, et Aspricollis imaginibus, complures ab apoplexia,^k à paralysi,^l à struma,^m et ulceribus, à scorbuto,ⁿ à spasmo^o liberatos. Dicent Ethnici^p quod longè mirabilius est, Romam, Imperante Domitiano, pestilentiali morbo quo plurimi passim interirent, laborâsse. Imperatore verò jubente, Julianum, Apollonium, et Apuleium (insignes illi Magi fuerunt) pestem illam gravissimè tum grassantem compescuisse, et civitatem protinus à morbo liberâsse.

^k Lips. in
Virg. Aspric.
c. 14.
^l Ib. c. 15.
^m Ib. c. 17.
ⁿ Ib. c. 25.
^o Lips. in
Virg. Halle,
c. 32.
^p Ut refertur
ab Anastas.
Nicæn. lib.
de quest.
scrip. q. 23.

^q Bar. an.
728, n. 5, 6, 7.

7. Dicitis vos,^q et mirificè in eo miraculo gloriari soletis, quòd, cum Johanni Damasceno Iconolatræ, *Manus dextra jussu Imperatoris esset abscissa, et in foro suspensa, ille Beatam Virginem coram ipsius imagine rogavit, ut dextra ei restitueretur, et sanaretur : factis precibus, dextra in integrum restituta est.* Dicent et Ethnici,^r *Mulierem quandam quæ Lumbrico laborabat, Epidaurum, ut ab Æsculapio sanaretur, profectam. Quia Deus fortè aberat, ministri ejus feminam in eo loco ubi Deus mederi supplicibus solebat, reponunt, et quiescere jubent. Dein, capite illius resecto, eorum unus manu in ventrem mulieris immissâ, Lumbricum feram ingentem exemit. Priusquam verò Caput, corporis trunco aptarent, Deus revertitur : increpat ministros, quòd rem supra artem ac vim humanam aggressi fuissent. Ipse verò divino et ineffabili modo, et caput suo corpori, et mulierem sanitati restituit.* Quàm hoc mirabile, si ad abscissam Damasceni dextram conferatur? Dicitis vos,^s *Aloisium Bertrandum Dominicanum venenum abundè bibisse, sine ullo nocumento, ad consignandam publico hoc miraculo suam doctrinam : quòd idem eademque de causâ, Bohemis hæreticis id potentibus, fecisse dicitis^t Jacobum Picenum.* Dicent et Ethnici,^u quòd omnium literis celebratum est, *Mithridatem Ponti Regem, quotidie præsumptis remediis, venenum bibere solitum, etiam ostentandi^x solum gratiâ, venenum rapidum et velox sæpenumerò, et sine noxâ hausisse.* Quâ consuetudine sic innoxius ille factus, ut cùm^y ob Pharnacis, rebellis sui filii scelus, mori decrevisset venena violentissima festinanda necis gratiâ, frustrâ experiretur. Ideoque spiritum quem veneno non poterat, ipse ferro sibi expulit.

[472]
^a Boz. de sig.
Ecc. lib. 7,
c. 1.
^b Ib.
^c Ib.
^d Ib.
^e Lips. in
Virg. Hall.
c. 19, et 21.

8. Dicitis vos, S. Franciscum,^z S. Xaverium,^a S. Didacum,^b S. Ventarinum,^c Dominicanum, S. Antonium^d Patavinum, et nuper Deam vestram Hallensem,^e mortuos suscitâsse. Dicent et

^r Hippis
Rheginus, ap.
Ælian. de
Animal. lib.
9, c. 33.

^s Boz. lib. 7,
de sig. c. 1.

^t Ib.

^u Plin. lib.
25, c. 2.

^x Aul. Gell.
lib. 17, c. 16.

^y Gell. loc.
cit. et L.
Flor. lib. 3,
c. 5.

^z Lib. de vit.
et gest. Fran.
typo ult.

^a Boz. de sig.
Ecc. lib. 7,
c. 1.

^b Ib.

^c Ib.

^d Ib.

^e Lips. in
Virg. Hall.
c. 19, et 21.

Ethnici, feminam ab Æsculapio^f à morte ad vitam restitutam: dicent, Simonem^g Magum apud Phoram, Ephesi oppidum, præsente quoque Johanne Evangelistā, tres mortuos suscitasse. Dicent et hæretici,^h Se quoque maximè doctrinam suam confirmasse (verba sunt Tertulliani) mortuos suscitando. Dicitis vos,ⁱ S. Vincentium Forerium, puerum quem mater amens in frusta discepsum coxerat, ad vitam reduxisse. Dicent pari fide et Ethnici^k Medeam, Æsonem effætum, exanguem, exanimem, Lacerato prius illius corpore, non vitæ solum, sed vivida et vegeta juventa restituisse. Nam precibus, sacris ac sacrificiis Hecatæ, umbris, Diis, deabusque omnibus peractis, stricto Medea recludit ense senis jugulum, veteremque exire cruentum cogit. Dein arterias ejus ac venas, medicatis illis quas coxerat, sed vitalibus succis replet, etiam et novam carnem ubi opus est adjicit, Moxque abeunt pallorque situsque, Membraque luxuriant, Æson miratur, et olim Ante quater denos hunc se reminiscitur annos. Et quænam ex omnibus pro vestrâ Imaginum adoratione miraculis, Manethonis Ethnici admirandis et stupendis operibus conferri queant?^l

^f Ælian. loc. cit.
^g Ut refert. Francisca Victor Relect. 12, p. 468.
^h Sic hæreticos jacitasse testatur Tertull. lib. de prescrip. c. 44.
ⁱ Boz. lib. 7, c. 1, p. 481.
^k Ovid. lib. 7, Metamor.

Ille^l Apollonium Tyaneum, quasi imperitum artificem ridens, quod loc. cit.
 sacra quædam in edendis miraculis adhiberet, dixit, Oportebat eum, sicut ego, verbo solo facere quæ volebat. An quis è vestris Manethoni in edendis miraculis par? Fecit quæ voluit: fecit verbo solo quæ voluit.

9. Dicitis vos^m Iconomachis omnia non sine divino quodam miraculo malè successisse: Leonem Isaurum Imperium Italie amisisse: tempore Constantini Iconomachi, integras urbes dejectas: pestem gravissimam ortam: Frigus tam horribile contingisse, ut mare Ponticum ad centum milliaria congelaretur, essetque glacies profunditatis xxx. cubitorum. Siccitatem postea tantam ortam, ut fontes, flumina, et putei siccarentur, ipsum demum Constantinum infeliciter obiisse: cùm ex adverso, qui cum Romano Pontifice imagines defendebant, ut Carolus Magnus, ad Regnum et Imperium provecti, felicissimè vixerunt, et regnaverunt. O quantum est in rebus inane! Quot híc Bellarmini mendacia, [473] fraudes, et deliria, si ea excutere mihi nunc licet! Amisit quidem Imperium Italie Leo, sed mira et inexplicabili Pontificum Romanorum fraude, injuriā, perfidiā, defectione, ac rebellione amisit, ut est à me alibiⁿ demonstratum; uter verò miserior, uter infelicio qui patitur, an qui facit injuriam? Quàm puerilia dein illa de nive, de glacie, de frigore, de siccità-

^l Ut refert. Anast. Nic.

^m Bell. lib. de Imag. c. 12, § Argumentum decimum.

ⁿ In Defens. Constantini Magni contra Baronium, c. 8.

tate, miracula? Quam ineptit Bellarminus, qui *Carolum Magnum in defendendis Imaginibus, cum Pontificibus Romanis conspirasse somniant?* Ille^o cum toto quod coegit Concilio Francofurdensi, Nicænum conventum, ad orcum usque damnavit. Ut si felicitas temporalis quod Bellarminus sensit, indicium sit *veritatis*, Carolus et Concilium Francofurdense, qui *adorationem imaginum condemnârunt*, veritatem sine omni dubio propugnârunt: Nec enim Iconolatra quisquam unquam extitit, qui gloriâ, Imperii amplitudine, opibus, felicissimo in bellis successu, omnique dignitatis splendore, cum Carolo Magno Iconomacho et Nicæni conventus condemnatore conferri queat. Ex adverso Irene et Constantinus ejus filius, qui Nicænum Synodus coegerunt, et *Imaginum adorationem manibus pedibusque propugnârunt*, quâm multis, quâm miris, quâm miseris modis utrique, etiam alter ab altero afflicti sunt! Quâm miser utrique et infelix exitus! Ut, si res adversæ (quod vult Bellarminus) *hæresis* indicium sit, actum plane sit de Nicænis, etiam et Tridentinis Patribus, omnibusque qui cum illis imagines aut adorant, aut adorandas sentiunt. Illi omnes Bellarminiano hoc et mirabili argumento *Hæretici sunt, et anathematizati*. Sed redeo ad hoc de infelici successu miraculum. Dicent et Ethnici eâdem hâc ratione, quâ vos imagines vestras, etiam Idola sua adoranda esse. Quia infelicitate res eis successerint, qui Idola ipsorum contempserunt. *Lucum Æsculapio dicatum succiderat Turullius, manfestis*, inquit Valerius,^p *numinis illius viribus, eum in lucum quem violaverat, ille attractus est; effecitque Deus ut ibi potissimum occideretur. Tegulas à Junonis Templo transtulerat Fulvius.*

^r Val. Max.
lib. 1, c. 1,
n. 19.

^q Ib. n. 20.

[474]

^r Ib. inter ex-
empl. exter.
n. 3.

^s Ib. n. 5, et
ap. Lact. lib.
2, Justit. c. 8.

Negatur, inquit idem Valerius,^q *eum post id factum mente constisse, quin etiam per summam animi ægritudinem expiravit. Dionysius item,^r qui Proserpinæ, Jovis, et Apollinis simulacra sacrilegis manibus violavit, dedecore filii pœnas quas ipse effugerat luit. Milesiae Cereris Templum milites Alexandri spoliaturi irruperunt; flammâ objectâ omnes oculis privati sunt. Ex adverso dicent, Augusto, Tito, Vespasiano, felices fuisse successus, fortunatum Imperium, Regna longe lateque propagata. Cùm interea Christiani qui Idolis Ethnicorum adversabantur, exquisitissima supplicia, strages nefandas, infandas, perpessi sunt, quibus infinitæ eorum myriades miserabilem in modum per annos trecentos vexatae sunt et trucidatae. An à misero et miserabili Iconomachorum successu Cardinalem arguere decuit;*

quo si *Iconomachi*, certè unà cum illis *Christiani omnes*, et omnis *eorum religio* respuenda est, et pro *Hæresi* repudianda.

10. Pudeat verò vos tandem, miracula vestra pro *imaginum adoratione* jactitare, quæ eisdem artibus, eisdem præstigiis quibus illa Ethnicorum, edita sunt. Notæ jamdiu Orbi universo imposturæ hîc vestræ; etiam et exosæ. Habes exempla non pauca.

Habes Dominicanos fratres; qui^t *Imagines loqui, flere, caput et brachia movere docuerant*; ^{t Carion. in Chron. in Alex. VI. et Munst.} fraus palam detecta, et *eorum quatuor anno 1509 igne ac flammis miserabiliter Bernæ exusti sunt.*

Habes Mariam Lisbonensem, quæ^u se *Christi sponsam vocitabat*, et *quinque Christi vulneribus*, ut et S. Franciscus, *insignita erat*, quæ diu *miraculis clarescens, vexillo Ducis Sydoniæ*, cùm is invinci-

bilem illam classem in Angliam duceret, *benedixit*, eumque *victorem redditum prædictum*. Imposturæ illius eodem anno 1588, detectæ: eas ipsa *confessa est*, et licet non satis dignas poenas, tamen Judicium sententiâ, nec certè leves dedit. Habes nobilissimum Impostorem Johannem à Vincentia,^x Monachum Francis-

^{x Vigner. in Hist. ad an. 1264.} canum, *Morbos ille omnes sanabat; dæmones expulit: octodecim mortuos ad vitam revocavit*: *fraus tandem detecta*; sed non priusquam viginti millia marcarum annui quæstus ad Monasterium confluxissent. Habes Magdalenam^y de Cruce, Monacham

Cordubensem, quæ non tantum plebis opinione, sed et *Procerum Hispaniæ judicio pro Diva et fatidica diu habita*. Fraus tandem patefacta, et *compertum est sortilegum fuisse, cui cum Diabolo familiaris consuetudo intercedebat*. Habes innumeros quos omitto alios: quorum præstigiis vestri dementati non priùs falli, quam[475]

ipsi fallere desierunt. Verissimè in miracula vestra quadrat illud, quod Agrippa^z vester rectè observavit. *Divorum, inquit, construunt Historias piè non nihil admentientes: supponunt reliquias, fabricant miracula, configuntque plausibiles, vel (verius) terribiles fabulas*.

Nec dubites reliqua ejusdem esse generis, quo fuit illud in Synodo Wintoniensi sub Dunstano, de quo sic Polydorus.^a Non defuerunt qui Phœbi magis quam Dei fuisse id

oraculum, id est, hominum fraude, non Dei nutu editum putarent. Nos istiusmodi miracula Antichristianæ tuæ Ecclesiæ libenter donamus. Illis verò qui à nobis miracula ad firmandam

fidem nostram expetunt, respondemus cum Augustino,^b *Necessaria fuerunt, priusquam crederet mundus, ad hoc ut crederet: Quisquis*

^{a Pol. Virg. lib. 6, Hist. Civit. Dei, c. 8.} verò adhuc prodigia ut credat, requirit, magnum est ipse prodigium, qui mundo credente non credit.

CAP. LXVII.

CALUMNIA ARCH. SPALAT. QUÒD CULTUM IMAGINUM IDEO REJICIMUS, QUIA DEUS VETAT ULLAS IMAGINES FORMARI, DILUITUR. TRIA, IN SECUNDO DECALOGI PRÆCEPTO PROHIBERI, IN QUIBUS SINGULIS PONTIFICIOS GRAVITER PECARE, DECLARATUR.

HACTENUS sex tuas pro veneratione imaginum Rationes posuisti: Rationes nunc nostras, quibus eam oppugnemus, infringere conaris. Sed vano nisu, et inani conatu hoc tentas. *Duo potissimum, inquis, contra hanc nostram Sacrarum imaginum venerationem urgent adversarii. Alterum est Divinum præceptum, ne ullæ formentur imagines. Antiquum obtines. Vafer ubique versatus, mendax; Quis nostrum præceptum Dei sic urget, sic citat? Certè enim imagines omnes fieri non vetat Deus. Cogis me hîc iterum Catechistam agere, ac tironem te et Catechumenum in Decalogo instruere.*

^a Exod. 20. 4. 2. In secundo illo mandato,^d *Tria prohibentur, in quorum singulis vestri insigniter peccant. Primum est, ne fiat sculptile aut ulla imago Dei, seu quo Deus representetur: Hunc sensum Moses ipse disertè indicat: ^e Vocem verborum (nempe Dei) auditivis; at similitudinem (Dei) nullam vidistis: custodite igitur sollicitè animas vestras, ut non corrumpatis vos, et faciatis vobis sculptile, similitudinem ullius simulacri, formam maris aut feminæ, &c. Ratio Prophetæ aperta. Non vidistis tunc ullam Dei similitudinem; Nullam igitur Dei similitudinem facietis. Explicat hoc apertissimè Isaias,*^f *Cui assimulabis Deum fortem, et quam similitudinem comparabis ei?* Huncque esse verborum Decalogi sensum agnoscit Catechismus Tridentinus:^g *Cùm Dominus Deos alienos coli prohibuisset, ut penitus idolatriam tolleret, imaginem divinitatis ex ære duci, aut quavis aliâ materiâ fieri prohibuit. Atque in hoc Præcepto, hanc sententiam contineri, præter sanctorum Patrum Scripta, illa etiam Deutonomii verba satis declarant, Non vidistis aliquam similitudinem. Quod sapientissimus Legislator ideo dixit, ne quo errore ducti Divinitatis imaginem fingerent.*

3. Quid hîc vos? Deo ex diametro repugnatis. Non licet,

^c Cons. Red.
p. 43.

^b Deut. 4.
12, 15, 16.

[476]

^f Isa. 40. 18.

^g In explic.
primi
præcept.

inquit, Deus, ullam facere Dei similitudinem. Vos contrà, *Dico^h* ^{b Bell. lib. de}
licere pingere imaginem Dei Patris et Spiritus Sancti. Ejus- ^{c Imag. c. 8,}
modi Dei imagines sunt ubique receptæ, neque credibile est Eccle- ^{d Ib.}
siam toleraturam universaliter aliquid illicitum. Adde quòd Con- ^{e § Ultimo.}
cilium Tridentinum Sess. xxv admittit Imagines Dei. Deus
illicitum, vos vestraque Ecclesia licitum hoc pronunciat. Utri
credendum?

4. Sed nec erubuit Cardinalis,^k *hoc inter Calvini errores* ^{l Bell. lib. et}
censere, quod dicat, Nefas esse Deo invisibili imaginem visibilem ^{m eodem.}
collocare. Quasi Calvinus primus sit hujus erroris author; cùm
 Isaiam, cùm Mosen, cùm Deum ipsum idem hîc cum Calvinus
 docuisse perspicuum est. Quod si et Patres desideres, illi quoque
 hunc errârunt errorem. In hoc puri puti Calvinistæ. Hæbræi
 veteres omnes; de quibus sic apud Philonem¹ Rex Agrippa, ^{n De Legat.}
Invisibilem Deum pingere aut fingere nefas duxerunt majores ^{ad Caium.}
 nostri. Clemens Alexandrinus,^m Moses apertè legem sanxit, ^{o Lib. 5,}
nullam oportere sculptilem, vel fusilem, vel fictam, vel pictam ^{p stromat.}
 (Dei) *imaginem simulacrumve facere. Efficit enim ut Dei ma-*
jestas vilis et contempta reddatur. Tertullianus, ^{q Lib. de}
Deus omnem ^{r Spect. c. 23.}
similitudinem vetat fieri (fuit iste Tertulliani error), *quantò magis*
imaginis suæ. Non amat falsum Author veritatis. Adulterium
est apud eum omne quod fingitur. Origenes, ^{s Lib. 7, cont.}
Perspicuum est, ^{t Cels.}
hujusmodi simulacula facere et affirmare, hominum esse circa divini-
tatem errantium. Sed ne divinæ quidem imaginis simulacra hæc [477]
esse duxerimus, quippe quòd Dei ut invisibilis, ita et incorporei
formam nullam effigiamus. Cyprianus, ^{u Ep. ad Quir.}
Nemo sibi similem homo ^{v c. 59.}
poterit Deum fingere: Cùm sit enim mortalis, mortuum fingit
manibus inquis: Melior est autem ipse is qui colit. Eusebius, ^{w Lib. 3, de}
Quis adeo stultus erit, ut ligneum simulacrum ac effigiem Dei ^{x Præp. Evang.}
similitudinem habere arbitretur? nam et humanæ quidem animæ
formam et effigiem fingere impossibile est. Athanasius, ^{y Lib. cont.}
Stul- ^{z Gregal.}
torum et recordium ista verba sunt, oculis et loco volentium appre- ^{Athan. lib.}
hendere id quod incorporale est. Nec verò aliam ullam præter
Filium Dei imaginem agnoscit, quandoquidem^s unus est Deus, ^{contr. Arian.}
necessarium est, unam esse Dei imaginem quæ ipsius est Filius. ^{Haeres.}
Et quare unica sit Dei imago, rationem hanc dat,^t Oportet enim ^{decret.}
talem esse Dei imaginem, qualis est Pater æternus, immortalis ^{Lib. 2, cont.}
Deus, conditor et factor. Ea omnia inesse oportet in ipsius ^{Arian.}
imagine. Hieronymus, ^u *Quam imaginem ponetis ei qui Spiritus* ^{v In c. 40, Isa.}
est, et in omnibus est, et ubique discurrit, et terram quasi pugillo

^x Lib. de fid.
et symb. c. 7.
^y Quæst. 1.
in Deut.

^x Eorum
verba citan-
tur in Conc.
Nic. 2, Act.
5, p. 353.

^a Ep. Greg. II.
ad Imper.
Leonem de
Imaginibus.

^b Damasc.
Orat. 3, de
Imag.

^c Damas. lib.
4, Orthod.
Fid. c. 17.

[478]

^x In Conc.
Nic. Act. 4.

^a Ib. Act. 6,
p. 369 b.

^b Lib. 18, c.
53.

^c Aquin. par.
3, q. 25, art.
3, ad
primum.

^d In 3 Sent.
Dist. 9, q. 2,
n. 15.

continet? ^x Augustinus, ^x *Tale simulacrum (corruptibilis hominis) Deo nefas est Christiano in Templo ponere.* Theodoretus, ^y *Instruit eos Moses, ne tentent unquam divinam imaginem effingere, cum archetypi speciem minimè viderint.* S. Martyres, ^z qui Ethnici respondentes sic dixerunt: *Nos divinum, simplex, et incomprehensibile: formis et figuris non assimulamus.* Gregorius^a Papa, dictus *Dialogus, Cur tandem Patrem Domini nostri Jesu Christi non oculis subjicimus ac pingimus?* Quoniam quis sit non novimus, *Deique natura spectanda proponi non potest ac pingi.* Quodsi eum intuiti essemus ac novissemus, sicut *Filium ejus, illum quoque spectandum proponere potuissemus ac pingere.*

5. Quid quod Damascenus ille qui tibi tam charus, in hoc totus Calvinianus? Quomodo^b illius *effigies, qui nullam habet effigiem, exprimi poterit?* Quomodo *is, qui et quantitate et formâ, et termino vacat, effingetur?* *Impossible est ut Dei, qui nec circumscribi nec perspici potest, effigies exprimatur:* Et adhuc clariū, ^c *Invisibilis et incorporei, incircumscribibilis et infigurabilis Dei, quis potest facere repræsentationem?* *Insipientiæ igitur extrema, et impietatis est, figurare divinitatem.* Credo, si Calvinus vos insipientes et extremè impios vocâsset, *Hæreticus* audiret. Vocat Damascenus, et ille vobis orthodoxus audit et Sanctus.

Cùm Iconomachus dicit eadem atque Iconolatra, Eadem dicta, eademque oratio æqua non æquè valet. Etiam et Nicæni omnes Patres, in hoc quoque Calviniani, Ex Germano (cui Concilium assensit) lectum est, ^z *Naturam Dei scimus formâ repræsentari non posse.* Et Epiphanius nomine totius Synodi dixit, ^a *Christiani invisibilis atque incomprehensibilis naturæ imaginem nunquam apparârunt.* Vos igitur, qui imaginem illius apparatus et approbatis, judicio Nicæni Concilii, ne *Christiani* quidem estis. Nicephorus^b Callistus, *Imagines Patris et Spiritus Sancti effigiant, quòd perquam est absurdum.* Vos igitur perquam absurdii. Adde his Angelicum vestrum doctorem, ^c *Ipsi, inquit, vero Deo, cùm sit incorporeus, nulla imago corporalis potest poni: quia ut Damascenus dicit, Insipientiæ summa est, et impietatis, figurare quod divinum est.* Adde Durandum^d Episcopum Avicensem, in cuius verbis multa observatu sunt dignissima. ^x *Facere, inquit, imagines ad repræsentandum Deum Patrem, et Spiritum Sanctum, aut venerari eas imagines, fatuum est.* ^y *Undè Damascenus dicit, quòd insipientiæ summa est, et impietatis, figurare quod est divinum.* *Et, si quis dicat, quòd Spiritus Sanctus in columba*

apparuit, et Pater in Veteri Testamento sub aliquibus corporalibus formis ideoque possunt, et illi per imagines repræsentari; Dicendum, quòd illæ formæ corporales non fuerunt à Patre, vel à Sp. Sancto assumptæ, et ideo repræsentatio eorum per imagines, non est repræsentatio personæ divinæ; sed repræsentatio illius formæ secundum se: propterea non debetur ei aliqua reverentia, sicut nec illis formis secundum se. Nec illæ formæ fuerunt ad repræsentandum divinas personas, sed ad repræsentandum effectus quos personæ divinæ faciebant in rebus. Et ideo nihil factum per modum imaginis, ad repræsentandum personas divinas non incarnatas, est adorandum. Adde Episcopum vestrum Abulensem: *In imaginibus, inquit,^e signantibus Deum purè, scilicet, Trinitatem, duo inconvenientia sequi possunt: primum, Idololatria, secundum, error et hæresis.* Adde Episcopum vestrum Peresium,^f *Vetuit, inquit, Deus imagines depingere, et simulacra confidere, ne fortassis putarent Deum ipsum verum, corporali imagine posse exprimi: et hoc insinuat ipse Moses, Deut. iv.* Adde postremò Cassandrum^g tuum; *Illud, inquit, inter abusus ponendum est, quod etiam Divinitati in Trinitatis deformationem, simulacrum effingitur, quod veteres absurdum et nefarium judicassent.* Quanta vestra hîc, ut ait Damascenus, *insipientia, et impietas!* seu ut loquitur Durandus, *Fatuitas*, qui contra tantam nostrorum simul et vestrorum Scriptorum nubem, contra consensum Patrum, contra clarissima *Sacræ Scripturæ testimonia*, et facitis imagines Dei, et *licitum vobis esse* ut faciatis, etiam, et *Ecclesiæ judicio licitum esse docetis.* Prima hæc est vestra in hoc Praecepto culpa.

6. Secundò, in hoc Praecepto prohibetur, fieri vel Dei, vel cuiusquam alterius imago, *ut adoretur.* Indicat hoc apertissimè Moses, optimus legis Interpres, Levit. xxvi. 1. Ubi explicans hoc Praeceptum ait, *Ne facite vobis Idola, sculptile, aut statuam ne erigitote vobis, neque lapidem figuratum ponite in terrâ vestrâ, ut incurvetis vos ante eum.* Hoc prohiberi vidisti ex Beda; *Omnino*, inquit,^h *prohibentur imagines fieri ad hunc finem, ut adorentur et colantur.* Videas etiam ex Aquinate,ⁱ qui sic ait; *Non prohibetur illo Praecepto facere quamcunque sculpturam vel similitudinem, sed facere ad adorandum.* Videas quoque ex ipso Bellarmino;^k *Non prohibetur, inquit, imaginum fabricatio per se, sed solùm in ordine ad cultum, proinde peccat, qui facit ut adoret, non qui facit ad alium usum.* Quod verum est de aliis præter Dei, imaginibus. Nam illius imaginem facere, *ex se, et per se, ut*

^e In c. 4
Deut.

^f De Tradit.
par. 2, lit. d
Imag. p. 152.

^g Consult. c.
de Imag.

[479]

^h Bedæ verba
citantur à
Cerson in
Compend.
Theol. in
explic.
præcepti, 1.
ⁱ Aquin. part.
3, q. 25, art.
3, ad
primum.
^j Lib. de
imag. c. 7,
[§] Si autem.

vidisti, illicitum est. Secundum h̄ic peccatum vestrum. Facitis imagines Sanctorum *ad cultum Religiosum*, Christi verò et Trinitatis imagines *facitis adorationem cultu ipso Latrīæ*. In utroque facitis, quod fieri vetas Lex hæc Decalogi.

7. Tertiò, prohibetur hoc Præcepto, ullam vel Dei, vel alterius cuiusquam imaginem *adorari aut coli*. Hoc enim de omnibus expressè additur: *Non adorabis ea neque coles*. Atque hoc clarissimè testatur Augustinus;^u *In hoc*, inquit, *Præcepto prohibetur coli aliqua in figuris hominum, Dei similitudo*. *Non quia non habet imaginem Deus; sed quia nulla imago ejus est colenda, nisi illæ quæ hoc est quod ipse*. Peccat h̄ic tertio, et gravissimè peccat tua Ecclesia. Colitis, et colendas docetis

^u Ep. 119.

^x Spalat. lib.
7, de Rep. c.
12, n. 10.

[480]

imagines omnes Sanctorum cultu religioso, qui, te ipso^x fatente, nulli creaturæ, sed soli Deo, debetur. Colitis et colendas docetis *Cruces et imagines Crucifixi cultu ipso latrīæ*, quem Deo proprium esse omnes fatentur. In utroque est *Idololatrica* tua Ecclesia, in utroque Præceptum hoc Decalogi, non violat solùm, sed instar luti proculat.

8. Hæc nostra sunt ex illo Decalogi mandato argumenta, quæ tu sic futiliter, inscitè, et mendaciter proponis, quasi cum Tertulliano, aut Clemente, quorum errorem damnamus *Statuas aut imagines omnes, et omnem eorum affectionem usumve prohiberi censeamus*. Primum, inquis, quod opponunt, est *divinum præceptum, Ne ullæ formentur imagines*.

CAP. LXVIII.

QUATUOR RATIONIBUS ARCH. SPALAT. PRO CULTU IMAGINUM RESPONDETUR. QUODQUE SECUNDUM DECALOGI PRÆCEPTUM SIT JURIS NATURALIS, ET NON POSITIVI AUT CEREMONIALIS, OSTENDITUR: QUÆ FUERIT ICONOCLASTARUM HÆRESIS.

AGE verò, quia nunc quid à nobis urgetur intelligis, quid tu habes, quod his opponas; Quatuor sunt quæ respondes. Primum est; ^y *Sanctos antiquissimos Patres, et ipsam Ecclesiam Catholica-
p. 44. licam notum habuisse legis decalogum, et nihilominus citra omnem difficultatem, omnemque scrupulum sacris imaginibus passim usi-*

sunt, cum veneratione et honore. Vana hæc sunt, et malè sani hominis deliramenta. Demonstravi tibi paulò antè non solùm *Antiquissimos*, sed et *Mediastinos* etiam, et postremæ classis ac ætatis Patres, et viros doctos, adeoque ipsam *Catholicam Ecclesiam*, cultum illum *Religiosum*, quem imaginibus sanctorum omnium, cultum quoque *latriæ* quem Crucis et imaginibus Crucifixi exhibit et exhibendam docet tua Ecclesia, unanimi consensu damnare. Aut si mihi non auscultes, at illi scio fidem habetis qui tibi Pater Patrum est. Sic enim tu ipse^z loqueris : Spalat. lib.
7, de Repub.
c. 12, n. 43.

Usum imaginum Patres agnoverunt, ad honestum videlicet ornatum templorum ac domorum, et ad memoriam exemplarium excitandam.

Adoratio verò seu veneratio, seu quicunque cultus, etiam levissimus, qui Religiosus sit, ullis imaginibus per se et propriè debitus, in sententiâ et dictis veterum Patrum non invenitur : imò ne per accidens quidem imago capax et adorationis aut venerationis ullius.

Unus hîc Pater os tibi æternum obstruet.

2. Secunda tua responsio est hæc :^a *Salomonem divinâ sapientiâ instructum, non modò Templum suum ornâsse Imaginibus,* Cons. Red.
p. 44.
[481]

quas Deus ipse fieri jusserset, ut erant Cherubini, &c. sed etiū ex se addidit multas Sculpturas arborum et animalium, sicut erant boves ænei, palmæ, malogranata, leones et leunculi aurei, 3 Reg. x. 19, 20. Sed quid hæc ad imaginum adorationem ? Quid ad *Religiosum cultum* ? Quid ad *Latriam* ? Hæc vos imaginibus exhibetis : Cultum hunc et adorationem imaginibus exhibendum probare tu debueras. Quia hoc non poteras, et tamen tacere nolueras, ad ineptias et nugamenta te convertis, et probas id, de quo nulli nostrûm dubium est, *Posse et licere in Templis imagines ad ornatum collocari.* Tædet me jamdiu ineptiarum istarum. Sed in pessimâ causâ melius dicere nemo poterat.

3. Tertia tua responsio est :^b *Præceptum hoc Decalogi de non formandis imaginibus, non fuisse Præceptum perpetuum, neque Juris Divini naturalis, nisi quatenus latriæ adorationes erga imagines vetat (vestros scilicet cultus quos Latriam non vocatis, minimè respicit) : sed fuisse Præceptum tantummodò juris positivi et temporarium.* Quanta tua hîc inscitia, infantia, ac verè stupiditas ! An Decalogi Præcepta positiva solùm et temporaria ? An ad libitum vestrum observanda ? Aliter te docet Christus^c Matt. 22.
37.

ipse, qui Decalogum totum ad duo magna mandata revocat : *Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, et totâ animâ tuâ :* *Hoc est primum, secundum autem simile huic : Diliges proximum*

tuum sicut te ipsum. Ex his duobus pendet universa Decalogi lex. Utrum horum temporarium? Utrum Juris tantummodo positivi, et non naturalis? Annon Decalogum, ut æternam Legem, firmavit Apostolus, cùm dixit,^d Circumcisio nihil est, Præputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei: hoc unum æternum, et æterni juris. Cogis me hîc iterum prælegere tibi aliquid de catechizandis rudibus, tu aurem adhibe, aut ferulam (en mihi ad manum est) senties.

4. In Praecepto quidem quarto, quod est de Sabbatho, aliquid est ad *substantiam* mandati pertinens, aliquid ad *circumstantiam*; aliquid *Naturale* et *perpetuum*; aliquid etiam *Ceremoniale* et *Temporarium*. Prioris generis duo sunt: unum, *Publicus Dei cultus, ac Religionis exercitium;* alterum, *Diem aliquem divino et publico Dei cultui consecrare.* Hæc utraque juris naturalis sunt, et juris illius æterni, quod omnes omnino obligat.

[482]

^e In explic.
præcep. de
Sabbath.

Disce hoc ex Tridentino Catechismo.^e *Hoc præceptum habet aliquid quod ad mores, naturæque jus attinet. Nam Dei cultus et Religio quæ hoc præcepto exprimitur, à naturæ jure existit. Hoc prius est. Ad posterius spectant illa verba: Illud Naturæ comparatum est, ut aliquot horas in eis quæ ad Dei cultum pertinent, versemur. Cujus rei argumento est, quod apud omnes nationes, statas quasdem ferias, easque publicas fuisse cernimus, quæ sacris rebus ac divinis obeundis erant consecratæ. Atque ita cùm aliqua pars temporis esse debeat (nempe ex naturæ lege), quo res divinæ colantur, cultusque Deo debitus tribuatur, hoc sanè ad Morum præcepta pertinet.* Disce hoc à tuo Cardinale,^f qui Catechistam agens, sic inquit, *Præceptum hoc ex parte naturale est, et omnes obligat. Nam festum diem sanctificare, id est, diem aliquem pro sancto habere, eumque in bonis operibus et præsertim in divino cultu transmittere est naturale præceptum: quia ratio naturalis id dictat, ideoque etiam in partibus omnibus mundi dies aliquis festus observatur. Duo hæc Substantiam præcepti continent, et sunt utraque juris naturalis ac æterni, omnesque sine exceptione ullâ obligant.*

^f Bellar.
Catech. in
explic. hujus
præcep.

5. Additur præter hoc aliud, quòd non tam *Præceptum*, quàm *circumstantiam* præcepti dixeris; quodque *temporarium* verè est et mutabile: Et hoc est *Determinatio illius diei, quo Deus publicè colendus est.* Hoc verò non ab hominis ullius, non à populi, non ab Ecclesiæ quidem arbitrio, sed à Dei ipsius voluntate pendet, semperque peperdit. Ille et *ante Legem*

datam, et *sub Lege*, et *post Legem* tempore Evangelii, *Diem illum* quo publicè coli vult, voluitque, determinavit. Ille ab ipsis mundi primordiis *diem septimum*, et suo exemplo, et suo *instituto*, ad hunc usum, eousque destinavit, donec ille ipse diem alium designaret. *Benedixit^g Deus diei septimo, et sanctificavit ipsum*; ^{g Gen. 2. 3.} id est, ut rectè Pererius^h explicat, à *profano usu eum separavit*, ^{h Lib. 1, in Gen. in explic. c. 2, v. 3.} et *ad suum cultum applicavit*. Eundem diem specialiter *Judeis* per Mosen renovavit, ut Symbolum illis esset *tām mundi creationis*, ^{i Gen. 2. 3, et Exod. 20. 11.} quæ illo die completa est, quām *ex AĒgypto liberationis*, ^{k Deut. 5. 15.} quæ illo die^l et contigit et perfecta est. Ille diem illum *septimum* sub Evangelio *abrogavit*, cūm et reliquis ceremoniis, quæ umbrae erant venturi Christi, finem imposuit. Quod clarè indicat Apostolus, ^m *Nemo vos judicet in parte*, seu respectu *festi*, ^{m Coloss. 2. 16.} aut Neomeniæ, aut Sabbathorum; indicans *Judaorum solennitates*, et *anniversarius*, quæ festa vocantur (qualia erant Pascatis, Pentecostes, Tabernaculorum, et Tubarum festa), et *menstruas*, quales erant Neomeniæ, et Hebdomadarias, quales erant Sabbathæ *septimo quoque die*, ab illis celebrata, per Christum jam, et à Deo Deique *authoritate sic abrogatas esse*, ut qui non observent, *judicandi non sint ab aliis*, aut culpanda. Et quia Decalogi lex diem unum è septem publico Dei cultui consecrandum docet, Deus ipse per Apostolos loco diei Septimi et Sabbathi Judaici, *primum hebdomadæ diem in memoriam Resurrectionis* suo cultui determinavit: quem diem non solùm *Resurrectione*ⁿ ^{= Matt. 28. 1.} Christi, *Ordinatione*^o Apostolorum, Apostolorum *exemplo*, ^p sed et ^{o Joh. 20. 19.} suá ipsis *authoritate sanctificavit* et instituit; præcipiente per Spiritum Sanctum Apostolo, ut publici sacri conventus *eo die*, quem *Dominicum* vocat Johannes, in Ecclesiā celebrentur: sic enim ait Apostolus, ^q *Quemadmodum ordinari in aliis Ecclesiis, ita* ^{q 1 Cor. 16. 1, 2.} *et vos facite; primo quoque die hebdomadis, unusquisque apud se reponat, &c.* Ordinavit hoc, et *Spiritus Sancti instinctu*, nec in unā sed *compluribus Ecclesiis* ordinavit Apostolus; ex quā verè divinā licet, per Apostolos significatā *Ordinatione*, seu *determinatione* primi hujus vel Dominicī diei, *in primævæ Ecclesiæ collectas eo die in sacris conventibus fieri solitas*, testis est Justinus^r Martyr. Atque hoc Apostolorum *Institutum* fuisse discas tu ex Tridentino Catechismo, ubi sic te instruunt tui Catechistæ, ^{s In expl.} *Apostoli ex illis septem diebus eum qui primus est, ad divinum cultum consecrare statuerunt.* Nam Apostolis per unam Sabbathi, ^{t In una Sabbathorum, hoc est, Die Dominicæ. Chrys. Hom. 43, in 1 ad Cor.} quæ, ut S. Chrysostomus^t interpretatur, est *Dies Dominicus, col-*

lectas fieri jubet. Audi statuerunt, et Jubet; quæ apertè satis Institutionem, et Determinationem hujus diei notant.

[484] 6. Summa est Mandati hujus Substantia, aut si cum Aquinate mavis dicere *Præceptum ipsum*, est, *Diem eum quicunque legitimè ad cultum Dei determinatus fuerit, Religiosè observandum esse*. Circumstantia Mandati est, *Hunc vel illum observandum esse*: sed die ullo à Deo semel determinato, utcunque *ex se* mutabilis sit, ab alio tamen nullo quām à Deo ipso mutari potest. Nam non minoris sed *ejusdem potestatis est solvere, cuius est ligare*. Mitte jam *circumstantiam*, accipe ipsum *Præceptum* (*Præceptum enim de sanctificando Sabbatho, ut ait Aquinas,^v ponitur inter præcepta Decalogi in quantum est morale, non in quantum est ceremoniale*). Accipe, inquam, hoc quod verè ac propriè, sensu quo dixi, Decalogi præceptum est, et disce quod quinquaginta ante hoc annis didicisse te oportuisset, et *hoc quartum, et cætera omnia Decalogi Præcepta juris naturæ, et æterni, quod omnes omnini obligat, juris esse*.

* Lib. 4. c. 31. 7. Docet te hoc Irenæus,^x *Decalogi*, inquit, *verba ipse omnibus similiter Dominus loquutus est, et ideo similiter permanent, apud nos, extensionem, et augmentum, sed non dissolutionem accipientia per Christi adventum*. Disce à Tertulliano, qui toto libro de Idololatriâ specialiter urget, et *observandum jam docet, hoc ipsum de non faciendis et adorandis imaginibus præceptum*, quod tu temporarium ineptè vocas. Disce à Cypriano,^y qui hoc idem præceptum similiter urget. Disce ab Augustino,^z *Illam*, inquit, *Dei Legem, non solùm illi tunc populo, verùm etiam nunc nobis ad instituendam rectè vitam necessariam esse nemo dubitaverit*. Et paulò post, *Nunquid Decalogum, excepta Sabbathi (in quantum Ceremoniale erat) observatione carnali, ad nos non pertinere dicturi sumus? Quis est tam impius, qui dicat ideo se ista legis non custodire præcepta, quia est ipse Christianus?* Quis, inquis? Dominus Spalatensis ille tam impius est; ille *Præceptum Decalogi de non faciendis et colendis Imaginibus, Temporarium fuisse, et ad ipsorum Ecclesiam non pertinere asserit*. Disce ab Aquinate,^a qui ait *Præcepta omnia Decalogi pertinere ad justitiam, et esse Principia legis quibus statim ratio naturalis assentit*. Hoc verò quid aliud, quām esse juris naturalis? nisi justitiam colere, non sit ex jure naturali. Sed et hoc clariùs explicans, tuamque infantiam quasi de industriâ refellens, ait, *Opportunè prohiberi (nimirum, ex jure naturæ ut audisti), et*

^v Ep. ad Quirin. c. 59.
^x Lib. 3. cont. duas Ep. Pelag. c. 4.

^a Aquin. Secunda Secundæ, q. 122, art. 1.

ipsarum imaginum institutionem, cùm dicitur, Non facies tibi sculptile: et earum cultum, cum dicitur, Non coles ea. Disce à Tridentinis Catechistis,^b *Reliqua*, inquiunt, *Decalogi Præcepta* ^{b Loc. cit.} (inter ea hoc de non faciendis, et adorandis imaginibus) *naturalia sunt, et perpetua, neque ullā ratione mutari possunt.* Debebis scio plagas non paucas hisce ludimagristris, qui eorum disciplinam non solùm vilipendis, sed et planè rejicis, et pro virili [485] refellis. Disce denique à Bellarmino, *Lex hæc Decalogi*, inquit,^c ^{e Bell.} ^c ^{de} ^{93.} *primitus à Deo facta est, et ab eo in cordibus hominum descripta,* ^c ^{Bell.} ^{de} ^{Imag. c. 7,} ^{At contra.} *deinde marmoreis duabus tabulis incisa: lex est generalissima, quæ homines omnes, Christianos, Judæos, Gentiles, viros, mulieres obligat: lex item immutabilis est, nec hominis cujusquam dispensationem admittit.* Et iterum,^d *Præcepta Decalogi, excepto illo de Sabbatho* (quoad circumstantiam nempe) *sunt explicationes juris naturæ.* Res autem prohibitæ jure naturæ, sunt prohibitæ, quia malæ, non malæ quia prohibitæ, et proinde nec à Deo præcipi possunt. Audi, facere imaginem quomodo Deus in Decalogo fieri vetuit, id est, facere *imaginem Dei*, facere ullam imaginem *ad adorandum*, aut *colendum*, ita ex se malum est, ut ne à Deo quidem ipso præcipi possit. Tu quia apud Catharinum fortè aut Peresium legeras præceptum hoc *Ceremoniale esse*, homo cùm sis *levis ingenii*, et nullius judicii, re minimè pensitatâ, spretis tam *Sacræ Scripturæ*, quàm *Patrum*, etiam et *tuorum Ludimagristorum* testimoniis et authoritatibus, *præceptum hoc Temporale esse, positivum mutabile*, aliquibus, et pro aliquo solùm tempore, aut sæculo mandatum, imprudenter primùm opinatus es, tum inverecundè effutire non erubuisti.

8. Sed age, putemus *temporarium esse*, et solùm obligare ac servandam esse quomodo tu ipse vis,^e *tunc et tamdiu, quando et quamdiu adsit periculum, ne imago Idololatriæ sit causa vel occasio:* Quid hoc ad vos, aut Ecclesiam vestram? An nullum apud vos Idololatriæ periculum? Ex tot præsertim Imaginibus, quibus sic repleta est Ecclesia vestra, ut de vobis Petronianum illud meritò dici possit, *Regionem vestram tam præsentibus plenam esse numinibus, ut facilius sit Deos quàm homines invenire.* Nullum ex tot diis deabusque periculum? Omnidè, inquis, Nullum; *Quia f' ib.* *nobis jam probè instructis, nullum in imaginibus idololatrandi periculum, idcirò prohibitio illa Decalogi, quæ similitudines confici vetat, apud nos locum non habet.* Scilicet: Ita fortè legeras apud Catharinum aut Peresium. Illi hoc olim stultissimè dixerunt,

^g Lib. de
Tradit. part.
2. tit. de
Imag. § Hinc.

[486]

^h Lib. de
cultu Imag.
§ Secundo.

tu eorum vomitum nunc resorbes, et reponis: *Cùm hæc ratio legis*, nempe periculum Idolatriæ, inquit Peresius,^g *in Ecclesiâ Christi minimè inveniatur, utpote quæ per unctionem Spiritus Sancti edocta et adjuta ad Idolorum vanitates propensa non sit, cessavit et meritò lex: nobis redditâ est lex illa ceremonialis, seu non moralis.* *Cùm jam verum Deum non ignoremus*, ait Catharinus,^h *Cùm Latriam nulli præterquam ipsi Deo deberi sciamus, propterea jam nullum habet locum quod legitur in Decalogo, Non facies tibi sculptile, &c.*

9. O plus quàm Thrasonicam vanitatem, jactantiam et

ⁱ Prov. 27. 2. Philautiam! Meminisse vos oportuit Sapientis moniti, *Laudet te os alienum, non labia tua: aut illius saltem quod Laodicensæ*

^k Apoc. 3. 17. Ecclesiæ dixit Christus,^k *Dicis, Dives sum et ditatus, et nullius egeo: Neque nōsti te esse ærumnosum, et miserabilem, et pauperem, et cæcum, et nudum.* Et quidem eò miserabiliores estis, quia periculum in quo versamini videre et intelligere non vultis. Inunge oculos tuos collyrio, et fœditatem Idolatriæ vestræ perspicies. An fœdior unquam aut magis execranda apud Gentiles Idolatria quàm est ista apud vos, ut Imaginibus incensum adoleant, preces fundant, et dicant ligno; *Auge piis justitiam, reisque dona veniam?* ut dicant Lapi, *Tu nos redemisti, Tu nos Deo reconciliâsti?* ut dicant simulacro ligneo, *Deduc nos ad cælestia, o felix figura,* ut Imaginibus cultum religiosum, cultum ipsum Latriæ, qui Deo soli proprius est, et tribuant, et tribuendum doceant? Hæc vos, hæc vestra quotidiè facit Ecclesia, et tamen dicitis, *Nos à Spiriū Sancto edocti, Nos Deum non ignoramus, Nos tam probè tam pulchrè instructi sumus, ut nullum sit apud nos Idololatrandi periculum.* Stultus et improbus hic amor est, dignusque notari, quòd cum Idolis omnia apud vos scateant, cùm in Laterano, in Vaticano verticem attollit Idolatria, quæ inde velut è Capitolio se Ecclesiæ vestræ partes diffundit in omnes, vos tamen Suffeni, nihil in vobis ipsis, nihil in Ecclesiâ vestrâ vitii, ne stercoreos quidem istos deos videre vultis: cumque fœtor Idolatriæ vestræ non terras solum sed et ipsum incestet olympum, Gnathones tamen vestri, nihil vos nisi thus pedere, et rosas, ac balsamum ejicere sibi vobisque blandiuntur.

10. Ain' verò, Prohibitionem illam Decalogi quæ simulacula fieri colique vetat, apud vos locum non habere? Nec igitur locum apud vos habet prohibitio illa, *Non mæchaberis.* Vos, cùm

sancti sitis et casti, cumque solenni voto ad continentiam obligati sitis, nullum jam omnino apud vos *mæchandi* periculum. Probè vos instructi estis, cùm alienas uxores attractatis, adulterii tamen nihil esse in eo periculi. Sicut imagines Dei non ut *Deum* colitis, sed ut *similitudines* Dei osculamini; sic cùm matronæ vos amant, exosculantur, amplectuntur, amant illæ vos et exosculantur, non ut *suos conjuges* (sciunt vos conjuges suos non esse) sed ut *amicos conjugum* ut illis *simillimos* ac charissimos. Et meritum in eo magnum, ut ait Juvenalis, tam charos ipsis esse suos maritos, ut alios etiam qui *maritorum similes sunt* aut amici, prototypi gratiâ amplectantur, et sic eos faciant per pulchra prole parentes. Nec locum apud vos habet prohibitio illa, *Non occides*; vos probè instructi estis, si classicum canat Romanus pontifex, in parricidiis, in regicidiis, in Laniena Parisiensi, in pulveraria proditione, in Regum ac Regnorum quorumvis subversione, nullum esse omnino homicidii periculum. Nec locum apud vos habet prohibitio illa, *Non^k loqueris falsum testimonium*: nec præceptum illud,^l *Deponite mendacium, et loquimini veritatem*. Vos probè instructi estis (credo equidem à Donatistis),^m *Omnia pro tempore, nihil pro veritate*: et esse quasdam *Piasⁿ fraudes*, et officiosa mendacia: eas vobis adhibere licitum, si ex usu sient, si ex eis Romana fides propagari possit aut propugnari. Fingite igitur, et scriptis vestris mendacissimis orbi universo vulgate (fecistis^o enim) execrabilis illius *Pulverariae proditionis* ne unum^p quidem Papistam, seu Romano-Catholicum ex tot eorum, qui tum in Angliâ (ut dicitis) erant milibus, vel Authorem, vel Actorem, vel conscientia fuisse, nec potuisse arte ullâ ad id scelus perpetrâ. Dicite, Sacrificos vestros et Romano-Catholicos *tam innocentes*^q in ea causâ fuisse, quam erant ipsi Protestantes; quam erat ipsa Serenissima Regia Majestas. Dicite et illud, quod horresco referens, *Sacrificos^r vestros omnes, omnes item qui tum in Angliâ erant, Romano-Catholicos, favorem in illâ causâ, honorem, et libertatem promeruisse, quod erga Patriam suam, et Regiam Majestatem tam fidi fuissent*. Fingite, et per Europam penè omnem (quod^s etiam fecistis) rumorem spargite: *Theodorum Bezam*, licet tum in vivis erat, *mortuum esse, eumque cum in extremis esset Protestantium, id est, verè orthodoxæ fidei valedixisse, et Papatui subscriptisse*. Fingite similiter, quod splendidissimo quidem mendacio, et libris^t aliquot publicè editis fecistis, Sanctum illum et reverendum admodum Episcopum Londinen-

[487]

^k Exod. 20. 16.^l Eph. 4. 25.^m I. onatistarum fuisse hanc vocem testatur,

Optat. lib. 1,

contra Parm.

ⁿ Pie nonnihil admittentes

Corn. Agrip.

de vanit.

scient. c. 90,

æstimator

ab illis ut

Pis fraudes,

Conf. Tract.

Georg.

Blackw. de

Æquivoc. p.

96.

^o Lib. vocat,

Ietio Protest.

pro sacrificis

et Papistis

oblata Par-

liam. an.

1621.

^p Ib. p. 58 59.^q Ib. p. 61.^r Ib. p. 59, 60.^s Vit. Theod.

Bez. per

Melch.

Adam. edit.

^t Actio

Protest. pro

sacrific. p.

19, et lib.

vocat, Lega-

tum Episc.

Lond. seu

Motiv. D.

Joh. King.

pro suâ in

religione

[488]

mutatione,

edit. permis.

superiorum

an. 1622.

sem Johannem Kingum, paulò ante obitum *fidem et religionem Anglicanam*, id est, orthodoxam, *abominatum, Romanæ restræ reconciliatum fuisse*. Quanquam mendacia ista verè diabolica sint, et à Patre mendaciorum vobis suggesta; Quanquam primum illud de *Pulverariâ proditione*, non solùm multis ac luculentissimis nostrorum hominum scriptis,^a sed publicis, amplissimisque, non Reipub. solùm nostræ, sed et orbi penè universo notissimis in illâ causâ habitis^x judicis, etiam et *Legibus, ac Statutis^y nostris Parliamentariis*, etiam et spontaneis ipsius Garnetti aliorumque Jesuitarum ac Romano-Catholicorum^z *Confessionibus*, luce ipsâ meridianâ clariùs refutetur; quanquam alterum illud de Bezâ, et Pastores^a Genevenses, et Beza ipse dum viveret, refutârunt, Puteanum quoque Jesuitam mendacii tanti artificem, vosque omnes, universo orbi, *elegantib^b epigrammate* Beza jam propè nonagenarius,^c deridendos exposuit; quanquam tertium illud æquè putidum mendacium, vir^d doctrinâ, probitate ac pietate illustris, filius beati illius ac Reverendi Episcopi certissimus, evidentissimisque indiciis ac demonstrationibus profligarit:

quod idem et nuper præstít in suo eruditio libello,^e quem Flagellum Æquivocationum vestrarum verè voces, vir et propter doctrinam, et pietatem insignis, Hen. Masonus; quamvis hæc aliaque innumera diabolicas has vestras mentiendi artes, luce clariùs omnibus patesciant, persistite vos tam in semel vulgatis mendaciis: spargite famosos libellos: etiam perjuris mendacia vestra fulcite; nihil omnino vobis est à Decalogi præcepto periculi: non attingit vos tam probè instructos prohibitio illa, *Non loqueris falsum testimonium*. Sicut Idololatris, sic et mendacibus, perjuris, calumniatoribus, blasphemis, perfidis, rebelibus, parricidis, adulteris, incestis, veneficis, et quovis flagitorum genere sceleratis vobis esse licet. Non est horum quidquam Idololatriâ deterius: Hanc *peccatum omnium gravissimum esse* docet Aquinas.^f Nec Præceptum ullum Decalogi magis vos obligat, quâm illud de simulacris non faciendis, adorandisque. Quia hoc vobis *ceremoniale* est, *temporale*, et *juris tantùm positivi*, taleque *quod apud vos locum non habet*, abjicite integrum Decalogi legem, ut exleges, effrœnes, effrontes, excusso Decalogi jugo, ad libitum omnia et dicere, et facere possitis, et unicâ illâ

^a Secunda secundæ, q. 94, art. 3, et 1, 2, q. 102, art. 3, ad 11.

[489]

^g Aug. lib. 2, Donatistarum^g lege vivere; *Quod volumus, sanctum est.*

^a Cons. Red. p. 45.

11. Quartu tua responsio est,^e *Iconomachos sacrorum imaginum usum abolentes, easque confringentes, et indignè tractantes,*

^a Vide præ ceteris Torturam Torti, à p. 279, ad p. 299.

^x Vera Relat. Actor. cont. Garnet. aliquoq. y An. 3, Jacob. c. 1 et 2.

^a Vid. veram Relat. ante citat.

^a Lib. qui dic. Beza Rediviv. et vit. Th. Bez. ante cit.

^b Quod extat in vit. Bez. ante cit.

^c Obiit an. regatis sue 86, ib.

^d M. Hen. King. in Concone habita ad Crucem Sancti Pauli, Novemb. 25, an. 1621.

^e Tract. de Nova arte mentiendi, Æquivocationis nomine à Jesuitis, relat. p. 64, et seq.

^f Secunda secundæ, q. 94, art. 3, et 1, 2, q. 102, art. 3, ad 11.

ab Ecclesiâ Catholicâ pro pessimis hæreticis perpetuò habitos esse, et inter hostes Christianæ Religionis computatos. Quàm inscitè hoc à te responsum? De *Iconomachis* qui adorationem imaginum improbat, agendum erat; tu in *Iconoclastas* involas. Si *Iconomachi*, qui damnant *cultum religiosum*, quem vos imaginibus sacrâ omnibus, et cultum *Latriæ*, quem Crucis et imaginibus Crucifixi datis, si illi pessimi hæretici sint, et hostes religionis, pessimi igitur vobis hæretici sunt S. Justinus, S. Irenæus, S. Cyprianus, S. Hosius, S. Athanasius, S. Eusebius, S. Gregorius Nazianzenus, S. Cyrillus, S. Basilius, S. Epiphanius, S. Chrysostomus, S. Ambrosius, S. Hieronymus, S. Augustinus, S. Fulgentius, Gregorius Magnus, Beda, Trecenti illi Concilii Francofurdensis Patres, ipsa denique Catholica Dei Ecclesia. Hi omnes *Iconomachi*, omnes *cultum eum* quem vos imaginibus exhibetis, et cum eo Ecclesiam, qualis nunc est, vestram, ad orcum damnant; Hos verò *Hæreticos* aut *Ecclesiæ hostes*, nisi ex Antichristi mandrâ dossuarius sit, nemo vocaverit.

12. Sed nec *Iconoclastæ* quidem, quia imagines confregerunt, vel hæretici sunt, vel hostes Ecclesiæ. Nisi S. Hesechias, S. Epiphanius, S. Serenus, S. Hosius, et Eliberitini Patres, *Hæretici* tibi et *hostes Ecclesiæ* censeantur. Imagines, cùm *religiosè* coluntur, aut adorantur, cùm incensum eis *adoletur*, cùm *Latriæ* ulla pars, aut portio eis exhibetur, in *Idola* vertuntur, tumque ab Heschiis sanctisque omnibus Regibus; ab Epiphaniis sanctisque omnibus Episcopis in pulverem sunt, et cineres vertendæ, et in sterquilinium projiciendæ. Nec in eo (quod tu fortè putas) peccavit vel Constantinus Iconomachus, quem inverecundo ore Copronymum vocatis, vel Concilium illud quod ab eo est Constantinopoli coactum. Poterant illi, et debuerant, Imagines, quas ab Iconolatris *religiosè coli* viderant, confringere. Fecit ille in hoc quod Imperatorem sanctum, quod Heschiā, decuit. Sed in eo erat et ipsius, et Concilii illius grande peccatum, quod Imagines Christi et Sanctorum, licet eis cultus nullus exhiberetur, *idola*, ideoque *abominanda* censuerunt. Sic enim decreverunt, *Definimus*^f omnem imaginem ex quâcunque ^{Conc. Constantinopol. sub Constantino Ionom.} materiâ improbâ pictorum arte factum, ab Ecclesiâ Christianorum rejiciendam, veluti alienam et abominabilem. *Si*^g quis Deificatam ^{ap. Cone Nic. 2. Act.} carmen imagine pinxerit, *Anathema*. *Si*^h quis Sanctorum ideas ^{6. p. 376. b.} in imaginibus inanimatis, et mutis, materialibus coloribus depingere ^{g Ib. p. 379.} studeat, *Anathema*. *Qui*ⁱ ab hoc die imaginem ausus fuerit parare, ^{h Ib. p. 380. a.} ⁱ *Ib. p. 377.*

[490]

aut eam in Ecclesiâ, aut in privatâ domo constituere: aut clam habere, si Episcopus sit, deponitor, si laicus, anathemate percellitor. Hæc verè *Iconoclastarum* hæresis. Nos et Hæresin hanc, quæ in uno extremo posita *Imagines omnes damnat*, et Hæresin alteram quæ in altero extremo posita, *Imagines adorandas et religiosè colendas* asserit, meritò rejicientes et damnantes, Medium, inter utramque, veritatis semitam tenentes, et *contra Iconoclastas imagines Sanctorum*, si cultus absit, etiam in ipsis Ecclesiis collocari posse; et *contra Iconolatras*, imagines religioso cultu adorandas non esse, et credimus et constanter docemus. Ita nec cum Synodo Constantinopolitano hæretici *Iconoclastæ*, nec cum Conciliabulo Nicæno Hæretici *Iconolatæ*, sed cum sancto et Generali Concilio Francofurdensi, *Orthodoxi et Catholici*, et sumus, et justissimè censendi sumus.

CAP. LXIX.

CALUMNIÆ ARCHIEPISC. SPALATENS. IN DOCT. JOH. RAINOLDI DILUUNTUR: ET VANA ARCH. JACTANTIA DE CONFUTANDO LIBRUM RAINOLDI DE IDOLOLATRIA.

ALTERUM nostrum adversus imaginum cultum, quod tibi

^{¶ Cons. Red. p. 43.} refellendum sumis Argumentum, ita proponis,^k *A verâ Idololatriâ non excusantur illi, qui etiam verum Deum adorant in signo quocunque externo, quod sit pura creatura: cùm Israelitæ, qui verum Deum in vitulo repræsentârunt, Exod. xxxii. 4, pro Idololatriis censeantur.*

[491] Quare licet Romanenses Deum verum in Imagine colant, verè tamen Idololatré in hoc sunt habendi. Est quidem hoc nostrum, licet à te detritum valdè, et detrunctum argumentum. Quid tu contrà opponis? Antequam ad respondendum te accingis, involas in doctissimum et beatæ memoriae virum Johannem Rainoldum Anglum, et instar Ajaxis mastigophori in eum debaccharis, *Quia^l suum de Romanae Ecclesiæ Idololatriâ tractatum, in hoc exemplo (de vero Deo in vitulo adorato) firmat et fundat.* Audiamus verò quæ tu Rainoldo objicis.

^l Ib.

^m Ib.

2. *Totus, inquit^m Puritanus ille erat.* Imò non ille totus Puritanus; sed tu totus calumniator es et convitiator. Primiū ab Hæresi Puritanorum, quæ fuit Aërii, ille alienus. Hierar-

chicum illum, qui ab ipso Apostolorum tempore in Ecclesiâ emicuit, ordinem, sic in suâ cum Harto Collatione^u probavit, ut *Episcopos Presbyteris, Episcopis Metropolitanos, Metropolitanis Patriarchas præpositos*, et jure præpositos esse, non agnoscat, solùm, sed luculenter etiam demonstret. Etiam et Pastorem illum quem *Angelum Ephesinæ Ecclesiæ Christus nominat*; ^o *Eundem planè esse declarat*,^p quem in Primitivâ Ecclesiâ ^o ^{Apoc. 2. 1.} ^p ^{Joh.} *Episcopum vocârunt*. Ex quo, *Episcopalem illam quæ fuit Rainol. loc. cit.* in Primitivâ Ecclesiâ *dignitatem et authoritatem*, Rainoldi judicio, ab ipso Christo approbatam esse intelligas. Non es, opinor, nescius, ipso primo serenissimi nostri Regis Jacobi anno, habitam fuisse de rebus Ecclesiasticis ad Hamptonensem Aulam, Collationem. In eâ, præter tres alios, Rainoldus, quæ *Puritanis in Ecclesiâ nostrâ displicerent*, coram serenissimo Rege (qui instar Constantini Magni sacro illi Conventui interfuit, præfuitque) proposuit. Caput unum erat *de Hierarchia nostrâ, seu Ecclesiæ per Archiepiscopos et Episcopos regimine, ut scilicet Ecclesia juxta normam divini Verbi administretur*. Hic si *totus ille Puritanus fuisse*, liberum ei erat, ^r et *licitum eorum cuique Sereniss. Rex esse voluit*, Puritanorum causam agere, et quid sentiret proloqui. Vide quid tunc à Rainoldo factum. Ante omnia palam protestatur, invitum se Provinciam illam suscipere, *Nec voluisse quidquam in eâ Puritanorum causâ proponere, nisi Regio mandato munus illud demandatum ipsi, adeoque imperatum fuisse*. Hierarchia verò nostra, et *Regimen Ecclesiasticum* (quod [492] Caput tertium erat) *ne verbo quidem uno, vel ab ipso vel ab aliis: ib. oppugnatum est*. Vin' causam scire? *Judicabat ille ut et cæteri, nullam justam adversus Hierarchicum nostrum regimen exceptionem inveniri posse*. Ac ut clarissimè certissimeque perspicias eum ab Aëri et Puritanorum hæresi longissimè abfuisse, extat in Reverendissimi Archiepiscopi Cantuariensis Bibliothecâ responsio Joh. Rainoldi ad partem seditiosissimi et mendacissimi libelli Nicolai Sanderi de *Schismate Anglicano*. In illâ doctissimâ responsione, ultrò profitetur Rainoldus, *Probaturum se, librum de consecrandis, ordinandisque apud nos Archiepiscopis, Episcopis, Presbyteris et Diaconis* (quos Ordines^u omnes, ut et librum illum, quem per contumeliam *Pontificale*^x vocant, ut *Antichristianas abominationes execrantur Puritani) esse sacris 27.* Scripturis consonum et consentaneum; annon calumniæ te nunc

^q Liber qui vocatur, Collatio hab. ad Hampt. Cur. an. 1603, p. 23.

^s Chron. Joh. Speed. in Reg. Jacob. n. 23.

^u Fr. Johns. Tract. de Minist. Angl. § 8, p. 99, 100, et idem in Defens. Rat. 1, contr. H. Jacob. p. 26,

^x Fr. John. Tract. cit. p. 100.

tuæ pudet, quod hunc *totum* fuisse *Puritanum*, ore maledico asserere non erubuisti?

3. Ut non Judicio, sic nec Praxi ille Puritanus. Quis nescit illum praeter Doctoratum, eodem quo tu apud nos, *Decanatus* dignitate ornatum fuisse? Horum tamen utrumque Puritanus^y *Antichristiana abominatio et habetur et vocatur*. Quis nescit quām verè rigidus ille, in observandis illis, qui ab Ecclesiâ nostrâ mandantur, ritibus? Pileo quadrato; Superpellicio, Genuflexione cùm Eucharistiam reciperet; nec quidquam tam minutulum in Ecclesiæ ritibus, quod ille non diligenter, ferè dixerim superstitione observavit. In frequentandis verò sacris nostris, *publicè* in Academiâ, et Ecclesiis Cathedralibus, aut Parochianis, *privatim* in Collegiis, in audiendis quoties juxta Ecclesiæ præscriptum occurrerent, *lectionibus ex Apocryphis libris* desumptis, obsequentiores Ecclesiæ mandatis non multos nominâris. Quodque tu tuique fortè mirentur, quoties solennis Fundatorum et Benefactorum commemoratio, in Collegio cui præsidebat facienda erat, *ille ipse defunctorum commemorationem sanctè peragebat*, et Caput *ex Apocrypho Ecclesiastici libro* lectari curabat. Habeo quoque nunc in manibus, illius ad Reverendiss. Archiepiscopum Cantuariensem Rich. Bancroftum Epistolam, in quâ se *huic Anglicanæ Ecclesiæ conformem esse*, *libenter et ex animo*, etiam *conscientiâ suâ sic eum monente, ultrò profitetur*. In hâc quoque sententiâ et in sanctissimâ hujus Anglicanæ Ecclesiæ unione simul ac communione, usque ad extremum spiritum eum constanter perseverâsse, amplissimum planè testimonium dedit, cùm instantे dissolutionis suæ tempore, juxta ritum in liturgiâ nostrâ præscriptum, absolvì à peccatis desideraret. Quod postquam sanctè peractum esset, ipseque in pignus et amoris in nos sui, et gaudii quod inde perceperat, dextram venerabilis illius viri Doctoris Hollandi, Regii tum in Academiâ Oxoniensi Professoris, à quo absolutus fuerat, avidiū osculatus esset, non multis post horis, sanctam animam efflavit, et relicto nobis luctu ac lamentis, ad cœlestes ille Sanctorum choros, Deo ibi, vitâ vitali et beatâ, anteactæ suæ piissimæ vitæ præmio æternum perfruiturus, avolavit. Vides nunc et te *totum calumniatorem*, et *Rainoldum* neque *totum*, neque *ex parte* ullâ, neque *judicio*, neque *praxi*, neque *in Dogmate*, neque *in Ritibus* Puritanum esse. Nec alio sensu

^y Fr. Joh.
Defens. citat.
p. 26.

[493]

Puritanum, quām quo Orthodoxi omnes Antichristiano vestro idiomate, per summam et injuriam, et contumeliam, Puritani vocantur: *Puritanum* nempe, id est, non Papistam, non Anti-christianum.

4. Sed aliud, et quidem lepidum valdē addis de Rainoldo, et sic ais: *Erit spero mihi aliquando opportunitas, Rainoldi librum de Romanæ Ecclesiae Idololatria plenè confutandi, quo libro nunc maximè Anglia suum defendit Schisma.* De Angliâ quod attexit, ^{Cons. Red.}
^{p. 44.} *calumnia* solūm est. Nec fecit Anglia schisma, nec foveat; sed justissimis de causis, jubente Angelo, è *Babylone* secessimus, nosque ab Antichristianâ vestrâ mandrâ separavimus. Nec separationem hanc suam Angliæ, vel Rainoldi, vel cujusquam hominis scriptis, sed ex Sacrosanctis solūm Scripturis et Dei Verbo tuetur. Hoc nec aliud nobis *fidei fundamentum*. Rainoldi verò aliorumque doctissimorum sanctissimorumque hominum scripta, quorum est apud nos longa series et Catalogus, cum honore excipimus et amplectimur, non quidem ut *fidei fundamenta*: Absit: sed ut *Ecclesiæ nostræ ornamenta*. Nec aliter ea habemus, quām tot *sacras Tabellas*, quas illi servi Dei, devictis ac triumphatis quibuscum confligebant hostibus, spoliisque amplis et opimis, Deo dicārunt, et ad Ecclesiæ nostræ postes fixerunt. [494]

5. At rideo profectò, quoties te *libri illius Rainoldi refutationem* moliri, aut vel somniare cogito. Sapito: et subduc citò manum ab hâc tabulâ. Noli tam arduum et spissum opus tamque tuis humeris impar tentare. An mus cum Elephante; Lepus cum Leone, Pygmæus cum Hercule, Arachne cum Minerva, Antonius cum Rainoldo certet? Scisne qui vir Rainoldus fuit? Doctrinæ et omne genus eruditio*nis Gazophylacium* dixeris. Scriptores opinor omnes, prophanos, Ecclesiasticos, sacros, Concilia, Patres, Historias evolverat. Linguarum, quæcunque Theologo, vel adjumento sunt, vel ornamento, callentissimus: Ingenio acer agilisque, judicio gravis et maturus: labore magis quām *Adamantius* ipse indefatigabilis, memoriâ verò tam mirabili, ut in eum verissimè quadret illud apud Eunapium, *Bibliotheca ille viva, et Museum ambulans*: Sic in *omnidisciplinarum genere* versatus, quasi in *singulis operam suam omnem posuisset*. Virtute insuper, probitate, integritate, et quod palmam tenet, Pietate ac vitæ sanctimonîa tam illustris, ut sicut de Athanasio ait Nazianzenus, Rainoldum *nominâsse, vir-*

tutem ipsam laudâsse sit. Tantâ demum modestiâ, comitate, atque urbanitate, ut licet summis anteponendus esset, pene infimis tamen se æquaret. Eo nos juvenes, dum in Collegio nostro permultis annis versaretur, tam familiariter, tantoque cum fructu usi sumus, ut *quid, quoties, quantumque* in ullo doctrinæ genere discere cuperemus, ex illo, velut *inexhausto puto*, assiduè hauriremus. Noli Rainoldi, noli tanto viro te conferre, nunquam te illi, non si te ruperis, æques. Et quid dico, æques? Si *doctrinam* spectes, non tu dignus es qui libros ei bajules aut laternam: Sin *virtutem* spectes et *sanctitatem*, indignus es qui eodem quo Rainoldus die, imò vel eodem sœculo nomineris.

6. Aggredere verò vel tu, vel quis ex tuis qui judicio plus et doctrinâ valet, aggredere, inquam, opus *id refellendi Rainoldum*. Cavete verò ne idem vobis accidat quod Alberto

^a Ruard.
Tapp. explic.
artic. Theol.
Lovan. tom.
2, art. 8.

[495]

Pighio. Dum refellendi studio *Calvini Institutiones*,^a et *scripta evolvit*, in uno ex præcipuis fidei dogmatibus factus est ipse Calvinianus: *Justificat nos Deus bonitate suâ gratuitâ, dum Christo insertos innocentia et justitia Christi nos induit: quæ una ut vera et perfecta est, quæ Dei sustinere conspectum potest, ita unam pro nobis sisti oportet Tribunali Divini Judicii, et velut causæ nostræ Intercessorem eidem repræsentari.* Quâ subnixi etiam hæc obtainemus remissionem peccatorum nostrorum assiduam. *Cujus puritate relatae, non imputantur nobis sordes nostræ et imperfectionum immunditia, sed velut consepulta conteguntur, ne in Judicium Dei veniant.* Calvinum tu hæc loquutum credas.

^b Controv. 2,
tit. de Justif.
^c Justificat.
fol. 50.

^c Sleid. Com-
ment. Relig.
lib. 21.

Verè tamen ipsissima hæc sunt omnia Pighii^b tui verba. Nec dissimile accidit Paulo Vergerio Episcopo Justinopolitano in tuâ Istriâ: *Librum^c conscribere orditur, cui titulum dedit, Adversus Apostatas Germaniæ.* Dum autem confutandi causâ libros Protestantium diligenter excutit, et attentè considerat argumenta, captum se victumque sentit: et abjectâ spe Cardinalatus (qui ei à Pontifice designatus erat) ad fratrem suum Germanum, Polæ civitatis Episcopum abit. *Quid ipsi factum sit commemorat.* Frater initio territus conditionem Vergerii deplorat. Sed Vergerii pre-cibus inductus, cùm ad Scripturæ pervestigationem sese applicâisset, illudque inprimis doctrinæ Caput de *Justificatione* diligenter expendisset, cedit et ille quoque, et falsam esse Pontificiam doctrinam judicat. Itaque mutuò sibi gratulantes, populum per Istria erudire coperunt, et doctrinam Protestantium illis inculcant.

Dico tibi verum verbum. Libri Rainoldi, et Protestantium, *Sileni Alcibiadis* sunt, vobis, quibus clausi sunt, ridiculam, et monstrosam speciem præ se ferunt. Aperite, et propriùs inspicite, est Deus in illis, et Numen intus ostendunt. Sunt instar Gilgalis, aut Ramæ; *Si accedatis propriùs, irruet vel in Saules vestros Spiritus Domini, ut et vos quoque inter ipsos prophetetis.* Scit hoc probè Pontifex tuus, et Inquisitores, ideo cavent sedulò etiam sub *Anathematis censurâ*, et quod magis est formidabile, sub poena *Garuchæ, aut Aselli*, ne Gilgalem fortè adeatis aut Ramam; ne libros nostros inspiaciatis, aut vel attingatis: et quia ignoratis eos, cum Juliano condemnatis; imò hinc sit, ut sæpè Scriptorum nostrorum ne tenuis quidem fama vestras accedat ad aures.

7. Ain' adhuc, te *Rainoldi librum refutaturum*, et plenè refutaturum? Non facies, nec vel plenè vel solidè ulla ex parte unquam refelles. Poteris fortè (quod vestris solenne est) allatratre, et hîc illic arrodere, tibique dentes comminuere; refellere verò nec tu, nec Philistæorum quivis unquam poterit. Thrasonem tu tantùm agis: Gloriabundus incedis ut alter Goliah; *Accede^d ad me, puer, tradam carnem tuam volatilibus cæli et bestiis agri;* quasi homo tu esses qui integras legiones uno spiritu difflare posses. Non metuant Rainoldi scripta vel minus tuas, vel vulnera. Nil sunt aliud quām Fulgor è pelvi; et Salmonea tela. Erant quoque ex vestris Thrasonibus, qui Rainoldi *Theses*, cùm eas in lucem ederet, *Priùs à se refutandas minitarentur, quām ab ipso imprimendas.* Ecce quadraginta jam anni elapsi sunt, et illæ sine vulnere vivunt. Veritas quam Rainoldus propugnat, immota rupes est, allidere ad ipsam, eique insultare, velut furibundi fluctus potestis: sed fluctus isti dissipabuntur; nec rupem frangent, sed se. Durum est contra stimulos calcitrare. Mitte deinceps Rainoldum: cuius fama et inter bonos doctosque omnes gloria, te frustrâ ringente, indies clarescat, et crescat occulto velut arbor ævo.

[496]

^{a 1} Sam. 17.
^{44.}

CAP. LXX.

RESPONSIONES TRES ARCH. SPALAT. AD ARGUMENTUM NOSTRUM
DE VITULO, DILUUNTUR; PRIMA, QUÒD ISRAELITÆ VITU-
LUM IPSUM AUREUM DEUM PUTARENT. SECUNDA, QUÒD
DEUM COLERE IN IMAGINE NON SIT IDOLOLATRIA. TERTIA,
QUÒD HONOR IMAGINIS REDIT AD PROTOTYPUM.

BILE quâ in Rainoldum intumuerat tibi jecur jam exoneratus,
ad vitulum Israelitarum te accingis, et ad argumentum nostrum
tria respondes. Prima, tua responsio est hæc ;^f *Falsissimum est,*

^e Cons. Red.
^{p. 45.}

*et contra verum Scripturæ sensum, asserere Israelitas in illo vitulo
verum Deum adorâsse.* Bona verba, mi Domine. Ain' falsissi-
mum ? Quid si ne falsum quidem ? Quid si sacræ Scripturæ
sensui maximè consonum ? Annon *Jehova* verus Deus ? Proprium certè hoc veri Dei nomen, ut ipse indicat, Exod. iii. 15.

^g Just. Mart.
Orat. ad
Gent. p. 61.

[497]

Hoc est nomen meum in sæculum. Et Exodi xv. 3. *Nomen ejus
est Jehova, quasi dicas, Is qui est : vel ut apud Justinum^g ha-
betur, τὸ ὄν, id est, Illud Ens, quia ipse per sese, alia omnia per
ipsum, et ab illo Entia sunt.* Atque *hoc solum nomen incommuni-
cabile esse, nec creaturæ ulli unquam tributum,* docet te Cardi-
nalis^h tuus. Israelitas verò in vitulo illo *Jehovam* coluisse
demonstrant Aaronis verba, Exod. xxxii. 5. *Festum Jehovæ
eras.* *Jehovæ, non vituli ; non Apis, non ullius ex diis gentium,*
sed *Jehovæ, id est, veri Dei festum celebrabant.*

2. Ad hæc, annon ille verus Deus, qui eduxit eos ex terrâ
Ægypti ? Verus sine dubio, et ipsissimus Deus ; quod ipsi et
cognoverunt et professi sunt, cum submerso Pharaone et *Moses*ⁱ
^j Exod. 15. 1. *et filii Israelis cecinerunt Canticum Jehovæ, dicentes, Cantabo
Jehovæ, eò quòd admodum excelluit :* quem paulò antè in *Syna*
audiverunt loquentem et dicentem,^k *Ego sum Jehova qui eduxi
te è terrâ Ægypti.* At Deum illum in vitulo coluerunt, qui

^k Ib. 20. 2.

^l Nehem. 9.
18.

*eduxit eos è terrâ Ægypti ; Dixerunt^l enim, Hic est Deus tuus,
qui eduxit te ex Ægypto.* Nam quod, Exod. xxxii. 4, in plurali
numero dicitur, *Hi sunt Dii tui, id pro singulari et uno Deo
capiendum esse, nemo qui Hebræa vel extremis labris attigit,*
ignorat, quo modo et Gen. xxxv. 7, dicitur, *Extruxit ibi Jacob
altare Deo forti, eò quòd Niglu häelohim, revelati sunt ipsi Dii,*
id est, Deus illi revelatus est ; *Hi sunt, ergo, Dii, idem omnino*

sonat, ac quod apud Nehemiam dicunt, *Hic est Deus tuus*, ubi usitatissimâ omnibus metonymiâ (quâ signum et imaginem Prototypi nomine appellant) *imaginem Dei*, *Deum* vocant; ac si dixissent, *Hæc est imago et simulacrum Dei tui, qui te eduxit ex Ægypto*. Ut nisi cœcutire aut oculos eruere tibi vis, Israelitas non alium aut aliud quidquam in imagine vituli coluisse, quâm *Deum verum qui eos ex Ægypto liberaverat*, non perspicere solùm, sed et palpare possis.

3. Agnoscit hoc qui inter vos doctrinâ clarus habetur, Johannes Ferus. Illeⁿ et *Judeos Verum Deum in vitulo veneratos esse, et hoc ex ipsorum verbis patere asserit*. Nec solus Ferus in hâc sententiâ. Sunt in eâdem, fatente ctiam Bellarmino,^o Episcopus Abulensis, Card. Cajetanus, aliique; *Dicunt illi* (nec improbabiliter, ut fatetur Bellarminus) *quòd Judæi in Idolis illis quibus certum nomen inditum non erat, putaverunt se colere Deum verum*. Quare cum *Idolo* huic vituli certum *nomen inditum* non sit, vides juxta Abulensem Cajetanum, et alias ex vestris, *Judeos in vitulo Verum Deum coluisse*. Quid quòd Bellarminus ipse hoc agnoscit: *Judæi, inquit, putabant se colere verum Deum?* Et quia^q viderant in Ægypto in summo honore ^{o Lib. de Imag. c. 13,} ^{q Cap. eod. § 2.} *vitulum, putaverunt ipsum Deum cœli esse vitulum illum; et ideo illi imaginem vituli statuerunt*. Ecce, in vituli imagine *verum Deum* colere voluerunt *Judæi*, et se *eum colere* crediderunt; *Deo vero, Deo cœli imaginem illam vituli statuerunt*. Hæc veritatis vi victus agnoscit Bellarminus, quo nemo fortius, nemo quoque fraudulentius vestrum imaginum cultum tuetur. Errârunt (sic ipse sed falso putat) in *personâ* veri Dei, quem vitulum Ægyptium esse putabant, sed *vero tamen Deo, Deo cœli* imaginem statuerunt; eumque in imagine illâ coluerunt. Nec verò libet crassam Bellarmini inscitiam hîc persecui. Hoc verbo uno nunc moneo, teque id à me discere velim. Neque Israelitæ, neque prisci Ægyptii *vitulum Apim*, *Deum summum, aut Deum cœli*, existimârunt, ut ineptè putat Bellarminus; sed quia sciebant in priscorum sacrificiis *vitulum oblatum*, qui vitulus (sicut et agni et hirci) typus erat Christi mactandi, ideo vitulum illum ut *typum illius unici sacrificii* primitus habuerunt. Postea verò (quod in Serpente quoque æneo factum est) Dæmonis fraude ipsum signum prototypi honore coluerunt. Ut mihi quidem *Judæi* videantur in *Imagine vituli*, ad antiquum morem, *Christum* repræsentâsse, quem et Ægyptii prisci *suo Api* olim notârunt,

[¶] Lib. 4,
Hermath.

licet postea obliteratedâ inter eos Christi memoriâ et notitiâ, aliud quidvis potius quam Christum significari putârunt. Recte hîc Goropius^q vester, licet Antiquitatum magis quam Theologiæ peritus; *Quis non videt Christum in cruce immolatum per vitulos sacrificiorum veterum fuisse designatum?* Rursus, *Quis hîc non mox agnoscit unde Ægyptii Apin suum acceperunt, et quam fædè à veris ritibus in idolomaniam sint prolapsi, dum figuram victimæ, cuius sanguine genus humanum erat abluendum, pro Deo coluerunt?* Vitulus igitur et priscis Ægyptiis, et multò magis Israelitis, figura veræ victimæ, seu Imago Dei veri, non Deus verus habitus est: et in vituli figurâ ac imagine Deum illi verum coluerunt.

[499] 4. Dic tu verò; si non verum Deum in vitulo aureo, quid igitur, aut quem coluerunt Idololatrici illi Judæi? Adoraverunt, inquis,^r vitulum ipsum aureum, quem veri Dei divinitatem habere turpissimè errantes putabant. Hoc ego ex clarissimis sacrae Scripturæ locis, facile, ut spero, suo loco et tempore convincam. Convinces? Certè non ante Græcas Kalendas; non antequam in Cineres versa sit ea, pro qua sic stultè dimicas, Babylon. Quid? An lictor tibi cerebrum omne excussit, ut dicas Israelitas vitulum ipsum aureum, Deum existimâsse? An dementes censes Aarонem et omnes Israelitas, ut crederent aureum illum quem heri ex suis inauribus conflârant vitulum, et ipsos et Orbem universum creâsse, seque ex Ægypto liberâsse? An ipsis Ethnici stultiores, stupendioresque censes Aarónem, et populum Dei? Ne ipsi quidem Ethnici simulacula pro Diis habebant, sed Numen illud quod in simulacris colebant. Indicant hoc Dio Chrysostomus,^s et Maximus Tyrius, qui de Ethnici agentes dicunt; *Summum primùm, maximum Deum, Creatorem omnium et Conservatorem à se in simulacris ex auro et ebore factis coli.*

^t Lib. 7, cont. Cels. Indicat Origenes: *Si negent Ethnici, lapidem, vel lignum, vel æs, vel aurum Deum esse; ridiculum profectò erit id sapere aut existimare. Quis enim ea nisi stolidus pro diis habuerit? Sed Deorum sunt ista vel sacra, vel effigies quædam.* Indicat Lactantius;^u

^v Lib. 2, In- stit. c. 2. *Non ipsa, inquiunt Ethnici, simulacula timemus, Sed eos ad quorum imaginem facta, et quorum nominibus consecrata sunt.* Indicat Ambrosius,^x *Gentiles lignum adorant (omnino quomodo et vos) quia Dei imaginem putant.* Indicat Augustinus:^y *Dicunt Ethnici, Nec simulacrum, nec dæmonium colo, sed per effigiem corporalem, ejus rei signum intueor quam colere debeo.* Quis tu

[¶] Serm. 10
in Ps. 118.

[¶] In Ps. 113.

^q Goropius^q vester, licet Antiquitatum magis quam Theologiæ peritus; *Quis non videt Christum in cruce immolatum per vitulos sacrificiorum veterum fuisse designatum?* Rursus, *Quis hîc non mox agnoscit unde Ægyptii Apin suum acceperunt, et quam fædè à veris ritibus in idolomaniam sint prolapsi, dum figuram victimæ, cuius sanguine genus humanum erat abluendum, pro Deo coluerunt?* Vitulus igitur et priscis Ægyptiis, et multò magis Israelitis, figura veræ victimæ, seu Imago Dei veri, non Deus verus habitus est: et in vituli figurâ ac imagine Deum illi verum coluerunt.

[¶] Cons. Red.
p. 45.

[¶] Dio Chrys.
Orat. 12, ct
Maxim. Tyr.
Serm. 38.

^t Lib. 7, cont.
Cels.

^v Lib. 2, In-
stit. c. 2.

es, qui Aaronem et Israelitas stolidiores facis quām Ethnicos ? Hi non ipsa simulacula, sed in eis, et per ea *numen*, et in aliquibus ipsum *verum Deum* colebant ; Israelitas verò dicis *simulacrum ipsum*, et *aureum vitulum* Deum existimāsse. Dic igitur de Israelitis, quod de ejusmodi hominibus dicit Lactantius ;^z * Lib. 1, c. 20. *Quid de iis dicam, qui colunt talia* (nempe simulacula quae pro diis habent) *nisi ipsos potissimum lapides et stipites esse ?*

5. Secunda tua responsio, est hæc,^a *Ostendam verum Deum in signis etiam corporeis posse, citra omne Idololatrandi periculum, completâ Latrid adorari.* Ex quo inferre vis Israelitas non fuisse Idololatras, si verum Deum *in vitulo* aut in imagine coluissent. [500] Quasi omne signum corporeum sit *imago illius* cuius est signum : Quā argutiâ hederam vini, fumum ignis, rubum ardentem, nubem et columnam ignis, Dei imaginem dicas. Quis dubitat Deum in signis corporeis posse coli, quoties se suamque majestatem in illis signis præsentem et elucentem exhibere dignatur ? Nihil hæc ad Rhombum, nihil ad rem. Si quid vis ad propositum dicere, ostende licere vobis similitudinem ullam aut imaginem *Dei* formare : ostende licere vobis *in illis*, aut *per illas* manufactas *Dei* imagines Deum adorare : ostende licere vobis, illas ipsas *Dei* imagines, *eodem qui Prototypo debetur honore* ; id est, completâ *latrid* colere. Cur trepidas in causâ Ecclesiæ tuæ ? Cur subterfugia quæris et diverticula ? Nos apertè et clarè dicimus, neque imaginem ullam *Dei* fabricandam, neque vel *imaginem ipsam Dei*, vel *Deum in illâ*, aut *per illam* imaginem adorandam esse. Cur ab imaginibus ad *corporea signa* divertis, ad nubem, ad columnam ignis, aut similia quæ non magis *Dei* imagines sunt, quam cœlum, Sol, homo aut quodvis aliud corpus ? In corporibus et corporeis præsentiae Divinæ signis, adorandum esse Deum, et scimus et docemus. In imagine ullâ quam Deo facitis aut fingitis, Deum colendum esse pernegamus.

6. Et jure quidem negamus. Vetat enim hoc Deus. Nam, cùm ullam *sibi imaginem fingi* aut fabricari in Decalogo prohibet, eo ipso, et à fortiori, se in imagine ullâ coli vetat. Atque hoc clariùs explicat, Deut. xii. 30, 31 : *Cave ne imiteris Gentes eas, et requiras ceremonias eorum, dicens, Sicut coluerunt gentes istæ Deos suos, ita et ego colam.* Non facies similiter Domino Deo tuo. Non similiter. Gentes deos suos ut modò ostendi, *in simulacris aureis, argenteis, ligneis, et lapideis* coluerunt. Non similiter facies Jehovæ. Non ut illi deos suos, sic tu

<sup>* Cons. Red.
p. 45.</sup>

Jehovam in imagine coles. Quomodo igitur, si non similiter colendus Jehova? Deus ipse explicat; *Quod ego præcipio tibi, hoc tantum facito Domino.* Non præcepit Deus se in imaginibus coli; non igitur in imagine ullâ manufactâ Deus colendus.

Hoc tantum in Dei cultu faciendum Domino, quod ille præcepit.

^b Lib. 1, de Cons. Evang. c. 18.

[501] *Unumquemque Deum sic coli oportere, quomodo se ipse colendum esse præcepit.* Unde, inquit, *Si alio modo colerent Deum Hebraeorum, quām se colendum esse ipse dixisset, non utique illum colerent, sed quod ipsi finxissent.* Videte nunc, annon vos quoque, qui Deum in imaginibus, quod ipse non præcepit, colitis, figmentum, et idolum cordium vestrorum, non Deum

^c Aug. in Ps. 113, part. 2.

colatis? Iterum^c Ethnicis objicientibus, *Nunquid simulacris supplicamus, quia per ea supplicamus Deo?* (quæ eadem est et objectio vestra) Respondet sic Augustinus; *Illa causa est maxima impietatis insanæ: quia plus valet in affectibus miserorum, similis viventi forma, quæ sibi efficit supplicari, quām quod eam manifestum est non esse viventem, ut debeat à vivente contemni.* Plus enim valent simulacula ad curvandam infelicem animam quod os, oculos et aures habent: quām valent ad corrugandam quod non loquantur, vivant aut audiant. Docet idem Clemens Alexandrinus,^d *Essentiam intelligibilem, id est, Deum, colere per materiam (corpoream, nempe imaginem) est eam per sensum vilipendere.* Docent hoc Christianorum omnium nomine sancti martyres:^e *Nos, inquiunt, neque cerā neque lignis super-substantiale, et ante principia existentem substantiam, honorare decrevimus.* Quod si non cerā, et lignis, certè nec auro nec argento, nec in ullâ similitudine colendus est Deus. Docet idem Episcopus vester Abulensis,^f qui ex Mose observat; *Deum vetuisse, non solūm imaginem aliquam adorari, sed etiam seipsum adorari in imagine.* Quid clarius? Docet idem vester Casander;^g *Hunc, inquit, cultum qui Deo per imagines exhibetur, non satis castum et convenientem esse Deo, sed à superstitionis hominibus, à Paganis quoque excogitatum prudentissimi animadverterunt.* Docet hoc denique is, qui hos omnes docere potest,

^d Lib. 5, Stromat.

^e Quorum verba referuntur in Conc. Nic. 2, Act. 5, p. 353.

^f In c. 4 Deut. q. 4.

^g Consult. c. de Imag.

^h Spal. Scop. 5.

ⁱ Ib. lib. 7, de Rep. c. 12, n. 36.

Archiepiscopus Spalatensis: *Non excusat, inquit, ab Idolatriâ, si quis dicat, Non adoro statuam aut imaginem, sed Deum in imagine; Actio enim (adorandi) in se directè terminatur in imagine: unde remanet in ipsis doctis, materialis, in plebeis, formalis Idolatria.* Iterum;ⁱ *Potest quis idolum adorare latridi*

et asserere se Deum verum unicum et solum in illo idolo, seu in illâ creaturâ et facturâ adorare, quæ tamen adhuc est formalis idololatria. I nunc et refelle non Calvini aut Rainoldi, ut tu insulsè vocas, *argutationes*, sed Cassandrum, Abulensem, Clementem, Augustinum, Sanctos Martyres, et Christianos oinnes, Mosen, ipsumque Deum, et qui his omnibus tibi charior est, Antonium Spalatensem: Dic hisce omnibus, *Ostensurum te, licere Deum in imagine, et per imaginem adorare.*

[502]

7. Tertia responsio tua est hæc;^k *Licitè possumus coram imagine procumbere, et sic Prototypum, si sit venerabile, verâ latridâ adorare.* Prototypum? Quàm hoc languidè à te dictum! Quàm meticulosus tu in hâc causâ, et tantùm non prævaricator! Licet, inquis, *prototypum*, id est, *Deum* coram ipsius imagine latriâ adorare. Quis negat aut dubitat *Deum esse latridâ adorandum*, quounque oculos vertas, quodcumque aspicias, ubique aut ante quodcumque procumbas? Projice te ante Idolum quodvis, Jovis, Veneris, Baalis, ante ipsum, cùm in visibili forma tibi objicitur, Diabolum. Si tamen *Deum solùm*, non *imaginem*, non *Venerem*, non *diabolum* adores, nec per illas imagines *Deum*, in eo cultu, non peccas. Sic enim nec in *imaginem* nec in *Idolum*, nec in *Diabolum*, sed in *Deum solùm*, nec per *imaginem*, in eum cultus omnis fertur et terminatur. Quid hoc ad vestrum cultum, quo *Imago ipsa* cuiusque sancti *Religiosè* adoratur; quo crux et imago ipsa Crucifixi latriâ colitur à vobis, et colenda docetur? In cultu hoc vestro non solummodò Deus, sed *Crux ipsa*, et *imago Crucifixi* latriæ cultum terminat: nec Deo soli, sed ipsi quoque imagini latriâ, nec Deo, nisi per *imaginem* exhibitur. Audi tuum Cardinalem, cui tu, si viveret, pœnas abundè dares: *Imagines Christi*, inquit,^l *et Sanctorum venerandæ sunt, non solùm per accidens, vel impro-* priè, sed etiam per se et propriè, ita ut ipsæ terminent venerationem, ut in se considerantur, et non solùm ut vicem gerant exemplaris. Nec asserit hoc solùm, sed pluribus rationibus confirmat: *Probatur*, inquit, *quia Concilium septimum vult imagines Christi esse adorandas per se, et propriè aliquo cultu: quia si imago non esset veneranda nisi impropriè, quia nimirum coram illâ, vel in illâ, aut per illam adoratur exemplar, certè licebit simpliciter negare imagines adorandas esse.* *Quod enim non dicitur nisi impropriè, simpliciter negari potest.* Docent hoc idem Thomas Bonaventura et alii, qui dicunt^m *imaginem et*

^l Bell. lib. de Imag. c. 21,
§ Nunc.

ⁿ Ib. lib. eod.
c. 25,
§ Præterea.

[503]

exemplar eodem cultu coli. Ideoque non Christum solùm, sed et *ipsam imaginem Crucifixi latriâ colendum esse.* An decuit te Archiepiscopum, pugilem Philistæorum, qui processeras in aciem, probro affecturus Israelem Dei, sic trepidare in Pontificis tui causâ, sic declinare ac subterfugere id quod *Caput causæ* est, quasi prævaricari velles, et prodere causam Ecclesiæ tuæ? Non audebas dicere *Imaginem*, dicas *Prototypum*, id est, Deum coram, aut ante imaginem, Latriâ colendum.

8. Putemus te, quod Romanum pugilem oportuit, dixisse, *Imaginem colendam esse propter Prototypum*, nec in eo injuriam ullam fieri Prototypo puta Christo, si ut ipse, sic illius quoque imago latriâ adoretur, quia *Honor imaginis refertur, et transit ad Prototypum*; nec sic tamen effugies, neque hoc fculneo folio Idololatriam Ecclesiæ tuæ unquam occultabis. Scio non esse vobis in hâc causâ alium vel speciosum magis prætextum, vel frequentiùs usurpatum, quâm sunt illa Basilii et Athanasii verba, *Honor imaginis ad Prototypum reddit.* Triumphant in eis sæpissimè Nicæni Patres,ⁿ et post eos vestri ferè omnes. Seriò tu mecum rem perpende, et efficiam ut non solùm fraudem, eamque multiplicem tuorum hominum hîc perspicias, sed inseitiam quoque ac infantiam.

9. Primò, cùm quia vel Prætores, Judices, aliosque qui Imperatorum ac Regum *personas* gerunt, vel eorum *verilla, Insignia, Cathedras, Sigilla*, aut *Imagines* quibus vel *personas* suas, vel majestatem, autoritatem, aut voluntatem suam aliis significare volunt, aut repræsentare, qui hæc honorant, ii in honore isto, quem hisce ab Imperatoribus Regibusque approbatis, ac institutis, deferunt, *Prototypum* ipsum, Imperatores nempe ac Reges verè honorant: Sicut è diverso, injuriæ, contumeliae, et opprobria quæ his inferuntur, non mutis et inanimis signis, sed *ipsis Regibus* inferri meritò censemur. Deus verò quia imagines sui *manufactas* nullas *instituit*, sed fieri *vetuit*, quia *Imagines* nullas *coli* prohibuit, quia se in *imaginibus* velle *coli*, nusquam significavit, sed hæc omnia figmenta sunt hominum praeter et contra Dei mandatum instituta; ideo qui istiusmodi *Dei imaginibus* cultum et honorem defert, non *Prototypum*, non Deum, sed cordis sui *figmentum*, et idolum colit et honorat; Deoque, quantùm in ipso est, honorem detrahit, quia illum, *non eo quo ipsi voluit*, et quo mandavit, sed quem *ipse confinavit*, modo colit, colendumque docet, atque ita figmentum suum, mandato Dei

ⁿ Theod. Act. 3, Leont. Act. 4, Petrus, Tharas, et Vict. Act. 4, Epiphanius nomine totius Synodi Act. 6, p. 367 et 376.

[504]

anteponit. A *licitis*, et *legitimè institutis* ac approbatis Imperatorum imaginibus, cathedris aut sigillis, ad *illicitas*, et *contra Dei mandatum institutas* imagines, invalidum prorsus est et sophisticum argumentum.

10. Deinde, Honor qui Insignibus, sigillis, cathedris, aut imaginibus Imperatorum ac Regum tribuitur, *Civilis tantùm honor est*, ut tuus te Cardinalis^o docet. Eo, *civilem* ex parte illum, quem Prototypis, nempe Regibus debemus honorem, exprimere nos erga ipsos, Reges *ipsi voluerunt*; ideoque ut *civilem* erga ipsos honorem eo modo exprimamus, et justum est, et æquum; Honor verò et cultus quem imaginibus Sanctorum omnium tribuitis, *Religiosus* est, qualem et *ipsis Sanctis* deberi putatis; *Religiosus* verò *cultus nullo modo* (tua verba^p agnoscis) *est ulli creaturæ*, sive *in se*, sive *in suā imagine exhibendus*. Honor præterea et cultus, quem *Imaginibus Dei*, *Cruci* et *Imagini Crucifixi* tribuitis, et tribuendum docetis, Honor est, et *Cultus Latriæ*, quæ Deo soli debetur. Quare cùm cultus ille quem Sanctorum simul ac Dei, *Imaginibus* datis, *Idololatricus* verè et formaliter sit, non potest honor aut cultus talis imagini exhibitus, redire aut transire ad *Prototypum*, neque in honorem vel Dei vel Sanctorum cedit, sed in summam injuriam ac contumeliam Dei vertitur. Quanta hîc iterum Nicænorum Patrum et vestrorum hominum *fraus!* quanta *inscitia!* ab honore *civili*, et *licito*, humanarum imaginum, velle cultum *Religiosum*, et *Idololatricum Imaginum Dei*, et Sanctorum concludere.

11. Tertium est adhuc nec dissimile peccatum, quòd vos vestrumque illud Nicænum Conciliabulum, *sanctos Patres in societatem perfidia*, et *Idololatriæ* vestræ pertrahere conamini. Illi nec imagines ulla *religioso cultu* adorandas, nec *Latriam* ullis imaginibus exhibendam, nec *Imaginem* ullam Dei, *in quâ aut per quam* coli possit, fabricandam senserunt. Vos tamen ut proselytos vestros indoctos, et simplices homines, specioso hoc *Patrum* nomine fallatis, Orthodoxum Patrum sensum, ad *vestrum religiosum*, *superstitiosum*, et *Idololatricum* imaginum cultum, summâ fraude ac perfidiâ miserrimè distorquetis. Sancti Patres ex eo (in quo omnes consentiunt) quòd *Honor imaginis reddit ad Prototypum*, ideo honorem qui imagini Dei *increatae*, ab æterno genitæ, Deoque dilectissimæ defertur, *ipsi Deo* deferri verissimè concludunt. Vos sic eos torquetis, ac si ex hoc quòd *Honor imaginis reddit ad Prototypum*, ideo honorem et cultum qui ima-

^o Bell. lib. do
Imag. c. 12,
§ Argumen-
tum sextum.

^p Spal. Scop.
5, et lib. 7,
de Repub.
c. 12, n. 59.

ginibus Dei manufactis à vobis exhibetur, ad Deum referri et redire dixissent, quod ille ne per somnium quidem unquam cogitârunt.

^q Lib. 4,
contr. Arian.

Clara sunt Athanasii^q verba, Qui adorat imaginem (Regis adoratione civili) in illâ adorat ipsum Regem: quippe cùm ipsa imago nihil aliud sit, quam Regis forma ac species. Quoniam igitur Filius est imago Patris, necesse est, ut cogites Deitatem Patris ipsam essentiam Filii constituere. Et iterum, ^r Qui Regis imaginem videt, Regem videt, et dicit, En tibi Regem, neque tamen duos Reges constituit: ita quoque dum imaginem Patris, et Patrem commonstras, unam tamen Patrem, et unam Deitatem Patris,

^s Lib. de Spir.
Sanct. c. 18.

et Filii commonstras. Clara item Basillii^s verba, quæ toties vobis in ore: Quomodo, inquit, si unus et unus, non duo Dii? Et respondet, Quia etiam Regis imago Rex dicitur, et non tamen duo Reges. Quemadmodum enim potestas una est quæ nobis dominatur; sic etiam glorificatio una est et non multæ, propterea quod imaginis honor ad exemplum transit. Quod igitur hic est imitativè imago, idem illic naturaliter est filius. Quod et alibi

^t Basil Serm.
cont. Sabel.
et Arian.

explicans ait, ^t Unum exemplar est, et una item imago: genitus ex Patre Filius, et naturaliter exprimens in seipso Patrem, velut imago quidem identitatem habet. Neque enim qui in foro imaginem Regis intuetur, et Regem dicit eum qui pictus in tabulâ est, duos Reges confitetur, nec exemplar, Regis appellatione privat, immò potius illius honorem per hujus confessionem confirmat: Ita et hîc cùm audiveris imaginem (Dei) spendorem gloriæ intellige; quæ est substantiæ divinæ character. Atque sic imaginis ratio prout Deum decet accepta, unitatem Deitatis nobis declarat. Hæc nec alia est Patrum mens; Honorem divinum et latriam qui Imagini Dei, id est, Christo datur, ad Deum Patrem transire docent, sicut honor civilis qui imagini Regis datur, ad Regem refertur. Honorem verò et cultum qui imaginibus Dei manufactis tribuitur, non ad Deum, illiusve honorem transire; sed ad Dei contumeliam et fabricari, et coli tales imagines, verè et constanter docuerunt. An æquum est aut vos, aut Nicænos Patres, Sanctorum Patrum verba, contra perspicuam ipsorum mentem, ad imagines Dei manufactas torquere, quæ de Imagine illâ unicâ Dei æternâ, et consubstantiali loquuti sunt. Sed danda et Nicænis Patribus, et vobis venia: malis artibus mala causa fulcienda est.

[506]

^u Cons. Red.
p. 46.

12. Conclusionem nunc attexit de vitulo et cultu Deo per imaginem exhibito. *Qui hujusmodi, inquis, ^u adorationem tan-*

*quam verè et propriè de se Idololatricam damnant, ne pilum quidem in se veri ac solidi Theologi habent: Satis hoc Thrasonicè, id est, insulsè. Verè, Vitulo tu dignus, qui in vestrâ Asinorum mandrâ Capitaneus fias, et novus Induperator imperium habeas in belluas. Præmissæ tuæ exiles, enerves, arundineæ, vitulinæ. Conclusio quam ex eis infers, tumida, typhoea, Goliathica, Atlante validior, et Tauro grandior. Ego ex præmissis quas jam demonstravi, conclusionem aliam apponam. Cùm Ecclesia tua Romana, adorationem, et *religiosum cultum*, qui te fatente, Deo soli convenit, imaginibus omnibus sanctorum tribuat; Cùm Imagines Dei contra ipsius mandatum et *fabricet, et adoret*: Cùm Crucis et imaginibus Crucifixi *Latriam* quæ Deo uni solique debetur exhibeat, et exhibendam doceat, qui vel istam imaginum adorationem, vel Ecclesiam tuam Romanam in hâc adoratione Idololatricam esse non agnoscit, ne pilum quidem ille habet vel pietatis, vel veræ ac solidæ Theologiae.*

CAP. LXXI.

DE CULTU EUCHARISTIÆ; UBI VANITAS ARCH. SPALAT. DEMONSTRATUR, CUM DICAT, IN CULTU QUEM EUCHARISTIÆ EXHIBENT, NE SUSPICIONEM QUIDEM ESSE IDOLOLATRIÆ.

A SANCTORUM Invocatione, et cultu imaginum, pergis ad tertium quod proposueras de apertâ Romanæ Ecclesiæ Idololatriâ caput, *Eucharistiæ nempe adorationem*. Objiciunt, inquis,^a nobis apertissimam in sacrosanctâ Eucharistidâ adorandâ ^{Cons. Red. p. 46.} *idololatriam, panis videlicet adorationem*. Objicimus quidem, et meritò. Quid tu habes quod opponas? Ne suspicari quidem, inquis,^b possunt adversarii nos in hâc Eucharistiæ adoratione, ^{Ib. p. 47.} *idololatriæ errori esse obnoxios*. Quid ais? Ne suspicari quidem possunt? Quorsum igitur tot, tamque grandia volumina à vestris scripta, ut crimen hîc Idololatriæ eluatis cuius ne suspicio quidem ulla est, imò nec esse potest? Nostin' Dominum Archiepiscopum Spalatensem? vide, annon te ille doceat suspicionem aliquam hîc subesse; aut subesse posse? Hæc ut scis illius verba sunt, etiam Ecclesiæ Catholice nomine conscripta: *Heu, inquit, pani huic preces funduntur, et adoratio quasi unico* ^c Spalat. Scop. 1.

[507]

et vero Deo præstatur, quæ est maximè expressa, propria et formalis idololatria. Satin' hoc clarè? Sed et iterum audi, *Ab hoc grandi impossibilis et incomprehensibilis Transubstantiationis errore, per quem panem volunt verè et realiter in verum, vivum et integrum Christi Corpus transmutari, oritur vera et realis Idololatria in missâ, in quâ elevatur hostia ut pro vero Deo adoretur, et tamen verè ac realiter verus est ac realis panis.* Quàm tu, ex quo in mandram rediisti, verè in stipitem transubstantiatuſ es, qui cùm et nostros scias argumentis clarissimis, nec unquam solvendis, Idololatriam hîc vestram demonstrare, et tuipſe Idololatriam in hoc *propriam et formalem* à vestris committi non fatearis solùm, sed Ecclesiæ Catholicæ nomine orbi universo promulges, nunc tamen quasi mentis simul ac fidei naufragium fecisses, jactitas, ne *suspicionem quidem ullam Idololatriæ esse, imò nec esse posse* in vestrâ Eucharistiæ adoratione?

2. Sed videamus quàm bellè vos Idololatras in hoc non esse probes. *Nobis, inquis,*^d *præsentia realis ac corporalis corporis et sanguinis Domini in Eucharistiæ sacrosanctis mysteriis est certissima.* Papæ, *Certissima?* Non est vobis de hoc certitudo *fidei*, quæ infallibilis est. Et benè sanè vobiscum ageretur, si *moralis*; at vix *conjecturalis* quidem certitudo hîc vobis est. Audi enim quid seriò dicam, quòdque cùm opus erit, certissimis, clarissimisque argumentis me demonstraturum suscipio. Certitudo vobis nulla, neque quòd is qui consecrat *Sacerdos* sit, aut vel *baptizatus*, neque quòd *intendit* facere quod facit Ecclesia: neque panem unquam *transubstantiatum* esse in Christi Corpus, neque quòd *possibilis* sit ita *Transubstantiatio*, quam tu^e et verè *impossibilem* vocas, nihil horum certò ac infallibiliter vel scitis, vel sine speciali revelatione, scire potestis. Addo panem in Corpus Christi transubstantiari, neque ex *Scripturis*, neque ex

^c Spalat.
Scop. I.

[508] *Conciliorum*, aut *Patrum*, qui antè sexcentos à Christo annos vixerunt, decretis ac scriptis, neque *sensu*, neque *ratione* ullâ, aut scitis, aut scire potestis: Etiam panem *non Transubstantiari* in Corpus Christi, et *Scripturæ*, et *Concilia*, *Patresque* quos dixi, et *Ratio*, et *sensus* certò demonstrant. Vos tamen de *præsentia* Christi corporali in Eucharistiâ *certissimi*; cùm neque ex *Scripturis*, neque testimonio priscorum Patrum, neque *sensu*, neque *Ratione* certi sitis, sed vanam solùm, ineptam, et *impossibilem* de hoc *opinionem* foyetis, et ut *Idolum* vestrorum cordium colitis.

^d Cons. Red.
P. 47.

3. Quomodo verò vos ab Idololatriâ tu hîc excusas ? *Nos,*
inquis,^f ipsum Corpus Christi de se ob unionem hypostaticam ^{f Cons. Red.}
adorabile verâ latrid sub speciebus latens adoramus. Benè dixi
et signanter Latens. Certè enim latet oculos *Corporis*, oculos
Rationis, oculos *Hominum*, oculos *Angelorum*, oculos *glorificatos*,
oculos aliorum, oculos *ipsius Christi*. *Corpus Christi* (inquit
Durandus)^g *in hoc Sacramento non videtur ab oculo vel suo, vel* <sup>g In 4. Sent.
Dist. 10, q. 4,
n. 5.</sup>
alieno. Addit *Richardus*,^h *qui per omnia consonat Thomæ, quòd*
oculus corporalis nec per naturam, nec per gloriam, nec per mira- ^{h Rich. cita-}
culum potest videre Corpus Christi in Sacramento. Utque ait ^{h Rich. citata}
Thomas,ⁱ Quomodo sit in Sacramento, neque sensu, neque imagina- ^{4, Sent. Dist.}
tione perceptible est. <sup>i Part. 3, q.
76, art. 7.</sup>

4. Verùm dic seriò ; An latens illud *Corpus Christi de se*
adoratis ? An de se adorabile est latria ? Cave ne Anthropo-
latræ, sitis, et in illud anathema Sancti Ephesini Concilii^k inci-
datis, Si quis dicere audet hominem assumptum unà cum ipso Deo
Verbo adorandum, unà cum illo glorificandum, unà cum illo tan- <sup>k Anath. 8, et
Conc. Ephes.
approbat
habetur, tom.
1, art. Conc.
Ephes. c. 14.</sup>
quam alterum in altero existentem, Deum appellandum, et non unà
potius adoratione Emanuelem honorat, unamque illi glorificationem
attribuit, quatenus Verbum caro factum est, anathema sit. Iterum, <sup>l Cyril. de
recta fide ad
Theod.</sup>
Ergone Emanuelem ut solum hominem adorabimus ? Minimè
gentium : Istuc enim nihil aliud foret, quàm errare et delirare.
Hoc explicans Durandus,^m ait, Dicendum quòd humanitas Christi <sup>m In 3, Sent.
Dist. 9, q. 2,
n. 13.</sup>
propriè non adoratur, cùm non sit res per se subsistens, nec est
ratio per quam debeatur Christo adoratio latriæ ; et in hanc rem
citiat glossam, quæ dicit, quòd caro Christi non est adoranda
adoratione Latriæ, quæ soli Creatori debetur. Nolo tibi litem hîc
intendere. Verba tua, Ipsummet corpus adoramus, et corpus de [509]
se adoramus, malè sonant. Moneo igitur, si mens tibi sana,
sint itidem et verba. Nolo in causis fidei verborum strophas.
Dic igitur (quod sensisse te opinemur) Christum ipsum, cuius
corpus in illis speciebus præsens est, adoramus.

5. Est verò et aliud quod mihi explicari valdè velim. Putemus subesse illis speciebus ipsummet Christi corpus, an ideo in illis latens Christi corpus, magis à vobis in hostiâ adorandum, quàm ipsa *Deitas Christi* latens in pane, in ligno, in lapide, in sacrificio, in quovis homine, est in illis adoranda ? Ratio adorationis vestræ, est præsentia Deitatis, quia Christus Deus ibi latet. Cùm igitur ratio eadem adorationis sit in aliis quæ dixi, cùm verè ac realiter Christus Deus sit in pane, in lapide, in

quovis homine, cur non procumbitis ad pedes eujusvis sacrifici, eujusvis hominis, ut Christo in illis latenti latrām exhibeatis? De præsentia Christi, quā Deus est, in illis omnibus certissimi estis: de præsentia Christi, quā homo est, in aut sub illis speciebus panis incertissimi estis. Si Christum hominem et illius corpus, à speciebus sub quibus latet, sejungens potestis, potestis similiter, et Christum Deum illiusque Deitatem, à quovis lapide, sacrifico, et homine in quibus omnibus latet, eādem ratione secernere. Non major metus Idolatriæ, aut adorandi hominem, aut lapidem in quibus latet Christus Deus, quām est metus Idolatriæ, aut adorandi hostiam in quā latet Christi Corpus? Exime animo meo hunc scrupulum, et erit tibi gratia magna. Dic clarè, cur Corpus Christi quod illic putatis præsens, adoretis; et Deitatem Christi, quam hīc certò scitis præsentem esse, non adoretis.

6. Addis adhuc aliud, et id quidem perridiculum. *Præsentiam, inquis, n̄ hanc realem et corporalem Christi nos supponimus.*

^{n̄ Cons. Red.}
p. 47.

Itidem planè, qui Jovem, Venerem aut Bacchum adorant, supponunt Jovem aut Bacchum Deum verum esse: Hoc supposito, adorant illos, et adorandos defendunt. Ut illi, sic vos falsum supponitis. Ex falso supposito, falso religio, falsus et idolatricus cultus, falsum quodvis consequi potest. Suppone tu

[510] Idolum quodvis, Mammona, aut ipsum Diabolum Deum tuum esse, ex hoc supposito, poteris tam strenuè, tam verè, tam piè Arcam tuam, aut ipsum Diabolum adorare, et adorandum defendere, quam nunc ex falso hoc supposito, hostiam adoratis, et adorandam dicitis.

CAP. LXXII.

TRANSUBSTANTIATIO NON PROBATUR VEL EX CAP. VI. JOHANNIS,
VEL EX VERBIS CHRISTI, MATT. XXVI. 'HOC EST CORPUS
MEUM,' SED EX UTRISQUE LOCIS REFELLITUR.

^{n̄} Ib.

AT *suppositio*, inquis, ^{n̄} nostra nobis de fide certa est. Non est. Opinione solūm, ac conjecturis, eisque vanissimis nititur: Profers duo è Scripturis testimonia. Unum è Johannis vi. Alterum ex Matt. xxvi. Ego verò, nisi Transubstantiationem

vestram illis locis non tradi, nisi etiam inde everti clarissimè convincam, pedibus ibo in tuam sententiam.

2. *Promisit*, inquis, *Christus, Johannis vi. 51, se daturum carnem suam, Panis quem ego dabo caro mea est.* Sed non dixit, *Panis quem dabo in Eucharistiā dentibus comedendum, panis ille est caro mea : Dixit, Panis quem dabo ; dabo nempe in cruce immolandum, dabo fidelium omnibus cordibus, fide comedendum, Panis ille est verè caro mea.* Christus ipse, se non de *Sacramentali*, sed *Spirituali* esu loqui, demonstrat, cum ait v. 40, *Omnis qui credit in eum, habet vitam aeternam : et v. 35, Qui venit ad me, nequaquam esuriet : et qui credit in me, non sitiet unquam.* Quid est venire ad Christum, nisi credere in Christum ? *Non enim ad Christum ambulando currimus, sed credendo.* Fide editur Christi Corpus, fide sanguis ejus bibitur. Fides famem animæ tollit : fides sitim Spiritus extinguit, et præter fidem nihil. Quòd si de Sacramentali esu loqueretur Christus, quomodo verum esset, quod dixit v. 51, *Si quis ederit ex hoc pane, vivet in aeternum ?* Panem Sacramentalem Judas edit, et reprobi multi, qui tamen cum Judâ moriuntur in aeternum. Quare certissimum est, panem *Sacramentalem*, panem Eucharistizatum et consecratum non posse hic intelligi. Certè enim non omnes qui eum panem edunt, vivent in aeternum ; at de Pane illo quem Christus significavit, ipse dicit, *Quicunque panem illum manducat, vivet in aeternum.*

3. Dein de carne suâ et sanguine dicit Christus, v. 53, [511] *Amen, Amen, dico vobis, nisi ederitis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Habent vitam in se infantes ; habent et adulti multi adhuc catechumeni, qualis erat Valentinianus, quorum tamen nemo carnem Christi et sanguinem in Sacramento, aut sacramentaliter unquam ederunt, biberuntve. Ut Valentinianum, sic et alios sine Eucharistiâ, etiam sine baptismo morientes, *fides ipsorum abluit, et salvos facit.* *Quicunque*, inquit, Augustinus^r (adultus sit aut infans, nam et infantes martyrio coronari posse docet), *quicunque etiam non percepto regenerationis lavacro, pro Christi confessione moriuntur, tantum in eis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte baptismatis.* Et iterum, ^t*Etiam atque etiam considerans invenio non tantum passionem pro nomine Christi, id quod ex baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem, conversionemque cordis, si fortè ad celebrandum mysterium*

^q Hunc sua
fides abluit
et voluntas.
Ambros. de
obit.

Valentia.

^r Lib. 13, de
Civit. Dei,

c. 7.

^s Aug. lib. de
Orig. Animæ

ad Hier. c. 16.

^t Lib. 4, de

Baptis. c. 22.

baptismi in angustiis temporis succurri non potest. Ecce, defectum non *Eucharistiae* solùm, sed et *Baptismi*, tam in infantibus quàm in adultis, supplet martyrium; supplet et fides. Defectum verò non edendi carnem Christi, et bibendi illius sanguinem, nihil quidquam vel in infante, vel in adulto supplicere potest; nam *nisi ederitis carnem Filii hominis, et sanguinem ejus biberitis, non habebitis vitam in vobis.*

4. Ad hæc si de carne suâ et sanguine in Sacramento, edendo, bibendoque capiantur illa Christi verba, Joh. vi. misserrima omnino laicorum omnium apud vos conditio. Edunt quidem, ut vos putatis, carnem: sed an *bibunt* sanguinem? an *Bibunt* ex calice? Quia *non bibunt*, omnino vitam non habent in ipsis: Laici ad unum omnes per vos exitio devoti. Certè enim tam necessariò exigit Christus, ut *bibant*, quàm ut *manducent*, quia nisi ederitis carnem meam, et *biberitis sanguinem*, non habebitis vitam in vobis.

5. Vides nunc luce meridianâ clarius esse, non posse verba Christi, Joh. vi. de *Sacramentali pane* intelligi. Panis ille cœlestis, panis vitæ, de quo illie agitur non dentibus, sed mentibus, non ore, sed corde manducatur. *Credere*, inquit, Augustinus,^u *hoc est manducare cibum qui non perit.* *Ut quid paras dentes et ventrem?* *Crede et manducasti.* *Credere*^x *enim in eum, hoc est, manducare panem vivum;* qui credit in eum, manducat, invisibiliter saginatur, quia invisibiliter et nascitur: Ut alios mittam, rectè hîc Jansenius^y vester: *Cum vel non Catholicè, vel non satis commodè locus iste Joh. vi. intelligi possit de mandu- tione Sacramentali, nec ille sit proprius Scripturæ sensus, restat totum hunc locum convenientissimè intelligi de manduca- tione spi- rituali, quæ est per fidem in carnem traditam in cruce, et san- guinem effusum pro nobis.*

6. Quid quod Transubstantiationem vestram evertunt penitus illa verba Christi, Joh. vi. Si enim panis verè ac realiter transubstantietur in carnem Christi, tum quicunque Sacramentalem illum et consecratum Panem manducat, ille Christi carnem verè manducat. Vivet igitur in æternum: nam *si quis*, ait Christus, v. 51, *ederit ex hoc pane, vivet in æternum:* et v. 54, *Qui edit carnem meam, habet vitam æternam.* Neque ait Christus, Qui manducat dignè carnem meam; sed simpliciter, *Qui man- duca- carnem meam.* Carnem ejus *indignè* nemo manducare potest. Hoc disertè docet Augustinus,^z *Hujus rei* (corporis

^u Tract. 25
in Joh.
^x Ib. Tract.
26.

[512]

^y Conc.
Evang. c. 59.

^z Tract. 26,
in Joh.

nempe et sanguinis Christi) *Sacramentum in dominicâ mensâ sumitur, quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitium: Res verò ipsa cuius et Sacramentum est, omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicunque ejus particeps fuerit, sumitur.* Aut igitur fatendum, reprobos nullos carnem Christi sumere, ideoque nullam esse Panis in carnem Transubstantiationem; aut dicendum est, Judam et multos reprobos æternâ vitâ frui, ac donandos esse, quia quicunque *Panem vitæ, seu Christi carnem manducat, vivet in æternum.* Vedit hoc Jansenius vester, ideo candidè sic profitetur,^a *Hic jam manifestum evadit, non omnes hoc loco dici manducare carnem Domini, et bibere ejus sanguinem, qui Sacraenta corporis et sanguinis Domini sumunt, cùm non omnes Christum habeant in se manentem.* Ita prior hic quem citas locus, multis modis te tuamque causam jugulat.

^a Conc.
Evang. c. 59.

7. Locus alter, qui vestris Achilles habetur, est Matth. xxvi. 26. Ubi Christus ait, *Hoc est Corpus meum.* Sed et hic quoque Transubstantiationem funditus evertit. Quid vox illa, *Hoc demonstrat in Verbis Domini?* Demonstrativum enim Pronomen esse, non opinor dubitabis. Aliquid ergo, idque tum præsens, cùm prolata est, demonstrabit. Nam *si quis dígito aliiquid ostendat, valdè absurdum videtur, et meritò Cardinali^b tuo dicere Pronomine illo, etiam cùm illud effert, non demonstrari rem præsentem.* Demonstrat etiam Substantiam hic non accidentia, ut verè et solidè probat Dominicus Soto,^c aitque secundūm usum communem loquendi (quem Christus sequitur) *Pronomen Hoc substantiam demonstrare.* Quod Jansenius^d quoque agnoscit, *Hæc, inquit, est propria vis Pronominis, Hoc, ut substantiam demonstret, est enim demonstrativum Substantiæ.* Demonstrat etiam rem illam quamprimum effertur, et priusquam reliqua orationis pars pronunciatur. *Demonstrativa Pronomina, ait tunc Cardinalis, mox indicant certum aliquid, etiam antequam sequantur cæteræ voces.* Clara hæc sunt, et in his convenimus omnes. Tene hæc firmiter, et causa statim exitum habebit.

8. Quæro nunc, quidnam illud sit, quod tum *præsens* per Pronomen *Hoc* demonstratur, antequam *ultima vox* profertur? Idenim quocunque sit, *subjectum est*, ut rectè agnoscit Cardinalis,^f in hæc propositione, ideoque notius *prædicato esse debet.* Quidnam igitur est? Hic sanè apud vos scinditur incertum studia in contraria vulgus. Aliis, ut Scoto,^g est *hoc Ens:* aliis, ut Aquinati,^h est *substantia in communi.* Aliis, ut Bellarmino,ⁱ *ut Ad ib.*

^c In Lib. 4,
Sent. Dist. 9,
q. 2, art. 2.

^d Concord.
Evang. c.
131.

^e Bell. loc.
cit.

^f Bell. lib. 1,
de Euch. c.

10, § Porro.

^g Scot. ap.

Bell. lib. cit.

c. 11, § Ad ib.

^h P. 3, q. 78,

art. 5.

ⁱ Loc. cit.

§ Ad ib.

^k In 4. Sent.
Dist. 8, q. 2,
et 3.

^l Antid.
Evang. in
Matt. 26.

^m In 4. Sent.
Dist. 8, et sic
eam sensisse
ait John
Gray, in sua
summa
Theol.

ⁿ In disput.
cum Theo.
Bez. ap.
Melch.
Adam. in
vita Beza.

^o Concord.

Evang. c.

131.

^p Bell. lib. 1,
de Euch. c.
11, § Ut.

^q Ib. § Est

igitur.

^r Gloss. in c.

Timorem

Dist. 2, de

Consec.

[514]

^s Bell. lib. 1,
de Euch.

c. 9.

^t Stapl.

Antid.

Evang. in

Matt. 26. pp.

341, 342.

^u Bell. loc.

prox. cit.

^f Lib. 1, de
Euch. c. 11,

§ Ad ultim.

notat, *Accidentia seu species panis*. Respondeo, inquit, *formaliter in hâc propositione demonstrantur Species, sed in obliquo, mutando scilicet Hoc in voces istas, sub His*. Aliis, ut Petro de Aquila^k et Stapletono,^l notat ipsum *Corpus Christi*, quod est prædicatum : Aliis, ut Magistro Laudanensi,^m et Sorbonistæ,ⁿ est *Individuum vagum*. Aliis, ut Jansenio,^o est *Substantia indeterminata, velata his accidentibus*. Aliis, ut Bellarmino, modò,^p *Hoc Edulium* : modò,^q *Contentum sub his speciebus* : Et quot ferè homines, tot sententiae. Ad extreum accedit Crito, qui item hanc dirimat ; is in Juris glossa, velut ex tripode sententiam fert, *Dico quod per hanc dictionem Hoc, nihil demonstratur*. Vide quâm hâc vobis nutent omnia ; et quâm vani tui sunt, qua verba^r Christi non figuratè, sed propriè accipienda docent : *Sensu literalis tenendus est* : *Contextus Sermonis Christi nullum tropum admittit, eademque perspicua plana*,^r et clarissima verba esse, clamitant : cùm tamen de unicâ hâc misellâ voculâ sic digradientur, ut iis lectis incertior multò sis, quâm dudum fueras, eandemque sic distrahanter et torqueant in tam multas formas, ut tandem ad *Nihilum planè significandum deducant*.

9. Vide proximo loco, quâm facilis, quamque perspicua sit nostra verborum Christi explicatio : Panem accepit Christus ; pani benedixit, benedictione illâ seu precibus ad sanctum hunc sublimem, cœlestem et mysticum usum consecravit, ut Symbolum esset non solùm *significativum*, sed *efficax*, et *instrumentaliter*, sed *spiritualiter* exhibens credentibus corpus ejus : de Pane sic benedicto, consecrato, ac benedictione Christi mutato (quod vi veritatis victus agnoscit Bellarminus,^f *Dedit panem benedictum, et benedictione mutatum*), de Pane, inquam hoc, à vulgari ac communi, ac sacrum hunc est cœlestem usum sic mutato dixit, *Hoc est corpus meum* ; Hoc quod accepi, quod fregi, quod consecravi, quod dedi vobis ad edendum, Hoc est corpus meum.

10. Et quidem quod *Panis* jam consecratus, et præter panem nihil quidquam demonstretur vel demonstrari possit, per Pronomen illud demonstrativum *Hoc*, ex ipsâ vestrâ doctrinâ et certò et liquido constat. *Rem enim aliquam, imò Substantiam aliquam, tum cùm vox illa Hoc prolata est, præsentem demonstravit Christus* : Nullum verò aliud vel *Ens*, vel *Substantia*, vel *Corpus*, vel *Individuum*, vel *Edulium*, vel *contentum sub illis speciebus panis*, nullum, inquam, præter Panem præsens erat, aut demon-

strari tum potuit, quando vox illa *Hoc* prolata est. Panis enim qui antè erat, sine omni dubio adhuc remanebat, nec vel corruptus, vel annihilatus, vel transubstantiatus erat, ante ultimum instans totius orationis prolatae. *In ultimo instanti quo profertur vox ultima, ponitur conversio panis in Corpus Christi*, ait Cardinalis.^g *Hæc conversio, inquit Aquinas, non fit successivè, sed in instanti, et ista conversio fit in ultimo instanti prolationis verborum, est primum instans in quo est in Sacramento Corpus Christi, in toto autem tempore præcedenti est ibi substantia panis.* Eadem est glossatoris,¹ eadem aliorum sententia. Audi pro omnibus Jansenium,^m *Dicendum est, quòd ante consecrationem completam, quæ perficitur, et fit in momento terminante verborum prolationem, substantia illa* (quam pronomen *hoc* demonstrat) *est panis.* Ultimo illo instanti verba omnia Christi jam integrè prolata erant. Loquutio enim, sicut motus, et omnia successiva, desinit non per *ultimum sui esse* (ultima enim pars motus, aut loquutionis nulla est, aut esse potest, in quo foedissimè errat Aquinas) :ⁿ sed desinit per *primum sui non esse.* Quare quandiu pars ulla loquutionis erat, et quoad tota verborum istorum, *Hoc est corpus meum, prolatio plenè et actu finita esset, sub speciebus illis remanebat panis, et præter panem nihil; ut certum sit Pronomine illo Hoc, panem in illâ loquutione demonstrari, et præter panem demonstrari nihil posse.*

11. Idem adhuc clariùs ex alterâ Sacramenti parte liquet, in quâ figuratam esse Christi loquutionem, ne ipsa quidem per vicacia negare potest. In eâ Christus priùs dixit,^o *Bibite ex hoc omnes, deinde morâ interpositâ, novâ sententiâ adjecit; Hoc est enim sanguis meus Novi Testamenti.* Certissimum enim est, cùm dixit, *Bibite ex hoc omnes,* Pronomen *Hoc* non potuisse aliquid præter vinum demonstrare, cùm Transubstantiatio quam somniatis, non in illâ, sed alterâ et sequenti periodo exprimatur: Biberunt omnes ex eo, quod Christus demonstravit, cùm dixit, *Bibite ex hoc.* Id quia vinum sine dubio erat; vinum igitur biberunt omnes, et quia de eo quod ante demonstravit, iterum dixit, *Hoc est sanguis meus, vinum igitur à Christo demonstratum, sanguis ipsius vocatum est.*

12. Illud verò quod *robustissimum pro transubstantiatione argumentum*, vocat Bellarminus,^p verè nugamentum est. Vinum, inquit, per Pronomen *Hoc*, aut *Hic*, in illis verbis, *Hoc^q est sanguis meus*, non demonstratur, quia apud Lucain^r dicitur,

^s Bell. ib.^g Respondeo

Cum.

^b P. 3, q. 78,

art. 5.

ⁱ Ib. q. 73,

art. 7, ad 3.

^k Ib. ad 1.^l In cap.

Ante Bened.

Dist. 2, de

Consec.

[515]

^m Conc.

Evang. c. 131.

ⁿ Datur
ultimum
tempus in
quo substan-
tia panis est,
Aq. p. 3, q.
75, art 7
ad 1.^o Matt. 26.
27, et Marc.
14, 23, 24.^p Lib. 1, de
Euch c. 10,^q Sed addo.^q Sic legit
Cypr. lib. 2,
ep. 3.^r Luc. 22, 20.

τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ, καὶνὴ διαθήκη ἐν τῷ αἷματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
 • Bell. loc. cit. ἐνχυνόμενον, id est, ut illis vertunt et sensum reddunt, *Hic calix Novum Testamentum in sanguine meo, qui (Calix nempe) pro vobis effunditur.* Ubi qui effunditur, non refertur ad *sanguinem*, quia in Græco vox αἷματι, et τὸ ἐνχυνόμενον casu differunt: sed ad calicem, quia τὸ ἐνχυνόμενον ejusdem casus est cum τὸ ποτήριον: *Cùm ergo Lucas dicat calicem effundi pro nobis, vas autem seu vinum non effunditur pro nobis: Calix igitur apud Lucam non significat calicem vini, sed calicem sanguinis.*

13. Hoccine illud est argumentum robustissimum, cui solvendo impar Hercules? Imo vos homines nugaces, qui in cortice verborum hæretis, vim et verum sensum aut non capit, aut refugitis. Omnidè enim τὸ ἐνχυνόμενον ad αἷματι refertur ut suum Substantivum, non ad ποτήριον. Sinite me paulisper ad rudimenta reverti, et erroris simul ac inscitiae vestræ fontem in hoc aperire. Verba primùm apud Lucam sic vertenda sunt: *Hoc poculum est Novum Testamentum in sanguine meo qui pro vobis effunditur.* Supplendum primò esse verbum substantivum *Est*, liquet ex Apostolo,^t qui ait Christum sic dixisse, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καὶνὴ διαθήκη ἔστιν. Et rectè addi verbum *Est* apud Lucam monet Jansenius,^u qui meritò versionem Vulgatae vestræ editionis ut *non satis hīc commodam* arguit, in qua dicitur: *Hic est calix Novum Testamentum, &c.* *Cùm potius dicendum esset, Hic calix est Novum Testamentum, &c.* Ex quo quidnam verè sit *subjectum* in hâc propositione, clarè discernitur, nempe, *hic calix*. Totum verò quod copulam *Est* subsequitur est, *Prædicatum*: nempe *Novum Testamentum in sanguine meo qui pro vobis effunditur*. Ut vel hinc perspicuum sit τὸ ἐνχυνόμενον non esse partem ullam *subjecti*, nec ad *subjectum* referri, sed partem esse *Prædicati*, et ad αἷματι referendum esse, non ad ποτήριον. Si enim ad ποτήριον referas, diceretur, *Hic calix*, id est, ut vos putatis, hic sanguis in calice, *qui pro vobis effunditur, est Novum Testamentum in sanguine meo.* Quis verò dicat, aut quomodo verè dici possit, *Hic sanguis est Testamentum?* Certè *Sanguis Christi, Testamentum verè non est: sed id in quo novum fœdus, seu Testamentum firmatur.* Et ut sit Testamentum, sanguis tamen, non est Testamentum in sanguine. Rectè in hoc Jansenius^x vester: *Sanguis in calice contentus non potest propriā loquutione dici Testamentum Novum.* Et iterum, *Dictionem Calix, non posse hīc accipi pro sanguine contento in calice, patet*

^t 1 Cor. 11. 25.

^u Conc. Evang. c. 131.

* Loc. cit.

ex eo quod additur, in meo sanguine: quæ verba ineptè erunt adjuncta. Non enim concinna fuerit oratio, si dixeris, Hic sanguis est Novum Testamentum in meo sanguine. Agnoscite igitur, Episcopo vestro monente vel Calicem non notare ut vos docetis, sanguinem Christi in Calice, vel (quod sentire aut dicere blasphemum est) loquutionem Christi non modò inconcinnam, sed et ineptam esse.

[517]

14. Articulus dein *Præpositivus* τὸ pro *Subjunctivo* ὃ apud Lucam ponitur. Cui Verbum Substantivum ἐστι, quod usitatisimè subintelligi solet, addendum est, sic ut ἐν τῷ ἀμαρτίου, τὸ ἐκχυνόμενον, idem sit apud Lucam, ac si dictum esset ἐν τῷ ἀμαρτίου, ὃ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον ἐστι. Et quidem hæc utraque tam frequentia sunt apud Græcos, ut vix de iis dubitari possit. Apud Homerum^y leges, ὅφελος τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελένει. ^γ Οδυσ. Θ. Ut dicam quæ me animus in pectore jubet. Iterum,^z Ἡῦτ^{27.} ^z Lib. eod. ἀράχνη λεπτὰ, τὰ γ' οὐ κέ τις οὐδὲ γέδοιτο. Sicut araneæ telæ subtiles, quas nullus videre potuisset. Iterum,^a Σήματ' ἀναγνούσῃ ^a Οδυσ. lib. τά οἱ ἔμπεδα πέφραστ' Οδυσσεύς. Agnoscenti signa quæ ei firma dixerat Ulisses: Apud Hesiodum,^b οὐέες Ωκεανοῦ, τοὺς γείνατο πότνια ^b Θεογ. 368. Τηθύς. Filii Oceani quos peperit veneranda Tethis. Apud Theocritum,^c φάγματα λυγχά—τὰ καὶ θεοὶ ἔχεισονται, mala venena quæ ^c Εἰδὼν καὶ etiam dii oderunt. Apud Theognidem, μυθεῖται δὲ ἀπάλαμνα τὰ ^d Γρυπ. 481. νήφουσ^τ εἰδεται αἰσχυλά, loquitur inertia quæ sobriis videntur turpia. Apud Musæum,^e Καὶ γάμον ἀχλυεντα, τὸν δικ ήδεν ἄφειτος ^e De Heron. et Lean. 3. ήώς. Cubitum tenebriosum quem non vidit immortalis aurora. In his omnibus, et infinitis ejusdem generis, *Præpositivus* articulus pro *Subjunctivo* seu *Relativo* usurpatur.

15. Quòd verò Greg. Martinus^f suam in Græcis scientiam ^f In sua de- test. error in venditans, oggannit, *Relativum semper referri ad Antecedens* transl. Bibl. c. 1, n. 39. *ejusdem casus, infantiam planè suam in hoc prodit, uno alterove exemplo id patefaciam;* Apoc. i. 5. *Gratia vobis ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός.* Hic planè, ut apud Lucam et *Præpositivum* ὃ, pro *Subjunctivo* ὃς poni: et verbum ἐστι subintelligi; et *Relativum ad Antecedens* alterius casus, neinpe *Ἰησοῦ Χριστοῦ* referri perspicuum est. Aut si cui placet *Subjunctivum* hīc cum verbo subintelligi, ac si diceretur, ἀπὸ *Ἰησοῦ Χριστοῦ* ὃς ἐστι ὁ μάρτυς ὁ πιστός, tamen et sic quoque *Relativum ad Antecedens* diversi casus referetur: et pari planè modo *Relativum* cum verbo apud Lucam intelligi posse; apertum est, ac si diceretur, ἐν τῷ αἵματι μου, ὃ ἐστι τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Ut vel sic constructio non

minùs Grammatica sit apud Lucam, etsi τὸ ἐκχυνόμενον ad αἴματι diversi casus referatur, quām apud Johannem, ubi ὁσ vel ὁ refertur ad Χριστοῦ. Similis loquendi forma habetur, Apoc. viii. 9. Καὶ ἀπέδων τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ Θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς. Putet fortè quis, τὰ ἔχοντα per Appositionem hīc addi ad τὸ τρίτον, et tum sensus erit, Mortua est tertia pars creaturarum in Mari, nempe illa quæ vitam habent. At hoc nec dixit nec sensit Johannes. Non nominat viventia ut tertiam partem eorum quæ in Mari Mortua sunt: nulla enim nisi viventia mori possunt: sed hoc vult, Creaturarum viventium in Mari tertiam partem mortuam esse. Ubi similis est planè Johannis et Lucæ loquendi forma. Apud Johannem τὰ pro ᾧ: apud Lucam τὸ pro ὃ ponitur. Apud utrumque verbum, ἐστι, quod subjunctivis addendum est, subintelligitur, τὰ ἐστιν ἔχοντα: τὸ ἐστιν ἐκχυνόμενον. Apud Johannem articulus τὰ pro ᾧ positus, refertur ad Antecedens diversi casus τῶν κτισμάτων. Apud Lucam τὸ, vel ὃ, refertur ad Antecedens diversi casus τῷ αἴματι. Posset hoc compluribus aliis exemplis declarari, sed ex his opinor, liquidò nunc constat licere per Grammaticos, et rectè et commodè apud Lucam τὸ ἐκχυνόμενον referre ad αἴματι, ideoque Christum non de vino in calice (nam vinum solummodò erat, vel vobis ipsis Judicibus, usque ad completam et finitam integrum illam Christi orationem) non inquam de calice seu vino in calice, sed de sanguine suo dixisse τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.

16. Aut si in his à nobis instrui non vultis, discite tamen à S. Basilio qui in Græcis opinor sciolis vestris longè anteponendus. Is ut dubium hīc omne, etiam illam ipsam quæ vos torquet argutiam, funditūs ex animis omnium eriperet, verborum Christi apud Lucam sensum sic refert, ut non possit, τὸ ἐκχυνόμενον

^g Basil. in Moral. Regul. 21. c. 3, edit. Paris. Græcolat. ad ποτήριον, sed tantummodò ad αἴματι, referri: *Christus, inquit, g calicem dedit, dicens, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καὶ διαθήκη ἐστιν ἐν τῷ αἴματι μου, τῷ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενῷ; In sanguine meo pro vobis fuso.* Nec sine magnâ fraude simul ac scelere, ab aliquibus Basilii Interpretibus verba ejus sic vertuntur; *Hoc poculum Novum Testamentum in meo sanguine, quod pro vobis funditur.* Non est hoc vertere, sed pervertere, et evertere sanctorum patrum voces. Sed aperta sunt Basilii verba, nec ullâ arte aut cavillis eludi possunt. Disputent de vocum constructione, ut volent, et quamdiu volent Grammatici: quomodo τὸ ἐκχυνόμενον, Grammaticè cohærere possit cum τῷ αἴματι, investigent: Teneant

tamen constanter quod docet is, qui Grammaticos omnes docere potest, S. Basilius, sic esse ad τῷ αἷματι referendum, ut sensu idem sit cum ἐν τῷ αἷματι μου, τῷ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνομένῳ: vos interea videte an S. Basilium, an Grammaticalem istam argutiam deserere malitis. Certè enim si S. Basilio auscultetis, telum istud Herculeum in arundineum et juncuum vertetur, et argumentum quod *robustissimum* esse jactatis, in fumum abibit, et tenues vanescet in auras.

17. Quin et Christi ipsius verba apud Matthæum et Marcum, hoc idem cum Basilio declarant τοῦτό ἔστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καίνης διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον. Utrobique τὸ ἐκχυνόμενον, ad τὸ αἷμα refertur: neque vel calix vel vinum, vel quidquam aliud præter αἷμα, in eâ sententiâ exprimitur ad quod referri possit. Quod dicitur, inquit Jansenius,^h *sanguis meus qui pro multis effunditur, communiter intelligitur de effusione factâ in Cruce, et rectè. Illa enim effusio facta est ad promerendam nobis remissionem peccatorum.* Non est verò dubium idem Participium ad idem prorsus Substantivum apud Lucam referriri, ad quod apud alios Evangelistas refertur; cùm omnes eandem planè sententiam Christi, licet diversis verbis, sensu tamen eodem exprimant. Nec hoc Anglo-Rhemensesⁱ latuit; *Hoc,* inquiunt,^j *Annot. in Luc. 22, § 8.*

^h Concord.
ⁱ Evang. c. 131.

quod à *Lucd* dicitur, ab aliis *Evangelistis* planiū explicatur. Obscurior est apud Lucam, manifestior apud Matthæum et Marcum loquutio; sed loquutionis Christi idem apud omnes sensus. Quare cum apud Matthæum et Marcum, τὸ ἐκχυνόμενον sine omni dubio referatur ad αἷμα, certè apud Lucam etiam, licet phrasi obscuriore, ad τῷ αἷματι referendum est. Et sicut de corpore suo, quod est pars *Prædicati*, in priore Christi loquutione dicitur, *Corpus meum quod pro vobis datur:* Itidem de sanguine suo, qui est pars *Prædicati*, in alterá Christi loquutione, pari modo dicitur, *Sanguis meus*, vel *in sanguine meo qui pro vobis effunditur.* Sicut non Panis, sed Corpus Christi, cuius symbolum erat panis, est id quod pro nobis datur; Ita non Calix, aut id quod erat in calice, sed sanguis Christi, cuius symbolum erat vinum, est id quod pro nobis effunditur. Sicut, *quod datur*, refertur ad Corpus, Ita *quod effunditur*, refertur ad sanguinem. Sed vestri, quod portentum istud fucare possint, cùm Sophistas se primùm egregios, tum Grammaticastros etiam imperitos demonstrant.

18. Nec dissimile est, aliud illud Bellarmini à Grammaticis

mutuatum nugamentum, Cardinale et docto homine indignis-

^k Bell. lib. 1, de Euch. c. 10, § Porro. simum: *Si, inquit, k Pronomen illud, Hoc, de pane dicatur; absurdissima propositio erit. Non enim potest dici, Hoc, de re quæ cernitur, et apertè cognoscitur, nisi res illa sit neutrius generis. Nemo enim demonstrat à imagine Cæsaris, diceret, Hoc est Cæsar.* Lepidum sanè hominem, et à Grammaticastris rude donandum. Non legerat id quod de Evâ quam videbat, et

^z Gen. 2. 23. mulierem esse sciebat, Adamus, *Hoc^z nunc est os ex ossibus meis.*

^a In 4, Sent. Dist. 11, q. 1, art. 5. Nec illud apud Sotum, ^a *Christus loquebatur discipulis, ut homo dicit amico, Accipe, Hoc est Perdix.* Nec audiverat unquam usitatam apud vos, ut ait Marsilius, ^b *loquendi formam, Hoc est Crucifixus, Hoc est Domina.* Et quis Grammaticus, Philosophum

^b Joh. Mars. Defens. cont. Bell. in causâ Venet. p. 218. audeat reprehendere, cum demonstrato igne, aut aqua, quæ scias optimè, videoasque, dicat, *Hoc est leve, hoc grave, hoc lucidum, hoc diapharum, hoc siccum, hoc humidum;* aut demonstrato lapide, aut lanâ, dicat, *Hoc est durum, hoc molle.* Nec carpent unquam Theologum Grammatici, si de Imagine quam Cæsaris esse scit, aut Minervæ aut Veneris, dicat, *Hoc Zeuxidis opus est, Hoc Phidia, hoc Apellis:* aut de libro quem codicem et librum esse certò scit, dicat, *Hoc est Novum Testamentum: Hoc est Verbum Dei: Hoc Augustini, hoc Chrysostomi opus.* An quis ex Alphabeto emergens tyro, ignorat Pronomen Hoc, rem cuiusvis sexus, cuiusvis Generis notare posse, ac demonstrare, præsertim in rebus inanimatis, tumque præcipuè, cùm licet *Subiectum* notissimum sit, *Prædicatum* tamen quòd de eo enunciatur, ignoretur, et sit etiam sicut Pronomen demonstrativum neutrius

^c Lib. 4, Inst. c. 30. generis. Annon satis Ciceronianum censem Lactantii ^c illud, *Sola Catholica Ecclesia est, quæ verum cultum retinet?* *Hic est fons veritatis, Hoc domicilium fidei, Hoc Templum Dei.* At illud

^d Orat. pro A. C. luent. scio Ciceronis, ^d ipsius esse non negabis; *Indignum est discedi à legibus.* *Hoc enim (Legem vult) vinculum est hujus dignitatis quòd fruimur in Repub.* *Hoc fundamentum libertatis; Hic fons æQUITATIS.* Sed profectò sic res habet, quia è Theologiâ pro fulciendo hoc Transubstantiationis portento desunt argumenta,

[521] à Grammaticastris pueriles ineptiæ vobis petendæ erant. Nec tamen vos ipsi, quoties in rem sit, ullis vel Logicæ vel Gram-

^e Matt. 17. 18. edit. Vulg. ^f Genes. 13. 11. Vulg. ^g Matt. 22. 30. Vulg.

^d Matt. 6. 26. ^h Matt. 17. 18. edit. Vulg. ⁱ Matt. 22. 30. Vulg.

^j Matt. 17. 18. edit. Vulg. ^k Matt. 22. 30. Vulg.

^l Matt. 17. 18. edit. Vulg. ^m Matt. 22. 30. Vulg.

nubent, neque nubentur : et qui^h me confusus fuerit in generatione istā, Filius hominis confundetur eum cùm venerit in gloriā. <sup>b Marc. 8. 38.
Vulg.</sup>
Ejicite primum festucas has et barbarismos ē vulgata vestra editione, et tum ad limam Grammaticorum omnium exutite verba illa, annon de *Pane*, grammaticè satis dici possit ; *Hoc est corpus meum.*

19. Sed neque Grammatici scio ulli, nisi et Sophistæ sint, item hīc ullam nobis unquam intendent, et Theologi sani omnes, prisci præcipuē Patres, et Doctores, constanti et uno animi consensu, per Pronomen *Hoc* in verbis Christi, *panem* demonstrari docent. Docet ante omnes S. Paulus,ⁱ qui panem disertè vocat, <sup>i Cor. 11.
27, 28.</sup> non modò cùm accipiatur, et frangatur, et detur, sed etiam cùm edatur, *sic edat de hoc pane ; et quisquis ederit panem hunc.* Docet Ireneus,^k *Dominus*, inquit, *accipiens panem, suum corpus* ^{k Lib. 4, c. 57.} *esse fatebatur.* Docet Cyprianus,^l *Dominus Corpus suum panem* ^{l Lib. 1, ep. 6.} *vocat de multorum granorum adunatione congestum, et sanguinem* *sum vinum appellat de botris atque acinis plurimis expressum.* Docet Tertullianus,^m *Sic Christus revelavit, panem corpus suum* <sup>m Advers.
Judæos. c. 10.</sup> *appellans.* Docet Cyrilusⁿ Hierosolymitanus, *Cùm Christus ipse* <sup>n Catech.
Mystag. 4.</sup> *dicat de pane, Hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare ?* Docet Hieronymus,^o *Nos audiamus, panem, quem fregit Dominus,* <sup>o Ep. ad
Hebid. q. 2.</sup> *esse Corpus Domini Servatoris.* Docet Chrysostomus,^p *Panis* <sup>p Ep. ad
Cæsar.</sup> *dignus censemur appellatione Dominici corporis.* Docet Augustinus,^q *Quod fides postulat instruenda, Panis est Corpus Christi,* <sup>q Aug. citat.
c. Qui man-
ducant, Dist.
2, de Cons.
Dial. 1.</sup> *calix sanguis.* Docet Theodoreetus,^r *In mysteriorum traditione,* <sup>r In c. 10, ep.
1, ad Cor.</sup> *corpus panem appellavit : et symbolo nomen imposuit, quod erat* *corporis.* Docet Æcumenius,^s *Quid est panis ?* ^{s Corpus nempe} *Christi.* Etiam et Seraphicus vester doctor docet per particulam *Hoc, non Corpus Christi, sed substantiam panis sub accidentibus* <sup>t Bonav. in
4, Sent. Dist.</sup> *demonstrari.* Ita et evidenti ratione, et consensu Patrum ac <sup>8, part. 2,
q. 1.</sup> doctorum constat, pronomen illud *Hoc*, quod vos sic torquet, ^t *panem, et præter panem nihil quidquam demonstrare.* Et quia [522] certissimum est, panem propriâ loquutione Christi Corpus non esse, consequitur necessariò, non proprium, sed figuratum et tropicum esse Christi Sermonem, et Panem ideo corpus suum à Christo vocari, quia sit *sacrum Symbolum* non significans solùm, sed creditibus, *instrumentaliter* sed spiritualiter, exhibens verum Christi Corpus.

20. Nec mirari quisquam debet, Christum figurato hoc loquendi genere tunc usum. Nihil est in vulgari omnium Ser-

mone frequentius, quām signum et symbolum, rei signatæ nomine appellare. Apud Oratorem,^u imago Diana quæ Segestam revecta est, *Diana*: imago Vulcani,^x quam fecit Alcamenes, *Vulcanus* vocatur. Apud Poetam^y machina illa fatalis ad equi formam fabricata, *Equus* appellatur, et *molem mirantur equi*: et *Equo ne credite Teucri*. Apud Basilium^z et Athanasium,^a qui imaginem Regis in tabulâ videt, de eâ dicit, *Hic est Rex*: *En tibi Regem*. Apud Theodorum^b Studitam, Hominis, bovis, asini, perdicis imaginem, *Hominem, bovem, asinum, perdicem* appellari videbis. In libro vestro Ceremoniarum,^c *imago agni immaculati* quam Pontifex consecrat, *Agnus immaculatus* vocatur. In sacris literis imagines Cherubini, bovum, leonum, Cherubim,^d boves,^e leones dicuntur: et de vaccis ac spicis Pharaonis dicitur,^f *Septem vaccæ, septem anni sunt, et septem spicæ septem anni sunt*. De vitulo, quem *pro imagine summi Dei*, ut agnoscit Cardinalis,^g posuerunt Israelitæ, dicunt illi,^h *Hic est Deus tuus*.

21. Quid igitur, an hoc in aliis signis factum putas, et non in Sacramentis, quæ signa omnium sacratissima sunt? Imò in

ⁱ Cor. 10, 4. signatæ appellari. *Petraⁱ erat Christus!* Erat quidem sacramentaliter; Substantialiter omnino non erat: de quo pulchrè

^k Quest. 57 in Levit. Augustinus,^k *Solet res quæ significat ejus rei nomine quam significat nuncupari.* *Hinc est quod dictum est, Petra erat Christus;* Non enim dixit, *Petra significat Christum, sed erat Christus tanquam hoc esset, quod utique per substantiam non erat.* Sic de agno Paschali dicitur,^l *Comedetis eum, est enim Pascha, id est, transitus Domini.* Formaliter, agnus ille transitus non erat; neque, transitus Angeli percutientis Ægyptios; neque transitus Israelitarum ex Ægypto, neque transitus à morte ad vitam æternam: sed *significativè* et *sacramentaliter* quilibet ex illis transitus erat, quia omnes significabat: in quod illud Augustini,^m quod ait de Sabbato congruit: *Erit signum æternum, id est, æterna rei signum, quomodo Petra erat Christus, quia Petra significabat Christum.* Itidem de circumcisione dicitur, Gen. xvii. 10, *Hoc est pactum meum quod observabis.* Nec tamen formaliter, sed *sacramentaliter* solum pactum erat, id est, sacrum signum et sigillum pacti, sicut Deus exponit, ver. 11, *Ut sit signum fœderis inter me et vos.* Et Apost. Rom. iv. 11. *Signum accepit circumcisionis, sigillum justitiae:* quomodo et

¹ Exod. 12.
¹² Vulg.
edit.

[523]

^m Quæst.
139 in Exod.

ⁿ Lib. 6, cont.
Faust. c. 3.

Augustinusⁿ ait, *Accepit signaculum justitiae fidei in membris*

carnalibus. Sic Baptismum vocat Apostolus, *Lavacrum regeneratio* Tit. 3. 5. *rationis:* et Greg. Nyssenus^P de eodem ait, *Baptisma est expiatio peccatorum, et remissio delictorum:* quorum tamen nullum formaliter est, sed sacramentaliter solum; quia est Sacramentum non significans solum, sed in credentibus efficiens instrumentaliter, et regenerationem, et remissionem, expiationem peccatorum. Quo eodem sensu de pane Eucharistico ait Ambrosius,^q *Panis hic, est remissio peccatorum,* non formaliter, sed sacramentaliter, quia et significat, et in credentibus efficit, iisque obsignat suorum peccatorum remissionem. Frequens est et familiaris in Sacramentis omnibus loquendi forma, ita signo rei significatae nomen imponere, ut dicatur, *illud esse* quod significat; ut non potuerit, vel clarius vel significantiū exprimi quid per Sacramentalem hunc panem voluerit Christus, quam de eo dicendo, *Hoc est corpus meum;* ideoque ut rectissime observat Augustinus,^r *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc est corpus meum, cum signum daret corporis sui.*

22. Perspicis nunc, aut nisi oculos tibi erueris, perspicere potes in Verbis Domini, *Hoc est corpus meum, et Hic est sanguis meus,* nullam posse panis aut vini Transubstantiationem colligi, et verissimè à Cardinale Cajetano dictum esse, *Non appareat ex Evangelio coactivum aliquid ad intelligendum hæc verba propriè.* In 3. p. Aquin. q. 75. art. 1. Et quid dico non colligi? Ex verbis ipsis Christi liquet, Panem non transubstantiari, sed integrum in suâ essentiâ ac substantiâ permanere; et de pane substantialiter manente dici à Christo, *Hoc est corpus meum;* quod nervos omnes Transubstantiationis [524] vestræ penitus incidit.

23. Sine me unius adhuc alterius, qui et Archiepiscopus vester est, non tam testimonium, quam integro libello explicatam ab eo demonstrationem hue afferre. Vidisti nuper ex Aquinate, Bellarmino, Jansenio, aliisque Consecrationem materiæ, Confessionem Eucharistiae, id est, eam quam fingitis Transubstantiationem, non alii omnino verbis, vel olim à Christo factam, vel quotidie à sacrificiulis vestris fieri, quam illis, *Hoc est corpus meum.* Verba hæc Consecratoria vobis sunt, *Operatoria et Conversiva,* quia vi ac virtute eorum sit Eucharistia, et panis in Corpus Christi transubstantiatur. Aut si locupletiora testimonia desideres, audi imprimis Angelicum Doctorem, *Sacramentum hoc, inquit, perficitur in consecratione materiæ: et consecratio* Aquin. part 3, q. 78. *materiæ consistit in quâdam miraculosâ conversione, quæ à solo* art. 1.

Deo perfici potest. Ideò ministri in hoc Sacramento perficiendo non habent alium actum, nisi prolationem verborum: Quænam

^a Aquin.
part 3, q. 78,
art. 1.

*verò illa verba et quæ forma consecrandi? Forma, inquit,^a hujus Sacramenti importat solam consecrationem materiae, quæ in Transubstantiatione consistit, putà cùm dicitur, *Hoc est corpus meum*, et, *Hic est calix sanguinis mei*. Et iterum,^x *Forma Consecrationis* debet significare ipsam conversionem panis in *Corpus Christi*. Nec debuit significare illud in fieri sed in facto esse, quia hæc conversio non est successiva, sed instantanea. Unde hæc forma est convenientissima, *Hoc est corpus meum*. Nec*

^x Q. ead.
art. 2.

^y Pet. Lomb.
lib. 4, Sent.
Dist. 8, c. 3.

*Nec aliter Magister,^y Forma Sacramenti hujus est, quam ipse Dominus edidit dicens, *Hoc est corpus meum, et Hic est sanguis meus*. Cùm enim hæc verba proferuntur, *Conversio fit panis et vini in substantiam corporis et sanguinis Christi*. Et postquam ex Ambrosio dixisset, *Sermone Christi fieri consecrationem, quærerit, Quibus verbis consecratio fit?* et respondet, *Attende quæ sunt verba, Accipite et comedite, *Hoc est corpus meum, et Accipite et bibite, *Hic est sanguis meus**. Credendum est, quòd illis verbis Christi Sacraenta confiantur, reliqua omnia nihil aliud sunt quàm obsecrations fidelium. Similiter**

^z In 4, Sent.
Dist. 11, q. 1,
art. 1.

docet Soto,^z *Forma, inquit, consecrandi panem est, Hoc est corpus meum; et consecrandi vinum, *Hic est calix sanguinis mei*. Et hoc non est dubium, quia authoritate Christi et celeberrimo Ecclesiæ usu comprobatur*. Et paulò post, *In hoc Sacramento consecratio materiae consistit in quoddam miraculosâ conversione substantiae: Unde Forma hujus Sacramenti solùm importat Transubstantiationem: quare debet esse hæc, *Hoc est corpus meum, Hic est calix sanguinis mei**.

[525]

^a Lib. 1, de
Euch. c. 11,
§ Tota.

*Clarissimè omnium Bellarminus,^a Apud Catholicos, inquit, verba hæc, *Hoc est corpus meum, sunt de essentiâ Sacramenti, et sunt operatoria, ut ait Ambrosius*. Et iterum,^b *Verba illa Sacramentalia, secundum Catholicos, non sunt speculativa, sed practica; efficiunt enim quod significant: Atque ex hoc ille probat, Corpus Christi non posse significari, aut demonstrari, per pronomen *Hoc*, quia tum verba ista essent speculativa, non practica. Semper enim verum est, demonstrato Christi Corpore, dicere, *Hoc est Corpus Christi, sive id dicatur ante consecrationem, sive post, sive à laico, sive à sacerdote*. At verba Sacramentalia, quia sunt operatoria, non sunt vera, nisi dicantur ab eo qui est legitimus minister. Iterum,^c vi consecrationis fit, ut *Corpus Christi et sanguis incipiatur reipsa esse super altare: et^d***

^c Lib. 1, de
Miss. c. 27,
§ Secundo, in
Consec.

^d Ib.
§ His igitur.

panis per consecrationem vertitur in Corpus Christi. Quibus autem verbis consecratio illa fiat, quæque illius Forma sit, disertè explicat, cùm integro Capite^e probet solis Verbis Christi, ^{o Lib. 4, de Euch. c. 13.} nempe, Hoc est corpus meum, et Hic est sanguis meus, fieri consecrationem. Post^f illa verba recitata, adest Corpus Domini ^{f Cap. eod. § Quod autem.} et sanguis, et proinde vi illorum fit consecratio. Et tandem sic concludit,^g Consecratio igitur non fit aliis verbis, quæ illis quæ à ^{g Ib. § Quarta.} Christo initio prolata sunt.

24. Ac ut scias hanc esse non privatorum quorundam, sed totius Ecclesiæ vestræ doctrinam, in Catechismo vestro Romano, ex Decreto Concilii Tridentini, jussu et authoritate Pii Quinti edito atque approbato idem hoc docetur: Est verò *is unus* ^b *liber omnium instar, Hunc qui leget, non hominum audiet sermonem,* ^{b Albert. Com. Palat. præfat. in Catech. Roman.} *sed ipsas Apostolorum linguis loquentes.* Habe igitur ex eo Ecclesiæ tuæ judicium, de Formā consecrationis panis. ^{A i i Catech. Trid. part. 2. c. 4, n. 18.} Sanctis Evangelistis, itemque ab Apostolo docemur, illam esse Formam, Hoc est corpus meum. Quæ quidem consecrationis forma, cùm à Christo Domino servata sit, eâ perpetuò Ecclesia Catholica usa est. Atque hoc ratione etiam illuc probatur: Forma ea est, quâ illud significatur, quod in hoc Sacramento efficitur. Cùm autem hæc verba id quod sit significant ac declarant, hoc est, panis conversionem in verum Domini nostri corpus, sequitur, Formam (consecrationis) in illis ipsis verbis constituant esse. Etiam in Concilio Florentino hoc ipsum decretum discas, tum ex eodem Catechismo,^k tum ex Dominico Soto,^l qui sic ait, In Concilio Florentino decretum est, Formam hujus Sacramenti esse verba Salvatoris, quibus hoc Sacramentum conficit, scilicet, Hoc est corpus meum, et Hic est calix sanguinis mei: discas idem à Cardinale, qui saepius Decretum Eugenii, ut Concilii Ecumenici Florentini Decretum citans,^m in hâc ipsâ causâ sic ait,ⁿ Ecclesia Catholica magno consensu docet illa sola verba (Hoc est corpus meum, et Hic est calix sanguinis mei, etc.) ad Formam pertinere. Ita enim habemus in Concilio Florentino in Instructione Armeniorum. Verba ipsa Decreti^o habe: Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum. Sacerdos enim in personâ Christi loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute, substantia panis in Corpus Christi, et substantia vini in sanguinem convertuntur. Etsi verò verba ipsa in decreto non exprimantur, per spicuum tamen est, non alia intelligi posse, quæ illa, Hoc est

[526]

^k Ib.
^l In 4, Sent. Dist. 11. q. 1, art. 2.^m Bell. lib. de Effect. Sacram. c. 25, § Secundum, et lib. 1, de Matrim. c. 7, § Habemus, et alibi saepè. ⁿ Bell. lib. 4, de Euchar. c. 13, § Est igitur. ^o Decret. Eugen. 4, § Decernimus.

corpus meum, et Hic est calix sanguinis mei, etc., quia in Decreto dicitur, Sacerdotem in personâ Christi loqui, cùm Sacramentum

^p Bell. lib. 4,
^c de Euch. c.
13, § Quarta. *corpus meum, dicuntur à Sacerdote in personâ Christi, seu à Christo per os Sacerdotis. Quare juxta Decretum Eugenii, approbatum, ut Cardinalis ait, à Concilio Generali Florentino, per illa verba, et per illa sola, consecratio, ideoque Transubstantiatio in hoc Sacramento fit.*

25. Habes Ecclesiæ tuæ dogma fidemque : vide nunc quid de utroque dicat sentiatque Rever. Pater C. de capite fontium Archiepiscopus vester Cæsariensis. Dicavit ille Sexto quinto libellum, quem de necessariâ Theologiae Scholasticæ correctione conscripserat. In toto illo libro hoc unum agit, ut demonstret (et quidem verissimè solidissimeque demonstrat), Christum et sacrificios vestros, illis verbis, *Hoc est corpus meum, et Hic est calix sanguinis mei*, non consecrare et Transubstantiare. Accipe

^r Lib. de c.
^s Font. lib. de
^t correct.
^u Theol. Schol.
fol. 3, a.
^v Ib. fol. 11, a.
^w Fol. 41, a.
^x Fol. 87, a.
^y Fol. 18, b.

illius verba, et perpende : *Nisi prius quam ista verba diceret Christus, corpus suum fuisse ex pane factum, ista propositio non fuisse vera, Hoc est corpus meum, Mentitus fuisse Christus ; Christus mendax esset ; non fuisse ejus affirmatio vera ; et similia plus centies opinor ingeminat.* Iterum, ^x *Si quando Christus dixit, Accipite et comedite (quod ante illa verba, Hoc est corpus meum, dixit) non erat facta transmutatio panis, et non erat corpus suum in ejus manibus, profectò sequitur, Christum jussisse accipi et edi substantiam panis, et sic oportet negare articulum Transubstantiationis.* Iterum, ^y *Certò certius constat, Christum non solum per ista sola verba non consecrâsse ; sed ne quidem illa partem aliquam fuisse consecrationis quam fecit.*

Atque hanc fuisse Patrum omnium sententiam declarat ; Justiniani, ^z Dionysii, Augustini, Hesichii, Hieronymi, Gregorii, Ambrosii, Ruperti, Alcuini, Bernardi, Scotti, Landulphi, Petri de Aquila, Pelberti, aliorumque de quibus ita ait, ^a *Consecrationem solâ verborum Christi prolatione non fieri, ex unaniâ omnium antiquorum Orthodoxorum Patrum, tum Græcorum, tum Latinorum consensu probatur.*

26. Pergit adhuc Archiepiscopus, atque hoc ipsum ex Tridentini quoque Concilii Decretis demonstrat. *In primo, inquit, ^b Sess. xiii. decreto manifestè asserunt (Tridentini Patres) Christum, post panis benedictionem, ista verba, Hoc est corpus meum, dixisse. In quo, Innocentii Tertii opinionem, quantum ad hoc, confirmârunt,*

^y Fol. 23, a.

^z Fol. 63, et seq.

^a Fol. 58, a.

^b Fol. 7, a.

cum asserit Christum non benedixisse per ista verba, sed ea post benedictionem dixisse. Huc citat,^c quartum ejusdem Sess. xiii. ^{c Fol. 9, a.} decretum, ubi dicitur, *Christus corpus suum, id quod sub speciebus panis offerebat, verè esse dixit. Offerebat autem, inquit,^d Apo-* ^{d Fol. 9, b.} *stolis per verba, Accipite et manducate, quæ priùs prolata sunt quām dixit, Hoc est corpus meum. Ex his sic infert, Quando^e* ^{e Fol. 9, a.} *Concilium dicit id quod Christus offerebat sub speciebus panis, fuisse verè Christi Corpus, manifestè indicat consecrationem corporis sui, jam antea factam fuisse (nempe cum benedixit). Neque enim poterat offerri sub speciebus panis, id quod sub illis nondum erat. Ex eo quod dicitur; Quod Christus offerebat, sequitur id quod offerebat fuisse in manibus suis; verba significantia oblationem Eucharistiae in cibum Apostolis sunt ista, Accipite et manducate. Si autem cum dixit ista, erat sub panis speciebus ejus corpus, jam tum prius factam fuisse consecrationem dicendum prorsus est; et per consequens, non per ista, Hoc est corpus meum, sed per aliqua priora verba consecrationem factam ab eo fuisse. Et paulò post^f idem hoc sic premit, Argumentum Patrum* ^{f Fol. 10, a.} *Tridentinorum ad probandum Transubstantiationem ex eo sumitur, quod si substantia panis fuisset sub speciebus quando dixit Apostolis, Accipite et manducate, non potuisset verè dicere de eo quod illis offerebat, quod esset corpus suum. Christus autem verè loquuntus est. Non ergo tum cum dixit, Accipe et manducate, erat ibi substantia panis. Unde consequenter infertur; ergo facta jam tum erat Transubstantatio; ergo non fuit facta per ista verba, Hoc est corpus meum. Ex his aliisque Tridentinis decretis non dubitat (nec sanè est cur quis dubitet), asserere, Non^g licet* ^{g Fol. 7, a.} *amplius post istud Concilii (Tridentini) decretum, quo ait Christum postquam benedixit, ista verba protulisse, tenere aut asserere Christum istis verbis, Hoc est corpus meum, consecrassese. In hoc^h omnes convenerunt semper usque ad recentia Cajetani tem-* ^{h Fol. 22, b.} *pora, quod Christus benedictione consecravit: ideo hoc ex eis sumimus pro infallibili veritate. Cui et Scriptura, et Concilia, et tota antiquitas testimonium dat irrefragabile. Hoc autem posito, cum Christus ista verba, Hoc est corpus meum, non dixit, cum benedixit panem, sed postquam benedixisset, sequitur quod per ea verba, Hoc est corpus meum, non consecravit. Ideoque quod per illa Transubstantiatio non fiat. Quodⁱ Christus consecra-* ^{i Fol. 23, b.} *verit per ista verba, Hoc est corpus meum, integrum nobis, amplius non est ab illis (scholasticis quibusdam) accipere propter*

istud Concilii Tridentini decretum, in quo manifestè dicitur, ipsum post panis vinique benedictionem, ista verba dixisse. Hinc^k sequitur Patres Tridentinos non agnoscere propositionem hanc, Hoc est corpus meum, pro practica, sed pro merè speculativa, et præsupponere rem ita se habere, atque significat, non facere rem ita esse. ¶ Sufficit^l nūc declarāsse, quòd post Concilii Tridentini decreta, aliter sentiendum sit de Consecrationis Eucharistiæ Formā, quām communis ante Scholasticorum opinio sentiret, quæ ait Christum per ista verba, Hoc est corpus meum, consecrāsse. Qui^m dicit Christum per ea verba, Hoc est corpus meum, consecrāsse, utique Patrum (Tridentinorum) argumentum evertit ad probandum transubstantiationem. ¶ Et quia duce et magistro Spiritu Sancto, Patres sic decernunt, argumentantur, et docent, sequitur eos errare, qui per ista verba Christum consecrāsse dicunt.

27. Hoc ex decreto Concilio de Sacrificio vehementius adhuc urget.ⁿ Dicitur ibi, quòd Christus Corpus et sanguinem suum, sub speciebus panis et vini, Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc Novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, et eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit, per hæc verba, Hoc facite. Ex his Decreti Tridentini verbis ita colligit^o Archiepiscopus: Quandoquidem per hæc verba constat, quòd priùs Christus obtulit corpus et sanguinem suum Deo Patri, sub speciebus panis et vini, quām illa Apostolis sub earundem rerum symbolis traderet, sequitur, ipsum priusquām ea Apostolis traderet, panis et vini consecrationem fecisse. Et paulò post;^p Nostrum propositum erat ostendere ex Concilii verbis sequi, non solùm Christum non consecrāsse per illa verba, Hoc est corpus meum, sed eum non ea dixisse, nisi longo tempore post consecrationem. Nam consecratio facta fuit, ante oblationem factam Deo Patri de corpore ejus et sanguine sub speciebus panis et vini. Hoc negari nulla ratione potest. Post verò hanc oblationem sequuta est eorum sub dictis speciebus distributio facta Apostolis. ¶ Distribuendo et ea Apostolis dando dixit illa verba, Hoc est corpus meum. ¶ Unde sequitur, multum intercessisse temporis inter consecrationem panis et vini, et horum verborum prolationem. Quod ut clariùs explicet partes omnes Eucharistiæ, actionesque quibus Christus tum usus est, earumque ordinem, exacte, ut ait,^q et accuratè recenset,^r primò, panem accepit: secundò, gratias egit; Deum laudando et

^k Fol. 18, b.
et 19, a.

^l Fol. 28.

^m Fol. 41.

ⁿ Fol. 24, b.

[529]

^o Ib.

^p Fol. 25, b.

^q Fol. 28, a.
^r Fol. 27, a.

*beneficia in humanum genus collata, et statim conferenda commemorando: tertio, panem benedixit, et benedicendo consecravit et mutavit in suum corpus: quartu, corpus suum Deo conceptis precibus obtulit: quinto, hostiam fregit: sexto, seipsum communicauit (nam Christum ipsum,^s Eucharistiam prius sumpsisse, quam^t Fol. 26, b. eam Apostolis traderet, ex Dei verbis, Hieronymum, Augustinum, Cyprianum, Hesychium et alios colligere asserit): septimo, Apostolos docuit quidnam id esset quod illis in cibum daret, dicens, Accipite et manducate, Hoc est enim corpus meum: octavo, Sacerdotes illos instituit dum dixit, Hoc facite in meam commemorationem: nono, orationem devotissimam à divo Johanne descriptam habuit, in quod pro se, pro Apostolis, et omnibus in eum credituris oravit: decimo, totam actionem hymno conclusit, quo Deo gratias egit. Cùm itaque acceptum panem, et gratiarum actionem, sequatur *benedictio*, per quam panem (éâ quæcunque tum facta est, mutatione) mutavit, et benedictionem sequantur *oblatio*, *fractio*, *communio*, cumque in istâ *communione*, nec antea, verbis illis, Hoc est corpus meum, Christus usus sit, liquidum est ex ipso ordine, diu ante verba illa prolata, ideoque non per illa verba Christum panem consecrâsse, ideoque per illa verba transubstantiationem non fieri. Ex his multisque similibus concludit Archiepiscopus, Concilium Tridentinum in éâ fuisse sententiâ, quòd per illa verba, Hoc est corpus meum, nec consecratio fiat, nec Transubstantiatio.*

[530]

28. Quia verò videbat Archiepiscopus, se authoritate Concilii Florentini vehementius premi, cùm clarum sit in Decreto Eugenii, et Christum, et Sacrificos illis nec aliis ullis verbis, et consecrare, et transubstantiare, malo huic nodo triplicem cuneum admovens, tria respondet, quorum singula observatione dignissima sunt. Respondet primò ac verissimè. Decretum illud Eugenii, Concilii Florentini, Decretum non esse: *Error*, inquit,^t Fol. 51, a. est, quòd Decretum Eugenii Papæ, Concilii Decretum dicitur. Decretum^u Eugenianum falsò vocare solent Concilii Florentini^u Fol. 56, a. Decretum. Hoc ille sic, verèque demonstrat: ^x Ex actis Concilii^x Fol. 51, b. prædicti constat, prius fuisse Concilium finitum per tres ad minus menses, quam Decretum illud Eugenianum fieret: Die enim 21 Julii subscriptis ab utrâque parte. Græcorum nempe et Romanorum) literis unionis, finis Octavi Concilii Generalis (sic Florentinum vocatur)^P factus est. Decretum autem Eugenii datum^y Sess. ult. Conc. Florent. fuit 22 die Novembris anni ejusdem. Hæc cùm ex Actis^z ipsius^z Ib.

^a Post. Conc. Florent. *Synodi*, et *Decreto*^a Eugenii, perspicua sint et certa, vide tu annon pessimâ fraude, Decretum illud, ut *Concilii Generalis Florentini Decretum* citetur à Soto, ^b à Catechismo^c Romano, à Bellarmino tum in hâc causâ, tum in omnibus ferè controversiis:

^b In 4 Sent. Dist. 11, q. 1, art. 2. ^c Part. 2, c. 4, n. 18. ^d Bell. lib. 1, de Matr. c. 7. *Habemus*, inquit,^d *Œcumenicum Concilium Florentinum in instructione Armeniorum*. Vide etiam quâm falsò et mendaciter ab ipso Eugenio in suo hoc Decreto dictum^e sit, et sæpiùs dictum;

^e Decr. Eugen. § Exultate et alibi. *Decerni hæc, approbante sacro hoc Florentino Concilio*. Concilium autem generale ab eo intelligi, et res clara est, et ex Car-

^f Bell. loc. cit. dinale^f facilè perspicias. Quomodò poterat Concilium Florentinum, Decretum id approbare, quod *tribus integris* et plus eo *mensibus post finitum Concilium, factum est?* Torquebat malè

[531] Binum hic scrupulus, quare ut eum eximeret aut fucaret, ad ridicula se commenta, nullis vel testibus idoneis, vel rationibus

^g Bin. not. in Conc. Florent. § Unde. innixa convertit: *Hinc*, inquit^g (ex eo nempe quod Decretum Eugenii factum sit Novemb. 22) colligitur, *Græcos et Armenios hucusque Florentiæ permansisse, vel quod probabilius est, eandem Synodus post abitum Græcorum et Armeniorum aliquot sessionibus, quarum acta nulla extant, continuatum: vel saltem aliam quandam ab hâc Œcumenicâ Synodo diversam eodem anno 1439 decimo Kalend. Decembris (quo die scripta habetur Synodica hæc Eugenii Epistola) celebratam fuisse*. Ineptiæ ac germanæ gerræ!

29. Non permansisse Florentiæ Græcos et Armenios ad mensem Novembris, Binus ipse paulò antè testatur: *Armenii, inquit^h magno honore affecti, unâ cum Græcis Florentiâ discesserunt, circa diem mensis Julii 22 aut 23*. Et quidem eodem quo finitum est Concilium die, eos discessisse, Acta ipsa Concilii declarant. Nam dum finem Concilii describunt, addunt ista, *Armenios benignissimè susceptos, laudatos ac magno honore affectos, unâ cum Græcis Florentiâ discessisse*: et immediatè sequitur, *Finis Generalis Octavæ Synodi Florentinæ*.

ⁱ Act. Conc. Floren. sess. ult.

30. Sessiones verò alias *Concilii istius Œcumenici* post Græcorum et Armeniorum abitum habitas, etsi probabile sentiat, vel somniet potiùs Binus, est ineptissima conjectura. Nam *sessio ultima* vel ipso^k Judice habita est 24 die Martii. Et ultimus illius sessionis consessus, habitus est 21 die Julii, ut ex actis^l Concilii liquet. *Quo pacto finis illius Octavi Concilii Generalis factus est*; ut ibidem exprimitur. An post ultimam Sessionem, et ultimum illius sessionis consessum, post finem ipsum Concilii, Sessiones aliæ ejusdem Synodi esse possunt? Credat Judæus

^k Bin. loc. cit. § Sess. 25, et ultima.
^l Sess. 25, in fine.

Apella, non ego: Nec Binium hoc credidisse, sanus quisquam opinor crebet.

31. Aliud verò fuisse eodem anno celebratum Florentiae Concilium quibus unquam suadebit Binius? Qui Synodi illius commentitiæ testes? Quæ argumenta? Ut habitum concedamus provinciale aliud aut privatum, decem aut duodecim Episcoporum Concilium, nihil hinc lucratur Binius. Nam Decretum istud Eugenii, *Concilii Generalis Florentini decretum* haberi volunt Soto, Catechistæ Tridentini et Bellarminus. Etiam [532] et Eugenium ipsum voluisse sic haberi testatur Platina,^m qui ait, ^{*In vita Eugen.*} *Eugenium promulgâsse literas suas cum hâc inscriptione; Datum in Sacrosancti Æcumenici Concilii Florentini, quod habitum est anno 1439 sessione, vigesimâ secundâ Novembbris die;* id est, si rem rectè reputes, plusquam tribus post finitum illud Concilium mensibus.

32. Sed cur se tantoperè torqueret Binius? Nodus hic facilè expediri potest, si dicas, quòd omnino dicendum est, Eugenium ipsum, *Decretum hoc Synodale* mendaciter confinxisse, et mendaciter à *Concilio Florentino* fuisse approbatum dixisse. Atque hoc ex eo liquidò perspicias, quia dicitur in eo Decreto, *Armeniorum oratores, hoc saluberrimum Synodale Decretum cum omnibus suis Capitulis, et definitionibus suscepisse, die 22 Novembbris* (nam ante eum, quo datum est die, suspicere nemo poterat). Cùm ex Actis Florentini Concilii, verbisque ipsius Binii, liquidum sit, eos *tribus ante mensibus Florentia* (ubi datum est, decretum et editum) *discessisse*. Tu interea perpende quām grande planeque insanabile vulnus, ex hâc Archiepiscopi vestri Cæsariensis responsione, imò demonstratione, accipiat Romana tua fides. Quis nescit, quanto apud vos in honore ac pretio sit Eugenianum hoc Decretum? Complura nimirum fidei vestræ dogmata, *Numerus Sacramentorum*, eorum *vis et efficacia*, quæ in eis sit *Materia*, quæ item *Forma*, *Necessitas intentionis*, et similia, non alio fulcro, non ullius Concilii Generalis, nisi Florentini autoritate inniti videbant, qui Tridenti nuper convenerant Patres. Cùm Decretum hoc mendax sit, cum à *Concilio Generali Florentino* approbatum non sit, cavete ne fidei vestræ dogmata multum hinc detrimenti accipiant. Nam aut ruant necesse est, aut nullius Concilii Generalis, ante nuperum istud et nudius tertius Tridenti habitum Conciliabulum autoritate fulcienda sunt. Hinc interim videoas Archiepiscopum vestrum, non

ⁿ Fol. 53, b. immeritò Responsum hoc primum sic concludere,ⁿ *Nunc sufficit intellexisse, Decretum Eugenii non esse Concilii Florentini decretum, nec ut tale recipiendum esse.*

33. Sit verò, inquies, hoc Eugenii solius, non Concilii De-

^o Bell. lib. 4,
^{de Pont. c. 3,} certa sunt et infallabilia: *Summus^o Pontifex, cùm totam Ecclesiā docet, in his quæ ad fidem pertinent, nullo casu errare potest.*

[533] Etiam certa magis sunt quām Concilii ullius decreta: quia tota

^p Cap. eod.
^{§ Contra nam.}

infallibilitas Conciliorum à Pontifice promanat. *Christus^p solūm Petrum vocavit Petram et Fundamentum, non Petrum cum Concilio.*

Ex quo apparet, totam firmitatem Conciliorum legitimorum esse à Pontifice, non partim à Pontifice, partim à Concilio. Vide quid his secundo loco opponat, circa hoc Eugenii Decretum, Archiepiscopus vester. Palam ille et profitetur et probat, De-

^q Fol. 53, b. cretum hoc in multis erroneum esse. *Certè, inquit,^q ut ante nos doctissimus Catharinus annotavit, mūlta sunt in dicto Eugenii Decreto, quæ si ad rigorem, et secundūm proprietatem Sermonis summantur (et sic omnīnō sumenda sunt), falsa esse comperientur.*

^r Fol. 53 et 58. Ex hoc genere recenset, ea quæ de Eucharistiæ materia et forma: ea quæ de differentia Eucharistiæ ab aliis Sacramentis: ea quæ de verborum in Eucharistiæ virtute ad faciendam consecrationem: ea quæ de Actu et Intentione ministri in hoc Sacramento, hīc continentur: Sed aliis omnibus omissis, nos de solā Consecratione et Transubstantiatione agemus. Decretum Eugenii in hoc ipso, quod Consecrationem, ideoque Transubstantiationem fieri doceat per verba illa, *Hoc est corpus meum*, Decretis aliorum Conciliorum et Pontificum, contrarium asserit, probatque. *Contrarium est*, primo, inquit,^s decreto fidei in Concilio Romano sub Gregorio VII. facto. In eo Concilio per sacre orationis verba, et sacerdotis consecrationem (sacra autem oratio et Consecratio idem illis sunt) panem et vinum substantialiter converti asseritur.

^t Fol. 54, a. 34. Contrarium^t secundo est verbis Concilii Nicæni Secundi, et iis quæ in necessariâ consequentiâ ex illis eliciuntur: Nam si illius Concilii Patres credidissent verborum Christi, Hoc est corpus meum, prolatione consecrationem fieri, nunquam dixissent post illorum verborum prolationem, nondum tamen factam esse consecrationem: nunquam post ea verba prolata, vel vocassent symbola Antitypa, vel peterent ut Symbola illa in Christi Corpus et sanguinem mutentur. Utrumque verò faciunt Nicæni Patres, ut illie demonstrat. Atque ex his tam clarè everti sententiam

et Decretum Eugenii existimat, ut dicat,^u *Insolubile est hoc argumentum: addatque, Dico ergo contraria esse ista Decreti Eugenii verba dicti Concilii Nicæni patrum doctrinæ, si verum sit quod illi (Scolastici nempe et vos quoque cum illis dicitis) solis istis verbis, et sola illis in existente virtute consecrationem fieri.* [534]

35. Contrarium postremo est Concilii Tridentini decreto: *Certum est, inquit,^e Christum, cùm benedixit, consecrásse. In hoc unanimis est patrum omnium consensus. At ex Concilio (Tridentino) manifestè constat, Christum, post panis benedictionem, ista verba, Hoc est corpus meum, dixisse. Si ergo Eugenius vult, quòd istis verbis Christus consecravit, contraria est illius sententia Concilii Tridentini Decreto.* Et paulò post,^f *Sic istos, inquit, magistros urgebo. Vos dicitis Decretum Eugenii, Concilii Generalis Florentini decretum esse. Dicitis præterea in eo definitum esse, quòd Christus istis verbis, Hoc est corpus meum, consecravit, et quòd istorum verborum virtute fiat consecratio, ideoque et Transubstantiatio.* At ex Concilio Tridentino constat, *Christum ista verba non dixisse, nisi post consecrationem, unde sequitur, quòd doceat Christum illis verbis non consecrásse, ideoque nec transubstantiàsse.* *Oportet ergo ut vel negetis Decretum Eugenii Concilii Generalis decretum esse, vel duorum Generalium Conciliorum decreta invicem contraria esse fateamini, et per consequens alterum eorum errásse:* aut si Eugenii solius decretum sit, consequens est Eugenii et Pii IV. Decreta contraria esse, ideoque vel Eugenium vel Pium IV. in Decreto et definitione fidei errásse; Quare^g si in Concilio Florentino vel in decreto Eugenii^{g Fol. 53, a.} Papæ decretum fuit (ut vos docetis) quòd solā verborum illorum Christi, Hoc est corpus meum, prolatione fiat consecratio, hoc Conciliorum et Pontificum autoritatem plurimùm elevaret, velut in quorum decretis in doctrinā fidei contraria dogmata traduntur.

36. Quid ergo? an in definitione fidei errare Pontificem concedit Archiepiscopus vester? Nihil minùs. Sed tertiâ suâ responsione quid de hoc, quod vos vocatis *Decretum Eugenii*, sentiendum sit, declarat: nimirum, Decretum aut definitionem non omninò hoc esse, sed personalem et privati homines scriptiōnem, atque opinionem. *Quod, inquit,^h ad Decretum Eugenii*^{h Fol. 53, b.} *Papæ spectat, res de quibus in eo tractat, non fuerunt synodice discussæ.* Nec in eo definitivè, et judicialiter loquitur, sed magisterialiter, et docendo ut Doctor, non definiendo ut Judex. *Eugenius*ⁱ in hoc scribendo, non *Judicis*, sed *magistri personam*^{i Fol. 56, b.}

[535] *agebat.* Didicerat nimirum hoc à Johanne XXII. qui cum errorem Cœlestini prædecessoris sui aliter excusare non posset, emplastrum hoc adhibuit,^k *Dicimus, quòd hoc dixerit non ut Papa, sed ut frater Petrus de Tarantasia.* Videte interim quæ fides Pontificibus vestris habenda sit; qui (quod ab Eugenio híc factum) opiniones, imò errores suos pro Catholicis fidei dogmatibus proponunt, quæque illi ut Petrus de Tarantasia, aut ut *Gabriel Condulmerius* (hoc olim Eugenio nomen) effutint, ea pro infallilibus Cœlestini aut Eugenii Papæ decretis, proque Oraculis fidei promulgant. Vide dein quæ huic ipsi Eugeniano scripto habenda fides. *Decretum*, etiam *Synodale Decretum* vocatis, et quasi è tripode editum fuisset, in eo¹ dicitur, *Decernimus*, seu *Definimus*, *Definitiones*,^m *Præcepta*, *statuta*, *Compendium*ⁿ *orthodoxæ fidei*, *Decretum à sacro hoc Concilio Florentino approbatum*, *in publicā^o sessione Sgnodali Florentiæ datum tradimus*: cùm interim, ut rectè docet Archiepiscopus, nec *decernitur*, aut *definitur* híc quidquam: nec vel à *Concilio approbatur*, vel *in Concilio datur*, sed sub magnificis his et sesquipedalibus verbis, fucum facit Lectori Eugenius, et privatas suas opiniones, imò hæreses, quasi *Decreta*, eaque *Synodalia* et *Œcumenia menda-citer*, sine pudore ullo et verecundiâ, populo obtrudit. Factum hoc viderat Eugenius ab Innocentio III. aut Gregorio IX. in ementitis illis et confictis Concilii Lateranensis Decretis. Hoc idem ipse Pyrrhus factitavit. Nunquid aliud facit Eugenius, quàm quod faciunt summis nati generibus, inque summo Ecclesiæ fastigio constituti? His nimirum artibus et mendaciis fulcienda tua Romana fides. Absque his sit, ruet alto à culmine Roma. Vide postremò quæ sit Bellarmino, aliisque qui athletæ vestri et pugiles censemur, habenda fides. *Concilia* illi et *Decreta Conciliorum* ubique crepant, nec alia frequentiùs illis in ore, quàm Lateranense IV. et hoc Florentinum, in quo *Decretum Eugenianum* approbatur: verè tamen Conciliorum istæ larvæ solùm sunt, non Concilia. *Decreta ementita, commentitia, fictitia* nec *Synodalia*, et *Œcumenia*, neque vel *Pontificalia Decreta*, sed *Gabrielis* aut *Tarantasi* figmenti et phantasmata.

[536] 37. Hoc te nunc solum, exque vestro Archiepiscopo monendum censui, tantum abesse, ut ex illis verbis, *Hoc est corpus meum*, transubstantiatio probari posset, ut per ea validissimis invictisque rationibus funditus evertatur. Huc enim jam res redit. Doctis, idque decernente, ut jactitatis, Eugenio, approbante Con-

^k Extrav.
Joh. 22, c.
Quia quo-
rundam, de
verb. signif.

^l Decr.
Eugen.
[§] Exultate.
^m Ib.
[§] Octavo.
ⁿ Ib.
[§] Exultate.
^o Ib.
[§] Octavo.

cilio OEcumenico Florentino docetis, non aliis ullis verbis, quam illis Christi, *Hoc est corpus meum*, panis in Christi Corpus Transubstantiationem fieri. Docet verò verissimè, etiam et ex ipsis Concilii Tridentini Decretis docet, et integro suo libro demonstrat Archiepiscopus vester Cæsariensis, verbis illis Christi, *Hoc est corpus meum*, panis Transubstantiationem nec fieri, nec fieri posse. Ex quibus liquidò opinor et necessariò inferri debet, nullis omninò verbis, nec ullâ in Eucharistiâ actione Transubstantiationem istam quam fingitis, aut fieri, aut fieri posse. Aut si Archiepiscopi vestri conclusionem et verba audire malis, *Quæ p. Fol. 103, b.
ergo fuerit*, inquit, *impudentia, nelle universalis Ecclesiæ, nelle sanctorum Patrum, nelle Evangelistarum, nelle Conciliorum testi-
moniis moveri et persuaderi?*

CAP. LXXIII.

TRANSUBSTANTIATIONEM PANIS IN CORPUS CHRISTI, A PATRI-
BUS ET CONCILIIS DAMNARI OSTENDITUR, DEQUE CONCILIO
LATERANENSI QUARTO.

VISNE verò sacris literis, Ecclesiæ priscae judicium addamus? Damnatur hoc Transubstantiationis vestræ portentum, magno et constanti antiquorum Patrum et doctorum hominum consensu. Eorum quidem verba aliquot obscurius prolati, vos invitis patribus distorquetis ad figmentum vestrum stabiendum; sed si rem penitus inspicias, videbis tuos in Patrum scriptis, nihil nisi corticem tenere; nucleum, medullam et genuimum Patrum sensum, ne attingunt quidem.

2. De Patribus in genere, audi imprimis virum magni nominis, et Romanæ Ecclesiæ athletam, Dominum Archiepiscopum Spalatensem: *Antiqui*, inquit,^t *omnes Patres verum panem in Eucharistiâ manere agnoverunt: nec unquam de peregrino hoc Transubstantiationis dogmate, per annos octingentos, vel audiverunt quidquam, vel cogitârunt.*

Et iterum,^u Guitmundum Lanfrancum, Scolasticos aliosque istius farinæ (in quorum numero exultant Romanenses) ut parum idoneos in hâc causâ testes merito rejiciens, illis et numero isti, alios qui errori huic adversantur opponens, ita ait, *Nos sciolis Scholasticis, Papæ mancipiis, opponimus totū sanctorum Patrum catervam à temporibus Apostolorum*

^u Ib. lib. 5,
de Repub. c.
6, n. 194.

[587]

per integra octo saecula. De Patribus vero, qui tribus primis Ecclesie saeculis floruerunt, quorum fides integerrima, et minimè omnium corrupta, ista addit idem Archiepiscopus, quæ observatu^s tuo dignissima: *Ecce,⁹ per trecentos annos nullum penitus, vel minimum habemus indicium praesentiae realis Corporis Christi in sacro pane.* Habemus vero ipsos primos Religionis nostræ sanctos et incorruptos Antistites, et prima Ecclesie Catholice lumina, qui communī consensu, et explicatā sententiā, solam (nota mihi Solam), spiritualem, figuratam et mysticam praesentiam Corporis Christi in Eucharistia uniformi consensu sunt professi. Ita vel teipso Judice, ab Ecclesia Catholica per annos non trecentos solum, sed octingentos Transubstantiatio vestra damnata est. Sed præstat singulos audire: quorum cùm sit immensa caterva, ego paucos ex infinitis nominabo.

^⁹ Orat. ad Anton. Pium p. 180.

3. Damnat Transubstantiationem vestram Justinus Martyr:⁹ Non inquit, *ut communem panem, neque ut communem potum ista sumimus,* ut panem sumunt, sed non ut communem; et paulò post, *Eam, in qua per preces verbi ejus ab ipso profecti gratiae actæ sunt, alimoniam, unde sanguis et caro nostra per mutationem aluntur, Jesu Christi carnem et sanguinem esse, edocti sumus.* Vera et immortalis Christi caro nec alit carnem et sanguinem nostram, nec in eam mutatur; at cibus is qui Justino saeramentaliter caro Christi et panis consecratus vocatur, carnem et sanguinem nostrum per ipsius in eam mutationem et conversionem alit. Quare et substantia panis etiam post consecrationem manet; et verè corruptibilis cibus est, cùm editur.

Orat. ead.

Quod iterum explicans Justinus, de pane consecrato ait,^⁹ *Unumquemque praesentium participare eum, in quo gratiae sunt actæ panem vinum et aquam, et ad absentes perferre.* Panis est quoad substantiam, cùm participatur, panis est itidem, cùm ad absentes perfertur.

^⁹ Lib. 3, c. 33.

[538] 4. Damnat eam Irenæus:^⁹ *Panis qui est à terræ, percipiens invocationem Dei (id est, consecrationem per preces), jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena et cœlesti.* Terrenum in ea nihil, si substantia panis tollatur: nam Accidentia terrena non sunt, neque ex terræ. Et ibidem, de Hæreticis qui Christum verum corpus habere negabant, ait, *Quomodo ipsis constabit eum panem, in quo gratiae actæ sunt, corpus esse Domini sui, et calicem sanguinis ejus, si non ipsum Fabricatoris mundi Filium dicant?* Pro certo et confesso,

quodque omnibus constaret, sumit Irenaeus, *panem esse Corpus Christi*, et calicem esse sanguinem ejus. Et iterum, *Quando^b et mixtus calix, et fractus panis percipit Verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis et Corporis Christi, ex quibus consistit et augetur carnis nostræ substantia*. Et paulò post, *Grana tritici percipientia Verbum Dei, Eucharistia fiunt, quod est (sacramentaliter) Corpus et sanguis Christi, et nostra corpora ex eâ nutrita et reposita in terram, resurgent in suo tempore*. Eucharistiâ nutriuntur nostra corpora, ex eâ augentur, et consistunt. Nutriri verò ea aut augeri, vero et immortali Christi Corpore, sine blasphemîa dici non potest. Et adhuc clariùs,^c *Dominus accipiens panem, suum corpus esse confitebatur*. Panem vocavit Christus suum corpus, qui quoniam *substantialiter* corpus ejus esse non potest, *sacramentaliter* solùm corpus illud esse, necesse est.

5. Damnat eam Clemens^d Alexandrinus: *Quod autem vinum esset quod benedictum est, ostendit Christus, dicens Discipulis, Non bibam ex fructu vitis hujus, donec bibero ipsum vobiscum in Regno Patris. Cæterùm, quòd vinum quidem esset quod bibebaratur* a Domino, rursus ipse de seipso dicit. Christum verè vinum bibisse probat, contra Eucratitas, Clemens, ex eo quia de calice tum benedicto bibisset.*

6. Damnat eam Tertullianus: ^e *Quid tunc voluerit significasse panem, satis declaravit, corpus suum vocans panem. Ecce, panem vocavit corpus: et quare sic vocavit, indicat ibidem Tertullianus, Acceptum panem et distributum, corpus suum fecit, dicendo, Hoc est corpus meum, id est, figura corporis mei. Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Id est, nisi Christus verè corpus habuisse: nam quod phantasma est, figuram capere non potest.*

7. Damnat eam Origenes: ^f *Quòd si Christus, ut obloquuntur isti, carne destitutus erat, et exanguis, cujusmodi carnis, cuius corporis, et qualis tandem sanguinis signa et imagines, panem et poculum ministravit? Panem et vinum in Eucharistiâ, signum esse et imagines corporis et sanguinis Christi docet, ideoque Christum verè corpus et sanguinem habuisse probat, quia haec illorum signa sunt. Si signa sunt, non ipsa sunt. Iterum: Ille cibus, inquit,^g qui sanctificatur per Verbum Dei, et obsecrationem, juxta id quod habet materiale in ventrem abit, et in successum ejicitur, cæterùm, juxta precationem quæ illi accessit, pro portione fidei fit utilis, efficiens, ut perspicax fiat animus, spectans*

^b Ib. Iren.
lib. 5, c. 2.

^c Lib. 4, c. 57.

^d Lib. 2,
Pædag. p.
186.

* Christum
communi-
câsse ultraque
Eucharistiæ
parte putavit
Clemens,
quomodo
eum prægus-
tasse san-
guinis pocu-
lum, ex
Cyprian,
notat et pro-
bat. C. de
capit. Font.
Arch. Cesar.
lib. de cor-
rect. Theol.
Scol. p. 5,
et 4.
• Lib. 4. cont.
Marc. c. 40.

^e Dial. 3, de
Christ. Hom.

[539]

^f Orig. Hom.
in cap. 15
Matt.

ad id quod est utile. Nec materia panis, sed super illum dictus Sermo, prodest non indignè Domino comedenti illum. Et hæc quidem de Typico Symbolicoque corpore. En tibi, Corpus Christi verum et immortale, à Corpore illius Typico et Symbolico, disertè secernit Sacramentum ex utroque constare: Typico et Symbolico, quoad materiale illius, quod recipitur manu et ore; vero et immortali, quoad Spirituale quòd recipitur fide et corde. Quod materiale est, panis nempe et vinum, in ventrem abit, et in secessum ejicitur: Quod spirituale est, nempe verum Corpus Christi et sanguis, in cœlo manet, et corde percipitur. Absit, enim, verum illud cœleste et immortale Christi Corpus in secessum rejici sentiatis; quod tamen fateri necesse est, si id Christi Corpus sit, quod materiale in Eucharistiâ, et Symbolicum corpus vocat Origenes. Nam quòd accidentia sola, materiale ab Origene vocari, eaque illa esse quæ in secessum abeunt, dicat Bellarminus,^b perridiculum est. Quomodo et illud, quòd Symbolicum Christi Corpus, sit ipsum verum et immortale Christi Corpus, ita ut idem sui ipsius symbolum et signum sit, figmenta hæc sunt, et portenta opinionum, sensui, Rationi, Philosophiæ, et Theologiæ repugnantia: Illius generis sunt, quæ, quia contradictionem implicant, ne à Deo quidem ipso effici possunt.

^b Lib. 2, de Euch. c. 8,
§ Ad secundum, et
§ Ad tertium.

ⁱ Lib. 2, ep. 3. 8. Damnat eam Cyprianus: ⁱ *Invenimus, inquit, calicem mixtum fuisse, quem Dominus obtulit, et vinum fuisse, quod sanguinem suum dixit. Si fuit vinum, non ergo verè et realiter sanguis Christi. Et paulò post: Quomodo de creaturâ vitis vinum novum cum Christo in Regno Patris bibemus, si in sacrificio Dei Patris et Christi vinum non offerimus? Quod post consecrationem Deo offertur, Cypriano vinum est et creatura vitis. Iterum: ^k *Quando sanguis uvæ dicitur, quid aliud quam vinum calicis Dominici sanguis ostenditur?* Iterum: ^l *Non potest videri sanguis Christi esse in calice, quando vinum desit calici, quo Christi sanguis ostenditur.* Quid clariùs dici potest? Si in consecrato calice vinum non sit, in consecrato calice Christi*

^m Bell. lib. 2, de Euch. c.
^{9, § Secundum et Lind. Panopl. lib. 4, c. 44.}

ⁿ Auth. Sermonum de Card. Christ. oper. Ser. de Cœnâ Domini. 9. Scio citari à vestris quædam^m ut Cypriani verba, ex libro de Cardinalibus Operibus Christi, Ser. *De Cœnâ Domini*, ex quibus Transubstantiationem colligi putatis, verba hæc sunt: *Panisⁿ iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed naturâ mutatus, omnipotentiâ Verbi factus est caro.* In hoc testi-

monio triumphum tui canunt: *Hoc testimonium, inquit Bellarminus, nullam admittit solutionem.* *Divus Cyprianus, ait Lin-danus, Catholicæ Ecclesiæ columen, an. Dom. 230, panis in Corpus Christi mutationem docet.* Tamque insolenter in hoc authore exultat; ut in aliâ causâ de numero Sacramentorum dicat: *Aurea prorsus sunt Divi Cypriani verba; et apud Evangelicos præ ceteris omnibus fidem ille meretur irrefragatam.* *Hic, h̄c advigilate mihi Evangelici, et Divum Cyprianum totius orbis Doctorem, imò Miraculum, et controversiarum Judicem incorruptissimum audite.*

^o Lib. 2, de
Euch. c. 9.
[§] Secundum.
^p Lib. 4, c. 6.

10. Cogit me planè vestra insolentia, et *Authorem ipsum, et Authoris verba diligenter expendere.* Primò, liber iste, in quo sic triumphatis, S. Cypriani Cathaginensis Episcopi Liber non est: *Liber de Operibus Cardinalibus Christi ad Cornelium, Cypriani non est,* ait Possevinus: ^r *Eum s librum falsò tribuerunt Cypriano.* Sermones illi falsò inscribuntur Cypriano, ait Bellarminus. ^t Et rationes dat: *Contraria docet Cypriano.* Nec unquam Cyprianus sua scripta (quod hic Author^x facit) nugas infantiles appellaret: neque unquam diceret sublimitatem Cornelii lingua balbutiente Cypriani oblectari debere. Etiam Author illius de Cœnâ Domini sermonis, non est Cyprianus, sed aliquis posterior, ut ingenuè agnoscat Cardinalis. ^y Sermo ille de Cœnâ Domini, falsò, Cypriano inscriptus est, ait Pamelius. ^z

11. At antiqui, inquis, *Authoris est liber ille:* sic enim non Bellarminus^a solùm et Possevinus,^b sed et Pamelius;^c qui et hoc addit: *Librum hunc de Cardinal. Oper. scriptum constat ætate Cornelii et Cypriani, atque adeo eandem authoritatem quam Cyprianus meretur.* Constat, inquis, tum scriptum. Imò contrarium constat; teque mendacem esse constat, etiam ex Cardinali tuo constat; sic enim ille: ^d *Sermones de Operibus Cardinali Christi, falsò inscribuntur Cypriano, cùm sint Authoris Cypriano, imò et Augustino sine dubio posterioris.* Ecce, Sermones illi sine dubio, centum et quinquaginta annis^e post Cypriani obitum scripti sunt; quos tu homo confidens ætate Cypriani scriptos dicis, idque constare dicis. Quandiu verò post Augustinum scripti sint, an post annum Christi 600, aut 800, aut millesimum, quis certò ostendat? Ego post millesimum à Christo annum

scriptum idcirco suspicor, quia in Bibliothecâ^f Collegii *Omnium Animarum* in Academiâ Oxoniensi, Sermones hi ipsi extent in vetusto manuscripto codice, sub nomine *Arnoldi Bonavillaccensis*; ^g Ut testatur D. James. in lib. de spuriis sub Patrum nomine scriptis, p. 12.

^r Appar. in Cypriano.
^s Possev.
^t prefat. in Appar. in fine.
^u Lib. 6, de Amiss. grat. c. 2.
^v Author.
^w Bell. lib. de Script. Eccl. in Cypriano.
^x In sua prefat.
^y Lib. 4, de Euch. c. 26.
^z Respondeo primum.
^{aa} Præfat. in tom. 3, Oper. Cypriani.
^{bb} Lib. 2, de Euch. c. 9.
^{cc} Extat.
^{dd} Possev. loc. cit.
^{ee} In præf. ad libros de Card. Chr. operib.

^d Bell. lib. 6, de Amiss. grat. c. 2.
^{ff} Author.

^{ee} August. obiit an. 430, Cyprian. obiit an. 261.

^s Ep. 310.

dicanturque non Cornelio (Impostoris ista dicatio) sed Hadriano Quarto, vixit verò Arnoldus iste circa annum 1150, ad quem extat epistola Bernardi.^g An fraus ista in vobis ferenda? An æquum censem, ut ea Testimonia nomine *Divi Cypriani, orbis Doctoris gloriabundi citetis*, quæ Impostoris esse sine omni dubio vosmet ipsi agnosceritis?^h Quæque *sine dubio* 150, et ut videtur 900, propè, post Cyprianum annis scripta sunt.

12. Agè verò, etsi Impostoris testimonium respuere cuiquam fas sit, quid tamen Author iste dicat expendamus. Et quidem Transubstantiationem ille vestram penitus refellit. Eucharistiam

^b Serm. de unct. Chrism. inter Serm. de Card. Christi operibus.

etiam post consecrationem, *Panem* disertè vocat: *Dedit*, inquit,^b *Dominus in mensâ propriis manibus panem et vinum, in cruce tradidit manibus militum corpus trucidandum*. Quod in mensâ dedit, *Panis* erat, quod in Cruce dedit, *Corpus* suum erat. Et hæc fecit, ut ostenderet gentibus, quomodo vinum et panis *Caro esset et sanguis*.

ⁱ Serm. de Cœnâ Domini.

Si panis caro, et vinum sanguis, actum planè de Transubstantiatione. Iterum disertè distinguitⁱ *Sacramentum à re Sacramenti*: et de re Sacramenti ait, *Hæc quoties agimus, non dentes ad mordendum acuimus, sed fide sincerâ panem sanctum frangimus et partimur*.

^k Ib.

[542]

Si panis sanctus verè et propriè Christi Corpus esset, partiri illud et frangere nefas. Ac ut frangi, sed in figurâ solùm frangi videas, ait idem author,^k *Sanguinem sugimus, et intra ipsa Redemptoris nostri vulnera figimus linguam, quo interiùs exteriusque rubricati, à sapientibus hujus saeculi indicamur amentes*. Fidei, opinor, non corporis, figitur lingua in illis vulneribus: et fide ac mente rubricantur manducantes, non ore, corpore aut visceribus. Iterum,^l *Dominus usque hodie hoc veracissimum et sanctissimum suum corpus creat et sanctificat, et benedicit, et piè sumentibus dividit*. Quis dubitet hæc de Corpore Christi mystico, aut ut Origenes vocat, *Symbolico*, id est, de Sacramento corporis intelligenda? Certè enim verum et immortale Christi Corpus, neque *creat* hodie Deus, neque *sanctificat* aut benedicit, multò minùs *dividit* et partitur. Cùm tam multis, tam perspicuis locis Author ille Transubstantiationi adversetur, quæ vestra perversitas, qui arreptâ ex unicâ vocalâ cavillandi occasione, in adversam partem vel invitum torquetis?

13. *Panis*, inquit, *non effigie, sed naturâ mutatur*: At non ait panis substantiam et essentiam mutari, non ait Panis substantiam penitus tolli: sed *panem naturâ mutari* dicit. Per *Naturam* autem, Substantiam panis et essentiam non vult.

Panem enim ipsum, ideoque Substantiam panis manere docet. Quomodo igitur aliter Naturā mutetur, quām virtute, conditione, officio, usu, et accidentalibus proprietatibus? Sic enim *Naturae* vocem frequenter accipi, Oratores, Poëtæ, Philosophi, Theologi, et norunt et testantur: *Hæc^m est Natura animæ atque vis, ut à seipso moveatur.* Nec tamen est *essentia*, sed *proprietas et conditio.* *Naturamⁿ expellas furcā licet, usque recurret.* Conditionem insitam mutes ad tempus, et pellas, Substantiam et essentiam expellet nemo.^o *Densatur ubi loci natura poscit;* id est, qualitas et conditio loci.^p Julius viator medicorum consilio sic à potu abstinuit, *ut naturam consuetudine fecerit, adeo ut in senectā potu caruisse prorsus feratur.* Et de arboribus quibusdam agens, *illud mirum, inquit Plinius,^q eas mutare naturam in eisdem locis.* An tu arbores istas transubstantiari dices, quia *naturam mutant?* Vigorem illæ, vires, facultates, proprietates mutant, non Substantiam. *Scientia beata, ait Aquinas,^r est quodammodo supra Naturam animæ rationalis, in quantum scilicet propriā virtute ad eam pervenire non potest.* Non ait supra essentiam esse, sic ut inesse substantiæ animæ non possit, sed supra vim animæ est. Sic et Augustinus,^s *Prævaricatione primorum parentum Natura humana mutata est.* Non opinor transubstantiata: sed conditione, dignitate, vigore, virtute, et accidentalibus mutata est. Sic et Cardinalis^t tuus, *Per peccatum Natura non est mutata, quoad partes et membra naturalia, sed solùm quoad actiones et officia.* Sic et Glossa^u juris: *Papa immutat Naturam rerum (non transubstantiando res: ne cogita) sed substantialia unius rei applicando alteri.* Hoc eodem sensu *Naturam usurpavit ille Auctor; ut Natura humana per peccatum mutatur, ut Papa mutat Naturam rerum, ut arborum natura mutatur, nec tamen ulla in his Transubstantiatio, vel arborum, vel rerum, vel hominum, sic Naturam panis mutari in Eucharistiâ dixit Auctor, non amittendo vel substantiam et essentiam priorem, vel proprietates et conditiones essentiam sequentes; sed recipiendo novam conditionem, novam dignitatem, novum usum, officiumque. Priùs corporis erat, nunc mutatur ut sit et Animæ pabulum. Priùs erat panis vulgaris et communis, solùm vulgaribus et corporalibus usibus inserviens; nunc ad eam dignitatem evexit, ut sacro usui inserviens, symbolum fiat, et Sacramentum Corporis Christi, officio, usu, dignitate, conditione nova, priori naturæ superadditis, à Deo ornatur; non essentiâ, non sub-*

^m Cic. in Somn. Scip.ⁿ Horat. lib. 1, ep. 10.^o Plin. lib. 12, c. 14.^p Plin. lib. 7, c. 18.^q Lib. 16, c. 32.^r P. 3, q. 9, art. 2, ad 3.^s Lib. 14, de Civit. Dei, c. 12.^t Bell. lib. 3, de Amiss. grat. c. 11, § Quod vero. "In c. Quanto de Transl. episcop.

stantiâ, non prioribus naturalibus proprietatibus spoliatur aut orbatur. Et fit hæc in pane mutatio per *omnipotentiam Dei*, quia ille solus hanc dignitatem, vim, efficaciam ac virtutem pani dare potest, ut sit non solùm signum, sed efficax instrumentum exhibendi credentibus, Christi Corpus, et Dei gratiam eis obsignandi. Sicut ille solus per suam omnipotentiam, instrumento tam infirmo, tam in se inepto conferre gratiam, et dare credentibus suum corpus potest: Ita ille solus per suam omnipotentiam, panem ad tam sanctum tam cœlestem et gratiosum usum designare potest. Cavillari in verbis Authoris hujus aut aliorum pervicax quis potest, Hunc verum esse et genuinum Authoris sensum negare, nisi pervicax nemo potest.

^a Serm. in illud,
Quicunque,
dixerit
verbum.

[544]

14. Damnat eam Athanasius: ^x *Spiritum à carne discriminavit, ut disceremus ea quæ loqueretur, non carnalia esse, sed spiritualia: Quot enim hominibus corpus ejus suffecisset, ut universi mundi alimonia fieret?* ^y Sed propterea ascensionis suæ in cælum mentionem fecit, ut eos à corporali intellectu abstraheret, ac deinde carnem suam de quā loquutus erat, cibum è supernis, cœlestem et spiritualem alimoniam ab ipso donandam intelligerent. Corporalem Corporis Christi esum rejicit ut impossibilem, esum illius nullum nisi spiritualem tantùm agnoscat.

^y Lib. 1, de
Demonst.
Evang. c. 10.

15. Damnat eum Eusebius^y Cæsariensis: *Hujus, inquit, sacrificii memoriam signis quibusdam in mensâ celebrandam, corporisque illius salutarisque sanguinis accepimus.* Quæ in mensâ accepimus, *signa* sunt corporis et sanguinis, non ipsum corpus ejus et sanguis.

^z Homil. 27.

16. Damnat eam Macarius^z S. Antonii discipulus: *Nesciebant, inquit, justi Reges, et Prophetæ, offerendum esse in Ecclesiâ panem et vinum, antitypon exhibens carnis ipsius et sanguinis, sumentesque de pane visibili spiritualiter carnem Domini edere.* Quot penè hîc verba, tot sunt Transubstantiationis vestræ letalia vulnera. Sumitur panis et vinum: offertur panis et vinum: et ea *Antitypo* sunt corporis et sanguinis; et sic à Macario vocari etiam post *consecrationem* agnoscit Bellarminus.^a

^a Lib. 2, de
Euch. c. 15,
^b Sed hæc.
^c Lib. 1, de
Spir. Sanct.

17. Damnat eam Didymus^b Alexandrinus, qui ex eo probat Spiritum Sanctum, *Deum esse, quia, incircumscripitus sit, et pluribus simul distantibusque locis adsit.* *Omnia autem quæ facta sunt, circumscripamt habent substantiam.* Nam vel *loco circumscribuntur*, ut corpora, vel *proprietate suæ substantiae finiuntur*; sic, ut extra terminos ubi definiuntur, non sint. Admissâ verò

transubstantiatione, Corpus Christi nec loco circumseribetur, nec substantiæ suæ finibus definitur: sed in plurimis distantibusque locis simul existet.

18. Damnat eam Cyrillus^c Hierosolymitanus, ut nomen libri præ se fert; sin alias Author illius sit, *eum hominem fuisse sanctum et antiquissimum*, asserit Bellarminus.^d Agens ille de Chrismate, seu unguento quo baptizati inungi solebant, ad significandum eos Spiritu Sancto tum unctos, sicut etiam in Christum ipsum jam baptizatum Spiritus Sanctus in specie columbæ descendederat, ita ait: ^e *Cæterùm vide, ne illud putas unguentum tantùm. Quemadmodum enim panis Eucharistiae post Sancti Spiritus invocationem, non amplius est panis communis, sed est Corpus Christi; sic et sanctum hoc unguentum, non est amplius unguentum nudum, neque commune, postquam consecratum est, sed est Charisma Christi, quod adventu Spiritus Sancti per ipsius divinitatem energiam habet; et corpus quidem unguento perungitur, anima verò Spiritu Sancto vivificoque sanctificatur.* Luculenter profectò declarat, quæ qualisque mutatio in pane per consecrationem fiat. Sicut unguentum per consecrationem non transubstantiatur in spiritum, aut Charisma, seu gratiam Christi; sic neque panis neque vinum per consecrationem transubstantiatur in Corpus Christi, aut sanguinem. Sicut unguentum manens *quoad substantiam* unguentum, non tamen vocatur unguentum tantùm, aut unguentum nudum et commune, sed jam est Charisma, seu gratia Christi; sic panis et vinum manens *quoad substantiam*, panis et vinum non vocatur, tamen panis tantùm, aut panis nudus ac communis, sed jam est *Corpus et Sanguis Christi*. Sicut de unguento post consecrationem dicitur, *Est charisma Christi, nec tamen essentialiter aut formaliter est illud, sed Symbolum et typus Charismatis et gratiae Christi;* sic de pane et vino consecrato dicitur, *Est Corpus, Est Sanguis Christi, nec tamen essentialiter aut substantialiter est illud, sed Symbolum, typus et Sacramentum corporis et sanguinis.* Sicut unguentum non *nudum signum* est gratiae, sed *efficax*, ut Cyrillus putat, quod per Christi divinitatem operatur in credentibus, gratiam; sic panis et vinum non sunt *nuda signa Corporis et Sanguinis Christi*, sed instrumentaliter ea *exhibitent* credentibus, et Christum in eis habitare faciunt. Vides quam clarè Transubstantiationem evertant Cyrilli hujus verba. Nec dissimilia sunt quæ de *Aqua baptismi* habet Cyrillus: *Non, inquit, tanquam aquæ simplici*

^c Lib. Catech. Mystag.

^d Lib. 2, de Euch. c. 13,
§ Hæc de.

^e Cyr. Hier. Catech.
Mystag. 3.

^f Cyril. Hier. Catech.
Illi. 3.

studeas huic Lavacro, sed ut spirituali gratiæ, quæ cum aqua datur. Aqua simplex per Sancti Spiritus invocationem, acceptâ virtute, sanctitatem consequitur. Ut Aqua non substantiâ mutatur, sed virtute et sanctificandi vi donatur; sic panis et vinum, non substantiâ mutatur, sed virtute novâ, non significandi solùm, sed instrumentaliter exhibendi Corpus et Sanguinem Christi, et cum eo sanctitatem et gratiam, divinitùs ornatur. Hinc monetidem

^g Catech. Mystag. 4.

[546] *Cyrillus,^g Ne consideres tanquam panem nudum et vinum nudum; Corpus enim est et Sanguis Christi. Panem dicit esse corpus, et vinum sanguinem: additque Christum de pane dixisse, Hoc est corpus meum. Substantialiter Corpus Christi panis esse non potest: typicè, symbolicè, et sacramentaliter est; quia ut ille^h ait, Sub typo panis datur tibi Christus, et sub typo vini datur sanguis: quod captiosè nec bonâ fide alicubi vertitur, sub specie panis, et sub specie vini. Typum et Symbolum voluit Cyrus, de Speciebus seu Accidentibus, sine subjecto existentibus, nihil antiquis vel per somnium in mentem venit. Typo nomen rei signatæ datur, et de pane, id est, typo corporis, dixit Christus, Hoc est corpus meum, quod tamen substantialiter non aliud est quam panis. Quamvis enim sensus, ait idem Cyrus,ⁱ hoc tibi suggerit (scilicet, panem esse nudum, et communem panem) tamen fides te confirmet: ne ex gustu rem judices (is præter panem nudum nihil esse judicat) quin potius habeas ex fide pro certissimo esse tibi cum pane donata (spiritualiter) corpus et sanguinem.*

^h Ib.

ⁱ Ib.

^k Homil. de Corp. et Sang. Christ. Extat inter opera Hier. tom. 4, p. 399.

19. Damnat eam Eusebius Emissenus: ^k Evidenter, inquit, constat, vini creaturam Christi Sanguinem nuncupatam. Si vini creatura Christi Sanguis, sine dubio vini creatura non tollitur, non transubstantiatur in sanguinem. Sic enim vini creatura nulla esset, quæ sanguis vel vocaretur, vel esset. Explicans porrò quomodò panis in substantiam Corporis Christi, et vinum in substantiam sanguinis mutetur, à Baptismo petit exemplum, et sic ait:^l Quomodò tibi novum aut impossibile videri non debeat, quod in Christi substantiam terrena et mortalia commutantur, te ipsum qui jam in Christo es regeneratus interroga. Dudum alienus eras à vitâ, à salutis viâ intrinsecus mortuus, exultabas; subito initiatus Christi legibus et salutaribus mysteriis innovatus, in corpus Ecclesiæ non videndo, sed credendo transiisti. In exteriori nihil additum est, totum in interiori mutatum est, ac sic homo, Christi filius effectus, et Christus in hominis mente formatus est. Sicut ergo sine corporali sensu, subito novâ induitus es digni-

tate; *Ita cùm reverenda altari cibis satiandus accedis, sacram Dei tui corpus et sanguinem respice, honora, mirare, mente contingere cordis, manu suscipe, et maximè haustu interiori assume.* Non poterat clariùs mutationem panis et vini, in Eucharistiâ illustrare: mutantur in substantiam Corporis et Sanguinis Christi, ut mutatur homo per baptismum in corpus Ecclesiæ, vel in *Corpus ipsius Christi.* Ut idem docet Eusebius:^m *Ut homo* [547] ^{ib.} *per baptismum mutatur; non amittendo priorem substantiam, sed recipiendo novam gratiam: sic ut jam sit, non tantùm homo, sed homo Christi, aut Corpus Christi: sic panis et vinum per Eucharisticam consecrationem mutatur, non amittendo priorem substantiam, sed recipiendo novam dignitatem et novam virtutem, ut jam non sit panis tantùm et vinum, sed panis Christus, seu Corpus Christi: non quia transubstantiatus in Corpus Christi, sicut nec per baptismum homo; sed quia efficaciter credenti jam exhibet Christi Corpus, ejusque gratiam; sicut efficaciter per baptismum Christi, gratiam receperat homo.* In utroque conditionum est, et Accidentium; in neutro est mutatio substantiae. Quare rectè Emissenus:ⁿ *Nec dubitet quisquam* ^{ib.} *primarias creaturas nutu divinæ potentiae in Dominici Corporis transire posse naturam, cùm ipsum hominem videat, artificio cœlestis misericordiae, Christi Corpus effectum.* Vix clariùs hoc quisquam exprimat, vel Transubstantiationem solidius evertat. Vestri verò qui ex Eusebio hoc transubstantiationem exculpere nituntur, et laterem lavant, et se Sophistas egregios præstant, qui cùm sensum Eusebii vel non capiunt, vel non curant, in verborum cortice pueriliter inceptiunt.

20. Damnat eam Ambrosius:^o *Si tanta, inquit, vis est in* ^{o Lib. 4, de Sacram. c. 4.} *sermone Domini, ut inciperent esse quæ non erant, quantò magis operatorius est, ut sint quæ erant, et in aliud commutentur?* Ecce, panem et vinum *id esse*, quod erant, docet: Substantialiter ergo non mutantur; tunc enim non essent *quod* erant. *Mutantur tamen, ait, in aliud*, non quoad substantiam, ut sint illa *realiter*, sed quoad significationem et usum, ut sint illa *sacramento*liter. Hinc panem etiam post consecrationem *significare Corpus Christi*, ait Ambrosius:^p *Ante consecrationem, alia species nominatur; post consecrationem, corpus significatur.* Si pane significatur corpus, panis non est *essentialiter* corpus. Nihil enim suiipsius signum est. Sic et imaginem Corporis Christi ^{p Lib. de iis qui Myster. initiant. c. 9.} ^{q Lib. 1, ofte. c. 48.} alibi^q vocat: *Hic umbra, hic imago, illic veritas; umbra in*

Lege, imago in Evangelio, veritas in cœlestibus : Hic in imagine offertur, illic in veritate, ubi apud Patrem pro nobis quasi advo-

^c Lib. 6, de Sacram. c. 1.
[548]

^a Lib. 10, in Lucam.

^t Lib. 4, de Sacr. c. 4.

^v Lib. de iis qui Myster. init. c. 9.

catus intervenit. Et iterum similitudinem corporis vocat : In similitudine accipis Sacramentum, sed veræ naturæ gratiam, virtutemque consequeris. Ideo alibi^s ait : Non enim corporali tactu Christum, sed fide tangimus ; et paulò post, Christum alloquens : Non, inquit, supra terram, nec in terrâ, nec secundùm carnem te quærere debemus, si volumus invenire. Quin et adhuc clariùs exprimit Ambrosius, qualis illa sit panis mutatio, per quam sit Corpus Christi ; Tu ipse, inquit,^t eras, sed eras vetus creatura ; poste aquam consecratus es, nova creatura esse capisti. Qualis in baptismo, hominis ; talis, juxta Ambrosium, in Eucharistiâ, panis mutatio. In baptismo per regenerationem fit nova crea-

tura ; in Eucharistiâ per benedictionem^u fit nova natura. In baptismo creatura hominis non substantialiter mutatur, sic ut desinat esse quod priùs erat, sed accidentaliter solum mutatur, sic ut novâ gratiâ, quâ Christus in eo spiritualiter habitat, ornetur : In Eucharistiâ itidem natura panis non substantialiter mutatur, ut desinat esse natura quæ priùs erat, sed accidentaliter solum mutatur ; sic ut Christum et repræsentet, et credentibus instrumentaliter exhibeat, efficiatque ut in eis Christus spiritualiter habitat. Mutatio in pane Eucharistico talis est Ambrosio per panis consecrationem, qualis est in baptismo mutatio hominis per regenerationem : Si non transubstantietur natura hominis per regenerationem ; nec transubstantiatur Ambrosio natura panis per benedictionem. Ut per baptismum fit homo, non quod natura formavit ; sed quod gratia regeneravit : sic apud Ambrosium, per benedictionem fit panis, non quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit. Natura hominem non nisi hominem, panem non nisi panem formavit : regeneratio ex homine nudo, facit hominem sanctum et sanctificatum, hominem qui jam sit Corpus Christi : in quo Christus spiritualiter habitat : Benedictio itidem ex pane nudo, facit panem sacrum, mysticum, sacramentalē, panem vivificum, panem qui sit et dicatur Corpus Christi, efficiatque in credentibus spiritualiter habitare Christum.

21. Damnat eam Basilius ;^s qui de Eucharistiâ post consecrationem, ut agnoscit Bellarminus,^t agens disertè, vocat *panem Eucharistiae*. Si panis sit, sine dubio, non Corpus Christi. In *Liturgiâ quoque, seu Anaphorâ*, cuius vos^u S. Basilium authorem prædicatis, de pane et vino dicit ; *Proposuimus typum Corporis*

^c Lib. de Spir. Sanct. c. 27.

^t Lib. 2, de Fuch. c. 15.

[§] Alterum.

^u Possev.

Appar. in in Basil. et Epiph. Diac. nomine totius Cone. Nicen 2, Act. 6, p. 366, b.

et Sanguinis Christi. Si Typus sit et figura, certè non ipsum Corpus Christi et Sanguis. Nihil sui ipsius Typus aut figura esse potest, nisi idem sui ipsius Pater, aut Filius, aut Dominus esse potest. Nec possum quin insignem hīc vel inscitiam, vel impudentiam Epiphanii Diaconi, et totius Conciliabuli Nicaeni notem. Epiphanius totius Conciliabuli istius nomine, agens de hoc ipso Basili in Anaphorā loco, ait :^x *Ante consecrationem vocari quidem Antitypa à Basilio; sed post consecrationem, non antitypa, sed Corpus et Sanguinem Domini appellari.* Consulat quivis Basilii Anaphoram; et mirabitur, imò execrabitur Conciliabuli istius mendacia. Verba illa Christi, *Hoc est corpus meum*, et, Hic est sanguis meus, quæ *consecratoria, et operatoria* vos^y dicitis, et per quæ transubstantiari panem contenditis, priùs recitantur: et integris sexaginta lineis pòst, habentur illa verba, in quibus typum seu Antitypa vocat Corporis et Sanguinis Christi. Ac ut perspicuum sit, Basiliū non existimâsse, vel panem aut vinum transubstantiari, vel illa verba, *Hoc est corpus meum*, esse operatoria et effectiva transubstantiationis panis et vini; post hæc omnia quæ adhuc citavimus, additur alia Sacerdotis precatio, in quâ sic dicitur: *Efficiat Dominus panem istum corpus gloriosum Jesu Christi, corpus cœleste, in remissionem peccatorum, vitamque æternam, iis qui accipiunt.* Panem esse agnoscunt; rogam ut fiat Corpus Christi, in vitam æternam, iis qui accipiunt. Credentibus fit corpus vivificum, quia illi Corporis Christi et panis cœlestis verè participes sunt. Aliis, tam non recipientibus, quām non credentibus. Antitypon quidem est, sed illis non est, nec sit Corpus Christi, quo nihil efficacius transubstantiationem vestram evertere potest. Quod idem ex illâ Liturgiâ, quam, ut *Divi Jacobi missam venditatis, observari posset.* Priùs recitantur verba illa, *Hoc est corpus meum*, tum interjectis variis Sacerdotis precibus, et populi responsis, orat Sacerdos in hunc modum: *Dimitte nunc, Domine, in nos Spiritum tuum, ut superveniens, sanctâ et bondâ et gloriosâ suâ præsentia sanctificet, et efficiat hunc panem Corpus Sanctum Christi tui: et respondet populus, Amen.*

22. Damnat eam Greg. Nazienzenus,^z qui eodem quo Basilius modo, panem et vinum consecratum, *Exemplaria* vocat, et *Antitypa Corporis et Sanguinis Domini.* Si alicubi, inquit, manus ἐν τῷ ἀντιτύπῳ, ex venerando Corporis et Sanguinis Christi antitypis aut exemplaribus recon siderat. Et iterum: ^a *Quomodo* ^a In Apologet.

[549]

^x Loc. nuper citat.^y Bell. lib. I, de Euch. c. 11,^z Secundo, et[§] Adillam, et^{Aquin. p. 3.}^{q. 78, art. 3.}

poteram audere ad Sacerdotium accedere, et ad hostias offerendas, et Imaginem ac Figuram cœlestium mysteriorum celebranda?

^b Orat. de
Sanct. Bapt.

23. Damnat eam Greg. Nyssenus,^b qui declarans aquam baptismi per benedictionem sic mutari, ut jam non sit *aqua communis*, sed *divinum lavacrum, à quo mirabiles existunt effectus*, explicat hoc tribus comparationibus. Prima est *Altaris*, quod *naturā est lapis communis, sed Dei cultui consecratum, et benedictione acceptā, fit mensa sancta et Altare immaculatum*. Secunda est *Eucharistiae*, de quo sic ait, *Panis est initio panis communis; sed ubi eum mysterium sacrificaverit, Corpus Christi et dicitur, et est, et excellenter operatur*. Tertia est *Sacerdotis*, Heri erat homo vulgaris et è plebe, novitate benedictionis fit *Doctor pietatis, mysteriorum præsul, et nihil corpore vel formā mutatus, invisibili quādam vi ac gratiā animam in melius transformatam gerit*. Simili, inquit, consequentiā rationum, etiam *aqua, cùm nihil aliud sit quād aqua, supernā gratiā benedicente ei, in eam quæ mente percipitur regenerationem, hominem renovat*. Disertè docet *panem et dici, et esse Corpus Christi, sic et vinum, Sanguinem Christi; quod quicunque dicit, Transubstantiationi contradicit*. Etiam et luculenter exprimit, qualis fiat in pane et vino per consecrationem mutatio. Non ulla fit *substantiæ mutatio*, sicut nec in *Lapidibus Altaris, nec in homine ad Sacerdotium evepto, nec in aquā ad baptismum consecratā, sed mutatio solū est accidentalis in usu, in effectu, in virtute, in officio panis et vini; qualis est in lapi- bus, in Sacerdote, in aquā baptismi mutatio*.

^c In Enar.
Ps. 124.

24. Damnat eam Hilarius:^c *Dominus ait, Ego vobiscum sum omnibus diebus: Adest, et per naturam suam præsens est: Spiritus namque est omnia penetrans. Non enim secundūm nos corporalis est, ut cùm alicubi adsit, absit aliunde. Duo perspicuè docet et Christum non corpore, sed Spiritu solo hīc in terris adesse: et corporalem præsentiam id requirere, ut ubi sic adest, aliunde absit. Quorum utrumque Transubstantiationem funditus evertit. Nam si Christus corporaliter aut corporali præsentia sit in hostia, nusquam alibi, ne in cœlo quidem erit. Quia in cœlo certum est corporaliter eum esse, certum quoque est, in hostiā corporaliter eum non esse. Nam teste Hilario, Corporalis præsentia talis est, ut cùm alicubi adsit, absit aliunde*.

[551]

^d Lib. 6, in
Joh. c. 14.

25. Damnat eum Cyrillus^d Alexandrinus; *Etsi, inquit, corporis sui præsentiam hinc subduxerit, majestate tamen divinitatis semper adest: Corporis hīc omnino nullam, Deitatis solum-*

modò præsentiam agnoscit. Iterum :^e *Qui Manna, inquit, man- ducabant, nullam inde vitæ perpetuæ virtutem acceperunt. Non enim vivificabat, sed famem solummodo corporalem removebat, et figura erat veritatis.* Qui verò panem vitæ (id est, Christum) suscipiunt, immortalitatem consequentur, cum Christo æternaliter viventes. Nullum alium veri Corporis Christi esum usquam tradit Cyrus, nisi qui *vivifcus* sit, et manducantes faciat æternaliter cum Christo vivere, quique faciat ut ipse alibi^f docet, ^{Lib. 4, in Joh. c. 10.} Ut Christus maneat in nobis, et nos in Christo, ideoque de eo qui verè Christi carnem comedit, ait, *Christum in eo non solum esse, sed participatione quoque naturali*, id est, indissolubili in eo esse. Utitur^g quidem voce *corporaliter*, dicens, *Mysticæ bene- dictionis eam virtutem esse, ut corporaliter faciat communicatione carnis Christi, Christum in nobis habitare.* Sed nihil minus quam Transubstantiationem vestram intellexit. Exprimit illa voce mirabilem effectum spiritualis mandationis carnis Christi, ex qua fit, ut Christo sic arctè ac indissolubili nodo conjugamur, ut ille in nobis, et nos in illo æternum habitemus, maneamusque. Quo códem sensu Apostolus^h eādem voce usus est, docens, ^b *Colos. 2. 9.* plenitudinem Deitatis corporaliter, id est, indissolubiliter, in Christo habitare. Quod ipsum quoque Hilarius,ⁱ per vocem ^{Lib. 8, de Trinit.} Naturaliter significavit, cùm dixit, *Si verè Verbum caro factum est, et nos verè Verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est: qui et naturam carnis nostræ jam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, et naturam carnis suæ ad naturam æternitatis sub sacramento nobis communicandæ carnis admiscauit?* Ita enim omnes unum sumus, quia et in Christo Pater est, et Christus in nobis. Quisquis ergo naturaliter Patrem in Christo negabit, neget prius Naturaliter, vel se in Christo, vel Christum sibi inesse. Sanè neque nos in Christo, neque Christus in nobis eo modo vel naturaliter, vel corporaliter est, ut vel nos in ipsius, vel ille in nostram naturam transeat, aut in ea includatur: sed ideo et ille in nobis, et nos in illo naturaliter manere dicimur, quia arctissimo et indissolubili sui Spiritus vinculo credentes omnes sibi colligavit. Hoc verè senserunt Hilarius, et Cyrus: Christi verò carnem, vel ab ullo comedi, qui non æternaliter cum Christo maneat, sitque unum cum Christo, vel eujusquam ventri, aut stomacho, aut venis corporaliter, ut alii cibi solent inclusum esse, vel sic in quoquam esse, ut singulis horis corruptis panis accidentibus recedat,

nosque deserat, etiam quosdam aeternum deserat, non senserunt, non vel per somnium cogitarunt sanctissimi illi Patres. Hanc

^k Appendix. 3, verè esse Cyrilli mentem, liquet ex ipsius ad Euoptium epistolâ.^k
ad tom. 5,
Actor. Conc.
Ephes. c. 2.

Redarguit ibi Nestorianos, quòd carnem Christi (quem hominem tantum fuisse credebant) in Eucharistiâ manducari dicerent. Illi sine dubio, carnem Christi non *visibiliter*, non *per frusta* ad morem Anthropophagorum, sed corporaliter tamen, lieet *invisibiliter*, et *sub speciebus panis* (quomodò et vos docetis) manducari sentiebant. Adversus istos sic scribit Cyrillus: *Num hominis comeditionem nostrum esse Sacramentum pronuncias? Et irreligiosè ad crassas eorum cogitationes, qui sic crediderunt, mentem nostram urges?* *Et attentas humanis cogitationibus (corpoeo nempe tactu gustu, esu) tractare illa (carnem et Sanguinem Christi) quæ solâ, purâ, et inexquisitâ fide accipiuntur?* Ecce, carnem et Corpus Christi corporaliter in mysteriis comedî, tractari, accipi negat; fide, et *fide solâ*, non manu, non ore, non ventriculo, sed *fide solâ* tractari, et accipi declarat. Neque mens hæc Cyrilli solius. Consensu suo firmavit, et approbavit epistolas

^l Act. 5, in
Definit. fid.
Epistolas, B.
Cyrilli ad
Nestorium et
alias per
Orientem,
acceptissi-
mas habet.

^m Quod
Chalcedo-
nense corro-
borat,
Collat. 8.
ⁿ Act. 18,
Cone. Chale-
probatur.

[553]

^o Com. in
Cantic. in
illa verb. Sub
malo tom. 1,

BB.

^p In
Ancorato.

26. Damnat eam Philo^o Carpathiorum Episcopus: *Cœleste, inquit, et salutare malum corpus est Jesu Christi, salutariter nobis ab eo datum sub mystico pane ac vino.* Datur quidem Corpus Christi, sed sub consecrato pane et vino datur.

27. Damnat eam Epiphanius,^p qui de eo agens, quòd Christus in cœnâ Discipulis dedit, ait, *Hoc est rotundæ formæ, et insen-
sibile quantum ad potentiam, et voluit per gratiam dicere, Hoc
meum (corpus) est.* Quòd figuræ rotundæ est, et sensu expers, id est, panem, à Christo vocari suum corpus dicit. At quòd sensu vacat, Christi Corpus verè ac realiter esse non potest, quia ut ille subjungit, Christus *totus sensus est, totus sensitivus, totus
moveens, totus operans.*

28. Damnat eam Chrysostomus:^q *Istam, inquit, mensam præ-
paravit servis et ancillis, in conspectu eorum, quotidiè, in simili-*

tudine Corporis et Sanguinis Christi, panem et vinum, secundum ordinem Melchisedech, nobis ostendit in Sacramento. Similitudo h̄ic Corporis Christi, non verum corpus: Panis et vinum ostendit in Sacramento, non igitur vere caro et sanguis, nisi et Melchisedechi panem et vinum transubstantiata dicas. Quomodo etiam ipsius emphaticas locutiones intelligi velit, indicat, dum explicans illa verba Christi, Joh. vi. de manducandâ ipsius carne, et bibendo sanguine, docet,^r Ea non carnali, et corporali,^{r Hom. 46 in Joh.} sed mystico et spirituali sensu intelligenda esse. Verba quæ locutus sum, spiritus sunt: Hoc est, inquit, sunt spiritualia, nihil carnale, nullam naturalem consequentiam habentia. Si carnaliter ea quis acciperet, nihil sanè lucraretur. Quid est autem carnaliter intelligere? Simpliciter ut res dicuntur, neque aliud quidquam excogitare. Non enim ita judicanda sunt quæ videntur, sed mysteria omnia interioribus oculis consideranda, hoc est, spiritualiter. Et quid in hoc Eucharistiae Sacramento tenendum sit, docet apertè in Epist. ad Cæsarium; ubi sic ait: Ante consecrationem, panem vocamus; divinâ verò gratiâ sacerdotis ministerio sanctificante, à panis nomine liberatur, et dignus appellatione Dominici Corporis habetur, etsi natura panis in ipso permansit. Clarè indicat, et post consecrationem, panem quoad substantiam remanere,^{s Lib. 2, de Euch. c. 22} et tamen quia jam sacrum symbolum fit Corporis Christi, Christi Corpus appellari. Nugantur verò Bellarminus^s et Possevinus,^{t Appar. in Chrysost.} cùm Epistolam illam Chrysostomi non esse suspectantur. Quare [554] verò suspectantur? Neque enim, inquit Bell. in toto Chrysostomi opere ullus est liber vel Epistola ad Cæsarium. Quid si non sit? An omnia Chrysostomi scripta typis excusa dices? Non esse docet te Possevinus.^d Extabat hæc Chrysostomi Epistola^e Florentiæ. Cur non evulgata à vobis, cum aliis Chrysostomi scriptis? Extitisse etiam exemplar ejus in Bibliothecâ, vel Archiepiscopi, vel Archidiaconi Cantuariensis, discas à vestro Gardinero,^f Wintonensi olim Episcopo.

29. Sed quām longè à vestrâ Transubstantiatione abfuerit Chrysostomus, demonstrant illa ipsa ejus verba,^g quæ vos pro Transubstantiatione citatis, magnique facitis: Sacerdotis, inquit, ore verba proferuntur, et Dei virtute consecrantur et gratiâ. Hoc est, ait, corpus meum. Hoc verbo proposita consecrantur. Et sicut illa vox quæ dicit, Crescite et multiplicamini, et replete terram, semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante naturâ; ita et vox illa semel quidem dicta

^d Loc. cit.
^e Ut ex Petro Mart. estatur.
^f Steph. Gardin. lib. 2, de Euch.
^g Loc. cit.

^e Chrys. Homil. de prodit. Judæ.

est, sed per omnes mensas Ecclesiae, usque ad hodiernum diem, et usque ad ejus adventum, præstat sacrificio firmitatem. Adverte scriò: Verba illa à sacerdote prolata, *operatoria* jam et *effectiva* Chrysostomo non sunt, sed *recitativè* tantùm et *historicè* proferuntur, nec ad præsentem panem referuntur, sic ut eum aut quidquam jam præsens demonstrent, sed ad panem illum in particulari, quem olim in cœnâ demonstravit Christus. De præsente jam pane non dicit, vel suo vel sacerdotis ore, Christus, *Hoc est corpus meum*; nec verba illa jam dicta, consecrant hunc panem, sed preces sacerdotis historicè referentis, quid in ultimâ cœnâ dixit Dominus. Precautione suâ, et authoritate sibi à Christo datâ, per illa alia verba, *Hoc facite*, panem præsentem consecrat sacerdos, non efficiendo Transubstantiationem, sed designando panem hunc in symbolum sacrum Corporis Christi. Vide jam annon Chrysostomus nervos omnes incidat Transubstantiationis vestræ? Non aliter, nec alio modo transubstantiari panem docetis, quàm *operatoriis* his verbis de præsente jam pane prolati, *Hoc est corpus meum, vi illorum verborum*, inquit Bellarminus,^b contentum sub illis speciebus incipit esse Corpus Domini: *Apud*ⁱ *Catholicos*, *Hæc verba sunt de essentiâ Sacramenti, et operatoria.* Si verba hæc, inquit Aquinas,^k *recitativè solùm proferantur, tum non applicarentur ad materiam corporalem præsentem, et ita non perficeretur Sacramentum.* Verba verò hæc *recitativè* solùm proferri, nec præsentem panem demonstrare, vel de præsenti pane quidquam enunciare, cùm doceat Chrysostomus, fundamentum ipsum Transubstantiationis vestræ funditus evertit. Et quia verba illa, ut vos docetis, non aliter *operatoria* erant, cùm ea Christus protulit, quàm nunc sunt, cùm à sacerdote efferuntur, cùm à sacerdote nunc prolata, *operatoria et effectiva* Transubstantiationis non sint, ne Christo quidem ea proferente, *operatoria* erant, aut Transubstantiationem efficerunt.

30. Nec abnuo tamen nonnulla apud Chrysostomum inveniri, quæ emphaticè, inò verò hyperbolice de Eucharistiâ dieuntur, quæ nisi dextrè capiantur, incautos homines facilè in errores abducant. Fuit hoc Chrysostomi et prisorum Patrum, est etiam et nostrum studium ac summa cura, populum Dei instruere, ne in externis symbolis mentes defigant, sed ut in illis Corpus Christi et sanguinem mentibus contemplentur; ut Aquilarum instar, sursum volantes, cœlesti illo pabulo toti vescantur. Perit omnes Sacramenti fructus, si in Symbolis hæreamus, et

^b Lib. 1, de Euch. c. 11,
§ Hinc.
ⁱ Ib. § T. ta.
[555]
^k P. 3, q. 78,
art. 5.

nisi in Christum ipsum, in illius vulnera, passionem, mortem et fructus qui inde percipiuntur uberrimos, toti versemur. Hinc factum, ut sancti Patres, quo haec auditorum animis vehementius et efficacius imprimenterent, de typis, quasi ipsa Antitypa essent, oratorum more multa enuncient, quae si strictius ad limam revoces, examen non sustineant. Tale illud Leonis,¹ *In illa*^{1 Ep. 23.} mysticā distributione hoc impartitur, ut in carnem illius transseamus. Tale ex Hieronymo citat Joh. Langus^m (nam mihi locus non occurrebat), *O Esca sacratissima, quām verè comedens, Deus efficitur.* Tale illud Augustini,ⁿ *Gratius agamus non solum nos Christianos factos esse, sed Christum. Fit magnum miraculum, sed tamen verum.* Tale illud Authoris,^o qui Cypriani nomen præ se fert, *Intra Redemptoris nostri vulnera linguam figimus, eisque interius et exterius rubricamur.* Talia illa Chrysostomi: *Nihil sensibile traditum nobis à Christo, omnia quæ tradidit insensibilia sunt. Vellem, dicunt, formam et speciem ejus, vellem vestimenta videre.* Quibus sic Chrysostomus, *Ipsum vides,* [556] *ipsum tangis, ipsum comedis; vestimenta ejus desideras videre: Ipse verò seipsum tibi tradit, non ut videoas solum, verum et tangas, et in te habeas.* Et paulò post: *Nos in unam secum massam reducit, neque id fide solum, sed reipsa nos corpus suum efficit.* Iterum:^p *Non se tantum videri permittit, sed et tangi, et manuducari, et dentes carni suæ infigi.* Etiam, *Lingua cruentatur hoc admirabili sanguine.* Et, *Per cibum quem nobis largitus est efficitur, ut non solum per dilectionem, sed reipsa in illam carnem convertamur.* Evidem si cavillari volupe esset, tam verè nos in Christum, et Christi carnem transubstantiari, quis ex his defendat, quām Corpus Christi in panem transubstantiatur? Sed vobis solis non item aliis Sophistis esse licet. Nos haec et similia Patrum dicta, candidè, ut æquum est, interpretamur. Vosque monemus, meminisse quod docet Sapiens;^t *Qui vehementer emungit, elicit sanguinem;* quodque ipse Senensis^u vester monet, *Non sunt Concionatorum verba eo rigore accipienda, quo primù ad aures auditorum perveniant; Multa enim declamatores per Hyperbolēn crebrò enunciant. Hoc interdum Chrysostomo contigit.*

31. Damnat eam Author operis imperfecti in Matthæum, quem ego Chrysostomum fuisse non dubito; sed quia vos alium fuisse suspicamini, ego ut alium (licet vobis fatentibus Catholicum) nunc cito: *Vasa haec sanctificata, inquit, ad pri-*

^m Not. in Justin. Martym, Orat. ad Antonium Pium. p. 190.
ⁿ Tract. 21, in Joh.

^o Serm. de Genā Dom. p. 320.

^p Chrys. Hom. 83, in Matt.

^q Ib. Hom. 45, in Joh.

^r Ib. Hom. 83, in Matt.

^s Ib. Hom. 45, in Joh.

^t Ib. Hom. 45, in Joh.

^u Ib. Hom. 83, in Matt.

^v Ib. Hom. 45, in Joh.

^x Prov. 30. 33.
^y Sixt. Sen.
lib. 6, Biblioth. Annos. 1-2.

^z Bell. de Scriptor. Eccl. in Chrysost. Possev. Appar. in Chrys.

^z Credibile est authorem fuisse Catholicum Bell. ib.

^z Chrysost. in Oper. Imperf. in Matt. hom. 11.

vatos usus transferre peccatum est, in quibus non est verum Corpus Christi, sed mysterium corporis ejus continetur, quantò magis vasa corporis nostri, quæ sibi Deus ad habitaculum præparavit, non debemus dare Diabolo.

^a Matt. c. 26. 32. Damnat eam Hieronymus, ^a qui *Eucharistiam, Corporis et Sanguinis Christi repræsentationem*, vocat. Ad veræ Paschæ, inquit, *transgreditur Sacramentum, ut quo modo in præfiguratione ejus, Melchizedech panem et vinum offerens fecerat, ipse quoque veritatem sui corporis et sanguinis repræsentaret.* Alibi de impiis

^b In c. 66 Isa. agens, ait, ^b *Nec comedunt carnem Jesu, neque bibunt sanguinem: Sacramentum verò eos comedere et bibere, certò sciebat.*

^c Com. in 22 Itidem de Haereticis ait, ^c *Non comedunt, non bibunt sanguinem Salvatoris.*

At illi quoque Sacramentum Eucharistiae comedunt et bibunt.

^d Com. in c. Iterum, ^d *Accipit Jesus panem, et benedicens fregit, transfigurans corpus suum in panem, non opinor, transubstantiando suum [557] corpus in panem, sed panem benedictum corporis sui figuram constituens.*

33. Damnat eam, et quidem plus millies Augustinus, qui in hoc sic totus Calvinianus, ut Calvinum ipsum loqui, non

^e Aug. lib. 3, Augustinum putes: *Literam, inquit, sequi, et signa pro rebus de Doct.*

^f Tract. 26 in Christ. c. 9. *quæ iis significantur accipere* (quod vobis hic solenne) servilis

^f Tract. 26 in infirmitatis est. Iterum, ^f *Qui non manet in Christo, et in quo Joh.*

Christus non manet, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem, licet carnaliter et visibiliter premat dentibus Sacramentum Corporis et Sanguinis Christi. Quid clariùs? Sacramentum aliqui edunt Corporis Christi, qui

Corpus Christi non edunt. Et hoc explicans in Juda, et reliquis Apostolis, ait, ^g *Apostoli manducabant panem Dominum, Judas panem Domini contra Dominum.*

Et Israelitas qui Manna manducârunt, conferens Christianis qui panem in Sa-

^g Ib. 59. *ceramento accipiunt, ait, Utrorumque fuisse eandem escam spiritualem, sed diversa signa et Sacraenta.*

Sacraenta, inquit, illa in signis diversa sunt, sed in re quæ significatur, paria sunt.

Spiritualem escam eandem omnes manducârunt; nam corporalem alteram: quia illi Manna, nos aliud: spiritualem verò eandem quam nos.

Quis apertiùs distinguat spiritualem escam, quæ est Christus, à corporali esca, quæ est vel Manna vel panis? Sed

nec Manna, nec panis, idem quod Christus, nec panis corporaliter magis, quàm Manna Christus. Iterum de Juda loquens,

ⁱ In Ps. 3. ait, ⁱ *Adhibuit eum ad convivium, in quo corporis sui figuram Dis-*

cipulis commendavit et tradidit. Iterum ^k explicans Christi verba, ^l In Ps. 98. ait, *Non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis (nempè dentibus) et bibituri illum sanguinem quem fusuri sunt, qui me crucifigent.* *Sacramentum aliquod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos.* Si transubstantietur panis in ejus corpus, dixisse Christum oportuit. Corpus quidem hoc dentibus manducaturi estis, sed non eodem modo quo alias carnes, sed invisibiliter, in specie panis. Ille verò non dixit, *Manducabis corpus hoc*, licet non hoc modo: verùm dixit, *Corpus hoc non estis dentibus manducaturi.* Corpus ipsum comedendum negat; Non corpus comedendum esse, sed non eo modo, quo Capernaitæ putabant comedendum asserit. Iterum: ^l In Sacra- ^{! Lib. 3,}
^{Cont.} mentis, non quid sunt, sed quid ostendant, semper attenditur, ^{Maxim. c. 22.} quoniam signa sunt rerum, aliud existentia, aliud significantia. [558] Iterum: ^m Donec sæculum finiatur, sursum Dominus est: sed tamen ^m Ut citatur etiam hic nobiscum est veritas. I. Deitas Domini. Corpus enim Dist. 2, de in quo resurrexit, in uno loco esse oportet, veritas autem ejus Conse. c. ubique diffusa est. Iterum: ⁿ Si Sacra- ⁿ Aug. ep. 23. dinem earum rerum quarum Sacra- ^{menta} sunt, non haberent; omnino Sacra- ^{menta} non essent. Ex hâc similitudine plerunque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundum quendam modum (non verè et realiter, sed secundum quendam modum), Sacramentum Corporis Christi Corpus Christi est, Sacramentum Sanguinis Christi Sanguis Christi est, ita et Sacramentum fidei Fides est. Ut baptismus non transubstantiatur in Fidem, sic nec panis et vinum in corpus aut sanguinem Christi. Iterum: ^o Ostendit Dominus quid sit non Sacramento tenus, sed ^{o Lib. 21, de Civit. Dei, c. 25.} reverà (audi reverà) Corpus Christi manducare, et ejus sanguinem bibere; Hoc est enim in Christo manere, ut in illo maneat et Christus. Ex quo verissimo Axiomate, ait, ^p Hæreticos et Schismaticos percipere Sacramentum Corporis Christi, qui tamen, ut ipse addit, non sunt dicendi manducare Corpus Christi. Et rationem alibi reddit, Quia in hoc cibo et potu, id est, corpore ^{q Tract. 26 in Joh.} et sanguine Domini, sit ut et qui eam escam non sumit, non habet vitam: et qui eam sumit, habet vitam, et hanc utique æternam. Et passim apud Augustinum his similia invenias, quæ si recitare velim, Ante diem clauso componat vesper Olympo.

34. Damnat eam Prosper, ^r qui docet, sacrificium Ecclesiæ duobus constare, visibili elementorum specie, et invisibili Domini

^r Citat hoc è Sentent. Prosperi. Grat. c. hoc est. Dist. 2, de Cons.

^a Ante Consecrationem alia species nominatur.

Amb. lib. de iis qui Myst. initiant. c. 9.

^b Species creatureæ que fuerat antè permanet. Bert. lib.

de corp. et sang. Dom. p. 185, et

sæpè alibi.

^c Prosper. loc. cit.

^x In e. Hoc ea, dist. 2, de Consec.

[559]

^y Loc. cit.

^z Ib.

^a Serm. 2, de Ascens.

^b Serm. 3, in Ascens.

^c Serm. 6, de Jejun. sept. mens.

nostri carne et sanguine: Sacramento et re Sacramenti, id est, Corpore Christi; sicut Christi persona constat ex Deo et homine. Ut in Christi personâ, duæ substantiæ, divina et humana: sic in Sacramento duæ substantiæ, elementum visible, et caro Christi invisibilis. Per Speciem enim non accidentia aut figuram, sed ipsam essentiam elementi notat Prosper, quomodò Homo et Brutum sunt apud Logicos species Animalis, quomodò Speciei nomen ab Ambrosio,^s aliisque Patribus, et frequenter à Bertramo^t usurpat. Et paulò post:^u *Sicut cœlestis panis* (sic Sacramentum, seu panem consecratum vocat, ut rectè notat Glossa^x) suo modo vocatur *Corpus Christi*, cùm reverà sit Sacramentum *Corporis Christi*, sit Sacramentum fidei, id est, baptismus, *Fides est*. Quid clariùs? Sacramentum, suo modo, nempe Sacramentali, sed non reverà est Corpus Christi: non magis, quàm baptismus est *Fides*. Audi quomodò hæc Prospere verba et mentem explicet Glossator:^y *Cœleste Sacramentum, quod verè repræsentat Christi carnem, dicitur Corpus Christi, sed impro priè: Undè dicitur suo modo, non rei veritate, sed significati mysterio, ut sit sensus, vocatur Christi Corpus, id est, significatur.* Et iterum:^z *Ostendit quòd cœleste Sacramentum, quod est in altari, impro priè dicitur Corpus Christi, sicut Baptismus im propriè dicitur Fides.*

35. Damnat eam Leo^a Magnus: *Christus, inquit, elevatus in cœlum, corporis præsentia modum fecit, mansurus in Patris dextrâ, donec tempora multiplicandis Ecclesiæ filiis divinitus præstituta peragantur.* Si corporalis præsentia finem tum fecit, si in cœlo secundùm corpus mansurus usque ad extremum Iudicium, profectò corporaliter in terris, in altari præsens nunc non est. Iterum:^b *Ego individuus cum Genitore permaneo, et sic ab illo ad vos veniens non recedo, quemadmodum et vos ad illum rediens, non relinquo.* Præsentiam solummodò Deitatis nobiscum hîc agnoscit, juxta corporalem præsentiam, individuus cum Patre in cœlo permanet. Ex quibus perspicuum fit, quid sen-

^a serit Leo, cùm dixit alibi,^c *Sic mensæ sacrae communicare debetis, ut nihil prorsus de veritate Corporis Christi et Sanguinis (quod faciunt Eutychiani) ambigatis.* *Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur; et frustrâ ab illis, Amen respondeatur, à quibus, contra id quod accipitur, disputatur.* Hoc, nempè verum corpus sacramentaliter ore sumitur, quia Sacramentum et symbolum illius ore sumitur, quòd fide creditur, et symbolis Sacramentalibus

repräsentatur. Si verum, ut Eutychiani putant, Christi Corpus non sit, Sacramentum et symbolum veri corporis in Eucharistiâ non daretur: Quia veri corporis Sacramentum ore recipitur, veri corporis fides corde retineatur.

36. Damnat eam Fulgentius: *Christo, inquit, sacrificium panis et vini, in fide et charitate sancta Catholica Ecclesia per universum terræ orbem offerre non cessat.* Ecce, Sacrificium Catholicae Ecclesiæ, est Sacrificium *panis et vini*: Commemorativum est, et Eucharisticum, non Propitiatorium Sacrificium et reale. Iterum, *Christus, inquit, secundùm humanam substanciam absens cælo, cùm esset in terrâ, et derelinquens terram, cùm ascendit in cælum: secundùm divinam verò immensamque substantiam, nec cælum dimittens, cùm de cælo descendit, nec terram deserens, cùm ad cælum ascendit.* Et paulò post, *Quomodo ascendit in cælum, nisi quia localis et verus est homo? Quomodo idem adest fidelibus suis, nisi quidem immensus est et verus Deus?* Christum, secundùm humanitatem, in cœlo tantum; in terrâ, non nisi secundùm divinitatem esse profitetur: eundem immensem et *illocalem* secundùm divinitatem, secundùm humanitatem *localem*, et unico loco *circumscripsum* verissimè demonstrat.

37. Damnat eam Gaudentius^f Brixianus: *Labores, inquit, passionis Christi, in Figurâ corporis ejus et sanguinis, pro salubritate vitæ communis offerimus, Eucharistiam vocat, Figuram Corporis Christi: quod si Figura illius, non ipsum corpus.*

38. Damnat eam, et quidem luculenter admodum Theodoretus: *Symbola, inquit, et signa quæ videntur, appellatione corporis et sanguinis honoravit, non naturam quidem mutans, sed naturæ gratiam adjiciens.* Quid clariùs à quoquam dici, quid vel desiderari potest? Iterum, *Dominus in traditione mysteriorum, vocavit sanguinem id quod in calicem infusum et commixtum est.* Vinum infusum est; vinum sanguinem suum vocavit. Iterum, *Servator noster nomina commutavit, et corpori suo, id quod erat Symboli nomen, imposuit, Ego sum viuis: Symbolo autem id quod erat corporis, et sanguinem, id quod erat Symbolum sanguinis appellavit.* Etiam cur hoc Servator fecit, explicans, ait, *Volebat enim eos qui sunt divinorum mysteriorum participes, non attendere naturam eorum quæ videntur, sed mutationi quæ fit ex gratiâ credere.* Iterum, *Signa mystica post sanctificationem non recedunt à suâ naturâ.* Manent enim in

^d Citatur à Ber. lib. de corp. et sanguin. Dom. p. 223.

[560]

^e Fulg. lib. 2, ad Thras.

^f Serm. 19, qui est ad Neoph. BB. tom. 2.

^g Dial. 1, p. 901.

^h Ib.

ⁱ Ib.

^k Dial. 2, p. 924.

*priore substantia, et figura, et forma, et videri et tangi possunt, sicut et prius: intelliguntur autem ea esse, quæ facta sunt et creduntur, adorantur ut quæ illa sint, quæ creduntur. Adorantur, id est, cum honore et reverentia tractantur, cùm jam illa sint, sacramentaliter nempè, non substantialiter, quæ creduntur: Quomodo in Conciliabulo Nicæno¹ dicitur: Christiani imagines venerantur et adorant, sed non serviant eis cultu divino. Quomodo et Glossa^m ait, *Possumus hoc sensu quamlibet rem sacram adorare, id est, reverentiam ei exhibere.**

39. Ac lepidum omnino commentum hîc excogitavit Bellarminus.ⁿ *Theodoretum*, ait, *per Substantiam intelligere non substantiam quæ in primo Prædicamento ab Aristotele ponitur, sed Essentiam et naturam Accidentium.* O amentiam nullo helleboro purgandam! An essentia accidentis ullius, *Substantia panis aut vini?* An et ea ipsa substantia eorum, quæ ante consecrationem fuerat? Nam panem et vinum *manere in priore substantiâ*, dicit Theodoreetus. Ac ut scias ineptiam Cardinalis, Et *Substantiam*, et *Figuram*, et *Formam*, quæ fuerat, manere, dicit Theodoreetus: *Substantiam panis disertè ab Accidentibus panis secernens.* Au verò de Accidentibus panis et vini dixit Christus, Hæc Accidentia sunt, aut *Hoc Accidens* est corpus meum et sanguis? De Symbolis *Panis et vini* sic dixisse Christum testatur clarè Theodoreetus. Sed quod ante dixi, et sæpè dicendum, tam fœcundus portentorum parens est prodigiosum hoc Transubstantiationis dogma, ut Panem in Christum, creaturam in Creatorem, terram in cælum, tenebras in lucem, Substantias in Accidentia, Accidentia in Substantias, Hæresin in Fidem, Fidem in Perfidiam, quodlibet in quidlibet transubstantiari doceant; et quo has tam prodigiosas Metamorphoses (quibus Nasonis illæ, et Poëtarum, ludus solùm sunt ac jocus) Antichristi mancipiis persuadeant, ipsos primò omnium in jumenta, imò in truncos, ac stipites transubstantiant. Vosne interim Patrum cultores, an parricidæ estis? Quæ ipsi clarè dicunt et apertè, ea amplecti non vultis: quæ vos eos dicere vultis, torturis et equuleis dicere eos vel invitatos cogitis.

40. Damnat eam nec minùs clarè quàm Theodoreetus, Papa vester Gelasius.^o Nam etsi librum illum Gelasio Papæ adjudicare contendant Baronius,^p Bellarminus,^q Binius aliique ex recentioribus Pontificiis, eumque antiquiori Gelasio, quàm est Papa Gelasius, ascribat Baronius,^r *Gelasio nimirum Cycizeno, qui*

¹ Act. 6, et
citat, cap.
Venerabilis
Dist. 3, de
Consec.

[561]

^m In id. cap.

ⁿ Lib. 2, de
Euch. c. 27,

^o Sed nec.

^o Gelasii
Episcopi
Rom. libro
de duabus
naturis adv.
Eutychetum,
et Nestoriūm
BB. tom. 4.

^p An. 496, n.
2, et seq.

^q Lib. 2, de
Euch. c. 27,

^q Ubi. Bin.

Notis. ad vit.

Gelasii.

^r Loc. cit.

*Basilisci temporibus circa an. 476, vixit : Ut sic quoque antiquum satis et incorruptum testem habeamus Gelasium, tamen, quia et Gennadius^s et Anastasius^t Gelasium Papam contra Euthy- chetem scripsisse testantur, et hunc ipsum librum sub Gelasii nomine ut orthodoxum citet^u Johannes II. quem Gelasium prædecessorem suum omissurum, et Graecum Gelasium potius citaturum non est credibile, quia etiam vos ipsi in Bibliotheca^x Patrum, ex præscripto Indicis Expurgatorii emendatâ, librum hunc *Gelasii Romani Episcopi nomine* orbi edidistis, eum nos quoque ut Gelasii Papæ accipere, et illius vocare, non debetis ægrè aut molestè ferre. Sic igitur Gelasius ille, quem Episcopum Romanum vos ipsi vocatis, scribit,^y *Certa Sacra menta*^z Lib. cit. p. 522.*

quæ sumimus Corporis et Sanguinis Christi, divina res est, propter quod et per eadem divinæ efficimur consortes naturæ, et tamen non desinunt esse substantia vel natura panis et vini. Et certè imago et similitudo Corporis et Sanguinis Christi in actione mysteriorum celebrantur. Cùm Panis et vini Substantia et Natura maneat in hoc Sacramento, cùm ut paulò post iterum ait idem Gelasius, permaneant in suæ proprietate Naturæ : Cùm sint similitudo et imago Corporis et Sanguinis Christi ; qui vos estis, qui tanto, tam orthodoxo, tam antiquo authori (ante annum Christi 500, ut Cyczenus etiam Gelasius author sit), hæc tam perspicuè testanti refragari audeatis ? Torquet miserè vos hoc Gelasii testimonium ; ideoque et Authorem non fuisse Papam conjicitis, licet antiquiorem Gelasio Papam, et æquè ac Papa, orthodoxum negare non possitis : et verba insuper ipsa Gelasii mirum miserumque in modum distorquetis : et ad eandem vos h̄c quā in Theodoreto usi estis, stropham vertitis. *Ne mireris,* ait Baroniūs,^z *si dixit Gelasius, remanere in Eucharistiâ substantiam panis, cùm sub nomine substantiæ intellecterit hoc, de Panis Accidentibus.* Iterum,^a *Quod ait remanere ibi Substantiam panis, usu dicendi, Panis Accidentia intellecterit.* Applaudit Cardinali Mar gerius,^b qui in margine ad hæc Gelasii verba sic monet, *Rite Lector intellige verba Gelasii : Substantiam panis et vini appellat, non ipsam veram substantiam, sed sic vocat naturam et essentiam accidentium.* Quis cœlum terræ non misceat, et marc cœlo, cùm tam absonas, et pueris ipsis deridendas, Theologis verò execrandas, Patrum non interpretationes, sed depravationes, cudi à vobis, et in vestrâ mandrá cum plausu excipi videat ? Dicas Salomonem stultum, Apostolos Hæreticos, infernum locum [563]

^s De Script.
Eccl. c. 14.
^t In vitâ
Gelasii.

[562]

^u Ep. 3, quæ
est ad
Avienum et
Senat.

^x Tom. 4,
edit. Paris.

^y Lib. cit. p.

522.

^z An. 496,
n. 14.

^b Notæ
Marginales
ad hæc verba
Gelasii in
BB. Patrum.

amænissimum, aut si quid his absurdius occurrat. Poteris hâc vestrâ argutiâ quidvis horum nullo negotio tueri. Dixeris enim te per *stultum* intellexisse *sapientem*, per *Hæreticos* notâsse *orthodoxos*, et per *infernum* significâsse *cælum beatorum*. Tam facile poteris hæc in illa, atque *Substantiam panis* in *Accidentia panis* transubstantiare.

^c Lib. I, cont.
Eutych. tom.
4, BB.

41. Damnat eam Vigilius,^c Episcopus Tridentinus, et doctissimus Nestorii et Eutychetis impugnator: *Hoc erat*, inquit, *ire ad Patrem, et recedere à nobis, auferre de mundo naturam quam suscepereat ex nobis*. Nam vide miraculum, *Dei Filius secundùm humanitatem suam recessit à nobis, secundùm divinitatem suam, adest nobiscum: quia quos reliquit, et à quibus discessit humanitate suā, non reliquit nec deseruit divinitate suā*. Absentiam corporalem humanitatis: præsentiam Christi hîc nullam nisi spiritualem et divinitatis agnoscit. Et adhuc clariùs totius Ecclesiæ Catholicæ nomine hoc profitetur: ^d *Quando in terrâ erat, non erat utique in cælo; et nunc quia in cælo est, non est utique in terrâ*. Apparet Christum utriusque esse naturæ; et esse quidem ubique secundùm naturam divinitatis suæ, et loco continere secundùm naturam humanitatis suæ. Circumscribitur loco per naturam carnis suæ, et loco non capitur per naturam divinitatis suæ. Hæc est fides et confessio Catholicæ, quam Apostoli tradiderunt, Martyres roboraverunt, et fideles nunc usque custodiunt. Quis clariùs Corporalem Christi in terris absentiam, localem verò et circumscriptam ejus in cælo præsentiam exprimat?

^d Ib. lib. 4,
p. 615, 616.

^e Lib. 2, p.
23.

^f Ep. sua
dedicat. ante
libr. Joh.
Maxentii.
^g Ib.

42. Damnat eam Johannes Maxentius,^e quo *nemo efficaciùs, ut ait Cœleus*,^f *Nestorianos errores impugnavit, cujusque liber (fatente hoc quoque Cœleo)*^g *ab Hormisdâ Papâ, in conventu Episcoporum lectus, et Catholicus per omnia approbatus est*. *Panis*, inquit, *ille, quem universa Ecclesia in memoriam Dominicæ passionis participat, Corpus Christi est*. Ecce, universa Ecclesia panem participat: et *Panis* ille Sacramentalis, Corpus Christi est. Sine dubio igitur non transubstantiatur.

^h Lib. 14,
Moral. c. 31.

43. Damnat eam Gregorius^h Magnus qui contra Eutychium negantem Christi Corpus verum esse et palpabile, verba illa Christi urget, *Palpate et videte: et sic addit, Mira res est valde, quam astruis, ut inde nobis dubietas surgat, unde discipulorum corda dubietate sanata sunt*. Quid enim deterius dici potest, quâm ut hoc nobis de ejus carne dubium fiat, per quid discipuli ad fidem

ab omni sunt dubietate separati? Probate vos Eutychio, Christi Corpus in Hostiâ vestrâ, verum corpus et non *phantasticum* esse. Dicite, si audetis, ei, aut aliis, *Palpate et videte*; ut discipulis palpando dubietas est ablata, sic vobis, quia non palpatis, Dubietatem de vero corpore oriri necesse est. Quod enim palpari non potest, caro et os esse non potest. Vide insuper, an cum vestrâ Transubstantiatione cohærent alia illa Gregoriiⁱ verba : ^{i Lib. 7, ep. 64.}

Mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodò orationem (Dominicam) oblationis hostiam consecrarent. Si oratio Dominicana solummodò consecratoria, ubi ulla verba operatoria? Ubi illa verba, quae sola vobis Transubstantiationem efficiunt, *Hoc est corpus meum?* Putemus illa ab Apostolis adhibita (quod disertè tamen negat Gregorius) certè tamen *historica* solum erant, et *Narratoria, non effectiva, non consecratoria*, quia *Apostoli ad orationem solummodò Dominicam hostiam consecrabant.* Ad hæc Christum non corporaliter comedì aut bibi docet alibi Gregorius :^k *Quid sit Sanguis Christi, non jam audiendo, sed bibendo* ^{k Homil. Pascali 22.}

didicistis: qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. Sine dubio, si versus Christi Sanguis è calice corporaliter bibatur, *ore cordis* non hauritur. Sed allegoricè per *duos postes Os et Cor*, notavit Gregorius; quorum utroque, sed proprio suo modo hauritur Christi Sanguis. Nam *ore* et corporaliter sanguinis Sacramentum quod est vinum; *corde* et fide sanguinem ipsum recipimus: *ore sacramentum, corde rem Sacramenti bibimus.*

44. Damnat eam Isodorus:^l *Panis, inquit, quia confirmat corpus, ideo Corpus Christi nuncupatur: vinum autem, quia sanguinem operatur in carne, ideo ad Sanguinem Christi refertur. Panem, qui corpus nutrit, Corpus Christi vocari ait. Substantialiter verò Corpus Christi nec esse, nec dici potest. Sacramentaliter est, quia signum est et sacramentum corporis.* Idem alibi^m quoque *panem sanctificatum, et consecratum, panis Sacramentum* ^{m Lib. 6, Orig. c. 19.} vocat.

45. Damnat eam Venerabilis Beda:ⁿ *Loco carnis, inquit, et sanguinis Agni, substituit Christus Sacramentum carnis suæ et sanguinis in figurâ panis et vini.* ^[565]

46. Damnat eam Walafridus Strabo:^o *Dominus, inquit, corporis sui et sanguinis sacramentum, in panis et vini substantiâ, suis discipulis tradidit, et in ea commemorationem sanctissimæ suæ passionis celebrare perdocuit.* Ecce, tradidit Sacramentum corporis ^{o De rebus Ecclesi. c. 16.}

et sanguinis sui *in substantiâ panis et vini*, et eam substantiam discipulis tradidit.

^p Serm.
Saxonius
legend. in
festo Pascat.

47. Damnat eam Ecclesia Anglicana^p circa ann. 700. Sic enim in Sermone populum instruendum docet: *In baptismo duo videmus; juxta veram naturam, Aqua est corruptibilis; per mysticam benedictionem vim habet sanctificandi.* Itidem in sacrâ Eucharistiâ, quod videtur, *panis est et corruptibile corpus; quod spiritualiter intelligimus, vita est, et immortalitatem donat.* Multùm differunt invisibilis hostiæ virtus, et visibilis proprie naturæ formâ. Naturâ est *panis corruptibilis, et vinum corruptibile.* Potentia Dei, est verè *Corpus Christi et Sanguis: non sic tamen corporaliter, sed spiritualiter: Multùm differunt Corpus Christi, in quo passus est, et corpus quod in hostiâ consecratur.* Corpus ejus in quo passus est, natum est ex Mariâ, carne, ossibus et humanis membris constans: *Corpus ejus spirituale* (Symbolicam vocat Origenes) *quod hostiam vocamus, ex multis granis sine sanguine, osse, et membris humanis, constat.* Quare nihil ibi corporaliter, sed omnia spiritualiter intelligenda sunt.

- ^q Lib. de cor-
por. et
sangu. Dom.
^r Claud.
Sanctes. in
repet. de
Euchar. Rep.
2. c. 14.
^s Bert. lib.
cit. p. 183.
^t Ib. p. 185.
^u Ib. p. 205.
^v Ib. p. 186.
^w Ib. p. 188.
[566]
^x Ib. p. 191.
^y Ib. p. 193.
48. Damnat eam Bertramus,^q vir Sanctesio^r vestro sanctus, et verè Catholicus. Claret, inquit,^s *quia panis ille vinumque figuratè Christi Corpus et Sanguis existit.* Iterum:^t Secundùm speciem creaturæ, formamque rerum visibilium, utrumque hoc, id est, *panis et vinum, nihil habent in se permutatum; et si nihil permutationis pertulerunt, nihil aliud existunt, quâm quod priùs fuere.* Iterum:^u Secundùm *creatrarum substantiam, quod fuerant ante consecrationem, hoc et postea consistunt.* Panis et vinum priùs extitere, in quâ etiam specie, jam consecrata permanere videntur. Iterum:^v Cùm commutatio ista non corporaliter, sed spiritualiter facta fit, necesse est, ut jam figuratè facta esse dicatur, *quia sub velamento corporei panis, corporeique vini, spirituale Corpus Christi, spiritualisque sanguis existit.* Iterum:^w Secundùm quod cernuntur, *corpus pascunt corruptibile, ipsa corruptibilia; secundùm verò quod creduntur, animas pascunt in æternum, ipsa immortalia.* Nec asserit solùm, sed firmiter probat,^z nos non aliter sub creaturis panis et vini, manducare et bibere Corpus et Sanguinem Christi; quâm eandem carnem, eundemque Sanguinem Christi, etiam cùm humanam naturam nondum assumpserat, sub creaturis Mannæ, et aquæ manducârunt et biberunt Israelitæ: et tum addit,^a *Sicut Christus, antequam pateretur, panis substantiam, et vini creaturam convertere*

potuit in proprium corpus quod passurum erat, et in suum sanguinem qui post fundendus extabat; Sic etiam in Deserto Manna et aquam de petrā in suam carnem et sanguinem convertere prævaluit, quamvis longo pōst tempore et caro illius in cruce pro nobis pendenda, et sanguis ejus fundendus superabat. Et quid addam plura? Erant, ut ipse ait,^b suā ætate circa ann. 800, qui ea ^b Bert. lib. cit. p. 195. quæ Christus dixit, *non in figurā, sed in veritate fieri docebant.* Illudque ipsum Christi Corpus quod ex Mariā natum est, mortuum et sepultum, in sacramento ore fidelium sumi asserebant. Horum errorem Bertramus per integrum suum libellum, ex *Scripturis* primū, tum ex Augustino, Hieronymo, Ambrosio, Fulgentio, Isidoro, aliisque *patribus* solidissime refellit; et tandem sic concludit:^c *Animadvertis, clarissime Princeps, sapientia vestra, quōd positis sanctarum Scripturarum testimoniis, et sanctorum Patrum dictis, evidentissimè monstratum est, quōd panis, qui Corpus Christi, et calix, qui Sanguis Christi appellatur, figura sit, quia mysterium: et quōd non parva differentia sit inter corpus quod per mysterium existit, et corpus quod passum est, sepultum, et resurrexit.*

49. Damnat eam Concilium Generale Constantinopolitanum,^d sub Constantino Iconomacho habitum. In eo plusquam trecenti Episcopi panem in Eucharistiā, etiam post consecrationem, typum et imaginem vocant Corporis Christi. *Imaginem totam electam, inquiunt, videlicet panis substantiam mandavit apponi, ne scilicet humana effigie figurata, idolatria induceretur.* Et de eodem pane consecrato addunt,^e *Imago ejus sancta per quandam sanctificationem, Dei gratiā manet: et adhuc clariū, Panem Eucharistiae, velut imaginem naturalis ejus carnis, per Sancti Spiritū aggressionem sanctificatum divinum corpus esse voluit.* Nec aliter Epiphanii Diaconi verba capienda in Concilio Nicaeno^f Act. 6, p. 366, b. Secundo.^f Cūm ineptè ac pueriliter carpens Concilii Constantinopolitani verba, ait, *Panem non esse imaginem (nudam scilicet) carnis Christi, sed esse ipsum corpus.* Nec enim substantialiter vult Sacramentum illud esse Corpus Christi, sed quomodò patres Concilii Constantinopolitani sentiebant, *sacramentaliter*, sie, ut non solū *repræsentet*, sed creditibus etiam instrumentaliter, licet spiritualiter, *exhibeat* Corpus Christi. [567]

50. Damnatur denique ab omnibus Æcumenicis Conciliis, quæ per sexcentos, imò mille annos, habita fuerunt, id est, iudicio Universalis Catholicæ Ecclesiæ, et Orthodoxorum om-

nium in eâ Episcoporum. In illis omnibus Conciliis firmata est fides de *veritate humanæ in Christo naturæ*, quæ proprietates omnes humani corporis in se sic retineat, ut in loco, quo ambitur, circumscribatur, nec extra illum locum sit; ut in eodem loco situetur, et habeat partem extra partem respondentem partibus loci; ut possit ibi videri, palpari, sentiri; et quæ his similia. Cùm hanc naturam humani corporis, unà cum proprietatibus suis naturam illam necessariò insequentibus, Christo tribuendam, et doceant, et definiant illa Concilia, certè ab illis omnibus Transubstantiatio vestra, quæ istam naturam corporis et proprietates destruit, damnata est. *Explicita* hujus dogmatis professio, quam post annum à Christo millesimum Hildebrandina factio, et Antichristi satellites amplexi sunt, professionem illam alteram *de veritate corporis humani in Christo*, quam constanti et unanimi consensu Concilia omnia Generalia prædicta et docuerunt, et decretis suis confirmârunt, funditus evertit.

51. Possem quoque post millesimum annum testes complures citare, quibus Transubstantiatio vestra non admodùm grata. Ex omnibus consule decretum Romani Concilii contra Berengarium, ann. 1059, sub Nicolao II. habit. In eo ex consensu, et juxta decretum Nicolai Papæ, totiusque illius Concilii, Berengarius non profitetur solùm, sed juramento confirmat hanc, quæ tunc erat Romanæ Ecclesiæ fides: *Consentio^g Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et Apostolice sedi; et ore et corde profiteor, de Sacramento Dominicæ mensæ, eam fidem me tenere, quam Dominus et venerabilis Papa Nicolaus, et hæc sancta Synodus tenendam tradidit, mihique firmavit: scilicet, panem et vinum quæ in Altari ponuntur post consecrationem, non solùm Sacramentum, sed etiam verum Corpus et Sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse; et sensualiter non solùm Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, et fidelium dentibus atteri.* Quid credis? An hæc sana nunc apud vos et in Romanâ Ecclesiâ fidei professio? An verò tempore Nicolai nondum satis concocta et expolita hæc Transubstantiationis doctrina? Certè enim si advertas, Transubstantiationem evertit hæc professio, et hoc Synodi decretum. Profiteor *panem et vinum esse verum corpus et sanguinem.* Hoc si propriè, et non figuratè, non sacramentaliter capias, hæreticum est et blasphemum. Dein, si panis sit Corpus Domini, panis adhuc manet, aut si annihilatus sit, aut esse desierit, annihilatum quoque est Corpus Domini, aut esse

^g Confessio
hæc Beren-
garii extat
ap. Lanfr.
lib. de Euch.
et cap. Ego
Berengarius
dist. 2, de
consec. et ap.
Bin. in Actis
illius Conc.
Rom. sub
Nicolao II.

[568]

desiit; nam *panis ille est verum Corpus Christi*. Iterum profiteor, inquit, panem non solum esse Sacramentum, sed et verum corpus. An panis idem, utrumque est? An quod non est, utrumque horum est? An idem est et Sacramentum, et res Sacramenti, signum simul et significatum? Sed illud longè maximum adhuc miraculum, *Corpus Christi sensualiter, et in veritate non solum in Sacramento manibus tractari*. Jube igitur omnes palpare: ut ipsorum sensuum judicio convicti, sciant ibi esse veram carnem, ossa et sanguinem; et convicti tanto tamque certo et indubitate sensuum experimento, exclament cum Thomā, *Domine mi, Deus mi*. At nunquam sinet scio tuus Pontifex, rem istam ad certum et infallibile sensuum tribunal deferri. Scit ille *Phantasma* esse, nec alio quam *phantastico judicio* discerni unquam permittet. Ut tractetur, an et *frangi*, et *dentibus atteri* credis, sanctum illud et immortale Christi Corpus? Sacrilegi vobis dentes, et plusquam ferreæ mentes, vosque verè in Cannibales versi. Non Judas, non Judæi, non Pilatus, disceperere Christum suis dentibus unquam ausi; non vel tentarunt. Atenim lepidè *Papistam* memini à non nemine sic definitum. *Eum esse qui Regem suum jugulat, Deum suum devorat, Homines quosvis Æquivocatione fallit.*

52. Erat hæc Berengarii professio, Romana olim fides, à Pontifice, à Synodo centum et tredecim Episcoporum approbata, et decreta. Sed profectò tam horrenda tuis visa est, ut non sine causâ notet Glossator:^h *Nisi sanè intelligas verba Berengarii* [569] (diceret Nicolai et Romani cum eo Concilii) *in majorem incides hæresin quam ipse habuit*. Nec magis Durando probata illa Nicolai professio. *Hostiensis*, inquit,ⁱ et *Gaufridus dicunt esse quorundam opinionem, quod panis substantia remanet, et est cum Corpore Christi: nec reprobata dicunt hanc opinionem: imò potius referunt ad confessionem Berengarii, quæ fuit per Concilium approbata*. Audin? Concilium illud Romanum quod confirmavit Nicolaus Papa, approbavit (ut Hostiensis et Gaufridus docent) opinionem Berengarii in hoc, *quod substantia panis remanet, et est cum Christo*. Ut vestri nimis inepti, qui Lutheranorum *consubstantiationem* ut novam insectantur, cum eâ Transubstantiatione antiquior sit, et à Papâ cum Romanâ Synodo sexcentis adhinc annis decreta sit: Durandus verò ipse, quasi è Lutheri scholâ prodiisset, non modò *Consubstantiationem* possibilem esse docet,^k et multis rationibus confirmat, sed addit,^l *Ista*

^h In cap. Ego Bereng. dist. 2, de consec.

ⁱ Durand. in 4, sent. dist. 10, q.1, n. 13.

^k Ib. dist. 11, q. 1, n. 11.
^l Ib. dist. 10, q. 1, n. 14.

opinio (quòd substantia panis manet simul cum Corpore Christi) *videtur intelligibilius esse, quàm alia communis et usitata, quæ ponit Corpus Christi in altari per conversionem substantiæ panis in ipsum.* Verè. Intelligibilius certè est, et pauciora multò incommoda, pauciora miracula ex hoc consequuntur, quàm ex Transubstantiatione.

53. Vides interea, quàm informis adhuc post an. à Christo millesimum fuerit hic vester fœtus. Lambendus igitur à Romanis ursis. Et quidem postquam sinu suo ac ulnis fovisset eum aliquandiu Hildebrandina factio, tandem centum et quinquaginta post Nicolaum annis, in Portentum hoc evasit, quod in Conciliabulo Lateranensi,^m sub Innocentio Tertio, novo et portentoso nomine *Transubstantiationem* indigitârunt. Pulchram

^m Cap. 1.

• Scot. in 4, sent. dist. 11, q. 3, et Scotum sic docuisse agnoscat Bell. lib. 3, de Euch. c. 23. § Unum. " Discurs. moderatus de Jesuit. Anglis, p. 13, et Wats. Quodlib. 2, Art. 4, p. 31. [570] dixeris hanc Antichristi prolem, antiquam cave vel senseris. Vellat tibi hîc aurem acutissimus scholasticorum omnium, Johannes Scotus: *Ante Lateranense*, inquit,* *Concilium* (id est, ante an. à Christi 1215) *Transubstantiatio non fuit dogma fidei.* Neque, *nomen* solùm hoc novum: ne hîc erres, et latebram quæreras: *Res quoque ipsa nova.* Sic enim Jesuitæⁿ tui apud nos testantur, *Rem, inquiunt, transubstantiationis, antiqui Patres et attigerunt quidem.* Prima hæc vobis portenti hujus in- cunabula: Si *prima* tamen. Nam est quoque de hoc scrupulus non levis.

54. Quale enim quæso Concilium illud Lateranense? - Hildebrandinorum factio; et qui in eo Antichristi tum regnantis mancipia. An verò ab illis decretum quidquam? an quæ extant, et illius Concilii nomine jactitantur à vobis decreta, ab Innocentio III. aut Gregorio IX. aut alio Impostore conficta sint, quis fidem faciat? Cogunt certè nos multa, non solùm de fide illorum decretorum hæsitare, sed verè pro Imposturis habere:

^o In vita
Innoc. III.

Venere multa, inquit Platina,^o *in consultationem, nec decerni tamen quidquam apertè potuit, quod et Pisani et Genuenses maritimo, et Cisalpini terrestri bello inter se certarent.* Ed itaque proficiscens tollendæ discordiæ causa Pontifex, Perusii moritur. Si nihil potuit tum decerni, sine dubio nec Transubstantiatio,^p nec subditorum^q à juramento fidelitatis suis Dominis præstito solutio, nec Abbatis^r Joachim condemnatio, nec alia quæ feruntur capita, decreta illic sunt. *Nihil potuit apertè tum decerni.* Nec aliter Nauclerus:^s *Venere*, inquit, *multa tum in consultationem, nec decerni tamen quidquam apertè potuit.* Editæ

^p Conc.
Lat. 4, c. 1.
^q Ib. c. 3.
^r Ib. c. 2.

^s Ad ann.
1215.

tamen nonnullæ constitutiones referuntur. Editas, inquit, sed à Concilio decretas fuisse non ait. Editæ etiam; sed à quo? Certè non à Concilio: nam, *Decerni in eo nihil quidquam tum potuit*. A quo igitur nisi Concilii nomine ab Impostore? His adjunge Godefridum Monachum, qui tempore hujus Concilii vixit: *Concilium, inquit,* ad festum Sancti Andree protractum, nihil dignum memoriam quod commendari possit, ibi actum, nisi quod Orientalis Ecclesia se subditam Romanæ exhibuit*. Si nihil aliud, non igitur Transubstantiatio ibi definita; nam ea sanè memoriam dignissima fuit, non illa lxx. capitula ibi decreta, nam et illa quoque memoriam digna. Imposturam sapiunt omnia.

* Godefrid.
ad an. 1215,
quem citat
Roger.
Widdring.
lib. cont.
Lessum. part.
l, § 2, n. 7.

55. Et quidem suam fraudem detegit ipse Impostor, quisquis fuit. Citat enim, in confictis hujus Concilii Canonibus, decreta hujus ipsius Concilii, ut aliquandiu antè habiti. Ex quo liquet, Canones istos, post Concilium hoc consarcinatos fuisse: Cap. ii. *In Lateranensi Concilio piâ fuit institutione provisum*. Cap. xxix. *De multâ providentiâ fuit in Lateranensi Concilio prohibitum*. Cap. xxxiii. *Mediocritatem observent in Lateranensi Concilio definitam*. Cap. xlvi. *Volens immunitati Ecclesiasticæ Lateranense Concilium providere, præsumptionem hujusmodi prohibuit*. Cap. lxi. *In Lateranensi Concilio noscitur fuisse prohibitum*. Quisquamne sanæ mentis hæc Concilii verba putet? An sui ipsius, ut priùs et diu ante habiti Concilii, decreta citet? Quod si hæc, quare non et reliqua Decreta configat Impostor? An cuiquam ignotæ fraudes Pontificum in fingendis Conciliis, et Conciliorum decretis?

[571]

56. Certè tam perspicua hîc impostura, ut ne Eudæmon quidem vester, qui se Concilii hujus pugilem haberi voluit, officias ullas objicere valuit, sed veritatis vi victus agnoscit:^t Multa, quæ *Lateranensis hujus Concilii capita feruntur, verè Concilii istius capita non fuisse, sed à Collectoribus Concilii, loco eorum Canonum qui periissent, inserta esse*. Quid audio? An tanti, tam chari Concilii decreta perire passi Romani Pontifices? An et orbis universus in custodiendis tam Generalis et Æcumenici Concilii decretis oscitans? Aut quâ arte suffurari potuisse putemus Canones 11, 29, 33, 46, 61, ut reliqui qui præcedunt, qui sequuntur, qui intermixti sunt, salvi et illæsi permaneant? Sine dubio ex eâdem officinâ Canones istius Concilii omnes. Ex uno capite *Capita illa omnia, ut ista quæ nominavi, sic et reliqua omnia ab Impostore eodem conficta*.

^t Eudæm.
Cidon.parall.
Torti et
Tortoris,
c. 4, p. 183.

57. Est quoque et aliud fraudis satis clarum indicium : *Coactum fuit Concilium, ut ait Cidonius^u, ad impediendos Saracenos processus in Asia* : id est, *pro recuperandâ à Saracenis terrâ sanctâ*. De hoc nihil certi in Concilio conclaudi, nihil definiri poterat, ait Bellarminus^y, cui assentitur Cidonius^z. Quid ergo ? An Concilio otium erat, alia, et quidem septuaginta capita, ob quæ vocatum non erat, definiendi ; id unum quod Caput omnium erat, volebat transilire, deque eo, cuius solius causâ congregatum fuerat, nihil statuere poterat ? Prudentes scilicet illi homines, qui strepentibus undique armis, qui ad concilium de bello gerendo vocati, res serias, et planè necessarias, missas faciunt ; et vertunt se ad nænias, et ad discutendum scholasticorum, et otiosorum hominum de Transubstantiatione ineptias ac nugamenta. Noli putare tam illustrem cœtum sic desipere voluisse et delirare. Cùm illud, cuius solius causâ convenerant, cùm in tam necessario totius orbis negotio, per intestina Italorum bella decernere nihil poterant, ineptum sit et imperiti hominis, putare eis vel otium vel animos fuisse, inutiles quasdam leges ferendi de ritibus^a, de paedagogis^b, et Ludimagistris, de Joakimi^c libris, de Subditis^d ad perfidiam et rebellionem instituendis, de Capitulis^e monachorum, de ventribus, et commissionibus^f Prælatorum, de indumentis^g Clericorum, de aleis et taxillorum ludo, de pannis rubeis, de manicis, de fotulariis consutiis, de fibulis, de frænis, sellis et calcaribus, de duellis^h et ballistariis, de decimisⁱ ante tributum solvendis, de supellectilibus^k de aliis minutulis, et contempnendis planè quisquiliis, quæ illic otiosus legas ; minimè omnium, de scholasticorum circa Transubstantiationem argutiis et tricis.

58. Non poterat Concilium hoc, *de bello gerendo, de recuperandâ terrâ sanctâ quidquam decernere*. Sic et verè tuus Cardinalis ; At poterat Impostor Decretum^l pro terrâ sanctâ recuperandâ Concilii nomine configere, et confictum vulgare : *Ad liberandam terram sanctam de manibus impiorum, sacro Concilio approbante definimus*. An decretum hoc de recuperandâ terrâ sanctâ, configere potuit Impostor, et non poterat capitulum unum alterumque de Transubstantiatione, de solvendis à fidelitatis juramento subditis, de Joakimi libris, configere ? Eiusdem cerebri, ejusdem fraudis, ejusdem facilitatis commenta haec omnia.

59. Mitto alia ; fraudem omnem detegit, qui eodem quo

^u Loc. cit.
p. 181.

^x Bell.
Respons. ad
Apol. pro
Juram. fidel.
p. 77.

^y Loc. cit.
^z Id.

[572]

^a Conc.
Later. 4, c. 9.
^b Ib. c. 11.
^c Ib. c. 2.
^d Ib. c. 3.
^e Ib. c. 12.
^f Ib. c. 17.
^g Ib. c. 16.

^h Ib. c. 18.
ⁱ Ib. c. 54.
^k Ib. c. 19.

^l Ib. post
c. 70.

Concilium coactum est, tempore vixit, testis* fide dignissimus, Matthæus Parisiensis à scriptore et pugile vestro^m citatus. De Capitulis, Canonibus, et Constitutionibus istius Concilii sic scribit,ⁿ *Concilium illud generale, quod more Papali grandia primâ fronte præ se tulit, in risum et scomma desiit, quo Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Decanos, Archidiaconos, omnesque ad id Concilium accedentes ludificatus est. Illi enim, cum jam nihil geri in tanto negotio cernerent, redeundi ad sua cupidi, veniam sigillatim petierunt. Quibus Papa non concessit, antequam sibi grandem pecuniam promisissent, quam à mercatoribus Romanis priùs accipere mutuò, Papæque solvere coacti sunt, antequam discedere Româ potuissent. Papa jam, acceptā pecuniā, quæstuosum Concilium dissolvit gratis, totusque Clerus abiit tristis.* Vide jam quale hoc Generale Concilium Lateranense, in quo Transubstantiationem vestram decretam jactitatis; et *Decretum illud, et Capitula* istius Concilii *omnia, in Imposturam, in fumum, in nihilum transubstantiata sunt: Ita ne Concilium quidem Lateranense pro parente habet Transubstantatio: sed post annum à Christo 1215, ut filius populi, orbus in orbe vagabatur; quam etsi sedulò fovebant in sinu, qui ab Antichristi tum factione stabant, nullius tamen Concilii Generalis decreto unquam firmata est; sed errabunda, vagabunda, patrocinium Antichristi implorans, hīc illic peregrinatur, donec primū in perfido illo Constantinensi Concilio* an. 1415, suscepta; demum an. 1551, in Conciliabulo Tridentino^o confirmata est.*

60. Nec addam, præter unum hoc, plura de Transubstantiatione vestra; Unâ eâdemque operâ, eâdem facilitate, eisdem argutiis et argumentis, tam verè dici ac defendi potest, ex illis verbis, *Petra erat Christus, Petras et lapides per orbem omnes, omnesque per orbem aquas* (nam per petram aqua ex petrâ emanans metonymicè significatur) *in Corpus et Sanguinem Christi transubstantiatas fuisse*, et jam transubstantiatas manere, quâm ex illis verbis, *Hoc est corpus meum, et, Hic est sanguis meus*, vel panem in corpus, vel vinum in Sanguinem Christi transubstantiari. Quicquid vos de panis et vini speciebus dicitis, dicet alius æquè verè de speciebus lapidum et aquarum: Quod vos de Christi invisibili et miraculosâ præsentia, sub panis et vini speciebus fingitis, finget et alius de Christi invisibili et miraculosâ præsentia, sub lapidum et aquarum speciebus. Quomodo vos Christum sub panis et vini speciebus adorandum dicitis, dicet

* Matt. Paris.
vir probatæ
vitæ et
Religionis,
teste Papa
Innocentio,
Rog. Wid-
dring.
^m Rog. Wid-
dring. in lib.
de Discussio-
ne decret.
Concil.
Later.
part. 1, § 1,
n. 5, et 21.
ⁿ Matt. Paris.
Histor.
Minor.

[573]

* Sess. 8, et
sess. ult. in
Decr. Mart. 5.
^o Sess. 13, c.
4, Ea sessio
habita an.
1551.

et alter cādem prorsus ratione, Christum sub lapidis et aquæ speciebus adorandum esse. Utrique pari passu incident, utrumque eisdem argutiis defendetur; nec potest in alterutro refelli, quin in utroque refellatur transubstantiatio. Tentet qui volet, verum hoc quod dico, clarissimè experietur.

[574]

CAP. LXXIV.

EX IIS QUÆ DE TRANSUBSTANTIATIONE DICTA SUNT, DUO CONSEQUI DECLARATUR: PRIUS, NON ESSE IN MISSA VERUM ET PROPRIUM SACRIFICIUM. SECUNDUM, EUCHARISTIAM ADORANDAM NON ESSE, ET PONTIFICIOS, QUIA EAM ADORANT, IDOLOLATRAS ESSE.

Ex his quæ jam de Transubstantiatione vestrâ declaravimus, præter multa alia, duo consequuntur. Prius est, *Sacrificium Missæ non esse verè sacrificium propitiatorium*, ut Concilium

^p Sess. 22, c. 2, et Can. 3.
^q Bell. lib. 2, de Miss. c. 2.

Tridentinum^p definit, vestrique^q docent, sed *Eucharisticum tamtummodò et commemorativum*. Quod propriè *Propitiatorium sacrificium* est, suā vi, non relatione ad aliud habitâ, propitium Deum peccatoribus facit, exque ipso merito, valore, pretio ac dignitate sacrificii, peccatorum remissionem, et Dei gratiam obtinet. Sacrificium tale nullum vel unquam fuit, vel erit, præter unum Christum, corpus suum et sanguinem in cruce

^r 1 Joh. 2. 2. Deo offerentem. *Ipse*,^r et præter ipsum nemo, est *Propitiatio pro peccatis nostris*. Christus in Eucharistiâ corporaliter non est, ut jam demonstravimus: ideoque corpus ejus ac sanguis, nisi *typicè*, et per modum *commemorationis*, offerri non potest. Quare quod in missâ realiter, et è manibus sacrifici offertur, verè ac propriè *sacrificium propitiatorium* esse non potest.

2. Sed nec omniniò verum ac propriè dictum *sacrificium* in Missâ ullum est: non quale Tridentinum Concilium^s definivit,

^t Bell. lib. 1, de Miss. c. 5,
[§] E contrario.
^u Ib. c. 2,
[§] His.

et vestrit uno ore profitentur. Inter multa alia, hoc ad *essentiam*

veri ac propriè dicti *Sacrificii* requiritur, inque ipsius definitione^u ponitur, *ut id quod Deo offertur, transmutetur*: id est, explicante ipso Bellarmino,^x *planè destruatur, id est, ita mutetur, ut desinat esse id quod ante erat*: sic, ut *non solùm usus ejus, sed substantia consumatur*. Et quomodò substantia ejus quod offertur consu-

^z Ib.
[§] Octavo.

menda sit, explicat juxta diversitatem rerum quæ offeruntur : *Omnia omnino*, inquit,^y *quæ in Scripturâ dicuntur sacrificia*, <sup>y Bell. lib. 1,
de Miss. c. 5.</sup>
necessariò destruenda erant : Si viventia, per occisionem ; si in-
anima solida, ut simila, sal et thus, per combustionem : si liquida,
ut sanguis, vinum et aqua, per effusionem. Quid igitur ? an
Christi *Corpus*, an ejus *substantia* in Missâ consumitur ? An
Christus (qui vivens est cùm offertur) verè et realiter occiditur ? [575]
An desinit id esse quod priùs erat ? Quàm hæc impia et blas-
phema ! Sed malim ego Rationem hanc Bellarmini ipsius
verbis potiùs quàm meis exprimere. Triplici ille^z ratione re-
fellit eorum sententiam, qui sacrificii vestri essentiam ideo in
Consecratione existere putant, quia per eam verè immoletur^a Christus.
Eius tertia ratio est hæc : *Denique vel in Missâ fit*
vera et realis Christi mactatio et occisio, vel non fit. *Si non fit,*
non est verum et reale sacrificium Missæ, sacrificium enim verum
et reale veram et realem occisionem exigit, quando in occidente
ponitur essentia sacrificii. *Si autem fit, ergo verum erit dicere, à*
sacerdotibus Christianis verè et realiter Christum occidi. At hoc
sacrilegium non sacrificium esse videtur. Agnoscite jam tandem,
Cardinale ipso demonstrante, vel in missâ non esse verum ac
proprium sacrificium, si Christus verè ac realiter non occidatur,
vel si verè et reipsâ à sacrificiis occiditur, tum sacrificios vestros
verè sacrilegos ac Deicidas esse.

Nec enim expectes, ut eorum satis opinor insipidam opini-
onem, vel exagitem hîc, vel refellam, qui ne Christum realiter
occidi in Missâ fateantur, *Panem ipsum mactari* asserunt. Scis,
aut si nescis, disce à quo^b dictum sit, *Christum orâsse pro mira-*
bili ista et beata panis mactatione, et post Mactationem panis, <sup>b Vid. C. de
Capite font.</sup>
Christus obtulit Patri corpus agni, qui tollit peccata mundi. Ri-
denda magis quàm refellenda ista *mirabilis panis mactatio.* An
quod inanimum est mactare sciunt sacrifici et lanii vestri ? An
et tum mactatur, cùm ex inanimo, mutatur in vivens, et in æter-
num viventem Deum ? Profligavit hanc ineptam opinionem
satis strenue Cardinalis^d tuus. *Id, inquit, propriè sacrificari* <sup>d Bell. lib. 1,
de Miss. c.</sup>
dicitur, quod realiter mutatur, ita ut desinat esse. At *solus* <sup>27, § Sed
hæc.</sup>
panis ita mutatur, solus igitur panis triticeus sacrificatur : At hoc
absurdissimum esse nemo negare potest, quia si ita esset, haberet
Ecclesia sacrificium inanimum et vilius multò quàm habuerunt
Hebræi. Deinde mutatio quæ ponitur quasi forma sacrificii sen-

sibilis et externi, debet esse externa et sensibilis. At mactatio ista panis, seu mutatio ejus in Corpus Christi, est omnino interna et nullo sensu sed solda fide perceptibilis. Tu vide, annon haec eadem Cardinalis tui argumenta, æquè validè *Mactationem et Sacrificium Christi in Eucharistiā*, ac Panis in ea mactationem et sacrificium refellant.

3. Alterum, quod consequi dixi, est, *Ecclesiam Romanam* verè *Idololatricam*, eosque qui ei adhærent omnes, propriè ac formaliter *Idololatras* esse. Adoratis enim cultu latriæ Eucharistiam, et corpus illud quod sub speciebus panis et vini continetur. Illud corpus non aliud *quoad substantiam* esse, quām *panem ac vinum*, jam abundè demonstratum est. Pani igitur ac vino, id est, creaturis, *Latriam et cultum soli Creatori debitum*, exhibetis; quo magis propriè Idololatria nulla est. Atque hoc è constantiùs dici potest, quia etiamsi ponatur, panem transub-

^a Spal. Scop. stantia posse (quod impossibile planè est, et tu ipse^b impossibile esse profiteris) tamen ne sic quidem Idololatriam vestram eluere possitis; cùm vobis omnibus incertum omnino sit, an hoc tempore, an ab hoc homine, an istæ, quas latriâ colitis, hostiae transubstantiatæ sint. Pendet hoc ab occultâ et vobis inscrutabili *Intentione ministri*. Sic enim de omnibus Sacramentis definit Concilium vestrum Florentinum,^c cui applaudit etiam Conventus Tridentinus:^d *Hæc omnia Sacra menta* (numeraverat verò septem) *tribus perficiuntur*; videlicet, *rebus tanquam materiâ*; *verbis tanquam formâ*; et *personâ ministri conferentis Sacramentum*, cum *Intentione faciendi quod facit Ecclesia*: *quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum*. Dic nunc, An tu, an quivis ex Romanensibus certus sit, aut esse possit adesse ministro, cùm Sacramentum ullum conficit, *intentionem istam faciendi, quod facit Ecclesia?* Solus Deus $\pi\alpha\delta\iota\gamma\eta\pi\omega\sigma\tau\eta\zeta$, illi soli mens et intentio mentis pervia; conjicere alii possunt, suspicari, opinari, benè sperare de ministri Intentione; certò eam scire nemo potest. Nullus omnium in Romanâ Ecclesiâ scit, aut scire potest *se, vel quenquam aliud esse baptizatum*, et sic esse membrum Ecclesiæ: *se, vel quenquam aliud esse, vel fuisse unquam absolutum à peccatis*, et non adhuc mortalibus suis omnibus peccatis onustum; *vel se, vel quenquam inter ipsos conjugatum esse*, et liberos ipsius aut ullius ex ipsis legitimos, ac non spurios esse: Nemo omnium scit, aut scire potest quis

◦ In Decret.
Eugen.

Eugen.
§ Quinto.

Sess. 7, c

11, de

Sacram. in

genere.

inter eos vel *Diaconus sit*, vel *Presbyter*, vel *Episcopus*: an is qui Missam celebrat, vel sit *sacerdos*, vel verè *consecrat et transubstantiat* panem. Pendent hæc omnia ab occultâ, quam nemo [577] ipsorum scire potest, Intentione. Atque hoc ultrò agnoscant, qui inter vos athletæ: *Si in Episcopis*, inquit Bellarminus,^e *consideretur, quòd habeant potestatem Ordinis, et Jurisdictionis, non habemus certitudinem nisi moralem, quòd isti sint veri Episcopi.* De Presbyteris verò eadem est omnino et par ratio. Nam ratio Bellarmini^f de Episcopis est, quia *Ordinis Sacramentum pendet ab Intentione Ordinantis.* Iterum, de omnibus Sacramentis ita ait:^g *Nemo potest certus esse certitudine fidei* (id est, infallibili certitudine) *se percipere verum Sacramentum, cùm Sacramentum sine Intentione ministri non conficiatur, et intentionem alterius nemo videre potest.* Docet idem Andr. Vega,^h *Nemini potest per fidem constare se recepisse vel minimum Sacramentum, estque hoc ita certum ex fide, ac clarum est nos vivere. Nulla quippe via est, quòd citra revelationem (specialem) nosse possumus Intentionem ministrantis vel evidenter vel certò ex fide.*

4. Vides nunc quantæ hîc salebræ, quām apud vos fluctuant et vacillent omnia. Nescis eum qui missam celebrat *baptizatum esse*, nescis *sacerdotem esse*, nescis *Intentionem debitam ei tum adesse*: quia ista nescis, certus es te *nescire*, an Panis transubstantiatus jam sit: certus es te quod nescis colere, et *Latriam ei exhibere*, quod Deum esse non scis. Rectissimè hîc Gersonus,ⁱ *Credere quòd illa hostia sit Corpus Christi, non fides est, sed opinio tantum, quæ potest esse de falso.* Deus verò ex opinione colendus non est, sed ex fide. Et si in aliis, maximè omnium in cultu latriæ exhibendo, tenenda est Apostoli^k Regula, *Quicquid ex fide non est, peccatum est.* Angelum fuisse Deum putabat Johannes. *Talis, inquit Augustinus, apparuerat Angelus, ut pro Deo posset adorari.* Et voluit quidem Latriam ei exhibere Johannes, ut indicat, et rectè idem Augustinus,^m *Ipsi, inquit, sancti vel homines vel Angeli, latriam sibi exhiberi nolunt.* *Apparuit hoc in Angelis, sicut in Apocalypsi legimus.* At increpuit eum Angelus,ⁿ qui ex hoc errore adorare voluit, quem falsò ^o Apoc. 19. 10. Deum putavit. *Vide ne feceris, conservus tuus sum, Deum adora.* Non Johannem, non vos excusabit error Personæ. Præstabit igitur Gersoni^o vestro auscultare, cuius hoc salubre consilium: ^p Loco sup. cit. *Illa conditio semper apponenda, vel ad minus supponenda est, quando hostia adoratur, scilicet; Si ritè consecrata sit: id est, si verè* [578]

^e Lib. de milit. Eccl. c. 10, § Ad Secundum.

^f Ib. § Secundo.

^g Lib. 3, de Justif. c. 8.
§ Dicent.

^h Lib. 9, de Justif. c. 17.
§ Quod.

ⁱ In Compend. Theol. tit. de tribus virt. p. 111.

^l Quæst. 61, in Gen.

^m Lib. 20, cont. Faust. c. 21.

ⁿ Apoc. 19. 10.

^o Loco sup. cit.

sit Corpus Christi. Conditione hâc appositâ, licebit vobis hostiam, licebit lapidem, aut idolum, imò vel ipsum Diabolum latrâ colere.

CAP. LXXV.

DE FIDUCIÂ, MAGIÂ, ET ANTICHRISTIANISMO, APUD PONTIFICIOS IN USU AQUÆ BENEDICTI, CRUCIS, AGNI CEREI, IN HABITELLIS ET SIMILIBUS.

AB apertâ Romanæ Ecclesiae Idololatriâ pergis ad occultam.

^p Cons. Red. p. 47. Occultam, inquis,^p nobis appingunt idololatriam, dum in sale,

aquâ, oleo et similibus, post exorcismos et benedictiones, spiritualem fiduciam collocamus.

Duo tu hîc, quâ Idololatriam vestram excuses opponis. Primum: Nos, inquis,^q in istis certam fiduciam

non collocamus, quasi putemus creaturas istas vim aliquam certam et infallibilem ex nostris exorcismis, et benedictionibus accipere:

sed tota nostra fiducia in Deo solo est. Utinam quidem esset.

At res ipsa contrarium loquitur; quid verba audiam, cùm facta videam? De fide cujusquam, ut Lucio dixit Moses,^r etiam de

fiduciâ, magis oculis credendum, quam auribus. Attingam pauca ex multis, et pede presso hæc transibo. In aquâ benedictâ, agnis

cereis, cruce, habitellis, et similibus vestris nugis (sic tu^s ea vocas) tria vestra sunt et grandia peccata.

2. Primum, id quod tu verbo uno te amoliri posse putas, Fiduciam verè in istis collocatis. Hoe tu olim et verè testatus es, Populus, inquis,^t nimiam in his externis superstitionibus fiduciam ponit: et iterum, vestros redarguens, Perniciosus, inquis,^u

error est, credere externa hæc, quibus superstitionis populus addicitur, remissionem peccatorum conferre. Sed nec nunc, nisi,

veteratoriè, negare hoc audebas. Non collocamus, inquis, in his certam fiduciam. Fiduciam igitur in his ponitis, licet non

certam. Nec certam sanè in ipso Deo ponitis. Speras solùm, nec sine magnâ scio hæsitantia, remitti tibi à Deo peccata,

teque à Deo diligi, te justificatum, sanctificatum, et vitâ æternâ olim donandum. Si certam te de his fiduciam habere dicas,

^x Sess. 6, c. 9,
et Can. 12,
et 14.

Tridentino^x fulmine ictus es, peristi. In cæteris, quæ hanc vitam spectant, liberandum te ab Herniâ qua laboras, aut bu-

quem sinu gestas, aut Francisci, Dominici, aut Loiolæ habitello fiduciam, quam ex omnibus quas ad Deum et sanctos omnes fundis precibus, tam certam quām in auro et arcā habet avarus; qui tamen quia in eis (qualem vos in istis) habet fiduciam, Idololatra ab Apostolo^y vocatur.

^{y Ephes. 5. 5.}

3. Vide enim qualis vobis in Aquâ benedictâ, et Sale, fiducia. Creditis, per hæc dæmones pelli, morbos curari, sterilitatem terræ averti, bona multiplicari, peccata deleri, hominem sanctificari. *Enarrat Clemens,* ait tuus Durantus,^z vim benedictionis aquæ, his verbis, Tribue ei (aquæ), vim sanandi, et depellendi morbum, fugandi dæmones.* Rectè utimur, ait Bellarminus,^a aquâ, oleo, aliisque rebus benedictione consecratis, ad effectus supernaturales producendos, ad fugandos^b dæmones, et curandos^c morbos, et ad deletionem venialium peccatorum. Aspersio, inquit Aquinas,^d aquæ benedictæ, Episcopalis benedictio, et alia ejusmodi, causant remissionem peccatorum venialium. Ex Alexandro^e Papâ docet te hoc Juris canon,^f Si cinis vitulæ sanguine aspersus, populum sanctificabat, multò magis Aqua, sale aspersa, divinisque precibus sacrata, populum sanctificat atque mundat. Idem de Sale benedicto assertit,^g Si sale asperso per Elizeum Prophetam, sterilitas aquæ sanata est, quantò magis divinis precibus sacratus sal sterilitatem rerum aufert humanarum, et coquinatos sanctificat, atque mundat, et cætera bona multiplicat, et insidias Diaboli avertit, et à phantasmatum versutiis homines defendit? Ex Institutione Alexandri Papæ Primi, ait Durandus,^h Sacerdos altare Ecclesiam, et populum aquâ benedictâ conspergit, ut omnis spirituum immundorum spurcitia, tam de habitaculo, quām de domibus fidelium propellantur; Hæc enim virtus aquæ exorcizatæ inest.

4. Crucis quoque effectus non minùs mirabiles. Terret, inquit Bellarminus,ⁱ et fugat dæmones, pellit morbos et omnia mala, et sanctificat ea quibus imprimitur.

^{i Lib. de Imag. sanct. c. 30, § Acut.}

5. Agnus verò benedictus aquam et crucem superat. Ejus vim exprimit Papa, cùm agnos consecrans,^k rogat, ut per eorum tactum et visum, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum, ventorum rabies, infesta tonitrua temperentur: ut eos devotè^l deferentes, liberentur ab omni inundatione aquarum, ab omni fluctuatione diabolice tempestatis, et à morte subitanæ: [580] ut protegantur ab omni periculo incendii, fulgoris, procellæ, et tempestatis, et ab omni adversitate. Et agnum illum benedictum

<sup>* Lib. 8, Const. c. 29.
z De Ritib.
Eccl. lib. 1, c. 21, n. 3.
a Lib. 3, de Cult. Sanct. c. 7,
§ Secundo.
b Ib. § Tertio.
c Ib.
d P. 3, q. 87,
ar. 3, ad 1.
e Ep. 1, c. 5.</sup>

<sup>f Cap.
Agnum.
Dist. 3, de Conséc.</sup>

<sup>g Ib.
h Ration.
Divin. lib. 4, c. 4, n. 1.</sup>

<sup>k Sacr.
Cerem. lib. 1, § 7, p. 87.</sup>

^{l Ib. p. 90.}

^m Ib. p. 91. vim habere istos effectus producendi docent illi versiculi, quos^m cum tribus Agnis ad Imperatorem misit Pontifex, *Fulgura desursum depellit, omne malignum Peccatum frangit, ut Christi Sanguis, et angit: Pregnans servatur, simul et partus liberatur, Dona defert dignis, virtutem destruit ignis, Portatus mundè de fluctibus eripit undæ.*

6. Quin et Habitellis admirandam planè vim à nonnullis tribui, discas ex tuo Alphonso.ⁿ De Dominicanis ille nonnullis agens, ait, *Eos non vereri coram populo jactare et dicere, eum qui semel habitum illius ordinis suscepit, non posse in fide errare aut deficere. Testor Deum non mentior, me præsente, quidam in concione publicâ dixit, eum qui habitum illius ordinis semel inderit, non posse esse hæreticum. Et ab aliis pluribus accepi, se eadem verba audivisse ab hominibus ejusdem ordinis.* Cùm ista efficiant Aqua, Sal, Crux, Agnus, et Habitellum, cùm hæc ab eis fieri vestri confidant, et vix dubitant: ubi tibi cor et cerebellum, qui tuos in his fiduciam collocare negas?

7. Aliud in his peccatum vestrum, quòd, aquæ, oleo, agno, cereo, et similibus sine Verbo Dei, supernaturales, nec eis à Deo inditas virtutes tribuitis. Hoc enim superstitionis est, ac verè Magicum. Magia, definiente Cardinale Toletō,° est potestas inordinata faciendi quod supra naturam est. Inordinatam dico, quandò vim illam creaturæ quis tribuit, quæ neque naturaliter illi à Deo indita est, nec ad illum effectum producendum à Deo extraordinariè instituitur: *In his, inquit Aquinas,^p quæ fiunt ad aliquos effectus particulares inducendos, considerandum est, utrum naturaliter videantur tales effectus causare, sic enim non erit illicitum: licet enim causas naturales adhibere ad proprios effectus.* Unde si naturaliter non videantur posse tales effectus causare, consequens est, quòd nec adhibeantur ad hos effectus causandos tanquam causæ, sed solùm quasi signa, et sic pertinent ad pacta significationum cum dæmonibus inita. Atque hæc ea sunt, quæ Molimina magicarum artium, vocat Augustinus.^q Ex quo genere sunt ligaturæ creaturarum (ut cùm vim ligant ignis, aquæ, humoris, morbi, ne vires suas exerant) atque remedia, quæ Medicorum quoque disciplina condemnat, sive in præcantationibus, sive in quibusdam notis quas Characteres vocant, sive in quibusdam rebus suspendendis atque illigandis. Adhibent ad hos usus complures herbas Magi, sed in verbenacâ, ut ait Plinius,^r insaniunt.

[581] *Hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias*

ⁿ Alph. à
Cast. lib. 1,
de Hæres.
c. 9.

^o Lib. 4,
Instruct.
Sacerd.
c. 14, n. 3.

^p Secunda
Secundæ, q.
90, art. 2.

^q Lib. 2, de
Doct. Christ.
c. 20.

^r Lib. 25,
c. 9.

conciliare, nullique non morbo mederi dicunt. Vis ista verbenacæ à Deo data non est; ideoque ad hos effectus sic adhibere, Magicum est. Similiter de Characteribus et carminibus dicendum: *Febrim gravissimam, quæ Hemitritaios* vocatur, curari docent^s; si vox hæc *Abracadabra chartæ certo modo inscribatur*, et lino inclusa collo suspendatur. Simile est deliramentum tum eorum, qui^t Harpocratis imaginem, si gestetur, tutissimum malorum omnium amuletum, dicunt, tum Cabalistarum, qui^u tantam vim in illis vocibus (*Jehova Dominus noster, Jehova unus*) esse docent, ut eorum prolatione *omnia adversa fugari opinentur*. Jam quia verba ad significandum solummodo insti-tuta sunt, nec *operandi* et *producendi* istos aut similes effectus vis ulla eis inest, ut rectè post Aquinatem^x docent Valesius,^y et Goropius,^z ideo adhibere illa ad hos quæ naturam ipsorum superant, effectus, verè *Magicum* censemendum est.

8. Similia omnino sunt incantamenta vestra. Ut illi Herbas, Characteres, Verba, Carmina, sic et vos Aquam, Agnum, Salem, Oleum, ad effectus eos qui ipsum naturam superant, adhibetis. Quis enim Aquæ, Oleo, aut Cereæ imagini vim dedit *pellendi dæmones, fugandi morbos, peccata delendi*, et aspersos, unctos, aut gestantes *sanctificandi*, magis quam verbenacæ, Harpocratis imagini, aut characteribus ac verbis, alia quæ dixi efficiendi? Unde vobis, vel ipsi Pontifici vestro, authoritas, ad istos effectus, creaturas has consecrandi, magis quam Simoni aut Apolonio ad consecrandum *verbenacam*, aut *characteres*? Nam ut vos, itidem et Magi, *invocationem nominis Dei*, orationem Dominicam, salutationem Angelicam, ad sua amuleta, characteres et medicamenta frequenter adhibent, ut docet Gordonius à Wierrs,^{*} aliquie, ut Simon et Apollonius idcirco Magi habitu sunt, quia creaturas ad effectus supra ipsarum vires ac naturas, sine Verbo præscripto, aut instituto Dei adhibeant: Eadem omnino de causâ et vos quoque Magi jure censendi estis. Ut Simonis aut Apollonii, et aliorum Magorum invocations, preces, et consecrationes, itidem planè et vestræ, nil aliud sunt quam profanationes Nominis et Verbi Dei, nec in *vanum* solummodo, sed et in *Profanum* assumitis nomen Dei, quando sine ipsius jussu, autoritate, instituto et voluntate, ad *effectus istos supernaturales* et naturam istarum creaturarum excedentes, benedici illas à Deo et consecrari postulatis. Etiam Cardinalis^b vester rectè observat, *Esse reverè tacitam invocationem dæmonis, cum homo in-*

^{* Q. Serenus,}
^{citat. à}
^{Franc.}
^{Vales. lib. de}
^{Sacr. Philos.}
^{c. 3.}
^{^t Quos notat}
^{Gorp. lib. 4,}
^{Hieroglyf.}
^{^u Gorop.}
^{lib. 9.}
^{Hermath.}

^{* Bernar.}
^{Gordon. in}
^{lib. quem}
^{Lilium}
^{Medicinae}
^{vocat. part.}
^{2, c. 24, 25.}

^{* Wier. de}
^{præst. dæm.}
^{lib. 5, c. 4.}

[582]

^b Tolet.
^{Instr. sacer.}
^{lib. 4. c. 14,}
^{n. 6.}

tentat aliquid facere, per ea quæ nec ex se, nec ex virtute supernaturali (id est, ex instituto Dei extraordinario) tales possunt producere effectus. Nec refert quòd verbis hīc dæmon non invocetur. Nam ut ille observat,^c *Illa ipsa actio adhibendi aliquid ad effectus, qui excedunt virtutem illius medii, ipsa, inquam, hæc actio, tacitu est et implicita dæmonis invocatio.* Et, *Magia,* inquit, *fit aliquando cum tacitâ invocatione absque pacto.* Ex quo consequitur, in istis omnibus tacitam à vobis dæmonis invocationem fieri: quia cùm creaturas ad effectus illos adhibetis, quos ex Dei instituto, producere non possunt, opem Dei ut producantur expectare non potestis, quia ille operantibus solùm juxta illius institutum, cooperatorem se gratiosum fore pollicetur, et quoniam ut à Deo effectus illi producantur, expectare jure non potestis, ideo tacitè ut à dæmone producantur, *ex ipso illo magico creaturarum usu vos expectare et postulare declaratis.*

^d Bell. lib. 3,
de Cult.
Sanct. c. 7.
§ Secunda.

^e Lib. 8,
Antiq. c. 2.

[583]

^f Galeni
verba citan-
tur à Tral-
liano, lib. 9,
c. 4, et
citantur
etiam à Fr.
Vales. loc.
cit.

9. At dicitis,^d *Rectè ista à vobis ad tales supernaturales effectus adhiberi, eisque vim istam verè inesse, quia exemplis multis constat, per Aquam benedictam, oleum, et similia, pulsos dæmones, et morbos sanatos esse.* Sed hinc non minùs validè confirmirunt Magi, licere et ipsis, incantationibus suis uti, eamque vim herbis characteribus, et carminibus inesse. Certè enim et dæmones incantationibus pulsi, et morbi sèpissimè sanati sunt, aliique, supra naturam creaturarum, effectus producti. Extat memorabilis in hanc rem apud Josephum^e historia: *Incantationes*, inquit, *composuit Salomon* (nam ut Papam vestræ Magiæ Principem et authorem, itidem Magi suarum incantationum Salomonem authorem fingebant), *et conjurationum modos scriptos reliquit, quibus cedentes dæmones, ita fugantur, ut in posterum nunquam reverti audeant.* Atque hoc sanationum genus nunc usque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex populis meis quendam Eleazarum, in præsentia Vespasiani et filiorum, et Tribunorum et reliquorum militum, multos arreptitios (dæmone correptos) percurantem. Audi de his Principem Medicorum, Galenum:^f *Nonnulli, inquit, putant incantationes animalium fabulis esse persimiles; quemadmodum ego quoque diu existimavi. Temporis autem processu, ab ipsis quæ evidenter apparent, persuasus sum, vim ipsis inesse.* Nam in percussis à Scorpio adjumentum sum expertus etiam in ossibus gutturi infixis, quæ incantatione statim expuebantur, ac multa præclara singulæ habent incantationes, cùm institutum consequuntur. Ipse quoque

Trallianus^g incantationem Magi cuiusdam recitat, qui herbam ^{¶ Lib. 9, c. 4.} sacram effodiens, dixit, *Adjuro te per Nomen magnum, &c.* tum verbis finitis, aspersit *incantator radici salem, præcepitque, ut sal non augetur, ita morbus hujus aut illius viri non augeatur:* additque Trallianus, *se expertum esse hoc plurimum valere.* Gordonius^h medicus *Epilepsiae*, seu morbi caduci curam Magicam indicat, per tres illos versus ter in aurem patientis, cùm sit in paroxysmo recitatos: *Gaspar fert myrrham, thus Melchior, Baltasar aurum: hæc tria qui secum portabit nomina Regum, solvitur à morbo Christi pietate caduco.* Si, inquit Gordonius, *hi versus in aurem ejus dicantur, frequenter probatum est, quod statim surget.* Narrat Suidas,ⁱ in Olympiis, Milesium quendam in palæstrâ cum Ephesio commissum, nihil potuisse in conflictu, quòd *Ephesius in tali literas Ephesias haberet.* Erant autem illæ literæ Magiceæ voces Ephesiis usitatissimæ; quibus utentes, *in omni negotio victores evaderent.* Simulac id animadversum esset, demptis literis Ephesiis, succubuit *Ephesius, et tricies luctando dejectus est.* Innumera his similia proferri possent. Sed hæc satis multa, ut intelligamus non magis licitum esse aquam benedictam, oleum, aut agnum cereum ad effectus istos adhibere, quia sæpiùs effectum illud consequutum est: quàm licitum est ex eâdem causâ characteribus, Ephesiis literis, et incantationibus ad similes effectus producendos uti; quia et in his effectus illos consequutos liquet. An potest in Magorum gratiam dæmon effectus illos producere; et non etiam in sacrifici Idololatrici gratiam pellat, aut videatur dæmonem, aut morbum sanare? Faciet certè; nec minùs obsequens ille vobis, quàm Eleazaro aut Ephesio: Illum vos tam sanctè, licet tacitè invocatis, ac olim Ephesius. Illi animæ vestræ non minùs gratæ, quàm Ephesii. Concludam hunc locum tuis^k ipsius et veris verbis: *Ubi rebus sic benedictis, ex illâ benedictione trahitur facultas aliqua, vel virtus spiritualis, quâ illæ ex opere operato mira, et supernaturalia efficiant?* Aqua benedicta dicitur ex opere operato peccata venialia remittere, dæmones effugare, &c. Cerei agni quid non possunt? Contra incendium, contra naufragium, contra dæmones, &c. Hæc sunt plena puerilium superstitionum: defendi non possunt. O virum Catholicum, accipe à me hanc corollam.

10. Tertium est in his peccatum vestrum, quòd *Aquâ benedictâ populum aspergitis, Agnos sacratos gestatis, aliaque ex hoc*

^h In lib. suo quem vocat
Lilian. par.
2, c. 25.

ⁱ Suid. in
voce Ephes.
literæ.

[584]

^k Spalat.
Resp. ad
Suarez. c. 2,
n. 27.

genere usurpati, in tesseram obedientiæ vestræ Romano Pontifici, id est, Antichristo: quâ de re ante à me abundè dictum est, ut horum usus qualis nunc est apud vos, Idololatricus, superstiosus, et magicus, ita cùm in hunc insuper finem usurpantur, est Antchristianus. Ita triplici hæc nomine detestanda: Nam quia fiduciam in eis collocatis Idololatrica; quia ad effectus supernaturales sine Verbo Dei adhibetis, Magica; quia in tesseram obedientiæ vestræ Antichristo præstatis sunt Antchristiana.

11. Alterum, quod ad tuendum istorum apud vos usum addis, est hoc:¹ *Quia eorum aliqua antiqua sunt, et ab antiquis Patribus usurpata.* Atque in hunc finem agglomeras complura ex Patribus loca, ex Tertulliano, Cypriano, Optato, Basilio, Justino, Nazianzeno, Chrysostomo, et spuriis aliquot Augustini locis. Audi: Et hæc quæ tueris *Nugæ* sunt, et tu in his *Nugator* vel maximus.

12. Quorsum enim primò, *Antiquitatem quorundam istorum memoras?* An antiqui ritus omnes retinendi? Annon à posteris antiquari eos fas? Quàm multa ab Antiquis nec certè malè usurpata, quæ apud vos ipsos in desuetudinem abierunt! Vigiliarum usus quàm antiquus! Quàm frequens! Quàm etiam laudabilis! Testis earum Tertullianus,^m Eusebius,ⁿ Basilius,^o Hieronymus,^p Ambrosius,^q Leo,^r Theodoreetus,^s Augustinus,^t Concilium Elibertinum,^u Concilium Aquisgranense,^x Concilium Matisconense^y Secundum, Concilium Carthaginense^z Quartum, aliisque complures. Vide tamen quid de *Antiquo* hoc ritu, tanto consensu, tot Conciliis firmato dicat Bellarminus:^a *Quoniam paulatim occasione nocturnarum vigiliarum, abusus quidam irreperere coepérant, vel potius flagitia non raro committi, placuit Ecclesiæ nocturnos conventus et vigilias intermittere.*

*Baptizati olim alicubi per septem dies Pascatis, albis vestibus utebantur, ut testantur Ambrosius,^b Augustinus,^c Socrates,^d Theodoreetus,^e et ipsum nomen *Dominica in Albis*: Nunc verò vix dicas ut olim, *Albicabat tota civitas de grege candido.* Atratum verius dixeris, et vix vestigium tam antiqui ritus superest. Nam loco vestis albæ, sudariolum^f solùm post baptismum capiti baptizati imponitur.*

13. Olim *delibatio lactis, mellis, seu vini usitata in baptismo,* ut testantur Tertullianus^g et Hieronymus:^h Ritum istum nunc exolevisseⁱ non potes inficiari.

14. Olim, *Neophytis post baptismum lavabantur pedes,* ut

¹ Cons. Red.
p. 48, 49.

^m Lib. 2, ad uxorem, c. 4.

ⁿ Lib. 6,

hist. c. 7.

^o In Ps. 114.

^p Lib. adv. Vigil.

[585]

^q Ep. 85.

^r Serm. 1, 2,

4, de Jejun.

decimi mens.

^s Lib. 2, Hist.

c. 24.

^t Lib. 9, conf.

c. 7.

^u Cap. 35.

^x Cap. 130,

ex Iosiod.

^y Cap. 1.

^z Cap. 49.

¹ Lib. 3, de Cult. Sanct.

c. 17.

^b Lib. de iis qui sacr. init.

c. 7.

^c Serm. 157,

de Tempor.

^d In Hist.

tripart. lib.

11, c. 14.

^e Lib. 3, Hist.

c. 3.

^f Durant. de

Rit. Eccl.lib.

1, c. 19, n. 40.

^g Lib. 1, cont.

Marc.

^h Dial. cont.

Lucif.

ⁱ Bell. lib. 1,

de Bapt. c.

27, § Quinta.

testatur Ambrosius,^k et Augustinus.^l Lotionis illum ritum vix ^{k Lib. 3, de Sacr. c. 1.} usquam, opinor, nunc invenias. Et Augustini tempore alii^m ^{l Ep. 119, c. 18.} hoc in consuetudinem recipere noluerunt, alii diem mutarunt, ne si ^{m Ib.} eodem die cum baptismo fieret, ad ipsum baptismi Sacramentum pertinere videretur.

15. Antiquitùs diebus omnibus Dominicis, et diebus omnibus à Pascatis die ad Pentecosten, stantes orabant, nec orando genu flectere licebat. Decrevit hoc Nicænum Concilium,ⁿ in quo statutum est, ut omnibus in locis consonanter et consentienter stantes Dominum orare deberent, tam diebus Dominicis, quām diebus Pentecostes. Nec ab hoc Concilio introductus, sed firmatus solum hic ritus. De eo enim sic Tertullianus:^o *Die Dominicō jejunium nefas ducimus, et de geniculis adorare.* Eadem immunitate, à die Pascae usque ad Pentecosten gaudemus. Etiam plusquam octingentis annis duravit hic in Ecclesiā ritus; adeo ut in Concilio Turonensi^p tempore Caroli Magni decretum sit, ut exceptis ^{p Cap. 37.} diebus Dominicis, et illis solennitatibus (à Pascate ad Pentecosten) (quibus et universalis Ecclesia ob recordationem Dominicæ resurrectionis solet stando orare) fixis in terram genibus suppliciter Deum precarentur. At hic ritus, licet ab Ecclesiæ antiquissimæ traditione ortus, et Concilii Oecumenici autoritate firmatus, et tot sæculorum consuetudine roboratus sit, in desuetudinem tamen, etiam apud vos jam abiit. Ita nimirum se res habet, Ritus Ecclesiastici, ut ab Ecclesiā institui, ita Ecclesiæ auctoritate quoties ex usu est, abrogari possunt. Et si Augustinus^q ^{Ep. 119, c. 19.} suā ætate senserit, Ecclesiam (quam paucissimis et manifestissimis celebrationum Sacramentis, id est, ritibus, misericordia Dei liberam esse voluit) servilibus oneribus sic tum pressam, ut tolerabilior in hoc videretur conditio Judæorum quām Christianorum, nemo æquus rerum æstimator Ecclesiæ ullius prudentiam reprehendet, si partem aliquam illorum rituum, qui tot sæculorum centenariis inundarunt in Ecclesiam, quibusque velut jugo et sarcina oppressa erat, amputandam censuerit.

16. Sed est in his quæ nominas, justior quoque nobis ea respondendi causa. Nam etsi ex iis aliqui *ex sese* mali non sint, sed indifferentes ritus, quā tamen vestri sunt, quā fiducia in illis collocatur, id est, quā *Idololatrici*, quā ad effectus supernaturales, et eorum naturas superantes adhibentur, id est, quā *Magici*, quā denique tesseræ sunt obedientiæ Antichristo præstandæ, id est, quā *Antichristiani* sunt, nec *Antiqui* sunt, nec

^r Spalat. lib. 5, de Repub. c. 7, n. 70. legitimi. Agnosce h̄ic tua^r et quidem vera verba: Neque Augustinus, neque Chrysostomus, neque ullus ex Patribus, unquam posuit peccata etiam h̄ec levia per aspersionem aquæ benedictæ remitti. Illa certè vera est nostrarum Ecclesiarum superstitione. Nos enim, non Scriptura, damus nostrâ benedictione vim quandam supernaturalem aquæ ad peccata remittenda, et sanè ex opere operato, quod est intolerabile. Idem dico de benedictione Papali, Episcopali, Sacerdotali. Cùm tanta sit Ecclesiæ vestræ, tamque foeda in his, et Idololatriæ, et Superstitionis ac Magiæ, et Anti-christianismi colluvies, quām tu imprudens es, qui^s sanctissimam Ecclesiam nostram, ut temerariam, etiam ut impiam insectari audes, quòd ob ista (additâ etiam vestrâ, in Sanctorum invocatione, in imaginum veneratione, et in Hostiæ Adoratione apertâ tum hæresi, tum Idololatriâ) à Romanâ nos separavimus Ecclesiâ. Est in singulis, est junctim in universis, justissimâ, quæ dari vel inveniri potest, Separationis causa.

[587]

CAP. LXXVI.

ECCLESIAM ANGLICANAM SEPARÂSSE SE À ROMANÂ, ANTEQUAM CAUSÆ PRO QUIBUS SE SEPARABANT, INDICATÆ ERANT, INEPTÈ DEFLET ARCH. SPALAT.

ACTUM hucusque est de duabus primis quas proposueras, justæ separationis nostræ causis, *Hæresi* primū, tum *Idololatriâ* Romanæ tuae Ecclesiæ. Progrediendum tibi nunc erat ad tertiam, quæ *Schisma* est Ecclesiæ tuae. Sed tu, spretis omnibus Methodi atque Ordinis legibus, redis ad *novos* vestros, de quibus ante à te actum erat, *fidei articulos*; ad *Articulos* quoque vestros *non fundamentales*, et cramben tuam istam iterum h̄ic reponis, utque te Battum sciant omnes, repetis ferè eisdem et totidem verbis, quæ priùs de Serenissimo nostro Rege per calumniam dixeras et injuriam. An ego hominem ἔμοισον, ἀμεθοδίκον, in ineptiis ipsius sequar? Non faciam: non est otium mihi, vel si esset, voluntas ulla cum Batto balbutire. Demonstravi superiùs *Articulos omnes vestros*, in quibus ab Ecclesiâ nostrâ dissidetis (illi propriè vestri sunt) et *novos*, et *non fundamentales*, ideoque meritò rejiciendos esse. Tu, si lubet, quæ illic demonstrata

* Cons. Red.
p. 49.

sunt, repete. Sapienti Verbum, pervicaci homini ac imperito, ne si centies quidem Tautologus quis esse velit, et eadem ad ravim usque ingeminet, nihil tamen unquam satis erit.

2. Duo verò in hâc tuâ digressione interseris, quæ paucis attingam: unum *luctus tuus* est, alterum *columnia*. *Ego*,^t inquit, *doleo et lugeo, ipsos antequam de his, quos novos vocant, Articulis quidquam ageretur, antequam definirentur, jam fædisimum et sanè completum Schisma fecisse*. Nemon' verò est, qui spongiam tibi, aut panniculum porrigat, quo madentes ocellos abstergas, ne nova Niobe fias,

*Quæ fixa cacumine montis
Liquitur, et lacrymis etiamnum marmora manant?*

Nos quoque vix siccis oculis inscitiam tuam et fatuitatem ridemus, qui *Schisma* illud completum sic miserè defles, quod omnino *Schisma non est*. Secessimus à vobis, ut à Sodomitis Lotus; ab Ægyptiis Moses et Israelitæ; à Babylonii populus Dei; ut à Judæis, Apostoli; ab Arianis Athanasius; à Vigilio Papâ, et Nestorianis ipsius sectatoribus Concilium Generale Quintum, et Catholica tum Ecclesia. Justa in omnibus separatio, Schisma nullum. Nec tamen hîc tibi erat de Schismate agendi locus. Nondum ad schisma perveneras, Sed tu Ordinem omnem, etiam eum quem tibi ipse fixisti, pervertis, evertis.

3. Ubi dein vel mens tibi vel sensus, qui secessionem à nobis factam defles, *priusquam de Articulis vestris novis, et non fundamentalibus quidquam definiretur, imò vel ageretur quidem?* An nihil *Actum de vestrâ Universalistarum Hæresi*, per quam primùm à vobis Schisma factum; cùm eam Gregorius Magnus,^u ex sensu et consensu totius ad id tempus Catholicæ Ecclesiæ, Episcopi Universalis illum, quo nunc gaudetis Titulum, ut novum, vanum, profanum, Antichristianum, et Diabolicum judicavit, definivit, damnavit? Nihil *Actum de vestrâ Iconolatrarum Hæresi*, per quam secundùm à vobis Schisma factum: Cùm Concilium Generale Francofurdense, ex sensu et consensu totius, quæ ad id tempus fuerat, Catholicæ Ecclesiæ, eam ut novam, ut impiam, ut Idololatricam judicavit, definivit, damnavit? Nihil *Actum de vestrâ Hildebrandinâ Hæresi*, per quam tertium à vobis Schisma factum: Cùm Concilium^y Moguntinum, Wormatiense, Papiense, Romanum, alia que complura, bonique tum omnes, ex sensu et consensu totius,

^v Lib. 4, ep. 32, 34, 36, 38, 39, et lib. 7, ep. 70.

^x Act. Conc. Francof. in lib. Carolin.

^y Ut suprà ostensum est.

quæ ad id tempus fuerat, Ecclesiæ Catholicæ, eam ut novam, ut Antichristianam, ut Ecclesiæ simul ac reipub. perniciosam, judicavit, definivit, damnavit? Nihil denique *Actum de vestrâ Particularum Hæresi*, per quam quartum et pessimum omnium à vobis schisma factum, per quam Papa supra Episcopos omnes, supra Reges omnes et Imperatores, supra omnia Concilia Generalia, supra Universam Ecclesiam Dei eventus, ad ipsum Antichristianismi culmen ascendit, cùm Concilium Constantiense,^z et Basiliense,^a ex sensu et consensu totius ad id tempus Ecclesiæ Catholicæ, eam ut novam, ut impiam, ut fidei Catholicæ repugnantem judicavit, definivit, damnavit? Quam tu *Actionem*, quod Judicium, quam Definitionem expectes? An definitio, aut Judicium in terris ullum amplius, augustiusve esse potest, quàm totius Ecclesiæ Catholicæ Judicium? An vis ut hodiè nos ad Tribunal Papæ tui, id est, Antichristi, causam apud illum acturi, veniamus? Iniquum planè postulas. Judicandus ille est, non Judex. *Reus, Judicis personam sustinere non potest*, non debet. Provocamus nos in Hæresi Universalistarum ad judicium totius Ecclesiæ, per Gregorium declaratum. In Hæresi Iconolatrarum, ad judicium totius Ecclesiæ, per Concilium Francofurdense declaratum. In Hæresi Hildebrandinâ, ad judicium totius Ecclesiæ, per Concilium Moguntinum, Wormatiense, Romanum aliaque multa declaratum. In Hæresi Papistarum, ad judicium totius Ecclesiæ, per Concilium Constantiense et Basiliense declaratum. In omnibus articulis fidei in quibus à vobis dissentiimus, provocamus ad judicium totius Ecclesiæ et Consensum Patrum per annos sexcentos. Hi æquisimi sunt, et neutrius partis studio corrupti Judges. Hi nostram causam agunt. Hi pro nobis judicant. Ab his Hæresis vestræ damnatae priùs sunt quàm natæ. Ab his Judicibus nos avelli nunquam sinemus. Si et vobis Catholicæ sit et antiqua fides, sistite vos pontificemque vestrum ad hoc æquissimum inter nos tribunal. Demonstrate articulos vestros *non fundamentales*, demonstrate fidem vestram Tridentinam à Pio Quarto declaratam, ab ipsâ Ecclesiâ Catholicâ, imò vel ab Ecclesiâ ullâ Provinciali, aut Diœcesanâ, imò vel Parochiali solum, per annos illos sexcentos, pro Catholicâ fide habitam esse et creditam; et palmam do.

4. Sed audi adhuc et aliud, ex quo justissimè nos secessionem fecisse intelligas. Querebantur olim Constantinopolitani,

^a Sess. 4.

^b Sess. 2, et aliis.

[589]

Acatium sine Synodo et Synodali judicio à Pontifice Romano
damnatum. Adverte nunc quid respondeat eis Gelasius^b Ro-<sup>b Ep. 4, p.
237, a.</sup>
manus: *Itane, inquit, non perspicit secundūm formam Synodi Chalcedonensis Acatium fuisse damnatum; nec novit in eā erroris hujus (Acatii) authores fuisse damnatos? sicut in undquāque hæresi à Principio Christianæ Religionis, et factum fuisse et fieri, manifestā rerum ratione monstratur; decessoremque meum executorem fuisse veteris constituti, non novæ constitutionis authorem.* Quod non solūm præsuli Apostolico facere licet, sed cuicunque Pontifici; ut quoslibet et quemlibet locum secundūm regulam hæresecos ipsius, antè damnatæ, à Catholicâ communione discernant. [590]
Ecce, ut Romano, sic cuivis Episcopo, licet quoscunque Episcopos, quoseunque locos sive Ecclesias, cùm in hæresin priùs damnatum incident, à Catholicâ communione secernere, eosque à suâ communione repellere. *Executores* solūm in hoc sunt sententiæ priùs ab Ecclesiâ latæ. Exequi verò Concilii Generalis, aut Ecclesiæ Catholicæ judicium, legitimè semel declaratum, cuivis Episcopo, multò magis Episcoporum *Synodo* licitum. Factum hoc à nostrâ sanctissimâ Anglicanâ Ecclesiâ. Sententiam totius Ecclesiæ *exequenti* sunt Episcopi nostri in vos Hæreticos *universalistas* per Gregorium, in vos Hæreticos *Iconolatras* per Concilium Francofurdense; in vos Hæreticos *Hildebrandinos* per Concilium Wormatiense, Moguntinum, Romanum, aliaque, in vos Hæreticos *Papisticos* per Concilium Constantiense et Basiliense declaratam. *Exequi* sententias istas Ecclesiæ, in quoscunque homines, etiam in ipsum Papam, in quemcunque locum, seu Ecclesiam, etiam in ipsam Romanam cuivis Episcopo licet. Ita fecerunt in hoc Episcopi nostri (dum vos tot Hæresibus jam ante ab Ecclesiâ damnatis infectos, à suâ et Catholicâ communione sejunxerunt), quod ab ipso Gelasio Papâ licitum esse judicatur. Absterge nunc lacrymas ab ocellis tuis, et bucellis. Desine tandem deflere id schisma, quod schisma non est. Defle indies ac deplora Romanæ tuæ mandræ Hæreses, Idololatrias, et Superstitiosas, Magicas, et Antichristianas, quibus à vertice capitis ad plantam pedis intumescit, abominationes. Hæc tibi justa deflendi causa, curque cum Jeremiâ^c Jer. 9. 1. dicas, *O si quis daret caput meum esse aquas, et oculum meum scaturiginem aquarum, ut defleam interdiu et noctu confosso populi mei!*

CAP. LXXVII.

HÆRESIN NOSTRAM HANC ESSE, QUÒD IN FIDE SOLÀ SIC SALUTEM REPONIMUS, UT OPERUM NECESSITATEM EXCLUDAMUS, CALUMNIATUR ARCH. SPALAT.

A LUCTU, ad *Calumniam* progrederis. Ea in *Hæresibus*,
^d Cons. Red.
p. 51. [591] quas nobis appingis et affingis, posita est: et sic aīs,^d *Quis absque perniciose errore, imò et verd Hæresi, in solà fide reponat salutem, et operum bonorum excludat necessitatem?* At profectò pueriliter tu cavillaris, et calumniaris mendacissimè. Quis nostrum bonorum operum necessitatem negat? Quis sic in solà fide salutem reponit, ut bonorum operum necessitatem excludat? Hæc nos neque dicimus, neque vel cogitamus. Fides quæ vera est, viva, et justificans à bonis operibus separari non potest. Operatur magna, si est: si non operatur, non est.

2. Nec tamen ex *operibus*, aut ex *merito*, seu condignitate operum justificamur, sed ex *Fide solā*: sicut superiùs est à me tum ex Scripturis, tum ex consensu antiquorum Patrum demonstratum. Ut *manu solā* recipimus oblatum munus, nec tamen sine capite, sine corde, sine pulmonibus id unquam recipimus: ut *visu solo* recipitur objectum visibile, nec tamen sine tactu, sine quantitate, sine figurâ unquam recipitur: ut *calore solo* ignis calefacit, nec tamen unquam sine luce, sine quantitate calefacit. Itidem et *fides sola* justificat, sola Christum *recipit*, sola Christi justitiam ac merita nobis *applicat*, sed nunquam tamen sine spe, sine charitate, sine bonis operibus vel justificat, vel recipit, vel applicat. Visne hoc clariùs dicam? Fides *sola* justificat, sed *solitaria* nunquam justificat: quia *solitaria* nunquam est. Tu si sentias nos docere fidem vacuam operibus justificare, quia *fidem solam* justificare docemus, dicas etiam pari argutiâ vel amentiâ, ignem sine luce existentem calefacere; aut videntem, tactu destitutum videre. Sed nugaci homini, et imperito quis unquam persuadere poterit? Non persuadebis, etiamsi persuaseris.

3. *Excludi verd in justificato bona opera, quasi ea ad salutem necessaria non sint*, non est dogma nostrum, sed cerebelli tui insignis calumnia. Lege Confessiones Ecclesiarum reformato-

rum, Helveticam, Boemicam, Basiliensem, Gallicam, Anglicanam, Belgicam, Auspurgensem, Saxoniam, Wittenburgensem, Suevicam, aliasque: miro omnes consensu ac harmoniâ, *calumniam* hanc tuam repellunt.

4. Lege dein nostrorum hominum scripta, sic apertè calumniatorem te in hoc demonstrabunt, ut si pudor ullus insit, te tuosque odisse oporteat. *Vides, inquit Lutherus,*^e quâm non sufficiat sola fides, et tamen sola fides justificat? Explicans Calvinus ea Jacobi^t verba, *Nunquid potest fides* (quæ opera non ^fJac. 2. 14. habet), *salvum facere?* *Hoc, inquit, tantundem valet, ac si dixisset, Nos frigidâ et nudâ Dei notitid salutem non posse consequi.* Quod versissimum esse omnes fatemur. Ideo enim nobis salus ex fide, quia nos Deo conjungit, quod non aliter fit, quâm ut ejus Spiritu viventes ab eo gubernemur. Verum est, inquit Pet. Martyr,^g nulla præcedere opera, quæ causæ sint ut justificemur, sed ^gIn c. ad Rom. post justificationem adeptam, bona opera consequi necessarium est. Impossible est ut præcedentibus operibus justificemur, at post justificationem necessarium est ut bona opera consequantur, modò vita concessa sit. Ita defenditur, inquit Beza,ⁿ gratuita justificatio ex fide, ut opera ipsa bona non tollantur. Justificandi vis illis detrahitur; sed vera justificatio ex illis tanquam effectis colligitur. Excluduntur opera à Paulo tanquam justificationis causæ; stabiliuntur opera à Jacobo, tanquam Justificationis effecta. Nulla vera fides, inquit Polanus,ⁱ nisi quæ possit factis veræ fidei ⁱSyntag. lib. 6, c. 36. propriis agnoscî, nec ulli (adulti) justificati coram Deo, nisi qui se justos esse veris operibus testantur. Clarissimè omnium Zach. Ursinus,^k Quæstio hâc, inquit, mota est, Utrum bona opera sint ^kCatech. part. 3, q. 91, art. 5. necessaria ad salutem? Huic ille quæstioni ita respondet: Sunt necessaria ad salutem, non tanquam causa ad effectum, vel tanquam meritum ad mercedem, sed tanquam antecedens ad consequens, vel tanquam medium sine quo non ad finem. Et quoad modum loquendi concludit, Omnipotens dicendum esse, Bona opera esse necessaria in justificatis, et in salvandis. Et quis omnium Protestantium non idem plenis buccis prædicat? Dicimus omnes, et omnibus cum Christo,^l Ita splendeat lux vestra coram hominibus, ^lMatt. 5. 16. ut videant bona vestra opera, glorificantque Patrem vestrum. Dicimus cum Jacobo,^m Ostende fidem tuam ex operibus: et cum ^mJac. 2. 18. Apostolo,ⁿ Discant nostri benè agendo præire ad necessarios usus, ⁿTit. 3. 14. ut non sint infrugiferi. Docemus cum Augustino,^o Bona opera ^oLib. de Fide et Oper. sequuntur justificatum, non præcedunt justificandum: Et iterum,^p ^pIb. c. 23.

Inseparabilis est bona vita à fide, imò verò ea ipsa est bona vita.

^q Aug. lib.
quest. 83,
q. 76.

Et justificatus^q ex fide quomodò potest nisi justè operari ? Quod si cùm quis crediderit, mox de hác vitâ discesserit, justificatio fidei manet cum illo, nec præcedentibus bonis operibus, quia non merito ad illam, sed gratiâ pervenit, nec consequentibus, quia in hác vitâ esse non sinitur ; undè manifestum est quod dicit Apostolus, Arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus. Damnamus

¹ Aug. lib. de
Hæres. ad
Quodvult.
hær. 54.

omnes illam Eunomii¹ detestandam hæresin, quòd nihil cuique obbesset quorumlibet perpetratio et perseverantia peccatorum, si hujus quæ ab illo docebatur fidei particeps esset. Fides enim quæ in operibus infrugifera, fides mortua est, fides diabolica est : et quomodò ex spinis uvam ex carduis sicum, ex morte vitam, ex

^m Lib. 5, c. 9. *fide mortuâ vitam perpetuam quis colligat ? Cum Lactantio^m et dicimus et docemus, Nostra omnis Religio est, sine scelere ac*

ⁿ Lib. de
grat. et lib.
arbit. in fine. *sine macula vivere. Et cum Bernardo,ⁿ Ea quæ dicimus merita, si propriè appellantur, sunt quædam spei seminaria, charitatis incentiva, occultæ prædestinationis indicia, futuræ felicitatis præsagia, via Regni, non causa regnandi. Docemus denique bona opera necessariò præstanta à credente, sed fidem solam, non ipsa, justificare credentem.*

CAP. LXXVIII.

HÆRESIN NOSTRAM HANC ESSE, QUÒD JUSTORUM GRATIA SIT
INAMISSIBILIS, ET IPSI IMPECCABILES, CALUMNIATUR
ARCH. SPALAT.

^o Cons. Red.
p. 51.

HÆRESIS altera, quam ut nostram recitas, ^o est, *Justorum gratiam esse inamissibilem, et ipsos impeccabiles.* Sed et hoc quoque non dogma nostrum est, sed calumnia tua. Gratiam simpliciter inamissibilem non dicimus, non vel cogitamus. Et sanctissimorum virorum lapsus, et quotidiana in omnibus Dei servis experientia demonstrat, in ipsis Gratiam Dei, *ex parte*, non amissibilem solùm esse, sed et frequenter amitti. Est in omnibus, ut in Oceano, reciprocatio quædam divinæ gratiæ, fluxus frequens, sed et nonnunquam refluxus : ut non Luna, sic nec ipsi semper, et vix unquam in plenilunio ; sed ut illa luminis, sic hi incrementum cœlestis gratiæ patiuntur et decre-

mentum. Totaliter verò aut finaliter, non amitti divinam gratiam, docet Servator ipse,^p *Paracletum dabit vobis*, non ut apud ^{p Joh. 14. 16.} vos in diem, mensem, aut annum diversetur, sed *ut maneatur*, et maneat in æternum vobiscum. Et,^q oves meæ (id est, credentes) ^{q Joh. 10. 27,}
vocem meam audiunt, et sequuntur me, et ego vitam æternam do eis: nec peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam è manu mea. Qui^r credit in Filium Dei, habet vitam æternam. Habet, ^{r Joh. 3. 36.} dixit, non habebit: quomodo alibi Apostolus,^s *Quos justificavit, hos et glorificavit: non dixit, glorificabit, sed verba præteriti temporis, ut ait Augustinus,^t Posuit de rebus etiam futuris, tan-* ^[594] ^{s Rom. 8. 30.}
quam fecerit Deus, quod ut fieret, ex æternitate disposuit. Docet idem Johannes,^u *Quisquis natus est ex Deo, non peccat, quoniam* ^{u 1 Joh. 3. 9.} *semen Dei in eo manet, neque potest peccare, eò quòd ex Deo natus est.* Peccant sæpè, et quidem mortaliter, ut David et Petrus, qui ex Deo nati sunt; sed quia non sic peccant, ut inde pereant, sed ex peccato resurgent, ideo non peccare eos dixit; manet enim in eis perpetuò Spiritus Sanctus, per quem regeniti sunt: manet fides ex Verbo Dei, quod *Semen incorruptibile* vocatur,^y quia semel concepta nunquam corruptitur. *Intellexi,* ^{y 1 Pet. 1. 23.} inquit Bernardus,^z *illius sententiae veritatem, Omnis qui natus est ex Deo, non peccat.* *Hos adverti quasi nunquam peccasse, quoniam et si quā delinquisse videntur in tempore, non apparent in æternitate; quia charitas Patris cooperit multitudinem peccatorum.* Omne verò quod mihi non imputare decreverit, sic est, quasi non fuerit: seu ut loquitur Augustinus,^a *Omnia mandata facta depu-* ^{a Retract.}
tantur, quando quicquid non fit ignoscitur. Indicat hoc et quidem sæpiissimè Augustinus: *Hanc, inquit,^h perseverantium Deus promisit, dicens,^c Timorem meum dabo in cor eorum, Quod quid est aliud, quām, Talis ac tantus erit timor meus, quem dabo in cor eorum, ut mihi perseveranter adhærent.* At si vel totaliter, vel finaliter à gratiâ exciderent, perseveranter eos Deo adhæsisse dici non posset. Et alibi^d clarissimè, ubi comparans ^{b Lib. de bono Persev.}
gratiam quæ Adamo, cum illâ quæ sanctis nunc datur; ita ait, ^{c. 2.} ^{c. Jer. 32. 40.}
Primo homini datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc verò sanctis in Regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tantùm tale adjutorium perseverantiæ datur; sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur: non solùm, ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verùm etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Disce jam sexagenarius (nam in his

planè instruendus adhuc es), et gratiam Dei, quæ justis donatur *ex parte*, et juxta quosdam *gradus* amitti posse, et eandem tamen, quia ex semine incorruptibili nascitur, neque *totaliter*, neque *finaliter* amitti posse.

2. Sed palmaris hîc tua calumnia est, quòd, ut nostram hæresin memoras, *Justos impeccabiles esse*. O hominem stigmate et nigro theta notandum! Nosne justos *impeccabiles* vel dicimus, vel docemus? Imò verò, hoc ut hæresin et damnamus, et detestamur: hocque ipso nomine cum Augustino et^e Hieronymo,^f Jovinianum Hæreticum dicimus, quia non posse peccare hominem *lavacro Regenerationis accepto docuerat*. Dicimus cum Hieronymo,^g *Johannes et baptizatus ipse erat et justus, et ad baptizatos ac justos scribit, Filioli, hæc scribo vobis, ut non peccetis*. Quòd si quis peccârit, *Advocatum apud Patrem habemus, Jesum Christum, et ipse est Propitiatio pro peccatis nostris*.

^e Hæres. 82, ad Quod vult.

^f Lib. 2, cont. Jovin.

^g Ib.

^h Ep. ad Ctesiph.

ⁱ Lib. 1, adv. Pelag.

^k Lib. 3, cont. duas ep. Pelag. c. 7.

^l Lib. 9, conf. c. 13.

^m Serm. 23, in Cant.

Docemus cum eodem Hieronymo,^h *Hæc hominibus sola perfectio, si imperfectos se esse neverint: et cunctorumⁱ in carne justorum imperfecta perfectio est*. Docemus cum Augustino,^k *Ad virtutis in homine justo perfectionem pertinet, ipsius imperfectionis et in etiam laudabili vitæ hominum, si remotâ misericordiâ, discutias eam*. Et ut infinita in hoc genere omittam, dicimus cum Bernardo:^m *Non peccare Dei justitia est, Hominis justitia, indulgentia Dei*. Hæc cùm nos ubique, et constanter, non profiteamur solùm, sed adversus Jovinianistas et Pelagianos probemus, vide annon tu ex condigno jam meritus sis, ut deinceps non Antonius de Dominis, sed *Antonius de Daemoniis* et Calumniis ab omnibus, vociteris.

3. Concludis more tuo hanc ad Hæresin, sive digressionem dicas, sive regressionem, sed sine dubio calumniam; et sic ais,ⁿ *Qui hos ac similes contendunt mordicùs esse articulos fidei, contrarios verò esse hereses, illi profectò circa res fidei errant, et se hæreticos esse declarant*. Sunt certè, quicunque ista docent, Hæretici. Sed qui sanctissimam hanc Ecclesiam Anglicanam, aut alias Reformatas Ecclesias ista dicere aut docere asserit (quòd opinor post te nemo unquam audebit), is non aliud quàm mendax, hæreticus, apostaticus, idololatricus, magicus, et anti-christianus calumniator ab omnibus est habendus.

ⁿ Cons. Red. p. 51.

CAP. LXXIX.

[596]

ECCLESIAM ROMANAM VERÈ SCHISMATICAM ESSE, ET IMPERITÈ
AB ARCH. SPALAT. À SCHISMATE EXCUSARI DECLARATUR.

Post hoc tuum ad *luctum*, et *calumiam* diverticulum, accedis tandem ad tertiam illam justæ separationis nostræ causam, quæ est *Schisma Ecclesiæ tuæ Romanæ*. Tu eam Schismaticam non esse contendis, et sic inquis,° Sed neque *Schisma eidem Ecclesiæ* possunt objicere. Quàm hoc ineptè? Non possunt objicere? Objicimus; quarè sine dubio possumus objicere. Nam ab Actu, ad potentiam sequitur argumentum. Possumus quoque justè, justisque de causis objicere: Est enim *Schisma voluntaria separatio ab Ecclesiâ unâ pluribusve, quibuscum jungi quis debet*. Perridiculum verò est, nec aliud nisi factionis Antichristianæ, quo schisma suum fucare possent, figmentum, quòd^p ad Schisma requiritur *separatio à Papa*, quem *visibile Ecclesiæ caput* fingitis. Nam et ille *Caput tale* non est, ut antè demonstravi, et Papa ipse, non minùs quàm quivis in orbe Pontifex, *Schismaticus esse* potest. Dic enim seriō, Elias et qui ei adhærebat, an Baalitæ, qui hos et numero et splendore longissimè superabant, utri Schismatici? Tres pueri, an Babylonii? Athanasius et pauçissimi illi qui communionem cum ipso tenebant, cùm labentem tum Ecclesiam sustinuit, cùm exulantem penè in orbe fidem Catholicam ipse exul tutatus est? An Ariani, qui sic ubique tum dominabantur, ut ingemiseret orbis, et Arianum se factum miratus sit? Duo testes, qui amicti saccis bellum inferunt Antichristo, an Antichristus, et innumeræ ipsius phalanges illi communione conjunctæ, et charactere bestiæ notatae, utri ex his Schismatici? Ex innumeris habe unicum, quod rem hanc totam extra dubitationis omnem aleam ponit, exemplum.

2. In causâ Trium Capitulorum (in quibus omnes Nestorianorum hæreses comprehensæ) separati^q à se invicem erant^{q Bar. an. 553, n. 250,} Concilium Generale Quintum, id est, Catholica tum Ecclesia, et^{et alibi.} Vigilius Papa, cum Ecclesiâ Romanâ; utrique communione ab alteris sejuncti. Condemnatores omnes Trium Capitulorum, [597] Decreto^r Apostolico, seu Cathedrali, etiam et *Synodali* con-^{Exstat ap. Bar. an. 553, n. 208, et seq.} demnat Vigilius. Concilium^s contra Generale, defensores omnes^{* Collat. 8.}

^{o Cons. Red. p. 51.}

<sup>p Aquin. Sec. Sec. q. 39,
art. 1. Tolet.
Instr. sacer.
lib. 1, c. 19,
n. 10, Bell.
lib. de Eccl.
Milit. c. 5,
§ Probatur
ultimo.</sup>

istorum Capitulorum, quorum Antesignanus erat Vigilius, anathematizat, id est, à Christi et Ecclesiæ Catholicæ communione separatos denunciat. Qui, credis, hîc Schismatici? Vigilius sine dubio, eique tum adhærens Ecclesia Romana; Nam Æcumenicum illud sanctissimum Concilium, id est, Catholicam ipsam, quæ tum erat, ecclesiam, *schismaticum* opinari, amentis sit. Qui verò universalis et Catholicæ Ecclesiæ judicio sic se opponit, ut se ab illius communione sezungat, quomodò ille non Schismaticus? Fecit tunc hoc Vigilius, et Romana Ecclesia: tantaque se pertinaciâ opposuit Vigilius, aliquie non pauci, ut maluerit probra, famæ et fortunarum jacturam, ipsumque (si Cardinali^t tuo fides) exilium ferre, quâm sancto et Orthodoxo Æcumenici et Sanctissimi Concilii decreto, id est, Ecclesiæ ipsius Catholicæ judicio consentire. Hæc à me fusiùs alio libro demonstrata sunt. Ex his quæ summatim hîc recensui, vides luce clariùs, Pontificem ipsum Romanum, eique adharentem Ecclesiam Romanam, verè ac propriè Schismaticam fuisse. Debuit Vigilius, et Romana Ecclesia, cum Concilio Sancto et Æcumenico, id est, cum Ecclesiâ Catholicâ Communionem tenere: quia hanc non tenuit, ipse et Romana Ecclesia Schismatici et verè fuerunt, et justissimè judicati sunt. Similis est omnino conditio inter modernam vestram et Reformatas Ecclesias. Debet Romanus Pontifex, debet tota illi adhærens Ecclesia, cum Reformatis, id est, Orthodoxis Ecclesiis communionem tenere: debent eandem cum ipsis fidem, Christo primùm, ut unico capiti, tum ipsis, ut Christi membris charitatis vinculo conjuncti, profiteri. Quia hoc non agunt, sed voluntariam separationem ab illis faciunt, idcirco, et Papa ipse, et ei adharentes omnes verè Schismatici et sunt, et censendi sunt.

3. Quomodò verò tu Ecclesiam tuam Romanam à schismate excusas? *Illa, inquis,^a Schisma non fecit, sed passa est; ab eâ se Lutherus, ab eâ Calvinus, ipsorumque sequaces priores separabant, dum Ecclesiæ judicium contumaciter rejecerunt.* Illi

^p [598] *Schisma fecerunt. Illi Christi tunicam divisorunt. Illi altare contra altare erexerunt. Illi Catholicæ Ecclesiæ nuncium remiserunt. Logi, et inanis verborum strepitus: tricaris in nomine, rem Schismatis, non attingis, nec capis quidem. Separationem passa est tua Ecclesia: sed qualem Sodomitæ passi, cùm exiret Lotus; qualem Ægyptii, cùm exirent Moses et Israelitæ; qualem Babylonii, cùm indè exiret populus Dei. Separârunt se*

priores, et ab his discesserunt Lotus, Moses, et populus Dei. Similem planè cum Sodomitis et Babyloniis *separationem* passa est Ecclesia tua Romana, cùm exirent indè Lutherus, Calvinus, aliquique qui ad Reformatas se Ecclesias, velut Hierosolymam receperunt et ad terram sanctam commigrarunt. Illi se separarunt, sed vos *Schisma fecistis*; certè enim non *Separatio*, sed *causa Schismaticum* facit: nec qui se separat, sed qui se injustâ de causâ separat, is verè *Schismaticus*. Causa nobis separationis justissima, Hæreses, Idololatriæ, Antichristianismus Romanæ Ecclesiæ. Causa vestræ ab Ecclesiis Reformatis separationis injustissima est, quia fidem antiquam Orthodoxam, verèque Catholicam, rejectis assumentis vestris, et articulis *non fundamentalibus*, profitentur. In separatione utrique pares, in causâ separationis dissimilimi: Disparitas illa causæ, et nos verè Catholicos et Ecclesiam Romanam verè Schismaticam esse demonstrat. Audi enim tua ipsius verba: *Certè, inquis,^x si nos verè Idololatræ essemus, hæretici non essemus solum, sed plerisque hæreticis multò deteriores: ac proindè meritò essemus vitandi, penitusque à fidelibus omnibus abjiciendi.* Idololatras vos verè esse, et videbant illi qui se primò separabant, et nos clarissimis rationibus antè demonstravimus. Tuo igitur ipsius judicio, meritò estis à fidelibus omnibus vitandi, penitusque abjiciendi. In separatione igitur nostrâ *Schisma nullum*. Romanam verò tuam verè schismaticam ipse doces. Nam quod ipse et verè asseris: *y Schisma non est à particulari aliquâ Ecclesiâ errante, vel particularibus pluribus Ecclesiis errantibus, etiam non sine perfecto et sancto odio, discedere.* Et quis, inquis,^z *discordias serit, nisi Ecclesia Romana, dum falsitates docet, et quasi domina sit, obedientiam postulat?* Ea particularis una Ecclesia est, par cæteris, quæ tanquam membrum Ecclesiæ universalis, eidem debet obedientiam. Et quia obedientiam eam jam negat, quam Reformatæ Ecclesiæ non negant, ideo illæ Catholicæ sunt, Romana verò manet ad minimum Schistica. Ecce, tuo ipsius judicio, eoque in hoc verissimo, et Reformatæ Ecclesiæ, quæ se à Romanâ separarunt, verè Catholicæ, et Romana tua, à quâ separatio illa facta est, verè Schistica est.

4. Dein, neque Lutherus, neque Calvinus, neque Ecclesiæ Reformatæ judicium Ecclesiæ, ut tu calumniaris, vel contumaciter, vel omnino rejecerunt. Rejecerunt solum Antchristi et Antichristianæ tuæ Ecclesiæ judicium. Ad Ecclesiæ antiquæ judi-

^x Cons. Red.
p. 35.

^y Spal.
Ostens. error.
Suarez. c. 1.
n. 44.

^z Ib. n. 45.

[599]

cium assiduè provocârunt. Etiam et adhuc ad Concili Gen-
eralis legitimi judicium, libentissimè provocamus, ardentissimis-
que votis optamus, ut Christianorum omnium Regum (quibus
solis id munus à Deo demandatum est) mentibus aliquando
ingerat Deus, ut unanimi consensu, Concilium tale legitimum
authoritate suâ Imperiali, quod olim factitârunt pii Imperatores,
celebrare velint: ut ad tale Concilium Episcopos omnes, atque
imprimis Pontificem Romanum (cujus causâ primò omnium in
Synodo agenda), convocent et cogant: ut coactis sic præsideant,
ut Synodalis omnis ordo inviolabiliter servetur: ut, posito par-
tium studio, causæ fidei ex sacris literis ventilentur primò, tum
etiam judicentur; ut Capita Religionis ex majoris partis con-
sensu, non ad unius cuiusquam, minimè omnium ad Antichristi
libitum, juxta normam Divini Verbi, et primævæ atque incor-
ruptæ Ecclesiæ consentientem sententiam definiantur. Con-
cilium tale horret, refugit ac reformidat Homo ille peccati, benè
conscius, fastum ipsius ac tyrannidem, quibus à multis retrò
sæculis Ecclesiam Dei miserrimum in modum oppressit et con-
culcavit, non posse magis ante tribunal tam sanctum, quàm
ante Arcam Dei Dagonem stare. Dum hoc fiat (quod gliscenti-
bus indies dissidiis vix sperandum) Orthodoxæ nostræ Ecclesiæ
fidei suæ rationem Deo soli debent. Illius Verbo innixi (quod
solum nobis spei Anchora est, et fidei fundamentum) consentiente
nobiscum per sexcentos annos priscæ Ecclesiæ judicio, quo velut
fidei honorifico fulcro, sed non fundamento gaudemus, in pace
et fraternâ animorum concordiâ, fremente ad id et frendente
Antichristo, possidebimus animas nostras.

[600]

CAP. LXXX.

MORES APUD NOS CORRUPTISSIMOS ESSE, ITEMQUE CONFES-
SIONEM PRIVATAM, JEJUNIA, ET PÆNITENTIAM APUD NOS
ABOLITA ESSE, CALUMNIATUR ARCH. SPALAT. CORRUPTIS-
SIMOS ROMANENSIUM MORES FALSÒ EXCUSAT.

A SCHISMATE de quo agendum tibi proposueras, abruptis

^a Cons. Red.

p. 52.

omnibus methodi legibus, divertis ad calumnias, et sic ais;
Causam illi suæ separationis, Reformationis necessitatem præ-

*texunt. Reformationem ego inter illos vix ullam, imò ut verius dicam, nullam vidi, deformationes multas observavi. Quàm tu disertus in Reformatione, et Deformatione? Sed dic seriò: Nullamne apud nos Reformationem vidisti? An in arcâ tibi oculi juxta vetus verbum, *Ubi amor, ibi oculus?* Nam si in fronte gestâsses, non poteras non videre tyrannidem Antichristi Ægyptiacâ servitute duriorem, hinc extirpatam; vestrorum Monachorum fucos, qui Ecclesiarum pestes sunt, et rerum publicarum omnium erucæ ac hirudines, hinc pulsos; Transubstantiariorum idolomaniam, Iconolatrarum fatuitatem, qui dicunt lapidi, *Deus mihi, et ligno, Tu me redemisti;* Hildebrandinum fastum, quo vel pedibus solis Homo Ille peccati datque rapitque sceptræ, et regna, regno hoc, maximo Dei beneficio, ejectum: poculum Eucharisticum, quod non sine summo sacrilegio suffuratus est Pontifex, populo Dei restituì: Sacra quæ olim peregrino, et nostratibus barbaro idiomate peragebantur, lingua omnibus notâ ac familiari celebrari. Hæc et quamplurima his similia videre poteras, quæ videre desiderabant patres nostri, et non viderunt; quorum etiam videndi desiderio languent adhuc complures, fortè etiam Nationes aliquæ sub tyrannide vestrâ gementes, quæ si per Inquisitorum arma non staret, viderent hæc brevi, et videndo exultarent.*

2. Sed quasnam hîc *deformationes* oculo tuo maligno, malevolo, qui in aliorum vitiis vel serpentis Epidaurii aciem superat, vidisti? Calumniare audacter. Cardinalitus te galerus expectat, si mentiri strenuè, et florentissimam hanc Anglicanam Ecclesiam dehonestare poteris, *Conscientiæ, inquis,*^b *cura communiter abjecta jacet.* Hui, conscientiam narras? Quis tulerit Gracehum de seditione querentem? An fur displiceat Verri, homicida Miloni? Tene vel mutire de conscientiâ, cuius miser jam diu naufragium fecisti; qui conscientiam nullam nisi cauteriatam, quæ ad omnem probitatis et pietatis sonum obduruit, nunc gestas? Sed heus tu, Quis te mentium nostrarum et *Conscientiæ* inspectorem fecit? An *καρδιογνώστης* nunc esse vis, et in thronum Altissimi ascendere? An tu illi à Consiliis es? Domino suo, cui soli est pervia, hæc stat aut cadit. Actionum nostrarum hominibus, etiam vel inimicis nostris rationem, cùm est opus dare, sumus parati. Deo soli *Conscientiæ* rationem debemus. Morum tu censor sis, non mentium: Ne sutor ultra crepidam.

[601]

^b Cons. Red.
p. 52.

^c Cons. Red.
p. 52.

3. Calumniando pergis, et ais :^c *Nulli apud nos ex adulteriis, ex rapinâ, ex proximi deceptione, ex dolis, ex fraudibus, ex usuris, si paucissimos excipias, scrupulis urgentur.* Quid ego hîc mendaci homini et Calumniatori respondeam? Vel inimici nostri testimonium ferent: Ex tuo ipsius ore judicabere, serve nequam. Suarezio tuo, qui frigere apud nos charitatem, et bona opera, ut tu nunc, calumniabatur, sic tu ipse narras: ^d *Angliam certè quod attinet, partim à bonis authoribus audio, partim cum maximâ animi voluptate video, post Papatum denuò fugatum, et Reformationem, regnum ineunte Elizabethâ, radicatam, longè plura publica pietatis opera eleemosynaria, Collegiorum, Ptochodochiorum, Scholarum, etc., esse fundata, ac in perpetuum stabilita, quàm tot annorum spacio in ullo vigentis Papismi sâculo.* Si ad hæc comparentur, quid Ecclesiæ, quid Reipublicæ profuissent totidem otiosorum Monachorum stabula? Atenim tu parcus hîc nimis in Ecclesiæ Anglicanæ encomiis. Dicis tot annorum spacio. Dixisses, quod me si opus sit, demonstraturum polliceor: Sexaginta his et sex annis (tot ab ineunte Elizabethæ Regno jam effluxerunt) et plura, et Deo gratiora, et Reipublicæ simul atque Ecclesiæ, non nostræ solùm, sed et universalí magis fructuosa charitatis opera præstita esse, quàm trecentis ullis ab Antichristo nato annis, vel in Angliâ, vel in Galliâ, vel in Hispaniâ, vel in illo ipso Pontificis Paradiso, Italiâ, ab illis qui tantoperè suis *meritis*, et charitatis operibus gloriantur, impensa unquam fuerunt. Quodque caput omnium est, ea nec per vim aut fraudem Regibus, aut populo subrepta, ad Monachorum, id est, tetterimarum Ecclesiæ pestium ventres saginandos, nec ad superstitionem, et Idololatriam, vel alendam, vel stabiliendam, sed ad pietatem, et sincerum Dei cultum promovendum, et ad charitatem pientissimorum hominum in Christum primò, tum in Christi membra testandam præstita sunt, et donata. Et quod ad mores nostros, quos tu sic per calumniam summam exagitas, quasi *dolis, rapinis, adulteriis, aliisque sceleribus* deturpatissimi simus, obstruent os tibi tuisque omnibus tuum ipsius, id est, hominis nobis infesti, et inimici testimonium. Sic enim tu ipse^e Suarezio tuo: *Quid de corruptis Anglorum moribus obloquitur? Nec pudet? Inspiciat Romam; episcopia per Italianam, Germaniam, Franciam, Hispaniam perlustret; intima penetret Franciscanorum, Dominicanorum, Eremitarum, Carmelitarum, Minorum, et similium, latibula dicam an lupanaria, an scelerum*

[602]

^f Ib. c. 6,
n. 92.

officinas? Digo obsecro compescamus labellum: de moribus sileamus. Scilicet^f nobis Romanis, alia sanctitas non est, nisi^f Spal. Ostens. err. Suarez. lib. eod. c. 1, n. 21.

tota externa, et ut plurimū hypocritica, utinam non etiam Pelagiana; et in Societate Jesu multò plus hypocrisis affectatae cuiusdam mortificationis superioribus commendat socium aliquem et promovet, etiamsi intus lateat fædissima sentina vitorum, quām aliud internē coram Deo verè compositum, sed fictæ externæ sanctitatis rutilante veste carentem. Compesce nunc labellum tuum; de moribus nostris sile,

*Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum?*

4. Pergis adhuc, et rationem addis, quare apud nos tam corrupti mores, quarè ex eis nullis scrupulis urgeamur: *Quia, ut inquis,^g confessionem auricularem, jejunia, pœnitentiam, et si-* ^{s Cons. Red. p. 52.} *milia sacra impiè aboleverunt.* Vanum hominem, qui nec tacere scis, nec à mendaciis ac calumniis temperare vis; Nosne *Pœnitentiam* impiè abolevimus? An vel omnīd abolevimus? Et scripta nostra, et *Conciones nostræ calumniatorem te impudenterissimum esse demonstrant.* Nos et publicè, et privatim, et [603] quotidiè, et seriò pœnitentiam omnibus inculcamus. Hortamur, obsecramus populum Dei, cum *Baptistâ:* ^b *Pœnitentiam agite,* ^{b Matt. 3. 2, 8.} *appropinquat enim Regnum Dei;* facite ergo fructum dignum *pœnitentiâ.* Cum *Prophetâ:* ⁱ *Convertimini ad Deum toto corde* ^{i Joël, 2. 12, 13.} *vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu.* Scindite corda vestra, et non vestimenta, et convertimini ad Dominum. Cum *Ezechiele:* ^k ^{k Ezecl. 18. 31.} *Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, et facite vobis cor novum et spiritum novum: nam quare moriemini, domus Israel?* Cum *Servatore:* ^l *Nisi resipiscatis, omnes itidem peribitis.* Cum ^{l Luc. 13. 3, 5.} *Apostolo:* ^m *Obsecro vos fratres per miserationes Dei, ut exhibeatis* ^{m Rom. 12. 1.} *corpora vestra hostiam viventem sanctam, Deo placentem.* Nec nostros solùm, sed et vos quoque Dei nomine hortamur, vobisque cum *Prophetâ:* ⁿ dicimus: *Convertimini, et recedite ab idolis vestris, et ab universis contaminationibus vestris.* Te quoque speciatim, licet obdurâsti instar Pharaonis cor tuum, te tamen cum cæteris et præ cæteris hortamur cum *Apostolo:* ^o *Deponite menda-* ^{o Ephes. 4. 25.} *cium, et loquimini veritatem.* Nec hortamur vos solùm, sed cum Lutherô preces pro vobis fundimus. Sparsum^p erat in Italiâ ^{p Melch. Adam. in vita Luth. p. 152, ex tom. 8, oper. Luth. Jen.} impudentissimum de Lutheri tragico et horrendo obitu menda- cium, quòd jam instantे morte petiisset, ut ipso defuncto, corpus

altari imponeretur, divinisque honoribus adoraretur, quòd tumultus horribilis, et tartareus fragor, cùm corpus ejus sepulcro imponeretur, auditus sit: quòd sacra hostia in aere pendere visa; quòd sepulcrum in quo conditum jam erat et repositum ipsius corpus, aperuerunt, ubi nec corpus, nec ossa, nec vel vestes offendorunt, sed fætor sulphureus è sepulcro exiens, circumstantes ferè extinxit. Mendacii istius libellus, postquam ad Lutheri manus pervenisset, ab illoque ipso refutatus esset, tandem sic precatus est: Convertat eos Deus à diabolico istá malitiá: sin decretum sit, preces meas pro peccato in mortem irritas esse, faxit Deus, ut mensuram peccatorum compleant, et libellis hujusmodi mendaciis scatentibus, seipso invicem ad satietatem oblectent.

5. *Jejunia* verò à nobis abrogari, mirum te *hominem Epicureum* molestè ferre. Et tamen, sanctiora apud nos, quàm uspiam sub papatu jejunia: ubi præter umbram, et inanem larvam, veri jejunii nihil reperias. Magna scilicet illa mace-ratio, et mortificatio carnis, magnique meriti jejunium, si bubulâ, suillâ, aliisque salitis ac fumo duratis pecudum carnibus, si arido caseo, et rancido butyro abstinentes, ventres interim distendatis delicatissimis *piscium carnibus*, murenis, lampetris, mullulis, troctis, scombris, gobiis, locustis, cancris, sturionibus, anguillis decumanis, *vinis* quoque meracis et generosissimis, Falerno, Cretico, Chio, saccato, mulso, quodque palmam tenet, Theolo-gico, *Bellariis* insuper et tragematis, malis Cydoniis, Assyriis, melimelis, ficubus, cerasis, pyris crustuminis, superbis, Regiis, ipsisque Venereis, aliisque, de quibus verum Verbum, τὰ πέμπατα, τὰ πήματα. His placentis, quæ verè irritamenta malorum, quibusque lautiora nec Apicius confidere aut excogitare, nec Sardinapalus aut Heliogabalus, aut Epicurus ipse exoptare posset; his afflictatis jejunando carnes vestras. Id verò ex omnibus perridiculum est vel maximè, quòd jejunii vestris satisfactum sit, si *refectionem*^q unam, eamque cœnam sumatis: nam secunda, quæ sub noctem commestio, *Cœnula*^r solùm vobis est, non cœna; sed nec *refectio* quidem: *Refectio non nisi una, eaque cœna.*

^q Unam refectionem, eamque cœnam esse dehinc, non prandium, probatur, Bell. lib. 2, de bonis oper. c. 2, § Unam.

^r Cœnulam sub noctem sumere ab Ecclesia toleratur. Bell. ib. § Primum.

^s Si tempore jejunii cibum sumunt hora sextâ, hoc est, ad meridiem, ab antiquâ consuetudine nonrecedunt. Bell. ib. § Addimus. Et probabile rationem habent, qui jejunium solvent hora sextâ. Ib. § Fuisse.

Cœnam verò ad horam^s meridianam duodecimam, sumere vobis permissum. Ita novâ arte, vesperam in meridiem, cœnam in prandium, lautitas in jejunia transubstantiâstis. Cùm ex nostris quàmplurimi hîc sub Jove frigido degentes, singulis penè diebus, non ante meridiem, cibo potuve ullo refecti, eoque

tum et parco satis nec valdè opiparo, jejunium vestro et diuturnius et sanctius quotidie solvamus.

6. De abrogata quoque apud nos *Auriculari confessione*, veteratoriè vafreque agis. *Confessionem privatam*, quò in sinum, et si vis, in *aurem* presbyteri, angorem quis animi sui pro perpetratis uno pluribusque peccatis exonerat, etiam peccatoris talis post seriam, et non fucatam poenitentiam ab eo factam, *Absolutionem* per Ecclesiæ claves Presbyteris omnibus commissas, et probat et docet Ecclesia nostra.^t Nec alia Reformatis aliis Ecclesiis mens: *Id officii sui*, inquit Calvinus,^u *unusquisque fidelium esse meminerit, si privatim ita angitur et afflictatur peccatorum sensu, ut se explicare nisi alieno adjutorio nequeat, non negligere quod illi à Domino offertur remedium, nempe, ut ad se sublevandum, privatè confessione apud suum pastorem utatur.* Et [605] iterum:^x *Clavum*, inquit, *potestas in remittendo peccato locum*^x *Ib. n. 14.* *habet, cùm is qui ob conscientiæ inquietudinem ope ministri indiget, suam illi infirmitatem aperit.* Privatam tam *Confessionem*, quàm *absolutionem* non abrogavimus: nedum *impiè*, ut tu calumniaris, abrogavimus: *Antichristianam* solùm vestram in aurem sacrifici Confessionem, quæ nil est aliud quàm *Conscientiarum laqueus, Abyssus vestrarum fraudum*, et imperitorum hominum decipula, eam, nec aliam ullam abrogavimus; et meritò ad orcum damnamus. Vide enim quàm multi in istâ laquei.

7. *Necessitatem*, primò, *omnibus imponitis^z omnia et singula peccata sua mortalia confitendi*: Nam *venialia*,^a vel una guttula aquæ benedictæ facilè abluat. *Colligimus hinc*, ait Bellarminus,^b *necessarium esse confiteri omnia peccata mortalia, etiamsi sola cogitatione commissa sint*: etiam *Sacerdoti^c omnia confitenda*. Quis verè omnia memoriâ teneat? Quis enarrare aut enumerare valeat? Jugum hoc Antichristi nuperum quoque, et priscis, quod tu non nescis, patribus ignotum: *Talis, inquis, confessio aut pœnitentia, ut omnes obligentur confiteri, ut peccata omnia, et omnes peccatorum circumstantiæ numerentur, nunquam fuit à Christo instituta, neque ab Apostolis, neque ab Ecclesiâ purd exercita.* Iterum:^e *Præceptum illud Confessionis auricularis, et Sacerdotalis absolutionis, vel in re, vel in voto, Patribus ignotum. Carnificinam hanc conscientiarum, ut rectissimè eam vocat Casander^f vester, ante Lateranense sub Innocentio III. Concilium, invectam in Ecclesiam non invenies.*^g Concilii verò illius de-

^t Litr. Anglic. tit. de Visit. Ægrot. ^u Instit. lib. 3, c. 4, n. 12.

^a Conc. Later. sub Innoc.

III. c. 22.

^b Gloss. in c. Omnis. lib. 5, decretal. tit.

38, de Pœnit.

et Remiss.

^b Lib. 3, de Pœnit. c. 7, § Ex his.

^c Ib.

^d Idem etiam.

^d Spal. lib. 5, de Repub.

c. 7, n. 79.

^e Ib. n. 11.

^f Lib. Consul. art. 11.

^g Hic Innoc.

III. constituit, ut quilibet semel in anno con-

fiteatur, &c. compil.

Chronol. ex Bibr. Henr. Petræ.

creta ementita, et conficta esse, superius est à me demonstratum. Fundamento lateritio et conficto dogma commentitium niti oportuit.

8. Dein, sub hoc Confessionis prætextu, quot quamque immania, sèpè flagitia perpetrantur ! Testis Ecclesia Constantinopolitana.

^b Socrat. lib.
5, c. 19, et
Sozom. lib.
7, c. 16.

In eâ, matrona^b nobilis sub prætextu confitendi, consuetudinem cum Diacono habere deprehensa est. Quam ob rem ritus ille confitendi Pœnitentiario (is erat in singulis Ecclesiis vir

ⁱ Sozom. lib.
cit.

spectabilis, et secretorumⁱ tenax), cui lapsi peccata sua confitebantur, à Nectario abrogatus est; quem, omnium fermè Ecclesiæ præsulæ imitati sunt.

^k Loc. cit.

Canon ille, inquit Socrates,^k apud alias sectas ratus firmusque manet. Soli autem qui fidem Consubstantialis tenent, cum Novatianis, qui cum illis in eâ fide consentiunt, Presbyterum pœnitentiarium rejecerunt.

^l Act. proditoria. Bell.
resp. ad
Apol. pro
Juram.
fidelit. p. 117,
et Eudem.
Cidon. Apol.
pro Henr.
Garnet. c. 7,
n. 4, alibique.

Testis in sinum^l Garnetti Jesuitæ, et Grenwelli confessiones depositæ: quarum prætextu, inauditum illud ab orbe condito scelus, sulphuream dico, et pyropulveream proditionem, in Reipublicæ nostræ subversionem ac funus, machinati sunt et meditati homines flagitioussimi. Testis Archiepiscopus Sanctandréanus, Primas totius

Scotiæ, qui sub sigillo Confessionis conscientius atrocissimi sceleris et homicidii, quod indicare solebat, factus, ad laqueum damnatus, laqueo vitam finivit. Verè Confessio ista vestra auricularis non peccatorum medicina, sed flagitorum officina est; et dum in sacrifici aurem peccata tua insusurras, duplò magis te ille facit filium gehennæ, quàm antè fueras. Agnoscis hinc

^m Spalat. lib.
5, de Repub.
c. 7, n. 75.

opinor, non sine causâ, factum illud à te votum. Utinam^m in Ecclesiis nostris talis pœnitentia, talisque Confessio reformaretur, et ab ingenti abusu liberaretur, remediumque hoc ad commissorum remissionem, et committendorum frænum antidotum salutare frequentaretur, potius quàm crumenæ confessariorum, quàm vanis, et lascivis fortassè cum feminis confessionibus, quæ ut plurimùm à spiritu incipiunt, et definunt in carnem: quàm denique politicis explorationibus, et affectionum à proprio, ad alienum Principem abalienationibus et defectionibus, et id genus corruptelis inservient.

9. Est et tertius adhuc in Confessione ista laqueus. Docetis, tantam esse peccatorum mortalium omnium et singulorum confessionis necessitatem, ut si non (saltem voto) fiat, nec Absolutio, aut peccatorum remissio ulla inde consequi, nec confitenti, etiam et seriò pœnitenti, ingressus ad Paradisum ulla patere possit.

Detorquet hic Origenis verba tuus Cardinalis,ⁿ ex quibus infert, ^{n Bell. lib. 3,}
Si velimus peccata purgari, omnia, etiam occultissima, et solo verbo ^{de Pœnit. c.}
vel cogitatione admissa sacerdoti prodamus. ^{7, § 1d.} *Nam quæ^o Deo,* ^{Origenes.}
eadem utique et omnia sacerdoti confitenda sunt. Itidem ex Leone, ^{o Ib.}
 sed falsò colligit, asseritque,^p *Confessionem peccatorum omnium* ^{p Lib. eod. c.}
esse jure divino necessariam. ^{9, § Habemus.} *Nam ab ipso Deo ordinatum esse*
dicit, ut indulgentia Dei sine sacerdotum ministerio (id est, sacer-
dotali absolutione), nequeat obtineri. Hinc à Lochmaire, *Moni-*
alem^q quandam Abbatissam, quæ valdè abstinenter vixerat, quia ^{q Michael.}
obtivit unum peccatum carnis ideo fuisse æternaliter damnatum. [607]

Huc spectat miraculum illud dignum sanè hâc causâ, à Bonaventurâ^r primùm, tum à Bellarmino^s citatum. Feminam ^{r In Legend.}
quandam memorant Sancti Francisci precibus ad vitam ex morte ^{S. Francis.}
rediisse, ut peccatum quoddam in confessione detegeret, quod nun- ^{tom. 7, p.}
quam anteà confessa fuerat. Nec ut hæc à me refutentur ex- ^{323.}
 specta; tu ipse dum sana tibi mens esset et cerebrum, abundè
 refellis^t *abusum summum*, ut verè vocas, vestræ Confessionis ^{s Lib. 3, de}
auricularis; in quâ, ut ais, *imago est aliqua veteris Ecclesiasticae* ^{t Spal. lib. 5,}
pœnitentiæ, sed ea tota inversa nunc est et perversa, et à verâ ^{de Rep. c. 7,}
Ecclesiasticâ pœnitentiâ pluribus nominibus longissimè recessit. ^{n. 42.}
 Addisque,^u *Necessitatem istam absolutam confitendi omnia et* ^{u Ib. n. 74.}
singula peccata mortalia, lapsis post baptismum, fallacissimo
(quem ipse explicas) paralogismo, à Bellarmino, aliisque Scholas-
ticis colligi.

10. Quòd si in Antichristianis vestris *Jejuniis, Pœnitentiâ,*
 et *Confessionibus auricularibus*, tam certum sit, et præsentaneum
 contra rapinas, dolos, adulteria, et alia scelera paratum anti-
 dotum, quî, obsecro, fit, ut ibi vel maximè regnent et trium-
 phent hæc, et omne genus flagitia, ubi ista vel maximè vigent
 remedia? An tu oblitus, qui dixit,^x *Ubi sub sole major malorum* ^{x Espen. Com.}
omnium licentia, clamor, infamia, et impudentia? *Talis certè ac* ^{in Ep. ad}
tanta, ut nemo credat, nisi qui viderit, neget nemo, nisi qui non ^{Tit. c. 1, p.}
viderit. An oblitus quid et alter, ipse quoque oculatus testis de
 Babylone tuâ dixit, *Hæc^y jam non civitas, sed larvarum ac* ^{y Petr. lib.}
lemurum domus est, scelerum atque dedecorum omnium sentina et ^{Ep. sine}
viventium infernus, ubi nulla^z pietas, nulla charitas, nulla fides ^{titul. ep. 7.} ^{z Lib. eod.}
habitat, ubi tumor, livor, luxus, avaritia cum suis artibus regnant. ^{ep. 9.}
 Iterum :^a *De avaritiâ et ambitione supervacuum est loqui: qua-* ^{a Ib. 15.}
rum alteram ibi solium suum posuisse, alteram verò alibi nusquam
habitare compertum est. *Populum videas duricordem et impium,*

^b Mant.
Ecl. 5.
*superbum, hiante rostro, acutis dentibus, pedibus lubricis, pectore
saxeo, plumbed voluntate, voce mellifluâ. An et Poetæ^b oblitus,
qui dixit, nec sine gemitu, Heu, Rome nunc sola pecunia regnat.
Exilium patitur virtus.*

*Alterius^c quoque, qui quærentibus
quidnam Romanâ ageretur in urbe, respondit: Cuncti luxuriæ,
atque gulæ, furtisque, dolisque certatim incumbunt, et (quod dictu
fœdissimum) est noster sexus uterque. Si horum, at Æneæ
Silvii^d non es (opinor) oblitus, qui dixit, Nulla inter nos concordia,
nulla obedientia est, neque spirituali, neque temporali paremus
capiti, jacet spreta Religio, Justitiae nullus honos, fides penè in
cognita. Aut si adhuc locupletiorem testem desideres, audi de
Monachis vestris (illi inter vos sanctissimi) ipsum Apollinis
oraculum, Monachi^e nostrorum temporum communiter plurimi
quales, Deus bone, quales sunt? Dicamne? Dicam, superbi,
arrogantes, delitosi: ut minimum, adulteri, scortatores, Sodomitæ,
seditiosi, rebelles, exploratores, expilatores, fraudulenti, supersti
tiosi, impii. Annon abominandi?*

*Reflecte nunc oculos ad hos
Johanne Jejunatore severiores, magisque tetricos homines, funi
gerulos, nudipedes et similia, ut tu^f verissimè vocas mundi decep
acula, et tace de nobis, nostrisque moribus. Et si Poëta^g
monitum audire non vis, Loripedem rectus derideat: audi tamen
Servatoris vocem,^h Quid spectas festucam in oculo fratris tui,
Trabem verò quæ est in oculo tuo non animadvertis? Hypocrita,
ejice primùm trabem illam ex oculo tuo, et tum dispicies ut ejicias
festucam ex oculo fratris tui.*

11. At habes quale quale est, peccatorum vestrorum vela
mentum: *Si inquis,ⁱ inter nos reprehensibile aliquid in moribus,
in actionibus, in regimine invenissent, &c. Quàm tu hæc molli
manu tractas? Quantæ hîc Meiôses? Revocas profectò mihi
in mentem Itali illius, qui jam mundo valedicturus, sacrificio
confessionem auricularem faciens, enumerat longum suarum
blasphemiarum, rapinarum, fraudum, stuprorum, similiunque
scelerum catalogum. Cùm ad integrum omnium confessionem,
quo plenè absvoli posset, urgeret sacrificus, unicum superesse,
respondit peccadillum, peccatum non audebat dicere. Quodnam
illud tandem ait Confessor? Non credo, inquit, Jesum Christum
Deum esse. Unctus tamen hîc, et ex opere operato, ne dubita,
ad Purgatorium transmissus. Similiter tu hîc facis. Extenuas
illa, quæ tuorum esse hominum flagitia ipse agnoscis,^k Rapinas,
adulteria, supra, Sodomias, rebelliones, expilationes, supersti*

^a Spalat.
Ostens.error.
Suarez. c. 1,
n. 8.

^f Ib. n. 21.

^g Juven.
Sat. 2.

^h Matt. 7.
3, 4.

ⁱ Cons. Red.
p. 52.

^l Spal.
Ostens.error.
Suarez. c. 1,
n. 8.

tiones, impietas abominandas, aliaque fanda et nefanda scelera ; Peccatula tibi nunc omnia, seu Peccadilla, vix duro hoc Peccati nomine censenda videntur. Si sit, inquis, apud nos? quasi dubium, An sit, cum flagitia vestra incurant oculos omnium, et ab universo orbe palpentur? Si Aliquid sit: quasi dubium, an vel Aliquid; cum ad Stygios usque lares oleat, et incestet Olympum nidore suo Romana ista sentina. Si sit aliquid reprehensibile: quasi dubium, an quidquam apud vos quod vel reprehendi possit: cum tam detestanda sit scelerum vestrorum colluvies, et confluges vitiorum, ut Ecclesia tua hinc facta sit toto execrabilis orbi? Si sit aliquid reprehensibile in moribus: quasi de Moribus eorum dubium sit, an in eis quidquam reprehendi possit, inter quos nulla^k pietas, nulla charitas, nulla fides habitat. Si sit aliquid reprehensibile in Regimine: quasi nihil in eo sit quod reprehendi possit, ubi Antichristus sedet in Templo Dei tanquam Deus; ubi ad Antichristi nutum sic omnia reguntur, ut illius Placitum fidei simul ac morum Norma fit: ubi non aliis quo regantur canon, quam ille Tyranni; ¹ Quod ego volo, pro Canone sit. Si Papa^m præcipiat vitia, et prohibeat virtutes (quod facit ille sæpissimè) tenetur Ecclesia credere vitia esse bona, et virtutes malas, nisi velit contra conscientiam peccare.

^k Petr. ep. 9,
ante cit.

¹ Constantii
ap. Athanas.
ep. ad Solit.
vit. agent.
p. 228.

^m Bell. lib. 4,
de Pont. c. 5,

§ Quod.

12. Agè verò, si *aliquid* fortè *reprehensibile* inter vos inventiatur, quid tu censes de eo statuendum? *Si*, inquis, ⁿ tale ¹ Cons. Red.
^{p. 52.} *aliquid inveniatur, id non Ecclesiæ, sed singulorum defectus denotat; qui à Catholicis non probantur, sed reprehenduntur.* Erras hic toto cœlo. Seelera vestra, et quæ nos maximè inter vos abominanda ducimus flagitia, *Personalia* non sunt, sed *Doctrinæ*: nec *Hominum* sunt, sed *Doctrinæ* vestræ vitia; ab Hominibus patrantur, à *Doctrinâ* vestrâ approbantur. Pontificem *omnibus sic præesse*, et Episcopis, regibus, Conciliis universalibus, ipsique fidei dominetur: eundem *summam habere de Fide et Moribus* judicandi potestatem, sic ut si ipse præcipiat, vitia pro virtutibus, fides pro hæresi habenda sunt; si Regna et Republicas propulvereâ proditione evertendas et exsufflandas jubeat, hæc omnia etiam cum magnâ meriti confidentiâ fiant, *Doctrinale* peccatum est, vereque culmen ipsum *Antichristianismi*. Fidem datam, etiam et juramento firmatam violare, per *Æquivocationes* et mentales reservationes fallere, mentiri, pejerare, *Doctrinale* flagitium est, nec ulla unquam tam exitialis humano omni

[610]

generi pestis in orbe nata, quām est vestra illa Æquivocandi, id est, sine omni conscientiæ scrupulo, decipiendi, mentiendi, et pejerandi ars. Imaginibus procumbere, et ligno ac lapidi dicere, *Tu me redemisti, tu me Deo reconciliasti*: Concubinas complures fovere, potiūs quām legitimam conjugem ducere: Licere subditis in suos Principes arma capessere, eosque non Regno solum, sed et vitâ privare, *Doctrinalia* peccata sunt. Ipsa doctrina, qualis nunc est Romanæ Ecclesiæ Putens infernalis est, ex quo *Hæreses, Idolatriæ, Magiæ, Blasphemiiæ, Sacrilegia, Rebelliones, Homicidia, Rapinæ, Adulteria, Mendacia, Perjuria*, et flagitiorum omnium colluvies profluit ac promanat. Quā homines estis, peccatis: quā Papistæ estis, non nisi peccare potestis.

CAP. LXXXI.

RATIO ARCH. SPALAT. QUÒD ECCLESIA ROMANA NON SIT SCHISMATICA, QUIA ECCLESIA EST UNA; EAQUE EST ROMANA, ET QUIA CHRISTUM PRO FUNDAMENTO RETINET, REFELLITUR.

POST Calumnias tuas (ad quas brevi reversurus es) attexit rationem, si Sophisma ratio vocari possit, quā probes Ecclesiam tuam Romanam non esse *Schismaticam*: quia Ecclesia non nisi una est; vestra verò cùm Christum pro fundamento teneat, est illa una Ecclesia. Hæc tui Sophismatis summa; sed præstat tua ipsius verba audire: *Stat, inquis, in Ecclesiâ Romând solidum, inconcussum, et stabile fundamentum, quod Christus est. Unum fundamentum, non duo fundamenta; una Ecclesia, non duæ; unus Christus, non duo.* Si Christus nobis est fundamen-tum (quod negare non possunt) ipsis certè fundamentum ille non est. Ipsi alteram Ecclesiam statuerunt à nostrâ divisam, et separatam: Et illa sanè Ecclesia esse non potest; quia una est Ecclesia, non duæ. Qui in eâ vult esse, extra Ecclesiam veram Christi eum esse oportet.

^o Cons. Red.
p. 52 et 53.

2. Duo sunt præter alia, in hoc tuo sophismate peccata, quibus patefactis, et te nugatorem, et Ecclesiam tuam *Schismaticam* esse perspicies. Ecclesia, quæ Orthodoxam et Catholicam fidem tenet, cuius fidem qui sincerè et piè profitentur illi Christi

Sponsa, Christi vera sunt ac viva membra, Ecclesia hæc *una est*, ab orbe condito ad extremum usque Judicij diem pertingens : Ecclesia verò quæ fidem quidem Christi profitetur, sed Hæresibus, Idololatriis, aut Antichristianismi fermento, imò veneno infecta est, quæ sub Christiani nominis pallio, Christo bellum indicit, et illius vera vivaque membra persecutur, hæc alia longè est ab illâ Orthodoxâ, quam jam dixi, Ecclesiâ. Visne ad captum tuum omnes continent quem ego nunc catechizandum suscepi, aperi-
tiùs hæc dicam ? Attende. *Ecclesia universalis*, prout eos omnes qui fidem Christi quomodounque profitentur, et Sacra-
menta illius, velut symbola professionis suæ retinent, una tantùm est, sed *una per aggregationem*, quomodò tritici, cui paleæ admistæ sunt, acervus ; quomodò respublica, in quâ factiosi homines et seditiosi simul cum fidis suo Principi subditis comprehenduntur ; quo-
modò Civitas, in quâ grassante epidemico morbo, alii pestilentia laborant, alii sani sunt, et à peste immunes. Ecclesia hæc, *una* est, utque plures sint, impossibile planè est. Hujus verò *uni-
versalis Ecclesiæ* partes duæ integrales sunt : et utræque spe-
cialiùs *Ecclesiæ*, et sunt, et vocantur ; in quibus utrisque, par-
ticulares aliae, ut in manu digitæ continentur. Pars *una, sana* est, et *Orthodoxa*, quæ Christo soli, ut suo Capiti adhærens, Catholicam et Orthodoxam fidem amplectitur : Pars alia, *morbida* est, et *Hæretica*, quæ non soli Christo, sed etiam *Antichristo*, ut suo Capiti subjecta est, illiusque Imperio ac nutu, vice Christi gu-
bernatur. Accommoda nunc hæc ad præsentem causam et institutum. Ecclesia nulla, neque Reformatæ, neque Romana cum sibi adhærentibus ab *Ecclesiâ universalis* separari unquam potest ; nulla idcirco *Schismatica*, quia ab hâc universalí scinditur, cum ab eâ scindi non potest. Ecclesia verò quæcunque *hæretica*, ipsaque *tua Romana*, ideò solum schismatica, quia ab *Orthodoxa* et *sana* parte Ecclesiæ universalis, quæ sola habet vera et viva membra Christi, separat se et sejungit. Sicut Christo, sic vivis Christi membris, verae Christi in terris sponsæ, id est, *Orthodoxæ Ecclesiæ, unione et communione conjungi deberet*, quia huic non conjungitur, ideò *Schismatica* est : quia hoc ipso, ut à Christi *vivis membris*, et vera sponsa, sic a *Christo ipso* cui illa conjuncta sunt, se separat, et separatione istâ verè, propriè, ac formaliter Schismatica fit. Qui in Ecclesiâ Orthodoxâ, quæ Christi sponsa est, manet et manere vult, is *Schismaticus* nec esse, nec verè dici potest. Quicunque in Ecclesiâ ullâ *hæreticâ*

[611]

[612]

maximè omnium in *Antichristiād* esse, aut manere vult, eundem schismaticum et extra sanam Christi Ecclesiam esse necesse est.

3. Peccat iterum Sophisma tuum, cùm ais, *solidum et inconcussum stare apud vos fundamentum, quod est Christus, quodque super eum ædificari Ecclesiam tuam dicis.* Demonstravi tibi superiùs, Christum (qui solus est fidei fundamentum) vobis fidei fundamentum non esse, sed illius loco *Pontificem*, id est, *Anti-christum* à vobis substitui. Non Christi verbo, non vel Christum ipsum, aut Deum esse creditis, nisi quia *Papæ, id est, Anti-christo*, sic docenti creditis. Christum quidem *verbo tenus* pro fundamento habetis; sed *verè ac re ipsā Papa, id est, Anti-christus* vobis fundamentum est. Papa vobis *imum* est, et *nulli innitens* fidei fundamentum; Christus nec *imum* vobis, nec aliter quàm *Papæ innitens* fidei fundamentum est. De Christo, eoque solo intelligitur, quod habetur, Isaiae xxviii. 16. *Ecce, ego fundator in Sione lapidis, lapidis probati, angularis pretiosi, fundamenti, fundamenti, id est, solidissimi, et firmissimi fundamenti, quo ut Forerius^p vester rectè explicat, imum fundamentum designat.* Hoc de Christo solo dici docet S. Petrus,^q qui et hunc ipsum textum Christo accommodat; et eundem vocat; *λίθον ἀκρογωνιαῖον*, id est, *summum* (quomodò vetus interpres) seu ut rectius vertendum est, *imum lapidem angularem*: quomodò Chrysostomus^r aliique prisci omnes intellexerunt. Locum hunc, hocque encomium Christi proprium, non modò Papæ accommodat tuus

^p Com. in
hunc locum
Isa.
^q I Pet. 2. 6.

^r Hom. 6, in
Ep. ad Eph.

^s Bell. præf.
in lib. de
Rom. Pontif.

^t Lect. edit.
vulgat. Latin.

^u Bell. loc.
cit. § Addit.

^x Ib. § Porro.

^y Conc. Trid.
sess. 4,
§ In super.

Cardinalis,^s quod sacrilegii, et Blasphemiae satis esset; sed sic in editione vestrâ vulgari exprimitur, ut ex eâ Christus *secundarium* solum sit vobis fundamentum. Sic enim ibi^t habetur, Mittam *in Sion Lapidem probatum, angularem, in fundamento fundatum.* Quæ verba sic explicat Cardinalis:^u *Quid est, inquit, in fundamento fundatum, nisi fundatum post fundamentum, fundatum secundarium, non primarium?* En tibi, locum hunc, de Christo intelligendum esse agnoscitis,^x sic tamen juxta authenticam vestram editionem, cui omnes ita assensum præbetis, ut *illam^y nemo* (nisi anathemate Tridentino percuti velit) *quovis prætextu rejicere audeat, aut præsumat*; sic, inquam, ibi legitis et explicatis, ut Christus jam vobis sit fundamentum solūm *secundarium, non primarium, fundatum post fundamentum*, ideoque verè non *imum*, sed *Papæ ut mo* fundamento innitens. Sed hæc à me fusiùs antè demonstrata sunt. Ea tu, si placet, repepe. Vides interim Sophismatis tui errorem. Illa

Ecclesia, quæ Christum pro *imo*, pro vero et *Reali* fundamento habet, quæ Christo propter Christum, non propter hominem, minimè omnium propter Antichristum, fidem habet, illa schismatica nec est, nec dici debet. Talis est Anglicana nostra, omnesque Reformatæ seu Orthodoxæ Ecclesiæ. Illa Ecclesia, quæ Christum pro fundamento *nominali*, et *non imo*, sed pro fundamento *in fundamento fundato* habet, quæ Christo propter Papam, id est, propter Antichristum credit, ea licet splendore fulgeat, typho intumescat, et caput inter nubila condat, verè ac propriè schismatica est et Antichristiana. Talis est et *Romana tua* et omnes ei adhærentes Ecclesiæ.

CAP. LXXXII.

PRÆTER ALIAS ARCH. SPALAT. CALUMNIAS, DE REGULÂ APUD NOS FIDEI, DE SYNODO DORDRACENÂ, DE SEPARATIONE NOSTRÂ, DUÆ SIBI INVICEM CONTRARIÆ REFELLUNTUR: UNA, QUÒD PARATI SUMUS CUM ROMANÂ ECCLESIÂ COMMUNICARE; ALTERA, QUÒD CONJUNGI CUM EIS NOLUMUS. DEQUE COMMUNIONE CUM HÆRETICIS NON HABENDÂ.

Novas post hæc Calumnias addis: ad quas viam per *Ignorantiae tuae* professionem struis, et sic ais,² *Deceptum me ab Anglis Protestantibus fateor, priusquam naturam Schismatis diligenter considerassem.* Non erat tibi necesse, *Ignorantiam* tuam toties profiteri. Videt eam et deridet orbis, omnesque docti detestantur. Ignarus ad Episcopatum primò, tum etiam Archiepiscopatum evectus es: Ignarus ad nos accesseras: et licet ex nostro lumine potuisses tuum lumen accendere, quia tamen oculos tuos ad Solem veritatis hinc splendentem occludere malueras, ignarus quoque hinc in tuam mandram rediisti: et Ignarus homo jam sexagenarius et Archiepiscopus perseveras, Ignarus quoque, (ni affulgere tibi dignetur Spiritus veritatis) sepulcrum et orcum salutatus es. Ignorantia non populum modò, et minores sacrificos, sed Episcopos quoque et Archiepiscopos Antichristo commendat: quo magis ignari, magis illi apti et grati. Nescis quid de Thomâ Hatfeldo dixit olim Pontifex. Rogavit^a Clementem Papam Edwardus noster, ut in Episcopatum

^a Walsing.
citatus ap.
Antiq.
Briton. in
vita Joh.
Uffordi, p.
237.

Dunelmensem succederet Thomas. Cùm plerique illum, quia laicum indoctum, et Episcopali gradu indignum apud Papam criminarentur, respondit Papa, *Si Rex Angliae pro Asino suo supplicasset, votum suum hác vice obtinuisse*. Et sanè, Cur non faceret Pontifex? Caligula^b equum suum, *Incitatum* nomine, ad coenam adhibuit, hordeum in auro apposuit, poculis aureis vinum ei propinavit; Consulem se eum facturum esse pollicetur, *in Sacerdotio quoque collegam sibi adscivit, et sacerdotem fecit.*

^b Dio Cass.
lib. 39, p.
397.

^c Ib. p. 405.

Annon idem faciat, qui Caligula major, Pontifex Maximus? Non faciat simile Julius III. qui simiæ suæ custodem,

^d Buch. lib.
1, de Jure
Regn. p. 27.
^e Innoc.
Gentil.
Exam. Trid.
Conc. Sess.
1, p. 33.

bestiâ nequiorem, *collegam sibi in sacerdotio cooptâsse* fertur!^d Non et Paulus III. Robertum^e Venantium nullâ doctrinæ, aut virtutis, sed *viridarii laude nobilitatum, ad Archiepiscopatum evehheret?* Si hos insciatiâ solùm et nequitiâ insignes, Paulo et Julio; si suum equum in Sacerdotium cooptare Caligulæ fas: quis miretur, si tu quoque, qui toties Ignorantiam tuam orbi divulgas, ad Archiepiscopatum à Clemente VIII. evectus sis?

Non tu solus es hoc *Ignorantiæ* encomio in tuâ mandrâ ornatus: Consortes tibi esse complures discas à Clemange:^f *Non à studiis aut scholâ, sed ab aratro etiam et servilibus artibus ad parochias regendas passim proficiscebantur, qui paulò plus Latinæ linguæ, quam Arabicæ intelligerent, imò et qui nihil legere, et (quod reffere pudet) Alpha vix noscerent à Betâ discernere; et si parùm docti, negligentiūsanè morati, utpote qui absque literis in otio educati, nihil nisi impudicitias, ludos, commissationes, jurgia, vaniloquia sectentur.* Ex hoc te grege, si mores spectes, esse, licet nullus moneat, intelligent cordati omnes.

^g Cons. Red.
p. 53.

[615]

2. Quomodò verò tu ab Anglis deceptus es? *Mihi, inquis,*^g *Schisma ipsis opponenti, respondebant aliqui, per ipsos non stare quò minus cum Românâ Ecclesiâ communicent: se ad unionem esse paratos, summum tamen Pontificem nolle eos in communionem recipere, quos ab se anathemate resecuerit.* Atenim non tu à nostris deceptus, sed nos, aliosque decepisti: Et nunc quoque palpum eis obtrudere conaris. An ulli ex nostris nos ad unionem cum Pontifice ineundam paratos dixit? Audeo dicere, Calumniam hanc tuam esse, non cujusquam, qui nobiscum in fide consentit, vocem. Si utrique et nos, et Pontifex in eâ

* Arch. Spal.
in Collat
cum Decan.
Wint. Janu.
22, 1621.

quam nunc profitetur fide persistat, quis, amens modò non sit, sentiat vel nos paratos ad communionem cum ipso, vel ipsum velle nos in communionem recipere? Commentum hoc tuum,*

et te sanè dignum, conciliari posse Protestantes cum Papistis, id est, lucem cum tenebris, fidem cum perfidiâ, Christum cum Antichristo, dogmata qualia nostra sunt Orthodoxa et Catholica, cum vestris hæreticis, Idololatricis, et Antichristianis abominationibus. Non possunt: nec tam distat cœlum ab Orco, quām nostra ab infernalibus vestris dogmatibus. Sed unus tu ex Rhetorianis hæreticis, qui *mirabili vanitate*, ut ait Augustinus,^b *docent hæreticos omnes rectè ambulare et vera dicere: Laudabant omnes hæreses: omnes benè sentire, neminem errare, aut malè sentire asserebant.* Aut in Apellis hæretici Scholâ tu fortè institutus, qui docuit^k *nullius doctrinam inquirendam esse, sed quemque, ut credit, manere debere.* *Salvos enim fore pronunciabat eos, qui in Crucifixum sperant.* Nos, et hæreticos istos damnamus, et cum illis tuum ab eis mutuatum phantasma. Si verè unionem vis, persuade tuis primū, ut Antichristianas omnes abominationes et dogmata, Articulos omnes *non fundamentales* abjiciant, tūm Papæ tuo, ut fastum deponat, et eam, quā multis sæculis Ecclesiam miserrimè oppressit, et conculcavit, tyrannidem, et nos tum paratissimi sumus dextras conjungere dextris. Ni hoc faciatis, et vos, et ille; dicimus quod Jehoram olim Jehu,¹ *Quæ pax, dum scortationes Jesabelis matris tuæ, et præstigie ejus plurimæ durant?* Dum in ista animorum obdurate
¹ Reg. 9. 22.

^b Hær. 72, ad Quod vult.
ⁱ Philact.
^b hær. 43.

^k Euseb. lib. 5, c. 12.

3. Pugnas post hæc cum tuâ umbrâ, et multus in hoc es, ut probes (quod nos ultrò fatemur) *non esse nos paratos unionem cum Papâ et ipsius Ecclesiis*, quales nunc sunt persistentibus, inire. Et hoc quoque novis aliis calumniis probas. Earum aliquot paucis tibi notabo.

4. Prima est de *Regula* apud nos Fidei. *Dum, inquis,*^m [616] *digitum in ulcus ulterius inferre tento, sentio in Angliâ non*^m *Cons. Red.*
p. 53. *Anglicanam, quam mihi ut modestam prædicabant Confessionem,*
sed Calvini, et multa Lutheri planè deliramenta Regulam esse fidei
communem. Calumnia hoc, et præter Calumniam nihil, Fidei nobis Regula est sacrosanctum Dei sacris literis exaratum Verbum; non Calvini, non Lutheri doctrina, nedum Papalia vestra, et Antichristiana deliramenta. Tibi verò homini nunc deliro et Calumniatori, qui doctrinam orthodoxam à Luthero et

ⁿ Spalat. Ostens. error. Suares. c. I, n. 44. Calvino propugnatam, pro *deliramentis* habes, tua ipsius dum adhuc poculo meretricis inebriatorus, planeque dementatus non essem, verba opponam, et os obstruam. *Nego inquis, n̄ hæreses aut Calvinum, aut Lutherum docuisse : et assero eos fuisse orthodoxos, et Catholicam fidem strenuè, abjectis erroribus, propugnasse.* Scimus in illis, ut in pulcherrimis corporibus, nævos fuisse, ut etiam in Irenæo, Nepote, aliisque, qui in Chiliastarum errorem propensi. Nos verò, ut *Chiliastarum*, sic et *Lutheranorum*, ac *Calvinistarum* errores respuimus. Calvino autem et Lutherò, ut Irenæo, ac Nepoti et ignoscendum scimus, et ignoscimus. Homines omnes fuerunt : Humanum est errare, labi, decipi : sed in errore et hæresi, quod vos facitis, perseverare, *Antichristianum est et diabolicum.*

^o Cons. Red. p. 54.

5. Secunda tua Calumnia Dordracenam spectat Synodum. Hoc, inquis, ^o mihi clariū patuit ex umbratili quādam Synodo Protestantium Dordracend, in quā, Calviniani rigores ex consensu et concursu etiam Anglicanæ sectæ, per suos ad illam Synodum missos fuerunt confirmati. Quos rigores Puritanicos si Anglicana, ut contendunt, illa Confessio in se nequaquam continet, cur Calvinianis excessibus suum calculum nomine Anglicanæ professionis adjecerunt ? Ineptias hīc non paucas calumniis admisces. Synodus illa Dordracena, qualis nunc est Ecclesiarum status, et sancta fuit, et legitima Nationalis Synodus : quæ stramentitum istum Tridentinum conventum tam longè, quām vel aurum stercus, vel noctuam Aquila, vel Concilium sanctum Concilabulum Antichristianum superat. Calviniani in eā Synodo rigores nulli : sed fides antiqua, orthodoxa, et in sacris literis fundata, consensu et concursu doctissimorum, pientissimorumque virorum, à Serenissimo nostro Rege ad eam Synodum missorum, magno Belgicarum aliarumque Ecclesiarum commodo declarata est et firmata. Repressæ etiam, si non et extinetæ illæ, quas vos (quia *Papismi* nomen fætère videbatis), sub Arminii et Arminianorum nomine velatas hæresis disseminare cupiebatis : haud aliter quām olim Nestoriani, sub Theodori Mopsuesteni nomine (damnato in Concilio Ephesino Nestorio), suam hæresin tueri ac propagare satagebant. Anglicanam porrò Ecclesiam *Calvinianos ullos excessus*, aut, ut tu vocas, *Puritanicos rigores* calculo suo approbâsse, insignis Calumnia est. De illis sive *excessibus*, sive *rigoribus*, superiùs est à me fusiùs disputatum. Ex illis, et nos *rigores* illos omnes respuere, et te Calumniatorem

[617]

esse, poterit quivis perspicere. Tu verbo nobis Calumniam struis : Ego rationibus et demonstrationibus Calumniam depuli.

6. Tertia tua^p Calumnia est, *nos ante Tridentina Anathemata à Romanâ Ecclesiâ fuisse separatos, ideoque non posse nos Schismatis culpam in Romana seu Tridentina Anathemata conjicere.* Nec conjicimus sanè. Schisma nullum à nobis factum; cur tu ejus quod non est causam investigando tam te torqueas ? Jus- tissima facta est à nobis *Separatio*, cuius causa, non Anathemata illa Tridentina, sed multiplices Hæreses vestræ, Idololatriæ, abominationes, et, ut verbo uno complectar omnia, *Antichristianismus*. Hæc vos Tridentinis Anathematis, obfirmato adversus Christum et illius veritatem animo, quantum in vobis erat, ro- borâstis. Ista verò Anathemata, quia injusta, neminem ex nostris lœdunt : *Nam⁹ maledictio immerita non adveniet.* In ^{⁹ Prov. 26. 2.} authores ipsos et illorum fautores ruent omnia. *Nam⁹ qui fodit foveam, decidet in ipsam ; et qui devolvit lapidem, in ipsum reverteretur lapis.* *Incidet⁹ in foveam quam fecit ; redibit dolor ejus in caput ejus, et in verticem ipsius iniquitas ejus.* Ut patibulo suo quod Mordecaio paraverat, suspensus est Haman, sic Anathemate Tridentino, ipsi peribunt Tridentini ; Israele interim psallente Domino Canticum novum, et dicente, Benedictus Jehova ; erepta est ut avicula anima nostra è laqueo aucupan- tium, loqueo effracto nos erepti sumus. Quod fecit patitur, authorem repetit scelus.

7. Quarta tua Calumnia est,^t *Anglicanum schisma longè pejus ac fædius esse, quàm fuerat Schisma à Lutherô conflatum, et Calvinô incensore postea firmatum.* Dicam iterum tibi, licet surdo canam : neque Anglia, neque Lutherus, neque Calvinus *Schisma* fecit, sed recendentibus è Babylone servis Dei, vos soli et authores schismatis, et fautores estis. Vos à meretricis Romanæ latere divelli noluistis : vos Antichristi glandibus quàm Christi frugibus vesci maluistis : vos manere in jumentorum et Asinorum (sic vos ipsi vocatis) Mandrâ, potiùs quàm in pascuis Dei herbidis et amænissimis, juxta aquas lenes et salientes ad vitam æternam oblectare animas vestras, et cum Sponso lætari voluistis : vos in Sodomâ sulphure et igne devastandâ habitare, potiùs quàm in Zoare cum Loto et servis Dei vitam traducere elegistis : vos Antichristi non ferendo jugo et tyrannide premi, etiam et enecari, quàm Christo servientes, libertate simul et felicitate frui maluistis. Sociare vos Ecclesiis orthodoxis, seu

^{Cons. Red.}
p. 54.

[618]

reformatis debuistis. Quia pertinaci animo vos ab illis separatis, soli *Schisma fecistis*, soli Schismatici censendi estis.

^u Cons. Red.
p. 54.

8. Quinta tua^u Calumnia est, *Anglicanam Ecclesiam initio* (cùm se separarunt) *neque hæresin, neque idololatriam Romanæ Ecclesiae appinxisse*: et *nihilominus tamen absque causâ, ne aparenti quidem schismati communi hæreticorum, manus postea dedisse*. Imò ab ipso initio non apparens, sed justissima nostræ separationis causa, eaque Hæresis vestra et Antichristiana tyran-nis. Annon *Papæ Suprematus*, annon *Antichristianismus* ipse, Hæresis? Hæresis certè est, eaque vel maxima. Fundamentum Hæresein vestrarum omnium Suprematus Papæ. Ex hâc unâ, velut ex Equo Trojano, erumpunt aliæ omnes. Ab istâ *Funda-mentalî Hæresi* cœpta apud nos, et quidem felicissimè, Reformatio. Ecclesia nostra tota, Episcopi, laici, universi, *Supre-matum istum*, et Tyrannidem Antichristi tum Verbo Dei, tum antiquis Regni nostri legibus repugnantem respuerunt, damnâ-runt, extirpârunt.

* Ib. p. 55.

9. Sexta tua^x Calumnia est, *nos unionem refugere, abjecere charitatem*: Et quidem quandiu obduratos adversus veritatem animos gestatis vos et Papa, Separationem nostram laudamus, et justissimè tuemur: Unionem inire nec possumus, nec debe-

^y 2 Cor. 6. 14. 2 Cor. 6. 14. Quod^y consortium justitiae cum iniuitate? Quæ com-
[619] munio lucis cum tenebris? Quæ concordia Christo cum Belial?

^z 2 Joh. 10. Annon Johannes hoc præcipit? Si^z quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, ne recipite eum in domum, nec Ave ei dicite.

^{aa} 1 Cor. 16. 22. Annon idem monet Apostolus?^a Si quis non diligit Dominum Jesum Christum, esto Anathema Maranatha: id est, separatus à piis omnibus, ut et à Christo. Annon hoc docent exempla

^b Iren. lib. 3, sanctissimorum hominum? Johannis, qui^b non lotus, è balneo in quo erat Cerinthus, exiliit, nec sub eâdem trabe cum hæretico

^c Ib. morari voluit: Polycarpi, qui^c Marcionem non aliter quàm pri-mogenitum Satanæ, salutare dignatus est: Marcelli,^d qui conse-

^d Sozom. lib. 2, c. 31. crationi magni Templi, quod Hierosolymis construxerat Constantinus, interesse noluit, idque non aliud de causâ, quàm ut Arianorum

^e Athan. ep. ad Orthod. imperfect. p. 171. vitaret communionem: Populi Alexandrini, qui^e sine visitatoribus ægrotare, et periclitari, et baptimate destitui præoptabant, potius quàm ut Arianorum manus suis capitibus imponi sustineant:

^f Theodor. lib. 4, c. 14, et Histor. Tripartit. lib. 7, c. 16. Populi Samosateni, eujus est in hoc genere celebris et memorabilis constantia: Pulso^f in exilium Eusebio, suffectus est ab Arianis in Episcopatu illius civitatis Eunomius: Populus ardore

zeli inflammatuſ, ſic hæreticum Eunomium aversatuſ eſt, ut nemo omnium qui urbem incoleſet, non pauper, non dives, non famulus, non opifex, non agricola, non hortulanus, non vir, non mulier, non juvenis, non ſenex in cœtuſ Ecclesiasticuſ conveniret. Soluſ degebat nullo eum vidente vel etiam appellante. Cumque aliquando lavaretur, populum adſtantem videns, invitat eos ut ſecum in balneo lavari vellent. Silent illi, et renuunt. Ille honoris id cauſa fieri putans, velociter egreditur. Illi verò nequissimæ hæreſeos immunditiā, etiam aquam judicantes eſſe pollutaſ, eam repente per cuniculos in cloacam emiſere, et recentem parari jubent. Hoc ille cognoscens relictā civitate diſcessit. Tantū ab hæretica communione abhorruerunt priſci orthodxi, ut teſtante Irenæo,^g Apostoli eorumque Discipuli ne verbo tenūſ ^{z Lib. 3, c. 3.} communicare vellent alicui eorum, qui adulteraverant veritatem: ſed Paulo auscultārunt, dicenti,^h Hæreticum hominem poſt unamⁱ ^{b Tit. 3.} correptionem devita. An tu nobis nunc id vitio vertas, quòd Communionem cum Antichrifo et Antichristianis refugiamus, quibus et impietate, et hæresum tum multitudine, tum föeditate, non Cerinthus, non Marcion, non Ariani, non ulli qui ante ipſos Hæretici extiterunt, conferendi ſunt.

10. Quòd verò addiſ,^k nos abſicere charitatem, et quicquid [620] poſſumus efficeri ut concordia non ſequatur, et fraterna charitas ^{k Cons. Red. p. 55.} non conglutinetur, inſignis Calumnia eſt. Charitatem hominum omnium, quæ cum charitate Dei coſtīere poſteſt, amplectimur libentissimè, ambimus, etiam et procuramus. Scimus illud eſſe Apostoli^l mandatum, *Si poſſibile ſit, quantum in vobis eſt, cum omnibus pacem colite.* ^{l Rom. 12. 18.} Quandiu abominationes Jesabelis apud vos durant, non eſt poſſibile pacem vobis cum habere. Ut non Christo, cum Antichrifo; ſic nec orthodoxis vereque Christianis, cum Antichristianis pax ulla eſt, aut eſſe poſteſt. Rectiſſimè Augustinus,^m *Amicitia aut concordia vera non eſt, niſi cùm tu, Deus, eam agglutinas inter inhærentes tibi charitate.* ^{m Lib. 4, conf. c. 4.} Deus primò, et propter ſe, tum in Deo et propter Deum quicunque amantur, amandi ſunt. *Beatusⁿ ille qui amat te, et amicum in te, et inimicum propter te.* Atque utinam ſanè vos Deo agglutinari velitis, ut in Deo à nobis diligi poſſitis. Nunc verò quā homines eſtis, quā etiam Christiani, quoniam hoc omne à Deo eſt, amplectimur vos, et bona omnia ex animo exoptamus: *Quā hæretici eſtis et Antichristiani, quia illud omne ab hoste Dei eſt, non poſſumus non odiſſe, et deberemus cum Prophetā* ^{o Ps. 139. 21, 22.}

ⁱ Sic textum illum legit
Iren. et Cypr.
ad Quirin. c.
78, et Tertul.
^b hb. de Præs.

dicere, *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam? et de insurgen-
tibus in te fastidio me ipsum torqueo?* ^v Perfecto odio odi illos,
inimicorum loco sunt mihi. Sed et vos etiam, quā tales, ad
pacem vocamus, et quod proximo loco jubet Apostolus, *Quantum
in nobis est, ut pacem habere possimus, contendimus.* Aperimus
vobis vulnera, hæreses et abominationes vestras demonstramus:
Pharmaca salutaria ultrò porrigitur: Monemus, hortamur, ro-
gamus, et obsecramus, ut salvi esse velitis; ut relictis Antichristi
castris, ad Christum et orthodoxarum Ecclesiarum communi-
onem, à quibus exitiali schismate vosmetipsos abscinditis, ve-
niatis. Si nihil apud vos proficiimus, nec ante nos apud duræ

^v Matt. 10.
24.

⁹ Isa. 55. 10.

[621]

^r Jer. 51. 9.

[•] Ps. 120. 5, 6.

<sup>Lib. 5, de
Baptis. c. 17.</sup>

*cervicis populum profecit Dominus noster: et non ^v est discipulus
supra Doctorem, neque servus supra Dominum suum.* Sed et sic

quoque scimus laborem nostrum non fore inanem in Domino.

Ut nix^q et pluvia non revertitur in cœlum, sed inebriat terram,
*Sic et Verbum Domini non revertetur unquam ad eum vacuum,
sed prosperabitur ad id ad quod emisit illud.* Nam et vos velitis,

nolitis, scietis fuisse Prophetam in medio vestri: et nos coram
Deo Angelis et hominibus liberabimus animas nostras à sanguine
vestro: et merces nostra apud Dominum erit: et vos inexcusabiles
apud Deum futuri estis, de quibus olim dicetur, *Curavimus^r*

Babylonem, sed non est sanata. Cum Davide^s dicemus, *Hei
nobis, quia peregrinamur cum his qui oderunt pacem.* *Nos pacem
sectamur, sed cùm loquimur de pace, illi ad bellum conclamant.*

Et solabimur animas nostras aureo illo Augustini^t elogio, *Bonus
habere erga malos pacem potest: tenere autem cum eis pacem non
potest, quam ipsi non tenent.*

CAP. LXXXIII.

DE EO QUOD ARCH. SPALAT. AIT, QUOSDAM DIXISSE MALLE SE
CUM TURCIS QUÀM CUM PAPISTIS SOCIETATEM INIRE.
DE ÆQUIVOCATIONE ET FIDE HÆRETICIS NON SERVANDA.

ATTEXIS aliud, quod calumniam dicam an Commentum
tuum incertus sum. *Dicunt, inquis,^u ex illis Anglis non pauci,
libentiū et faciliū se cum Turcis inituros societatem, quàm cum
Papistis.* Scisne verò qui dixerint? Nomina, ut mendacem

^u Cons. Red.
p. 55.

te et calumniatorem non esse sciamus. Putemus dictum. Vide annon meritò id et jure dicatur, si perfidiam vestram quam vitâ proditis, et scriptis defenditis, intueare. Aequivocationes primò et mentales Reservationes specta, quid aliud sunt quām fallendi, mentiendi, et pejerandi artes, in exitium humanæ societatis repertæ, et à Jesuitis defensitatæ? Qualia enim ista vestra documenta? Si^x quis interrogatus, sive recreationis gratiâ, sive <sup>x Zanchez,
oper. moral.</sup> quocunque alio fine juret, se non fecisse aliquid quod revera fecit, lib. 3, c. 6, n. 15. intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel aliam diem ab eâ in quâ fecit, vel aliquid aliud, non mentitur. Si quis^y Ib. n. 25. interrogetur de re quam secretò servare expedit, licitum est ei dicere se nescire, intelligendo, ita, ut expeditat dicere. Quandò verò non expedit? Causa^z justa utendi his amphiboliis est, ^{z Ib. n. 19.} quoties id necessarium aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas. Theologi^a et Jurisperiti valdè consentiunt, neque reum in sud, neque testem in alienâ causâ de occulto crimine rogatum, teneri ut veritatem confiteatur aut testificetur, ne si dederit quidem juramentum, se vera responsurum. Quod ferè <sup>a Pars. tract.
de Mitigat.
c. 10, n. 13,
et citat. ex
Genes. Dial.
de ration.
dic. testim.
c. 17.</sup> idem, Cardinalis vester docet: Si Judex, inquit,^b petat juramentum ab aliquo, ut dicat crimen vel proprium vel alienum, si Judex habeat criminis testem dignum, aut semiplenam probationem, tunc tenetur jurare verum (scilicet, quia falsi convinci potest). Si verò est omnino occultum, non debet jurare, et si cogatur, utatur aequivocatione, putâ Nescio, intelligendo intra se, ut dicam tibi, vel simile. Cùm^c qui interrogat, non est superior aut Judex, ^{= Ib. n. 7.} et is qui rogatus est, jurat (se vera responsurum) potest uti aequivocatione, maximè cùm non est revelanda res. Si^d sacerdos, qui <sup>d Pars. Mitig.
c. 10, n. 2.</sup> alterius confessionem audivit, interrogetur, an hoc peccatum ille confessus sit, quamvis verum sit eum id confessum esse, licet tamen sacerdoti directè respondere, etiam et jurare eum non confessum esse, intelligendo et reservando apud se, non quidem fassum, ut ei liceat indicare. Cùm^e civitas aliqua non admittit cives alterius, <sup>e Tolet. loc.
cit. n. 6.</sup> quia peste infectos putat, si custos petat ab aliquo veniente juramentum, an veniat ex illâ civitate, tunc si talis civitas verè non est infecta, potest jurare non venio; intelligendo, modo, vel hoc momento, quamvis veniat verè juxta mentem custodis. Similiter quamvis sit infecta peste; si tamen ipse non sit infectus, potest uti aequivocatione. Qui^f cogitur jurare se accepturum aliquam in ^{f Ib.} sponsam, potest jurare se accepturum, intelligendo, Si postea <sup>g Zanchez. loc.
cit. n. 43, et
Pars. Mitig.
c. 9, n. 8.</sup> placuerit. Si^g ab aliquo pecunia mutuò petatur, quām revera

habet, potest jurejurando affirmare se eam non habere, intelligendo

^b Zanch. loc. cit. n. 31. *intra se, ut mutuò det. Quiⁿ nummos mutuò acceptos solvit, si à*

Judice interrogetur de mutuo, jurare potest se nummos non accepisse, intelligendo apud se, ita ut teneatur eos solvere. Atque idem credo si tunc non teneretur, solvere, èd quòd terminus ad quem mutuum datum fuit, non est impletus, vel præ paupertate excusatur debitòr à tunc solvendo. Siⁱ interrogans Æquivocationem excludat, licitum tamen est ad se tuendum, æquivocatione aliquā uti. Et quantumcunque reduplicet iniquus interrogator, ut juret se nullā æquivocatione uti, et absque omni prorsus æquivocatione se id intelligere, adhuc id jurare potest, intelligendo, ita ut planè debeat loqui, aut explicare, vel aliquid aliud mente concipiendō. Ita æquivocandi in juramento nullus finis, nec ulli, quibus verum expiscari quis queat, modi relictī, nullus quo Proteos istos teneas, nodus. Fallent, mentientur, æquivocatione eludent, etiam cùm se nec fallere, nec mentiri, nec æquivocatione ullā omnīnō uti, sanctissimè jurant.

[623] 2. Ut non ipsi vosmet à promissis et juramentis expediatis, est tamen Rom. Pontifex, qui *omnipotenti* verbo suo, quoties et quandò vult, vincula ista omnia, licet verè ferrea sint et adamantina, velut filum stupeum disrumpat. Ridet Pacenius vester prudentissimi Regis nostri, et Recipub. totius inscitiam. Illi ut ab insidiis, tartareis machinationibus, et pyropulvereis, quas experti erant, proditionibus vestris, prospicere sibi possent et præcavere, *Juramentum Fidelitatis* instituerunt, præclusis in eo, quantum ingenio humano et prudentiâ fieri poterat, omnibus fallendi et Æquivocandi artibus ac viis. Audi nunc quid de hoc sanctissimo senatus nostri consilio, plusquam vulpinâ fraude

* Pacen. Ep. Monit. Jac. Reg. tit. B. 2 et 3. dicat Pacenius. *Vide, inquit,* in tantâ astutidâ quanta sit simplicitas, Juramentum tot circumstantiis connexusse existimabat, ut salvâ conscientiâ, nullâ ratione à quoquam dissolvi posset. Sed videre non potuit, si Pontifex juramentum dissolverit, omnes illius nexus, sive de fidelitate Regi præstandâ, sive de dispensatione non admittendâ pariter dissolutos fore. Imò aliud dicam admirabilius: Juramentum si injustum esse apertè declaretur, neminem obligat, sed ipso facto nullum est. Regis verò juramentum injustum esse, ab ipso Ecclesiae Pastore sufficienter declaratum est. Vides igitur jam, in fumum abiisse illius obligationem; ut vinculum quod à tot sapientibus ferreum putabatur, minus sit quam stramineum.*

3. Et quia in *scribendo* non minùs quām *loquendo*, Æquivocatio ista lœcum habet, cùm mixta^k propositio, scriptæ aequè ac ^{k Tract.}
prolate communis sit, quī scias, aut quomodò unquam à quo-
 quam sciri potest, Bellarminum, Baronium, Valentianum, aut ex
 vestris quenquam, in tam multis, quæ pro Pontificis causâ scrip-
 serunt, voluminibus, sic ut ipsorum verba præ se ferunt, verè
 sensisse? Quī scias, aut sciri potest, eos in singulis contro-
 versiis, et capitibus fidei explicandis, non reservâsse aliquid,
 quod evertat quæ scripserunt omnia? Dico, scribo, etiam juro
 esse Transubstantiationem, Purgatorium, Sacrificium Missæ,
 Septem Sacraenta, Papam esse infallibile Ecclesiæ caput,
 Meritis suis hominem servari. Dico, etiam juro, hæc cæteraque
 similia, reservato tamen eo, quod temerè nimis à quibusdam,¹ ^{1 Papal. Abb.}
 Lutherò opinor, significatum fuit; dico hæc sicut *dicimus in*
scholis, sicut favoris, honoris, aut metus causâ dicimus, sed [624]
 (*maneat inter nos*) *contrarium sentio*. Dic tu quo certo indicio
 eorum quemvis sic ut scribunt, et non planè contrarium sensisse
 sciamus, et eris mihi magnus Apollo. Tanta est tamque in-
 explicabilis in istâ Æquivocandi abyssō pestis, ut hâc arte (quam
 vos tantoperè adamatis et exerceatis) semel admissâ, nec mendaci-
 ci, aut perjurii quisquam convinci, nec quenquam verum ullum
 aut unquam, vel dixisse vel scripsisse cognosci à quoquam possit.
 Quæ igitur ab illis, aut cum illis *Societatis jura* servari aut coli
 possunt, quæ fidei jura, veritatis, et juramentorum (quæ vincula
 sunt et fundamenta societatum omnium) Amphiboliis suis, et
 mentalibus reservationibus funditūs evertunt? An tibi mirum
 jani videatur, si fortè ab aliquo simpliciis apud nos et aperti
 ingeni, cùm fraudum istarum abyssum perpenderet, dictum sit,
libentiū se cum Turcis, cum ipsis feris, pardalis et ursis vitam
 traducturum, et societatem initurum, quām cum illis quorum
 verba, promissa, ipsaque etiam juramenta nil aliud sunt, quam
 decipulæ et nassæ, quibus ad libitum imponere, mendaciis et
 perjurii possitis, et tum perficitâ paulùm fronte, dicere, quid
 mali feci? Non mentitus sum.

4. Sed neque ignotum orbi dogma vestrum, quo quasi
 perfidiæ scholam aperire velitis, *Fidem non esse hæreticis ser-*
vandam docetis. Pudere scio illius jamdudum vos cœpit, quare
 et Joh. Molanus,^m et nuper Joh. Ludovicus,ⁿ libellos de *Fide*
hæreticis servanda, ediderunt; in eis et servandam esse rectè
 probant, et contrarium dogma,^o *vestrum esse diffentur*. Sed

^m Georg.
 Blackw. &c.
 Æquiv. cit.
 in Confut.
 illius per
 Epis. Covent.
 p. 53, 55.

¹ Ursper. ad
ann. 1518.

^m Molan. lib.
de fide hæret.
servanda.

ⁿ Disp. Theol.
de fide hæret.
serv. præside
Mart.
Becano.

^o Mol. lib. I.
c. 25.

Æthiopem profectò lavant, nec ullo nitro vel perfidiam istam vel dogma unquam eluetis. Extant Catholice Institutiones à Symanca vestro editæ; in illis, Catholicos vestros sic instituit: *Ad pœnam pertinet, et hæreticorum odium, quòd fides illis data servanda non est. Nam si tyrannis, piratis, et cæteris publicis prædonibus, quia corpus occidunt, fides servanda non est, longè minus hæreticis pertinacibus, qui occidunt animas. Jure igitur hæretici quidam gravissimo Concilii Constantiensis judicio, legitimè flammat concremati sunt, quamvis promissa illis securitas fuisset. Beatus quoque Thomas censem, hæreticum indocilem prodendum esse Judicibus, non obstante fide et Juramento, quibus Catholicum astrinxerint.* Et paulò post: ^q *Fides illis (hæreticis) data etiam juramento firmata, contra publicum bonum, contra jura divina et humana, nullo modo servanda est.* Ecce, non Symanchæ solius, sed Angelici Doctoris, etiam et Concilii Constantiensis Judicium, hoc est. Stomachatur^r valdè Molanus, hoc, Concilio Constantensi à nostris attribui. An audeat, credis, Symanchæ, an et Divo Thomæ succensere? Cave illis, Molanum in instituendis Catholicis æquandum, aut vel conferendum sentias.

5. Et quid Symancham dico? Scit orbis universus quantâ et perfidiâ et sævitâ in Concilio Constantensi, non annuente solùm sed approbante Concilio, *non obstante Imperatoris salvo conductu*, non obstante, ut Symancha loquitur, *promissâ illis securitate*, tractati sint et exusti duo testes; quorum adhuc crux Deum inclamat, Johannes et Hieronymus. Dic dein; annon Apostolica et Cathedralia Pontificum vestrorum documenta, pro dogmatis vestrīs habenda? Sunt omnino: *Summus^s Pontifex non modò in decretis fidei errare non potest, sed neque in præceptis morum, quæ toti Ecclesiæ præscribuntur.*

^t *Post Pontificis definitionem, qui non obtemperant, fiunt hæretici.* Vide nunc annon Cathedraliter docuerit hoc, et definiverit Romanus Apollo? Extat apud Coelum^u vestrūm Apostolica Martini V. ad Alexandrum Lituaniæ ducem Epistola. Alexandrum, qui Bohemos in suam fidem et protectionem suscepserat, et in Alexandro alios omnes sic instruit Martinus: *Quòd si tu aliquo modo inductus, defensionem eorum suspicere promisisti, scito te dare fidem hæreticis, violatoribus fidei sanctæ non potuisse, et peccare te mortaliter, si servabis.* Subit hîc mihi in mentem suspicio, et Molanum et Ludovicum latebram aliquam æquivo-

^p Symanc.
Instit.
Cathol. tit.
46, n. 52.

[625]

^q Ib. n. 53.

^r Mol. loc. cit.

^s Bell. lib. 4,
de Pontif.
c. 5.

^t Bell. lib. 3,
de Verb. Del.
c. 8, § Ex
Latinis.

^u Lib. 5, Hist.
Hussit. an.
1423.

cationis habuisse : et ideo fidem, quandò *hæreticis datur*, servandam dixisse : quia *fides*, docente Pontifice, *illis* nunquam dari potest. *Scitote dare fidem hæreticis non potuisse*. Ita, licet promissa omnia, etiam juramenta hæreticis facta violes, non tamen *fidem* violas, quia fidem illis non dederas, nec verò dare potueras. Vocetur Fidei nomine ; docet tamen disertè et expressè summus Pontifex, eam hæretico servandam non esse : *Scito te peccare mortaliter, si datam eis fidem servabis*. Est [626] scelus, est tibi supplicii causa fuisse pium. Meminerat, opinor, Martinus Urbanum Sextum hoc idem docuisse, et in perpetuam rei memoriam, ut æternum Romanensibus omnibus documentum tradidisse atque promulgâsse. Decretum illud, quia breviusculum est, et typis, nusquam quod sciām, excusum, quia etiam dignissimum est quod omnibus innotescat, ut sciat Orbis Christianus quam nihil faciant, et facienda doceant Pontificii, fidem promissa, pacta, foedera, conventiones etiam et juramenta iis quos hæreticos censem facta, illud, inquam, verbatim hīc descripsi ex ipso Archetypo, quod bulla plumbea cum Urbani VI, nomine ei inscripto, signatum, in nobili illâ generosissimi et literatorum amantissimi viri D. Rob. Cottoni bibliothecâ asservatur.

6. *Urbanus Episcopus, servus servorum Dei, ad firmam rei memoriam. Inter sollicitudines varias quibus assiduè premimur, illa potissimum pulsat et excitat mentem nostram, ut circa salutem animarum Christi fidelium sollicitis studiis intendamus, et ne fideles ipsi ex consortio, et participatione Schismaticorum seu Hæreticorum, labefactari valeant, adhibeamus remedia opportuna. Sanè ad nostrum nuper pervenit auditum, quod tam charissimus in Christo filius noster Wencelaus, Roman. et Bohem. Rex illustris, quam etiam claræ memoriae Carolus Roman. Imperator, et ipsius Regis genitor, simul vel successivè, nonnullas confederationes, vel collegationes, seu ligas aut conventiones cum diversis Regibus, Principibus, Ducibus, Comitibus, ac Magnatibus, Nobilibus, ac certis aliis inierunt seu fecerunt, et quod aliqui ex hujusmodi Regibus, Principibus, Ducibus, Comitibus, Magnatibus, seu Nobilibus aut aliis tunc erant, seu postea sunt effecti schismatici, seu hæretici manifesti, et ab unitate sanctæ Roman. et universalis Ecclesiæ separati, quamvis per nos aliâs declarati non sint. Nos igitur attendentes, quod hujusmodi confederationes, collegationes, et*

[627]

ligæ seu conventiones, factæ cum hujusmodi hæreticis aut schismaticis, postquam tales effecti erant, sunt temerariæ, illicitæ, et ipso jure nullæ, et si fortè ante ipsorum lapsum in schisma, seu hæresin initæ seu factæ fuissent, etiamsi forent juramento seu fide datâ firmatæ, aut confirmatione Apostolicâ, vel quâcunque firmitate aliâ roboratæ, postquam tales, ut præmittitur, sunt effecti, eo ipso tam idem Rex quam alii, qui forsan unâ cum eo hujusmodi confœderationes, colligationes, ligas, seu conventiones, cum talibus inierunt seu fecerunt, et ad quos tales hujusmodi confœderationes, colligationes, ligæ, seu conventiones quomodò libet extendi possunt, et quorum interest, vel interesse poterit, ab earum observatione absoluti existunt, illasque ipsis servare non debent. Quinimò ipse Rex, hujusmodi schismaticos et hæreticos, ratione Imperii ad quod electus et per nos approbatus existit, in favorem Sanctæ Roman. et universalis Ecclesiæ cuius est Advocatus, pro posse persequi tenetur, quodque omnis communio cum talibus hæreticis seu schismaticis nimis periculosa existit, cùm nulla sit prorsus, nec esse debeat participatio lucis ad tenebras, aut Christi ad Belial: et cupientes super his animarum saluti, et honori, ac Statui ejusdem Regis, et aliorum quorum interest, ut præfertur, salubriter providere, ac periculis et scandalis quæ ipsis exinde provenire possent, utiliter præcavere, eundem Regem et omnes alias quorum interest vel interesse poterit, autoritate Apostolicâ, tenore præsentium declaramus fuisse et esse ab earundem confœderationum, colligationum, ligarum, et conventionum observatione, penitus absolutos, et ad earum observationem aliquatenus non teneri, illasque quatenus de facto processerunt, cassamus, revocamus, ac nullius esse decernimus firmitatis. Nos insuper cupientes animarum periculis obviare, tam eidem Regi, quâm etiam omnibus hujusmodi aliis quorum interest, seu interesse potest, tenore præsentium districtiùs inhibemus, ne confœderationes, colligationes, ligas, aut conventiones hujusmodi aliquatenus observent, seu ab aliis servari quomodò libet permittant, decernentes omnino irritum et inane, quicquid in contrarium à quoquam, quavis autoritate, scienter vel ignoranter attemptari contigerit. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ declarationis, cassationis, irritationis, inhibitionis et constitutionis, infringere vel eius temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri,

et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum apud Sanctum Petrum, 3 Kl. Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

7. Vides nunc ex ipsis Pontificum vestrorum Apostolicis et dogmaticis constitutis, quām perfidis vobis esse non liceat solūm, sed et necesse sit; quamque non licet vobis fidem illis, quos-cunque hæreticos vocare libet, datam, servare. Et quidem, quod docetis, facitis. Fidem, promissa, pacta, Juramenta ad libitum solvitis. Ingemuit sub hoc perfidiæ vetræ jugo jam ab Hildebrandi sæculo Christianus Orbis. Ipsiſ etiam quos nominas Turcis exosam fecistis Christianorum et fidem, et nomen. Testis, ut alia complura taceam, Varuensis clades, et vestra tum de quā nulla unquam ætas conticescet, perfidiā; *Fædus* ^x *cum Amarathæ in decem annos ab Uladislao initum, idemque sanctissimis juramentorum vinculis utrinque firmatum erat.* Eugenio Papæ, et Juliano Cardinali pax illa molesta videbatur: Quare fœdus violandum suadent, nec valere fædus ullum, quod, inconsulto Pontifice, cum hostibus Christianæ Religionis initum sit, rescripto suo declarat Eugenius. Pontificis et Juliani suasu, rupto fœdere, et abrogato per Pontificem jurejurando, bellum Amarahi infert Uladislaus, cruce signatos ducente Juliano. Pugna atrox fuit, et diu anceps, ad Varnam Romaniae Civitatem: Turca expanso ibi quasi in conspectu Dei *Pacificationis libello*, et imaginem Christi quam in vexillo cruce signatorum viderat, intuens, magna voce exclamavit, *Crucifixe, Crucifixe; vide gentem tuam perfidam, quæ à me non lacessita contra jusjurandum et æquum, jus omne ac fidem violavit.* Si Deus aliquis es, fac ut illius perjurii pœnum luant. Renovatā statim pugnâ, terga vertunt Christiani, Uladislaus vulnere confossus occubuit; caputque ei amputatum, et hastæ affixum populis ostentatur. Julianus Cardinalis suasor perjurii, dum in fugâ se potu reficit, spoliatus, seminudus, semivivus relictus est, quem extremum paulò post spiritum anhelantem conspiciens unus ex proceribus Gregorius, cum execratione ipsum admonuit: *Quòd eventus belli tandem planum fecisset, non fuisse Deo cordi ea quæ contra fædus ac jusjurandum, et ipse, et Pontifex consuluisse.* Aut ut Æneas tuus loquitur, *Juramenta non solūm domesticis fidei, sed et hostibus servanda.* Johannes Episcopus Varadiensis, per paludes fugiens, diu in cœno luctatus et vexatus, tandem submersus est. Johannes Hunniades, Terror ille antè Turcarum, turpissimè se

[628]

^x Æneas
Silv. ep. 81,
Joh. Cusp. in
vit. Ama-
rathi II.
Bonfin.
dec. 3, lib. 6.

[629]

nunc in fugam conjecit, vitamque (quo acceptam tunc cladem ulcissi posset) ægrè servavit. Qui ex Christianorum exercitu supererant, in fugam versi, partim in lacunas et paludes delapsi, submersi sunt, partim in sylvis, vepribusque, fame, frigore, siti, vigiliâ interière. Quodque omnium maxime deplorandum est, perfidiâ hâc vestrâ factum, ut fäterent Christiani, et blasphemaretur magnum sanctumque nomen Dei inter Gentes. At ipsis certè Ethnicis perfidia ista, et foederum ac pactorum violatio exosa Exemplis Reguli, Camilli, Fabii, Africani, innumerisque aliis, demonstrari hoc posset. Habe unicum Saladinus Ægyptii. Foedus^y ille cum Reinaldo Castilione Antiochiæ Principe fecerat: quia *contra fœdus illud fidemque datam Rainaldus bellum intulisset*. Saladinus devicto Rainaldo (aliis in gratiam receptis) *sud ipsius dextrâ caput amputavit*.

^y Baptist.
Fulgos. lib.
6, c. 5.

8. Nec interim de Religione Papistarum et Turcarum comparationem ullam institui. Est verò in utrâque Orthodoxæ fidei antithesis, et eversio. Turcismus apertè, Papismus per cuniculos fidem illam oppugnat. Turcæ Mahumetis, Papistæ Romani Pontificis Alcorano et Traditionum Cabalæ innituntur. Quorsum utra earum deterior sit Religio, disseramus, cùm sit in utrâque certa pernicies? Quorsum utra ex eis magis probari debeat discutiamus, cùm in neutrâ, quâ talis est, quidquam sit, quod probari debeat?

9. Quare postremò molestè feras, si ab aliquo fortè ex nostris Turcæ Papistis præponantur, cùm sint è vestris qui

* Guil. Reginald in suo Calvinoturcismo in Argument. operis.

*Ant. Possev. Atheism. Calvin. et aliorum Protest.

^b Wats.
Quodlib. 1,
art. 1.

* Revel.
Sanct. Brigit.
lib. 1, c. 41.

Mahumetismum^z eisdem, imò melioribus Principiis, quàm Calvinismum fundari asseverent? Cùm libros integros de *Atheismis^a Protestantium*, et Calvinoturcismo vestri conscribant? An vobis

calumniari licet, nobis ne vera quidem dicere licebit? Semper ego auditor tantùm? Nunquamne reponam vexatus toties? An de vestris, non licebit id nobis vel verbo significare, quod de Jesuitis (qui fide ac sanctitate sic inter vos micant, velut inter ignes Luna minores?) prædicant, et Orbi universo promulgant reverendi sacrifici vestri? Ab illis^b dictum: *Malle se sub durissimo Turcarum jugo, etiam respectu salutis animarum, quàm sub Jesuitis, vitam agere.*

Præsertim, cùm tam miseranda sit et deflenda ordinum omnium in Papatu conditio, ut sancta vestra Brigitta in eo ipso libro, qui, ut titulus indicat, *immediate à Deo inspiratus est*, Papæ, illiusque asseculis, non Paganos solùm, sed

[630] Judam, ipsumque diabolum anteponat. Leges ibi^c de vestris,

Tu es pejor Lucifer, injustior Pilato, immittior Judá, abominabilius Judæis, etc. Si potes Brigitæ, debes et Anglorum, quos memoras, verba, candidè interpretari, et manu dextrâ accipere. Nec mirari debes, si quis fortè Turcicam fidem Papisticæ præponat; sed mireris potius, si quis hæc seriò apud se revolvens, non exclamet, ultra Sauromatas fugere hinc libet, et glacialem Oceanum, ubi Papistarum nec dicta, nec facta audiam.

CAP. LXXXIV.

CALUMNIÆ VARIÆ AB ARCH. SPALAT. IN HENRICUM VIII.

EDWARDUM VI. ET ELIZABETHAM, OB SEPARATIONEM À ROMANÂ ECCLESIA CONJECTÆ, DILUUNTUR: DEQUE DISPUTATIONE HABITÂ CUM PAPISTIS, SUB INITIIS REGNI ELIZABETHÆ.

SEPTIMA tua^b Calumnia est, *Henricum Octavum Primum* ^{b Cons. Red.} ^{p. 55.} *Papæ hæretico spiritu negâsse, Suprematumque Ecclesiasticum nonnullis intemperiis agitatum arripuisse.* At negare Papæ suprematum Orthodoxi spiritus est, non Hæretici *τεκμήγιον*. Nec eum intemperiis ullis agitatus, sed juxta autoritatem Verbi divini, *Suprematum illum* in suis ditionibus, ipsi uti et Regibus omnibus donantis, et juxta consentientem priscorum Patrum et Catholice Ecclesiæ sententiam, justissimè accepit, tenuitque Henricus. Possem hoc innumeris testimonii, ex sacris literis, et sanctis et Ecumenicis Conciliis, ex Patrum antiquorum scriptis, demonstrare. Non ero tantâ testium phalange tibi molestus. Teipso hîc teste utar. Sic enim et verissimè ais: ^c *Henricus VIII. se et Regnum Papatui substrahans, in re nihil quidquam erravit.* Si nihil quidquam; non ille ob negatum Papæ suprematum vel Hæreticus, vel Schismaticus. Et quia ille in hoc Orthodoxus; illi certè qui *Suprematum istum Papæ propugnant et tuentur, non alii quam Hæretici censendi sunt.* Atque hoc tu iterum adhuc explicas, et verissime ais: ^d ^{d Ib. n. 41.} *Non illi qui pro Papâ, sed illi qui à Papâ, propter oppugnatum papatum mortem accumbunt, sunt veri Martyres.* Martyr, qui ob oppugnatum papatum; Hæreticus igitur, qui ob propugnatum papatum trucidatur. Et rationem addis, ^e eamque solidam ve-

^a Spal. cont.
^f Suar. c. 1.
^g Ib. n. 42.

^h Ib. n. 42.
ⁱ [631]

ramque : *Quia qui propter oppugnatum papatum occumbunt, non pro Hæresi ullâ, sed pro ipsissimâ purâ fide Catholicâ trucidantur.*
Nulla igitur Henrici in hoc Hæresis.

2. Sed nec Schisma ullum. Justissima hæc erat illi separationis causa. Atque hoc ex tuo quoque testimonio liquet : *Turpissimus est, inquis,^f et intolerabilis eorum error, qui hominem illum, aut illam congregationem Schismaticam vocat, quæ ab aliquo*

<sup>f Spal. cont.
Suar. c. 1,
n. 42.</sup> *Episcopo, illiusve communione se separat, propter ipsius Episcopi culpam, et in purâ fide errores.* Propter culpam Papæ et errores in Fide, quia contra Scripturas, contra consentientem priscæ et Catholicæ Ecclesiæ sententiam, *Suprematum sibi arrogavit, et tyrannicè usurpavit, separavit se à Papâ et illius communione,* Henricus VIII. et cum eo Ecclesia Anglicana. Quare vel Henricum vel Ecclesiam Anglicanam schismaticam vocare, *turpissimus, vel teipso Judice, et intolerabilis est error.*

3. Vide nunc ex his, quâm inique Henricus à Paulo Tertio ob Hæresin *excommunicatus,^g regnoque et dominiis omnibus privatus* : quanto furore et amentiâ ferantur vestri, qui in Henricum ut *Hæreticum et Schismaticum debacchantur* : qui *Negationem Suprematus Papæ Henrici VIII. Hæresin, errore intolerabili vocitant* : qui sic in Henricum, etiam jam defunctum sæviebant, ut multis post ipsius obitum annis, in animo eis esset,^h *Corpus illius exhumare, et exurere.* Non vivis, non defunctis, non privatis, non Regibus et Imperatoribus parcit, promiscuè in omnes furit Romana bestia. Et quorum viventium vultus aspicere non auderent, in eorum cineres ac urnas sæviunt, nec vel ossa in pace recubare sinunt.

<sup>i Cons. Red.
p. 55.</sup> 4. Quod addis :ⁱ *Henricum, cum solo Pontifice negotium habuisse, id est, in unico illo de Suprematu dogmate à Papa et Ecclesiâ Romanâ dissensisse, in reliquis, fidem et Religionis Catholicæ cultum ritusque concernentibus, moderatiù se gessisse,* imperitum te planè nostrarum rerum demonstras. Extant^k Henrici ad Thomam Archiepiscopum Cantuariensem literæ, in quibus *Imaginum et reliquiarum cultum, et peregrinationes vestras superstitiosas amoveri mandavit.* Ipse Rex, præsentibus, tum Archiepiscopo eodem, tum Galliæ Regis legato, ad Curiam Hamptoniensem, suo ore illis significavit, esse et sibi et Regi Galliæ in mente, *Missam in utroque Regno abolere, et Papæ authoritatem funditù extirpare.* Etiam et Imperatorem, ut idem faciat hortari, et si persuadere non possent, *parem cum eo ab-*

^g In Bulla
Paul. III. ap.
Sand. lib. 1,
de Schis. p.
129, et seq.

^h Hollins. in
Reg. Mar. ad
an. 1557.

^k In Act. et
Monum. Fox.
in Henr. VIII.
p. 1104.

rumpere. Quæ nisi morte fuisse præceptus, fecisset Henricus. Vides ex his, non de solo Primatu negotium fuisse Henrico. Negotium quoque illi de imaginibus et Idololatrico earum cultu, quem amovendum curavit. In hoc quid præstiterit, testantur Annales nostri, in quibus leges,¹ *Henricum Ecclesias Idolis purgasse*. Et exempla pauca subjunguntur. Ad crucem^m S. Pauli allata est à Roffensi Episcopo, *Crucifixi imago, è Monasterio Boxleiensi*. *Patefactum est omnibus, quibus tendiculis atque imposturis imaginem illam caput inclinare, oculos circumrotare, labia movere, dextram extendere, pedem commovere, docuerant præstigiatores vestri*. Imago tum in conspectu omnium confracta, et in quisquiliis redacta est. Imago altera *Dominæ Walsinghamensis*, alia etiam *Dominæ Ipswicensis* gemmis et inauribus non tam ornata, quæ onerata; multæ aliae tum ex Angliâ, tum è Walliâ *Londinum allatae, et publicè in oppido Chelseo exustæ sunt*. Ut non immeritò Annalium scriptor dixerit :ⁿ *Henricum Octavum et Romanæ bestiæ capiti diadema detraxisse; et Regnum hoc Locustis (Monachos vult) liberâsse, et Idololatriam cum Hezechia expulisse*.

5. Aut si ex tuis testimonium audire malis, accipe quid de Henrico VIII. narret vester Sanderus, quem Slanderum, id est, ipsam Calumniam, rectius voces. *Hæretica, inquit, multa tenebat Henricus, eaque cum Lutheranis, et Swinglianis communia, et cum fide Catholicâ (Romanam tuam intelligit) è diametro pugnantia: Tria tantum esse Sacraenta à Christo instituta dicebat, Baptismum, Eucharistiam, et Pænitentiam. Cætera quatuor, ut minoris momenti, minusque necessaria, ab Ecclesiâ fuisse adjuncta. In Sacramento altaris multa pervertebat; orationes omnes pro summo Pontifice prohibebat. In^p Sacramento Pænitentiae, Confessionem (auricularem puta) à Christo institutam esse negabat. Satisfactionis nomen omnino abolebat: orare quidem pro defunctis jubebat, Purgatorii tamen nomen nullo modo permittebat. Monachis, qui Sacerdotes non essent, uxores permittebat. Monasticae^q [633] vitæ institutum cum hæreticis impugnabat. Ut^r nullus de cætero Romanorum Pontificum vocaretur Papa, sed tantum Episcopus, decrevit. Omnem communicationem per literas cum Romano Pontifice ejusve ministris extra Angliam degentibus, sub pœna læsæ majestatis prohibebat. In Litanis preterea, precibusque quæ tum privatim, tum publicè in omnibus Oratoriis, Ecclesiis, Monasteriis, aliisve locis recitabantur, loco petitionis illius quæ pro*

¹ Chron. Joh.
Speed. in
Hen. VIII.
n. 100.
^m Ib.

ⁿ Ib. lib. 6,

c. 9, n. 13.

^o Nic. Sand.
de Schis.
Aug. lib. 1,
p. 153.

^p Ib. p. 154.

[633]

^q Ib. p. 153.

^r Ib. p. 110.

Domino Apostolico fieri solet, hæc verba apponi imprimique præcepit: Ab Episcopi Romani tyrannide, et destestandis enormitatibus, libera nos, Domine. Omnes^s Angliae imagines celebriores, ad quas præcipua erat hominum frequentia atque devotio, disjecit, ac deformavit. Hujusmodi erant eo tempore illæ quæ Walsingham, Ipswici, Wigorniæ, Vildesoni, Cantuarie frequentiâ maximâ ac donariis colebantur. Tumulos^t omnes Martyrum expilavit, et Reliquias indignissimis modis tractavit. In omnes^u Angliae sanctos infestum bellum gerebat. Præ cæteris omnibus glorioissimum Thomam Cantuariensem ingenti odio persequebatur. Tantam auri, argenti, lapidum pretiosorum, et sacrarum vestium vim, ex uno illo Divi Thomæ monumento abstulit, quanta viginti sex plausta boum ingentia oneravit: ut ex eo conjicere liceat, quæ innumerabiles thesauros ex cæteris sanctorum monumentis, Oratoriis, et Monasteriis omnibus corraserit.

6. Nec mireris, si is in illa Monachorum claustra tam severus. Degenerârant hi multis ante sæculis è priscorum qui Hieronymi et Augustini tempore vixerunt, Monachorum moribus. Horum claustra, seditionum jam seminaria erant et perduellionum

* Chron. Joh. Speed. in Hen. VIII. n. 96, et seq.
† Ib. n. 98.
‡ Ib. n. 96.
§ Ib. n. 99.

Asyla. Post extinctam illam *insurrectionem*^x longè periculosissimam in Eboracensi Provinciâ, in quam *ad y restituendum Papatum*, et *Wicklefi, Hussi, Lutheri* (ut vocabant), *hæreses extirpandas, quadraginta^z hominum millia confluxerant*: Rebello mox alia, sed longè minor, duce Asko exorta^a est. In eâ non pauci è Monasteriis pro repentes pro Rosariis et Portiforiis, sicas, hastas, et bipennes gestantes, strenuè pro Pontifice dimicârunt. *Eorum nonnulli facinus illud capite huebant et laqueo.* Ex horum numero Joh. Paslayus Abbas Whaleyensis, Johan. Castlegatus, et Guil. Haidockus, ejusdem seminarii Monachi: Rob. Hobsus, Abbas Woburnensis, Adamus Sudburius, Abbas Gervacensis: alter qui Abbas Sawleyensis, Guliel. Woldus Prior Birlingtonensis, Johannes Allenus sacrificus, et ejusdem ordinis sex alii.

[634] An non in hæc viperarum seminaria sævire æquum, imò necessarium Henrico fuit? Sed et causa Henrico alia, in qua Jo-
b 2 Reg. 23. 7. siam^b imitatus est. Verè enim illa claustra in *Lupanaria* erant et cinædorum ac Sodomitarum Latibula versa. Atque hoc tu-

* Chron. Joh. non ex fama (quæ sæpè mendax) sed ex visitatorum, ^c qui rem ipsam compertam habebant, examine intelliges. In Monasterio Abingtonensi ipse Abbas, duos ex incestu cum sorore liberos, concubinas insuper tres habuit. In Monasterio Battensi Sodo-

• Nic. Sand. de Schis. Ang. lib. I, p. 165, 166.

• Ib. p. 166.

• Ib. p. 167, 168.

mitæ quindecim inventi. E Cantuariensis Monachis decem; è Cicistrenibus Sodomitæ duo. E Windesoriensibus, unus qui quatuor; tres, quorum singuli quinque; alter qui sex concubinas fovebat. Bristolensis Abbas quatuor; Prior Maidenbedleiensis quinque. E Monasterio Shulbredensi duo, quorum uterque septem; Hillus quidem Cicestræ tredecim. Abbas verò Bermundensis viginti concubinas habuit: quorum ferè omnium nomina legas, nec opinor sine pudore, in Annalibus nostris. Quantam credis fuisse, quamque inexplicabilem eorum spurciationem, quot infanticidia, per hoc omne Regnum? Quantam inter vestros (qui continentiae voto se astrinxerunt) per omem Europam, per omnem orbem? An mirum jam sit, si ista Prostibula ab Henrico sint in latrinas versa?

7. At perspicis nunc luce, opinor, clariùs, aliud fuisse Henrico, quām cum solo *Suprematu Papæ* negotium. Certè enim Regnum hoc ut superstitionibus, et Locustis, et sceleribus vestris ex parte purgavit. Quòd si vel *Suprematum solum* ille hinc ejecisset, quantum illud, quamque verè magnificum et Heroicum opus? Verè in hoc quadrat Poëtæ^d illud, *Dimidium facti qui cœpit habet*. Non plenè Ecclesiam reformavit Asa: *Statuam e horrendam quam posuerat Maaca succidit, et combussit ad torrentem Kedron*. *Amovit etiam Deos stercoreos quos fecerant majores sui: At Excelsa non amovit*. De eo tamen Spiritus Sanctus ait, *Animus Asæ fuit integer erga Jehovahm, et fecit quod rectum est in oculis Jehovahæ*. Similis Jehosaphati laus: *Fecit quod rectum erat in oculis Jehovahæ, veruntamen Excelsa non abstulit; adhuc enim populus sacrificabat, et incensum adolebat in Excelsis*. Reformationem ab Asâ et Jehosaphato inchoatam, [635] perfecit Hezechias et Josias. Illi^e ipsa quoque *Excelsa dissiparunt: Contriverunt statuas, et in pulverem comminuerunt; succiderunt Lucos, et repleverunt loca eorum ossibus mortuorum*. Reformationi itidem apud nos ab Henrico inchoatæ, ipsius liberi Beatissimæ memoriæ, *Edwardus* instar impuberis Josiæ, et instar Hesechiæ, *Elizabetha* felicissimè colophonem addiderunt. *Henricus radicem, Illi ramos dissecuere: Henricus Caput ipsum Romanæ bestiæ amputavit, Edwardus et Elizabetha digitos et ipsos ungues resecuerunt: et exuvias detractis, exenteratam bestiam in cloacam abjecerunt*. Sicut Hesechiæ et Josiæ gloria Asæ et Jehosaphati laudem, quam eis Spiritus Sanctus tribuit, non imminuit: Sic nec Edwardi nec Elizabethæ justissima maximâ.

^d Horat. lib. 1, ep. 2.

^e 1 Reg. 15. 12, &c.

^f 1 Reg. 22. 43.

^g 2 Reg. 18. 4, et 2 Reg. 23.

13, 14.

que quæ illis debentur encomia, Henrici gloriam ulla ex parte minuunt, nedum tollunt. Non possis oculo quantum contendere Lynceus, Non tamen idecirco contemnas lippus inungi. Nec quia desperes invicti membra Glyconis, Nodosâ corpus nolis prohibere cheragra. Est quâdam prodire tenus, si non datur ultra. Quanquam si rem rectè reputes, etiam Henricus, cùm *Caput illud Suprematus* amputavit, vulnus insanabile corpori toto inflxit. Hoc uno dogmate cadente, ruunt suâ mole cætera omnia, et ut truncus emortuus, in littore jacent. Ab isto, et vitam, et vitalè omnem spiritum trahunt omnia. Sine isto errore quis, Hæreticus, Transubstantiarius, Iconolatra, Purgatorianus esse potest, Papista, seu Antichristianus summo in gradu esse non potest. *Virtualiter* in hoc uno Suprematus capite, ab Henrico; *formaliter* et *Actu* ab Edwardo et Elizabetha extincta sunt, et extirpata dogmata Antichristiana ad unum omnia.

^b Cons. Red.
p. 55.

8. Octava tua^b Calumnia est ista, *Sub Edwardo filio Henrici puerō, et multò magis sub Elizabethā, non modo à summo Pontifice discessum est, sed etiam divinus cultus per summam vim atque injuriam Catholicis est ereptus, et publicis legibus Laicis suppressus.* Insignis calumnia. Non aliis ab illis cultus, quâm superstitiosus vester, *Idololatricus*, et *Antichristianus* suppressus; *divinus verð, antiquus, et Catholicus* restitutus per illos est. Nec ille, per *vim aut injuriam ullam*, sed justissimis legibus, et autho-

[636] ritate publicâ totius Ecclesia restitutis: Nam, quod tu, opinor, nescis, primis ipsis sub Elizabethâ Comitiis, ex consensuⁱ Ordinum Regni omnium, *Episcoporum, Procerum, plebis, Suprematus Papæ*, id est, fundamentum ipsum, et Caput vestræ fidei penitus rejectum est, decretumque *ut Reginæ, ejusque in perpetuum successores, pro Supremis in his Regnis Gubernatoribus, in omnibus tam Spiritualibus et Ecclesiasticis causis, quâm Temporalibus, ab omnibus, etiam et sub juramenti forma illic præscripta, a Clericis in hoc regno omnibus agnosceretur.* Cùm Decretum hoc factum sit ex consensu *Dominorum Spiritualium* (ut ipsa Legis verba testantur)

ⁱ Statu Parl. an. I Eliz. c. 1. intelligis facile quâm splendido mendacio à Slanderō^k tuo (quem de Sch. p. 327. sectaris) dictum sit, *In fide et Religione sub Elizabethā, immutanda Laicorum solū suffragiis, Episcopis omnibus refragantibus decretum factum fuisse.* Sed quid Slanderus asserere erubescat,

^l Sand. lib. 6, quem non puduit ista orbi evulgare: *Reginam^l Elizabetham, de Clave David. p. 146. Pontificalem docendi ac Evangelizandi actum, non minore potestate quâm vel Moses, vel Christus unquam fecerat, in Angliâ exercere,*

et verè Episcopam agere? Hunc imitatus Bellarminus^m ait, ^{m Lib. de Notis Eccl.} *Mulierem in Angliā esse summum Pontificem: et Rob. Parsonius,* ^{n c. 9,} *Jurisdictionem omnem Ecclesiasticam, quæcunque ab Ecclesiasticā* ^{§ Pepusiani.} *ullā personā exerceri potest, eandem Reginæ attribuunt:* quod ab ^{a Resp. ad Dom. Edw. Cokum. c. 3, n. 19.} Eudæmone, Becano, aliisque similiter asseritur. At scit interim universus Orbis, et vestræ ipsorum conscientiæ testes sunt, et Sanderum in hoc mendacissimum esse, et authoritatem, seu potestatem nullam sacerdotalem (quæ in *executione* sacerdotalium officiorum posita est), sed *Imperatorium* solùm (quæ sita est in *regendo* et cogendo Sacerdotes in ipsorum Regnis, ut hæc juxta ipsorum officium exequantur) Regibus et Imperatoribus à nobis attribui. *Imperialis* est ipsorum potestas, non *Pontificalis*; *Coactiva* est, non *Directiva* aut *Definitiva* in causis fidei; *Mandatoria* est, non *Exequitoria*. Sed ita res se habet; Malunt vestri perficità fronte Mendaciis splendidis à Slanderō conflictis fidem habere, ut inde pientissimos Principes nostros calumniis impetrere possint, quām mendaciorum suorum (quod oportet) veniam deprecantes, veritati, quæ sic lucet, ut in oculos omnium incurrat, vel auscultare, vel subscribere.

9. Quod de *Synodo ab Elizabethā*, priusquam ista decerne-rentur, non coactā queritaris,^o non satis quid tum factum sit ^{o Cons. Red. p. 56.} intelligis: Lex illa sub Elizabethā de sacris vulgari lingua celebrandis, de Missæ et aliorum Pontificiorum dogmatum abolitione tum lata, *Introductoria* non erat, sic ut Capita illa fidei tum in nova Synodo discuti necesse esset: *Restauratoria* solùm erat *Legis* priùs sub Edwardo, anno illius quinto et sexto, etiam ex mente et consensu Synodi legitimæ doctissimorum Episcoporum, simul ac Presbyterorum, late. Sanctissinam illam legem abrogārat Maria: eandem justissimè restauravit Elizabetha: Nec Synodus illa ipsa sub Edwardo novam ullam de fide sententiam tulit: sed antiquam fidem roboravit, et ut Gelasius loquitur, *antiquorum Conciliorum, et Ecclesiæ antiquæ sententias executa est.* Sed et quadriennio post inchoatum Elizabethæ Regnum, Synodus et legitima, et sancta Londini habita^p est, in ^{p Synod. Lond. habit. an. 1562,} quā consensu *Episcoporum omnium et totius Cleri*, Forma illa ^{Eliz. cœpit an. 1558.} *Anglicanæ confessionis*, cui nos omnes assensum præbemus, et cui *tu ipse*, tactis quoque Sacrosanctis Evangelii, te ex animo et libenter subscriptissime professus es, illa forma tunc edita, et *Regiæ* *authoritate* firmata, consensu *Ordinum omnium totius Regni*, id est, totius Ecclesiæ simul et Republicæ nostræ, vim *Legis* obtinet, et obtinere cognoscitur.

10. Cavillaris post hoc de *disputatione* sub Elizabethâ habita.

^{¶ Cons. Red.} Num, inquis,[¶] objecta contra Catholicos sunt discussa? Num defensiones ipsorum auditæ? Num erroris alicujus, aut impietatis in Religione convicti? Num per Judicem competentem judicium est peractum? Nihil minus. Audi verò. Disputatio^r Regiâ

^{= Act. disput.} authoritate mandata erat: semel, secundò, convenerant: Nostri extant in Actis et Mon. Joh. Foxi in Eliz. p. 1919, et seq. et summatum recensentur ap. Speed. in Chron. in vit. Eliz. n. 5.

^{= Ib.} pariſſimi erant juxta ordinem tum præscriptum, et propugnando, et oppugnando, causam suam agere: Nihil tamen tunc

[638] actum: Episcopi illi, aliique, qui ad vestram causam agendam designati erant, et accesserant, sic *tergiversando*^s tempus triverunt, et contra Honoratissimi illius consessus vota, etiam et suasiones, præ causæ suæ diffidentiâ, subterfugia queritabant, ut propte ipsorum pervicatiam, disputatio priùs penè abrupta sit, quām inchoata. Extant in æternam et vestræ causæ, et vestrorum pugilum ignominiam, illius disputationis gesta, quæ si revolvas, non poteris tuorum hominum proterviam non aversari.

11. Quæris, An defensiones vestræ tum auditæ? An quæ objecerant discussa? Quomodò, obsecro, vel discuti poterant, vel audiri, cùm ea proponere pugiles vestri metuebant; saltem renuebant? An convicti erroris, quæris? Omnidò convicti, qui aut nihil habuerunt quod pro erroribus vestris dicere poterant; aut propter pervicaciam proponere noluerunt. Pugna suum finem, cùm jacet hostis, habet.

12. At Judicem non fuisse competentem, ais. Erat verò vel maximè. Præsidebat illi Disputationi, vir et prudentiâ summâ, et moderatione ac æquitate singulari Dom. Nicol. Baconus, Magni Sigilli Angliæ tum Custos. Cui in illo Præsidendi

^{t Nic. Sand.} officio adjunctus^t is, qui totus vester erat, Archiepiscopus Eboraensis, ut de æquitate nihil vobis metuendum esset. Nec verò illi Judices ad causam definiendam. Pueriliter in hoc cui cavillantur. Ordinis erant solùm Judices, qui ut unicuique liberum esset, quæ vellet juxta legem æquissimam priùs fixam proponere, prospicerent. An tu in disceptationibus Pontificem tuum advo- candum censes? Non vacat tam exiguis rebus adesse Jovi.

^{u Sozom.} Disputavit^u olim cum Photino hæretico Basilius Ancyra Episcopus. Disputationi illi non Pontifex tuus præsedidit, sed viri aliquot qui doctrinâ, et authoritate in palatio primas obtinebant, ab Imperatore ad id munus designati. Cumque in eâ disceptatione superior Basilius judicatus esset, in exilium statim (non expectatâ Papæ sententiâ) mittitur Photinus. Habuit jussu Im-

peratoris cum Donatistis disputationem Augustinus, cuius Bre-
viculum ^x nobis ipse commendavit. An Pontifex tuus, ut judicium ferret, vocatus? Imò *Judex tunc erat homo* (qualis Baconus) ^x Brevic.
laicus, Marcellinus Tribunus. Quod tunc Donatistæ, fecerunt
idem sub Elizabethâ Papistæ: *Quia^y causam bonam se non habere* ^y Ib. in
sciebant, egerunt quantum potuerant, ne collatio ipsa fieret, et ut ^y Ib. in
causa prorsus non ageretur. Extat^z pulchra illa inter Augusti- ^z Aug. ep.
num et Pascentium disputatio. An ad Judicium ferendum
Pontifex vocatus? Imò habita est coram *homine Laico viro*
clarissimo Laurentio; qui *Judex ab utrâque parte electus est.*
Cui sic Augustinus: ^a *Mihi placet te Judicem præsidere.* Sed ^a Ib.
quod Augustino placuit, Papistis non placet. Habuit etiam in [639]
urbe Hipponecum Fortunato Manichæo disputationem. An
Papa ut judicet expectatus? Ne erres, *Convenerant^b ipsi in* ^b Possid. in
unum, concurrentibus quamplurimis viris studiosis turbisque cu- ^b Possid. in
riosis. Alii tum Judices non quæsiti. Disputatio illa, ut hæc
sub Elizabethâ cœpta primo, secundo finita est die: *Fortunatus*
nec causam Catholicam evacuare, nec Manichæorum comprobare
potuit, sed deficiens responsione (quomodò in hac tui) collaturum
se cum suis majoribus dixit. Sic Hippone discessit, nec remeavit:
Ita omnium qui aderant cordibus, et qui gesta cognoverant Catho-
lica, comprobata est sincera Religio. Extat^c alia et memorabilis
Augustini cum Fœlice Manichæo Hippone habita, et biduana
quoque disputatio. Judices, quantum ex Actis colligitur, *præter*
Hipponensem qui tunc aderat, populum nulli. Tantus tamen ex ^c 19.
illâ disputatione fructus sequutus est, ut Fœlix ex Manichæo
Catholicus factus sit, sique disputatione finitâ, suâ manu sub-
scripsit: ^d *Ego Fœlix qui Manichæo credideram, nunc anathema-* ^d Aug. lib. 2,
tizo eum et doctrinam ipsius, et spiritum seductorem qui in illo ^{cont. Fœl.}
fuit. Iterum, cum Maximino Ariano disputavit Augustinus, ^e Aug. lib.
nec Judices alii, nisi qui tum præsentes Clerici ac Laici. Extat^e Aug. lib.
Maximi cum Pyrrho Patriarchâ Constantinopolitano, Monothe- ^e cont. Maxim.
litâ, in Africâ habita disputatio. Non alius tum Judex, quâm ^f Ap. Baron.
homo Laicus Gregorius Patricius, apud quem in celebri Episco-
porum et multorum nobilium conventu causa agitata est: et ^f post an. 714.
absque tui Pontificis judicio, *vi veritatis victus, cessit Pyrrhus.*

13. Possem idem ex innumeris antiquis simul ac recentioribus disputationibus demonstrare. Sed ex his intelligis, et teipsum, et quem in hoc sequeris Slanderum, iniquè omnino de Judicibus in hac disputatione conqueri. Judices, id est, ordinis

[640]

Præsides ac Moderatores, vel *Episcopi* vel *Laici* esse possunt. *Judicio discretivo*, et qui disputant, et qui *præsentes* adsunt, et qui gesta legunt, judicant omnes. *Judicio definitivo* non ali*quàm* verbi *Ministri*, et in *Synodo Generali* *soli Episcopi*. *Disputationis usus* ac finis non est, rem *definire* (*Judicium* tale ad *Disputantes* non spectat), sed ventilando utrinque causam, veritatem et iis qui disputant, et aliis qui intersunt, aut gesta legunt, aperire, ac si fieri potest, demonstrare: ut et qui rectè sentiunt, constantiū veritati adhæreant, et qui *errant*, ad sanam fidem revocari possint: et qui *vacillant* aut fluctuant in fide, corroborari possint et firmari. Hic neque aliud hujus sub Elizabethâ disputationis scopus. Nam ante cœptam disputationem, Ordinum omnium, id est, unanimi *totius Ecclesiæ et Reipublicæ* consensu *Suprematus Papæ*, decreto in Comitiis facto, Regno hoc pulsus. Publicâ quoque Lege eâ ipsâ stabilita, quæ tum disputationanda proponebantur dogmata. Volebat Serenissima Regina non tam legum metu trahere, quàm evidentiâ ipsâ rationum quasi manu ducere cæcatas tam multorum mentes in rectam viam. Nec dubium quin plures multò adduxisset, nisi refractaria vestrorum hominum, qui disputationem planè refugiebant, pervicacia obstitisset.

^g Cons. Red.
p. 56.

14. Quòd verò addis^g *eandem violentiam, eandam injuriam, eandem impietatem apud nos perseverare*; insignis calumnia est. Nullâ sub Elizabethâ, nullâ sub serenissimo et clementissimo Rege nostro Jacobo, vel *violentia*, vel *injuria*, vos unquam tractati. Aequissimo judicio, justis, sed moderatis, et longè infra merita vestra suppliciis castigati. Hortationibus, Suationibus, Rationibus, minis etiam ac terrore revocare vos ad rectam veritatis viam optamus. Quia sanari non vultis, quid aliud faciendum quàm quod ille monet, *Immedicable vulnus Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur*. Sed nec in ipsam Romanam fidem ensis apud nos evaginatur; Extant complura, eaque doctissima nostrorum hominum scripta, ex quibus liquidum omnibus fit, quod et leges quoque nostræ, et Tribunalia testantur, propter *solam Romanam fidem*, aut *solam Religionem*, neminem ex vestrīs vel sub Elizabethâ, vel sub Serenissimo Rege Jacobo, capite damnatum. Transubstantiariis, Purgatorianis, Iconolatris, etiam et Universalistis, sine capitī poenâ vobis esse licet. Sin Religionis metas transilire, et fidei nomine perfidiā, ac Religionis prætextu *Proditionem*, et crimen læsæ

majestatis velare velitis ; si Regibus Diademata, Regna, ipsasque
vitas eripere ; si subditos à fidelitatis et obsequii vinculo solvere ;
et ad arma contra legitimos dominos capescenda instigare ; si
Regiam autoritatem in exterum Monarcham transferre, sub
specioso *Religionis* velamine velitis, an quis æquum censeat, ut
vos *Capitalia hæc*, et in ipsis Protestantibus capite luenda fla-
gitia, sine *Capitali supplicio* perpetretis ? Ut Perduellibus,
Rebellibus, Regicidis, et Majestatis violatoribus impunè vobis
esse liceat ? Absque istius perfidiae et capitalium criminum
notâ, Divos suos invocent ; puppas, et Collyridas adorent, sint
quantumvis religiosi, et superstitionis, sentient *fidem vestram Ro-*
manam capitalem apud nos eis non futuram.

[641]

15. Neque tu ipse, qui tantoperè nunc violentias et injurias
nostras exagitas, verissima esse hæc quæ dico, ignoras. Quin
Suarezio tuo, ista quæ tu nunc objicienti, sic respondes, ut te
hîc insigniter calumniatorem agere ipse demonstres : *Nulla,*
inquis,^h *apud Anglos lex est, quæ capitale crimen faciat profes-*
sionem Romanæ Religionis. *Propterea nemo unquam damnatorum*
interrogatus fuit, an Romanam profiteatur Religionem : parum
congruè enim id interrogaretur, cùm id his legibus (capitalibus)
vetitum non sit. Quare etiam si reus id apertè fateretur, liber
nihilominus dimitteretur, quia contra has leges hoc nomine nihil
commisit. *Crimen igitur semper talibus objectum est, vel quod*
fideles Reges à debita Regi fidelitate detraxerint, seditiones et
conjuraciones aut excitaverint, aut foverint, aut sibi cognitas
occultarint, vel eosdem fideles Papæ tanquam superiori Regis in
temporalibus addixerint, et ita Regis subditos præparaverint, ut ad
mutum Papæ parati sint Regi rebellare, et alteri extraneo Principi
se subjecere : vel quod accepto sacro ordine à Pontificiis, et Papæ
præstito fidelitatis juramento in præjudicium Regiæ Coronæ, ex
ultramarinis Regionibus in Regnum, clam et contra leges penetrar-
Diluis deinde calumniam Suarezii. Conquestus, inquis,
fuerat Suarez, apud Anglos, causam Religionis sub nomine cri-
minis læsæ Majestatis involvi. Quid tu contrà ? Ego, inquis,
vicissim respondeo, Apud Pontificios crimen læsæ Majestatis sub
nomine Religionis involvi. Et addis aptum valdè et commodum
exemplum : Si quis, ais, Anabaptista à suis fanaticis sodalibus in
Hispaniam clam missus populo suaderet, ne Philippum pro Rege
agnoscerent, ne sub illo militarent, nefas enim esse Christianis
vel bellare, vel Magistratum gerere, hocque ex Evangelio et verbis

^h Spalat.
Ostens.
error. Suar.
c. 6, n. 103.

[642] *Christi constare : numquid illi in crucem rapiendo satis erit protestari, se non ob crimen civile, non ob læsam Majestatem, sed ut Suarezii verbis utar, propter suam conscientiam, et Religionem immaculatam servandam interfici, adeoque martyrem esse ? Ridebunt certè vestri, eos qui talem utcunque fidei et conscientiæ prætextu peccantem, referrent in Martyrologium. Transferantur hæc (quæso) in Angliam. Si quis h̄ic populum doceret esse quendam tremendum, et potentem Principem Ecclesiasticum, utroque gladio accinctum, qui possit cùm velit, Jacobum declarare Hæreticum, eumque sic declaratum, vel etiam non declaratum, sed facti notorietae convictum, Solio dejicere, vel sicariis exponere, Hoc autem ipsi ex ejusdem Principis supremi Ecclesiastici Edicto etiam exemplis quibusdam stabilito constare diceret, nec esse de eo dogmate dubitandum, cùm sit fidei Catholicæ pars non minima, et omnes Ecclesiæ filios in conscientiâ obliget : Num talis à Carnifice ad supplicium raptus, meritò dicet, se in causâ fidei, non criminali aut civili pati ? Num tali jus erit Martyris gloriam affectandi ? Irridendum hoc quidem, vel potius lugendum. Addis ad extremum hoc Ephiphonema : *Hujusmodi in casibus desinant (quæso) Romanistæ, ex Proditione fingere Religionem : et desinent Angli ex Religione facere proditionem.**

CAP. LXXXV.

QUAM PUEBLITER DE REFORMATIONE NUGATUR ARCH. SPALAT.
PER REFORMATIONEM NON INSTITUI RELIGIONEM NOVAM,
SED ANTIQUAM RESTITUI, ET SOLUM DEFORMATIONES PURGARI DECLARATUR. RESPONSIO AD EPILOGUM ARCH. ET
ILLUSTRE ILLIUS DE ORTHODOXIA ECCLESIAE ANGLICANÆ ELOGIUM.

PROBÂSTI, et strenuè profectò, id quod nos ultrò damus, nolle nos cum Papâ et Romanensibus, in hæresibus suis, Idolatriis, et Antichristianismo persistentibus, unionem facere. Nunc Reformationem non sic fuisse à nobis faciendam probare vis. Et dupli machinâ hanc oppugnas : utrumque ego paucis disjiciam. Prior tua ratio est hæc, *Reformatioⁱ, quantumvis justa et necessaria, si fiat cum Schismate, est turpissima de-*

ⁱ Cons. Red. p. 56.

formatio. Est certè. At Schisma, ut antè demonstravi, à nobis nullum factum. Quia justissima nobis erat separandi causa, *Schisma nullum esse potuit.* Soli vos, quia sine justâ causâ à Reformatis Ecclesiis vos separâstis, et adhuc separatis, verè Schismatici censendi estis. Non *Separatio*, sed *Causa Schismatum* facit.

[643]

2. Ratio tua altera est ista: *Id^k reformatur, quod idem in ^k ib.* *substantia perseverat.* *Manere ergo in Angliâ Religio Catholica ejusque exercitium substantiale debuisse.* *Et si quid in ea reformatum fuisset, id reformationi legitimæ, servatis servandis subjici potuisset.* Sed alia Religio, priori suppressâ aut compressâ, non erat instituenda, ita ut jam sint duæ inter se diversæ et pugnantes. Nam si posterior est alia à priori, non est *Reformata prior, sed quantum in ipsis fuit destructa, et alia nova constructa.* Magno conatu magnas tu nugas agis: Torques te in *undâ*, in *aliâ*, in *deformatâ*, et *reformatâ* Religione: multa dicis, sed nihil planè hîc intelligis. Ego rem paucis tibi expediā: *Religionem reformari dicimus; Religionem Catholicam reformari non dicimus.* Eam emendare, purgare, aut reformare in eâ quidquam, nefas. Ante Reformationem, Religio instar *Massæ* cuiusdam erat, quæ ex auro partim, partim ex scoria et luto constabat: instar *corporis ægri*, in quo præter carnem, ossa, sanguinem, et vitalem spiritum, sanies multa, strumæ et humores noxi ac pestiferi corpus invaserant: instar *domûs*, quæ fundamentum, parietes, et tectum retinet, sed interiùs simul atque exteriùs, spinis, vepribus, fimo ac multis sordibus deturpatur. Itidem planè ante Reformationem, Religio vestra ex auro, et luto; ex sanguine, et humoribus pestiferis; ex parietibus fimo deturpatissimis constabat. Reformatio non aurum abstulit, sed purgavit à luto: non vel fundamenta evertit, vel parietes diruit aut tecta, sed vepres solùm exscidit, et fimum ejicit: Non carnem, ossa, aut sanguinem corpori detraxit, sed saniem et humores pestiferos expulit. Aut si clariùs hæc dici velis: Quicquid aureum, solidum, fundamentale, quicquid Catholicum et antiquum est, retinuit; ea solùm quæ internis sordibus vestra, lutea, morbida, et fundamento assuta, quicquid novum, hæreticum, Idololatricum aut Antichristianum erat, amputavit. De substantiâ antiquæ et Catholicæ fidei, nihil quidquam à nobis immutatum: quicquid tale est, amplectimur ambabus ulnis, exosculamur, tuemur. Novitia solùm dogmata, et Antichristi-

[644] anos, non fundamentales fidei articulos repudiamus, abjecimus; ut Josias, non novum Templum quoad substantiam extruxit, sed ejectis inde Idolis, et cultu Idololatrico, Templum Dei in pristinum decus restituit; sic Ecclesiæ reformatæ, non fidem, et dogmata, *quoad substantiam, nova* construxerunt, sed eadem ipsa, expurgatis idololatriis vestris, ad antiquum decus, et deorem restituerunt.

3. Quod verò tu *Aliam* nostram esse à vestrâ Religione dicis: *Alia* quidem est, sed non aliter, quàm homo sanus, *Alius* à seipso ægro et morbido: quàm Templum repurgatum, *Aliud* est quàm cum fimo et sordibus deturpatum fuerat. Nec suppressa à nobis aut destructa *Religio*: Absit; sed solùm Religio vestra, quâ hæretica, quâ Idololatrica, quâ Antichristiana.

Epilogum post hæc satis longum attexit, in quo vitium illud insigne, quod *Communis* sit, sic ut mutato Ecclesiæ Romanæ nomine, ad Orthodoxas Ecclesias justissimè accommodari possit. Illæ verè Ecclesia illa hoc sæculo sunt, *quam qui matrem non habent, nec Deum habere Patrem possunt*. Extra quam qui cunque colligit, spargit. Nec est mihi in animo inania tua verba refellere: Ex sese Illa et se et Te refellunt. Redi igitur, si sapis, ad Saram, ad Orthodoxas, quas deseruisti, Ecclesias, ad Deum ipsum. Linque Agarem Ægyptiacam, linque hæreticam, Idololatricam et Antichristianam Synagogam. Salus tibi, si vocanti Angelo libens auscultes. Sin Agari adhærescere vis, pergisque, certa pernicies.

4. De Anglicanâ verò sanctissimâ simul ac florentissimâ Ecclesiâ, quam tu homo ingratissimus, tot injuriis, calumniis, et convitiis onerâsti, non addam nunc aliud quàm tuam ipsius de illius Orthodoxyâ Protestationem et Elogium, coram duobus Reverendiss. Episcopis¹ Londinensi, et Dunelmensi, et venerabili viro D. Decano Wintoniensi, tuo ore non multis ante tuum abitum diebus prolatum, quod extabit híc ut æternum, atque ære perennius, et Apostasiæ tuæ, et nostræ Gloriæ monumentum, *Coram Deo et Jesu Christo Redemptore nostro profiteor, me semper ex animo agnoscideturum, et palam professurum, Ecclesiam Anglicanam esse veram et Orthodoxam Christi Ecclesiam: et si aliter unquam sensero aut dixero, permittam ut omnes me summum nebulonem esse prædicent*. Libereque me cum Pontifice acturum (id est, hoc significaturum profiteor) etiamsi fiat cum discrimine vitæ meæ. Quin et iterum, eo ipso die^m quo Serenissimi

¹ Colloq. cum illis
habit. 21
Januar. an.
1621.

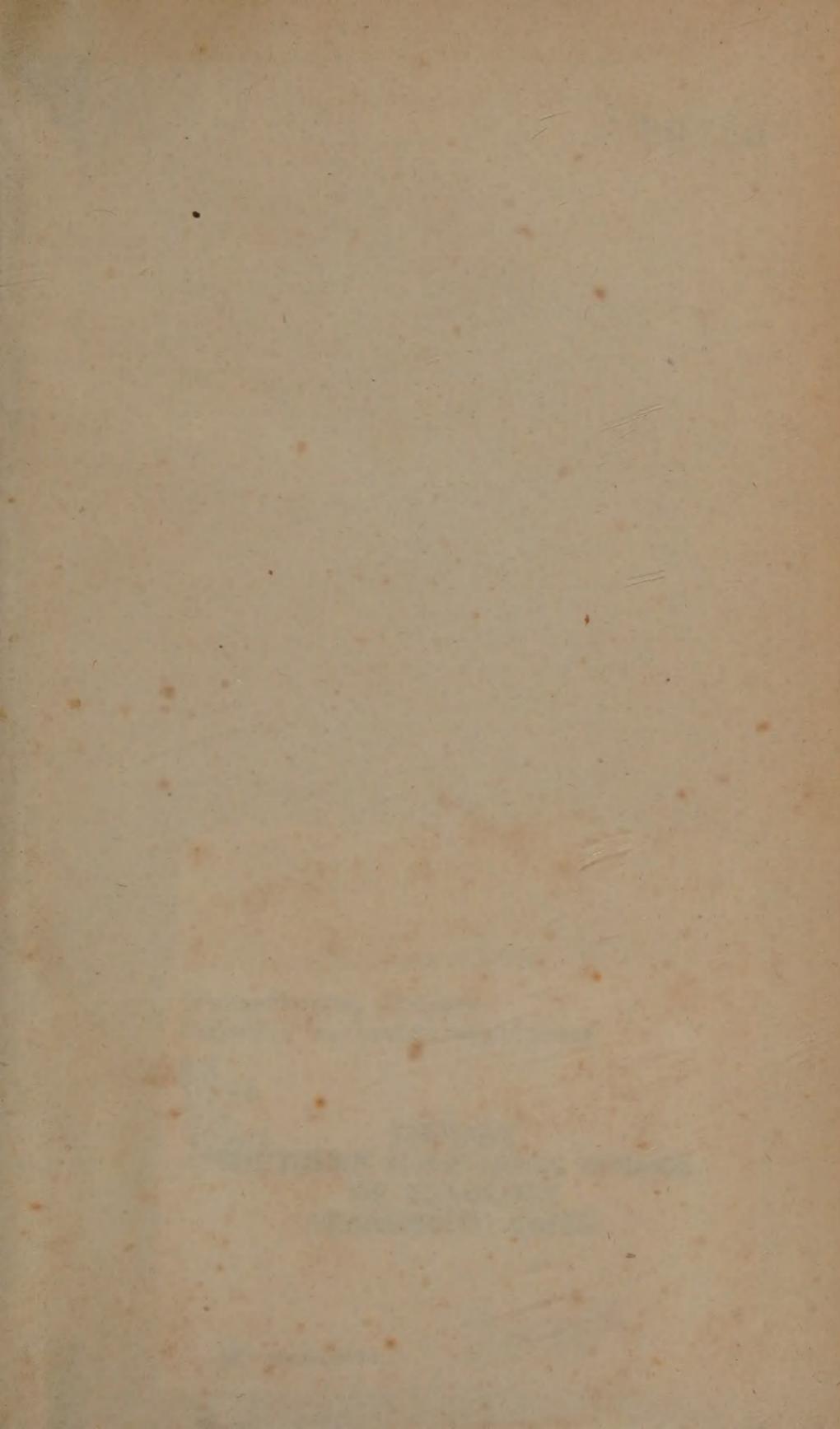
Regis de Exilio tibi imperato sententia Lambethæ denunciata est, idem ferè ipsum professus es. Præsentibus ibi multis Reverendiss. atque Honoratiss. viris, D. Georgio Arch. Cantuariensi, Metropolitano, et totius Angliæ Primate; Johanne Lincolnensi Episcopo, Domino Custode Magni Sigilli Angliæ, alisque, Tu sponte tuâ, idque *in fide viri boni* protestatus es, *te obsequentem Regiæ Majestati servum, et Ecclesiæ Anglicanæ benevolum Amatorem simul ac Laudatorem perpetuò, et ad extremum usque spiritum permansurum.* Vide nunc, homo ingrate ac perfide, quid *Hominibus*, quid *Fidei*, quid *Conscientiæ tuæ*, quid *Deo ipsi* responsurus sis, qui et Regiam Majestatem tot injuriis, et sanctissimam hanc Ecclesiam Anglicanam tot convitiis et opprobriis, et conscientiam tuam tot perjuriis ac flagitiis, et Deum, testem simul ac vindicem tuorum scelerum, tot blasphemias onerasti.

5. Quod ad me postremò attinet, Deo optimo maximo gratias nunc quantùm possum, maximas ago, quòd pro infinità misericordiâ suâ donavit mihi labori huic (quem à diuturno morbo vix revalescens inchoaveram, et post vehementi febre corruptus, abruperam) manum nunc extremam imponere. Successum Ipsi relinquo, et commando, qui quod vult, quomodò vult, et per quos vult, operatur. A me gratia illi et debetur et dabitur, qui et animum mihi dedit, et vitam, viresque bis largitus est, hoc qualicunque labore, meum obsequium officiumque, et in Deum, et in Ecclesiam Catholicam, et in hanc sanctissimam matrem meam Anglicanam Ecclesiam testari. Quodque unum nunc superest, solenni illo mihi, et ab Augustinoⁿ mutuato voto ^{n Lib. 15, de Trinit. c. 18.} concludam omnia: *Domine Deus, quæcumque dixi de Tuo, agnoscant et Tui: Si quæ de meo, et Tu ignosce, et Tui.*

FINIS.

LONDINI:

TYPIS EXCUDEBAT G. BARCLAY, CASTLE STREET, LEICESTER SQUARE.





20750

Crankantherpe, Richard
Defensio ecclesiae anglicanae

BX
5136
C7
1847

LIBRARY
SOUTHERN CALIFORNIA SCHOOL
OF THEOLOGY
CLAREMONT, CALIF.



PRINTED IN U.S.A.

20750

